

2

JOANNIS BAPTISTÆ
VAN HELMONT,

11695

Toparchæ in Royenborch, Pellines, &c.

OPVSCVLA MEDICA I N A V D I T A.

- I. DE LITHIASI.
- II. DE FEBRIBUS.
- III. DE HUMORIBUS GALENI.
- IV. DE PESTE.

Editio secunda multò emendatior.

AMSTERODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium,
c1o 1oc XLVIII.

In Nobilis & præclariss. D.
J. B. HELMONTII
OPERA
Contra Galenistas,
CARMEN
Nob. & Ampliss. Domini
IANI WALHORNII D.
Majestatis suæ Consiliarii.

Claude Scholas, Galene, tuas: satis occisorum est,
Ohe jam satis est: plena sepulcra sonant!
Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca: sæpe
Das nihil: In Critico spes tibi sola die.
Interea in tactu vena, linguaque perusta,
Totus & urinâ, stercoribusque stupes.
Non Ægrum juvat hoc: illi Medicina paranda.
Nil opus est morbi testibus: at Medico.
Attamen expectas pretium post funera magnum:
Sic canis ægrotum spectat, amatque pecus.
Vnus Apollineâ potis est Helmontius arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!

DOCTRINA INAVDITA,

De causis , modo fiendi , contentis ,
radice , & resolutione

L I T H I A S I S.

ITEMQUE

*De sensu , sensatione , dolore , insensibilitate ,
stupore , motu , immobilitate.*

PROUT

De morbis hujus classis, Lepra, Caduco, Apoplexia,
Paralyfi, Spasmo, Comate, &c.

Nova & paradoxa hactenus omnia.

Tractatus tam Physico, & Medico, quàm Spagyro
utilis : miseris autem utilissimus.

A U T O R E

JOHAN. BAPTISTA VAN HELMONT,
BRUXELLENSE.

AMSTERODAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,
c1o 100 XLVIII.

Illustri Viro,

D O M I N O

CASPARO ULDARICO,

Sacr. Rom. Imper. Baroni de Hoensbroeck,
Teutonicæ ord. Commendatori in
Gemert;

Bonarum artium fautori,

Amico atque Patrono suo singulari.

Eministi, quòd Illustris Dominus, D. Wernerus Spies de Bullesheim, Teuton. ordinis, Baillivæ Confluentiæ Commendator Provincialis, ac domûs Pitzenburgi Mechliniæ Commendator, Dominus in Elsen, & Herrn-Mulheim, &c. pridem Avunculus tuus, amicorum meorum faventissimus, triduo ante mortem, mihi lecticam suam mitteret, quia atroci Tertianâ decumberet; cumque advenissem, me adhuc capite salutaret, & amplexum utrâque ulnâ minaretur: eundem voluerim statim succurrere, cò quòd pulsus intermittens festinari juberet: sed suos distulisse pollicitam opem, in pomeridiem, ut Medentes adessent. qui dum exposuissent suam operam, quodque 13. jam diebus, secuissent venam bis, totiesque purgassent, aluissent autem jussulis, ac sero lactis: confectionibus demum Alckermes, & Hyacinthorum corroborassent: idcòque eadem orbitâ procedendum, nisi quòd demum crura, atque brachia, Cantharidibus ulceranda essent. Me autem respondisse: Cernitis viri amici, quantum spei isthac remedia dederint, auxerint, reliquerint. Quare si pergatis eadem viâ; dies crastina horrores, & agonem mortis, pro Tragœdiæ Epilogo dabit. Quæso, dentur mihi saltem horæ 5, & adhuc hodie apparebit, an vir ille Illustris, me sui amicissimum, frustra accersiri, hesternâ die jusserit. Consensere facilè, præter unum Fonsecam, forte quia Lusitanus esset. qui remedia chymica sprexit, quatenus ignea, oleumque igni affunderent. Adeòque unius voto, eques ille necem subiit. Nam etsi astarent sacerdotes amici, etiam nobiles domestici: plus tamen sperabant ex solitis & plurium votis, quàm nondum

cognitis medelis. A bonis itaque desiderari cœpit: quia aberas, dum hæc contingerent. Etenim ut iusta parit indignatio versum: Ita ab ignavis concitatus, decrevi, libellum inaudita doctrinæ de febribus edere. Et opportunè Card. Ferdinandus, Regis nostri frater, à suis Archiatri Lusitanis, immodicâ cruoris exhaustione, atque immodestâ refrigeratione, extinguitur. Id autem sic futurum, Carmelitæ confessario suo, prædixeram scriptis. Deinceps autem à nece, id controverso jure disputatum. Certamen vicit Fortunatus Vopiscus Plempius, Batavus ap-prime doctus, ac Professor Lovanii. Ego autem carmen libro meo præfixi, quo constaret, non tam malitia: quàm brutalis medentum illorum, atque impunis stupiditas. Addidi capropter, *neminem unquam à feberi, Galeni stylo immanem factum, ut neque gravius aliàs egrotantem, evaderet nisi quem robur natura tempestivius è manibus illorum eriperet.* Eò quòd in Scholis, hætenus tam febres essentialiter, quàm earumdem remedia nescirentur. Edidi ergo librum, qui istud solidaret: at totundique mendis conspersum, quod erubuerim pro meo illum agnoscere. Ac utut talis: tamen ob rei novitatem, mox ab ortu, desiderari cœpit: quia defecerat. Ostendo namque febrim ignorari, nesciri remedia: itemque quaternarium humorum, esse aniles nugas, quibus creduli mortales cœmeteria faginant adhuc hodie. Itaque esto Problema: Nimirum *ipse vel in eo erravi penitus: vel non quidem ego; at Humoristæ errarunt.* Totaque Schola Humoristica pessum ivit: quia modò jacet cardo, cui innituntur medendi postes. Res ista cum tangat vitam, Rempubl. ac ple-rasque familias: rogo Christianum orbem, ut ex charitate invigilet decissioni tam inopini, magnique momenti Problematis. Addo pariter librum, quo demonstravi causas, remedia, itemque modum fiendi cal-culi, ignorari constanter hucusque. Pestem quoque, Apoplexiam, Pa-ralyzin, Lepream, Lethargum, Spasimum, idque genus morborum, à Scholis æquè adhuc nesciri. Conscripsi autem hæc Paradoxa, in arrham polliciti majoris Tomi, quo Initia physica, atque nova medendi axio-mata, pandam pro bono publico. Scilicet ut discant, ac respiciant Scholæ. Discant quidem, non à me; (qui omnem alioqui gloriolam sprevi semper) sed à Datore omnis boni. Conatus autem sum, acce-ptum talentum, in proximi utilitatem sic manifestare, ut posthac qui-libet sanæ mentis, velit nolit, fateri debeat, ipsamet tenebras, è Scho-lis Gentilium, Veritatem proscriptisse hætenus. Cumque meos labo-res toti mundo loqui optem: idcirco eisdem Tibi dicare decrevi, in pignus amicitia: quòd Musarum Patronus, & Pyrotechniæ fautor esses.

Non

Non enim libros meos Principibus Viris unquam dicavi, ut gesta illorum, atque avorum imagines, ac stemmata referrem. Nolim equidem videri, assentando corrumpere voluisse illorum integritatem. Scio quoque, tibi non minùs, quàm mihi displicere quidquid adulatorum est. Denique nec offero scripta mea, ut tuâ sub autoritate muniantur. Absit & ista stupiditas, quæ nesciat, ipsos Reges esse impares ad ejusmodi tutamen. nec quicquam subsistere, quòd à DEO patrociniûm non est nactum. Do ergo, Vir Illustris, dicoque tibi, hosce labores meos, nudo titulo, ut me amare pergas tui amantissimum;

Qui Deum rogat,
ut te in valetudine protegat!

Tu interim frueri, gaude & vale, ut optat tuus

J. BAPTISTA VAN HELMONT.

Bruxellæ, 6 Kal. Octobr. 1643.

EXPLICATIO ALIQUOT verborum artis.

1. **L**iquor *Altaheft* Paracelsi, omne corpus visibile resolvit in primam sui materiam, servatâ seminum potestate. De hoc ajunt Chymici: Vulgus cremat per ignem, nos per aquam.
  2. *Archeus* Paracelsi, est aura vitalis, seminum, & vitæ directrix, & τὸ ἑρμῆον Hippocratis.
  3. *Blas*, Etymi defectu voco, vim motûs, tam alterativi, quàm localis.
  4. *Duelech* Paracelsi, nomen proprium calculi humani. Calculus namque est metaphora.
  5. *Gas*, est spiritus non coagulabilis, qualis è fermentante vino; itemque ruber ille, qui chrysulcâ operante, eructatur, &c.
  6. *Magnale*, est theca in aëre, creatura, inter corpus, & non corpus, media.
  7. *Magnum oportet*. Est tribulus & spina terræ, in vita mediâ hominis: de quo in singulari tractatu.
  8. *Leffas* Paracelsi, est succus terræ, recens in radicem, tanquam culinam vegetabilis, tractus.
  9. *Zenexton* Paracelsi, Amuletum contra pestem.
  10. *Pulvis Vigonis*, notus tonforibus.
  11. *Elementum ignis Veneris*, oleum è sulfure cupri.
  12. *Aqua chrysulca*, & regis, est aqua fortis, & hæc eadem maritata cum subquadruplo salis armoniaci.
  13. *Aurum horizontale*, est aurum in pondere, at nondum sat fulvum.
  14. *Diaceltateffon* Paracelsi, est argentum vivum vulgi, coagulatum in *Altaheft*, & tinctum cum aquâ ovorum. Fitque arcanum corallinum, de essentia, & conditione aureitatis: quia est etiam horizontale.
  15. *Relolleum* Paracelsi, est qualitas, non habens in se ens seminale; uti sunt qualitates elementales, item color, & signatura rerum simplicium.
- Reliqua autem vocabula minüs usualia, vel sunt Medica, vel saltem in Autoris præfenti Textu descripta, ac elucidata, adeoque Lectori obvia.

PHILIA TRO L E C T O R I

Pacem , Gaudium , Scientiam

Optat Philosophus per Ignem ,

JOANNES BAPTISTA

V A N H E L M O N T ,

BRUXELLENSIS,

TOPARCHA IN ROYENBORCH,

P E L L I N E S , &c.

NUPER emisit doctrinam novam de febribus. In qua ostendi febrim, in essentia, radice, proprietatibus, atque remedio, esse Scholis incognitam. Res ista Medentes diversimode affectit, ac potissimum anxius discere recusantes. Qui namque sibi sat sapere persuadent, dixerunt: Ergone Academiae hanc impune sustinebunt calumniam? totque virorum praecelara ingenia, & nos ipsi, fuimus stipes? Solusne Helmont ad mensam Solis accumbit, ut ex epulis istis, Adeptum Medendi sibi arrogare auit? Intentionem atque meam quamvis pauperrime comitetur mea ignorantia, huiusque confessio non deleat ignorantia labem: veniam tamen meretur integritas, atque sinceritas intentionis meae. Siquidem, in Medendo, cujusque veritas ab opere, quod post se relinquit, aestimanda venit. Nec enim calumnia censeri debent, si errores antecedentium detegantur, suppressis eorum nominibus. Tractatur per me res humana, publica, solius charitatis ergo. Si dixerō itaque, quod adhuc primus eorum, qui ab Ethnicis medendi fundamenta petunt, desideretur, qui nedom febrium; sed & quorumcunque morborum radicem, agnovit, ac iusta remedia; idque demon-

stravero: culpa careo, nec injurius videbor. Sin minus, ignorantia mea miserti, quaeso, me instruant: prout ego reor, me sola generis humani commiseratione motum, ne quisquam posthac suam fidat vitam infidis auxiliatoribus, qui neminem à morto, ex certa scientia immunem fecere hactenus; sed, quotquot evaserunt, convalescere, solius Dei munificentia, ac naturae suae bonitate. Hoc est namque illud paradoxum, quod me demonstraturum polliceor, & statutum promissis. Dixeram autem, praefato de febribus libro, me, calculo etiam suum tractatum debere: quia Lithiasis, monstro similis, ideoque singulari stabulo segreganda. Etenim reliqui morbi nusquam, nisi penes nos, nascuntur: solus autem calculus, etiam in matula concrevit. Lapidescit quidem, tanquam productum naturae universalis, sed, in quantum modificata, crescit: utque fiat calculus, non autem petra; requirit materiam ab homine dispositam. Hoc ergo limite, videbunt Academiae, se ne exitimis quidem oris, Lithiasis causas attigisse: quique se inscitis febrium culpatores dolent, agnoscent, se calamitatis suae plures habere socios. Nunquam enim volui omnibus ante me injuriosus esse: sufficitque, me protestatum carere animo injuriandi. Absit enim,

anim, quod nesciam, rem ignotam, in usus proximi demonstratam, carere calumnia: dum praesertim Medensis inficitia se habet per modum criminis, pellemque pro pelle quandoque daturus sit homo. Non secus atque Praetor, aliquem criminis accusans, excusatur à calumnia. Dolui semper magnopere, in sola Medendi religione, tam surdis, pigris, atque frivolis principiis subscriptum: in ceteris vero professionibus, tam ingeniose elaboratum. Enimvero quid subtilitatis non est machinatum, circa quingue voces Porphyrii, quae praedicabilia nominant? quasque versutias non moverunt, circa res vanas? garritus, inquam, sermocinalis industria testes? Raymundus tamen, his non contentus, alias novem voces invenit universales: ac dein hisce alias 28 minus universales: atque demum tandem 72 alias universales subdidit, quibus res qualibet deciessepties millies, quadringenties, quadragies sex vicibus describi, praedicari, atque distinguui possit. Inutilis ille garritus, scientiarum immensa siliqua, sine nucleo. Certe humana ubique ingenia, absque calcaribus, alio in subtilitates prona, si inanes illarum fines. In rebus autem, vitam & sanitatem spectantibus, continuo stertuerunt vetero. Ius quoque ita subtilitatibus incumbit, circa placitorum explicationes, ut acumina, quibus humanum ingenium tam mirifica admiratione rapitur, seseque propria intuetur oblectatione, ut singulari praerogativa, vocentur Iuris subtilitates. Sermocinalibus haec quidem minus vana: utpote, quod ad acquirendum defendendumque Ius sunt comparata. In Theologicis vero, quid non augustum, per questionum acrobologias, sperant cathedra? Vnam his cunctis careat humana necessitas. Meum atque tuum, cuique absque furo cedat! fides etiam (ut in Mahumetismo) staret citra disceptationem. Cedat quoque subtilitas, cujus in die novissimo non habebitur ratio: Rediret sic enim Apostolica sinceritas; Sic accepi,

sicque tradidi vobis. Saltem mitius iudicium subituri, qui in vita, ab ejusmodi subtilitatibus fuerant alienissimi. At in re medica, (proh dolor!) ubi indagatio est maxime necessaria, utilis, & ob charitatem commendata, omnia propemodum mansere intacta: quia utrobique supina ignavia, ad subscribendum ignorantum avertis stoliditatibus, prona; damnosior quoque inter eos, qui per plateas vagantur, deque domo in domum transcurrunt, ut sanitatem venalem prostituunt, & ignotum sibi morbum fugent. Non enim semel obiter apud Academicas dubitatum est hactenus, super theorematam fide, à Gentilibus traditorum: quae alias vel sola facilitate futilitatem velant, primoque intuitu, sui suspicionem excitare deberent: quoniam in rebus humanis nil durius pudore, stupiditate, nil mendacio atque fraude plenius, crudelitate item atque credulitate nil admirabilius, per tot jam susceptum secula, quam professio, qua indies per mortes hominum, sub concentrica subscriptione, ad vota Gentilium, experimenta facit. Fatentur enim id mecum nationes, absque Medico viventes, quantam vitam ducant. Fatentur id, inquam, & emunctiores Medici. Etenim non ita pridem interrogatus à me vir pius, ac modestus, Medicus autem celeberrimus, Doctor Iohannes van der Wegen, cur (siquidem Lovanii habitaret, haberetque in aula amicos, atque dynastas quos curaret, essetque Cathedra aptissimus) lectionem aliquam non appeteret? respondit ingenuè, non esse licitum, aliud doctrinae genus adolescentia praebari, praeter Galenum; adeoque (inquit) scienter damnarem animam meam, sciens meliora, atque docens pejora. Ergo, quod ego me scire deieci, sciunt, at non audent, alii. Bone Iesu, quousque durabit Medentium torpor? tantaque truculentia contra opus manuum tuarum? Permite, permittite, o infinita Bonitas, ut agnoscat genus mortalium, quod damonium Moloch nullis invadeat subtilitatibus,

tatibus, quam quæ circa charitatem ventitantur, quæque vitam tuæ imaginis spectant, & conservant. Initio enim dolui, tam immensam credulitatem principiorum, tantamque mortalium ignaviam, circa res tanti momenti; huiusque rei crevit indices miseratio mecum. Hinc tandem lucem tantillam nactus, cum ingenti dolore cognovi, Scholarum errores, per me, elucescere debere. Enimvero in limine id visum fuit mihi, indomita arrogantia plenum, quod omnium minimus, omnibus ante me, Philosophica Veritatis ignorantiam inurerem: mihi autem soli Adeptum Medendi tribuerem. Rogavi ideo sæpe Dominum, ut à me istud talentum suum repeteret, penitusque auferre dignaretur, atque alteri digniori tribueret. Sciebam namque, quod, qui bene latuerat, bere vixisset, saltem moraliter, & hoc ulceroso seculo præsertim. Resisti itaque, ac dilatavi dudum hanc principiorum Medendi ignorantiam suo mundo proponere, donec jam senex, ultima cogente necessitate, mortisque in agone constitutus, pollicitus sum Domino, me suum talentum candidè prolaturum: ne frustra scilicet in mundum venisse, atque inutilis hinc discessisse, quandoque in stricto Dei iudicio censear. Etenim per visionem somniale intellexi, quod plus formidarem oblocutiones, quàm Dei indignationem. Callidam esse naturam, quamdiu prætexeret superbiam, in pure obsequendo Deo, ob fallaces respectus humanos. Arrogantiam item meam non cernerem, sitam potius in timore, minus generose effecturum me, quod requirebatur contra viros iudiciosos, à tot seculis in me insurrecturos, quam in pure parendo Veritatis Datori gloriosissimo. Imo, nec commiserarer proximi, talentumque humi tegerem, retrospiciens ad incerta, de me, mundi arbitria. Fores Medicina à tot seculis seratos, clausuraque, atque obices, rubigine obductos, serem quidem, ac pandere dubitarem: quasi lanitoris munus præsumerem merè incum, nec aliunde

datum. Resolvi itaque mecum, agere, quæ charitas, agenda suasset, non arrogantia: sciens, quod non injurius, qui bonum publicum intuetur, quanquam verecundum eis, qui temere Gentilium nugis subscribere, in damnum generis humani. Tandem itaque inter pudorem, & rei magnitudinis terrorem, medius confiti, multotiesque calamum reposui. Iterumque serò rogavi Dominum, dignaretur alium me digniorem diligere. Quapropter meritò indignatus Dominus, hunc malum atque inutilem servum permisit cribvari à Satana. Nam Ordo, cujus zenith est domus Potestatum, & Nadir, ceteri Ordines, me cæpit gratis persequi, indignis technis. Cognovi statim, quod manus Domini tetigisset me. Ideoque in plena persecutionum tempestate, volumen conscripsi; cujus titulus, Ortus Medicinæ. Id est, initia Physica inaudita. In quo detexi errores Scholarum, medendo solitos. Nova, inquam, morborum principia, ut & hæcenus inaudita theoremata dedi, ac demonstravi; ut relictis Gentilium vanitatibus, Academicis deinceps assuescant Veritati. Inde enim inveni in anima sabbatissimum, qualem nunquam in meis prosperitatibus; adeo ut suspitionis plenus dolerem, quod tanta procella quietem animæ, aut corporis somnum, nequicquam turbarent. In quo non sat laudare possum, Deus, protector mi, largitatis tuæ abundantiam, quæ non permisit animam meam vel tantillum excidere, sub tantis undique angustiis, à plena pacis fruitione: formidans hoc unicum, ne inutilis servus sepelirer cum tantillo talento. Quisquis ergo zelum meum interpretaris superbam jactantiam, per me licet, modo te ipsum non læseris. Gaudebo namque reportare omnem confusionem pro bono proximi, & posterorum, fruamque optatu meo; si ve interrim ausus mihi in temeritatem cesserit. si ve non. Irrorabit namque Deus sator, quæ voluit crescitura. Enimvero libro de febribus, narraui penitentiæ meæ exordia, qualiter-

que à Galeno, & Avicenna desciverim, ob deprehensas nimirum, columnarum Medendi falsitates. Vnde deinceps crevit in me adhuc Iuvene singularis fiducia, quam lubens omnium injuriosis censuris, propter proximum exposui: sensimque dierum corrente numero, Dominus candorem zeli mei asperxit, & me, jam virum, permisit videre, arumnarum & ruina plenum esse, quicquid in Scholis Medicis docetur, & fore posteris ludibrium. Bone Iesu! quantum tunc ex parvi clementia tua magnitudinem, qua parvulis revelat, viris alioqui religiosissimis & ingeniosissimis negata à tot seculis. Porro, quantumvis inde certior factus, quod accepti Veritatis talenti manifestatio mihi incumberet: attamen est natura inveniendis excusationibus facilis, fallitque se, & suas tristitias, per rationis pedissequa, adminicula. Mox ideo (vah pudet me mea inconstantia) susceptum onus meis iterum excussi humeris, & dixi: Quis sum ego, Domine? deficiunt enim mihi solidiora, qua in locum deprimendorum surrogarem. Quae enim ante credebam mihi imperata, suspicabar iterum, astu Satana suggesta: eo quod deficiebant arcana remedia; diplomata nimirum, siue signa mea missionis. Quapropter in juventute dudum mihi persuaseram, ipsam Medendi artem nil esse praeter meram imposturam, ab otiosulis excogitatum Gracis, in perniciem Romanorum domitorum primitus exstructam, deinceps in hominum calamitates confirmatam; cui humana credulitas, ob conceptam spem, facile subscripsisset, sicque sibi auctoritatem peperisset ista religio Medica; quia plerumque nimis facile credimus, quae nimis avidè optamus. Sciebam quidem ex tum, Medicinam Academiarum esse rem nihili. Quorsum praebebant mihi suffragia, cum morbi incurabiles, tum insuper experimentorum vanitas; ac tandem, suppetia affluebant undecunque; quia Medentes passim ludibrio expósitos viderem. Tum huic meo errori ad-

stipulabatur ipsa Philosophia, adolescentia praelecta. Nimirum quod Logica, Physica, & Metaphysica Scholarum, non sint illa Philosophia, propter quam Pythagoras paucos duntaxat, melioris succi discipulos, instruendos assumpsit olim sibi, plurimum annorum silentio, secretoque sacramento, devinctos, se neminem unquam quicquam illorum, quae ibi audierant, declaraturos. Suspicebam enim, potius ibidem Pyrotechnia tradita praeludia, quam scientia illius, quam Galenus hellenico multiloquio pandit. Si quidem & dudum ante Pythagoram, quisque consueverat per Hieroglyphica, in templis fideliter adnotare, quaecunque suis profuerant. Id namque tanta necessitas, tamque intestina calamitas, convicerant, ut absque invidia sic posteris traderentur. Cum igitur ars Medendi, apud me, in vilipendium rueret, incidi in textum sacrum, sapius lectum, nunquam tamen intellectum. Videlicet, quod Altissimus creasset Medicum, eumque honorari mandasset, propter sui necessitatem. In quo statim deprehendi:

1. Quod ille, qui omnia creavit, se tamen singulariter gloriatur Medici Creatorem.
2. Quod propter sui gloriam, bonitatis emanationem, ad infirmorum necessitates, subventionem, & auxilia, adeoque per Medicum, Altissimus placari velit, restituendo ablatam sanitatem.
3. Quod is, cui debetur omnis honos & gloria, praeceperit, solos parentes, & à se creatos Medicos, honorari: quasi Medicus aliquid patrizantis haberet.
4. Dein, in mea virilitate, non parum, diu noctuque anxius inquisivi, quisnam ille felix esset, quem Altissimus ab aeterno destinavit, elegit, & creavit in Medicum, atque hinc quoque honorari praecepit? An forte esset is ille, qui, perlectis Institutionibus, & aliquot classicis auctoribus, emensusque in Academia solidum triennium, tandem per disputationes, & examina, à Professoribus, candidatus emitteretur, tam seculari, quam Ecclesiastico iure

admis-

admissus? Num verò ille, qui eodem jam Medici titulo, consensisset sub luge alienâ, plenus interim annorum, experimentorum, & nummorum? Tum statim respexi, quòd infirmus egeret Medico, quem Altissimus creavit, plenis instructo numeris: quodque sanus non indigeret Medico adstante, qui culina præset, numeraret buccellas, & dicta regulas præscriberet. (Plura de honore Medicis debito, posthac invenies sub historia Duelech.) Consideravi ex altera parte: Quod unguentarius conficeret pigmenta suavitatis: nec consummarentur opera ejus: nec esset medicamentum exterminii in terris. Quod sonat, verum Medicum omnes morbos aquâ falce demetere, nec esse morbos penes ipsum incurabiles. Insigne sane discrimen inter Medicum, quem creavit Altissimus, & illum, quem crearunt Academia, per doctrinam Gentilium. Actutum mihi se obtulit immensus incurabilium catalogus: quasi pro his nil esset sollicitus Altissimus; aut tales agri non essent morbi. Vixote, pro quorum necessitate nec Medicum, nec Medicinam, in Academiis creasset. Siquidem isti, nedum hujusmodi infirmos coniciunt in desperationem: verum etiam, quotquot sponte non silent morbi, desperatis adnumerant: Imo quartanam, quaque in annos, radices stabiles servant, spontaneoque plerumque natura radio terminantur, reputant incurabiles. Ac nisi morbi reliqui ultimo ad metam decurrant, omnes profectò ex aquo adderentur incurabilibus. Plerique namque, dentis dolore atterere nesciunt, nisi per evulsionem ejus. Sic fortassis, idem in veteri Cephalalgia, capitis ablationem, pro sanitate, imperarent, si sospes vita perstarct. Post insignes ergo aliquot annorum labores, me piguit, quod nihil aliud scirem, aut didicissem quam quod nihili. Nam tametsi crederem, Medicum à Deo creatum, pro-ut & medicamina simplicia: totus tamen basi in cognitione illius Medici, rerumque sibi subservien-

tium. Optabam enim multoties, Ab utinam talis Medici tandem aliquando fiam discipulus. Interim cognovi clare, Artem Medendi, tam Græcis, quam Arabibus excultam, quamque Iudæi mentiuntur sibi à suis Rabbis, sub Kabala, per manus traditam, longissimè distare ab ea, quam Sacer textus depingit. Tandem itaque in animum induxi. Medendi scientiam à medico, intentione, & sine, habere initium bonum: Effic nimirum donum bonum, descendens à Patre luminum: quodque hoc ideo nunquam descendisset, pridem in Ethnicos, & Iudæos, utcumque nostra credulitate inflatos; uspo- te quos Dominus non creavit Medicos, nec in nostri necessitatem; ut neque honorandos, sed serio vitandos, præcepit. Non est enim Medicus à Deo creatus, defectuosus, lucro deditus, hostisque Christianorum: sed charitatis plenus. Hanc namque illius doni boni raritatem primum notavi ex Dioscoride. Qui à diebus Platonis, (quibus vixit) historias herbarum quidem descripsit; In hunc attamen diem, vix illi aliquid est additum, detractum autem plurimum. Adeoque bis mille & trecentum annis, vix aliquid luminis, in rem Herbariam, superne illuxit, licet maxime obviam, atque necessariam. Quapropter in alios cognitionum abstrusorum ordines, sobrie satis, supernum istud lumen delapsum, conjeci. Minime tamen in Gentiles, Atheos, perfidosque Iudæos, extra Veritatem, & charitatem seclusos, ac ob id à Deo derelictos. Et rerum naturitates, ut sunt relegata in temporum plenitudinem, nobis testant, Ita veritatis Medendi donum non descendere, nisi statuta apud Deum maturitate. Nec enim lumen gratuitum lucebit ad libitum nostrum. Nam qui omnia fecit ut voluit, facit eadem quando volet, perficite in quibus voluerit. Consenti enim, jam à quadraginta, & amplius, annis, in Medentium turba; tandemque senex cognovi, Theoremata Scholarum per me subverti debere, ut quæque, ventu-

ra mox astate, cadant in rudera, quatenus veritatis calce destituta non coherent. Fuit apud me Adepti illius doni tanta certitudo, ac veneranda autoritas, ut sentirem, datorem unâ sui doni quoque fore interpretem; utque hæcenus quodlibetunque excluderem dubium. Estque ejusmodi cognitio longè certior, quam qua per demonstrationem formatur. Quia non est verbis facultas, hanc certitudinem aliis facere communem. Scio quoque, non omnes, qui Medendi initia mea sunt lecturi, æqualem inde fructum reportaturos: quippe Deus sui doni dispensator usque mansurus est. Dixi hæc, ut etiam sciat, quod mea indignitas donum tenebris effundet, ut capiat natura cursum qui potest. Speravi enim, cum jam numerum & atrocitatem morborum auxerit, in parvulos, & abjectos hujus mundi, donum Medendi inspiraturum. Et, cum antea seculo Paracelsum, scientia analytica corporum, ac remedium fulgore, divitem transierit præcursorum fore, ut vellet jam scientiam Adepti (qua alter ille caruit) superaddere. Porro, si absque scelere, lubet placiti illius divini decreti rationem inquirere, ob quam Adeptum Medendi, donum minus ad Christianos descenderit: reor, Scholas resistere, quatenus principiis Gentilium pertinaciter insistant. Tum item, quia Medicina tota in lucrum exercetur, mox à sui initio: qua sola artium, ex compassione misericorditer expendenda est; Non autem, quasi ex ærumnis miserrorum, hilariter pompæque vivendum vel ditescendum sit. Quare lucrum hominibus præripuit dispositionem necessariam, falsasque doctrinæ paganicæ, Adeptum medendi donum avertit. Cujus venatio mihi ideo visa est consistere in compassione erga ægros, dediscendo falsa theoremata, & induendo profundam spiritus humilitatem. Quæ, ut tum non est inflata per literam, nec depressa per inordinationem: ita in humili intuitiva cognitione sui nihili, mens se evacuat omni scien-

tia, per rationis inductiones introducta. Tum deinceps, tum, inquam, Altissimus vix finit vacuam mentem, quin fecundo sui luminis radio eandem repleat. Offendi jam forte nonnullos, eò quod adeptum Medendi desursum descendere dicam: qui Medicinam addisci volunt, per modum aliarum artium. Intellectus (ajunt) est potestas naturalis; qualibet autem potestas naturalis, nata est operari effectum proprium: proprius autem effectus ipsius Intellectus, est Intellectio. Ergo homo naturaliter intelligit omnia intelligibilia, tanquam proprium Intellectus objectum. Porro, facultas Medendi est intelligibilis, ac proinde non descendit desursum. Respondeo: Anima, ejusque intellectus, non sunt opera immediata nature, quippe qua oriuntur à fonte supernaturali. Adeoque, quoad sui initium, licet Intellectus sit facultas naturalis anima, non est tamen omnino inter facultates naturales computandus. De fide est, Quod Deus creavit Medicum, adeoque ars Medendi dicat aliquid supra communem regulam creatorum, sic ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium. Nabuchodonosor enim ablationem & restitutionem Intellectus testabitur. Item, Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, Quod frustra dictum esset, si Intellectus æqualiter à Natura daretur. Porro datus Intellectus (de quo hic prædicant) actum suum naturalem, sive intellectualem, non exercet, nisi quatenus notiones aliquas discurrendo trahit ab observationibus, quas à sensuum perceptione accepit, cum causas à priori penitus ignoret. Ad scientiam autem medicam requiritur quadam luminis claritas, qua superat illam cognitionem per sensus, imò & per consequentias causarum ad effectus, juxta putationes (plerumque fallaces) à ratione, sibi inductas. Nam de fide est, quod intellectus, unâ cum totalitate nature humana, atque ita deinceps, utcumque clarus, non percipit propositiones

primò veras, sensum superantes, nisi cum affluxu luminis superni. Puta, locum libri scripti lego attentè; & licet verba intelligam, semel tantum sensum illius inasperatò haurio, cum admiratione præteritarum lectionum. Eiusmodi autem cognitionem, voco gratia. Sic nempe Intellectus, utcumque clarus, non semper assentitur vero: quia naturaliter nec hoc percipit. (Hic namque factiones in scientiis, & religione.) Sic in dona medendi, est aliquid nobilius, & superius, quam quod è cognitione præexistente sensuum formatur in imaginante: Quod est verum, solidum, bonum, superans auctoritatem consequentiarum: imò quod nec propriè doceri, vel demonstrari potest. Nolum tamen intelligi, quod adeptum medendi sit scientia infusa, qualis olim illuxit Bezeliel, & Ooliab: multòque minus, qualis die Pentecostes, in Apostolos, largo imbore pluit, ut variis confestim loquerentur idiomatibus: nec est item proinde Adeptum medendi de planè sublanaribus. Nam Sapientia aeterna creavit singulariter Medicum suum, prà cæteris creatis: adeoque aliquid augustius requiri pro ipso videtur, quam pro aliis professionibus; quas ideo nec mandavit honorari. Alioquin omnis quidem intellectio nostra, in natura, surgit tantum per modum discursus, observationis suppositi, & consecutionis, indagationisque; idque totum à posteriori. Quocirca ejusmodi omnis cognitio stipatur incertitudine. Ergo inter ordinarium intelligendi modum, & scientias infusas primorum graduum, sunt amplitudines quædam, singulæ quæque gradu distincta in Intellectu, supernaturaliter oriundo. Quod sic probò. Omne donum bonum descendit à Patre luminum. Adeptum Medendi est donum bonum: ergo descendit à Patre luminum. Maior est fidei. Minor verò constat, quatenus Medicus, ut talis, est creatus à Patre luminum. Replicant per quandam similitudinem, & nil ad syllogismum, hoc modo. Difficilior est co-

gnitio Dei, quàm Medicina. Sed Gentiles naturaliter invenerunt, per Intellectus operationes, Deitatis existentiam. Ergo longe facilius adepti sunt naturalem scientiam Medendi. Respondeo, totum concedendo, si non adduxerint quatuor terminos. Itaque, pro-ut per naturam nemo potest haurire lumen fidei: sed tantum umbratili in aliquam cognitionem: ita & in dono Medendi concedo, naturaliter, per observationes juvenantis ac nocentis acquiri cognitionem aliquam Medendi: at sane, est ista cognitio tam umbratilis, & caca, ut plane repugnet textui; qui frustra diceret, Deum creasse Medicum ut talem, eumque honorandum, nisi aliquod lumen in hoc creato Medico cluisceret, supra vulgarem, ordinariam, atque naturalem potestatem animæ intellectualem. Tandem, quod nec Athei, nec Gentiles, ut neque Iudæi, donum istud Medendi unquam receperint, non aliunde, nec longius deducendum est, quam quod de facto morbus, remedia, horumque omnis appropriatio, adhuc hodie sint mortalibus ignota. Est namque argumentum ineluctabile: Hactenus Adeptum Medendi fuit ignoratum: ergo non dedit Deus illud paganismo antæactis sæculis, ut neque Scholis, cacos ductores sequentibus. Cuius correlativum est, quod, quicumque assentitur Scholarum paganicarum doctrinis, seclusus sit à principiis veris Medendi. Assumptum enim demonstrabo, Deo favente, amplo volumine. Mansisse nimirum ignorata principia cognitionis causarum ac radicum, in morbis, remediis, & appropriationibus. Consequentia per se clara est: nisi ostenderint, aliunde, quàm à Deo, derivari omne donum bonum. Nam pro stabilimento doni Medendi sat esse deberet, quod, licet Adeptum medendi tam prope naturam Intellectus sit, ut propter obiectorum naturalium propinquitatem, & necessitates, consuetum sit, tribui naturalibus scientiis, per simplicem Intellectum

apprehenss : attamen, quatenus saltem includit dona prudentia, consilii, &c. quæ sunt charismata Spiritus sancti, debet profectò donum Medendi ferri, & expectari, ab initio tali, quod plane fertur supra naturæ orbitam. Etenim non raro quis, mediis uersus somniis, extemplo cognitionem concipit, quam nunquam vigil erat assecutus. Nox nocti enim indicat scientiam. Sæpe sic quis legit locum, multoties lectum, absque fructu, unde demum vitam emendatiorem instituit. Nonne enim ista descendunt à Patre luminum? Sunt ergo ejusmodi scientia, infusa quidem, licet non de ordine excellentiori. Sunt, inquam, talenta, super quæ Intellectus bene formatus postmodum struit doctrinas utiles. Docti enim (ut tales) fulgebunt (præ indoctis) in regno cœlorum, si doctrinæ ergo, anima se habilita-

verint ad majora charismata. Placuit nempe sibi Omnipotens in diversitate mansionum, chororum, claritatis, & Intellectus Angelorum, hominumque hos comitantium. In favorem saltem Adepti medendi facit, quod inter septem spiritus, proximos throno Dei, unius nomen est, Medicina Dei. Est enim supra Principatus, thronos, Protestantes, & Dominationes. Attamen Cœlites non agrotant, nec Medicina indigent. Nec est ejusmodi Medicina Dei, Metaphorice sumenda, quæ callebat proprietates, etiam in felle piscis. Hoc loco autem suscepi Lithias ortum, quem promisi, quatenus calculus metamorphosin continet, quæ nullatenus ab humoribus ortum ducere potest, sed à mero lotii excremento. Ideoque hic tractatus facile carere potuit tractatu, De figmento complexionum & humorum.

T R A C T A T U S

D E

L I T H I A S I.

Petrificatio.

CAPUT I.

1. *A*nte Paracelsum jam nutabant Schola Medica. 2. Veterum opinio de causis petrificationis. 3. Sanior doctrina Paracelsi. 4. Fluxus seminum ad petram. 5. Dispositio mineralium à condito mundo. 6. Quæ linea Trivialis. 7. Quid mens siliceus. 1. Vnde petrarum diversitas. 9. Pulvis adamantis semper flavus. 10. Saxa & lapides, ut differunt. 11. Semen petra, in quo excedit semen vegetabile. 12. Petrificatio Humana, & cur denti petra adhaesatur. 13. Notabilia aliquot. 14. Inscita quadam cur non petrescant: perfertiora autem animalia, quandoque prorsus. 15. Formam non introduci ex potentia materia. 16. Quomodo homo petrificetur. 17. Petra nil commune cum calculo. 18. Ducelech Paracelsi. 19. Encomium Danci, &c.

1 **E**MUNCTIORES Medici exacti pridem seculi, stupere silentes, tam infaustam ac inobsequentem suis thesibus, doctrinam Scholarum, de Elementis, Temperamentis, & humoribus. Neque enim sibi satisfacere potuere, quaternario humorum, pro omnibus morbis. Quamobrem Paracelsus longè fuit facillimum (qui præpollenti medicaminum testimonio, totam Germaniam, in sui admirationem traxerat) jam nutantibus persuadere figmentum sui tartari, è cibus, ac potibus, proditoriè intrantem tartarum, morborum quorumcumque veram esse causam. Quæ sua putatio fidem fecit, sicque modo radicem stabilem fixit, ut non sit ferre quisquam, qui ad tartarum Paracelsi non confugiat. Debebam quidem Tartaro tractatum singularem, qui ad historiam cal-

culi accinctus eram, nisi inter initia physica, de illo abunde scripsissem. Ideòque volumen istud truncatum deseruissèm, si inde tractatum de Tartaro huc transfulissem. Siquidem constituta ibidem, primæva naturæ integritate, intra materiam, Archæum, & vitam, sive formam, cum seminalibus initiis, inauditis hæctenus, fermentis quoque, transmutationum quarumcumque authoribus, noviter detectis, rejectis verò clementis, qualitatibus, complexionibus, horumque pugna, lucta, contrarietatibus, & victoria. Humoribus item, & Catarrhorum figmentis, extra naturam, & Medicam considerationem, relegatis: Flatibus demum, Tartaris, & tribus primis Chymicorum principiis, extra morborum palæstram præscriptis: sensim dein à theoricis, ad pathologica defleatens, naturæ defectus, & alteritates explicui: atque medullitus veram morborum causam, antehac inauditam, mundo manifestavi. Igitur Calculo, ut monstro domi nato, hunc librum, velut exlegem, nuncupavi, deservitque nunc tartari errore, à Paracelso mutuo, ad ignotam Scholis petrificationem jam venio. Enimvero Veteres, sua Aristoteli nomina dantes, juxta principia hujus adhuc arbitrantur, lapides, atque mineralia universa, absque discrimine, fieri ex terra potissimum, mediante calore, & frigore, opificibus externis, cum additamento tamen trium aliorum elementorum. Attamen pondus saxi, cum aquæ pondus excederet: conjecere inde, terram fore omnium mineralium materiam propriam. Et quamquam hæsitarent in pondere auri, scirent-

que tamen, ex pondere peri demonstrationem Mathematicam, quovis Syllogismo fortiolem: nec interim crederent, aurum esse terram, neglectis sui dimensionibus, multoties seipsam penetrantem. Multoque jam magis, suis diffidebant thesibus: cum aurum non ex sola terra, cæteris tribus ponderosiore; verum ex levioribus aliis, iusta, sive æqua lance, atque proportionem mistis, componi statuerent. Idcirco consilii inopes, indaginem ponderis suspenderunt ad clavum, ac posthabitis litibus, velut sopore pressi, contenti fuerunt dixisse, metalla, velut frigore glaciata (eo quod ignis tortura fluerent denuo) exsiccatæque aquæ superfluo, aëre verò & igne propemodum exclusis, mansisse quasi arefacta. Hoc sic rulit arida Aristotelis Philosophia. Thefin autem suam probarunt, ut dixi. Nam metalla contrario (ut putant) calore diffuunt. Quasi verò glaciatum opus, non nisi sollium ministerio liquefceret! vel terra esset liquabilis per ignem, rursusque pro lubitu, terræ faciem repeteret, quoties frigus sentiret. Itane sui tam immemores Scholæ, quod non ita pridem, aquæ elemento ex se intense frigere dixeret, & remisse madere? adeoque metalla non ex terra, sed ex aqua glaciari debere? Terram vero ex se, intense siccam esse, atque remisse frigidam? adeoque glaciari nesciam? Adeo ut hinc sequatur: Si metalla, potissima sui parte, sint terra: nunquam fluere, aut deglaciari poterunt: cum tantum poterunt, ad summum, esse remisse frigida. Nec per intensum calorem, terra poterit unquam converti in aquam, aut aquam substantiam, dum liquefceret in metallo. Siquidem dant terræ intensam siccitatem, quæ ab igne non potest non fortificari; non autem destrui. Similiter nec possit remissum frigus præpollentis terræ, hanc, dum vi ignis in aquam esset liquata, convertere denuo in terram. Quia credunt remissas elementorum qualitates, non tan-

tum activitatis habere, quod alterius elementi frangant intensas qualitates. Etenim eodem stupiditatis pede, quo cœperunt, pergunt dicere, saxa, atque lapides, esse terram, calore induratum, ac velut arefactam. Quod per terram figuli probant, quæ calore solo lapidescit, ut volunt. Etenim, quia lapis non liquefcit per ignem, prout alioqui metalla: ideo à negativo naturam conjicientes, se nodum omnem dissolvissè sunt ratæ. Atque hæc crassa Minerva unicuique suspecta esse debuisset jamdudum, si unum veterum non dormirent omnes. Quid enim de sulfure dicent, quod igne fluit? An aqua, vel terra glaciata, sulfuri dedit initium, quia liquefcit? Quidve de vitri condensatione, quod calore iterum liquatur eodem, quo fit? Quid denique de sale, quod uno caloris gradu coagulatur, & arefcit, atque calor iterum liquatur, liquaturque rursus ab humidis? Pudet sanè, in Aristotelicis nugis, qualitarumque elementariorum fabellis, diutius immorari, dum de rerum causis atque origine indagandum. Quapropter avos primus docuit; Paracelsus, omnia mineralia (quæ credit ex quatuor elementorum congressu fieri, atque alibi, ex tribus suis tantum initiis, materialiter) ex aqua potissimum, adeoque esse fructus elementi aquæ, non secus atque vegetabilia, esse fructus terræ. Ast ad me usque nescitum fuit, cuncta corpora, quæ mista creduntur, materialiter duntaxat ex sola aqua esse, nullo excepto. Corpus autem illorum cogi, cujusdam proprii atque specfici seminis necessitate, ad fines soli Creatori cognitos à priore. Quam propositionem ex pleno probavi, in initiis Phycis. Neglectum quoque fuit hactenus, quomodo hæc rerum semina sub lucem veniant, se corporum involucris tegant, eademque disponant, ac qualiter ipsa semina, corporum importunitatibus tandem necessario auscultent. Quapropter nec erit ingratum, ex doctrina, à me alibi

fusus tradita, seminum progressum, fluxumque ad formam, sui que maturitates in mineralibus, hoc loco succinctè repetere. Enimvero si non petra sit petra, necesse est, petrificationem, entis alicujus novi generationem includere: omnis autem generatio præsupponit aliquale semen, quod materiam, ad ens in potentia, disponat. Cum nihil, quod non est vitale, seipsum ad perfectionem promovere queat. Essetque ideo stulta ac fortuita perfectio, quæ à corpore, absque ductore interno, & statuto sibi fine, procederet. Itaque si corpus distinguatur dispositivè, ab efficiente interno, profluatque in productione ad fines sibi in natura propósitos: ergo & seminis e-
 5 tymon, ipsi jure competit: quia ex initio prorsus incorporali procedit. Hoc autem initium ab imagine, sive juxta Ideam, à generantis conceptu, sive cogitatione, fabricatam (quæ proinde vis imaginativa vocatur) in vitalibus profluere, facillè mihi concedetur. Sed quod inanimata, in suis primis entibus, insita habeant dona feminalia, quæ per modum recipientis, etiam analogicè, quadantenus imaginationi respondeant, docent antipathia, & inanimatarum sympathia. Oportet namque non sensitiva (puta Magnetem) sentire quodammodo poli situm, si ad eum sua sponte se dirigat, non autem à polo trahatur (prout libro de Peste, manifestis argumentis doceo) sentire item ferrum, si polo neglecto, per electionem, ad ferrum se inclinet. Quæ ne tardiosè à me hic repetantur, sufficit obiter
 sic supposuisse. Porro, seminis isthæc Idea, & entelechia entis novi, feminalis nempe causa efficiens, etiam in non sensitivis, suo fungitur munere, non secus atque si vita & sensu polleret. Quæ Idea auram sui Archæi vestit, ejusque medio deinceps dispositiones corporis & organa perficit, completque tandem, quæ in adumbratione feminalis suæ imaginis sunt designata ad fines soli Deo cognitos. Atque hæcenus etiam

omnis creatura originaliter à Deo dependet. Hic namque animalibus, ac plantis, feminalem fabricandæ ejusmodi Ideæ, id est: multiplicandæ, suscitandæque sobolis fecunditatem, gratis indidit, vi vocis (*cre-
 scite & multiplicamini*) in seculum duratura. Quæ sub Ecclesiæ correctione, sic à Sacris mutuo. *Terra initio erat inanis, & vacua.* Duplici nimirum inanitate, erat obsepta. Quod tamen de elemento aquæ non item dicitur. Terra namque in sui con-
 6 do, nondum habebat mineralia, si vacua. Erat nempe terra, merum putumque sabulum, nondum numerosa varietate, atque mineralium classibus distinctum. Sed *Spiritus Domini ferebatur super abyssum aquarum.* Non quidem quod ista latio esset inane otium mysterio carens, aut voluptuosum nati-
 tandi solamen: Sed continebat mysterium benedictionis, per quod aqua repletæ terræ vacuitatem fructibus, una inanitate: ex altera verò parte, per vegetabilia, & animantia, terræ vacuitati satisfaceret, inanitatemque saturaret. Ergo ante natam lucem; in fluctuatione divini Spiritus, metalla atque mineralia universa simul incepere. Quod mihi in primis persuadent occulta metallorum lumina, astrorum æmula, & prægressa testimonia, quæ noctu in fodiniferis montibus splendere solent. Saltem Spiritus Domini, qui replevit orbem terrarum, jam creandi avidus, in spondo abyssi aquarum, suo verbo sigillavit fecundam desiderii sui Ideam, quæ in instanti, universam terrarum, lapidum, mineralium, atque metallorum opulentam diversitatem protulit, quibus terræ vacuitatem multo replevit fœnore, quam scilicet non sat animantia & plantæ, ut neque adæquatæ implere poterant. Stratum autem, sive solea terræ, quæ hæc aquarum ditissima proles in vacuitatis impletionem est concedita, dicitur à Paracelso Linea Trivialis, matrix, seminibus mineralium gravida, quibus Dominus implantavit rationes, dona, atque
 C 2 semina,

semina, in seculum sat futura. Ita nempe faxorum, atque mineralium semen opulentum, est aquæ implantatum, ut determinationem suam, atque fermentum, in terræ matrice suscipiat. Quid autem sit terra virgo, extra & præter mineralia, in Physicis demonstravi. Per Mosen autem, ditissimum hujus promtuarum thesaurique semen, ex professo neglectum videtur: ne Israël, fontibus atque montibus divinas ac immortales potestates tribuendo, iis immolaret. Cæterum fabulum, sive terra, sibi undequaque continua, suscepto semine, in colles, rupesque surrexit, faxorumque strata divisit. Etenim ut rerum ortus à miraculo inceptit: sic modo suis secundis causis adhæret, ut rerum invisibiles Archæi, horumque abscondita semina, testentur, saltem se ab mundo intelligibili regi. Hinc enim aquæ, desiderio seminum imprægnatæ mansere, sui que placiti Ideas, per aquam disposuit Omnipotens. Attamen hæc aquæ seminalia desideria, non fructificant, per successivam unius ex altero propagationem, more plantarum: sed vis seminalis, in thesauris aquæ delitescens, suas de se proles sigillatim suscitatur, easque successivè perficit. Includitur nempe semen, sive Idea seminalis, atque mineralis, aquæ, quam nec egreditur unquam: sed seipsum in ista materia obserat, includiturque, donec tandem sub dierum maturitate, inde fiat, quod natum est ex ea fieri. Icon ergo operativa in aquis, sensibilem mox atque fermentaceum odorem, ex monte Siliceo suscipit. Est autem mons Siliceus, solea, stratum, sive terræ intercapedo, in qua saxa, lapides, ac mineralia universa, ortum suum ex aqua desumunt. Prout alibi, de origine fontium. Estque porro ille odor, fermentum, unde tandem completum semen minerale profluit. Hinc quoque omnis petra. Non est autem hoc semen in mineralibus, per Metaphoram, aliquod æquivocum, aut analogon, sub licentiosa fi-

mitudinis allusione. Nam succrescunt novi silices, ac lapides in fontibus & rivis. Quicquid autem sit, & tantisper dum sit, neque adhuc est in perfectione, intenta ab Archæo: semen in se habet, ut naturam, in suis constitutis univocam, intelligam. Etenim aqua purè pellucida, habens in se semen atque fermentum lapidis, evadit cunctarum gemmarum crystallus. Sin insuper purus cujusdam metalli, vel pyritidis color, concurrerit, gemma fit, duritiem & proprietates sui coaguli sequens. Perinde enim ut stannum (quod pictoribus flavum colorem, quem Masticot vocant, præbet) omne metallum (plumbo demto) friabile facit: sic & gemmarum durissimam tingit. Solus proin Adamas, dat pollinem flavum: aliarumque gemmarum est albus. Sin autem aqua, non purè diaphana, se incorporat colorum metallico, fit lapis opacus, talpis, Achates, Silex, Porphyry, Marmor: & juxta mixti seminis exigentiam. Interim saxa facilius dissolvuntur, quàm lapides, iterumque sponte, vel per artem, in aquam redeunt (*qui convertit rupes, in stagnum aquarum.*) Saxa autem dico, convertibilia in calcem: pereuntque subinde sponte, in agrorum fumen, & cerealia. In lapidicinis etiam, sæpe sponte stillat sal nitrosum, perpetuo stagmate. Quod nempe saxa redeant in primam sui materiam. Perinde ut versa serie, petroso odore fermenti, aqua tota migrat in petram, vel saltem pro parte, qua sibi odor ille coaluit radicatus. Idque tam inter fluendum, quàm stagnandum. At nondum largitari Divinæ sat fuit, rupes ab initio, saxa & lapides fecisse, semenque propagandæ novæ sobolis contulisse: quo ex aquis lapides, ac petra deinceps fierent: quin insuper voluit, ut semen petrificum, in multis, excederet sua vegetabilia, hisque illa potiora se testarentur: nec enim semen, cum aqua sibi subdita, solum petrescit: quin insuper corpus sibi contiguum, odore seminis petrifici, solo tactu, petrificat.

cat. Sic namque Friderici Imperatoris chirotheca fuit una sui parte petrificata, quâ scilicet intra fontem aliquantisper maduerat: alterâ autem medietate, sigillo munita, corium permansit. Adeo, ut nedum herbar, ligna, panes, ferrum, ova, pisces, aves, & quadrupedia, miranda metamorphosi, sint petrificata. Verum etiam Ambrosio Pareo teste, Parisiis fœtus humanus est excisus, adultæ magnitudinis, in petram versus. Fractus est illi pedis digitus, intusque tendines & ossum articuli apparuerunt. Itemque confracta gingiva (erat nempe hiante, ac velut ejulante ore) dentem subtus ostendit, in maxillâ theca. Quod mihi testatus est amicus, qui acuendis instrumentis, parando organa Marthesi dicata, solet sæpe in hujus fœtus dorso, cotem facere. Sic pariter historiæ commemorant in Cryptis prope Pergamum, aliquot cadavera petrificata, illorum scilicet, quos belli pavor in abstrusa compulerat. fuisse inquam à superficie, in centrum usque petrificata. Unde surgunt plura notatu digna. 1. Quod petrae suo generentur, ac proprio semine: quodque dein etiam alio consentit petrificativo. Id est, nedum aquam, velut objectum proprium, & proximum, naturaliter transmutent ejusmodi semina: sed & aliena quoque corpora, quæ præfatum semen odore tenuis saltem hauserint. 2. Quodque ideo, aliena illa corpora debeant ad minimum symbolizare in aliquo, saltem in materia remota. Cum nil profus commune habeant, præter illam materiam principiantem; quæ in petris est mera aqua. Neque enim alias, possent diversorum elementorum fructus, toto genere ad minus discrepantes, in unum coincidere. 3. Quod autem petrae non componantur ex Tartaro coagulabili, tanquam materia

12
13

propria, ac vicina: sed ex proprio surgant semine, quod natum est, etiam ex materia, non disposita ad petram, petrificare quid libet. 4. Quod semen petrificum, unde

herbar, aves, nidus, corium, &c. petrescunt: potentioris sit efficaciar, quàm alioqui semina vegetabilium, præexigentia dispositam à generante materiam. Ideo non omnis fert omnia tellus. Semen autem petrosorum arripit quælibet, etiam procul à se aliena. Dein, reliqua semina requirunt, ut substrata sibi materia reducatur in liquorem sequacem, & seminis susceptivum, quem primam generationis materiam dixere, postulantque, ut destruantur quoque omnis figura, & decor præcedentis concreti. At semen petrificum, reservata figura humana, absque intermedia putredine, aut materiæ dissolutione, totum per totum petrificat, tam ossa scilicet, quàm cutim. 5. Quodd semen petrificum consistat in solo odore faxeo, qui est incorporale, atque invisibile fermentum. 6. Quodd materia dentis non sit merè ossæ: sed inter os, & petram media sive neutra. Ideoque & dens, suo contactu, tandem petrificat, quicquid sibi pertinacius adhæserit, sive ex panificio, carne, olere, pisce, pomo, aut legumine, puls ista fuerit. Id est, quanquam in se, neque ex se, ullam habeat dispositionem, ad petrificationem. Hoc semen inquam, Paracelsus, & suos sequaces, nomine tartari, insigniter fellit. Nam lapis dentalis non liquatur in aqua bulliente, instar tartari: nec est ejus generatio tartaro vini finitima: sed est petrificatio animalis, neutra: ex odore videlicet, & semine petriformi, quem puls denti adhærens, per attactum haurit. Huc spectat speculario cornuum. Cornu nempe vaccinum, ut & soleæ, sive calcei, armentorum & gregis, sunt proprio & simplici nomine, de materia cornea. Cornu autem cervinum, partim est de materia ossæ; partimque de materia lignæ: adeoque & propterea spinas atque ramos æmulatur, deceditque annuè, ob proprietatem frondium, & partis lignæ, retentam. Ebur etiam, magnam partem ossis habet, alteramque lapidis, seu dentiformem. 8. Quod licet plura in fontibus

bus petrescant, id tamen non fieri, non insigni odore petrifico. Ideo enim quotquot res petrificantur, odore loci transmutantur: non autem, quod petra de se, instar generantis, semen edat. 9. Quodque ob id, petrae originale semen, immediatè satum sit à Creatore, constitutumque in locis, ad sufficientiam, in terminum mundi, sufficiens. 10. Quod si petrificatio non indigeat commento Tartari, multo certè minus morborum generationes. 11. Quod quaedam insectæ (inprimis bufo) licet innascantur ipsis saxis: attamen non petrescant, prout alioquin alia fere quælibet: eo quod vitalem Archeum, per separationem, receperint à petris ipsis: non secus atque separatur pyrites, vel metallum, à venis saxeis, quibus innascuntur, servantque illibatam materiam liquabilem. Itaque separatus ille Archeus manet insuperabilis à semine petroso. 12. Quod falsum sit axioma, nullius formæ fieri introductionem, nisi è præexistente materiæ dispositione. Siquidem ex subjectis, genere etiam diversis, absque materiæ colliuatione, sit petra immediatè. Enimvero Magi Pharaonis, dum Cyniphes vidissent immediatè ex pulvere terræ, quos noverant immediatas aquæ soboles, exclamarunt: *Digitus Dei est hic*. Quia non poterant hunc effectum imitari. Nam cum terræ in aquam regressus sit difficillimus, cognoverunt esse longè augmentius, Cyniphes factos è pulvere terræ: quam ex virga serpentem, & vicissim: vel ex aqua ranas, & cruorem. Quam difficultatem agnoscens Satan, non dixit: Dic ut panis iste petrescat (nam hoc contingit in natura immediatè) *sed ut lapides isti, panes fiant*. Unde nimirum Christi omnipotentiam ariolatus fuisset. Etenim ut à fundi fracedine, oborto semine petrifico, conchilia, crusta lapidea loricantur: quorum semen non tam sexuali conjugio, quàm per ipsam fundi fracedinem, propagatur, & conchis ideo foris adnascitur posteritas. Ita sunt & aliæ insectæ, quarum Archeus intricari non potuit, nec superari à semine petroso. Pari causa atque bufo, omnem petrificationem forinsecus molestem à se arceat. Non sufficiunt tamen ejusmodi vermes, medendo calculo. Eo quod horum vita ultima (sub qua latet resistentia adversus semen petrosum) evanuerit, antequam in medendi usum assumatur. Fracidas quoque odor saxeus, si in succum vegetalem terræ (quem Lessas Paracelsus vocat) inciderit, oriuntur strata lapidea subter terram. Homo quoque, conclusus loco fracido, primum odore petroso suffocatus, qui odor dein arterias & solida pervadens, transmutat cadaver, priusquam putreat, in petram. Sic namque terra succum vegetalem odore petroso penetrat, surgitque planta lapidea, quasi è semine vegetabili transplantato. Ut patet in corallo, ac Musco ejus. Sed unde foetus apud Pareum, hausisset odorem seminis petrosi? At non id accidit primum vi seminis petrosi: sed transplantatio facta est vi prægnantis, attentius admirantis sculptrum saxeum. Alioqui constituto foetu, transmutatoque in saxum, deinceps inde odor saxeus dimanavit. Quo factum est, quod matris uterus, ferè totus, una cum foetu illo, petrificatus fuerit. Etenim ut fumus, carnes sale madentes, compactasque, à circumferentia, ad centrum usque, penetrat, ac tingit: sic & odor petrosus, carnes. Ut nempe è cadavere, fiat vera petra mineralis, nil quicquam habens commune cum Calculo: quemque ideo cum Paracelso posthac, Duelech nuncupabo. propter singularem ab aliis petris naturam, atque proprietates. At fumus, etsi carnes tingat: non tamen transmutat. Quapropter inde sat patet, quod non omnis odor sit ad rei transmutationem: sed is duntaxat, cui accedit fermentum, unde odor fiat totus semine gravidus. Petrificantur ideo eo naturaliter quidem suo semine, at monstrosè planè, supposita genere aliena, quia à se-

à semine peregrino loci. Stagnantes aquæ sic conchilia incrustant, fundo contigua, ob fracidum fundi odorem. Non item infectas aquæ innatantes. Idcirco aquæ decurrentes plerumque carent ejusmodi bestiolis. Cancrī etiam, non nisi locis saxatilibus reperiuntur: eò quod alia loca, petrae fermento destituuntur. Circa annum 1320 intra Russiam & Tartariam, in altitudine graduum 64, non procul à palude Kitaya, Horda Bäschirdorum, penitus in petras transmutata legitur cum toro armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodie homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum & armamentorum genus, sub dio concretum, horrendo spectaculo, adhuc infaxata stare. Quod si inde absit miraculum, certè torus ille tractus, non nisi petra est continua, rimis pervia, quam silente per multos dies vento, depressaque supernè aura, fortis odor saxatilis fracidus (qualis in cuniculis, sive fodinis aliquot, spectatur enecans odor) spirasse poruit, suosque inambulones una necuisse nocte, quæ tandem præ loci frigore, putredinem inhibente, transmutavit, creaturas quas pridem ante necuerat. Non secus atque Pergameni illi, in Cryptis, & chirotheca, in fonte. Estque ideo potus talium fontium valde insalubris. Quia Archeum disponit, in saxeam indolem, torminibus infestat, vitam abbreviat, enecatque ideo præcordia, antequam bibendo transmutentur in saxum. In Monasterio rubeo, Zoniæ, prope Bruxellam, ac templi sacario, spirant fontes aliquot, saxa qui parieti apponunt, contra adagium.

19 Gutta cavar lapides sæpe cadendo. Unconamque, & securi, frequenter saxa adnata decuriunt. Monachi autem queruntur, se Strophos sive tormina pati, nisi semine Dauci, cerevisiis incocto, utantur quotidie. Quatenus odor seminis Dauci, odorem saxatilem domat, & comprimit. Discant ergo Tyrones, non minus petrae semina sua esse,

quàm rerum aliarum, in vita media, sub pallio odoris fermentalis: non autem in materiae coagulo Tartareo.

Causa Duelech Veterum.

~CAPUT II.

1. Scholarum incogitantia. 2. Materia Duelech putata, ejusdemque effectus. 3. Causa illa Veterum rejiciuntur. 4. Decepit Scholæ putatio, quæta sunt, effectum esse ipsam causam. 5. Similis est ubique humane naturæ progressus. 6. Probatur error Scholarum in causis Duelech. 7. Aliquot incogitantia, inclementia, & ignavia Scholarum. 8. Elenchus Scholarum, in efficiente ipsius Duelech. 9. Argumenta sensu deducta. 10. Duelech fieri ex ipso lotio: non autem à contentu, contra lotium distinctum. 11. Consequentia ad causarum ignorantiam. 12. Tedium Authoris. 13. Mechanica Authoris, rejiciens Scholarum causas, assignatas Duelech. 14. Axioma Scholæ oppositum. 15. Vanitas tartari in calculo. 16. Orate, & dabitur.

EXPUGNATA jam pridem alibi, ac rexpurgata Tartarorum Horda, quæ duce Paracello, morbos invaserat, hoc jam loco bellandum cum Galeni placitis, in causis Duelech. Enimvero Scholæ, quaternario causarum naturalium oblita, duarum tantum meminere, pro generatione Duelech. Adeoque mecum saltem conveniunt in nomine & numero causarum, duntaxat: non autem in re ipsa. Siquidem docent, materiam & efficientem esse parentes Calculi. Adeoque urgente propria conscientia, formam atque finem, vel causas negant; vel insufficenter de Calculo tractant, vel tandem, Duelech è serie naturalium excludunt. Imò cum causam efficientem omnem velint externam, relinquunt suis Tyronibus concludendum. Quod Duelech tantum à causa externa efficienti naturaliter constituatur, & dependeat. Materiæ Calculi itaque, Scholæ vocant quandam mucilaginem, quam vocant viscidam, sive mucosam piritam. Efficientem verò Calculi, volunt esse calorem, tam externum lecti, &c. quam ipsius malè affecti visc-

visceris. In quo, sub limine, suum deserunt patronum: qui efficientem negat internum, in Physicis. Duelech itaque, à solo patrabitur calore. Contra ego. Per mechanicam ostendi, nullam mucilaginem, ut talem, unquam esse, fuisse, ac fore materiam ex qua, calculi. Sin autem ipsa mucago, à vera quandoque calculi materia apprehendatur, & sub eadem claudatur: petrescit quidem à semine Duelech, una cum propria alioqui materia Duelech, at non ratione mucilaginis, vel, quatenus tenax, aut viscida est. Decepit enim inprimis Scholasticas indistincta illarum experientiarum observantia. Quippe cernebant urinam mucosam eorum, qui jam in vesica lapidem gestabant: statimque inde suspendentes ulteriorem indaginem, victoriam clamarunt, seque proximam atque continentem calculi causam invenisse gestiebant. Miseræ profectò primùm Scholæ: at multo miserriores infirmi. Nam si semel post se respexissent, facile vidissent, ritè exsecto calculo, cessare quoque mox in lotio ejus infirmi, illam mucaginis, & solitam antea saburram. Hinc namque Scholæ certo scire poterant, quod si illa mucago, quæ præsentem antea calculo excernitur, esset aliqualis causa, vel materia ejusdem; ipsa fieret sanè, vel ab ipsa vesica, vel à calculo, vel aliunde ad vesicam mitteretur. Si itaque misa fuit aliunde, utique exsecto Duelech, adhuc patrari, mitti, atque indies excerni deberet: cum sectio, & ablatio calculi, saltem spectent vesicam: nullatenus autem partem distitam, parientem, & mittentem continuas alioqui mucagines. Sin verò à calculo, vel à vesica demum, ejusmodi mucago processit, non erit ullatenus causa: sed potius effectus calculi, præsupponens præsentem calculum. Oblatitur nempe vesica in sui digestionem, à tam crudeli & molesto hospite calculo: quapropter impatiens, partem sui alimenti indigestam continuò plorat, quia perficere, atque promo-

vere eam nequit: novamque ideo accersit successivè. Non est ergo ista mucago, materia calculi ex qua: sed hujus lugubris effectus. Atque ideo malè istam mucilaginem, in materiam calculi accusant. Vident namque, nec sciunt, quid viderint. Pituitam vocant, unum separatumque videlicet, de quatuor primis humoribus, in sanguificatione ortis: qui est alimentum ultimum in digestionem, & proximum solidorum, spermaticumque nutrimentum, è cruore totaliter digesto, in via degeneratum, ob indispotionem partis alendæ. Nam calculus in se nil vitale habet, neque extra se habet, quam det, aut de sui semine suscitaret, mucilaginem. Multòque minus natura sollicitat, intenditve calculi augmentum, ut de continuo sui fomento, de procreando cogitet, quo suum intendant confirmetque intus hostem propriamque perniciem: si ab non errante præsertim intelligentia, ejusdem pendeat directio. Etenim Scholæ, si ulla unquam tentarentur proximi charitate, aut cura sciendi, saltem ad aliquot similia transcurrisse debuissent. Quod nimitum festuca in oculo, continuas proterit invito lacrymas. Os ethmoides oppilatum mucosum, continuum in coryza provocet laticem, mucumque profundat. Angina quoque, sic in desinentem & mucidam salivam spumet: pro ut & dysenteria proprium stillet, cum sanguine, Intestini mucum. Vidissent enim facile tum, à vesica sic per Duelech obsessa mucum fieri, & continuò promanare: non autem, quod lacryma sit causa festucæ, in oculo, vel profusus latex aquosus, ospongiosum, in fronte oppilet; vel saliva mucosa Anginam procreet. Perpetuum est namque totius commercium, quod laso membro, aut potestate ejus incola, aberrant ejusdem functiones, vitieturque è vestigio ejus digestio, ac alimentum illius, aliàs vividum, plerumque degeneret, ut dum non in spermaticam; saltem in mucosam, deflectat indolem.

dolem. Etenim sic vesica continuum deturpari sui alimenti plorat mucum, præfente calculo: cessatque illo absente. Ergo per datum ejusmodi mucum, probare nimis frivole nituntur, causam nimirum calculi materialem, esse id, quod posito calculo, per accidens, atque occasionaliter conficitur effectualiter. Denique, si ejusmodi mucago, in lotio obnata, esset materia ex qua, calculi, calorque esset ejus efficiens proprium: quodque ambæ hæ causæ sufficientes, essent præfentes: profectò cum positis causis sufficientibus, inexcusabiliter succedat effectus de necessitate: ergo necessario tota ejusmodi mucago, mox in vesica, calculus foret. Non secus ac totum univoce lac, simul coagulatur à coagulo. Sicque vesica, unico statim calculo repletur. Vel falsum esset, quod positis causis, ad rei constitutionem requisitis, necessarium sit, rem ipsam fieri, vel esse. Attamen in terminis propositis ista mucago, continuo præfens (saltem successive) sub calore vesicæ, non transit (uti alias requireretur) tota in calculum, juxta similem, univocam, homogeneamque sui unitatem: sed tota excernitur. Ergo duæ causæ calculi constitutivæ, à Scholis assignatæ, nec veræ, nec sufficientes, esse possunt. Quapropter demiror impensè tantam indagandi ignaviam, nec aliquem tot elapsis seculis fuisse, illius curiositatis, qui excretum illum, è vesica mucum, semel quoquo caloris gradu hæcenus exsiccarit. Didicisset enim, certoque scivisset, an inde unquam calculus fieret, an verò topus aliquis friabilis, perinde atque si narium mucus arefceret in lamina. Intolerandum itaque, quod Professorum hæcenus nemo, lotium, simul cum mucilagine præfata, debito foverit tepore, ut didicisset, calculum, non mucò: at bene, ex parte lotii, in matulis concrevisse. Indignor merito, quod in rebus tanti momenti, unde penè infernalis indictio tamen Scho-

lis imminet; charitatis extinctio, imò ipsa scientiæ denegatio, convincuntur: nunquam tamen antehac consideraverint, quamdiu vivitur, nil unquam in vesica posse exsiccare, aut arefcere: vel unquam actionem caloris, ad calculi indurationem requiri, ut partes aquæ absumerentur; crassiores verò, eadem simul opera, tenacius condensarentur. Nam alioqui, si supponant caloris efficientis necessitatem, ut instar calcis, sui maturitate, concrefcant calculus, à calore foras. Jam seipsas confundunt Academiæ, dum in frigore, & matulis, urinam claram, & diaphanam, suas crustas deponere vident. Maturari inquam cernunt calculos, citra calorem, etiam & sanorum lotium, arenas, atque squammas matulis affigere. Nec item hoc ipsum sic fieri, si concluso vase, lotium fomentetur toto die crassissime: itaque est ignorantia, quod tota Medentum perspicuitate, nondum deprehensa sit differentia, inter coagulationem silicis, in fonte, vel fluvio, & arefactionem luti, à calore institutam. Discite ergo Scholæ ab inutili, ac minimo me tyrone, lumborum calorem esse occasione: non autem occasionem calculi, vel adherentis arenæ. Id est, non esse calculum à calore, sed calorem à calculo, pro-ut in digito calor à spina infixæ oboritur, non autem spina ibidem à calore fit. Audivistis enim planctus stranguriæ, non autem caloris, in calculo vesicæ: pro-ut alias querelas caloris in Lithiasi renum. Quare si calor esset efficiens calculi: longè majores essent querimonie, in calculo vesicæ. Eo quod hic, propter majorem sui durtiem, majoris quoque caloris, & arefactionis, fœtus esset, quàm renum. Magisque, quod ille continuo ferè latice naret: ubi ren transibentem urinam nequicquam detinet. Violento sinè calore calculus vesicæ opus haberet. Conqueruntur etenim acrimoniæ, ardoris, & doloris. Sed hæc non sentiuntur in nido calculi, pro-ut in colis

colis glande. Itaque acrimoniæ, & doloris sensum, ac locum distinguere norunt pueri: non autem Scholæ. Quinimo etsi videatur urina mordax, & acris, tanquam ignis urere, ut in stranguria: excrera tamen, nequicquam solito, iustoque est calidior, acriorve ad gustum, aut magis falsa Apparens est ustio, & acrimonia lotii: non quidem à vero calore, aut ob acrimoniam aliquam lotii: sed unice, ob peregrinum aciditatis cuiuspiam tantillæ, fermentum ipsi commissum. Quod docet stranguria, à novellis cerevisiis, & adhuc ex acido fermentantibus, contracta. Ideò namque assumpto Mace, vel croco (acribus nempe & calidis, imò ad locum ipsum pertingentibus, si juvare debeant, sui que ideo odore, præsentiam in lotio testantibus) 10 cesset plerumque præfatus ardor. Etenim Philosophicum est, quod calculus increseat iisdem causis, quibus oritur, & vicissim. Sed nostris matulis appositi calculi, confirmant calculum naturaliter fieri, saltem absque actuali matulæ aut ambientis calore: sive, non requiri calorem, ad sui constitutionem: sit ergo, & augetur calculus, ex urina materialiter: non autem ex mucilagine vitali: nec pro efficiente, requirit calorem: multoque minus, ejusdem excessum. Etenim non apparet mucago rejecta, nisi prius præsentem in vesica calculo: & sic causa, post effectum suum, venisset tarda. Observavi namque, si quis per densum linteum mejeret, neque in hoc reperiret mucilaginem: quod atramen post paucas inde horas, urina transcolata, vel filtrata, in vitro mundo, dederat tenue & rubens sabulum, æqualiter adhærens, nec etiam copiosius circa fundum decidisset, quam circum lateratim adhæreret. Idque in frigido ambiente sic contigerat. Quapropter, vel inde quilibet certior esse deberet, quod istud sabulum non initio mixtionis, cum lotio egressum esset (quia nondum natum) neque actualiter inesset lotio.

Nam alioquin in linteo steterisset detentum, utut, tenue instar atomorum terræ figulinæ. Vel si linteum non sit densum, sefellisset: saltem mox ruisset ad fundum specie arenæ, vel sediminis, neque tanto grano, in fiendo, tantaque æquabilitatis distantia, se lateribus vasis affixisset. Quia caruisset glutine, quo se agglutinare potuisset. Denique cum istud sabulum careat glutine, per totam sui superficiem, excepta parte, qua matulæ adhæret: patet satis, quod unico instanti, quo sabulum istud fieret, pariter etiam agglutineretur. Inde enim, quilibet certior esse deberet (si unquam indagandæ veritati insudasset) cum istud sabulum seipsum vitro, suapte sponte apposuerit, etiam longè post emictionem fuisse generatum, immediato scilicet instanti, ante sui affixionem: affixum autem, utut in se minimum, postea per additiones, accrevisset. Quæ quidem ut sunt à communi naturæ, in lotio gliscente, & non à particulari atomi sabuli, quod seipsum affigeret vasi. Hinc etiam recessit æquabiliter, & simul ex toto lotio. Ex hac enim tam ordinaria & quotidiana mechanica, si sanitas Scholis cordi esset, jam ante aliquot secula noscere debuissent (nec quidem argumento à simili, longèque petito: sed prorsus ab urinæ identitate, & calculosæ arenæ) quod quandoquidem istud sabulum concrevisset ex materia lotii, eadem scilicet, unde & calculus, & quidem absente materiæ mucilagine, ac calore loci (stat enim stanneum urinale, in ambiente frigido) iremque extra suspicionem Lithiasis, sive infirmitatem mejentis (nam & sanorum inculpata urinæ quælibet, hoc sabulum generat, & urinali apponit) ergo causis, sabulum & calculum in nobis provenire, calculosis, iisdem scilicet, quibus extra nos, etiam sanos, urina granulæscit in vitro. Quo mecum viso, suspiravi serio, & certo cognovi, Scholæ errasse in causarum cognitione, & cespitare in hunc usque diem, in sa-
natio-

natione calculi, quam tamen temere assu-
munt, & præsumunt. Indolui ingens, tot
seculorum stupores, falsaque commenta,
magisque infautas ægrorum obedientias,
strictas clientelas, dolores, mortes, fami-
liarum præcoces destructiones, viduarum
tandem & pupillorum spolia, sub infidis
& ignaris auxiliatoribus, medentium nomi-
1 2 ne decipientibus, contigisse. Tum enim
ferio cognovi, me nil scire, qui ex nil scien-
tibus, mea didiceram. Fastiditus itaque
cæca præsumptionis pridem meæ ignorantia,
libros abjeci, ac ducentos forte aureos
in libris, dono transuli in studiosos
(utinam combussissem) omnino mecum
resolutus, professionem tam ignaram de-
ferere, si non doli quoque plenam. Tan-
dem quadam nocte somno excitus, cogita-
vi, Quod nullus discipulus supra suum
Magistrum esset: animo tamen revolve-
bam, plures ex meis condiscipulis, supe-
rassè suos didascalos: sed illius textus ve-
ritas mihi oblata. Quod nempe frustra vi-
gilaret, & edificaret, nisi Dominus coo-
peraretur. Scivi itaque pariter, nos frustra
docere quemquam, nisi simul intus docue-
rit omnis veritatis Magister, quem disci-
pulorum nemo unquam superaverit. In-
quisivi ergo dudum, atque seipsum, quomodo
ab hoc Magistro, calculi cognitionem ac-
quirerem. Siquidem Authores, ne tantil-
lum luminis habere, agnovi perfectissimè:
ac proinde neque scientiam mihi dare pos-
1 3 se. Me autem, mare magnum ignorantiae,
& tenebrarum multiplicium abyssum, fa-
tebar, & quasi carere omni luce, nisi unica
scintilla, ut mecum penetrans nihil agnos-
cerem, mihi esset relicta. Adeoque etsi o-
rare frequenter, attamen mox statim ani-
mo despondebam. Tandem meipsum triu-
tinam faciens, comperi, me fore liberum
à calculo. Nunquam enim renum dolorem
senferam, vel unicam arenam notaveram:
attamen, subinde istud adhærrens sabu-
lum in matula conspexeram, absque ta-

men viscositate ulla, aut molestia caloris,
vel doloris topici. Mirabar namque, effu-
so lotio, adhærere per matulam, sabulum,
adeoque affixum, tanta æquabilitatis di-
stantia, quod denegaret omnem præex-
sistentiam materiæ decidenris. Contigit se-
mel, quod cum heroinis, dynastarum uxori-
bus, adeoque & cum Regina ipsa, à tertia
post meridie, usque in terriam post me-
diam noctem Londini in aula Withal con-
versarer. Erant enim profesta bacchanalia
in Epiphanis. Micturiebam autem,
dum istæ mulieres me secum primum ad
regiam deducerent; quare honestatis causa,
ad minimum horis 12, lotium detinui. Dein
reversus domum, non potui, etiam inspec-
tione accuratissima, vel atomum arenæ in
lotio meo offendere. Nam timebam, ne su-
pra modum diutius detenta, coctaque, fo-
ret jam granulosa. Quare curiosus, minxi
per sudarium. At urina erat immunis ab
omni sabulo. Ergo postridie manè, novam
urinam trans lineum minxi: eamque in
vitrea matula, totidem horis (12 scilicet)
detinui. Ac tandem vidi palàm, adhæren-
tem arenam æquabiliter dispersam, qua-
quaversus steterat urina: effuso denique
lotio, tetigi digito arenam istam. Ac prop-
ria edoctus experientia, conclusi mecum,
Quod quia urina, à me micturiente, deten-
ta per horas 12, non tamen sabulum conti-
neret, nec ipse ejecissem: quodque aliàs,
minore diei spatio, sabulum in lotio meo,
ambiente mensis Januarii, condensatum,
atque vitreae conchæ affixum fuerat. Scivi
certo certius, quod nequaquam ad istud
sabulum requireretur materiæ viscosi-
tas: quodque calor membri nullatenus
efficeret coagulationem calculi. Inde do-
mum progressus, disjeci à me doctrinam
Scholarum, ac statim apprehendit me ve-
ritas. Confirmatus namque & non am-
plius pro dubio vacillans, certè confir-
matus credidi, quod interna, feminalis
causa calculorum, mortalibus esset ignota.

Magno itaque animo, scribentum omnes libros fastiditus iterum abjeci, & procul abdicavi. Nec aliunde, quàm à Patre Luminum, Magistro veritatis unico, vocationis meæ auxilium expectare decrevi. Statimque repudiavi omnes occasiones accidentales, & tartari ludibria: itemque, quæcunque plus artificia, quàm naturæ

14 cursum referunt. Utpote sciebam, quòd natura nusquam primariò per calorem, aut frigus operatur, ut talia, transmutationes feminales: licet iis, ad excitationem, vel impedimenta, agentium interiorum, non
15 rarò uti cogatur. Cognovi itaque, vana de Tartaro, commenta Paracelsi, ad hoc saltem à se inventa, ut generationem calculi, per fictam lapidum historiam, similitudine Tartari vini, in universam corporum atque morborum naturam, intrusisse primus censetur. Nam is etsi Duelech sanaverit perfectè (ut cavet ejus Epitaphium) non tamen cognitionem theoreticam, æquè atque arcani præpollentem usum, nactus fuit. Nam sic plurima experimenta oberrant inter idiotas, quorum tamen causas nesciunt. Defuerunt ergo auxilia librorum, defuitque vox viventis, quæ me coràm docerent: scirem tamen, quod væ homini, qui in homine confidit. Deus bone, consolator pauperum spiritu, nemini propinquior, quàm qui plena libertate, se suæque resignat in placidissimam tuam voluntatem, cumque neminem benignius illumines, o Pater Luminum, quàm qui agnoscens humilitatem sui nihili, confidit soli clementiæ tuæ beneplacito. Da profunde Magister scientiarum, ut potius pauper spiritu fiam, quàm multâ scientia gravidus. Da mihi gratis, intellectum te purè quærentem, ac voluntatem tibi adhærentem. Illumina meas nihili tenebras, quantum volueris; nec amplius: quàm quod finem me dirigi juxta longum, latum, & profundum, ad braviū mihi à te propositum, nec in ullo unquam declinam ad me. Quia

revera malus sum. Nec aliud ex me habeo, sum, possum, scio, aut valeo. Sit tibi gloria, quæ me docuit agnoscere meum nihil.

CAPUT III.

Contentum urinae.

1. Commendatur Pyrotechnia. 2. Analysis lotii.
3. Author spe frustratus. 4. Altera Mechanica.
5. Tertia, quæ coagulatum calculi, & aliquot alia docuit notabilia. 6. Modi aliquot condensationum.
7. In calce saxorum, duo diversa salia: neque enim unquam alias petresceret. 8. Error Galeni, de cinere. 9. Author cum nil didicisset a coagulatis, diversos demum spiritus examinavit.
10. Error Paracelsi de Tartaro. 11. Examen salium. 12. Summa virtus vegetabilium. 13. Unde oriatur sal in urina. 14. Duelech non petrescit per modum calculi. 15. Synovia quid. 16. Examen saporum fermentalium. 17. Notatur Paracelsus de Mercurio. 18. Abusus, vetando usum salu.
19. Mechanica salu urinae. 20. Vanitas aronomanthæ Turnheisseri. 21. Duo salia fixiora in lotio. 22. Vtriusque illius salis differentia.
23. Differentia salu volatilium, à fixo urinae. 24. Fermentum stomachi, non est quacunque aciditas. 25. Vrina cremata, non dedit Authori Alcali.
26. Porus vulnerarius cujusdam rustici. 27. Alcali, non præexistere: sed fieri cremando. 28. Digressio ad aliquot classes simplicium. 29. Notabilis stupiditas est, calcinatio cornu cervini.
30. Salmarinus, an noceat calculosis. 31. Saltem non esse pro se vetitum, ut neque propter sui spiritum. 32. Sal esui aptissimus. 33. Mechanica mirabilis, in lotii distillatione. 34. Ludiciaria ex urinu, cur hæcenus falsa. 35. Quid doceat calculus distillatus. 36. Nunquam terra, cum spiritu urinae, facit Duelech. 37. Confluentia Duelech.
38. Quomodo arena fiant in matula. 39. Fabulosa est calculi confirmatio. 40. Calculus miræ magnitudinis. 41. Ridiculus Paracelsus in calculo fulminis. 42. Duelech fit ex meris volatilibus. 43. Tres spiritus concurrunt in lotio, ad naturam Duelech. 44. Volatilia, non raro per concursum, statim simul fixantur.

IN nostris furnis legimus, non esse in natura certius sciendi genus, ad cognoscendum per causas radicales, ac constitutivas rerum; quàm dum scitur quid, quantumque in re quaque, sit contentum. Ita quidem

quidem ut cognitio, & connexio causarum, non consistit clarius, quàm cum res ipsas ita reclusis, ut coram prodeant, ac velut tecum loquantur. Si quidem entia realia, duntaxat stantia in suis primordialibus, & succedentibus seminum principiis, adeoque in vera entitate substantiali, dant notitiam, & proferunt causam cognoscendi naturam corporum, mediorum, & extremitatum. Quippe sunt causa generationis, existentiae, & permutationis secundum ipsorum radicem. Quoniam (teste Raymundo) * *utrumque Logicus habeat profundum ingenium, argumentabile, aut naturale, de rebus extrinsecis: tamen nunquam per aliquam rationem, qua venit ad sensum, poterit directè cognoscere, nec judicare, cum quali natura, aut virtute, per fortitudinem intrinsecam, habeat multiplicatio grani, crescere super terram, nisi per similitudinario ab observatione desumpto. Nec sciet unquam, quomodo semen in terra pullulet, crescat, & colligat fructus: nisi cum doctrina experimentalis prius intraverit in nostram Philosophiam naturalem, & non sophisticam, sermocinalem illam, qua nascitur Logicis, per diversas presumptiones phantasticas: qui cum prognosticationibus sequelarum, contra vim naturae, faciunt multos pertinaciter errare, in sophisticatione mentis. Quia per nostram mechanicam scientiam, intellectus est rectificatus, vi experientiae, respectu oculi, & vera notitia mentalis. Imò experientia nostra, stant supra probationes phantasticas conclusionum, ideoque nec eas tolerant: Sed omnes alias scientias ostendunt vivaciter intrare in intellectum. Unde deinceps intelligimus per naturam, intus illud, quod est, & quale est. Quia per talem scientiam, intellectus stat denudatus superfluitatibus & erroribus, qui ipsum ordinario remouent à veritate, propter presumptiones, & praedicta, creditur in conclusionibus. Hinc enim nostri se direxerunt ad intrandum, per quamlibet*

scientiam, in omnem experientiam, per artem, juxta naturae cursum, in suis univocis principiis. Spagyria enim sola, est speculum veri intellectus: monstratque tangere, & videre veritates earum, in claro lumine. Nec fert argumenta logicalia; quia nimis remota, & longinqua, de claro lumine. Ideoque habet tabula Smaragdina: Per hoc genus demonstrandi, fugiet à te omnis obscuritas, & acquiratur tibi omnis fortitudinis fortitudo fortis, vincens omnia subtilia, & solida penetrans. Propterea vocor Hermes Trismegistus, habens tres (id est, omnes) partes Philosophiae, atque totius mundi telemon. Hæc ille. Inter orare ergo & pulsare, supponitur medium in naturalibus, quærendi per ignem. Ego quidem sperabam urinæ contenta investigando, optice noscere, non alias sanè, quàm per veram lotii analysin. Itaque primum meam urinam, vase ligneo asservatam, donec tandem fermentum sponte conciperet, ebulliretque non secus atque vina: adeo ut auris perciperet ebullitionem. Sub cuius finem, stillabatur inde parum aquæ ardentis. De residuo autem, collegi sale albidissimum, acuti, & urinaei odoris foetulentum. Nescio autem, an in tota rerum natura sit aliquid subtilius. Nobis 3 le ad Icterus, aliosque morbos remedium. Conatus sum per hunc salem, dissolvere Duelech in vitro: sed non respondit eventus. Iterum per dies 13. putrefieri urinam propriam de novo, in fimo equi. Ut partes dissimilares, in separationem vitæ ultimæ tenderent. Distillavi tum, cohobando quater juxta præscriptum Paracelsi: & reperi frequentes crystallos flavas, & acuminatas. Quæ quamquam ad veteres excrementorum oppilationes conferrent, nil tamen adversus Lithiasin. Tertio, miscui spiritum urinæ, aquæ 5 vitæ deslegmatæ: atque in momento, ambo simul in ossam albam coagulata sunt: mirè tamen fugacem, atque subtilem.

* Testamenti c. 26.

Oculus inprimis ibi me docuit. Quod spiritus urinæ, impar & ingens esset coagulum : quippe quod aquam vitæ esset coagulando. 2. Quod in coagulando separasset partem segnem, & aqueam, quæ supernataret præfatæ ossæ albæ non secus forte, atque in coagulatione Duelech, à reliquo lotii corpore, adeoque in mediis undis suam perficeret coagulationem. 3. Quod coagulum, sive spiritus urinæ, indissolubiliter se nexuisset spiritui vini. 4. Non esse perpetuum (quod tamen loco axiomatis Chymicæ propinant scholæ) videlicet; quod omne acurum coagulans, eadem opera, suum compar dissolveret. 5. Quod spiritus urinæ non se coagulasset in vitro, juxta pulverem contriti Duelech : sed duntaxat se miscuisset, & concoagulasset, cum altero, vini nempe, spiritu. 6. Quod si igitur obviasset spiritui terrestri, etiam cum eodem conjugium contraxisset, ut ex ambobus spiritibus fecisset corpus lapideum. 7. Didici saltem, quomodo spiritus urinæ coagularet alium spiritum intra urinam. 8. Quod ejusmodi associatio, non sit nuda partium quædam commistio : sed unitatis indissolubilis connubium, substantialis quædam transmutatio, entis novi productio, ab agente & patiente, in corpus neutrum. Hoc experimentum, introitum dedit ad indagandum

6 Lithiasin. Vagus tamen adhuc mansi. Etenim post gratiarum actionem me transuli in meditationem, quot modis res in universo condensarentur. Prima enim statim se mihi obtulit glacies. Qua aqua, frigoris formidine, & actione primitiva, se incrustat : non autem à frigore activè congelatur. Ptout alibi de Elementis. Cætera verò corpora, quæ mista creduntur, ut se prodant veros aquæ fructus, eodem zelo atque tenore congelantur à frigore occasionaliter. Etenim sic ossa, & ensis, facilius franguntur sub frigoribus, quàm æstate. 2. Salia, dum illorum myria non sat exsiccata,

relinquuntur in frigore, separantur ab aqua, & granulantur, quæque juxta speciem & proprietatem ingenitam. 3. Si salia quippiam rodendo subegerint, à nativa conditione transeunt in neutrum, & coagulantur. Sic nempe tartarus vini, sapo, borax, &c. coagulantur. 4. Mucilagines dein, seminum connubio inspissatæ, & è corpore suo resolutæ, fiunt glutina, gummi, colla, &c. 5. Sin autem mucilago, pingue commistum gerat, coagulatur utraque ratione. Sic aloë, cepola, pix, resina, ammoniacum, Thus, Myrrha, Mastix, opopanax, sarcocolla, assa, elemi, &c. 6. Terra salem & mucilaginem convertens, si arefiat, condensatur, & indurefcit. 7. Sal minerale terræ innatum, ustulando lapidescit in lapides, testas, ollas. 8. Quæ si fortiori gradu urgeantur, tandem vitrescunt. 9. Lessas aqueum terræ, virtute seminum induratur, in ligna, herbas, &c. 10. Sic aqua, vi seminis, petrificatur. 11. Mucilago associata pulveri, tophos facit : cum pulvere autem & calce, jam varia mentitur marmora. 12. Quicquid calx dissoluta comprehendit, id secum coagulat. Quia sunt in calce, duo salia, unum lixiviale alcali, & alterum, acidum : quæ duo dum se invicem demoliuntur, simul coagulantur. 13. Metalla, marcasitæ, sulphura, &c. vi seminum suas nanciscuntur, & proprias coagulationes. 14. Innato quoque glutine, sponte concrefcunt plurima, quæ postmodum arescendo durescunt. Ut sanguis, caseus, albumen, vernisium, &c. 15. Vitrum est lapis fictilis, constans sale alcali. Quod dum ignitum liquatur, corrodendo liquefacit arenam, vel pulverem lapidis non calcinabilis, nec aliàs fusibilis : simulque in massam diaphanam vertuntur. Ergo lapis calcarius, sive saxum, propter sal acidum, ineptus est vitro. Quia calx ejus destruit alcali vitrificans, sique neutrum quoddam opacum. Calx ergo invito Galeno plurimum à cinere distat. Quod hic scilicet, lixivium 8

à se separet : illa verò aciditatem contineat non separabilem à toto . Qua tandem nimmio igne concremata , per partem lixiviam sui vitrificatur, ædificando inepta. Juxta Gebrum. Quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. Caseus quoque , ut acido moderato coagulatus , cum eminenti acido resolvitur. Rasura enim casei, cum arida calce viva, liquefcit: non autem cum alcali cinerum. Ex omnibus præfatis collegi , quod coagulatio Duelech, sit singularis & anomala. Calx etiam in mediis aquis sensim petrescit , quatenus præfata sua salia se invicem coagulant. Sed corpus humanum, ut nec petram coagulat, ita nec calcem in vesica tolerat. Enimvero mihi semper præ oculis hæsit coagulum admirandum , quo icu oculi celerius, spiritus urinæ condensaverat in ossam, spiritum vini. Ergo coagulationes omnes cæteras , nil commune cum Duelech habere deprehendi. Quapropter decrevi examinare spiritus. Distillavi igitur primum urinam equinam. At sanè ejus spiritus carebat illo coagulo. Quare singularitatem lotii humani, cum summa admiratione notavi. Observavi dein, quod spiritus sulfureum, vel salium, acidus, cum corpore alcalizato, fieret terreus. Sic nempe cum ferro fit scoria, ferrugo, ærugo, cerussa, &c. Hæcque perperam æstimat Paracelsus tartaros, sive rerum separatas impuritates, coagulo proprio, sibi que interno obductas. Cum aliquot non sint, nisi duorum mutuo agentium consternationes, viximus scilicet utrimque exantlatis. Deinde, dudum examinavi salia, per omnem analysis: ac deprehendi, omnium salium spiritus esse acidus, exceptis alcalizaris, & sulfurum essentialium in vegetabilibus. Quorum nempe acrimoniarum salinarum, sunt pingues atque sulfuræ, neque in salem præsto reductibiles, nisi per principiorum tardiosam inversionem. Quæ salia, tum velut elixirata, referunt seminum concretorum veram

summamque crasim. Spiritus autem lotii humani, nec est acidus, nec alcalizatus: sed merè falsus, prout & jumentorum. Idque ideo, quod volatile acidum chyli stomachici transmutetur vi aliterius fermenti, in volatile falsum. Prout alibi de digestionibus animalium. Obiter hic aduoto, quòd in transmutatis non sit regressus immediatus ad id, unde transmutatum est: non magis quàm à privatione ad habitum. Eo quod in transmutando, pereat vita ultima rei: quia simul fere tota dispositio, vitæ mediæ prioris entis aufertur, propter extinctionem prioris seminis. Idcirco enim transmutata servant propriam novi entis essentiam, cum prioris concreti neglectu. Inutile ergo reperi qualecunque remedium, quod verisimiliter alioqui, à priore concreto, credideram dissolutivum calculi. Istud tamen verum, quod spiritus urinæ, fundamentalis nativitatis suæ puncto, sit falsus: quodque ratione illius salis, promptius alios coagulet spiritus, quàm acidus quilibet, lac. Non tamen spiritus urinæ coagulat lac, aut cruorem: eo quod spiritus cruoris, imò & vitalis noster, sit falsus, per modum urinarum. Hinc nempe spiritus lotii se habet per modum spiritus excrementitii, decisi à cruore, adque propter symbolum sibi sit contubernalis, nec agant in invicem. Dein observavi quoque, quod spiritus urinæ non coagulet fortius, quæ jam ante sunt coagulata. Nam bolus, lutum, saxumve, per urinæ spiritum, degenerant sensim in sal nitrosum, ac potius dissolvuntur. Cum ergo spiritus urinæ non coagulet jam coagulata: qualia sunt bolus, lutum, &c. neque coagulabilia, ut sunt lac, & cruor: sed coagulet spiritum vini, aut simile, quod secum in urina hospitatur (nam ut supra: post fermentationem urinæ, lotium continet, etiam spiritum vini, sive aquam vitæ) non destitit ferid inquirere, quomodo in nobis, & in lotio nostro, calculus coaguletur. 1. Inprimis indubium

est, Duelech non esse fortis calcineæ, ut-
cunque in contrarium Paracelsus feratur.
1. Quia nobis deest gradus caloris calci-
nans. 2. Dein, quia omne alcali potius pe-
træ destructivum, quàm coagulativum est.
3. Quia calx præsupponit saxum, ideòque
Duelech esset calcinarum, antequam saxum
foret. 4. Ex partibus componentibus Due-
lech, mox constabit, non esse possibilem
calcem in eo: imò nec ipsum Duelech cal-
cinari, aut edere lixivium. Item nec est
Duelech de natura cretæ podagricæ: quia
concrevit in medio liquoris urinæ: creta
autem ista coagulatur ex synovia. Est autem
15 Synovia, mucilago vivens, & sper-
matica, quæ in itinere veri alimenti dege-
neravit, & ex diaphana crystallinaque, mi-
gravit in opacam, albam, viscidamque ma-
teriam (ut de podagricis alibi) ex insipida
inquam, in acidam est transplantata, cujus
acore nempe, opacitatem acquisivit. Et-
enim & tum inepta est, ad sui integram
dissolutionem: qua nempe liquor nutriti-
tius, absque omni penitus residuo, consu-
mitur: Sed Synovia, semel acore infecta,
partes aqueæ suæ dissilant; residuum
autem sensim arefcit, in ultimam topi
ficcitatem, ac duritiem. At Duelech in
ultimam sui duritiem unico venit instan-
ti. Distat ergo creta podagrica, à Due-
lech; tota materiâ, & efficiente. Ideo e-
nim creta ejusmodi induratur extra a-
quam, quia scilicet per arefactionem. Ne-
que ob id petræ duritiem æmulator: sed
tantum topi. Hæc ed dixi, ut constet
Duelech, agente, & materia heteroclitis,
differre ab aliis quibuslibet coagulatis.
Cumque tamen nondum scirem modum,
aut processum ortus Duelech; scirem ve-
rò interim, corpora, indurationis deter-
minationem non suscipere, nisi per semi-
num suorum actiones, destinationes, at-
16 que proprietates. Scirem denique, quæ-
cunque agunt corporaliter, esse segnia, in-
ertia atque ignava prorsus, pro coagula-

tione Duelech: inquisivi ideo saporis &
odores fermentales, tanquam plurium se-
minum auctores. Salium itaque saporis,
atque illustres actiones quidem offendi: at
nequicquam attingentes vim salis urinæ.
Dein quoque, salia languidiora aspexi, quæ 17
sulfurum profapiam sequerentur. Ast Mer-
curium, quanquam solus apud Paracel-
sum contineret totam rei perfectionem:
desidem tamen atque languidum inveni.
Quoties namque à Mercuriis sales & sul-
fura distinxī, admiratus sum illorum igna-
viam, horumque verò principiorum duo-
rum dignitates. Quapropter in salibus hæ-
si, pro indagatione nativitatis Duelech.
Fateor equidem Mercurium, fluens me-
tallum, in sui natura, ac proprietatibus,
nunquam sat cognitum. At istud Paracel-
sum similitudine analogi decepit: pu-
tans, quia sibi placuisset commentum,
quod rerum aqueam materiam donasset
nomine Mercurii, quod proin proprietates
argenti vivi, naturæ sine pari, nun-
quam sat indagatæ convenirent adæquatæ
cunctis liquoribus, qui è simplicibus erui
possunt. farentur namque omnes priorum
seculorum Philosophi, nil in universo, ne
eminus quidem, assimilari vivo argento:
nondum tamen antehac satis explicatum
sit, quod argentum vivum sit simplex
actualiter existens: non autem rerum pars
constitutiva. Adeoque non esse nisi me-
ram transmutationem abusivam nominis,
Hactenus adhuc mihi persuadebam: quod
cum ex non Duelech fieret Duelech, id
fieri debere per agentis actionem, in ma-
teriam dispositam. Ac quamvis hæc at-
que similia plura scirem: deprehendi ta-
men proinde me nil plus scire. Quocirca
magis adhuc detestatus sum Philosophiam
sermocinalem, utpote quæ me sisteret an-
te limen naturæ, & cum ipsamet ductri-
ce mea, claudebar foris: Redii iterum
ad me, & rustico more consideravi pri-
mum, quòd Duelech non nasceretur, nisi
è priu-

18 è principiis urinæ : cumque lotium salsum
 esse scirem, recurri rursus ad salium varie-
 rates. Atque obstupui, quod passim tam à
 Scholis, quam à Medentibus, absque con-
 troversia, salis usus interdiceretur calculo-
 sis. Nescitum tamen deprehendi penes il-
 los, illius prohibitionis fundamentum.
 Præsertim, quod salis marini usus, multus
 ac frequens, reali experientia nulli calculo-
 so unquam obfuerit. Quin potius accu-
 ratè notavi plures, qui copioso salis usu,
 sibi calculi recentis & succrescentis reci-
 divam amputarint. Videram namque ma-
 ris scopulos, ut saxa, in portu exedi. Inter-
 rim semper cum admiratione, in mentem
 recurrit, quod unico instanti spiritus uri-
 næ coagulasset spiritum vini, cum secre-
 19 tione partis aquosæ. Deliberavi itaque
 primùm, saltem urinæ, ad extremas ejus
 venas, anatomizare. Quare in olido uri-
 næ meæ corpore, post putrefactionem
 sub fimo, dissectionem istam incepti : ac
 statim distillando offendi, præter præfa-
 20 rum urinæ spiritum, bina adhuc salia fixio-
 ra, nec plura : utcumque Turnheiser varia
 nugetur pro lubitu, de repertis à se tot in
 lotio speciebus, quot penè sunt simpli-
 cium in universo. Volens, nedum homi-
 nem esse microcosmum : sed ejus etiam lo-
 tium, eadem prærogativa gaudere. Nam
 ad hoc vas stillatorium ; pro ausu suo, in
 partes 24 distinguit, & foris, suis annotat
 lineis, corpusque humanum in totidem
 soleas dividit. Vult tandem vapores, ab
 urina distillando elevatos, debere ferire
 præcipuè regionem vitri, eaque parte in
 guttas conerescere, qua in homine, cujus
 est urina, morbi negotium peragitur. Fin-
 git item tot vaporum diversitates surgere
 ex urina, quot morbi in universum esse
 possunt. Ut in nedum loca affecta : sed &
 materiam morbificam ediscamus optice :
 etenim sic suas uronoscopias, nequitia ac
 vanitatis magices suspectas, ut excusat, per
 distillatoria hydromantica, mundo impo-

nere fategit. Id est. In ludicris, serius o-
 mnino videri voluit : ast ego nunquam di-
 stillavi, ut mecum alios dementarem. Va-
 leat igitur inutile Turnheiseri inventum,
 nugaciter saltem, si non & impie in Medi-
 cinam introductum. In fece urinæ iraque, 21
 distinxit duo salia, unum quidem marinum :
 non ita pridem assumtum, & adhuc sospes,
 atque immutatum (ut alibi, de coctione sa-
 lis petrae, ostendi.) Alterum verò, est ipsius
 lotii, in nostra digestionem natum, & ex non
 sale transmutatum. Dissert autem à Ma-
 rino. 1. Si per aliquot dies, nullius salis 22
 marini usus fuerit : non tamen suum uri-
 næ, sal deficit. 2. Sal maris coagulat se
 in grana, punctalis acuminis : Sal verò uri-
 næ in talos, ac cubos gemmeos concrescit.
 3. Sal maris pristinum semper gustum re-
 fert etiam è latrinis, cum sale petrae con-
 fectum. Urinæ autem sal semper sapit u-
 rinam. 4. Sal marinum adhæret vasi li-
 gneo in sui refrigeratione, prout dum sepa-
 ratum à sale petrae. Sal urinæ verò, concre-
 scit in liquoris fundo. Porro discernit se sal 23
 urinæ fixus à volatili. 1. per ignem & su-
 gam. Unus namque evolat, altero perflite.
 2. fixus separatur à facibus, per extractio-
 nem, in liquido : volatilis verò, sequestratur
 per ignem. Etenim quanquam cibi atque
 potus universim acescant in stomacho æ-
 qualiter : atramen non aequè volatiles
 sunt sales inde nati. Quia istud stomachi
 fermentum recipitur per modum recipien-
 tis, & sic variat. Prout nec chrysulca,
 dissolvens totum ac homogeneum metal-
 lum, proinde totum æqualiter fit volatile.
 Hacque diversitas non prorumpit ex essen-
 tialibus : sed pro participatione, proprie-
 tatum vitæ mediæ rerum. Nec demum 24
 istud fermentum stomachi, est nuda acidi-
 tas : sed dos vitalis, atque specifica : cujus
 nempe finis est, transmutare cibum in chy-
 lum humanæ digestionis. Siquidem plu-
 ra assumuntur fixiora cum cibis, quæ de-
 bent tamen parem subire cum volatilibus

succis conditionem, si penitus ad vitæ radicem migrare debeant. In quo puncto præcipue elucet naturæ energia: quæ ex massa prorsus similari, ossa, & fibras carnis, fabricat, &c. Ossa denique, in canino stomacho, ad chylum reducit, ut inde iterum
 25 cruor fiat. Sunt ergo præfati duo sales fixiores. Unus autem summe volatilis, in lotio. At nunquam ex urina mihi apparuit alcali, aut lixivio simile. Etenim si aliquid lixiviale intro assumptum fuerit: id statim acidis saturatur, ut lixiviale indolem deponat. Vidi nempe rusticum, qui vulnera
 26 ingentia curaret, potu lixivii, è Tilia parati. Illorum tamen lotium nil prorsus lixiviale ostendebat. Docui proinde alibi, omne alcali fieri per ignis expressionem liquefactivam: concretis nec ante infuisse, ut neque fixum. Quod si vero spiritus aliquis volatilis proprietatem alcali referat (pro ut est herbarum quarumcunque vulnerarium) is quidem abstersivus, ac diureticus est: propria tamen vi, sub altera digestio-
 17 num, naturam salis urinæ induit, cohibet corruptiones acidas, quæ sponte alioqui deinceps vulneratis orientur. Cum igitur non sit alcali in lotio, errorem duxi, alcali potare pro saxifragio; cum non perveniat ad loca urinæ. Neque enim Ludus Paracelsi parat lixivium: sed salem ex acido, amarum.
 28 Quapropter suum Ludum, fel terræ vocat. Est enim lapis siliceus, tenerior tamen, & qui fere totus, per diuturnum bidui ignem avolat. Cum sale petrae vero, multo celerius. Porro lapides, gemmae, arenae, marmora, silices, &c. adjuncto alcali vitrificantur: sin autem plure alcali coquantur, resolvuntur in humidum quidem: ac resoluta, facili negotio acidorum spirituum, separantur ab alcali, pondere pristini pulveris lapidum. At hæc nunquam ad urinam veniunt, ut nec saxifragio utilia. Saxa autem, quæ sulfur phlogiston habent, calcinantur quidem, verum non vitrificantur facile, eo quod sal sulfuris re-

siduum, & acidum, consumat alcali vitrificans. Metalla quoque, propter omnimodam & invictam mercurii simplicitatem, atque impossibilem penetrationem, vel immutata, ludunt operam ignis, vel tota aufugiunt: Sic tamen, ut quanquam fumus tenuis avolent: fumus tamen iste de-
 nuo, in pristini metalli naturam reduci potest. Quapropter nullum unquam metalla dedere alcali: multoque minus ad urinæ diversoria pertingunt. Marcasitæ autem, cum sulfur habeant cremabile, alcalium vorax: illorum tamen Mercurii resistunt, quo minus ad lotii hospitia veniant. Sanguis quoque, licet ad medendum habeat salem mirabilem, tam fugitivum, quam fixum, non tamen proficuum in Lithiasi animadverti. Cæterum testæ limacum, terrestrium, vel conchiliorum aquatiliū, pro parte, qua acidum, & calcarium salem gerunt, profunt quidem calculosis abstersione indigentibus: sed luctam continent, pro parte sui lixivii, quatenus scilicet ad lotium nunquam perveniunt. Ossa animalium combusta, nullum
 29 sibi salem fixum retinent: at tantum infusidam terram residuam. Notabilis ergo stupiditatis est, ebur, & cornu cervinum, calcinari in morborum præsidia, quia mercari jubent pulverem, viribus orbatum: adeoque & crumenæ, & spei ægrotorum imponunt, occasionem bene agendi prætereunt, ac seipsos ridiculos faciunt. Pro me autem spondent Monetarii. Siquidem testæ probatrices, (quas vocant capellas) constare debent cinere, orbatæ omni sale. Quare optime, è cinere ossium, longèque
 30 excellent ex ebore & cornu cervino. Enimvero primis annis, traditiones Scholarum totidem erant oracula penes me: At per ignem me edocto, universa Scholarum theorematata igne deleta sunt. Persuaserant inter cætera, quod sal maris calculosis nocivus esset, tam quatenus sali urinario præberet materiam, quam quod mucosam pitui-

pituitam pro Duelech præcipitaret. Examen salis per ignem, secus me docuit. In primis sexagenarium (mihi à distillationibus) immunem à renum calculo, servavi annos sedecim (cui alioqui obnoxius erat) largo salis marini usu. Quod deinceps in multis confirmavi. Etenim Scholæ, dum viderent, in acri myria salis refrigerata, salem quemque suo more coagulari, illamque myriam non fieri meracam, nisi per exhalationem partis aquosæ: statim suspicatae sunt, calculum coagulari à sale, & calore exsiccante: adeoque putarunt, nec salia quidem in dicta myria granulari, nisi per salis innati calorem: qui proinde sese in effectum explicare non valet, quamdiu plurima est aqua illi præsens. Itaque dum proprium mucum, degustarent salsum: & quidem sapore salis marini, non autem falsedine lotii: vellentque connectere efficientem in materia: ratæ sunt, in eodem mucosum esse viscosam ac tenacem materiam, junctam salii, salem quoque esse per se salsum: tandem decreto perpetuo sanxerunt, calculum generari è phlegmate falso, ideoque etiam calente actualiter: & per consequens, falsa calculosis nocua. Imò & phlegma manens tale, mutatis qualitatibus, propriisque passionibus, migrare in calculum, per calorem, viscosamque siccitatem, perinde ut glutina, ac colla, sensim abeunte parte aquea, spissam sui tenacitatem inducunt. Bone Deus, quam insulsæ Scholæ, & quam insulos nos jubent esse? quasi ubique mortalium curam gerens, atque salibus providens, finxisset studio tuo, ut calculosi fierent. Quanta est illarum ignavia, quod nunquam tentarint unicum salis pugillum, calculosorum urinali inspergere, ut explorarent, num sal marinus arenas futuras coagularet, alioqui matulis adhæsuras: num inquam lotii tanta sit falsedo, ut ne quicquam salis amplius in illo liqueat. Nam lotium si sit resolvendo salem: jam sal iste non poterit esse

causa granulationis. Denique reperissent facile, salem maris, urinæ injectum, impedire coagulationem: non item eam causare. Salem marinum inquam resolvere paratam materiam coaguli, nec coagulum suscipere. Quicquid autem destructionem meditatur illius coaguli, necessario quoque coagulationem inde proveniente turbabit. Etenim ut Scholæ nostra rident coagula in rebus: ita vicissim rideo illarum insulitates, quod calculum, vel silicem, in fundo aquoso, per calorem crescere, sive arescere existiment. Pro coagulo enim petroso, certant fontes & flumina, quorum fundus, calorem, atque siccitatum regulas explodit. Denique pro coagulo liquorum, spondet caro nostra, itemque cruor, lac, & mucus. Etenim si ratum sit, quod pituita sit materia ex qua calculi, salisque myriam recoctam, abrasisse, & secum dissolvissè, carniū salitarum mucositates, easque demum per ebullitionem inspissatas in spumam rejecissè. Cognovissè utique salis usum nullatenus vitandum, ac vetandum. Sed tanta Scholas obsedit explorandi ignavia, quod lucello infami contentæ, cuncta neglexerint, quibus proximo prodesse, si non etiam sibi. Etenim si calculus, in urina (etiam coctus) resolveretur, vel quod urina non esse resolvendo salii sibi injecto: potuissent nimirum eo viso, salem penitus extra usum hominum proscriptissè? At ridet Scholas vulgus, salisque usus, in despectum regularum, increbuit. Aded ut despecta Scholarum autoritate, nedum insuavis: sed etiam insalubris sit victus, absque sale. Sin autem salis conditura palato arrideat: non id aliunde faveretur, quam quatenus sal resolvit excrementa, stomachum suo mucore gravantia. Etenim si sal catechumenis, in symbolum Sapientiæ, primis à nativitate horis, oretenus indatur: Scholæ autem multo conamine omnem salis esum interdixerint. Quid enim aliud inde ominan-

dum, nisi quod Sapientiam non admittant Scholæ ethnicae, cujus videlicet symbolum excludi cavent? quod Ecclesia à primo intendat perditionem infantum? Sal enim è latrinis, per salispetræ coctores sequeltratur, quale olim una cum cibis assumtum fuit. Itaque deberet pariter manere in ipso Duelech. At ne minimum salis marini reperitur à Duelech per artem. Idque Scholæ nullo dispendio didicissent, si aliqua discendi aviditas, aut proximè charitas, illas ageret. Saltem salispetræ coctores curiosiores fuerunt, tot Medentum myriadibus. Resultat ergo ipsis opprobrium, ut quisque è vulgo jam sciat, quàm impolita sint Scholarum decreta: cum nesciant in Diætetica, quorsum salita venent. Nec sanè timendum erat, si non sal, saltem spiritus ejus, noceret calculosis. 1. Quia sal, per Scholas vetitus; seculis, & Scholis adhuc ignorantibus, an spiritus ullus in sale reperibilis, cujusve esset conditionis. 2. frustra est potentia in agendo, quæ in actum deducitur nunquam. Satis namque constat, quod è sale, maris assumto, nunquam in nobis sit possibiliseductio sui spiritus. 3. Est namque acidissimus, nec sibi par habet remedium, extinguendis ardoribus urinæ, etiam præsentè in vesica calculo, etiam in senum stranguriis: putrefactiones impedit, dissolvit mucagines, arenas pellit. Ergo sal est utile calculosis, tam in sui corpore, quàm suo spiritu. Enimvero sal fontale, Divinæ largitatis providentia, datum in necessitates mortalium. Ut ubi longo tractu, à mari recedit continens, fontes salini, maris defectum suppleant. Scholæ autem, tantum abest, quod Deo gratias pro beneficio rependant: accusant Deum, nedum frustra, sed & in hominum perniciem, dedisse salem. Notabile interim, quod multis & copiosis fontibus, sal in mare defluat, non tamen maris salsedo intendatur, eo quod vapore tenuis, aliquid salis sensim ab æquore ascendant: & utur in primam

aquæ materiam convertatur, in nubibus saltem constantiam in se aliqualem habet. Unde nec mirum, aquam pluviam per se nullis seculis corrumpi. Quod autem zona calidiore, sal etiam à pelago exhalet, patet: nam nemo non olefacit, an in olla carnes decoquantur cum sale, vel absque illo. Marinus enim, cum in conservationem elementi faciat, exhalat difficulter. Idcirco 32 Hispanicis propemodùm halituoso sale caret, validior est, magisque arcet putredinem, & Duelech. Contra, Lotharingicus sale halituoso abundat, partimque acefcit in stomacho. Differt quoque spiritus iste halituosus salis (qui tanquam flos salis sublimatus est) à spiritu salis stillatio: perinde ut oleum olivarum, à Laterino. Spiritus enim olei olivarum, oleosus, qui prima medietate exit, apud me argenteum filum tandem in lagena dissolvit. Oleum autem olivarum, ferrum à rubigine præservat. Longèque potentius, arma à ferrugine custodit, istud olei residuum, unde præfata medietas est ablata. Idcirco notandum, non esse puriorem, aut defecatiorem salem, quam qui à myria suilla recoctus est. Siquidem saliendo, sive operando in objectam suillam, amisit halituosiores spiritum, per coagulationem. Adeoque sal residuus, penè fixus, sua terrestritate liberatus, reperitur clarus, condimentis aptissimus. In cadum quoque acefcantis cerevisiæ injectus, eandem præservat, quod non item alius. Quapropter in nobis supervacaneos spiritus acidos (omnis corruptionis authores, si extra primæ digestionis officinas fuerint) in se combibit, & transmutat. Sali Hispanensi sic rebullitus, bonitate parferè est, qui candente olla primum liquatus fuit. Cum ergo sal maris non sit de urinæ compositione, sed prorsus extraneus sit, ac permaneat: Imò sal maris, in urina detentus, servet inpermistam sui, immutatamque naturam, usque in ultimam rerum deductionem, & salispetræ separationem:

nem : certum est , quod ne quicquam sibi sit negotii cum Duelech . Ideóque nec in compositione hujus , vel minimum salis marini reperitur unquam , cum magis nativitatem Duelech destruat , quàm promoveat . Ergo absque fundamento , sal maris , per Scholas , calculosis vetitus . Hæc de salibus . Didiceram autem hætenus , Duelech esse coagulatum anomalum , à sale urinario natum , qui sibi parem in toto universo non haberet : eo quod extra hominem , nusquam reperitur urina humana .

32 Idcirco enim non piguit , multoties urinam distillare . Decevi itaque meam urinam , 40 solidos dies ventre equino putrefacere , ut prævio putredinis fermento , partes dissimilares satisfecerent . Tum distillavi circiter medietatem ejus . Verum ab opere avocatus , propter negotia familiæ , ac dein per Pentecostes festa impeditus , cessavi per quindenam . Fuerat autem vas recipiens , ingens valde , clarum , crystallinum , ac pretiosum : quod jam à probosceide alembici , toto illo intervallo sequestraveram . Cum ergo ad opus redirem , primum esludi , quod erat distillatum , in aliam lagenam : quia videbam vas recipiens (trium alioqui facile congiorum capax) quaqua versus stillatitius urinæ liquor contigerat , fusca albedine obductum . Indolui vitrum tam pretiosum , in rem ad eò sordidam maculatum . Dein indignabar amplius , dum cernerem nullo cinere contractum nævum deponi . Pœnituit enim me damnosæ , totiesque repetitæ curiositatis . Stillatum ergo effudi foràs . Sed statim hunc ignaviæ , atque insolitæ indignationis stimulum , suspectum habui . Virum , antè , laboribus , ac sumtibus minime parcentem , jam indignari unius vasis perditione , mecum mirabar . Vas ergo recipiens , perpendo , an nævus esset exoticæ tincturæ , aut num corrosa superficie concava aliquid periisset . Tandem certò cognovi , verum Duelech fuscum , ex claris-

simo stigmatæ aqueo , vasi adpositum . Tum enim admirationis plenus , laudavi Dominum , quod mei curam gessisset : etenim quæ meâ censebam incuriâ commisisse , divinâ sic bonitate disponente , evenisse cognovi . Nempe quibus vult , omnia convertit in bonum . Equidem jam pridem conspexeram in lotio meo , habitare tanti coagulatore . Nunc demum quoque didiceram : quod clarissimus liquor ab urina separatus , mage putrefacta , verum contineret Duelech , quem apposerat . Unde inprimis mihi evasit indubium , quod ad compositionem Duelech nullatenus concurreret materia viscida . Vas istud itaque , etsi pretiosum , suæque jam labe condemnatum , charum fuit , quia minervale solverat . Iterum ergo pro recipiente supposui , cogitans , quod quandoque per chrysulcam istud Duelech abraderem . Perrexi ergo distillando , quod mihi à quindena residuum manserat . Ecce tum novo divinæ largitatis favore percussus , vidi stillas singulas dissolvere adhærens fuscum Duelech , qua decurrerent , ac vas mox pristino nitori restitutum . Etiam , quod secundus hic liquor , tamen si prioris odorem haberet , aquæ vitæ affusus , hanc item non coagularet amplius . Sicque divino ductus nutu (quem alii eventum fortuitum rentur) inveni partem ejus , quod jamdudum multis sumtibus anxius quæsiveram . Laudavi itaque Dominum , quod parvulo , atque pauperi , dedisset intellectum . Nam si me non avocari jussisset ab opere , nec festa me detinuisset , quoad Duelech in recipientem concrevisset , et nisi vas tam clarum atque pretiosum fuisset . Quinimo si totam uno filo operationem absolvissem : frustra sanè operabar , ac tentabam omnia . Respexit ergo Dominus in mortalium necessitates , nec sprevit preces abjectorum . Quare dedit mihi cognitionem , diversarum partium lotii sani . Id est mei . Una quidem erat quodammodo

levior, atque citatior, habens occultum Duelech, sub claro liquore stillatitio, absque facie, muco, & sedimine. Verum in clarissimo stagmate, & ambientis frigore. Altera vero æquè admiranda, quæ ortum in frigore Duelech, in frigore quoque iterum dissolveret, & in se absorberet. In unico namque sale volatili lotii, tam oppositas facultates admirabar serio, consideravi quidem exinde, quod cujus urina plus haberet de priore spiritu, is calculo esset obnoxius: ac immunis alter, cujus lotium plus de altero contineret: primusque ille conceptus mihi ardebat: Sed sermocinalis illa scientia vana fuit, rebusque inprimis gerendis inutilis. Siquidem lotium non subit in nobis prævias illas putredinis tesseras: sine quibus tamen entia illa æternum dormirent. Dein, nec ex illa speculatione constabat medium, quo plus de posteriore illo spiritu semper fieret, quave methodo inhiheretur prioris spiritus confectio. Multo minus, quomodo confecto jam Duelech, subveniri daretur. Attamen ne absque fruge cederet speculatio, cogitavi, an posterior ille spiritus, per syringam (prius evacuato lotio) injici calculosæ vesicæ permitteretur. Sterilis itaque mihi occurrit mortalium cognitio, quæ sola gaudens speculatione, manum à Pyrotechnia submovet. Nam lotium debite putrefactum, coagulatorem edit spiritum, qui aquam vitæ coagulat. Itemque post, qui totus diaphanus & volatilis, potentiale Duelech continet, quia parit ac tandem, qui Duelech semel natum in se statim absorbet, mox tamen dehortante Diabolo, dubius vacillare cœpi, atque consideravi, vana esse, quæ tanti faciebam à me reperta. Præsertim cum in nobis non putrescat urina ad illum terminum, quo hos dederat spiritus. Detestatus itaque sum meas curiositates. Nam etsi quodammodo remedium suggererint, relinquerebant tamen priorem ignorantiam, circa causas, & modum

fiendi Duelech. Quapropter cœpi cuncta pridem visa, quasi non facta negligere, sensique torporem mihi incuti. Unde confirmabar (quæ in præfatione multis exposui) nullum laborem tardiosorem, nullumque sciendi genus, hortante cacodamone, posttergari magis, quam illud, unde genus humanum quandoque frugem capiat. Christianum ergo decet, constantis esse animi, in opere bono. Tandem itaque repetitis distillationibus, & exactiore cunctatione, per orationem assêcutus sum causas, modum fiendi atque dissolvendi Duelech, Deus bone, tuam admirror magnificentiam, quæ Medicorum ineptissimum, ad tantæ rei reclusionem perduxit, tot seculis, magnisque ingeniis neglectam. Gratiarum ergo actiones refero nomini tuo abyssaliter glorioso, non quia me, præ aliis, ad arcana deduxeris (numquid terra gloriari potest, dicetque aliis vasculis vah? quod in electioris formæ vasculum, sub figuli torno deducta sit?) Sed quia fecisti voluntatem tuam, quæ sola bona est; refero ergo in te omnem gloriam, qui hoc ævo, cognitionem hanc reclusisti, per abjectissimos & parvulos hujus mundi. Id namque pro solito tuo est, & ad majorem nominis tui gloriam. Cognovi enim obstitisse veteribus, & Modernioribus unicum ignaviam, aspernantium distillare rem adeo fœtidam, atque sordidam: suavitatem odoris lucri deceptorum. Spernit enim eos Sapientia, qui materiam ex qua, dispositiones, contenta, proprietates, progressum, & significationes lotii, addicere recusant per ignem. Neque etenim cespitatum est minus in 34 materia, contento atque judiciis urinarum, quam fuit hætenus in petrificatione ejusdem. Quare occulta mansit diagnostica, simul & prognosis judicialis urinarum: prout in nostra uronoscopia, ex fundamentis demonstravimus: quam opto utinam ferventiora judicia posthac excolerent. Ego siquidem me ad tumulum præparo, sub spe,

spe, labores meos ærumnis humanis non
 35 ineptos fore. Pergam nunc, stoliditates
 meas & experientiarum tædia recensere.
 Inprimis namque, ex Duelech dissecto, ac
 solitariè per se distillato: Itemq; ex rasuris
 matulæ: Tertio item, ex urina, ad spissitu-
 dinem celegmatis distillata, idem prorsus
 oleum, eademque crystalli, stercoris liqui-
 di assurgunt. Etenim ex Duelech relinquitur
 fæx terrea, nigra, friabilis, & consti-
 sta, non amplius petrosa, vixque aliquid
 salis urinæ fixioris, reservans. Utpote spi-
 ritus volatilis, torus in toto, in Duelech,
 ac tandem in terram est mutatus, cum sibi
 adjunctis aliis compositionis partibus. Certo
 utique signo, quod sal fixus urinæ non
 36 habeat vim activi coaguli: sed passive coa-
 guletur duntaxat. Porro terra illa, è distil-
 lato Duelech relicta, nunquam pridem de-
 scendit ad vesicam, specie pulveris, aut lu-
 ti: sed liquor fuit dum in urina esset, qui
 ibidem dein sic induruit per spiritum lotii.
 Meditatus enim dudum eram, quod terra,
 aut pulvis, utut artificiosissime connecte-
 retur spiritui urinæ; nunquam tamen con-
 creveret in Duelech, & per consequens
 vanum etiam esset, pro Duelech, Tartari
 inventum. Siquidem jam conspexeram in
 vitro, Duelech è spiritibus (liquoribus
 nempe stillatis & claris) materia, & effi-
 ciente iisdem, quibus in nobis Duelech ori-
 tur, fieri. Conclusi ergo ex jam mechanice
 37 probatis. Si lotium, cum suo salis spiritu,
 habeat spiritum terræ volatilis: necessariò
 ex illis duobus generabitur Duelech, nisi
 per scoriam (quam libro de febribus voco
 stercus liquidum) saturetur sal urinæ, at-
 que eatenus à coagulando turberur. Non
 rarò namque observavi, calculosum ali-
 quem, postea ictero afflictum, à calculo
 immunem fuisse, quamdiu Icterus impera-
 38 verat. Adeoque nec gratis à me, de febri-
 bus, assertum fuit, quod præfata scoria uri-
 nis advena misceatur, tanquam excremen-
 tum utile. Granulantur autem arenæ, tam

in nobis, quam in matulis ipso granulatio-
 nis momento, semelque granulata, ulti-
 mam quoque sui nanciscuntur simul duri-
 tiem: non autem quod sensim, magis magis-
 39 que indurantur: fabulosum est ideo,
 quicquid de calculo confirmato, & non-
 dum confirmato, ad ignorantia & igna-
 via confirmatarum excusationes, commi-
 niscuntur Scholæ. Tam enim dura est re-
 cens arena, excreta è nobis, vel à matulis
 absterfa, quàm erit post decennium inde.
 Idem quoque de Duelech esto iudicium.
 Dixi quoque superius; nisi arena, quæ ma-
 tulæ affigitur, coagularetur in instanti;
 ad fundum præceps cecidisset tota, nec la-
 teraliter, tamque proportionaliter distin-
 40 cta, affigeretur. Prædicator enim hæreti-
 cus, prope Barclayam in Anglia, anno
 1629 sanus atque sopes, contendens à
 prandio, librum è sublimi ad se trahere,
 in imo ventre magno percussus pondere
 atque dolore, certis inde à quatruiduo fi-
 gnis, scivit se calculo gravatum. Inde post
 octiduum, Londini sub novacula Lithoto-
 mi extinctus. Pendebat autem libram Ang-
 licanam, & binas insuper dragmas. Nec
 memini me parem unquam vidisse calcu-
 lum. Pendent autem libræ centum Ant-
 verpiæ, Londini 104. Paracelsus enim sub-
 41 itam hanc calculi apparentiam admirans,
 ne figmentum suo desit Microcosmo, cal-
 culum fulminis vocat, putatque cadendo
 concrevisse. Sed multiplex ejus error est.
 1. Nam non datur locus pro casu. Siqui-
 dem vesica continet urinam, vel nullam.
 si nullam, instar lintei madidi complica-
 tur: si vero lotio distendatur, cum hoc
 sit infra, non potest Duelech formari ex-
 tra lotium, aut sine lotio, ut fiat absque
 materia, decidatque in lotium deorsum,
 ut decidendo fiat. 2. Errat, credens lapi-
 dem, in tonitru dejectum, ordinariis at-
 que solitis causis generari: non autem por-
 tentosis. Alioqui si materia tonitruu natu-
 ralis, in instanti coagularetur naturaliter,
 deberent

deberent ejusmodi lapides singulis tonitruis esse assueti. Nec esset causa, cur lapillus trium circiter librarum, ad pedum novem altitudinem, terram terebraret, solo nudoque casu sui: nisi robustiore vi deturbatus, prout de meteoro anomalo alibi.

3. Denique, Duelech subita tyrannide se prodens, non arguit momentaneam sui generationem. Nil verat namque, vesicæ adhæsisse pede suo, abruptoque stolo, cecidisse in amplitudinem vesicæ. 4. Quicquid in verum Duelech condensatur unquam, sive id sit nucleus centralis, à rene descendens, vel demum cortice tenuis accrescens: semper ejus quælibet generatio, fit in instanti. Enimvero ex meis mechanice didici, quod totum Duelech, quantumque in se est, constituitur ex meris volatilibus: non tamen ex trium quatuorve unciarum lotio, (quantæ esset misturientis) generari posse Duelech unius libræ. Porro tametsi urinam humanam in sola specie nostra scirem, solumque spiritum urinæ humanæ penes hominem esse: urinam tamen equinam, nomine armentorum examinavi, curiosus, an forte alter similis coagulator spiritus esset; qui propter connata impedimenta, non ubique fortiretur coagulandi imperium. At ut laboravi, non reperi coagulatorem illum spiritum, in urina equina. Ut neque spiritum fermenti, vel aquæ vitæ. Itaque reperi potentialem aquam vitæ humano lotio intimam, eamque lenam, inter spiritum coagulatorem, & spiritum putrefactum, coaguli præfati susceptorem. Summèque notandum, quod spiritus urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ: quod sæpius comprobavi, distillando. Ergo tria insunt lotio humano, quæ concurrere est necessum: tantòque potentius, quo omnis calculosus, jam non leve principium corruptionis, in suo lotio gerit (ut suo mox loco) unde videlicet fermentum in urina actuatur, ad præfatam aquam vitæ

coagulabilem. Nec enim his obstat, quod tam spiritus vitæ, quàm ipsa aqua vitæ, sint summè fugaces, adeoque vix ad Duelech pertinaçiam apta: nam certum est, spiritum vitrioli fugacissimum, à sibi consocio volatili, imò statim fixari, per salem armeniacum fugacem: adeo ut fusionem sustineat. Quibus edocti nostri, mirari mox desinunt, quæ aliàs ignaros stupore afficiunt.

CAPUT IV.

Processus Duelech.

1. *Modus fiendi Duelech.* 2. *Eni singulare nec sibi par habens.* 3. *Mechanicum Spadanorum fontium exemplum.* 4. *Oera in spadani, Paracelsum à comment. Tartari deterruisse.* 5. *Anatome in actionibus spirituum.* 6. *Ignis aqua, ens homogeneum, sibi par non habens.* 7. *Differentia præfati dissolventis, cum aliis omnibus totius universi.* 8. *Dua Maxima Spagyrica.* 9. *Oleum auri quoddam puniceæ coloris.* 10. *Quid dicat generatio Duelech.* 11. *Actio corporum in corpora, qualis.* 12. *Doctrina de actione corporum, & spirituum.* 13. *Participationes virium è metallis, absque materia metallica.* 14. *Spagyri delusio.* 15. *Desistantur morbi in panam, & meritum.* 16. *Exercitationes aliquot, incipientes à salibus.* 17. *Spiritus salis sit terrestris.* 18. *Quæstio trivialis.* 19. *Tartari pruinosi commentum.* 20. *Senilis stranguria unde.* 21. *Quatuor notabilia inde destina.* 22. *Quæstio secunda.* 23. *Tertia.* 24. *Quarta.* 25. *Catarrhi vesicales, ridiculi.* 26. *Quinta.* 27. *Sexta.* 28. *Notantur Astrologi.* 29. *Notatur Poracelsus, juxta atque Galenus.* 30. *Proposita quæstionis solutio.* 31. *Galenii inadvertentia.*

SPIRITUS urinæ apprehendens terram volatilem, procreatam semine, ac fermento frigidò, & putrescente, suscitatur occultum adhuc in potentia, vini spiritum, urinæ incolam: quibus, tanquam duobus sexibus, concurrentibus, terreus quidam præfatus spiritus imbibit prædictum unicum coagulatorem: cujus reciprocationis ergo, oritur in agendo, amborum connexio penitissima: quia congregiuntur spiritu tenuis, per illorum minima. Adeoque coagulator coagulat unico instanti spiritum

ritum vini, potentialiter excitum, in putrescente fermento, cui cum fracidâ massâ suam tribuit materiam, simul condensantur in verum Duelech, monstrum sane, novum hoc aliquid, coagulatum in media aqua: nec iterum ideò in aquam resolutibile. Ens nempe petrosum, animale, nulli alteri simile, quodque ideò Duelech Paracelsus nominat. Idque facilius per exemplum in mentem intrabit, quod Spadani fontes quotidianum nobis exhibent. Habent namque spiritum sulfureum, manifestè acidum (unde fontes acidi dicuntur) & venam ferri. Utrumque nempe embryonatum, immaturumque, continetur liquatum, in aqua simplici. Mox itaque incipiunt ambo vires reciprocas in se mutuo conferere. Atque tandem, cum lassatis viribus, stiterint actionem suam, condensantur in corpus lapideum, lagenis se affigens, in forma ocræ: sicque aqua redit in pristinum elementum, omni exutum qualitate aliena. Quos si fontes acidulos sat contemplatus fuisset Paracelsus, Tartari vini historiam, à Basilio Valentino mutuatum, neglexisset; scivisset namque ocræ & vini tartari non parem ortum. Saltem difficiliter redargui potuisset. Quippe tartarus in aquam resolvitur: non autem ocræ, ut neque calculus. Neque enim unquam negare tentavi, è liquoribus corpora solida constitui: Sed tartareos liquores respuo, in causas morborum violenter adductos (ut tractatu de Tartaris) ex opposito autem, activitates spirituum in spiritus, reverenter admiratus sum. Perfecto, cum è Spadanis succrescat ocræ, si ve crusta lapidea lagenis obducatur, per rotum concavum, nefas inprimis esto, propinare Spadanam, si credamus tartaros perinde fieri, atque ocram in Spadana. Id est, si credamus aquæ Spadanæ inesse tartarum, mox in bibente coagulabilem: nefas facit, qui Spadanam propinat. Etenim dum sal acidus vini, corrosit

facem. Sal quidem antea acidus, & nondum coagulatus, manet acidus, ac coagulatur, nec salis essentiam mutat, etsi constringatur, qui ante erat fluidus. Vicissim quoque, etsi sæx acidus sorbuerit spiritus, ac in se coagulaverit: manet attamen corpus solidum, dum spiritus salis acidi coagulatur in corpus solidum tartari vini. Imo priusquam ex pleno coaguletur, vasi se affigit. In generatione enim Tartari vini, spiritus agit in corpus: estque longe alia prorsus actio, dum duo spiritus in se invicem agunt. Nam in hac (prout in Spadana, in Duelech, &c.) constituitur novum ac neutrum ens, qualis est ocræ, ex spiritu sulfuris, & venæ volatilis. Sed in tartaro vini, tantum acidus spiritus, sive acetosus liquor vini, mutatur in salem, manetque sæx, qualis ante. Ideoque constitutum inde, iterum est resolubile. Non enim metallum, lapis, vel corpus solidum discorporatur, mutatur, aut volatilizatur, propter spirituum corrosionem. Patet id. Nam argentum, perlæ, coralla, lapides spongiæ, cancerum, limacum, &c. quanquam per Chrysulcam, aliosve liquores acidos, ab oculis nostris evanescent: sunt tamen lapides, qui ante (prout de febribus) Spiritus nempe, quantum potuit, fecit: incassum velut operatus est, super corpus, dum seipsum, corrodendo corpus, coagulavit. Est nimirum in tota natura universi tantum unicus ignis, Vulcanus ardens; ita quoque, non est nisi unicus liquor, dissolvens cuncta solida in primam illorum materiam, absque sui ulla immutatione, aut virium diminutione (quod norunt, testabunturque Adepti) In aliis verò liquorum activitatibus, corpus nunquam potest se radicaliter commiscere liquori solventi. Ideoque corroditur quidem, at non solvitur intime, uti ad transmutationem formalem alioqui requiritur. Nam omnis spiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus, coagulatur, & propemodum fixatur, migratque

in formam salis densati: nequicquam tamen corpus, quod arbitrium rodentis spiritus toleravit, agit in illum spiritum, qui seipsum rodendo, & actione propria, coagulavit. Quod sane non ita fit, dum duo spiritus activi concurrunt in invicem. Nam tunc est duplex actio, qua uterque in utrumque invicem agit. Ideo namque ejusmodi illorum actio, fit cum permistione radicali, estque constitutum ex ambo-
bus, inseparabilis mixtionis proles, & hoc transmutatum, est productum, neutrum ab utroque. Quod si id Paracelsus mature contemplatus fuisset, pro suo Tartaro vini, ocræ aquæ Spadanæ summisset, dixissetque aliquid probabilius, quam quod inessent liquores omnibus rebus, qui coagularentur per modum Tartari in vino, essentque morborum quorumcunque communis mater atque materia. Ocræ quidem Spadanæ filia, non iterum resolvitur, quasi tartarus vini: & tamen differt à Duelech: quantum petrificatio mineralis, à calculo. In hoc enim spiritus coagulator, in lotio existens, operatur vi proprii salis, ac imparis, super spiritum frigidum, & putrescentem terræ, absque ebullitione, aut Gas silvestris eructatione: adeoque in momento, suam peragit operationem, & coagulat se, cum spiritu vini, urinæ proprio. prout superius narravi, in Mechanica spiritus urinæ & vini, sive aquæ ardentis. Verum Spadanæ spiritus acidi, ex embryonato sulfure enati, longo operantur prius tractu, bullas atque silvestre Gas excitant, ac tandem se vasi affigunt. Alioquin enim, si istud Gas nequeat eructari, aquæ Spadanæ manent hospites, medendo aptæ. Nam si Gas egredi prohibeatur, impedit, quo minus subsequens sequatur, spiritusque redantur effecti agendo. At vini sæx, cum suam habeat sibi que propriam coagulationem, non opus habet eam aliunde acquirere. Cum vero acidulus vini spiritus sæcem roserit, non est quod rodendo det,

quod ipse in se non habet. Ergo in Tartari vini generatione, acidulus ille salinus spiritus coagulabitur quidem propter terram: sed manebit in specie salis solubilis, & non in forma petrae. Propter regulam, 8 quod transmutatio essentiae præsupponat transmutationem materiae. Itaque terreum corpus, sive dissolvatur per corrosivum, sive non, pristinum suum esse servat. Eo quod istud dissolvens non penetret dissolutum, in radicali vinculo connexionis. Quod tamen in transmutandis essentialibus, est pernecessarium. Discant ergo Chymia tyrones, quod corpora non resolvantur per corrosivorum calcinationes. Licet etiam sæpe repetitas: nisi intercurrat fermentalis impressio, per putrefactionem, quæ præcedit quamlibet radicalem solutionem. Camphora quidem, in aqua forti, naturam natantis olei assumit: sed abluto per aquam communem corrosivo, statim camphora est, ea quæ ante, sive id semel, sive demum millies fiat. In ty- 9 rocinis enim gaudebam, quod aurum specie olei puniceæ, per retortam septima vice transegissem. Memor, quod qui novit aurum destruere, noverit itidem construere. Sed ablato corrosivo comite, aurum in se rediit, cessavitque inane gaudium. Incassum eruere laborante eo, quod in ea non est. Incassum quoque laborant, qui non operantur per media debita. Ita- 10 que generatio Duelech, non est coctæ mucilaginis, vel fictæ pituitæ imaginaria petrificatio, calore loci arefacta, aut ascendendo firmata, vel indurata: (nam sic, tantum bolus esset resolvable, non autem Duelech) sed est trium simul spirituum 11 transmigratione in Duelech, vera essentialique transmutatione. Profecto, corpora non agunt in corpora, per naturalem compositionis actionem: sed quicquid corpora in invicem peragunt, id fit ratione ponderis, magnitudinis, duritiei, figurarum & 12 moruum. Interveniuntque enim Mathe-
vix

vix Physicæ. Sin autem corporei sales oparentur, fit, vel quia spiritum volatilem quodammodo continent, vel illum in corpore inveniunt. Meminerint saltem Tyrones, corpora, quocunque semel modo fuerint colligando permixta, manere tamen in pristino sui esse, nisi per ignem vel fermentum transmutentur. Corpora denique, nil operari in spiritus: sed determinare tantum hosce, patiend. Quæ proinde corporum operatio, non est vera reactio: sed potius merus spirituum effectus, ex propria eorundem activitate resultans. Idcirco enim spiritus, exantlatis, exhaustisque facultatibus, sponte fatiscunt in termino sui motus. Et licet ista actio spirituum fiat cum passione, & amissione suarum virium: non tamen transmutant ideo corpora in sui naturam. Rodunt enim tantum, atque in pulverem comminuunt, quod & calcinationem, per aquam, interpretantur. Per exemplum. Libram croci Martis nocte sextuplo olei vitrioli, tum distilla, quicquid fuerit aqueum. Reperies vitriolum ferri. Aufer inde ferrum: & habes vitriolum ferri. Salem inquam, instar vitrioli, cui est gustus ferri. Nil retinens tamen de Marte. Determinationem namque habes à Marte, quoad efficaciam: non autem materiam. Eritque prior vitrioli spiritus, sive oleum è vitriolo venetis, fixatum in salem quandam, solo odore ferri. Iterum idem ac clarius. Libram currentis Mercurii, conjunge quadruplo olei vitrioli, aufer phlegma distillando, & in fundo manebit præcipitatus albus, nivis instar. Item si plus olei iusto affuderis, Mercurius insensibiliter cum oleo transcendet. Porro, si à præfata nive, per lavacrum, abstuleris acrimoniam, erit in fundo pulvis citrinus, qui revivificatus, æquiponderabit priori Mercurio. A qua verò, quæ in abluendo salem in se combibit, dat verum alumen. Sic nempe solo attractu, unica libra argenti vivi, ab-

que ulla suæ substantiæ deperditione, posset multa librarum millia acidissimi olei vitrioli, sensim mutare in alumen. Quod idem oleum attractu ferri, pariter mutatur in vitriolatum salem Martis medendo nobile. Notetur actio Mercurii absque re-
14
passione essentiali substantiæ suæ. Estque contemplatio magni momenti. Siquidem magna Spagyrorum turba, spe propria deluditur, putans corpora fixa, in corrosivis soluta, hisce dedisse suas proprietates, si saltem dissolventia, spontaneo activitatis motu, penes se coagulaverint. Nesciunt inquam, spiritus, agendo defessos, degenerare in novum ens. Dum scilicet deveniunt ad terminum potestatis, in agendo. Deinde sciendum, quod omnis operatio, tendens ad transmutationem utriusque (agentis scilicet & patientis) consistat tantum inter meros spiritus. Operatio autem corporis cum spiritu, non viventium, incipiat à spirituali alicujus fracedinis odore: quia semina, ac fermentales dispositiones, inde pendent, suoque arbitrio imperant liquoribus ad generandum destinatis. Quocirca non inepte adnotarunt veteres, mundi visibilis ortum, & continuationem, ex invisibili & incorporeo esse (qualia sunt odores, & fermenta) atque in nostris terminis, Duelech, incredibili coagulatore spiritu, invisibilique initio, concrescit. Neque enim externè allati tartari, interioris filii mucaginis, in sui nativitatem indiguit, fictisve arefactionis coagululis. Calamitosius est longè, quod ipsum calculi Vulcanum nobiscum in lotio geramus, cujus importuno imperio auscultant proprietates volubilis spiritus. Etenim Deus, bruta præ
15
nobis dilexissè visus, si marbos non in meritum, adeoque non in bonum direxisset, cujus non est condigna poena temporalis. Caterùm ubi poenæ prævisus adeit finis, ex dono munificentiae, medicaminum potestates crexit. In belluis quoque, sui ob-

nascentur calculi, at non in poenam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina
 16 succrescunt. Ideoque & longè alia surgunt radice. Porro antequam ad calculi historiam pergam, aliquot exercitationes præmittam. Primo itaque Salinis in Burgundia, hodie non plures duobus sunt putei, myriæ, & puteus Gray. Quod si verò mensuræ centum utriusque putei separatim coquantur, longè minus salis dant : quàm si eadem quantitate, connexæ coquantur. Incolæ experimentum admirantur, utramque ideo myriam deinceps confundunt. Enimvero altera illarum, plus salis halituoſi, sive volatilis, continet, qui singulariter coctus igne flammeo, ante sui coagulationem evolat. Verumtamen alteri fixiori obviâs, imbibitur stringiturque in salem solidum. Exemplum hoc docet, corpora salium suos combibere spiritus, & spiritus vicissim rodere corpora. Myria siquidem Burgundica, crystallo clarior, halituoſo tamen sui spiritu magnam saxi rupei partem in se combibit. quæ ideo inter coquendum, dum scilicet spiritus coagulantur in solidiore salis corpore, sedit, ac cum difficultate despumatur. Itaque salis ille spiritus, etsi saxum solveret, non proin cum terra connubium traxit, ut vel hic lapidesceret, vel illa sal fieret. Imò vel inde patet, etsi sal marinus partes halituoſas haberet; non tamen calculo accederet, ut neque spiritui urinæ, in augmentum. Ut pote qui aliis longè principiis constat, (prout alibi de digestionibus) sed sal maris quantum cum lotio peregrinatur, tantundem concilia dissolutionis Duelech suscitabit. Quicquid enim dissolvit saxum rupis, & in se invisibiliter occultat : id saltem non suadebit originem calculi. Hactenus de terra fixa, per salis spiritum dissoluta, deque spiritu salis halituoſo, ac coagulato. Nunc de spiritu volatili, in corpore
 17 pus solidum fatiscente. Sublima stibium cum æqua parte salis armoniaci, modesto

igne, videbis salem, diversis coloribus tinctum surgere. Separa colorem à sale, per aquam; & habebis pulverem, qui cum sale petrae fere totus in flammam avolat. Sin verò cum sale armoniaco relictus, adhuc bis per se sublimetur, & à sale liberetur, habebis pulverem stibii, salis expertem : cui si tum salem petrae miscueris, non inflammabitur amplius : sed quantum salis petrae miscueris, in terram commutatur, & salis naturam negligit. Nam sulfuris odor salem petrae penetrat. Ita salis urinæ odor, spiritusque volatilis, terreum spiritum in urina, per aliqualem putredinem suscitatum, confestim commutat in calculum. Ideoque non statim à mictu, urina
 18 granulatur : sed postquam putredinis initia assumerit. Huc facit quæstio : Cur pueri & senes, sint ipsis viris calculosiores? an quia calidiores? Quid si Scholæ, absque rubore, frigus puerorum & senum hoc loco incusant, oblitæ pudoris, quod illarum voto, Lithiasis solo calore concrescat; quid juverit copiosius phlegma invocasse, si calor, efficiens unicum desit? Si inquam phlegma (quod ut tale, petrescat) in natura desit? Nec eandem temperiem, complexionemve in pueris, & senibus, comminisci possunt, absque dedecore & confusione dogmatum suorum. Ut neque paritatem in urina amborum invenient. Sunt namque urinæ impuberum crassiores; senum verò, aquosæ ac dilutæ. calculosorum quoque aquosæ. Senes olim vidi, continua stranguria in mortem usque infestatos, quibus diuretica remedia (id est, mictoria) ex croco, mace, &c. Itemque lenitiva, ex malva, althea, &c. erant cassâ, atque evanida, quosque jam Medici, calculo obsessos, pronunciaverant : sectio verò, à calculo immunes testabatur (Michael des Montaignes Episcopum Parisiensem, avunculum, sectum frustra, ait) adeoque non ex urina, calculi præsentiam ariolari adhuc didicerunt. Pro 19
 hifce

hiscæ stranguriis, Paracelsus suum pruinosum figmentum Tartari commentus est, nondum in dissectis hæcenus repertum. Equidem postmodum cognovi, quoties fel justo debilius esset (ut in senibus) non possit acidum stomachi chylum in salem salum commutare : quocirca ex acidi tantillo relictæ, & quotidiano, perseverare senum stranguriam, etiam non dato calculo. Sic cerevisiæ novellæ pluribus concitant stranguriam, propter residuum in hærentemque recentioris fermenti aco-

20 rem. Hoc titulo, defectu nempe fermenti fellei, minus tinctæ urinæ senum, ac puerorum. Unde sequuntur hæc notabilia.

21 1. Quod penuria scorix, sive stercoris liquidi, in urinis, facilius concresecat Lithiasis. 2. Quod remedium à priori sit, confortasse fermentum fellis. 3. Aciores videantur urinæ in stranguria, ac stillicidiis, quatenus

22 acidi aliquid continent. 4. Elucescit scorix usus, ejusque connexio in urina utilis. Dein quæsitum est. Quare calculus in renibus frequens, rarior autem vesicæ ? Respondi alibi. Quod, quamdiu urina est in venis, nondum sit perfecta. Neque enim adhuc olet urinam, aut proprietates lotii habet : quatenus neque convenit, cruorem, excrementi odore imbui. Est itaque lotii determinatio, à Rene. odor verò, est fermenti putrefactivi. Quia excrementi. Atque ideo terram lotii volatilizat. Cæterum, quamvis frigida urinæ putredo reddat ejus terram olidam, ac putrescentem : attamen non moratur in homine, quantisper putreat. Ergo spiritu urinæ, terra ejus frigida opus habet, ut petrescat. In Rene enim (ubi urinæ fracedo fermentalis oboritur) terra recens ac volatilis facile se affociat spiritui urinæ, granulaturque, dum præfertim scorix, calculi præservativa, nondum advenerit. Citrinescit autem, etiam non minus à loco, quam à præfata scorix. Ren itaque pœnas luit, quarum primus author. Alibi de utero Duelech docebo, ante

renem præcedere dispositionem ad Duelech; quæ quia vitalis est, & non mera excrementitia, prout in vesica, etiam satius coagulatur in rene, quàm in vesica. Hoc namque, quia mera cloaca omni prorsus destituitur fermento. Sed intestina, quatenus stomachus fellis (prout de digestionibus alibi) sunt receptaculum vitale, & coquens. Vesica verò, merum foliæ excrementi retinaculum. Quæritur demum. Cur calculus renum, plerumque fulvus, & vesicæ albicans ? Ren enim fermentum habet, ad excrementi factionem : opus habet ideo scorix, liquida, ac tingente. Tum etiam cruorem habet ren, sibi vicinum, propriumque parenchyma tinctum. Vesica autem, de sui alimenti proximi glutine, copulat terræ frigidæ, & spiritui coagulatori, in corpore urinæ. Consequenter hinc patet, cur Duelech, in vesica natum, durius. Magna quippe alimenti vesicæ pars abscedit in mucum, qui una cum petrosi coagulationis initis, durius tenaciusque Duelech parat. Pro-ut calx cum farina, cæmentum dat longe tenacius. Renes etiam, tandem usque in fibras solidas læsi, per socium Duelech : deinceps albos, satisque duros calculos, ejiciunt. Docui alibi, alimentum vesicæ, ante plenam sui digestionem, propter calculum aliamve importunitatem, separari à solido, & instar mucosæ lacrymæ plorari, urinisque commisceri. Esse inquam excrementum ultimæ digestionis, aberrantis, & impedire in vesica : occasionatum nempe quandoque effectum calculi : non autem causam per se, quanquam subinde occasionaliter atque per accidens assumatur. Medentes enim aliquot, tantam mi-

25 sti muc, & tam continuatam admirantes copiam, scientesque, non esse purulentam, cum nescirent è quanto ulcere tanta puris copia stillaret, tandem velut per sufficientem causarum enumerationem coacti, catarrhos (ridiculum!) in vesicam intulerunt, miserandis sanè stupiditatibus.

Alii autem, dum vanas, cerebro sano, non audent implorare accusationes, deque pure metuunt, ulcera renis, tantæ ingluviei fontes, denuanciant. Adeò, ut licet absque prægresso apostemate, dimidiam in matula partem, cum urina, ille mucus non raro dividat: rentur tamen ex rene indolente, tantundem puris quotidie deplueri. Inprimis, Spadæ complures curatos notavi, quos Medentum pudibundæ disceptationes, super pure, ulcere, renum tabe, & catarrhis, eo ad moriendum proscripserant. Qui, ubi præter Medentum spem sani redierant, adhuc à se sanatos, proficuo è peregrinandi consilio, gloriabantur. Cur autem sana urina mea, in frigore, sabulum adposuerit matulæ: non autem in calore, intus tantisper detenta? Dixi, innato balsamo urinam præservari, ne petrescat, & putrescat, æquè facile. Dein, matulam esse vas, affixioni aptum: non autem vesicam. Ac tandem, quod terra volatilizetur per putredinem. Dubium etiam, cur gemellorum, eodem lacte nutritorum, alter subindertantum sit calculosus? Cui dubio Scholæ, mulieres, Idiotæ, & agrestes, una pariter responsione se satisfecisse aurumant: si indispositionis malam intemperiem, vel inclinationem, nominarint, & humores attulerint. Quam Inclinationem Astrologi, licet haud distinguant conceptu, vel emptychosi: partu tamen discriminant: atque hæcenus in varias sortes, conturbant gemellos. At saltem, erymon inclinationis ad calculum, vel in limine, Paracellsum reddit suspectum, de suo tartaro. Imò & Galenum, suæ hæcenus, absque lumine, deferuere Scholæ. Qui contentus inæquali intemperie, in seminalibus constituentibus (licet homogeneis) attamen, modo versa sit in naturam, putat, se abunde satisfecisse quæsitio: prosequiturque cum desperatione, hæcenus illam esse à nato inseparabilem. Nomen quidem vulgare, Inclinationis tollit; at remanent priores, si non den-

fiores tenebræ: dum litem lite resolvit, & cum desperatione, studium inquirendi abtruncat. Certum est interim quæstionis dualitatem non nisi à materiæ ataxia, desumendam. Quæ cum sub spermatis homogeneitate tam simplici non inveniatur: necesse est, in loci, sive climatis uterini magno oportet, dererminari. Sic nempe mulierum latera differunt, ut velut bini homines, lateraliter distincti, simus singuli: adjacentque utero, lateratim alia intus viscera. A primis namque constituentibus, desumuntur quidem hæreditariæ laves, in totum conceptum æqualiter distemperatæ, si à parente genitore sint dilapsæ: sed quæ in loco sunt repertæ, locis adjacent, & proximiores invadunt. Mirum! quam facile auscultent tenerrima nostri initia, peregrinis impressiõibus, quàmque facile, semel suscepta, adolescant, atque quam pertinaciter demum perseverent. Etiam, quæ mox proprio vivendi errore, acquiruntur morborum seminaria, quam amice iisdem, quibus hæreditaria, potestatis hospitentur, & dominentur. Eoque ingrediuntur potentius, atque insolentius inuruntur, quo illorum conjugium, nobis adhuc junioribus, Archeum defædat. Quantisper namque incrementum assumimus, morborum hausta licet odore tenuis semina, quoque incorporantur radicalibus initiis, ac in unum quid, nobiscum adolescunt petrosæ seminum entelechiæ. Quas etiam vel hausto odore, fermenta seminum constituere alibi latius. Nam è natura integra, omnis homo sanus, & unius inclinationis esse deberet, nisi propter proprietates vitæ mediæ, alimentorum, perturbationum, atque climatum, ataxiæ in filios Adæ irrepissent. Quæ autem cum sanguine materno, & lacte nutriticum subintrant, ut fures domestici, thesauros vitæ possident, nec facile recedunt, nisi sub renovationis auxiliis. Propinquius autem ad nodum veniens, dico, quod in rene sit fermentum stercorearium,

lorii

lotii putrefactivum, quo devio, semelque aberrantis nota impressa, lotium pergere, deinceps spontaneo fluxu, ac sensim in ultimam tendere sui putredinem, sub qualat potestas volatilizando terram. Cum ergo Reni insit hæc fermentandi potestas, quæstio, cur gemellorum alter renes habeat in fermento stercoreo fortiores, resoluta est, per caput de Robore inæquali partium. Quatenus scilicet, sic alterius stomachum averfatur, & robustior alter non item. Ren nimirum putrente fermento ditior, in fabricam calculi pronior. Patrans quoque, si vesicam urina repletam, sub generando habeat, soler sobolem calamitati Duelech pronam suscitare. Quippe fracedo detentæ diutius urinæ, fermentaliter inolefcit vicino semini translabenti. Tanto nempe ridiculousus errat Galenus, volens aliquid lotii naturaliter cuilibet semini, 31 semperque additum, ob titillationem. Ignorans scilicet, ne pilum extraneum initiis generationis permisceri, absque totali ejus iuternectione. Ut autem prælibata inserviunt intentioni, nota robur inæquale partium, esse velut naturæ intimæ necessarium. Etenim nec filum, ex auro homogeneo trahes, quod non citius una parte sui, quam altera, frangatur. Adeoque sit debilius seipso. Ataxia, disparitas, & heterogeneitas, sunt modo de intima rerum essentia, licet essentis prorsus peregrina. Hinc nempe gemelli, unico singularique semine prognati, heterogeneitatem evadere nequeunt, præsertim quæ tam facili contagio inducitur in rerum initiis.

CAPUT V.

Continuatur historia Duelech.

1. Spes calculosis unde. 2. Quis Medicus Theodatus.
3. Honor Medico qualis. 4. Quadruplex Medentum inscitia. 5. Historia philosophica calculi.
6. Error Paracelsi, & Galenistarum, de materia antecedente tartari, & calculi. 7. Error Paracelsi.
8. Terra in urina, & cruore. 9. Quid in-

veniat in Duelech dissillato. 10. Simplicitas Medentum. 11. Miseranda Galeni simplicitas. 12. Argumentum, in primam materiam calculi. 13. Diureticorum examen. 14. Miserrime aliquot historia. 15. Resolutio quæstionis Diureticorum. 16. Vnde periculum in Diureticis, & hujus felix præcautio. 17. Censuræ Diureticorum. 18. Intemperiem versam in naturam, corrigibilem. 19. An laterum decubitus Lithiasin promoveat. 20. Variæ actio spiritus urinæ. 21. Vanæ Scholarum præcautiones. 22. Elenchus Scholarum. 23. Inadvertentia Scholarum. 24. Cur tactus fallat Nephriticum.

DEus non fecit mortem, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Quapropter credidi, nullum defectum, in sanando obvium, profuxisse ex thesauris ejus, qui non mortem, sed remedia fecit: ut neque ex præscientiæ errore: ut quem elegisset, ac creasset in Medicum, multis ubique numeris penuriosum destituisset. Non est ergo Medicus, ut duntaxat palliativum remedium, ac frustaneum, calculosis, ceu impostor obtrudat. Indiguit namque infirmus Medico, qui testaretur bonis operibus, se à Deo creatum. At postquam Medicina in professionem erecta est, lucri prurigne, sceleratum quodvis genus hominum se ad medendum intrusit, cui errori obviando Magistratus, jure in hos sævire deberet. Scholæ itaque ad se Medentum electionem trahere, dignosque censuerunt, quotquot Erhnicorum inscitias subscriberent, ut Cathedræ atque vita humana ipsis concederentur. Hoc jam in possessionem, in Europæis, ab aliquor jam seculis, per manus transmigravit, refrixit charitas, & introducta sub sigillo tutiore ignavia, partamque inscitiam confirmavit longus usus, prætendens præscriptionis jus. Quare Deus dona sua retraxit, & quæ alias dedisset, continuit. Equidem D. Paulus vult honorandas viduas, quæ verè viduæ essent in bonis operibus: ad imitationem mandati, quod Medicum statuit honorandum, qui verè esset Medicus, in bonis operibus, sicque se à Deo

à Deo creatum, & electum testaretur. Quemque scilicet suæ vocationis digna sequuntur opera, diplomata, signa, & merita sui honoris. Quem locum mecum ruminans, invenio honorem Medico indici, propter necessitatem: quæ necessitas præsupponit convenientem fructum. Aliàs frustra. Non quidem, quod vis præcepti influat in necessitatem: ut quando sanus non indiget medico, nec hic tum sit honorandus. Nam Judex, Prætor, Causidicus, Miles, Licitor, Tortor, Figulus, Textor, &c. præscribentur honorandi, eodem necessitatis jure. Veruntamen in mentalibus, totus semper verborum contextus, non nisi tanquam unius rei conceptus est. Testabuntur autem id, qui quandoque intellectualiter, abstractoque modo, aliquid forte degustarunt. Idque quodammodo demonstrari potest. Eodem namque conceptu, quo ens considero, concipio in primis figuram longam, planam, terfam, acutam, materiam quoque duram, metallicam, non flexilem in filo rectitudinis, finem denique, non ad panem scindendum, aut ligna, &c. sed ad vulnerandum. Ista nempe cuncta, in unico mentali ensis conceptu, simul mihi repræsentantur. Sed in abstractis mentalibus, nedum conditiones concomitantes, verum insuper quicquid multis horis dici (imò nec exprimi) potest, unico, velut unius verbi conceptu, in intellectuali raptu infunditur. Honos autem præscribitur Medico, creato ex bonitate Altissimi, propter necessitatem ægrorum, ad sanandum eos. Quod sane in mentalibus habet significationem simplicem. Necessitates autem Militis, Judicis, Tortoris, Textoris, &c. non perpendicularuntur tanquam electorum ab Altissimo: sed tanquam promotorum ab hominibus, ad fungendum officiis, ex malitia hominum requisitis. Alibi ergo demonstravi, quod quadruplex ignorantia caligo, sub habendi cupidine, unà intraverit in professionem Medicam, eamque sine honore de-

stituerint. Nimirum incertitia causarum, modi fiendi, remediis, & coactionis. Profecto ut Pyrotechnia, corpora referat coram oculis: ita januam pandit ad Philosophiam naturalem. Sub ignorantia, & ignavia Scholarum itaque depressa delituit vera Pharmacia, quæque lumen Medico adferre debebat, tota mechanica habita est: inque Pharmacopæum, suamque uxorem delata. Libertati meæ indulge Lector, quoties de Deo, de vita, de morbis, de Republ. de proximo, de vocatione mea, de vero, bono, de nocuo, deque rebus adeò seriis, tantique momenti, in favorem mortalium, à me disputatur. Nam nullius hominis gratiæ aucupium mihi propono. Ostendi hæc cæcæ descriptiones è causarum & remediorum ignorantia, sive disquisitionum pigritia, & facilitate assentiendi falsis principiis: quare & consequenter auguramur, infaustas calculi curationes, fallaces sanationes, desperataque auxilia, ut & miseræ ægrotorum obedientias. Pergam modo. Enimvero, quicquid de novo in natura surgit, id ex aliquo, adeoque ex alio, fit. Ut nempe muratis materiis proximis, necesse sit, illarum quidditates mutari. Ideoque hoc aliquid desinit esse, ut novum hoc aliquid inde consurgat. Idque non fit spontaneâ resignatione, aut prioris habentis lassatione: sed superinducta necessitate novi seminis, maturataque impressione, sive actuali dispositione Archei, novi entis in potentia. Atqui cum id, quod nondum est, agere adhuc nequeat: oportebat, quod istud ens in potentia quodammodo præexistat, ut prioris entis substatam molem sibi in ens posterum adapter. Subsistit vero ejusmodi entis præexistentia, in quodam spiritu seminali, cui rerum sua tragœdia agendarum typi, atque umbratiles prænotiones insunt. Hunc autem spiritum, archeum nomino; voca tu, ut voles. Sat esto, scire, nil de novo in natura oriri, citra semen; Operatur demum omne semen

semen, per ancillantes sibi dispositiones, quas in materia ad intenta vota propagat. Media autem organa, quibus semina materias disponunt, fermenta voco. Nam prout acidus odor testæ, lac cogit; odor fermenti, farinam inficit; odorque cadi frigidus, vinum in vappam convertit, &c. Sic in lotio, suum est semen ad Duelech (Calculum enim ab arena, sola quantitate distinguo, unicoque Duelech nomine significo) suum quoque fermentum dispositivum, subinde nudo in odore situm. Siquidem in veteri olidæque matula citius petrescit lotium, quàm alias in nitida. Non est tamen odor ille fermentalis lotio proprius: sed advena peregrinus, qui quandoque sic reni quoque inolefcit: ut Gorgonis instar, fabricando Duelech, jugiter atque incessanter infudet; tanquam ad sui perfectionem laboraret. Ita nempe invitus parrium archeus trahitur ad scopum alienum, & quo nollet, abducitur per alieni fermenti importunitates. Errat itaque Paracelsus, qui mucilaginem quandam tartaream velut calculi materiam primam, atque desponsatam, per venas dispersam, annotat: illamque per laxativa quædam subduci hortatur. At hisce nugis, tam de causis Duelech veterum, quàm tractatu de Tartaro satisfeci. Sat namque constat, quod in lotio humano (etiam sanorum) semper sit proxima materia, invisibilis, & semen ad Duelech; sive interim erumpat Duelech in actum, quantisper penes nos urina maturatur, sive postquam extra nos fluxerit. Lotium quidem essentialia initia ad Duelech continet; ipsi verò est per accidens, quod maturentur, vel non. & quanquam lotium in se habeat semen atque materiam calculi: non est tamen uterus calculi; sed matrix tantum calculosi feminis: quod sibi vel foris, vel intus, uterum quærit, & invenit. Etenim ut perire debet ens in actu, si inde ens, quod est in potentia, ac quodammodo feminaliter præexistens, con-

surgere debeat: Necessè est essentialiam atque materiam lotii, ex qua fit Duelech, prius satisficere, si inde Duelech fiat. In quo tamen exigua intercedit mora. In lotio quidem inest apta materia, inestque semen pro Duelech: indiger saltem actuante & excitante fermento, quod semen germinare procuret. Eo quod rei transmigratio arguat sui decidentiam, per statum neutrum, mediante fermento proprio. Lotii igitur fermentum corruptivum, est excitativum feminis. Diutius idèò servari incontaminatam urinam, sub balsamo nostræ œconomix, & sub calore vapido, per mechanicam ostendi, quam quæ aliàs paucis inde horis, frigido in urinali corruptione auscultat, ac proin etiam sabulo matulam conspurcat. Renes enim quoquo modo polluti, jam fermentum corruptivum urinx conceperunt. Reni quidem suum à natura excrementosum fermentum inest; sed id nondum sat est, ad propagandum calculum. Est itaque in lotio Duelech, ut ens in potentia, quod prorumpit in actum, dum lotii, sive prioris entis corruptio imminet. Interim verum est, quod quædam Provinciæ, ad crebritatem calculi, non ignavam ferant opem. Illyricum enim olim populosum, hodie autem penè desertum; quia tetro halitu vitam præscindit. Sunt namque loca Scorbuto, Asthmæ, caducove velut subnoxia. Non quidem, (ut Paracelsus retur) quod ejusmodi tartarorum sint fecunda. Utpote cum eadem vecti nave Europæi, nostratibusque cibis usi, affligantur peregrinis morbis, atque topicis. Semina siquidem morborum aliquot, insunt locis, cuduntque aptas sibi materias, si easdem non reperiant sibi obsequentes, aut desponsatas, facessant nugæ, quæ nudam præexistentis materiæ tartarosæ allusionem, adeoque mucaginem, pro Duelech supponunt, ac requirunt, fictaque artificiorum allegoria fundant. Quasi non alia calculi, quam quæ siccata mucilagini respon-

deret consistentia ? quasi ex non mucido potu, non generetur mucida saliva. Quasi omnis petrae generatio, atque induratio, confcriberetur mucro, & calore ? Etenim si cor, ossibus ut calidius, ita & durius esset, fortassis fidem mererentur illorum theses. Sed aspernatur natura similitudines, longè ab artificii petitas. Itaque stercorem fermentum renis, nimis exaltatum, deinceps dispo- nere coagulatore urinae spiritum, atque terrae volatilis materiam intelligo, ut in semen Duelech concrecant. Etenim non est in natura, principium transmutativum, extra fermenta innata, vel conquisita (prout alibi de fermentis) exceptis artificialibus, per ignem constitutis. Unde quoque ab iisdem, inapposita est omnis deducta similitudo. Aliter namque terra figuli crematur in lapidem, absque femine; aliterque omnis contingit petrificatio, seminali deducta initio. Inesse autem urinae terram, probat primum mechanica lotii distillatio. Dein è cruore stillati cruoris, multa tandem remanet terra, quae aliàs inter nutriendum tota volatilis exhalat, consumitur, nec facem ullam sui relinquit. Terra autem volatilis in lotio, ex putrefacto est. Succrescente ergo stercorea putredine in lotio, adducta scilicet scoria, sive stercore liquido, subinde spiritui coagulatori obedit: quoties nimirum amborum reciproca actio

9 à fermento putredinis concitatur. Exfectum Duelech distillavi, per se, nec quicquam elicui, praeter spiritum foetidum urinae, & flavam crystallum, simulque oleum, quale ex desiccata urina trahitur. Quod autem in fundo mihi remansit, terra erat nigra, ambusta, friabilis, & insipida. Lectores ergo decipiunt, Tyrocinii chymiatra scriptiores, quotquot calculi humani distillationibus, atque suis praeparationibus, stentant Ludum Paracelsi, sive saxifragorum principem. Etenim mera scripturum & decumana mendacia. Nec horum impudentiam, temeritatemque satis indignor,

in re tam facili experimenti, praesertim, ubi quisque, ex rasuris matulae, id commodè novisse potest. Ne minimum sanè, ex calculo humano elicito, eorum quae temere Paedotribae illi scribunt. Certum est interim, medio putrefactionis, non pauca fieri volatilia, quae prius, non resolutis claustris, arctius ligabantur: etenim & sic vegetantia, meraciores aquas stillanti dant, seipsum nondum putrefactis. Non unico igitur percussu telo, perimus, cum singula, quae mitia, si parumper exorbitent, novas fingant nobis calamitates. Etenim parenchyma renum, viscerum omnium durissimum, nervis atque arteriis destitutum, aptissimum fuit fermento stercoreo lotii: cui si accesserit vel minitatur putredinis urinariae fermentum, praeterlabenti lotio, festina imprimitur inclinatio in Lithiasin. Siquidem odor solus nominatae putredinis lotio, heterogeneitatem suscitatur, prius occultatam. Statim namque urina graveolet, quae in sordidam matulam inciderit, longèque citius occultatam in se arenam prodit, quam quae alias nitido vitro excepta sit. Nam experimento indubio ostendi, etiam sanorum urinam, in matulis Duelech affigere, granorum, vel squamarum forma. Idque non statim à mixtu, ut fident, protinus: sed aliquot horis abinde, affiguntur. Dum jam scilicet lotium, conceptum à rene fermentum explicans, viam corruptionis subit. In Nephriticis quidem, urina suscipit fermentum putrefactivum, quod alioqui sanorum lotio non communicatur, fermento stercoreo alioqui sibi satis. Porro necessarium non est, actualem putredinem reni inesse, ut arenam intus suscitetur. Prout nec urina in matulis adhuc foetet, dum jam se sabulo liberavit: sed sufficit minitata, sive incipiens putredo, ut spiritus jure suo libere potiantur, agantque vicissim in se invicem abjectis repagulis. Minatam autem puto, quae tantum seminaliter Archeo renum inest, licet

non explicata. nam alioqui, si actualis esset, vel tantilla putredo in rene, febris lenta illam comitaretur; quantulacunque autem fuerit, facile in lotium radices agit, in quod videlicet jam fermentum urinaeum penetravit, quod in se ut stercorem; ita & putrilaginosum est. Facilis est nempe putredinis, & excrementi, associatio, in symbolo fermentali. Quisquis ergo studuerit, ne lotium sibi intus petrescat: opportunè prospiciat, ne sibi intus petrescat importunè. Sunt enim ideò, quæ grato odore, urinam renesque tingunt, organisque hæcenus blandiuntur. Quatenus namque Diuretica sunt, sive mictoria, ad renes adiuturi fortiantur, seseque lotio immiscant. Etenim quæcunque occulta, vel manifesta qualitate, laxifragi nomenclaturam meruerit; mundant quidem, ac abstergunt, & hæcenus renes putredine comminatos solantur: at sanè nequicquam arenarum liquant, aut resolvunt. Quales sunt aciduli fontes, lapides, atque herbæ diuretica, quæ eluendo, detergendoque, arenas, & tenuiores grumos proferibunt: non autem liquant, multoque minus inibent nova calculi exordia. Quia balsamo, gratique odoris condimento destituta, squalloribus fermenti putrefactivi, ut ut adhuc surdos, attamen non placant. Prout enim plantæ regerminatio non tollitur ramorum abtruncatione, sed eradicatione: Ita nec sanatur nephritis, deturbando calculum. Nil quicquam actum præmio dignum, si epilepticus à lapsu erigatur, si non à recidiva etiam in posterum. Hunc tamen medendi apicem Scholæ nequicquam tetigerunt: imo potiùs desperarunt: quia contractam Lithiasis labem, non rarè in posteros, jure hæreditario translatam, ferocire viderent.

10 Etenim cum dissectum à calculo vesicæ; sæpe deinceps tota vita immunem vidissent: idem sibi promittentes futurum, in calculo renum, de recidiva, nil quicquam solliciti Medentes de crastino, benè spe-

randum ægrotis persuaserunt, benè sperantes se saltem pecuniam recepturos, proximis recidivæ nundinis. Srolidis nempe principiis innitentes, laxativa mitiora tantum subinde utendum, ut antecedentem calculi errant molem. E stomacho nimium omnem calculi materiam se emungere arbitrantur, seriòque loquendo, stentantur per sua benedicta laxativa, sanationi palliativæ se prospexisse, si repetita cacatione æger obsequiosus fuerit, regulasque victus servavit. Sed hisce nugis abundè satisfeci libro de febribus. Nutrimur namque iisdem, quibus constamus. Nec partes solida nutriuntur, nisi affini liquore, spermatico, viscido. Ridenda ideò magis est Galeni simplicitas, quæ membranas, nervos, tendines, adeoque partes primæ constitutionis, in cibis vetuit, ne mucilago sive pituita inde succresceret: immemor sanè, quod sola vitali ista mucilagine, partes similes in nobis immediatè nutriantur. Nec interim attendunt Scholæ, quod renum alter, unoque tantum latere, sæpe calculos pariat, totusque subinde occalescat: ubi alter suo interea rite fungitur tota vita munere. Unde saltem fatendum: quod urina, non sui vitio, aut mucilaginis ergo, in sua basi petrescat (quod jam ante fat esto conculcatum) quod denique non ex diætâ, ciborum potuumque imaginato tartaro: sed quod renes, proprio defectu, vitiosum sufficerent fermentum, ac tandem insolens hoc monstrum pariant. Sæpe namque renum unus dudum multo fluxit sabulo, ac dein totus calculo obturatur. Dolorem quidem obtusum perferunt illius lateris: sed nullum deinceps per vitam sabulum. Tandem id Scholæ per Anatomen advertunt quidem: nondum tamen proinde cessant insontem damnare stomachum, parturientem phlegma petrosum, pro uno, & non pro altero renum. Partæque ideò Lithiasis crimine vapulet, scopis erratur; triduanas pariat evacuationes minorativas, & familia-

res : rudiores verò toleret solutivorum animadversiones, per statas anni vicissitudines. Imò toleret stomachus supplicium, quod subter humeros, & poplites cauteria, ad pituitæ defusæ præcautiones, detorsiones, revulsiones, & aliaque id genus anilia figmenta, imprimantur. Tantòque crudeliores in stomachi non patratum crimen sæviunt tortores, quòd hic suum cauterium stigmate obduci sinat; medentes verò, aper-
tum detineant. Quasi ficta pituita, è capitis plano diruens, in stomacho immutata permanens, per intestina laberetur, à Mezaraicis iterum sorberetur absque nocui discrimine; inde verò, ad jecur & renes iterum ferretur, nisi aperta infra humerum, vel genu, cute, revellatur à destinato itinere, foras. Bone Jesu! Sapientia Patris! suntne hæ tuæ Scholæ, quæ hujusmodi deliramenta credulo popello proponunt? suosque meris nugis circumveniunt? Tot lanienis mortales cruciant? Absit! Absit credere hanc doctrinam veritatis: id est, tuam. Sed hostis primæ veritatis, inimicus hominum, istas ænias protulit, & usque tueretur. Cæterum, aliqui Diuretica præscribunt, aliisque interim timentibus, arcentur, ne videlicet propulsus è rene calculus in via steterit. Sic enim Abbatissâ, calculo descendente oppressa, sub Canicula, suadente Medentum corona, à remedio diuretico abstinuit, ne forte calore stationis, & diuretici, calculus grandesceret, & indur-
resceret. Expectavit itaque insomne quadriduum, immani ejularu, donec sua sponte lapillus in vesicam appulisset. Tum exsultatum à Medicis consilium: è nisi regulam servasset, sanè vitam non servasset. Nobilis quædam, infestata calculo, & febris; post quater repetitam phlebotomiam, enemata, minorativa, laxantia, vesicatoria, idque genus alia, totos dies decem cum clamoribus supervixit, in Medentum spectaculum: eo quod non reperirent horam à febris immunem, qua pharmacum contra
calculum propinare potuissent, nec vires, ad novam aliqui carnificinam suffecturas: etenim quæ vidi, inter curandum, à Medentibus, titulo caloris perpetrata, vix toto volumine, cum horrore & commiseratione describerem. Jesuitam enim Antverpiæ anno 1606, cui uterque ren calculo obsessus, lorium negabat, tandem sub bidui Medentum certamine, animam efflasi memini. Disceptabatur enim de Afini Apulei umbra: Num videlicet illi glans suppositoria, an verò clyster adhibendus. Diuretica, sive calculi propulsiva, horrentibus omnibus. Interim Mercator quidam Joannes Vermierden, ab octiduo stagnantem urinam passus, jam morti vicinus, diureticum sumsit è succo millepedum, & succo conchiliorum nigrorum, cui granum unum cantharidum incoxerat integro haustu bibitum. Hæc missa facio. Diuretico-
rum autem litem sic dirimo. Omnis calculus vel major est suo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor; opportuna, nec metuenda erunt Diuretica. Si autem justo major: Diuretica erunt planè evanida, ac frustranea. At si æqualis ureteri responderit; præstat eundem occisimè expelli, ne per moram augeatur. Veruntamen quia
transeunte calculo, ureter contractus præ dolore, plerumque crispatur, Diuretica, in paroxysmo danda, cum præcautione. Nimirum propinanda sunt doloris, & contracturæ inde natæ, inhibitiva. Cujus folius puncti incuria, vel incitia, subinde contigit, calculos media stetisse via, & miserandis ejulatus necuisse. Idque non tam Diureticorum insolentia, quàm Medentum errore. Nec enim putandum, canalem ureteris esse inæqualis stricturæ, ut calculus, qui per ureterem primo impulsu descendit, tandem angustia itineris pressus, hæreat. Sed compressiones posteræ, sunt crispaturæ morbosæ, ac spasmodes, à dolore, pro-
ut de Sensu & Sensatione alibi. Adeoque tam externa fomenta, quàm interna,
quæ

quæ convulsivos illos motus placant, sum-
mopere adhortor, & necessaria judico.
Quidni ergo distinguam Diuretica, quo-
rum tam destinationes. quàm electiones,
vix antea cognita. 1. Siquidem quædam
urinam corrosivo veneno accuant: ut Can-
tharides. 2. Alia aciditatem provocant, ac
relinquunt in lotio, & stranguriam ex-
citant. Quales sunt cerevisiæ recentes.
3. Sunt quæ urinam reddunt absterisivam,
ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis
cancrorum: itemque herbæ passim gau-
dentes etymo Diureticorum. Continent-
que singulæ alcali volatile, vel saltem istud,
subter digerendum acquirunt. Etenim
hactenus Diuretica, plerumque potui vul-
nerario conducunt. Eo quod in quovis
vulnere mox aciditas, omnis in carne pu-
tredinis index, atque focia, oboritur: quam
alcalia facile in se absorbent, & absumunt.
Quocirca rusticus erat, qui vulneratos sa-
nabat lixivio tilia. Sic lapis cancrorum,
vino incoctus, vel maceratus, insigniter
saporem lixivii præsentat. 4. Sunt & quæ-
dam, quæ lotium provocant, stimulant-
que expultricem, quatenus putrilaginem
urinæ generant. Cujusmodi sunt Rapha-
nus, Asparagus, &c. Vidi namque Jurispe-
ritum, non ante afflictum Lithiasi, nisi
postquam à largiore Asparagi esu, domum
rediisset: ac deinceps non tam calculis,
quam subtilissimis arenis, per relictus, ali-
quot annos, singulis forte quindenis, sub
atroci dolore decumberet. Unde didici,
quod unius vesperi error malum habitum
renibus induxerit, qui vix in posterum tol-
leretur. Cognovi hinc etiam naturæ no-
stræ pronitatem, quæ tam cito in sui rui-
nam aufcultat, semelque lapsa, tardè, ac
difficulter, etiam medicaminum favore, re-
surgit. Denique, ejusmodi habitum, in
aliquot jam annos perseverantem, nihilo-
minus correctum, adeoque inclinationes,
quas vocant, Intemperies versas in natu-
ram, esse mobiles, ac separabiles, contra

Scholarum desperationes. 5. Sunt quo-
que Diuretica, quæ grato odore lotiorum
renesque reficiunt. Ut macis, nux myri-
stica, terebinthina, mastix, juniperus, &c.
quasi renes odore consolati, sui memores
officii fierent. 6. Sunt dein etiam, quæ ex
alcali lixiviali, sub digestionem, migrant in
acredinem, vias urinæ abstergentem, instar
saponis, excretricem stimulant, incidunt
adnatas sordes. Cujusmodi sunt, quæ tes-
tis, & lapidibus, cineribusque appropria-
torum colliguntur; quæque sola, saxifra-
gorum nomine digna videntur, præcipuè
si in gradum volatilitatis sint deducta.
7. Est demum Diureticorum genus, quod
parva quantitate, lotii copiam è toto cor-
pore profundit, ut millepedes, species de
Becapunga, Item succus conchilliorum ma-
rinorum, nigrorum, oblongorum: & quæ-
cunque nitrum volatile continent, quæque
renes torpidos ex proprietate excitant.
8. Est & genus, quod sedandis renum do-
loribus utile, hæsitantes confortat. Quale
est in croco, rhabarbara, & cassia inversis,
id est, vi solutiva prius orbatis. 9. Spiritus
salis marini, nedum Diureticus est, simulque
stranguriam lenit, quibus calculus in vesica
volvitur: verum insuper calculos renum
minuit. Si ultimo igne distilletur reverberii.
Non fat est ergo dicere, diuretica urinam
creant: quin insuper etiam est determinan-
dum, an excitatione attracticis, an urinæ li-
quatione, an exasperatione, an putredinis
citatione, vel alio demum titulo id agant.
Nec fat est, serum lactis continere aliquid
nitrosi: quin etiam aliquid habet prioris cru-
oris residuum, unde cadaverosum est, adeo-
que Asparagi tenorem servat. Multa siqui-
dem, renum consolatione, urinam cient,
gratæque alia odore lotium suffundunt,
aliaque sunt per acrimoniam molestiora,
ut & quæ fermentum putidum urinale ac-
celerant, quæ rota radice calculosis nocua:
magnæque Medentum ideo errore, A-
sparagus quibuslibet ferè apozematibus

incoquitur. Porro formidavi quandoque unius lateris decubitus ordinarius: quod supinus ren præcluderetur ab intestinorum incumbente pondere; inque eo restagnans urina fieret arenosa: si quotidie, per plures horas recluderetur ibidem. Præcipue; quod supinus ren distet saltem digitis decem, à vena cava: sitque vesica, medio situ inter utrumque renem. persuadebam itaque mihi, quod ren supinus non posset se exonerare sursum, in vesicam. Sed postmodum cognovi vanum hunc meum timorem, quodque nil, respectu Archei, esset inferum. Nec satis id fuit, theoricè inquisivisse. Igitur oportune mihi notus, qui à puero nunquam in latus sinistrum decubuerat. Etiam adhuc senex, nondum Lithiasim passus. Observavi & alterum, qui nunquam, nisi lumbis, & dextro lateri indormierat: sinistro tamen ac prono rene, evasit calculosus. Repeto hic: quod clarus ac stillatitius urinæ meæ liquor secum asportaverit sursum per alembicum, suam terram, quam ad latera vasis in verum Duelech conformavit, & affixit: quodque illa induratio sit facta à spiritu urinæ, qui quilibet, atque diversimodè
 20 plura coagulat. Nam spiritum vini condensabat in ossam volatilem. Sin vero reperit objectum fixum, de natura salis, vertitur in salem, prout contingit spiritui vini, à sale tartari. Aut dum spiritus salis fontani, combibitus à cognato sale, fit sal. Sin autem spiritus urinæ reperiat terram fixam, quam rodit; cum illi deficiat objectum coagulabile, imbibitur à terra, & ab hac subigitur: & coagulationis alioquin author, ibidem coagulatur passivè. Sed ubi spiritus urinæ invenit volatile non coagulatum, coagulabile tamen (quia terreæ indolis) suum exferens coagulum, constringit eandem aporrhœam, in terram: confertisque viribus utrimque, fit nova creatura,
 21 quæ est natiuitas Duelech. Cæterum Scholæ, suis caloribus insistentes principiis, præ-

scribunt, non incubandum dorso, lumbos quoque inungendos refrigerantibus, imò lamellam plumbi gestandam topice. Imperant culcitram lanæ loco lecti plumosi, ne renes incalrescant. Quinetiam inter stragula & culcitram, corium substernunt. Nimirum circa effectus debellationem Scholæ tantum occupantur, respiciuntque duntaxat productum, sive posterius; nequaquam autem ad causam, ne quidem occasionalem. Nugis invidendo enim, successe sive sibi invicem subscribunt, sine nota juvenaminis. Adeoque seriò somniant vigiles, ut ægris adulentur. Neque enim nascuntur calculi, quia lumbi calent: sed calent lumbi, quia nascuntur calculi. Lanam ergo præ plumis deligunt, ob harum (inquiunt) calorem. Nesciæ, quòd plumæ minus calefaciant, quàm lana: ob minus accuratam aëris exclusionem. Quod judicet sensus tactus. Denique dato, quòd pluma
 23 magis calefaceret superincumbens corpus, plumisque involutum, quàm lana: Attamen id torum cessat, si linteum intercedat inter plumas, vel lanam. Siquidem calor, qui è plumis vel è lana emergit, non est ipse horum simplicium calor: sed incumbentis calor reflexus, receptusque in plumis, vel lanâ. Inde namque depositus in medio (linreamine) redit, non quidem seipso priore robustior, sed ferè adæquatè temperatus, eodem momento caloris, quo pollet ipsum corpus. Determinat autem oculariter hanc litem, ipsum organum vitreum, ad mensuram temperiei ambientis aëris constructum. De quo in principiis nostris elementalibus. Nec arguit in adversum, quòd calculosus nephriticus se sentiat calidiorem lecto plumico, quàm laneâ culcitrà. Nam id non contingit, ob majorem plumarum calorem: At bene, quia patiens demergitur profundius lecto plumico: culcitrà verum laneâ tantum superjacet, afflatque à lateribus aër refrigerans. Adeoque Scholæ nunquam aliquid ex fundamen-

damento, causa, atque radice distinguere? Semperque ex dogmate gentilitio caloris, & frigoris, cum rusticis sapient? Oro vos, propter amorem Dei, quo quisque exacto seculo seculo prospectum optet sibi, abjicite pertinaciam, præsumptionem, & ignaviam; ac nolite aspernari meliorem doctrinam.

C A P U T VII.

Vterus Duelech.

1. Cur sit inquirendum uterus Calculi. 2. Vesicae etiam, alterius sortis calculum generat, quam renem. 3. Prognosis. 4. Calor in urinu, non coagulat quicquam. 5. Altera uteri necessitas. 6. Situs hujus uteri. 7. Mechanica. 8. Observationes inde habita. 9. Conjecturatur hujus uteri extensio. 10. Ratio mirabilium in Nephriticis. 11. Unde recidiva in nephritide. 12. Nephritu adestulat Meteoris. 13. Modus infendo. 14. Lotus cur turbidum. 15. Dolor Nephriticus à contractura. 16. Falluntur in causa, qui stricturem ureteris, pro doloris atrocitate adferunt. 17. Inscitia uteri, sanationem negligere fecit. 18. Fabulosa Scholarum persuasio. 19. Recidivarum altera necessitas. 20. Dubii cujusdam elucidatio. 21. Historia amentis. 22. Separatio lotii à cruore. 23. Inordinata peregrini calculi generatio.

SEMINE, materia, ac processu fiendi calculi, jam patefactis: cognitaque urina in sui contentis, quatenus est vas seminarium, deferens semen calculi: nondum satis tamen dictum. Siquidem sospite unico rene, sæpe alter duntaxat calculosus est. Non sufficit ergo accusasse urinæ commune initium, eoque potentius imaginandum hoc, quod omne genitum præsupponat quandam uterum, unde nimirum subinde non ignavam indolem fortitur ipsam productum. Necessè est enim loca esse, quibus res fiant, antequam nascantur, idque tam prioritate locorum, quam motuum. In hepate quippe, est jam urina materialiter, imò & in mezentorio, antequam sit in renibus. Neque renes per separationem sequestrarent lotium à cruore, nisi jamdum urina & cruor realiter distin-

cta essent. Si vero urina sit, priusquam ad renem, vel ad emulgentes venas, deveniat, necessè est & calculum quodammodo ante renum hospitia præparari. Etenim si stercus, vel ab initio duodeni intestini, præparari incipiat; quidni idem lotio contingeret? Quapropter visum fuit mihi, urinam nec etiam posse uteri calculosi rationem complere, multoque minus renes ipsos, tanquam per syringas, festinus tantum est lotii transitus. Quare primus debui, uterum monstruosæ hujus prolis attendere: præsertim, quod hunc cognitionis apicem Scholæ hucusque transilierint, vulgi judicio contentæ, nec ultra rus sapientes, quod renes atque vesicam tantum intuetur. At certè fodina, sive uterus, magnam utrobique gignendæ rei diversitatem causat, si generationis fertilitates ac sterilitates plerumque contineat. Solo namque si natura subest: certè utero natura non potest non inesse, Si præcipue renum uno, petrescat, altero incolumi. Idque potissimum contemplandum ex eadem & in eadem materia, uniusque feminis urina. Ex utero itaque, nec aliunde accersitæ infirmitatis causa petenda. Nam & vesica, & eadem numero urina, alterius sortis Duelech procreat, quam quod in rene fit, vel saltem nuspian fiebant ante. Etenimvero, non soleo subscribere nudis antecedentium voluptatibus, ut neque arbitrariis, quia ipsam Medendi potestatem languere, sub illorum torpore, certior factus. Uterum ergo Duelech explorare debui. Inprimis exploravi Nephriticos, plerumque ante futuros sibi dolores, prælagi sibi instans malum solitos, ex urina aquosa, non tincta. Præsentem autem dein dolore, eandem urinam astatim multam, atque turbidam, instat cerevisiæ flavæ: nondum defæcatæ. Cumque dein subtilior urina, arenæ permixta, profluit, dolorem sibi manifeste remissum: aut penè nullum, testatos. Imo, tametsi per dies aliquot, contri-

nua maneret urina, ambobus renibus subinde major. Spectavi tum quoque, bolum continuum, & copiosum, cum urinis quotidie ejeci, specie in palpabilis pollinis. Quendam etiam, qui solo calore liqueceret (tantum abest, quod calor, coaguli esset author) saepe tamen bolus iste, ab lotio separatus, de novo in aqua calida non fundebatur postea; sed ad fundum tandem per quietem fidebat, qui ante, in sale urinæ, solvebatur. Etenim semper credidi, generationes seminales fieri à dispositione materiæ, hujusque perfectionem paulatim introduci, opera Archelai. Sciebam ideo, generationem Duelech, cæterorum naturalium leges sequi: adeoque etiam esse instantaneam: atque per consequens, illius dispositionem præparativam, sive præparationem dispositivam, sensim quidem introduci. Conclufi ergo mecum, totam hanc monstri nativitatem, ejusque præparationem, non absolvi tam festinato per renes transitu: præsertim sicubi bolus ille tertiam quandoque matulæ partem oppleat: imò arena unico mictu ejecta, subinde medietatem renis adæquet: ne interim exilitatis sinuum renis reminiscar. Itaque merito suspicatus sum, arenarum, boli, & calculorum uterum, non esse solos renes: sed hos, per vasa anteriora, quibus lotium disponitur, sua præparare producta, plenamque quidditatem Duelech ibidem nancisci. Fundamenta nimirum cuduntur eorum, quæ mox futura apparent. Atqui ut omnem à me abdicarem scrupulum, neve crederem, momentaneo per renes transitu, urinam, veluti ictu oculi celerius, in bolum, arenam, grandioresve calculos facessere, ac tum deinde per ureteres præcipitari: Collegi urinam ejus, qui unico duntaxat dolebat rene, sabulum simul atque bolum excreverat, dein urinam per linteum à sabulo colavi: attamen deprehendi, quod ex eadem arena deinceps nil minus sabuli, & squamarum, adhæsisset matulæ, quam, si sine bolo & arena

prodiisset. Ex opposito quoque compari, urinam, quæ semel matulæ suam apposuerat arenam: nullam triginta inde horis, amplius in nova matula arenam: at duntaxat sedimen albuibile deposuisse. Certus itaque factus sum, totum istud sabulum, cum lotio calculosi ejectum, nec fuisse illius atque ejusdem lotii, cujus jam fundum petiverat. Consequenter quoque arenam, successivis ac continuis post vicibus mictam, non fuisse productum illius solius lotii, neque collectionis mora, illius lotii factam, aut patratam. Imò cum alioqui ren, seipso quadruplo major, subinde non esset hospitando sabulo, per istum paroxysmum defluro. Igitur didici, aquosam & non tinctam urinam, futurarum arenarum, & paroxysmi prænunciam, futuri que doloris præfagam: vel ex tunc, dispositionum fundamenta deposuisse, in aliqua cavitate, majore sinubus unius forte renis. Quapropter capaciorem arenarum, boli, ac lapilli, uterum conjeci, quàm essent ambo renum sinus. Centralis nempe unus, ureteri conterminus, & alter anfractuosus, per corpus renis circumflexus. Demirabar enim valde, quod primis diebus non flaveret urina, abundans tamen fluere: nec scoria, lotii tinctura, tum, pro solito usu, attraheretur: quasi tota illius tinctura, in fabricam lotii, absumeretur: vel quasi arenæ ex mera tinctura scoriarum fierent: adeoque stercoris liquidi micturam cum urina, esse morbosam præter naturam, licet ordinariam. Quæ sanè meditatio, primis me passibus afflixit. Saltem inde clariùs cognovi, quod causa materialis Duelech, à Scholis assignata, sit prorsus inanis, & stupida: Cum albicans, & pituitosa mucago, si qua esset à renum calore cocta, in calculum: Jam arena renum non esset citrinior calculo vesicæ, sed æque pariter pallarent ambo calculi. Utpote coctio arefactioque mucaginis, nequeunt ejusdem pallidum calorem citrinare: vel in vesica,

sub

sub longiore mora, tota rufa efflet. Nisi forte Scholæ demonstraverint, mucilaginem renum esse flavam; & vesicæ, albam. Alias sanè, anilia signenta docent de mucilaginosâ calculi materia. Porro urina clara, copiosa, aquosa, nec tincta ante paroxysmum: turbida cum dolore, & arenosa post dolores, visa mihi est, eo quod dum arena est in fieri, id contingat in vena cava, ipsisque emulgentibus: non quidem adhuc in forma arenæ, vel calculi: sed boli, tenuioris luti, atque sediminis instar. Adeoque in ista culina, non rite conficitur tum lotium. Quare aquosa est, & Archeus illarum partium est primario malè affectus. Coctionem verò, sive digestionem lotii, intelligi promotionem ejus ad urinalem perfectionem. Nondum enim ibidem est arena: sed minutissimus boli atomus. Quia ibidem est corruptivum fermentum, præter naturam, & loci requisitum, stabilitum. Quo autem longius inde recedit, remem versius, vel ad ultimam lotii cloacam, suo quoque fermento urinario magis magisque gravatur: Duelech, in momenta propemodum singula, argumentum capit, ac sensim in majora grana firmatur. Argumentabar enim: Si vena cruorem, etiam post mortem, à coagulo, contra corruptionem præservet: non fore indecens, in uteris, sive venis urinariis, aliquam existere pariter præservationem, à coagulo calculoso: nisi hæc, virioso fermento, vicini renis, præpollenter pessumdetur. Quod ubi semel serio contigit, sic ut venæ, à nativa sui bonitate, paululum recesserint, evenit his, quod quibusque vasibus impuris, olimque fermento vicino infestatis, quibus aliquid semper, de residuo impuri con-

II gio, pertinaciter adhæret. Ista quippe recidivarum in Nephriticis, continuata est successio: quod non de pleno, omnis adhærens amurca abstergeatur: sitque idem malæ indolis character vicinus, qui priores concinnavit calamitates. Per modum, quo

gallina, matura ova, minusque matura, aliæque instar granorum, in lumbis gerit, successivè in menses aliquot, subsecuturi partus pignora. Hæc nimirum fuit necessitas, 12 qua Nephritici, meteori importunitatibus plerumque parent, futuras etiam tempestates præfagiunt, horumque dolores à lumbis in dorsum ascendunt. Quoniam dum illis venis, sive uteris, jam illarum fordium plusculum est affixum, tristantur, contrahunturque, saltem illo latere, quo infestantur: vel utrimque per lumbos pariformiter. Sub qua venarum contractura, 13 rugataque crispatione, dolor punctilis, lancinans, & quasi divulsivus, emergit. Deciduntque in ista crispatione grossiores atomi, in emulgentibus collecti, ad renes: remanente interim in pignus bolo, tanquam proximi accessus seminario, usque in sui maturam adolescentiam. In qua de- 14 mum, dolente venarum contractura, latex eminens à venis in subsidium, ad renes celeriter accurrit, trahiturve, atque confluit obediens. Unde lotium turbidum. Quis autem latex ille, qui cum non sit urina, huic tamen miscetur, suo tractatu à me copiosè sar dictum. Postquam autem arenæ & calculorum segmina ejiciuntur, cessat dolor: quia cessat venarum contractura. Nephriticus ergo immanis dolor 15 ille, à contractura: non autem à boli, vel sabuli transitu. Sæpe namque magnus calculus, postmodum minus dolet, qui minutulus primùm, summè dolorificus. Non quidem quod ureret seipso amplior factus (prout alioquin opinantur Scholæ) sed infucto malo, contractura major fuerit. Aliàs namque, si ureter tantam sustineret ampliacionem, sibi contradicunt, dum diuretica vasorum stricturam vetant. Dein porro consideravi, quòd sub initium, clara, aquosa, & æstatis, urina excernatur. Etenim cum urina tingatur per scoriam, sive sterces liquidum; ista autem scoriam, non eliciatur, nisi prope finem

Ilei, ac juxta fomitem fermenti stercorearii: fir inde, quod illa scoria non tam eminuis alliciatur, sub confusione instantis paroxysmi: eo quod illius culinæ æconomia, sit confusè turbida, & interpolata. Quippe stomachus cum toto abdomine turbatur, præsentiturque in omine, atque metu, instantem procellam, non minus, quàm eandem compatitur, toleratque præsentem. Præsentire enim videtur arenam, nondum visam: at sanè, adest tum in utero suo, dumque præsentitur, ex tunc adest contracturæ illius exordium. Volens itaque Archeus hostem eluere, & excusare instantem paroxysmum, accersit undecunque omnem laticem, & ad eluendum renes, demittit. Contrahuntur ergo venæ in calculosis renibus, consentiuntque intestina, atque dolorem colicum ideò sentiuntur, ob consensum. Qua de causâ nephriticus dolor, à colico nondum per Scholas satis distinguitur. Nec mirum, ad spasmodum venarum, ipsâ intestina quoque convelli: cum contracturæ artuum sequantur, propter consensus consanguinitatem, tam dolores immanes colicos, quàm nephriticos. Procul ergo à vero deviant Scholæ, quod Scoria trahatur, aut mittatur, ad calculi fabricam: quin potius supervenit ejus tinctura, per accidens, dum spiritus coagulatur suam exserit potentiam, in terram volatilem. Quia cæteris paribus, calculus tinctus semper est pallidis friabilior. Idque clarè arguit, quod lotii tinctura, si possit, confectionem Duelech præpediret totaliter. Adeoque Ictერი, licet calculo subiecti aliàs, vix calculosi sub Ictero visuntur. Idcirco enim sub generatione Lithiasis, flavet urina primo arenarum conceptu, pallertque sub initium accessus. Quia tum adhuc latex est, nondum mera urina. Certo itaque scivi, si in solo renis sinu omnis arena fieret, quæ excernitur, dolor major esset, dum excernitur, quàm dum nondum arena apparet. Quod tamen con-

tradicit experientia. Porro, quoddam parato sabulo, urina plus solito turbetur, spissiorque evadat, cum aliqui plus pulverulenti continere, turbida confusio persuadeat (in crassiore nempe consistentia, 17 plus pulveris, quam prius in clara, & aquosa) Id planè convincit, uterum Lithiasis jam esse oppletum, nec posse crassiorem illam saburram hospitare. Ergo, incognita uteri varietas nedum neglexit Nephritidis sanationem, sed & causarum, & sanandi alteritates introduxit. Scilicet aliud est, fluctuantem à rene arenam, succedente lotii stilla, deturbari: atque longè aliud, non quidem eluente unda; sed partium conspirata contractura, ac crispatione, adhærentem excutere arenam. Althea enim 18 Malva, Amygdalino, similibusque, dolores demulcere, vias humectare, dilatare, & oblinire persuadent: adeoque in hoc, ut & in omnibus ubique, vel Scholæ duntaxat sunt intentæ ad posterius, vel ridiculum proponunt. Dum vi deterfiva, totum arenarum bolique uterum evertere debent, laxandis viis, humectandisque membranis in se semper madidissimis, toræ incumbunt. Siquidem expulso sabulo, non 19 proin sospes est uterus illius: quin saltem in futura calculi poenam, remaneat venarum conspurcatus bolo paries. Quorsum nulla Scholarum hætenus fuit reflexio. Demirabar namque subinde, quod dudum 20 antea Nephriticus, postquam calculum in vesicam demisit, rarius novos in rene lapillos suscitaret, quamdiu alter vesicam infestat: Nephriticus tamen, si simul etiam podagricus, podagram tamen sociam, cum Nephritidis sive calculi accessu, admittat. Etenim inde didici, quod sicut dolor in vulnere suscitatur aquam glarealem: ita & ipsam mutet urinam, quæ petrificationem in pristino lumborum utero impediat. Quare etiam lorium turbidum, citraque arenas, visitur in calculosis. Dolor enim classica est, quæ laticem undecunque

advocat

advocat occasionaliter, urinam peregrino hospite admisso, accendit, imò & turbat. In tanta autem officiorum confusione, de ipsa confusione cogitatur nihil. Etenim dolor mihi fervoris imaginem sæpe ob oculos posuit. Aqua namque, post fervoris ebullitionem, turbida plerumque, ac confusa est. Sic enim quia bolus fit, ex terra urinæ volatili, nondum sale condita sufficienter, ob defectum fermenti urinarii, in rene stabulati: Ideo quoque bolus iste igne liquefcit, neque in arenas duriores majoresque cogitur, quamdiu vim fermenti renum non experitur. Tingitur autem saturatè bolus non quidem à seriùs superveniente scoria, arenas tingente (quippe bolus ille rubet, supra flavedinem scoriæ) sed à cruore diluto, qui in venis (boli utero) transfumitur erroneè ad usum, turbulentia fines. Atque hæcenus in Uronomantia, bolus de hepate & cruore testatur: nil autem horum arena. Constat ergo urinam, per se, salfam, etsi sale homo non vescatur: ejusque causam, de Digestionibus, offendes. Curatus quidam, in urbe nostra, totos dies 17 amens, absque omni potu & cibo transegit ante mortem. Nunquam autem illi prorsus quotidiana defuit urina, parciore quamquam, & sensim rubicundior exiret. Unde conjicio, in rene vim esse commutativam cruoris in lotium (quamque alibi in tractatu de hydropse, studio prosequor) non secus atque vulnus, ex cruore celerem copiosamque parat Synoniam, sive glarealem aquam. Itaque urina, ad postremam sui determinationem, postulat, mutuatque vim, à fermento, quam renes in uterum lotii inspirant. Non aliàs, quam hepar in venas portæ, nexusque Mesenterii, vim sanguificandi. Quapropter ibidem statim totus stomachi chylus, cruorem suo colore menitur. Vim autem renum in venas, planè despoticam, alibi de hydropse prosequor. At quamvis fermentum renis, inserviens mi-

nisterio totius integralis, sit visceris cujusdam tanquam digestio: non est tamen in numerum digestionum relata, eo quod coctionem recrementi, non autem alimenti concernat. Etenim cum omnis transmutatio, quæ per digestionem procedit, sua habeat media, sive fermenta propria, ad novam generationem opportuna; Ita ren, suum incipit inprimere fermentum in cremorem, mox dum ad portas jecoris sistitur. Cujus fermenti vigore, lotium se à cruore sequestrat, nativis proprietatibus. Et quanquam cruor ille nondum sit coagulabilis: attamen se ibidem separant liquidum à liquido. Mysterium sanguificationis est quidem homogeneum, simplex, ac prorsus univocum, solaque adeo sanguificatione conscriptum: oportuit tamen, statim in venæ portæ limine, separabilem difformitatem cremori innasci. Aliàs namque cruor, dum vitalem conditionem in hepate acquisivit, indecenter spiraculo fermenti renum pollueretur. Quod autem urina naturaliter sit salsa, & unde ipsi ista falsedo, alibi de digestionibus invenies. Hic autem adnotasse sat esto, quod quantum salis acidi nascitur in chylo, sub prima digestionem, tantundem in altera transmutatione substantiali migret in salem salsum. Designavi jam uterum incipientis urinæ, & calculi. Declaravi quoque mirificam proprietatem spiritus urinæ, in coagulando, ac petrificando. Inde etiam jam sat constat, si contingat spiritum lotii retrogrado motu fluere per jecur, in venam portæ, atque inde expelli, ut peregrinum insolitum, per mesenterium, in intestina: quod ibidem facile coagulaverit etiam insolitos calculos, quosque Paracelsus congelata, non autem coagulata vocat, eo quod non ad duritiem Duelech urinarum ascendant, quæ à mucilagine matre materia solidantur. Quod si verò urinæ spiritus per venam cavam sursum, vel deorsum feratur: alienat, vi sibi propria, simularium

alimentum spermaticum, ac mucilaginofum, in duriores compagine: unde demum Scirrhi, quartanae febres, nec non variae oppilationes oriuntur: quas frustra sanè per Julapia, aut Apozemata averruncare student. Denique nutritur fel cruore sibi vicino, in quem si spiritus urinæ è suo deviarit utero, confestim quoque lapides in felle obnascuntur. Peregrinum nempe ac hostile evadit, quicquid in alienam messem subintrat. Adeoque extraordinarii effectus causis consimilibus oriuntur. Neque enim inappositè docui, serosum istud, quod cruori permistum defertur, perque sudorem, vel aliàs insensiliter, disperditur: non esse urinam, ut neque ejusdem proprietates habere, nec esse serum, lactis æmulum, multoque minus esse fel, aut bilem flavam: sed partem Laticis, de quo suo tractatu.

CAPUT VII.

Duclech resolutum.

1. Accusatur incogitantia Scholarum, 2. Censuræ bulonum, in quos Magistratus animadvertere debet.
3. Excusat se Author. 4. Omnis morbus sua in specie est curabilis.
5. Quantum sperandum sit ab officinis. 6. Quidve ibidem reperitur pro Lithiasi.
7. Duplex indicatio. 8. Surastra Scholarum intentio. 9. Vanitas hujusmodi intentionis.
10. Cur Althea, malva, succus citri, &c. juvent.
11. Frivola objectio contra Diuretica. 12. Adynata Scholarum.
13. Rationes Scholarum pro impossibili remedio. 14. Rationes Spagyrorum.
15. Testimonium Cardani. 16. Diploma Principis Saburburgensis.
17. Delusio Scholarum, ex ridicula remedium inquisitione. 18. Ridicula subterfugia.
19. Calculum non confirmari. 20. Lapides animales, & vegetabiles, quo pacto nobis sint utiles.
21. Modus præparandi. 22. Unde Ludo nomen, ejusque præparatio. 23. Ludus ubi reperibilis.
24. Stolidum sentamen. 25. Error Paracelsi. 26. Scholarum temeritas. 27. Paracelsus non minus insulse, quam Humorista de materia calculi, garrit.
28. Exomologesis rerum examinarum: & balsami salis. 29. Modus adhibendi remedii. 30. Vesica tauri embryonis. 31. Observationes circa lapidem cancerorum. 32. Error Paracelsi. 33. Mæra antipathia. 34. Novus catheter.

UTERUM Lithiasis dixi: nunc autem de remedii cogitandum serio. Enimvero ridet vulgus Scholas, in opprobrium actas, quod nequicquam hætenus de veris causis, vel sanatione sit indagatum. Originem Medicinæ quidem alibi recitavi, eamque adhuc adolescentem, in hodiernum usque diem, effæta velut vis animi, egit in circulum, absque progressu ullo: quia peregrinis, Græcis, Barbaris, Ethnicisque inventis stare maluerunt, & aliena excoluisse, honori duxerunt. Dum interim novi oriuntur morbi, quondam etiam exoleti, resurgunt larvati: ideoque illegitimi apparent, nec amplius respondentes descriptionibus primorum. Statur nimirum absque progressu, dum nostra valetudo indiget maximopere medendi accretionis. Quatenus pigrum, atque ingenerosum obstat Medentum genus, quod ex alieno commentario tantum sapere voluit, artemque supra quàm noverint, incrementum negant. Ideoque & quicquid ignorant, in catalogum incurabilium, desperatione quadam adigunt. Quasi avorum inventa, nostræ viam præclusissent industriæ, Sapientiæ thesauros occlusissent, sterilisque sit omnis moderna vis animi, & exhausta divinæ Sapientiæ potentia, nihil esset amplius, quod insuper nobis veritatem demonstret. Profecto socordix poculum, verno seculum dementavit vel ab ipso initio: ideo nempe quisque assentiri, quam indagare mavult. Tanta nempe est lucri dulcedo, quod suas quisque Medicaminum societates, sive confusiones, & miscellaneas (receptas magistrales vocant) cum amore admiretur: quæque secretiora olim, Medicos laboris amantes, reddidere illustres, præ torpore medentum, in Pharmacopæorum manus, anus dimanarunt hodie. Unde Tonfor quisque, Balneator, Monialis, Tortor, vel ex ambubajarum fornibus fugata Lena, Medicinam jactitat: quorum censum hic describam. Primi namque

occur-

occurrunt, qui mederi volunt, non quidem ad hoc instructi: sed natura prompti, quidlibet audentes, quæ aliis profuisse audiverunt, sine causarum cognitione, atque discrimine, ægris propinat: eosque sic in discrimen præcipitant. Inde namque omnia penè Scholarum experimenta profluxerunt. Quod & Galenus, Quintii præceptoris sui exemplo, confirmavit. Etenim per mortes hominum, experimenta facientes, suos graduatos, Scholæ vocant statim expertissimos. Alii vulgares, vulgaribus tantum mederi malunt, hisque sua dant consilia: nonnulli quoque, favore solo, atque rogati. Plerique etiam ob honoris ambitionem, utque tanquam sapientes æstimentur, hoc vitii genus innatum habent. Ejusmodi enim deceptores, divites videri volunt, & gratis idèd cuncta præstant ad necem vel fortuitam sanitatem ministeria. Hujusmodi inprimis sunt, qui Romæ Theriacam Cardinalibus & Magnatibus obtrudunt, è melioribus simplicibus confectam, quàm Deus in natura creaverit. Sic enim populo in Urbe imposuimus, & sancti pharmacopœi visi sumus. Succedunt his, qui munera quidem, sed nequaquam nummos expectant, ne nobilium conditionem, itemque promissam paupertatem exuisse, sciantur. Suntque idcirco, qui pro se nihil, at solum pro paupere communitate, se promereri ajunt. Similes his apostatæ, qui fatentur quidem se non esse medicos: sed sua secreta se habere à Regina, vel Imperatore. Medias namque hi solent interponere personas, quæ pretium medicaminis extollunt. Sequuntur dein hos, qui vestes, atque marfupium, ut cribrum foraminatas gerunt, nec interim suum impostorem exercere tardi. Aliquando se ditissimos fuisse, nunc verò depauperatos (in dollo vini) per artem chymicam, per bella, & religionis constantiam. Sunt & qui quandoque militum caterva vigerunt: at in bello (pro pecuniarum conflictu) cunctas opes impenderunt. cica-

trices ostentant, forte condigno præmio receptas. Nonnulli quoque uxores ac liberos, focos & aras, dulciaque patriæ liquerunt arva, religionis ob cultum. Multi quoque, ultrà pauperes, quòd nemo eis quicquam dare velit. Nec defunt, qui religiones fingunt, vestem mutant, foveis ligneis ambulant, Eremitam latente hypocrisi mentiuntur, quibus Deus virtutes simplicium inspiravit. Sunt etiam, qui Astronomiam, & Chiromantiam ubique intromiscunt. Alii demum campivagi, qui in monte Veneris artem susceperunt: hinc bruta non minùs, quàm homines, à morbis curare noverunt. Item qui simul futura prædicere, atque thesauros effodere sciunt. Suntque qui libris destituti, chartæ inscribunt non innoxia verba Salomonis, quibus morbi non secus atque dæmones fugantur, antè & postea ducunt, ne diabolus scribentem potentia verba auferat. Sunt qui varia callent idiomata, apud Belgas, Chaldaean, Arabicam, vel Dalmaticam se loqui fingunt, multisque onusti artibus, tandem Mathesin, vel historiam jactitant; plerique horum nil minùs, quàm lapidem Chrysopejum construere norunt, minas circumgerunt perpetuo seimento propagabiles. Sunt etiam Saraceni, suntque Judæi baptizari (plerumque non baptizatis nequiores) qui ex Kabala didicere, Mercurium variis modis mortificare, itemque venenatissimodè præparare, quæ ad omnes morbos, & plures alios, valere tradunt. Linguam Ebræam, scientiarum omnium supradamenta, & grandia rerum publ. secreta, continere, & se futurorum prænotione gravidos jactitant. Sæpe suos citant Rabbinos, librum Nebolohu, cum clavicula Salomonis: unde tam præterita, quàm futura, legere possunt. Alii quoque artem medicam, in sua tantum progenie, hæreditari asserunt: etsi fatui, vel nequam sint omnes. Sin autem apud viros non suscipiantur, saltem apud mulieres, Cosmeticon jacti-

tant. Eodem enim corio cum Græcis, & Judæis, sunt obducti; licet vicissim unus alterum derideat. Etenim natura promti, ex seipsis mentiri addiscunt. Est & genus fugitivum, è famulatio chymicorum, quod dum selectiora jactitat, non nisi venena Seplasiis venumdat. Mentiendi namque libertatem omnem usurpant apud ignaros, accedente per assiduam usum mendacio. Idiotæ enim sunt, è chymicis furnis fugitivi apostatæ. Scholæ autem, majori securitate, atque omnium liberissima autoritate, imponunt mortalibus: nam cum demonstrem veritatis decreto inevitabili, quod hæcenus morborum essentias, causas, atque remedia prorsus ignorent, magnoque volumine, atque rationibus à priori id stabiliam; interim suos promovent scholares, hunc, quia Latinus, patremque habet chirurgum, vel Pharmacopolam; aliumve, quia artium magister factus, lectiones aliquot professorum audit; alium denique, quod Euclidem pro parte jactitet, vel ab Aristotele disputare didicerit. At miseror genus humanum, tot internis calamitatibus obnoxium, tantisque externis exploratoribus expositum: qui cum sub infaustis Scholarum regulis trucidarunt è primatibus quemquam, jus assument appellandi ad morbi incurabilitatem, suosque ubique habent patronos, & complices. Adeoque soli grassantur impunè in vitas principum, prout libro de febribus ostendi. Tanto autem miserabilius se fidunt illis mortales, quod promotione, ac jurejurando, ignorantiam apud vulgus tegant. Quippe jurant, se fideliter sanatos infirmitates, quas ostendi, ipsos nescire penitus. Imò ne unum medicamen monstravit illorum princeps Galenus, ab empyricis non mutuarum, utrunque complexionum, graduumque ludicra theoria, tam secundum genera, quam
3 loca, triumphet. Quintius namque, Galeni præceptor, totusque empyricus, ubique à discipulo imploratur. Principes atque

Magistratus hanc impunem necandi licentiam avertere à subditis debent, & ex conscientia tenentur. Non putem autem neglectum incurià: sed postpositum, præremedii inscitia hæcenus. Ego verò, remedium cenfeo. Si statuant, omnem Medicum teneri, ter ad minimum, invisere debere quemlibet ægrum, à quo fuerit requisitus: sub poena exilii, & privationis officii sui. Nam aliàs, numerus Medentum satis increvit. Deinde, quodd solutio nulla sit debita Medico, si non sanaverit ægrum. Hoc duplici videlicet statuto, Medentes vigilantiores fient, atque ægrotis rectius negotium cederet, servaret Princeps subditos. Sed statuta, servanda feriò. Nam Legi Corneliæ de sicariis æquiparantur. Nunc unde digressus, redeo. Sunt etiam, qui dum librum meum de febribus legisse fingunt, objiciunt, me duntaxat remedia chymica, & insueta ostentare arcana, ut ad me, unumquemlibet ægrorum convocarem, spreto antiquorum tutissimis doctrinis! Absit! Quia nec inviso ægros, nec medeor spe lucri. Quod omnes totius patriæ viri boni testantur. Neminem sanè voco, ad mea medicamina prostituenda, aut venumdanda. Libenter vivo latens, à solis pauperibus sollicitatus. Hoc unicum palàm atque liberè profiteor: difficile nempè morborum victorias postulare alios medicos, quàm Humoristas, & alia longè remedia, quàm quæ venditat Seplasia. Quoniam desideratissimè perfectissimorum corporum dotes optantur potestates, ut venena, à balsamis, in nobis separentur. Imò ubi venena non sunt aperta, superentur Archei confusiones, abigantur impuritates clanculùm, invertantur remediorum dimensiones, ut prodeant proprietates, quarum operà opus habet Archeus. Quinimo introvertantur impressiones remediorum, quarum tyrannidem natura nostra absque clade ferre nequit. In hoc enim peccato, inque hac penuria, plura jam secula

la infelicitèr transacta abierunt, quod ignoratis causis moribificis, nescitis remedium potentiis, despectisque altioribus præparationibus, quicumque morbus sub initiis ethnicis non migrabat, desperatis dicatus steterit. Profectò, nullus in specie morbus, est incurabilis. *Deus namque, ut non fecit mortem, ita nec latatur in perditione vivorum. Sanabiles fecit nationes orbis terrarum, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.* Quapropter ignavum genus hominum, in subscribendo ignaris promptum, ex animo, coram Deo ubique præside, hortor, mecum contempletur, officinarum remediis morbos aliquot alimentarios quandoque per accidens sanari, qui nempe spontaneas consumptiones, & faciles admittunt resolutiones. At in gravioribus, in quibus sunt fixæ, aut radices chronicæ, illorum usum plus obfuisse, quam profuisse. Hippocrates quidem, sine invidiâ, altiorum remedium inquisitiones, posteris reliquit: quia felicioribus seculis vixere primores. Scholæ verò, ad majores mortalium necessitates, sedentis & jacentis naturæ, non respexerunt; sed Galeno, atque suo Quintio contentæ, non sensere mortalium defectus, cum lucrum se reportare, quocunque eventu conspexissent. Etenim ne semel excogitarent, Nephriticos impedire recursus, multoque minus calculum resolvere, quòd deceptis authoribus, falsisque causis, sua dedissent nomina. Idcirco enim de verâ lapidum causa, deque vera sanatione, atque remediis ideo auditum est hætenus nihil.

6 Desiderabatur siquidem ejusmodi remedium, quod impediret venturam succrescentis Duelech sobolem, per ipsiusmet lotii præparationem. Tum etiam, quod restauraret uteri saxipari decidentiam Gorgonicam, fermenti petrifici potestatem: ac tandem quoque resolveret, quicquid coagulator spiritus patrasset. De quibus singulis auditum est hætenus nihil. Duntaxat

propellendo calculo, laxandisque meatibus urinariis, intentæ fuere Scholæ. Itaque in sanatione Lithiasis, duplex obvia sollicitudo est. Una nimirum, quæ inclinationem tollit, ac metum recidivæ. Altera 7 verò, quæ generatum demolitur Duelech. De neutrâ somniatum fuisse in Scholis, ostendam: At saltem propulsionem arenarum, & lapillorum, machinatas fuisse: non autem pacationem tam atrocis doloris, à radice, cogitasse. Laudant quidem, atque in apicem attollunt, Malvas, Altheam, Amygdalinum, & quæcunque mollificando humectantia nominant: dein varia fomenta, tam humectantia, quàm abstersiva, itemque refrigerantia connectunt, ne dolores intendantur, vel lapides excrescant. Imò & Scorpionum oleum commendant, quasi inunctum lapillos confringeret forinsecus! quasi inquam axungiam, carnosam membranam, ac peritonæum laxarent; ad quorum dilatationem scilicet, mox ulter necessarii mollificaretur, extendere-turque in latum. Vulgus equidem has sibi opitulationes, suadente primum anu, invenit, & extulit. Has dein admiratæ initio, ac dein mox amplexæ sunt Scholæ. Ne 8 scilicet (cum secus nil habeant) inutiles fierent spernendo. At non doloris solius ergò, hæc susceptæ: sed juvaminis causam leviter indagantes, de solo itinere lapilli sollicitæ, ultimo decrevere arresto: non nisi per humectantia, ureteres esse ampliandos, nec aliam medendi fore spem. Ampliationem verò, non quidem in longum ureteris: sed duntaxat, qua sperarent, in latum scilicet: quasi natura obligaretur, se ad Medentem conatus conformare. Adeoque remedia dolorum censuerunt esse per accidens: quibus adjungere enemata, ne incumbente stercore, compressus ureter, labenti calculo cataraactam sterneret, & sic viam clauderet. Adeoque capitale Scholarum remedium, circa stercora effectum, & posteriora: nequaquam autem ad causas, radices,

ac fontes, intentum fuit. Unde Satyra: *Stercus & urina, Medicorum fercula prima*. At quam vana, atque puerilia, sint hæc Scholarum subsidia, testantur ipsimet afflicti, horumque viduæ & proles. In primis mucilagines Malvæ, non transeunt ab ore, ad ureterem in forma lenientis, laxantis, & mollificantis, quin in via aliquot fuscipiant prius transmutationes formales. Nec enim eo quicquam devenit, nisi prius lotii naturam assumerit. Imò enim jam ureter, calculo obrutatus (nam quamdiu non obstruitur, nondum totam ureteris amplitudinem implevit, frustra quoque ejusdem exigeretur ampliatio) à tergo, incumbens sustineat lotium, quo pacto, quæso, hocce excrementum, in tam angusto meatu, cedit loco, ut advenienti lotio, & Malva parato, assurgat, locumque paret? ego fultem fateor, me non intelligere quicquam harum promissionum. Denique posito casu anilis illius figmenti, & quod mucilago illa humectans, ad angustum lotii angiporum, sospes deveniret: attamen non proinde diducet madidum jam ante ureterum canalem, qui præter jam actualet sui humectationem, ab aliena mucositate ampliari, aut dilatari non expetit, aut expectat: ut neque semel unquam dilatatus, deinceps amplius sui iteratam diductionem optaret, vel admitteret in recidivis. Adeoque istud Scholarum suppositum, & dissimulatum remedium, unica solum vice, foret utile. Nisi malint, ureterem dilatari, lapsu, adventuque mucilaginum præfatarum, earumque casuali absentia, in pristinum statum denuò angustuari. Quod est, dare potentiam ampliandi, juxta Medentis votum, præter solum, & naturam meatus solidi, atque primæ constitutionis. Si quidem naturaliter, postmodum rursus redirent in pristinam atque natalem angustiam. Etenim Scholæ, si seriò in his loquantur, dementant, vel rident ægros, ac sibi applaudendo lasciviant. Sodes, si vera

hæc autement, cur vetant diuretica, si propellendo calculo valeant, adhibitisque humectantibus, angustos dilatent meatus? Quidni humectantia diureticis copulant, ut utrique simul satisfaciant indicationi? Etenim jam ante docui, si mors ab hæc firante calculo in via supervenerit, id non accidere diureticorum reatu, ut neque, quod ureter (nisi fortassis fuerit monstrosus) sit alibi seipso in exordio angustior: atque idcirco semel discedens ex rene calculus, si sistatur in delapsu, præ viarum strictura: id accidere ex doloris atrocitate, quæ ureterem spasmodes contraxit. Idque igitur, Diureticorum piaculo non fit: sed Medentis, qui spasnum hunc nunquam in Scholis obaudivit, ideòque neque remedium pro illo inquisivit. Ubi sanè notandus venit Scholarum solæcisimus, atque elenchus non causæ, ut in causam. Quoniam juvant præfata humectantia, Althea, Malva, Amygdalinum, &c. non quatenus amplificent ureteres (quod in se ridiculum) sed inquantum spasnum crispationis demulcent, prout aliquot fortis externi. Itemque succus citri non juvat absteriva, & incisiva vi suæ aciditatis (aliàs namque idem præstaret acetum, & acida reliqua) quia succus citri, prima digestionem caloris, deponit suum acorem, ideòque nec obsoniis adhuc effervescentis admiscetur: sed residua manet ipsi vis, demulcendo spasmo conveniens. Dum scilicet in lotium conversus, prioris vitæ mediæ aliqualem notam adhuc retinet. Quid si Scholæ, diureticorum usum verentur, ne forte plures lapilli descendendo coincident intra ureterem, & qui à tergo grossior esset, velut cuneus, transitum oppleat. At nec sic quidem, casuale vitium diuretico dandum. Quia insuper etiam figmentum pro vero venundatur. Nam quicquid semel, initio, in ureterem incidit (nisi uncus aliquis fuerit) id ita deorsum pergit, & effertur. Non enim in tam angusto transitu ludunt, lasciviantque lapilli. Non unus,

unus aut simul plures exitu majores, è rene migrant: ut neque semel inde decidui, qui à tergo, lotii pondus sustinent. Rectè id quidem suspicabile, si ureter, non mollis ac laxa membrana, sed harundo sicca & inflexilis esset. Madida quippe membrana, metu vacui, necessàriò semper concidit, nisi à tergo dilatetur, cadente lotio. At nondum proinde fonticium diureticum. Nam incidentia plurium & malè formatorum lapillorum, non hausit suam culpam à diuretico: sed à fatali irruente, quod citra diureticum aequaliter cecidisset. Quapropter nec timendum, aut averendum diureticum, prae formidine casus irregularis, & monstrosi: ut scilicet, quod ordinario utile per se, veretur ex timore casus infoliti, atque rarissimi. Quod si dicant, plures lapillos visco conglutinatòs excidere. Id imprimis destruit causam materialem Duelech, à Scholis edoctam. Siquidem pituitosum istud gluten jam petrificari debuisset: At lapilli ejusmodi illam collam nec invenerunt, nec assumerunt in uretere. Quapropter si unicus, vel plures conglutinati, è rene labantur, perinde est: siquidem elabendo, non erant majores renis exitu. Ergo si diuretica istam collam non solvant, nec lapillos disungant: saltem perutile fuerit, copiosiore citatòque lotio incumbente, infestam calculi sarcinam, quantum, suo lotii pondere propulsaàsè. Naturaliter enim ureter, nulla intus mucilagine maderet. Quod urinae sanorum testantur. Ergo si qua medicaminum mucilago edeveniret, non posset non ureteri esse præter naturam, & sui solitum. Quid si ureter, calculo impactò obsessus, dicatur mucilaginem patrare. Inprimis casui contradicunt urinae Nephriticorum. Tum quoque, Scholæ inadvertentes erunt, quæ pituitam, sive causam calculi materialem, superne, imò ex stomacho, deducunt pro calculis: quippe quæ ad manum, & in uretere ægroto, reperiretur. Stultæque propinan-

tur simplicium peregrinorum mucilagine, si mucilago, mali nativa causa esset. Dein loquuntur Scholæ, tanquam si diuretica malleo calculum, imò & urinam propellerent, vel à tergo per baculum protruderent: ita nempe per artificialia, more vulgi, sese in spectaculum demergunt. Non considerantes, in diureticis, proprietatem specificam relictam, à vita media simplicis, vel partem in transmutatione digestionis, à qua, diuretica lotium emungunt. Nulla autem diuretica, per se, calculi progeniem respiciunt. Ut neque probus Medicus attendit effectus, accidentaliter per accidens irruentes, ut proin effectus per se negligat. Quod sit artamen alioqui, prohibendo diureticum. Utpote sanativa indicatio mandat promptissimam nocui ablationem, magisque ejus, quod per moram deinceps mage grandescit. Ergo diuretica laudo in Nephritide, modò simul spasum ureterum leniant, & consopiant. Comes quædam, itemque altera monialis, ingenti dolore, diem clausere suum. Utraque enim, velut unum, intra ureterem desinente, exhibebat: atque spasmo crudeli obierunt ambæ. Non quidem moriuntur prae urinae suppressione, ubi alter renum lotio satisfaciat: atroci sed solo spasmo oppetunt, qui spasmus iterum circa mortem laxatur. Quapropter dissectio, præter lapillum unciformem, exhibuit nihil, quod mortem attulerit. Initio dixi, sanationem Duelech consistere tam in abolitione inclinationis, quàm in calculi liquatione seu dissolutione: quorum utrumque negant Scholæ possibile: adeoque stamus in terminis oppositis. Ergo veniendum ad rationes, ad testes, sive facta, atque ad diplomata, probatoque jure meo, aperianturque Scholarum ignorantia. Inprimis, cum non entis, sive impossibilis, non sit conceptus ullus positivus, adeoque non sit ulla ejus scientia. Fatentur ergo Scholæ, nullum fere sibi

scientiam, & se negare ea possibilia, quæ
 13 fatentur se nescire. Rationes autem, quæ
 Scholæ s ad impossibile colligere, sunt hæc, ac
 satis futiles: experientia nostra rerum Ma-
 gistra, nondum nobis patefecit, malam in-
 clinationem tolli posse. Cum juxta Gale-
 num, intemperies versa in naturam, curari
 nequeat, juxta proverbium: Naturam ex-
 pellas furca, tamen usque recurret. Potissi-
 mum autem, in parte, continuo excremen-
 to referta confirmatam tolli intemperiem,
 est prorsus impossibile. Quoad calculum
 confirmatum autem, utcumque saxifrago-
 rum speciosa gloriatio perstrepet, non nisi
 vanum est empyricorum stentamen. Ja-
 ctantiæ idiotismi, nec aliud quippiam.
 Solum enim potest Medicus citare ac pro-
 pellere calculum, per diuretica, viasque
 laxare, per humectantia emollitiva. Imò
 cum diuretica sint periculi plena, Medenti
 nil opportunius in Lithiasi, quam urete-
 res humectando ampliare, ac sordes incum-
 bentes, per enemata, ab intestinis demere:
 fumivenduli verò chymistæ, lapidem
 confirmatum, in vesica, retrograda reso-
 lutione, dissolvere stentantur, proprioque
 ore sibi non nisi opprobrium sollicitant.
 Sed nostra Philosophia supra vires natu-
 ræ pollicetur nihil, ideoque permanet in-
 ter doctos venerata, fixasque jam à tot se-
 culis radices egit. Quis enim non videt,
 ipsum stomachum necessariò confringi, at-
 que liquari debere citius, quam stomacho
 centies duriorum calculum ab ore longe
 remotum? Sed quia chymicus plerum-
 que ignarus est Philosophiæ, audenter
 quidlibet promittit, ut à miseris, & credu-
 lis, nummos emungat, quos per chrysopœ-
 ian parare nescit. Etenim si quippiam in
 natura foret, quod Duelech confirmatum
 resolveret, tot Principes, atque Magna-
 tes, totque rara Medentium ingenia, non
 caruissent hæcenus tam felici remedio.
 14 Hæc sunt Scholarum supercilia, decreta, &
 calumniæ: quibus tamen bene perpensis,

reperiuntur oppositorum vera privilegia.
 Nam inprimis si quis peccando contrahat
 morbum, quidni bene medendo, eundem
 radicitus tollat? & characteres parti semel
 impressos, penitus extirpet? Plures nam-
 que liberavi à Lithiasi, cui per aliquot an-
 nos obdixerant, sic ut in posterum planè
 vixerint liberi. Quorum remedia sub pœ-
 na meæ infamiæ mox offendes. Scholis
 namque facile indulgeo, quod juxta suas
 experientias, & ignorantias causarum, lo-
 quantur, negentque auferri impressionem,
 translatam in membrorum potestates: cum
 videlicet non nisi cruda & ignava reme-
 dia hæcenus agnoscant. Sed interim in-
 excusabili voluntantur errore, quæ despe-
 rant aliquem supra se sapere. Cum interim
 cessent indagare, totumque vitæ spatium
 soli addicant lucro. Judicia Scholarum re-
 trospectunt in scripta avorum gentilitati
 subscriptorum: nostra autem spectant entia
 prima corporum, expedita ab involu-
 cris, quibus impediuntur progredi ad pri-
 ma nostri constitutiva: in quibus queant
 noxias impressiones, in vitam mediam in-
 troductas suffocare, atque eatenus tollere
 inclinationes, quæ in naturam versæ viden-
 tur. Quoad ablationem inclinationis ergo,
 inprimis medicamentum Aroph Paracelsi
 (quod sonat Aroma philosophorum, sic dictum
 propter tincturam auream) præpara-
 tum sub fimo, cum mixtura panis seca-
 lini, ac postmodum spiritu vini extractum,
 curat inclinationem veterem ad calculum
 renum. Baro quidam nostras, dum per
 aliquot annos, in sua Angliæ legatione,
 pluries calculis renum summo dolore in-
 festatus fuisset, meque suadente uteretur
 bis hebdomatim præfato liquore Aroph,
 per octodecim deinceps annos à Lithiasi
 liber, tandem anno 83, vitâ defungitur,
 ejusque cadaver dissectum, ne arenulam
 quidem aut lapillum ostendit: qui antea
 dum calculosus erat, sive rhedâ vectus, sive
 modestè obambulans, cruentum semper lo-
 tium

tium minxerat. Superfunt modo adhuc ejus hæredes testes. Memini quoque consiliarii, cujus antè, de esu asparagi, mentionem feci. Is enim cum per quindenae singulas soleret miserè decumbere, usus deinceps cerevisia, cui semen Dauci incoctum est, liber à Lithiasi, vixit modò per annos aliquot. Quorum experimenta, atque testimonia, ruborem Scholis suffundunt. Cum in ore illorum, sit veritas. Paracelsus quoque entia gemmarum, & saxifragorum, in opem advocavit, unicoque tandem Ludi remedio, utrumque sanationis finem pollicetur, estque affecurus. Negent Scholæ possibile, quod facere non possint: Arrogantiæ plenum, & stupiditatis, est illarum testimonium. Siquidem languidam saxifragorum opem, suis crudis remediis tentatam, & evanidum quoties admirantur effectum, arcuant supercilia, attonitæ humeros attollunt, rogatæ silent; coactæ autem, ad impossibile refugiunt, maluntque Deum misericordiæ ac bonitatis oblitum accusare, quam calculo (ut ajunt) confirmato, morbisque plurimis in natura dedisset remedia: imò Deum obliviscentiæ libentius accusant, quàm ipsimet alicujus ignorantiae notam admittant in doctrina sua paganica. Principes autem, à Scholis circumventi, subscripsere harum imposturis, ac pietatis illorum liberalitas, Xenodochia incurabilium erexit, seduti Scholarum imposturis, quæ mendacii arguerunt textum Sapientiæ: *Sanabiles fecit Deus omnes nationes terra, nec est medicamentum exterminii.* Scholæ enim propriam & classam nimis ignorantiam, reciprocam atque convertibilem fecere cum naturæ impotentia, quasi scirent omne possibile, solumque ignorarent impossibile: Idque non solum negativè; sed prorsus privativè. Tanquam nescire illarum non penderet ex defectu Academicarum: sed potius bonitatis. vel providentiæ divinæ penuriâ. Quapropter cum negatio possibilitatis in sanando, mi-

hi videretur continere occultum scelus, semper, vel ab adolescente, benè sperans, argumentabar contra, hoc modo. Si de fide, omnis morbus à prævicatione inceperit; peccatum autem quodlibet remittatur penitus: sperandum omnino, morbum quemlibet in sua specie tolli posse, si punitio peccato adæquata, in remissione. Præsertim quod idem qui peccata remittit, etiam morbos sanet, remedia dederit, & Medicum creaverit, pro bonitatis suæ abundantia, quæ omnes suas actiones superat, infinitesque major est sua indulgentia omnibus hominum peccatis. An enim fortè non potuisset, creare adæquatum & victoriosum remedium morbo cuilibet? vel nescivit? vel noluit? qui mortis æternæ remedium dedit. Non enim lætatur in perditione vivorum, qui sanabiles fecit omnes nationes terrarum. Quoad authoritates autem scriptorum. Cardanus enim scribit, sua ætate, virum per Longobardos oberasse, qui paucis diebus, quodam poculo passim, securè, certò, atque breviter sanabat, quotquot calculum in vesica habebant: additque judicium, se non dubitare, hunc virum in inferis esse. quod moriens artem suam mortalibus inviserit. In tanto contra clamores Scholarum paradoxo, non fat est unicus testis. Epitaphium Theophrasti Paracelsi, quod in muro prope S. Sebastianum, in nosocomio spectatur, ab Antiquitate Salisburgense erectum, idem prodigium multoties evenisse personat, utut crepent ilia Munio. Habent autem verba ejus: *Conditur hic Philippus Aureolus Paracelsus, insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Leporam, Podagram, Hydropisim, aliaque insanabilia corporis contagia, mirificâ arte sustulit, & bona sua in pauperes eroganda collocandaque honoravit. Anno Domini 1541. die 24 Septembris vitam cum morte mutavit.* Sub insanabilibus autem, Tabem, Asthma, Calculum atque ejusmodi universa, à Prin-

cipe Salisburgenſe intellecta eſſe, docent ipſæ Scholæ. Quippe quæ ejusmodi morbos, paſſim inter incurabiles, primariò ſemper intonant. Dein indefinita epitaphii phraſis reſpicit libros, à Paracelſo de Calculo evulgatos, longèque accuratior calamo, quàm de morbis cæteris. Saltem ergo quicquid ſemel & ſæpius in naturà eſt factum, hoc iterum fieri, non eſt impoſſibile. Ac per conſequens, quicunque affirmat impoſſibile, quod ex bonitate divina, in natura quandoque factum, juxta Medici votum, ſis mentitur coram Deo, naturæ opifice. Etenim in Jure, quod facti eſt, ipſi indicant teſtes, cenſenturque inutilia jurgia, quæ contra teſtes adferuntur. Scholæ ergo, quæ nos deceptores vocant, genus humanum elencho illudunt. Dicentes. Calculus procul ab ore remotus, longè durius eſt ſtomachi membrana: quicquid ergo calculum longè diſſitum corroderet, vel minueret, jam dudum ante, ipſum abſuſiſſet ſtomachum, in quem recenter cecidiſſet. Ergo calculus eſt neceſſariò malum incurabile. Si autem Sacra aliter ſcribant, querenda eſt via, per quam cum moderamine excuſentur falſitatis. At ſanè, claves ſapientiæ ita vi quadam detinentur in Scholis, quòd cum ipſæ non intrent, alios, intrare volentes, adhuc arcere ſtudeant. Nam Chymico, cordi non eſt, Duelech per corroſiva tollere: ſed per reſolutiva propria, & ſpecifica. Neque enim ſtomachus columbæ reſolvit margaritas, vel ſtruthiocameli, ferrum, vel ſilices, per corroſiva: ſed per appropriatum diſtillationis fermentum. Vel ſi ſtomacho animalium, corroſiva dederis: ſaltem talia ſunt, quæ nequicquam damni ſtomacho adferant. Quinimo ſi ſuprema corroſiva ſpectes, aqua chryſulca, ferrum, æs, & argentum quidem diſſolvit, ceram autem ne quidem penetrat. Cujus rei incogitantia, Scholæ ſuos tyrones, indoctum vulgus, imò & magnates, ab rerum indagine abſter-

ruerunt, ſuadente ad hoc propria ignorantia, indagandi torpore, & lucri ſpe. Itaque pro calculo, & morbis in veſica, quaſi derivationem intenderent Medentes, ridiculoſè ad anum converſi, clyſteribus rem aggreſſi ſunt, quaſi anum exonerari, calculum excreviſſe ſit. Etenim cernebant, quod 17 ſuccus citri, humanum Duelech in vitro minueret, ſperârunt idem debere fieri in nobis. Sin minus, ſe poſſe gloriari, exhibitò ſucco citri, præſtitiffè quantum naturæ eſſet poſſibile. Neſcii inprimis, citri aciditatem ſub calore dulceſcere, inſtar pomi immaturi, in ſe prius acidi, ac dulcis dein, per Solem maturati. Denique ſi unica acidioris vini gutta intrò ad veſicam mittatur, plus doloris adfert, quàm ingens calculus. Ridiculum itaque imaginantur, qui acido citri oretenùs exhibitò, ſe aliquid proficui, ad diminutionem calculi, ſeſſiſſe ſtentantur. Errant pariter, qui & ſalibus ſtillatos liquores propinant, ad reſolvendum calculum in veſica. Nam non poteſt acidum, ut tale, citra inſignem noxam, in venas tranſire. Et quanquam in ſucco citri, multòque magis in ſpiritu ſalis marini, ſolamina ſint calculoſis: hæc tamen non obveniunt, niſi valedictò prius acore. Quoniam revera ſanatio, aut reſolutio Duelech, non perficitur acidis, ut neque corroſivis. Neque pocula acida ad veſicam unquam penetrant, nec deduci ſinuntur. Dum autem Scholæ animadverterunt, capitulum Saxifragorum, ſtupentes quamquam de exitu promiſſi formidarent primum, atque deinde certiores factæ, cerne-
rent, ſe fruſtrata ſpe; attamen ludentes cum humano corio, dederunt confuſos fruſtum & lapidum pulveres. Cognoverunt, inquam, ſe remedio deſtitutas; non deſtiterunt tamen propinare, quæ fruſtranea ſcirent, in quo ægris imponebant, dum occaſionem medendi, vanis ludicrisque remediiſ tranſilirent, ut ſe necis, apud poſteros, excuſent: quaſi quicquid poſſibile in natura,
& quæ

& quæ extolluntur à veris Medicis, fideliter exhibuissent. Semina duriora, ut dum Lithospermon audirent, sic ridiculo nomine à Scholis nominatur, confestim è nomine omen sibi fecere. Junxere dein lapides cancrorum, limacum, piscium, conchiliorum quoque crematas testes, imò tritas in aurichalco gemmas durissimas. Tandem ingnitam, extinctam, tritamque Crystallum propinarunt, ludicro invento, atque eventu. Postremò, ut se conspexere in risum atque despectum venisse, neve mercedem, visitationumque iteratas frequentias solutas, gratis expectare viderentur, sed aliquid fecisse, quanquam intus penes se desperarent, multiplici experientia edocti; quod Europa, atque Asia, denegare dicebant, ex Indiis est petitum subsidium, saltem ut Medentis consilium, tam peregrinorum simplicium cognitione, ab adstantibus in admirationem trahatur. Quasi Deus non foret remediorum creator, agrorum misericors opitulator, tot mille annos remedia ægris Europæis atque Asiaticis recufasset? Quod si interim sua sponte, Calculus è rene præceps ruat (nam de vesicali jamdudum desperarunt) eheni quanti tam fiunt exhibita Saxifraga? Mentianturque audaculi, pulveres renibus non secus atque mancipiis imperare, & lapides contere-
 18 quasi sub malleo. Sin autem negotium, minùs felix, dolent se tardè vocatos, meatu, balneo & clystere, potuisse laxari tempestiviùs. In paucitate enematum, vel simplicium peccatum deplorant, cognatosque medentes accusant. Dolent potissimum se vocatos calculo jam confirmato, quanquam hæctenus obmissum à Scholis diploma, quod tempus inter confirmatum & non confirmatum calculum prodiret, fortassis non quidem Scholarum negligentia: sed quia istud diploma, pergameni inscriptum, à muribus devoratum esset. Subterfugium Scholarum æquè
 19 profectò ridiculum! Siquidem Duelech,

per gradus suam nanciscitur duritiem; quippe proprio induratur coagulo, in mediis undis. Delusaque ideo Scholæ, quod putaverint, sensim calculum indurari, atque ficcari. Sanè tam durus est hodiernæ diei cortice, quàm intimo ejus nucleo: tamque durus, recens excisus & madidus, quàm erit hinc à seculo aservatus. Tamque dura est arena, matulæ novititer adhærens, quàm abrasa infra annum erit. Tam durus inquam silix, in fundo fluvii, quàm erit infra annos centum. Quis est ergo, qui non admiretur mecum crassam ubique Scholarum ignorantiam? Non solum decepterint seipsas, propriâ putatione, quòd calculum in vesica dixerint per calorem generari, ficcari, atque sensim magis indurari, sive confirmari? sed ne obiter saltem cogitarent, urinam in vitro, & frigore ambientis, apponere arenas, absque caloris, siccitatis, aut cocturæ juvamine, tam duram hodie, atque erit postquam in charta sit siccata? Hæc nimirum sunt studia, decreta, & Scholarum remedia, quorum demeritis, negant in natura possibile auxilium calculosis. Ideoque decernunt, quod calculus in vesica, suo exitu major, non habeat in natura remedium, à bonitate divina, præter novaculam. Mulierum enim vesica potest per dioptrismum ampliari, suumque emittere calculum: sed de virili, nunc agimus. Horat. Augenius primarius Patavinus, gaudet etiam suo cerebro auctam novaculæ crudelitatem, nempe quod cultro ignito, id facinus primus dictasset. Paracelsus verò junior, quanquam totam Duelech spem in cultrum etiam retulisset: attamen deinde tacitus errorem suum, per Ludum reparavit marmoreos siliceosq; tartaros, ex æquo cum aliis testaceis, unico illo remedio resolvens. Scio equidem, quod divina Bonitas, in vegetali & animali familia, lapides creaverit, suis speciebus inutiles, atque frustraneos, penè monstrosos, imò suis individuis aliàs onerosos,

nisi nobis alicui bono essent conditi. Ita-
 20 que cum universa in ingrati hominis usum
 sint creata, multaque suis vix profint indi-
 viduis; mortalibus quoque nunquam pro-
 fuerint, nisi in succum lacteum, sive ens
 primum, resoluta: destinationem suam cer-
 te ab usu, peregrinæ suæ petrificationi, pe-
 triformi susceperunt. Neque enim in pœnam
 animali, aut plantæ, innascitur lapis: sed
 signaturam sui doni ostendit, etiam in co-
 agulationis suæ duritie. Quamvis autem
 lapis mineralis, saxifragus, sit aptus resol-
 vendo Duelech, si ita præparetur, ut ad
 renes, illa sis viribus suis, perveniat: ani-
 malis tamen, & vegetabilis rupestri natu-
 ra, plerumque civiliores sunt, adeoque vel-
 ut cives domestici, facilius in nostri rem-
 publ. admittuntur. Vultus enim illorum,
 spem signati faciunt: ut quoties à sua la-
 pidosa indole recedunt, etiam exsequendi
 dotes, in suo signato pollicitas, potestatem
 obtineant, conjugium nobiscum ineant,
 suasque intimè desponsatas vires promif-
 21 fas nobis communicent. Quod accidere
 nequit, nisi per plenam sui resolutionem in
 ens primum. Lapidem enim fructuum, pu-
 ta mespilorum, palmitum, persicorum &c.
 volatiles feci, absque omni capite mortuo,
 postquam in succum lacteum rediissent.
 Idque nimirum absque distillatione sepa-
 rativa. Reperi enim, quod hoc remedii ge-
 nus restaurat, non secus atque Aroph præ-
 servat. Quorum amborum hanc facio dif-
 ferentiam: quod restauratio sit inclina-
 tionis susceptæ abtruncatio, præservatio
 autem, futuri præcautio, per impedimen-
 22 tum materiæ disponibilis. In verâ autem
 sanatione includitur utrumque. Porro ad
 veram generati Duelech resolutionem, li-
 quationemque, primatum obtinet Ludus
 Paracelsi, sic dictus, non quod silix sit, &
 pueri cum illo laudent; prout aliqui inter-
 pretati sunt ipsius etymon. Sed quia Lu-
 dus semper tali, tessera, aut cubi forma
 eruitur, cuius præparationis hæc est descri-

ptio apud Authorem. Ludus optimè con-
 tusus, calcinatus, & usque in olei formam
 bullitus, quod unico ferè verbo, vocat fel
 terræ, & Altholizoi correctum. Quod son-
 nat *al. tho. oli. gesotten*, sive, totum con-
 versum in oleum, per ebullitionem. Quæ
 Ludi eminentissima præparatio, paucis
 mortalium, sub brevi isto syrmate, enotuit
 hætenus. Et quanquam mundus commise-
 ratione sit dignus, utque apertiori sensu
 præparatio describatur: Indigni tamen sunt
 rerum secretarum contemptores multipli-
 ces, ut manifestentur nunc, quæ Deus ob
 ponderosissimas rationes, inter paucos, at-
 que parvulos hujus sæculi, manere penes
 thesauros suæ dispensationis voluit, donec
 nil tam occultum, quod non revelabitur,
 in suâ dierum plenitudine: In qua, væ
 mundo, & confusio! Dicam tamen
 parùm apertius, ut Philosophiæ pyrotech-
 nicæ gnari soli me capiant. Teratur Ludus
 in pulverem, in mortario, & sub pistillo.
 Dein sub cote, in silice, iterum. Tum dein
 calcinetur. Non quidem igne torrido: sed
 addatur illi sal circulatum, de quo Paracel-
 sus, libro de renovatione & restauratione:
 & distillaro inde sale, dicitur Ludus calci-
 natus. Quia paucis binarum horarum la-
 bore, totus erit conversus in salem. Ludus
 ergo sic calcinatus, & in salem redactus,
 sibi quæ æquiponderans, decurrat suâ spon-
 te, in humido loco. Istud autem sal resolu-
 23 tum claudatur hermetico sigillo, in ovo
 longi colli, & in arena, bulliat continuo
 igne secundi gradus, donec totus Ludus, in
 pari sui pondere, steterit instar olei crassio-
 ris, super aquam, quam ex aere cellarii hau-
 sir. Tunc namque totus Ludus est sal vo-
 latile, in formâ salis oleosi resoluti, habet-
 que aliqualem urinæ gustum. Ideoque per
 urinam, cum potu vadit integris viribus,
 atque dissolvit omnem calculum, ubicun-
 que in corpore delituerit. Quia est sal vo-
 latile, resolvitur in humido, nec separatur
 in digestionum officinis: sed quia gustum
 lotii

lotii aliquatenus repræsentat, habetque interim amicas proprietates naturæ nostræ, lubenter recipitur, simulque ad renes dimittitur. Dosis ejus est, granorum 14. usque ad viginti, cum aquæ simplicis distillatæ tantillo. Et calculus mediocris magnitudinis in vesica, resolvitur in pineoli magnitudinem, potissimum duabus hebdomadibus. Liqueor Ludi, sic præparatus, vocatur à Paracelso, sel terræ: quia si in charta extendatur, citrinus obscurius est, non parùm ad viridem declinans. Lapis est enim valde mirus, descriptionibus Paracelsi unicè respondens, nempe ex sale urinæ liquorum terræ partus. In fundo terræ, ad altitudinem vesicæ in corpore humano. Reperi autem illum ad ripam Scaldis, prope Antverpiam, ubi lateres coquuntur, situsque est plus minusve 40 pedes subter horizontem, secundum profunditatem fluvii. Fundum enim fluvii, fundo vesicæ comparo. Non est autem in fundo fluminis; sed extenditur unicà simplici camera, subter fundum marginis, in agro vicino, ad latera juxta ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera ista, vix pedis crassitudinem superat. Neque etiam supra, aut infra præfatam cameram, extenditur ampliùs, nec alibi circiter reperibilis. Est & prædicto agro Pyrites frequens, sulture dives atque vitriolo. Qui etsi sub terrâ prædurus sit, mox tamen sub aura fit friabilis, fatiscente scilicet sensim vitriolo. Sed Ludus, lapis est pallefcens, subinde crustâ perspicuâ per commissuras obdus, magnâ sui parte, in clibano figulino volatilis. Hic nempe est lapis, saxifragorum apex, & calculosorum desiderium. Felix ille, qui eundem calcinare potest, ut jam monui. At labor ejus requirit, nedum lectionem, & putationem, sed plenam scientiam, adhuc dupliciter obfirmatam. Quia est labor Sophiæ, Adeptorum spes. Rarissimus idcirco ille, hoc ærumnosco seculo, quem ad hunc scopum Deus perduxerit. Non fat est, no-

vissè ludum, sive Cevillam Paracelsi, ejusque natalem ortum, quodque debeat reduci in salem oleosum volatilem, absque deperditione suarum dotium. Sed cum non sit operosior pars, in tota Chemeia (quòd Paracelsus sæpius declarat, in præparatione tincturæ sulfuris, quæ gemmarum nativos colores graduat, utrobique scilicet requiritur idem sal circulatum, utrobique tacitè suppressum) superaddam paucula, quantum frater fratri communicare potest. Nam etsi remedium contra Duelech, ex commiseratione & charitate humana, propalari deberet coram universo, per tubas: attamen ob rationes Deo cognitatas, servari debet in arcanis, quorum ipsemet dispensator manere voluit. Accipe Ludi pulverati libram unam, ac tantundem liquoris Albahest distilla hunc inde: & primâ vice; totus Ludus mutatus erit in salem, qui in patina vitrea, loco humido decurrit, absque ulla terrestreitate residuâ, & liquor defluens fulvi est coloris, hermeticôque sigillo clausus, bulliendo, velut spuma, supernatat totus, in forma axungie viridis liquatæ. Estque Paracelsi Altholizoin correctum, ac sel terræ. Qui verò putat additamento salis petræ, vel similibus, artificium hoc assequi: is sciat ejusmodi salia, utut exquisitè, iteratôque Ludo commista, sola tamen salia defluxura, relicta terrâ, tanquam sæce, in patinâ. Ludus verò debet totus transmutari in salem volatilem tinctum, nil quicquam reservantem, de adjuncto Albahest. Utpote tam liquor hic, quàm Ludus, servant pristinum pondus. Et ipse Ludus servat dotes minerales, quas omnipotens Bonitas illi dedit. Est autem hoc opus longè difficillimum. non quidem quoad præparationem Ludi: sed ipsius Albahest. Scio, quia vera dico: estque in nostris Adeptis probatio, superans omnem demonstrationem. Aristoteles enim non aliâ agnovit scientiam, quam quæ è præexistente sensum cogni-

- tione pullulat. Sed est alia indemonstrabilis, in qua ipse Dator, sui luminis manet interpres, supra omnem Syllogismi ambitum: adeo tamen certa; quod totus mundus, ne minimam in scientie dubitationem moveat. Quod in tractatu, de Venatione scientiarum, ex professio confirmavi, & palam feci. Patefeci interim, quo pacto ex putrido lorio eliciatur spiritus, qui immixtus in vesicam, per indolentem cathetera, solvit Duelech. Scholæ interim suos commendant Herbarios, & hi sua saxifragia: hæsitant tamen, & absque spe digladiantur invicem. Ut si non pro soluto calculo, saltem pro injecta spe miseris, sibi
- 24 solutum optent præmium. Sunt interim qui promittunt composita magistralia, quibus calculus, velut sub malleo vel molâ contritus, in arenam, vel farinam comminuitur. quod si interim arena fortassis aliqua appareat, id totum postulant donandum suo saxifrago. Sed eventus hæcenus illustri illorum temeritates, quos radicis cognitio fefellit hucusque. Duelech siquidem constat materiâ penitus similari, ex unico constantique urinæ liquore petita. Calculus nimirum ubique, ac qualibet sui parte, est calculus; nec differt arena à calculo, per materiam: nec est calculus, arena multiplex, per collam aut mucilaginem connexa: adeo ut requiratur solius collæ resolutio, arenis interim ab invicem dissilientibus. Frivolum itaque, quod calculus in arenas, ad dissolvendum contumaciares, diffiliat. Paracelsus enim, etsi potito remedio fuerit sanando felix: in hoc tamen, naturam Duelech, cum Humoristis, se ignorasse manifestat: quod assumpto Ludi remedio, Duelech, arenarum forma ejectum iri spondeat. Tum iterum, quod magnitudinem Duelech, per omnium urinarum conservatarum, toto sanationis intervallo, ebullitionem & exsiccationem ariolari, atque ponderari doceat. Quorum tamen utrumque, est merum temeritatis infomnium. Siquidem quodcumque remedium dissolvit Duelech, id primum, atque longè facilius, arenas, & parvula fragmenta, si quæ deciderent, esset liquando. Etenim quicquid ex similari urinâ coagulatur, id etiam in se simile est necessariò. Deinde, soluto Duelech per Ludum, si urinæ omnes, toto sanationis intervallo collectæ, asservatæque exsiccarentur, fortassis quadragies superarent pondus calculi. Nam quis nescit, quòd etiam sanorum urinæ exsiccata, caput mortuum relinquunt. Itaque deprehendi, Paracelsum quidem sapius calculum vesicæ, oblato Ludo liquasse: sed nec olidas urinas asservasse, neque itidem exsiccasse. Quia ipsi nimis fuisset tædiosum. Etenim placuit Altissimo, præcursorem, ante Heliam artium, præmittere, docentem medicaminum crasin, & præparationes: cui ut fideret mundus, data sunt signa, suam doctrinam stabilientia. Illustris nempe est illi magnorum arcanorum præparatio, quæ non nisi adeptione erat confirmanda. Dein subsecuti sunt, qui Paracelsi inventis addentes, essent repetitæ veritatis theoricæ illustratores, Ut tandem subsequatur, adeptum Medendi consecutus, docens verbo, & opere, quæ Deus per priores denunciavit. Postremò, Scholæ sibi diffidentes, fraude novâ fidem apud credulos fecere, jactitantque per Dietæ regulas, se novissimè corpus calculosi ita disponere, ut omnis pituitosa, antecedens calculi moles: quæque aliàs citra ejusmodi sua instituta, statim atque sponte, in calculi racemos facesseret, continuè a successiva repetitione tollatur. Id est. Spondent omnem pituitam se posse præripere, quæ quomodolibet calculum format. Imò pituitam, quæ ad necessariam cruoris elementalem compositionem (juxta Ethnicos) requiritur, fore tam parcam & exiguam, ut vix sufficiat, pro ista sui necessitudine, multoque minus, pro exuberantia, ad creandum

dum calculum. Quorum videlicet pollicentur magistrales quasdam, iteratasque purgatiunculas, familiares ideo, atque minorativas nominant. Promittunt insuper, se ad oculum ostensuras, verè dejectam pituitam illam (assumptis ad hoc scilicet suis phlegmagogis) hinc etiam ægris propediem imprecaturas faustam sanitatem (palliativam saltem) ob ejectam calculi præviam materiam. Sic tamen infirmi magis sensim infirmantur; Medice atque miserè vivere pergunt, quamdiu talibus auxilioribus se obsequentes substernunt.

27 At ejusmodi jam nugis sat ante responsum, ubi pituitam, & mucilaginem, è censu causarum Duelech removi. Paracelsus iridem, de primâ tartari calculique materiâ, æquè insulsè nugatur, suarque pridem doctrinæ immemor, transfugit ad pituitosam mucilaginem humoristarum, quos primus, ludibriofo attamen, sic nomine vocavit. Ego verò recepro jam isthoc passim nomine, illos ex commiseratione, non autem ironiâ, sic nuncupo. Alibi autem, incautus, hæc iterum oppugnat Paracelsus, spondens, intra quindenam sanationis Duelech cerni posse, quantæ magnitudinis fuerit, si omnis quotidie urina exsicceetur. Quod clarè implicat cum præcedente Tartari materia: essetque ejusmodi lotii arefactio, mera fraus, ac impostura, si simul cum resolutu Duelech, excerneretur antecedens tartari calculosi materia. Siquidem promittit, quod quicquid dissolvit Duelech, id ipsum multò compendiosius solvat præviam ad calculum Tartari materiam, indies succrescentem. Ego sanè odi ignaviam, ac stupiditatem in Medendo, pertinaciam in Docto, ignorantiam in Professore, mendacium in Scriptore, ut & contradictionem, in principatum ambiente. Siquidem cuncta dolum includunt, & imperitiam in docente, si non malitiam insuper, atque ignavam temeritatem, in tali principe: adeoque to-

tam illam religionem, multâ labe suspectam reddant. Ego saltem vel ab adolescente, usque ad lacrymas, indolui sortem infirmorum, qui sub incerta spe, creduli, confidebant vitam, familiam, uxorem & liberos, imò fortunam, & facultates gubernandas, per audentem quidlibet, jactantiosum. Itaque primum transcurri per vegetabilium monarchiam; sed non inveni, quod in vesica Duelech resolvere posset. Quicquid autem illorum, in vitro, Duelech liquefaceret, vel hostile erat, vel saltem istis qualitatibus non perveniebat ad vesicam: sin autem per syringam injiciendum videretur, non erat à vesica tolerabile. Itaque distillata, ac decocta vegetabilia, itemque cineres, calces, pulveres, & extracta universa, didici cassâ, & exigua, adversus tantum hostem. Acidiora quidem minuebant Duelech in sui integritate: sed oretenùs sumta, non ingrediebantur sub istâ potentia ad vesicam: de foris autem injecta, utut instar vini viderentur mitia, attamen in doloris sensu, ferrum candens æmulabantur. Mirabar itaque Paracelsum atque alios, quòd è melle, saccharo, rore, &c. commendarent liquores stillatos; cum nemo mortalium illa per syringam injecta toleraverit unquam. Experimento quidem observavi, quòd columba, excisum Duelech, suo stomachi fermento acido, resolveret in succum, prout etiam fragmenta laterum. Propinata esset proin à senioribus, columbarum, atque gallinarum membra stomachi interior: at sanè spe multùm fallaci. Tam quia cum vitâ bruti, vis fermentalis viscerum, unâ exstinguitur: quàm etiam, dato quod ille pulvis primitivam ac pristinam vim, quam in vita sortiebatur, à morte servaret: attamen in culinis nostrarum digestionum, prorsus spoliatus virtutibus istis, ad vesicam perveniret: quanquam revera, pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Licet constanti utrobique insitiâ, ejus-

modi multa præscribantur agrotis. Hoc attamen didici, quòd spiritus salis Hispanensis, extremo reverberii igne, unà cum terra figuli distillatus, manè singulo bibitus, cum vino albo, pridie è vase depromto, nedum senum tollat mortales stragurias, totusque diureticus aliquot sanaverit: verùm insuper, quibus decidens iusto major calculus è rene, per aliquot menses in vesica moratus erat, tandem minutus, mejendoque excretus fuerit; quem tamen antea, multoties repetito introitu, in collum vesicæ, toties per cathetera repelli retrorsum necessum fuerat. Paratur autem è sale primum fuso, & per ignem liberato ab extravaganti sorde, mox tuso sale, & inter nummulos raphani resolutus, rursusque tandem efficcato, cum pari terræ figulinæ distillato, acri igne reverberii tandem, debitoque modo, ne quid expiret, prout de vitriolo infra docebo. Habes enim salis balsamum, quem nunquam satis expendes. In tyrocinio meo autem, videram domorum rudera, salem petræ fundere; quodque laterum pulvis, semel è sale petræ liberatus, ac dein per aliquot annos sub tecto asservatus, fraceret, atque de novo salem petræ daret, sicque totul pulvis, sabulo excepto, tandem verti possêt in salem. Videram quoque laterem nitrosum, in medio latioris muri inclusum, trans omnes, utrimque sibi vicinos lapides, suum foris prodere salem petræ, adeoque esse saxorum, atque laterum vicinorum, destructorem. Memor itaque nominis (salpetræ) cognovi illum salem esse ipsum laterem, vel saxum resolutum. Potissimum, quia in antris rupium, sponte stillet, alibi verò longis propendeat stiris. Quocirca salem petræ diversimodè pro Lithiasi præparavi: at frustra. Quia tum adhuc ignorabam, quod Duelech aliis longè constaret principiis, quàm saxa mineralia. Vidi pariter millepedes, ac insectas, locis nitrosis natas, ac morantes, in usum ap-

plicari contra calculum vesicæ, At frustra. Sed postquam cognovi, tot secula somniasse, in cognitione causarum Lithiasis; credidi confideret, quòd omnis error staret penes nostram ignaviam. Tandem anxietatum querentis misertus Deus, dedit mihi cognoscere Ludum, cum præparatione Paracelsi: qui me intelligunt, gratulantur mihi studiis publicis; quia nōrunt, me vera scribere. Quarite fratres, & diligenti animæ obviabit gaudium immensum. Primum enim discite dissolvere Duelech in vitro, liquore tepido, non stomacho, non demum vesicæ, molesto: sicut Duelech sensim minuat abque bullis, & agitatione: gaudete, quia prope estis. Tum discite, Ludum vertere in salem, absque ullo transmutatoris residuo. Remedia autem adversus 29 Duelech, potentur jejuno stomacho, absque hesternâ cœna. Quod si felici remedio interno sis frustratus, per catheteram, qualibet horâ injiciatur externum, dimissa tamen prius urinâ. Dum autem istud 30 urinæ stalagma examino, in mentem recurrit historia filix vicini pistoris. Habebat namque filiolam, quæ sæpius cruentum mejeret, mediisque filo suspendebatur lottium. Erat autem pallidum, cum multo sedimine, ac glutinoso. sicque septimum vixerat annum. Villica quædam narrat pistori, idem sibi olim contigisse. Jussi tandem adferri vesicam tauri, embryonis, nondum nati; (vaccae enim non imprægnatæ, vix saginantur) vesicula ista plerumque repleta est liquore saporis, non quidem urinalis: sed alieni. Cujus singulo manè, bibit uncias circiter binas, cum totidem vini albi. Nupta est dein anno ætatis 19, & anno 1643 superstes ac sana est, calculi nescia. Idem dein remedium juvit aliquot puellas pauperes. Cumque hoc jam tentatum esset aliquoties, Idem ex embryone hirci tentatum, ac felicius adhuc successit. Subnectam hoc loco meas 31 observatiōnes, de lapidibus cancerum, quas

quas nunquam ab alio adnotatas vidi. In primis ineptè vocantur oculi, cum non
 32 fungantur oculorum munere, nec extra emineant, nec toto durent anno. Nec demum hi lapides sunt extracta essentia, à tota bruti testa (licet sic jussit Paracelsus) siquidem per plurimas atque uniformes cancrorum dissectiones, comperi quæ sequuntur. Inprimis stomachum cancri esse in capite, prope verticem. Mares enim quotannis agrotare incipiunt, à mensis Junii medio: femellæ dein, in Julio, ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem, & amplius, velut semiexanimis ac immortui. Qua tempestate, stomacho illorum exterius obducitur membrana nova, inter quam & stomachum veterem, est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quâ parte attingit, obducitur stomachum veterem, contrahitur utroque latere, in concavum, statimque lapidescit. Interim nec tunc, nec multò post, cancer esitat quicquam. Ideoque (penè incredibile) vetus, sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur, exteriorque, ac novus alter stomachus, in vicem absumti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti repenti solitum: crescitque lac istud inter utramque præfatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quæ cuncta ducentis forte cancris dissectis, dietim observavi, jucundâ admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Postremò etiam, uterque lapis iteratò sensim dissolvitur, & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitque circiter 27 dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quàm ex usu resolutorum postea lapidum. Addo, rarissimum diureticum ex hoc lapide colligi,

etiam vulnerarium, ac febrifugium, modo resolvatur in formam pristini lactis. Quod quàm sit excellens, atque potens, vix cuiquam, quàm perito, persuaderi potest. Nihilque est vulneratis, vel post partum matribus, aptius, quàm remedium horum lapillorum. Habet namque remedium, contra inclemencias multorum vegetabilium, vi laxante infamium, modò ita resolvatur, ut per minima, ambo misceantur. Denique in Marca Brandenburgica, locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem, coguntur noctu excubias agere, ne fortè porcus aliquis, vel leviter, subter curram transcurrat. Nam id si contigerit, manè quotquot cancri, in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro. Ut autem in vesicam quodlibet injiciatur absque dolore, Cathetera novum inveni. Quia corniculum argenteum, quo Chirurgi summis cruciatibus urinam exigunt, atrox atque cruentum est, ideoque prorsus displicuit. Inter plures autem, quos tentavi, aptissimus atque innocuus occurrit, qui è tenui corio fieret. Nimirum ad hoc corium, sive alutam, intus depinxi colore albo, ex cerussa, & oleo lini: cumque fere jam exaruit, fistulam exinde suendo componi jussi, cui filum æneum per longitudinem inductum esset, eratque futura ejus plana, ut ne quicquam protuberaret. Uno autem hujus fistulæ extremo, fistula ipsa satis ampla, ut ipsi sÿpho syringæ indatur quoties lubuerit, ambòque aptè respondeant, ut hac viâ liquor in vesicam injici queat. Porro tota coriacea fistula dilutâ collâ firmetur, ut hac dein exsiccatâ, colore aliquo, atque oleo lini, pingatur. Idque videlicet tam ob majorem fistulæ firmitudinem, quàm etiam, ne per liquorem injiciendum permadeat, & flaccescat. Educto igitur filo æneo, alter ejus vicarius in locum subintret, ex gingiva Balæne paratus. Ergo habes sic fistulam tennem flexibilem, quæ

nequicquam dolet immittendo, etsi quadragies unico die, in vesicam protrudatur. Primis quidem vicibus circa sphincterem infuetum, dolet, at mox cessat pavor illius contractionis. Abstrahitur autem lotium, quoties lubet. Evacuataque vesicâ, injicitur per syringam demum, retro ad fistulam, adaptatam, usque in vesicam quicquid lubet. Modò intromittendus liquor sit indolens, nec ingratus. Est autem Syringa, ad cuius Syphonem, Catheteris eminens extremum adaptari dixi. Sit laus æterna Deo in excelsis, placeatque illi irrorare, & fœcundare mea servitia atque desideria, in opem mortaliū oblata!

CAPUT VIII.

Tyronibus ferculū offert Author.

1. *Quæstiones doctissimorum virorum.* 2. *Responsa Authoris.* 3. *Author spernit iudicia de se habita ac habenda.* 4. *Satisfactio de Auro horizontali.* 5. *Heteroclitia de sulfure Veneris.* 6. *Sulfur Veneris, non esse de intima essentia metalli perfecti.* 7. *Probatio permanentis sulfuris externi.* 8. *Dignitas sulfuris Veneris.* 9. *Indisinctio Authorum Tyrocinis Chymici.* 10. *Responsio Authoris ad obiecta.* 11. *Incognita quadam habenus de vitriolo.* 12. *Vitrioli nomen unde.* 13. *Nativitas vitrioli.* 14. *Differentia bonitatis vitrioli.* 15. *Gratificunt palmam Germani, de mineralibus.* 16. *Error Paracelsi circa æstimationem vitrioli.* 17. *Demonstratio erroris prasati.* 18. *Quale vitriolum sit medendo optimum.* 19. *Modus distillandi vitriolum optimum, & inusitatus.* 20. *Mira proprietates hujus spiritus vitrioli.* 21. *Notabilia aliquot, inde resultantia.* 22. *Distillatio salium.* 23. *Commendatio Dauci.* 24. *Lignum Nephriti cum nostris, ejusque delectus, ac preparatio.* 25. *Ufus Betula.*

OCCASIONE libri mei de febris, ad me è diversis Europæ sinubus, scripserunt magnæ notæ viri, petentes elucidationem, circa remedia ibidem tradita. Farentur quidem, se agnoscere, in audaciæ meæ promissionis, vera subesse febrium quarumcunque remedia: sed dolere nimiam scripti mei obscuritatem. Primò itaque inquirunt, quid sit Aurum horizontale. Se-

cundò petunt, confessionem elementis ignis Veneris. Tertiò, Nunquid fortassis sit spiritus Vitrioli rectificatus? Quidam etiam minas addunt, nisi publicè optatui eorum satisfecero, librum meum de febris fore prohibendum: ut alterum principem Macchiavelli. Utpote quod stantè meo libro, necessàrio alioqui, mox considerent Academia Medica in rudera, Galenusque mox ostiatim stipem petiturus exularet. Boni quidem consulunt, quæ de febris inaudita doctrina, deq; phlebotomiæ, purgationum, remediorumque detestandis abusibus, in proximorum commiserationem, in medium attruli: sed explicationes deesse, apertiusque loquendum: ut me tacente, sub sigillato velut diplomate, cuncta confirmantur in posterum, per quorumlibet experientias, & miserorum acclamationes. Primò respondi, obitare arcanum Liquoris Albahest Paracelsi, cujus nimirum doctor Omnipotens etiam dispensator manere decrevit, in mundi usque confusionem, ob rationes, pro parte, notas Adeptis. Itaque me deserturum illius Arcani manifestationem, thesauris beneplaciti divini. Quoad autem judicia, interim de me habenda, parum moror. Nec enim primus eorum, ut neque postremus vituperator ero, qui nunquam respexi ad mundi censuras, de me factas: nec æstimo (quòd alii tamen multi) cum electione, mei æstimatores. Utpote in Deo amo æqualiter: neminem autem prorsus id eo, quòd mihi blandiatur. Scio namque, quia Deum protectorem habeo, qui deserit neminem se invocantem. Etenim pluerunt laquei tribulationum super caput meum. Constiti, nec enim ullatenus presserunt animam meam. Deciderunt in terram, calcavi illos cum despectu; & statim tanquam firmus, putruerunt sponte. Conturbati autem horum auctores, erubuerunt. Utinam Deus illis agnoscat! Scio denique, quod Deus, rore superno, fovebit semina, quæ plantavit, quæque crescitura voluit. Neque

Neque me sollicitum permittit, pro nutu mundi, consensu Scholarum, aut vulgi acclamatione. Ipse namque universa quæ vult, potest, facietque pro lubitu, dum Mundus merebitur per veram Medicinam in suis languoribus consolari. Ah, quàm tumida bulla, quæ semper alienis suspensa arbitriis, pendet ambitio? Quàm malè denique, semper judicant aliena arbitria? quæ præsertim præjudicato continuo reguntur? ad propositas autem quæstiones dico. Quod sicut *Nota 4* Sol censetur nasci in hemisphærii horizonte: ita Mercurius, dum factus est Diaphoreticus, dulcis ut mel, & instar auri fixus, est aurum in sui horizonte: tantoque est in re medicâ, auro nobilior, quantum perla orientalis Scoticâ. Mercurius namque quamdiu est metallicus Mercurius, est primo enti metallorum similis, & vicinus valde. Dum autem auro colligatur, concluditur ejus omnis vis medica, sigillaturque: imò introvertitur sic, ut dotem, quam humanæ naturæ debet, pro suis languoribus denegat. Sulfur namque Veneris post separationem sui, à suo corpore, ac resurgens, fit sulfur quasi gloriosum, tingiturque idèò sulfur Mercurii (quod in pulvere Johannis de Virgo, per sultura mineralia corrosiva, est extraversum) immediatè, seseque toro inseparabili mutuo amplexantur: statque tum idèò vis amborum sulfurum extime: Hinc nempe virium consertione, Mercurius *Nota* diaphoreticus, inde resultans, perficit unisonum medendi, in cunctis quæ tam Physicus, quàm Chirurgus, optare queunt: sive respectu morborum acutorum, sive demum chronicorum relatione adhibitus sit. Non est ergo ignis Veneris, spiritus vitrioli, utcumque exquisitè rectificatus: sed ignis ille est sulfur cupri volatile, in forma olei viridis, melle dulcius, & à corpore mercuriali sui cupri planè separatum. Residuum autem cuprum manet album, nec unquam viridescens per æruginem, ut neque amplius de numero septem metallorum.

Quia evasit novum, atque anonymum metallum. Non potest autem haberi ignis Veneris, nisi cum plenaria cupri destructione, corporisque mercurialis ipsius Veneris volatilizatione. Quod quantumcumque sit volatile, in forma olei: facili tamen negotio, postmodum iterum reducit in metallum album ignorum, atque sub malleo extensibile. Sed Ignis, sive sulfur Veneris, non item amplius reducit in metallum, per se. Quia, prout nullum sulfur est metallum: ita omnis Mercurius metallicus, est verum metallum. Docent autem Adepti, quod pars metalli sulfurea nequeat separari à suo corpore mercuriali, ac metallico, nisi per ejusdem totalem destructionem, quamque idèò (licet abusive) elementalem vocant. Quia nimirum in metallis, sint duo sulfura. Unumque idèò meritò vocant externum: atque aliud internum. In propositis autem cupri terminis, contemplare internum istud, quod in albo, anonymo, ac mercuriali metallo, corpus fixat, sive coagulat, efficitque sub malleo ductile: cum aliàs, Mercurius absque sulfure nunquam in metallum coagulari possit. Externum verò Veneris sulfur, esto oleum illud viride dulce, quodque iterum in metallum, in se abstractum, cogi nequit. Proin univocè testantur hujus Philosophiæ Symmystæ, externum sulfur à suo corpore separari non posse, ne quidem per ignem, in metallis imperfectis, quin unà pariter pereat pars Mercurialis ejus. Vidi namque 7 plumbum, ter sublimatum, rediisse in idem numero, quod antè, plumbum. Itaque cum sulfur istud externum (quale è cuprotrahitur) non sit necessarium metallo perfectio: Cupro autem ignis sulfur, Veneri sit & à Deo additum: ergo necesse est istud sulfur Veneris habere suos fines, ad necessitates ingrati hominis conducentes, pro infirmitatibus scilicet humanis, supra omnem metallicæ perfectionis dignitatem. In cujus usum videlicet, Stoici ipsi, cuncta mundi creatura,

directa esse, conjecerunt. Errant proinde Tyrocinii chymici Scriptores, quotquot variis mentionuntur fabellis, Mercurii metamorphosin in salem, aquam, oleum, ad varios Medicaminum usus, audentque sua inventa hoc stabiliri argumento: Si enim aurum, corporum constantissimum, queat in vitriolum, adeoque & in fenum evolare; quidni idem faciet multò licentiosius xo Mercurius? At ego, respondendo, proponam in limine duas Philosophorum sententias, longè verissimas, pudibundas tamen hisce argumentatoribus: ut hinc etiam Chymix expertes queant digito notare vanitatem illius argumenti, utque pudore suffusi, respiciant Tyrociniorum Authores. Quarum prima est. Quòd sit longè facilius, aurum ex non auro construere, quàm aurum naturale destruere. Pudeat ergo inprimis eos, docere auri destructionem, qui ejus constructionem se nescire, inopes testantur! Itaque vel mentiuntur, ac decipiuntur Adepti Philosophi, vel ipsi Scriptores Tyrocinii. Altera est. Si non vidissem argentum vivum eludere quamcunque artificum operam, adeò, quod aut totum avolet adhuc integrum, aut rotum in igne permaneat, atque utrolibet modo, fervet impermutabilem sui ac primitivam identitatem, identitatisque homogeneitatem anaticam: dicerem artem non esse veram, quæ vera est, sine mendacio, atque longè verissima. Adeò, ut quod supra est, est sicut quod est infra; & vicissim. Ignaros ergo se rei metallicæ produnt, quotquot docent præfatas Mercurii aurique metamorphoses. Nam utcumque ista metalla, per quædam mineralia sibi adjuncta, nunc specie olei, salis, vel sulfuris, per retortam pellantur, horumque larvam mentiantur: ablatis tamen ejusmodi adjunctis, semper idem manet aurum, idemque qui ante Mercurius, redeuntque in pristina corpora. Imò licet aurum radicaliter in partes heterogeneous, salem scilicet, sulfur, ac Mercu-

rium se pateretur sequestrari. (quod nullatenus naturæ, nisi per unicum liquorem constructivum, est possibile.) Istud tamen in Mercurii homogeneitate, est naturæ & arri impossibile. Quippe qui auro est simplicior, majori anaticaque idenditate constructus. Quia in Mercurio non est reperibilis diversitas, qualis alioqui in tincturâ auri, hujusque albedine. Quod jam antè in sulfure, atque Mercurio Cupri distinxit. Nam etsi Mercurius Cupri totus factus sit volatilis: quia tamen non spoliatur propterea sulfure interno sui, Ideò iterum reducitur in album, ac malleabile metallum. Porro ad quæstionem, quâ petunt, num 11 ignis Veneris sit spiritus vitrioli rectificatus? quædam de naturâ vitrioli, ejusque distillatione, per neminem ante me tradita, propalabo. Enimverò natura produxit sal quoddam minerale, acidum, quod Græci Chalcanthum, ineptroque nomine, Latini, Atramentum sutorium, nominant. Chy- 12 mici verò vocant vitriolum, quia translucidum vitri instar. Est autem sal istud embryonati sulfuris immaturus partus, qui dum lambit venam cupri, eam erodit, diciturque ideò cuperosum, sive cuprum erosum. Sin autem venam ferri, vel aliorum mineralium, roserit, fontes parit acidos, ac diversos, juxta venæ erosæ indolem. Quæ ex professio, libello de fontibus Spadanis, ad longum sum prosecutus. Porro, sive aqua 13 ista, quæ salem embryonati sulfuris in se continet, cuprique venam erosam secum servat, per se stillit, coquaturque per ignem in vitrioli consistentiam: sive demum suâ sponte alibi coaguletur: id nequaquam ejus speciem aut bonitatem distinguit. Siquidem nil ei deperit coquendo. Etenim dum aquosus liquor sat exhalaverit coquendo, sponte dein tandem in frigore coagulatur residuum. Solum at pretium vitrioli varietat venarum diversitas. Etenim prope Antverpiam, dum è Pyrire sulfur liquatum est, reliquum sub dio exponitur, ac pro majori

majori parte, liquefcit paulatim. Nam per ambuftionem, fulfurisque fuligines, æruginem concipit, quæ à fale refiduo roditur, atque in feros per pluviam diffluit. Sic etiam vicini Eburones, ditiori venâ, fuum parant vitriolum. Alibi fanè, eft vena ipfiusmet cupri, coagulato fale fulfuris, dives; ac fponte stillat, diffluit, coagulaturque, quæ alioqui fontis vicini madore diffluitur. Differentia itaque bonitatis, confiftit in falis puritate: non autem in opulentiâ ac faturitate cupri (loquor enim non ut mercator, aſt tanquam Medicus) differt quoque, propter commiſſionem cujuſdam peregrini. Si videlicet in Pyrite, aut venâ cupri, commiſceatur vena plumbi (quod frequenter eſt obvium) vel fortè adeſt magna Arſenici participatio (Arſenicum enim, quia plerumque metallis infidiatur, atque comitatur, uſitato hinc nomine vocatur, fumus metallorum) Adeoque, quod aliàs eſſet legitimum vitriolum, fit nocuum medendo. Color autem lazureau vitrioli, plerumque præfertur viridi: fortè, quod ille oculis arrideat magis. Saltem facillimo negotio, ſimplicium impoſtores, ex viridi vitriolo, lazereum mentiuntur. Caterùm Chalcitis, Myſy, Sory, Melanteria Græcorum, hodie perière, tanquam venarum cupri, diſtinctiones inutiles: nam Græci tantùm Alphabetarii, reſpectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re metallicâ poſteris edidère. Sunt autem, qui cum Paracelfo, vitriolum commendant, extolluntque in Medendo, quod ex cupri copia cenſetur diſtiſſimum: adeoque cunctis præferunt, quod ex ipſomet cupro conſtat. Quidam ideo candenti aut liquato cupro ſulfur inſpergunt, magnoque ſic labore, ejus æruginem ſolicitant, &c. Paracelfus verò, optimum in medendo vitriolum, per laminas cupri, fale communi, atque ſulfure ſtratiſcitas, ca mentando parat. Recentiores hinc ſeducti, bractæas cupri, per ſpiritum fulfuris aut vitrioli vulga-

ris, iteratò diſtillant, donec planè nigrae ſint, atque friabiles, quæ demum liqueſcunt in aqua, ſitque cærulea, quæ coquendo inſpiſſatur, ac in frigore concreſcit vitriolum. Sic nimirum adulteratur hodie, quod pro Cyprio venundatur. Sub pace Paracelfi, ſcio atque comperio, vitriolum è Venere factum, longè in medendo eſſe ignavius vulgari, quod caret ſuſpicionem miſcellaneorum. Adeoque ſpiritum ejus non eſſe niſi merum acutum minerale, privatum aporrhæa cuprei fulfuris. Comperi nempe, vitriolum è Venere factum, longè pauperius eſſe foſſili. Item foſſile, cui plurimum cupri ineſt, in medendo, ac diſtillando, pigrius eſſe vulgari. Nam diſtillavi vitriolum arte paratum, colore lazereum, neutiquam viſu à Cyprio diſtinguibile: deditque parum ignavi ſpiritus acidi: ceſſavitque mox infra paucas horas omnis ſpiritus: atque reſiduum corpus totum in ſæcem nigram condenſatum ſubſtitit, ſuumque mihi cuprum ad vota reddidit. Siquidem cuprum jam eſt metallum completum, non facile deſtructibile, aut retrocedens ad ſui principia. Adeò, licet ignis atrocitate minuat: attamen quicquid ejus avolaverit, verè adhuc metallum eſt, ob rationes ſuperiùs allatas. Equidem inter venas metallicas, nulla æquè diſſiciliter ad perfectionem metallicam adducitur, ipſo cupro (quod teſtatur Georgius Agricola) ſiquidem, ad minimum novies recoqui poſtulat, antequam inde cuprum emanet. Ubi interim aliorum metallorum venæ, primâ liquatione ſuum fundunt theſaurum. Perfectionem itaque cupri Vena acquirit, per ſequeſtrationem partium, ſibi à nativitate miſtarum. Sunt autem hæ, quæ primo-enti ſuo adhuc alligata ſunt: unde proinde cuprum jam perfectione reſpuit, reſiſtitque quàm pertinaciter diſſolutioni ſui corporis: ac per conſequens, nec poteſt inde haberi perfectum vitriolum Medicum, quod virtutem habeat de ſulfure Veneris. Quip-

pe hoc non est è cupro separabile , nisi per
 omnimodam corporis metallici destruccio-
 nem, pro-ur antè docui. Partes ergo venæ
 cupreæ, à naturâ metallicâ procul remotæ,
 ac primo enti viciniore, tribuunt vitriolo
 vim medicam, factio chalcantho denega-
 tam. Nam vitriolum vulgare , ac vtile , ad
 minimum toto ostiduo, suam spirat exhalationem , utcunq̃e flagrantissimis reverberii
 flammis urgeatur. Quò ergo vena liberior
 est ab aliena malignitate , viciniorque fuerit
 primo enti Veneris, remotior nempe à
 metallicâ cupri constitutione: eò sal ejus,
 propriâ sponte innatum , illique colliquatum ,
 vitriolum profert inculpatius , spiritusque
 ditiores suppeditat , medendoque
 aptiores. Modus etiam distillandi inusitatus
 hic est. Recipe vitriolum commune, non
 suspectum peregrinæ malignitatis, bulliendo
 in ollâ amplâ liquefat, & coquatur, in
 siccitate usque. Fractâ ollâ, vitriolum,
 instar lapidis induratum, teratur in pulverem.
 Fiat autem distillatio ad minimum 6
 retortis simul. Sintque Retortæ vitreæ.
 Nam lapideæ omnes, porosæ sunt: quia
 omnis terra poros retinet; eò quod post
 exsiccationem, necessariò aliquid non fixi
 efflat. Porro retortæ, loriscuntur crustâ,
 quæ nec dehiscat, nec rimas contrahat, vel
 sponte decidar, vel vitrificetur nimium.
 Optimè quoque, collum retortæ eminens,
 amplo vasi recipienti connectatur, ne vel
 rantillum respiret. Recipiens autem, locetur
 in arenâ madidâ; item convexa ejus pars
 integatur sacco ad dimidium repleto arenâ
 madidâ: qui saccus renovetur aliquoties,
 intinctus aquæ frigidissimæ. Dimidium
 autem retortæ pulverato vitriolo impleatur.
 Distilla autem per gradus, ac tandem
 urgeatur carbone, quantum possibile est
 furno venti, qui propriâ crate flatur.
 Cum autem furnus venti cessaverit spiritum
 in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere
 porticus, quâ viâ reverberium flammæ
 lignorum, subter retor-

tam penetret, perseveretque per 3 aut 6
 noctes, summo igne, naturæ possibili. Retorta
 videbitur tibi forsân liquari, in tantâ
 ignis procellâ: at nihilominus constans
 perdurabit: eò quòd exterior lorica terrea,
 vitrum detineat, combatatque: atque ita
 invitrietur, quantum operi sat fuerit.
 Memineris tandem, vas recipiens à collo
 retortæ sequestrare, flagrantissimo adhuc
 igne. Alioqui videbis in frigidior statione,
 redire spiritus in sæcem, quæ illos expuit.
 Tum demum accipe Colcotar, sive sæcem,
 è distillatione residuam, quam à vitriolo
 Cyprico vero, Hungarico, vel saltem Goslarico,
 reservasti. Sulfuri commista fixæ ista residua
 iterum comburatur, usque in sulfuris
 omnimodam absorptionem. Hanc autem dein
 irrora bis, & madefacies præfato spiritu.
 Is enim, uti statim imbibitur; in patinâ,
 vel cucurbitâ vitreâ: ita inde repetitus, nil
 nisi phlegma aquosum, atque inutile reddit,
 remanso spiritu imbibito, in colcotare.
 Idque repetitum renova sexies, aut septies,
 donec tandem spiritus affusus rubescat,
 qui supernabit Colcotari. Quod signum
 est, cessandum à saturitate imbibitionis.
 Adeoque hoc dives Colcotar, benè exsiccatum,
 indatur Retortæ, distilleturque hoc
 dives Colcotar usque in ultimos spiritus,
 jam flavescentes, olentes mellis grati odorem.
 Memento tamen, abstrahendum
 vas recipiens à retortâ adhuc candente,
 obturatoque per ceram ore lagenæ fortioris,
 servandum hunc spiritum. Cui demum si
 aquam injeceris, vas ipsum dissilit statim.
 Ergo, solo spiritu prioris distillationis
 compestitur hic secundus spiritus. Cujus
 vix unica libra transfunditur de lagenâ
 in lagenam, quin unicæ saltem uncie fiat
 amissio. Itemque nisi recipiens ab retortâ
 tempestivè, ut dixi, tollatur: videbis
 potissimum spiritum, refrigerato furno,
 rediisse in Colcotar, unde per ignem fuit
 excussus. Porro sæx Colcotaris, è secundâ
 distillatione

ne residui, tota adhuc est cuprea, ac viridescit multifariam. Unde 1. constat, quod antè monui. Nempe, ignem Veneris, non nisi per omnimodam metalli destructionem, separationemque, depromi, atque haberi. 2. Hoc ergo faciendum, viâ longè occultiore. 3. Quòd vitriolum cupro dives, minùs aptum sit distillationi, quàm aliàs commune. 4. Quòd vitriolum cupreum, fundat spiritum aceti mineralis salis: at non cupri liquamen volatile. 5. Ideòque sulfur Veneris, rectè vocetur sulfur Philosophorum, ad vitam longam aptum. Dulce inquam gustu; non autem acidum, aut acutum. 6. Quòd spiritus vitrioli, suprà edocti, sanet morbos aliquot chronicos. 7. Quòdque ideo spiritus vitrioli, hactenus venales ac usitati, non sint nisi acetum minerale, adhuc in se adulteratum. 8. Quòd residuum Colcotar, sit vi medicâ ditissimum. 9. Quòd preparatio vitrioli, ab Isaac HOLLANDO, aliisque modernis præscripta, non miserit sagittas ad verum scopum. 10. Quòd noster spiritus, suprà descriptus, atque sic rectificatus, quatenus volatilis, ac salvus, pergat ulque in quartam digestionem, resolvatque excrementa morbofa, in itinere obvia & per consequens etiam, tollat causam occasionalem plurium morborum chronicorum. Jam itaque tradidi pariformem modum distillandi spiritus salis marini, Salispetræ, atque similibus. Memineris tamen, vitriolum in se habere terram Colcotaris: quapropter, cætera scilicet optare terram figuli exsiccata sibi exquirere. 22. 23. sitæ admistam. Cæterum jam antè tradidi, modum præservandi à Lithiasi, per Aroph, itemque per cerevisiam cum semine Dauci, vel flavæ pastinacæ sylvestris, coctam: de sistere ergo, calamumque reponere, atque relinquere aliis me felicioribus, optando, ut quisque deinceps addat, quæ longè meliora invenerit. Nam cum Duelech solam obsideat speciem humanam, anomaloque modo producat ab excre-

mentis ipsis, non autem oriatur per modum aliis infirmitatibus consuetum: videtur ideo etiam præ aliis morbis, in peccati vindictam, singulariter obnasci, puerisque adhuc innocentibus, ad majoris mali aversionem, à Deo permitti. Etenim quamquam bruta quedam lapillos in se generent: tamen isti lapides non sunt ex causis Duelech natales, neque in pœnam, aut tribulationes illis destinati: sed magis in commodum humanum producti. Quòd si ergo Duelech, peccati culpam referat; peccatum verò, è ligno ortum traxerit: visum quoque fuit mihi, quòd sanitatis præservatio in Lithiasi, non solum è semine Dauci, parilique aliquâ herbâ, sit expectanda: sed ex ligno aliquo. Quapropter, verum quidem est, quòd lignum Nephriticum nobis nuper ex Indiâ sit allatum: sed non proinde unquam mihi persuasi, divinam bonitatem Europæis tantisper denegasse, ut etiam pauperi calculoso subveniret, donec multis expensis, tandem remedium post ter mille annos, ab Indis advolaret, satis in se pigrum alioqui. Daucus præservat quidem, sub continuâ ac stricta obligatione, prout Aroph confortat renes multo sumtu. Seriò itaque inquisivi, an non esset lignum aliquod nostratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris missi? Siquidem lignum peccati, lignumque vitæ, arbores erant; non autem frutices, multoque minùs herbæ. Quamobrem olim observavi, principibus Germaniæ fuisse vernaculum, quòd contra Lithiasin, quotannis in Majo, biberent quotidie haustum liquoris è cortice vulneratæ Betulæ. Quem liquorem præservabant à corruptione aëris, illi affundendo oleum olivarum. Vulneratur. Arbor Germanis *Birken-baum*: nostratibus verò *Bercken-boom* dicitur. Vulneratur enim cortex Betulæ, prope terram, in trunco, mense Martio, circa tempus, quo solet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terrâ

haustum. Sed is liquor Betulæ, est totus aqueus, ac penè insipidus. Sin autem ramus aliquis, spissitudinis trium digitorum, ad semidiametrum vulneretur, inditæque lanâ repleatur, statim flet liquorem non ingratum, at subacidulum, qui etiam in ipso Lithiasis tormento solatur afflicto, tribus quatuorve cochlearibus assumtus. Meracior ergò est, qui superne à ramis, quàm qui infernè è trunco fluit. Aquosus autem planè, qui prope terram effluit. Considerabam enim statim, id accidere, quatenus ascendendo transfret per corticem subrubeum, qui esset tanquam jecur arboris. Sed cum ille cortex, toto anno, esset absque notabili gustu: cortex autem extimus, albus & tanquam membranaceus, haberet saporem, atque suffitum, tanquam optimæ terebinthinæ, divulsi per semipedem, exteriorem corticem circumquaque abs trunco, ac observavi, quòd nihilominus liquor, qui è ramis stillabat, esset ejusdem gustus, quo antè. Mirabar ergò, unde diversitas ista liquorum, unus atque ejusdem arboris, manaret. Denique mirabar, quòd ramulus aliquis, unico die, facillè ploraret liquoris libras 8, vel 10, qui aliàs totâ æstate, non tanto alimento opus haberet, nec locum, quo tantus liquor asservari posset, multoque minùs radix, aliis ramis singulis, sub decuplum tantundem liquoris largitur: nec tamen proinde, aliis ramis deesset sufficiens alimentum: quamquam alioqui radix, multam illam quantitatem illius liquoris attraxisset, atque profudisset per alios aliquot ramos. Considerabam itaque, quòd liquor iste similis esset synovix, profluentis è vulnere; imò cœpi detestari illum, quasi contagium mortis aut putredinis in se contineret, nec sanitatem dare posset, si in se jam integritatis culpam gereret. Attamen comperi, tam ipsum Betulæ lignum, quàm ejus corticem rubrum, spoliata esse vi medendi: corticem autem album iuxta pergameni, foris ra-

mis junioribus adnascentem, facillè inflammabilem, atque sapore terebinthinæ insignitum, vix de se virtutem in decoctum spargere. Cogitavi itaque, vim liquoris præfatam non prodire à radice, non à ligno, non denique à cortice subrubro, ut neque tandem à cortice albo, quippe qui sibi in caudice non passim esset continuus. Tentavi ergo corticem istum distillare, cum per se, tum cum additamento lixivii tartari: at sanè liquor è vulnere rami stillatus, longè antecellebat oleum, atque stalgma corticum. Redactus ergò sum agnoscere liquorem illum, sponte è ramis vulneratis fluentem, tam abunde, esse merum Lithiasis balsamum; neque illi obstare, quòd mea petulantia illum effluenti aquæ de vulnere, aut ulcere compararem. Siquidem vulnus atque ulcus, quod nobis mortem, Betulæ nil tale adfert, aut promittit. Est ergo liquor ille Betulæ, medicamen à naturâ promissum, per vulnera sollicitatum: adeoque est urgere naturam, ad proferendum balsamum sibi naturalem, quem aliàs nusquam proferret. Quapropter tenellos, subnigricantesque ramulos (unde scopæ atque virgæ nostratum fiunt) qui tumefactas gemmas nondum frondosas haberent, malleo super lapidem vel incudem conquisitos, jussi concoqui aquæ, ad cerevisiam fabricandam destinatæ: cui cerevisiæ, si postmodum Dauci semen, aut becapongam associaverim, fortitus sum effectus, ad Lithiasis præcautionem optabiles, potentioresque adhuc, si isti cerevisiæ liquor ille Martialis, è superioribus ramis collectus, infusus fuisset, post sedationem maximam ebullitionis suæ, quàm vina, atque cerevisiæ in cadis sponte tolerant. Comperi 25 namque inprimis, quòd ejusmodi potus è Betulâ, diureticorum merum tolleretur. Eò quòd dolores Lithiasis, atque contracturas, laxæ, tam in lumbis, quàm intestinis (hinc namque unica Lithiasis etiam colicos dolores suscitatur, non minùs ac si fo-

mes ejus intestinis inesset) itemque dysuriis, atque stranguriis, etiam semilibus, idcirco medetur. Calorem item jecoris, velut ex adacta spinâ oriundum, mitigat primum, ac dein tollit. Denique sponsus quidam, ligatus per menses quinque, ne sponsam suam attingeret, pedissequam interea imprægnavit. Postmodum, exortis inter desponsatos jurgiis, dixit sponsa, se nefas cum pedissequâ dissimulasse, ut exploraret, an frigidus, an verò maleficiatus esset, & quo titulo divortium tentaret. Tandem, soluta est Ligationis incantatio, per potum præfatæ cerevisiæ, repletusque fuit maleficiatus, non autem frigidus. Denique, quidam in angulo aræ, ex consuetudine, lotium solvens, mox stranguriâ cruentâ ac crudeli afflictus, decubuit. Medentum autem quælibet remedia fuere frustra: præterquam, quod quoties biberet de præfatâ cerevisiâ, levamen insignè perciperet: sed quoties surgens è stragulis, obambulare, mejeretque loco solito, statim recidivas patiebatur. Tandem visus est clavus è veteri atroque ligno querno, infixus loco, quo solitum solvebatur lotium. Evulso itaque, & cremato illo clavo, prorsus à potu illius cerevisiæ, liber remansit à cruentâ stranguriâ. Meminit, quod Karichtreus hujusmodi incantamenta scribat se solvisse, solo micu per scopas Betulæ.

CAPUT IX.

Sensatio, insensibilitas, dolor, indolentia, motus, & immobilitas per morbos suæ classis, Lepram, Caducum, Apoplexiam, Paralyfin, Spasmodum, Coma, &c.

1. Solus attritus reputatur causa doloris Nephritici.
2. Probatur oppostum. 3. Ureter enim sic sensu caret.
4. Desinitio dolorum, juxta Scholas. 5. Opinio veterum ac Modernorum, de organo primo sensuum. 6. Quin decet nil, præter verba

inania. 7. Implicita Scholarum blasphemia. 8. Cerebrum non esse organum immediatum sensus & motus. 9. Quid Scholæ circa hæc deceperit. 10. Melior quorundam attentio. 11. Unde sit sibi persuaserint. 12. Medici autem Authores circa sensum & motum. 13. Speculatio circa solutionem continui in Vulnere. 14. Pars solida non sentit ex se. 15. Tria motui subordinata organa. 16. Recedunt Scholæ à priori suppositione. 17. Nervum non esse organum proprium omnis sensus. 18. Consideratio Lepræ. 19. Omnes nervi, motui dicati, sentiunt etiam. 20. Errores Scholarum circa Lepram. 21. Error Paracelsi. 22. Instantia Paracelsi. 23. Insensibilitas Lepræ unde. 24. Pfora, & lues Veneris, qui differant à Lepræ. 25. Scabies non postulat remedia interna. 26. Admonetur Lector. 27. In quo sita sit difficultas sananda Lepræ. 28. Hippocrates nondum noverat subiectum immediatum sensus. 29. Vita quid. 30. Propinquior doctrina de sensu. 31. Immediatum subiectum sensus. 32. Surda desinitio de anima sensitiva. 33. Quomodo contingat sensatio. 34. Cur pro sensatione non sit opus recursus ad cerebrum. 35. Sedes mentis. 36. Quid dolor. 37. Quo sensu dolor sit actio & passio. 38. Dolor, & merbus, quo initio fiant. 39. Qualis Ira, & furor, hoc loco. 40. Dolor, quale pathema. 41. De Apoplexia. 42. Modus traditus fienda Apoplexia ridiculus. 43. Paracelsus, circa hunc locum, æquè frivolus ac inconstans sibi. 44. Medici Authores. 45. Absurda aliquot Scholæ comitantia. 46. Causarum nova distinctio. 47. Tractatus arteriarum in gutture, quid arguat. 48. Apoplexiam positivam hæcenus ignorari à Scholâ, & præficientibus. 49. Apoplexiam & Paralyfin non fieri ex affluxu pituitæ in sinum cerebri. 50. Ridiculus Galenus in plexu retiformi cerebri. 51. Examen aliquot remedium. 52. Apoplexiam non esse primum Cerebri affectum. 53. Præcordiis inesse gustum. 54. Probatur deuteropathia ab imo. 55. Proprietates capitis quousque ascendunt in se. 56. Apoplexia vera, est positiva, non privativa; illamque Scholæ ignorant. 57. Scholarum stupor stupore digitorum notatur. 58. Multiplex adynaton Scholarum, Apoplexiam privativam consequens. 59. Stupefunt Scholæ in stupore tactus. 60. Historia stuporis manuum à Quartana. 61. Ortus Apoplexia positiva. 62. Paralyfis est contractura Medullæ nervalis. 63. Paralyfis sæpe absque Apoplexiâ. 64. Colli brevitatis quid arguat. 65. Frictiones in Apoplexia unde instituta. 66. Cur sint ridicula. 67. Anxietas Scholarum. 68. Frictio cutis, contradicit pituita cerebelli. 69. Generatio anodynæ Apoplectici. 70. Cur Apoplexia à Germanis dicatur tilius.

71. Probatur locus Apoplexia in Duumviratu.
 72. Cessitatio Scholarum circa examen proprietatis simplicium. 73. Contra thesin Scholarum, de pituita quarti sinus Cerebri. 74. Anxietates Scholarum de laesione sensus, sospite motu, ac vicissim.
 75. Per theses aliquot explicatur, cur sensus laedatur, sospite motu. 76. Apoplexia per modum hereditariorum, latet in formatrice semini. 77. Contra causam Apoplexia Scholarum. 78. Contra causam Paralyti Scholarum. 79. Causa Apoplexia. 80. Apoplexiam non constare causâ privativâ. 81. Apoplexia definitio. 82. Quid Paralyti vera. 83. Varia narcotica. 84. Soporifera, ut talia, non sanare dementius. 85. Quid in hoc deceperit Scholæ. 85. Anodynum dulce innocuum. 87. Cur anodyna, ut talia, non præsupponant frigus. 88. Quid somniferum. 89. Anodynum epilepticum differt ab apoplectico. 90. Rediit ad dolorem. 91. Consensus est peregrinus dolori. 92. Unde dolores centrales astrui. 93. An crur infirmetur ab anima. 94. Sensus, ac dolor, in quo subsistant. 95. Quid faciat dolorem, & quopacto. 96. An sensus fiat passivè. 97. Trimarina causâ doloris, ac sensus. 98. Scholæ ponè manent. 99. Spectat huc consideratio vita. 100. Vanum Scholarum subterfugium. 101. Demonstratio ignis, ut inde dolor & sensatio elucescant. 102. Hac Scholæ latuere. 103. Ad investigandum agens proprium doloris, quid considerandum. 104. Regula Scholarum, de activitate simplicium, arguitur obiter. 105. Unde delusa Scholæ. 106. Probatur paradoxon contra Scholæ. 107. Sensibilia agunt in sensum duntaxat occasionaliter, sive sint pharmaca, sive non, excepto igne. 108. Explicatio virum, quibus fiat Medus. 109. Sensatio consistit in iudicio vitali, idèque & anima. 110. Quadam consequentia ad præteritum demonstrationes. 111. Unde vires pharmacorum in Scholâ alienata sint. 112. Quam differenter ignis agat. 113. Scholarum inadvertentia. 114. Sequela aliquot è præcedentibus deducta. 115. Dolorum differentia. 116. Dolorum comes contractura. 117. Dolor Lithiasis. 118. Opinio Scholarum de Spasmo vel Crampo, solida. 119. Manifestatur falsitas. 120. Errores obvenientes. 121. Aliquot negligentia Galeni. 122. Galenus propriâ ori censurâ, nomen medici amittit. 123. Galenus commenta puerilia tantum docuit. 124. Argumenta in contrarium. 125. Concluditur Scholarum error de Spasmo. 126. Ridicula similitudines à Scholâ usitate. 127. Aliquot notabilia. 128. Quomodo fiat Spasmus. 129. Probatur duplex musculorum motus. 130. Spasmus propriè non est effectus capitis. 131. Exempla contrarium. 132. Visio colica contracta in pue-

ro. 133. Arteria unde indurescat. 134. Varia contractura. 135. Crampi caussus latuisse. 136. Scholarum neglectus. 137. Gradus dolorum.

DOLOR nephriticus, è primariis ac molestissimis unus, immanis, & atrox plurimum. Scholæ enim, tanti doloris causam, attritum, ab arenâ vel calculo factum, accusasse quiescunt. Mihi autem persuasi, 2 illâ responsione nil prorsus satisfactum. Ideoque ulterius inquisivi. Eò quòd minutulus calculus aliquis, è rene labens, primis vicibus immaniùs doleat, quàm grandior postmodum aliquis: quem tamen indubium est plus suo attritu ureterem torquere, excoriare, atque distendere. Siquidem adultis non ampliùs indies accrescunt partes spermaticæ primæ constitutionis, adeoque nec ureter ampliatur post per tot calculorum descensum. Denique, exile fabulum suo sæpe dolore permolestum fuit, suumque hominem in cubile dejecit ejulantem, antequam è rene prodiret, quodque ideo nunquam adhuc affricu vel attritu suo injurium fuit. Nec etiam fat est, pro tam acerbi doloris causâ propriâ, ac totali, dixisse attritum. Nam ureter toto 3 suo ductu, non habet commercium inserti sibi nervi; qui ideo deberet etiam sensu carere, ac per consequens, etiam dolere. Siquidem Scholæ dolorem definiunt, 4 tristem sensationem, ab irrutente nocuo factam. Si ergo tenuè, insipidumque, omnis acrimonix & attritus expers fabulum, parvusve grumus, non sit insons, quia nec indolens: certè, de causis, prolapia sensus, atque doloris, cum suis circumstantiis, attigisse, non erit tractatu Lithiasis incongruum. Primò itaque, & in limine sensus tactus, dolor æstimandus venit. Etenim 5 proinde Scholæ docent, cerebrum esse sensuum omnium, motuum, ac per consequens quoque doloris ac insensationis primarium, ac principale organum. Quod scilicet discerneret sensuum objecta, per spiritus animales, quaque versus ex se di-

mitos

missos in omnes nervorum propagines, sensationem ideo cunctarum ut patrones, ita & internuncios, atque discretiores. Magnum aliquid in hoc dixisse, sibi præsumunt. Distinctius dicam. Et adhuc nil dixero. Vel rem saltem dicam, quæ nihili. Fatentur enim mirum Scholæ, cerebrum nil aut vix, in se sentire: atque in eo esse instar Primi Motoris universalis, quem moderni, (etiam Catholicos,) cum Aristotele, jubent debere esse immobilem, si cætera cuncta movere debeat (quasi primus Motor ineffabilis nequeat se movere, aut debeat esse immotus totusque immobilis, imò agat, ac perficiat, per sui contactum motus localis, in momento universa.) Qui revera non movet quicquam, nisi absoluto & abstractissimo nutu Omnipotentia (sitque hoc Scholarum absurdum, apud probos pro blasphemiâ, per parenthesis, heic annotatum.) Non est tamen cerebrum, primum, sive adæquatum sensus, motusque organum: cum in se sit immotum, & sensu orbatum. Scholæ etenim, cernentes, quod, vertebra dislocata, eo ipso quoque absque sensu & motu esset, quæquid nervis, illâ vertebrâ inferioribus, subiceretur: statuerunt ideo confestim, ipsum cerebrum, huiusque vicariam spinæ dorsalis medullam, adæquatum organum sensus, ac motus. Alii verò Scriptores, propius attendere volentes, cum cerebri substantiam agnoscerent, & faterentur sensu tactus orbatam, nec moveri arbitraliter: Membranam verò duplicem, Meningis nomine dotatam, acutissimi esse tactus, licet immotam: decrescere omnem nervum, utcumque exilem, duplici ejusmodi membrana obtegi, eamque ab utraque meningum cerebri mutuari: nervorum isthanc membranam (consecutivè scilicet) formari sub unicâ plasmationis operâ, & sensus fabricationis labore. Usque ad id & hi voluere, nervum omnem, suum sensum ab intergente membrana delumere: nequaquam à sui substantia, medullari cerebri re-

spondente. Notabant fortè, quòd in stomacho, & utero, tantæ in nudis membranis tamque excellentes virtutes inquilinæ essent: ideo nec mirum, Meningibus persimile quid contigisse, ex ejusdem juris prærogativâ. Ego quid aliter prorsus processu, ad sensus & doloris investigationem, motus sensusque organum, objecta, & causas. Considerabam primò, dum vulnus adhuc recens est, vix dolere: mox autem, dum vulneris labra tumunt, æstuantque; vulnus dolere acutè. Atque iterum, dum sua labra flaccescunt, sidentque, vulnus adhuc apertum, attamen esse penè indolens. Unde collegi, quòd continui solutio doleat quidem in fieri esse: in facto esse autem, si non accesserit inconveniens, vix dolere solum. Ratus sum itaque mecum; Non dolet solutio, tanquam continui separatio: multoque minus dolet calor, perendie in vulnere subortus; cujus nempe proprium est, duntaxat calefacere, non autem dolere. Sin autem calor aliquis externus, aut peregrinus, in gradum delatus, cremet: dolet quidem, at non ut calor: sed ut solutiones continui, atque insuper indispositiones acrimoniæ suscitans, ac fovens saltem, prodiansque ex alia radice, nostræ economiæ vitiant. Profectò, quia corpus, sive pars solida, ex se non sentit. Quia potius est cadaver. Sensatio ideo nimirum ad solam vitam spectat. Cumque Scholæ scirent, cerebrum nullam, aut saltem obscuram vix sensationem habere: maluere ideo nervum subiectum primum credere sensus, motus, atque doloris. Cerebrum videlicet, fontale quidem sensus motusque latium: attamen nervum immediatum doloris sensusque subiectum fecere. Motum autem, licet aliquid magis materiale, tamen voluere ex altiori voluntatis arbitrio dependere, illique subijci. Sic nempe, ut voluntas sit principium imperativum motus: nervus autem organum delat-

- tivum imperii arbitralis: & tandem musculus instrumentum executivum voluntatis.
- 16 Sed sensationem intelligunt in nervo, tanquam subiecto, fieri mediante spiritu animali. Quem vocant animale, ab arteriis quidem haustum, at in cerebro ad suos usus recoctum. Agnoverunt idem, nervum per se quidem esse absque sensu, perinde ut cerebrum, ac cetera membra solida: quamobrem spiritus animales volunt esse ipsius sensus, atque motus, primitivos sentientes, atque moventes effectivos. Quibuscum nondum convenio: ut neque in hoc, quod nervus sit organum, atque primum subiectum, omnis sensationis. Nam quis nescit, quod in sano quaelibet pars pellis sentiat, non tamen subter se nervum gerat? Non enim concedo, quod concepto sensibili, in partibus extra nervum, spiritus retrogrado motu recurrat in nervum, ut conceptum sensibile communicet cerebro, tanquam sensuum origini; ut inde remeando, tum demum in parte læsa, vel affecta, doloris, aut complacentiæ sensus efficiatur. In terminis namque, uretre summè dolet, absque nervi alicujus intertione. Sic & ulcera cava, sæpè carne sensitivâ replentur: nec tamen in illa, nervi de novo succrescunt: cum partes primæ constitutionis, semel ablatae, non recrescant: uti nec, quæ sunt primæ constitutionis, per cariem exesa, amplius restituuntur.
- 18 Sed opportunè lepræ stupiditas, insensibilitasve, huc occurrunt. Siquidem in carnem adactum stylum, vel acum, penitus non sentiant. An igitur credendum, leprosis nervis orbatos? Vel an illis sint à carnosa membranâ nervi abtruncati? spiritu animali privi, vitæ orbat? oppilatique, prout paralyticis dicuntur? Ergone nervi tactus, per totum corpus illorum, erunt obturati, solique libero motui nervi illorum inservient? erunt, inquam, motivi nervi, solo jam sensu destituti? Fateor quidem, ex anteriori parte cerebri, ad oculos,
- aures, palatum, linguam, nervos dispergi, soli inservientes sensui, nec ad musculos, velut propria motus organa, deflectere: sed nemo quoque inficiatur, quin nervi, motui dicati, & qui utrimque per vertebrae egrediuntur, etiam sensum largiantur. Quid enim, si in Leprâ nervus, motus effector, per spiritum animale, jam motus sit, nec tamen sensus facultatem habeat? Cur ergo in Paralyfi, sublaxatione ejusdem nervi, tollitur tam motus, quàm sensus; in Lepra autem solus tollitur sensus. Inprimis Scholæ 20 tenent Lepram incurabilem, & cancerum universalem corporis. Nam, dum putant, cancerum particularem esse incurabilem; multò magis universalem. Qui Galei garritus ad hoc compositus est, ut per sanandi impossibilitates, suas excuset ignorantias, infumendique laboris pigritiam, ac inclementiam. Cancer enim in carne est acutissimi doloris, & continuæ exsensionis. Lepra verò est in carne indolens. Non video ergo, qualiter Lepra apud Galenicis cancer erit. Denique errat Paracelsus, qui 21 Lepram existimat privatam omni sale, atque hæcenus illi sit proprius stupor insensibilis. Quasi ipse sensus tactus, in sale solo esset. Nam Lepra sua habet ulcera: & juxta eandem Paracelsum, totidem sunt ulcerum species, quot salium. Ergò, secundum suam ipsius doctrinam, Lepra fluit à sale abundanti. Donemus Paracelsus, (absque veri tamen indagine,) excrementum alvi in leproso, scatere granulis salis, ejusdemque loci nil quicquam salis marini amplius liquefacere: (quorum tamen utrumque à Paracelsis est somniatum:) non tamen istud argueret, carni, aut sanguini Leprosi, suum deficere sale; multò etiam minus, ideo carni sensum tactus deficere. Nam primò, hæc de Lepra illius sententia, propriam doctrinam de tribus primis corporum principiis funditus evertit. Dein, prout in nobis, quotidie ex insipidis, & non falsis manifestis conficiuntur salia, lege digestionis humanæ:

humanæ : Sic, quanquam digestionum excrementa non essent nisi merum sal, non tamen proinde cruor suo sale orbatus esset. Quippe qui suum sale, suæque constitutionis necessaria, non mutuatur ab excrementis. Imò sequeretur potius, cum Lepa sit tam abundans salis productrix in excrementis, non defuturum etiam cruori suum sale. Perinde, dum ex ulceribus fluit synovia continua, ac planè salsa, propterea residuus cruor suo sale non caret, aut sensus in carne non minuitur : sed potius, dolorem & acrimoniam auget. Sic et si in Hydrops aqua salsa confestim quandoque abdomen distendat : non tamen sensu tractus caret Hydropici. Paracelsus enim alibi cruorem definit merum Mercurium humanum, à quo ejusmodi excrementa, specie sulfuris putridi, itemque serosi, inutilis, ac superflui salis, sint sequestrata. Aliàs iterum, sui immemor, sanguinem definit sale rubini. Quasi sal esset tinctura rubini, aut tinctura cruoris è sale foret. Et enim tinctura prima facit adlubitum volubilia, non secus atque Humoristæ suos humores & colores ad lubitum accusant : eosdemque quod magis est, causas ajunt morborum & mortis : sed & sensationis, ac motus auctores. Phy^l sicine ludendum ad lubitum cum naturâ, morbis, cruore, & morte proximi ? Medicina namque res planè seria est ; & quandoque pellem pro pelle daturus homo. Etenim sal in cruore, carne, solidis, &c. non aparet, nisi in post emâ ac artificiosâ initiorum illorum separatione, post mortem, & quidem per ignem. Nimirum postquam sensus tactus, audum est extinctus. Non inserviunt ejusmodi principiorum somnia, speculationi de motu, ac sensu. Stigma, à Diabolo legis impressum, has prodeire solet, quia locus stigmati, per totam vitam, sensu caret, suasque semel impressum causas insensibilitatis habet naturales, per modum Lepre, certo tamen exlique centro conscriptas. Nam,

velatis sagæ oculis, si acicula, isto stigmati loco, ad finem usque intrudatur, punctura illa fit absque sensu. Saltem is locus, absque sale ac putredine, miro conservaretur privilegio, per totam vitam, cum alioqui vita Paracelsica sit mumia, cum liquoris salium commisturâ : longè igitur sanior est Hippocratis doctrina, quæ spiritum sive statum æthereum, & animale, decernit immediatum organum sensûs, doloris, motûs, voluptatum, convenientiæ, symboli, attractionis, repulsionis, contracturarum, relaxationis, alteritatum etiam quarumcunque. Adèd ut sibi appropriet objecta sensibilia, atque inde sibi fabricet ipsas sensationes. Contingit namque, si forsitan spiritus iste, ob profundas speculationis vel insaniam, occupetur, quòd corpus dolores non sentiat, famem, frigora, sitim, &c. Memini namque prædonem, torturæ cruciatibus elusissè, haustu aquæ vitæ, & alii frusto : quibus tandem carens, passus est sua crimina. Sed Lepre stupor, ac insensibilitas, est ²³ in carnis habitu ac nervis subjektivè : non autem in imaginationis orbitâ ; effectivè autem, ac occasionaliter, in quodam veneno. Est autem istud venenum, cruentum anodynum, glaciale, ac propemodùm mortificans, horiendo ac foetido contagio communicabile, ac emanans. Quorsum Sacra, Lepam è cœtu hominum sequestrandam jubent. Incipit autem hoc venenum glaciale ab extra, sentiuntque ideo internos dolores : itemque frigus externum, & calorem. Non tamen vulnera, aut ictum. Est ²⁴ Pfora, ac scabies multiplex ; atque lues Venenis, veneno inquinante infumis : Sed differunt specie, tam naturâ veneni, quàm subiecto, ut dicitur sitate. Scabies nimirum, pellem dantaxat inficit. Sic ut cutis nequeat alimentum sibi deputatum in propriam vertere alimentiam : sed plerumque ejus partem, in salsum contagiosumque ichor traducit. Quod scilicet est de proprietate puritativi, atque urticae salis, &c.

Idcirco

- 25 Idcirco scabies non postulat interna remedia: sed sola topica, quæ istud pruritivum sal sunt euacando. Lues Veneris verò, cruorem præcipuè affectat veneno mordaci, purulento, ac putresfaciente. At Lepra respicit spiritum influum maximè, veneno
26 anodyno glaciali. Indulge, Lector, quòd verborum penuriosà supellestile, cogar uti paronomasià. Quia ut rerum essentia nobis suntignotæ à priori, iisque ideo deficient nomina propria, cogimur à proprietatum similitudine, venenorum conditiones in morbis mutare, atque describere: ut si non *Propter quid*, saltem *quia est*, definitio procedat à consanguineis. Sic dico, venenum Caduci esse cum adstrictione inebriativum, soporativum, simulque syn-
copizans; nec ideo contagiosum: quia intrinsecum, nec fermentale. Sic Lepra, venenum habet anodynum, non quidem soporativum: sed glaciale, propemodum mortificans, cum infectione spiritus sensitivi, ideòque potenter contagiosum, præcipuè in regione fervidâ, ac sudoriferâ. Pro ut enim frigus tollit sensum tactus, congelando, & abigendo vires introrsum: sic quoque Lepra sibi elegit, atque paravit anodynum, non frigefactivum ac soporativum: sed alio titulo glaciale. Non secus atque perniones ulceribus forantur, tanquam si igne ambusti: qui tamen sæpe ante vel post hyemem obveniunt iis, qui totâ hyeme, in hypocaustis nullum sensere frigus. Venenum Lepræ itaque, hac in parte frigori effectualiter correspondet, licet non in qualitate primâ elementalî. Neque ideo Lepra etiam totaliter mortificat, per modum Gangrænæ: sed tantum partem, quam ulcere sigillat. Imò nec etiam inde se procul dilatat confestim, quia est ex veneno glaciali constringente, insensilitatis autho-
27 re. Est autem difficilis sanationis, propter contagium glaciale, ac ferme mortificans, spiritusque sensitivi oppressivum. Quoniam, quatenus intimè confermentatur spi-

ritui sensitivo, dum ad extrema emanaverit: ideò tollitur difficulter, nisi per remedia accessum habentia, ad prima nostri penetralia: ut nimirum ita spiritum vitæ confirmet, quo possit superare præfatum venenum, simulque novo vere, suffundere glaciem præcedentis hyemis. Ac quamquam istud venenum sit fermentale, ratione veneni: ideòque etiam exiguâ sui quantitate, conetur serpere in omnia deinceps: non est tamen aptum, ut adæquatè spiritui confirmetur, propter vim atque nobilitatem pugnacem subiecti, in quod recipitur, constringentemque, ac torpidam segnitiam glacialis indolis. Ista est nempe in contagiosis differentia: quòd quorundam venena recedant, ac separantur sponte vel arte, deferantque corpora à se infecta: aliorum verò, nulla spontanea speretur divisio. Lepræ etiam glacies, magis obsidet exteriora, quia glaciale malum est, & à calore innato foras protruditur: idcirco namque, magis astantes extrorsum contaminat, quàm interiora viscera, secum contigua radici, in unitate vitæ. Nemo autem medentum curavit unquam Lepram, qui non fuerit potitus liquore Altahest. Qui cum sit tædiofissimæ præparationis, nemo, etsi artis gnarus fuerit, ad ejus consecutionem perveniet, quem Altissimus, speciali dono, non eò deduxerit. Participari etenim privilegio sit oportet electus, ac dotatus, si potiri illo medio debeat. Per quod scilicet, tam sensitiva, quàm insensitiva sub lunaria, æqualiter penetrantur, usque in radicem seminalem, atque intrinsecam primi entis: idcirco etiam cuncta sub se domat, & commutat, absque reactione patientis, agentisque depauperatione. Etenim frustra est alioqui, quicquid spei aliunde sibi persuaserit Lepra. Olim proin Leprosorum, soli Mesici in signum data sanatio. Primogenita mea adhuc quinquennis, leprosa evasit, magis magisque: ac tandem ulcera livida, corneæ-

cornæque squammæ albæ, per totum corpus subnatæ sunt. Recenter autem tum emerfit imago D. virginis, multis miraculis in nostrâ urbe, hospitali D. Jacobi, celebris. Puella ergo, jam septennis, oprabat adire locum, & avia cum suâ nepte, eò properant, reditq; post horam sana, deciduntque confestim squammæ. Mox post annum, rediit repentè eadem Lepra. Ac fassus sum me reum, quòd honorem D. Virginis subtraxissem. Redit itaque filiola cum aviâ ad sacram imaginem, iterumque sanata rediit, & sic deinceps mansit. Ego autem reditum Lepre timens, miraculum propalavi, scriptoque publico fassus sum favorem, atque clementiam divinam. Cui sit omnis laus & gloria, cum nominis sui sanctificatione in æternum! Dixi jam ex mente Hippocratis, sensationem tam effectivè, quàm susceptivè, consistere in spiritu animali. Sed quia spiritus ejusmodi omnis mortuus est, ac cadaver, nisi à vitâ ipsa illustretur: & quia ipsa vitâ, in illo spiritu, non est illi propria, atque inseparabilis: sed vitâ est à spiritu vitali, sive animali, (utrumque nunc confundo in nomine,) toto subjecto distincta; (quod alibi de vita longâ, manifestius.) idèò in primis liquet, quòd spiritus ille vitalis non sentiat immediatè; sed sit ipsamet vitâ, quæ propinquius & immediatius sentit, ac dolet in illo spiritu.

29 Enimverò demonstravi in tractatu *De formis rerum*, quòd vitâ, sive forma rerum, sit quædam lux, specialis creatura, lucens in suo hospitio, per omnes partium satellites; non sit tamen substantia, neque accidens, utcunque præ tantâ rei novitate, crepet Schola Peripatetica. Quod paradoxon, per Matthesin demonstravi, & Mechanicè, libro *Elementorum*. Adeoque hic assumpto, ut sit alibi probaturum. De sensatione ergo, atque sensu, loquar multò propinquius, quàm Hippocrates: ut, si sensatio olim fieri dicta sit, cum passione corporis, in quâ spiritus impetum faciens, recipit im-

pressionem rei sensibilis, quæque ideo abusivè dicitur ipsamet species sensibilis: intelligamus modò, hanc impressionem unico momento, eodemque puncto, insinuari vitæ, sibi inexistenti. Sub quâ nempe insinuatione, applicatione, ac adaptatione, tum primùm oritur sensatio, facta in ipsa vitâ, & per vitam. Cujus videlicet vitæ proprietas inseparabilis, sit sensus ipse. Cumque vitâ non sit corporis, nec corpori propria, nec corporearum denique proprietatum soboles: sed ex dono Creatoris, lux adveniëns, supra sortem elementorum, & cælorum: hinc quoque sensatio non est corporum, nec materiæ, nec solutionis continui, &c. sed proprietatis planè vitalis, de ipso vitæ trunco. Sicut etiam non sat est, esse oculum, medium, spiritumque vitalem, ut fiat visio: sed insuper exigitur applicatio spiritus visualis ad vitam. Idèoque effectus videndi, utut prorsus ordinarius, superat totam naturam elementalem: quia vitæ ipsius continet iconem, ac symbolum: eò quòd visio, gustatio, odoratio, tactio, &c. sint effectus immediati vitæ, ludentes per sua organa: nam in omni sensu necesse est, spirituum lenocinia, & perceptas rerum species, adaptari immediatè ad vitam, si sensationes contingant unquam. Enimve- 39
rò in re tam arduâ, semotèque tam procul à communi doctrinâ, concede, Lector, ut adhuc viciniùs tecum loquar. Percepisti enim, non sufficere ad sensum ac sensationem, dixisse, Cerebrum, itemque nervum, esse immediatum sensus organum: nec etiam sat esse, ad hoc implorasse spiritum influum, imò vel ipsum spiritum, partibus insitum, quatenus ab influa cerebri aut nervorum vi fotum; nisi ad cuncta hæc, vitâ concurrerit. Tantæ nempe est molis ipsa sensatio, ut omnium sublunarium ambitum, cum tota cælorum ac elementorum potestate, facilè excedat. Itaque cum istud jam perceperis, dicam ulterius. Quæ enim de vitâ jam dixi, toto libro

De vita longa (ad quem propediem emer-
surum te remitto) dixi, quàm variè gliscat
vita in natura, videlicet quasi seminaliter
in ipsis spiritibus vitalibus; in ipsa verò ani-
31 màm sensitivā, velut fontaliter. Idcirco
propriè loquendo de sensu & sensatione,
ipsa anima sensitiva est primum, nec
non immediatum ens, quod sensationes om-
nes agit, & agendo in se tolerat. Ideoque
spiritus cerebri est duntaxat organum me-
diatum: vita verò est organum, sive me-
dium, quo sensitiva anima per sentit exter-
na irruentia. Sensatio namque, non est im-
mediatè in contento, nec in continentibus,
nec etiam in spiritu, per nervos in partes
vitales diffuso: quia differt ille spiritus,
impetum faciens, ab anima sensitivā, non
secus ac materialis fumus pinguis à flamma,
per quam accenditur. At anima, mens
immortalis, tota est humanis conceptibus
inpervia: quatenus est simulacrum ipsius-
met incomprehensibilis Dei. Anima autem
sensitiva, quanquam semine occasionali in-
cipiat in natura, id est, dispositivè: attra-
men, cum sit illius imaginis proxima ima-
go, tota quoque est humanitas incognita,
& prorsus jejuna. Idcirco nimirum, nec
potest per causas definiri: sed tantum ab-
32 surdo reflexionum circulo, ad suas actio-
nes, & proprietates describitur. Ut scilicet
sensiva anima sit lux formalis, cui prima-
riò vitæ sensitivæ proprietates conveniunt:
in homine autem, substerniculum atque
hospitium sit animæ immortalis, atque
immediatum syndesmon, cum creatis cor-
poreis præter se. Isti ergo animæ est ad-
huc remotior aspectus, relativus ad vitam:
cum vita & anima sint distincta, tanquam
abstractum, & concretum: vel potius tan-
quam entis proprietas, & ens ipsum. Ani-
33 ma ergo isthæc per vitam sentit, in spi-
ritibus animalibus, videtque immediatè in
spiritu optico, qui in pupilla habitat, con-
ceptas species visibiles. Spiritus enim opti-
cus ibidem, est speculum diaphanum, cu-

jus lux est ipsamet ibidem præsens anima
sensitiva, sedes, atque pedissequa mentis
immortalis. Idcirco non est opus recursum
34 susceptarum specierum sensibilibus, per
nervos, ad cerebrum: sed anima immediatè
præsens, vim omnem spiritui optico de
se elargiens, ipsa cernit, atque discernit.
Cerebrum verò, est tantum officina, &
condus istorum spirituum. Quare nervi
non deferunt deferendis speciebus, in sen-
satione haustis, ad cerebrum: sed irro-
randis spiritibus, in cerebro illustratis, ad par-
tes refocillandas, & confirmandas, quibus
ipsi inferuntur. Nec est etiam sensuum
externorum par ratio, prorsus cum po-
tentia phantastica, & suis fororibus. Nam
species sensibiles, exterius perceptæ ab
animā, abstrahuntur à sensibilitate; atque
tum demum tanquam de materia ex quā,
cuduntur inde species in imaginem rei sen-
sibilis. Alioqui sensitiva externè intransita,
conciuntur concreto modo, in organis
sensuum, ac proinde non tantum displicent;
sed jam nunc etiam dolent. De sede animæ
35 autem, variè pro corde & cerebro est dis-
putatum. Ego autem putem, animam sen-
sitivā, seminibus suis conformem, actu-
que reali, distingui à mente immortalis,
simulacro divinitatis: Sensitivā tamen
(quæ est homo carnalis vetus, Adamicus,
& lex carnis) utrobique non distingui à lu-
ce formali, ac vitali, nec sedere immediatè
in spiritu influente, qui totus nimirum la-
bilis, atque fluxus. Spiritus autem, qui or-
ganis mox à primā constitutione inolevit,
etsi vivat vita ultima seminum: nondum
tamen verè vivit vitā mediā animali, (quæ
sensitiva est) donec lumen vitale, superve-
niens, actualiter luxerit. Cujus dispositio-
nes gradatim quidem præmittuntur: sed
tamen instanti unico, à divina bonitate
Creatoris illuminantur. Prout libro *de vi-
ta longa*. Non secus namque id contingit,
atque in confictu silicis ad chalybem. Lux
ergo indubitabilis à Creatore rerum omnium,
accen-

accenditur, in spiritu viscerum nobiliorum: ac primò quidem, in Corde. Quæ lux, ut sensim vires acquirit, potentiùs dilatatur; non aliter quàm candelæ fumus inferioris, flammam visibiliter, de superiore dimissam, suscipit. Adeò, quanquam organa officiorum diversitatibus diremta sint, inferviunt tamen mutuâ conspiratione necessitatibus, & finibus, Domino Creatori, præfixis. Est attamen omnium viscerum, & membrorum, unica tantum chelys, continuata homogeneâque vita, ac anima sensitiva; quæ in singulis quasdam determinationes, sive proprietates, quas per semina sibi præparaverat, suscipit, & mox dein induit. Etenim, ut flamma candelæ non extenditur supra, vel extra suam sphaeram; nec perit, quamdiu intra sphaeram istam degit, licet inde exortæ fulgines longiùs avolarent extra sphaeram, flammæ expertes: Ita similiter, spiritus influi, licet participatione vitæ illustrati dissidentur, peregrè vadant, atque idcirco materialiter in condo minuantur; imò & hæcenus, luminis vitalis flaccescat vivacitas; nil tamen de animæ sensitivæ essentiâ perit. Quoniam vita non acquiritur per partes, & gradus, ut neque subsistit, accidentium instar: sed semper est vita; quamquam in istâ luce, plus minusve vivacitatis appareat. Non secus enim atque ignis, ubi aliquantillus, tam est ignis, quàm intensus alter: Pariter & quicquid exhalat de corpore, vitæ participatione antea gaudens, vitam tamen amittit, simulatque extra sui limites egreditur. Servant sic quoque excrementa, non quidem vitam, sed spirituum vitalium conparticipationem. Quapropter etiam inde, inferioris harmoniæ ordo in ataxian labitur. Juxta illud: *Spiritus meus attenuabitur, ideòque dies mei abbreviabuntur*. Immoderatio itaque pulsus evacuatio, ac similitum, festinam necem adfert. Quatenus quidem non animam continent: sed duntaxat vitam ultimam seminalem spirituum

vitalium. Etenim de proxima inexsistentiâ mentis immortalis, sive divini sculptri, sub Judice adhuc lise est, inter cor, & cerebrum. Ego enim, qui scio, etiam empychosis fieri, eo ipso instanti, quo sensitiva adest; id est, dum accenditur istud formale, animale, & sensitivum lumen: (prout alibi *De ortu formarum*:) credo etiam, adesse mentem immortalem, eamque totam sedere immediatè in anima sensitiva, tanquam associatâ. Non quidem sedere in aliquo corporis angulo, viscere, ergastulo, aut spirituum officinâ. Sed puto, Mentem esse per totam animam sensitivam, hancque penetrare, neque ejus sphaeram, quamdiu vivitur, excedere: atque hæcenus multis subjacere circumstantiarum importunitatibus. In morte autem separatur Mens: quia ipsa sensitiva, tanquam lumen candelæ, in nihilum abit. Quæ hic sanè prægustanda erant, ante sensationis explicationem. Dolor itaque, ut maximè sensibilis, nobis viam aperiet. Est enim noxia atque tristis sensatio, in spiritu vitali concepta, per vitam inserta animæ sensitivæ. Ac proximè loquendo, Sensus est animæ sensitivæ passio, in spiritu vitæ concepta. Nihil namque lætari, tristari, vel dolere potest, præter animam ipsam. Adeòque sensus, cum sit doloris vel complacentiæ prima conceptio, omninò fit in anima primariò. Ideòque sensus nil, præter illam animæ potestatem, concipiendi, & judicandi passivè, de externis irruentibus, mihi repræsentat. Itaque, quandoquidem hæc pendent ex anima, cujus tota historia nobis cæca est: non mirum, hæcenus à Scholis, non nisi oscitanter, de anima & sensatione actum. Quippe quæ longè manifestiorum inquisitiones transilierunt intactas; imò, subscribendo Ethnicorum somniis, per ignaviam neglexere. In dolore ergo, anima irrationalis sensitiva tristatur, furit, irascitur, anxiat, prurit, timetque primariò: atque, ut est radix fontalis actionum omnium

vitalium, musculos non tantum, sed & partes quasvis, naturaliter movet, ac contrahit ad suarum passionum tonum. Sensus itaque, est externorum sensibilibus actio; quæ dum concipiuntur in anima, patitur ipsa quoque non minus quam sociæ vitæ, spiritus animalis, ac reliquum satellitium. Mens autem immortalis nil quicquam, in sui substantiâ, horum patitur: sed tantum in subiecto, sede, hospitio, animâ nempe sensitivâ. Alioqui cuncta simul sublunaria, invalida sunt nimium, quàm ut immortale ens, deinceps duratione æternum, queant afficere. Atqui minutulum est adhuc, quod sensitiva anima à sensibilibus patitur; nisi ipsa sibi velut hostilis fiat, dum impatiens exorbitat. Inchoat nempe agere, dum per sensibilia irritatur, patiturque. Siquidem spiritum vitalem, totumque corpus concutit, ac demum vitalem suppellectilem prodiga dissipat, sibi que morbos parit, ac necem accelerat. Ut etiam hinc verificetur proverbium, quod nemo magis lædatur, quàm à semet ipso. Adeoque à conceptis sensibilibus, (uti anima sensitiva merus actus est, semel stimulata, (est namque tota irrationalis, brutalis, irascibilis, ac concupiscens) in furias transilit, & symptomaticè, sive furiosè, cuncta concutit. Sensibilia ergo, læsionum atque morborum occasiones sunt: Anima verò sensitiva, easdem occasiones persentiens, nec ferre volens, suos variè concitat ministros, impressisque ideis à scopo alienat. Unde dein varia morborum semina, ac proles. Anima ergo tolerat, patiturque præfata, ab objecto sensibili; unde per sensationum stimulos agitata, agit, patiturque demum, quatenus prodiga, suam furens dissipat œconomiam, Dumque sentit suavia, plausibilia, juvantia, & sibi grata, non est in hac sui sensatione differens à judicio, quo sentit noxia corrosiva, pungentia, lacerantia, contudentia, non nisi per accidens, planè externum ipsi

vitæ. Unde facilè dignoscitur, quod sensus fiat per judicium animæ sensitivæ, delatæ super conceptum sensibile, alterantis primum per se, juxta conceptam sensationem deinde deportat ulterius ad aliud judicium phantasticum, à sensitivo judicio semotum non aliàs, quàm sensus ac phantasia, facultatibus dissident, non autem subiecto. Parcite, Lectores, si perturbationes, & affectiones materiales omnes, immediatè tribuam animæ sensitivæ, suisque satellitibus spiritibus: non autem ipsorum organis. Sunt quippe quædam titillantia, quæ pruritu, ac odaxismo, risum, atque subultum concitant in aliquibus, quæ in aliis ne minimum horum commovent. Nam non rarò, intus obtenebratur anima, naturali sensatione, contristaturque, vix agnito subiecto: imò alibi delirat: atque alibi anima sensitiva fit insensitiva, ut in caducis pro tempore, in paralyssi autem, sæpe ad vitam, saltem in læsis organis, etiam adhuc viventibus. In multis autem absque sensu, judicio, ac ratione, licet spiritus animales emanent, ac, in habitum diffusi, moveant, & noxias aliquin impressiones interrim hauriant. Sic suus est vitæ, atque illius sensitivæ animæ torpor, amentia, atque molestia intus, etsi nil extra quatiat, aggravetque. Quippe cum & in somno stulta sua sit libido, fames, sitis, metus, agoniam, miraque infomniorum irrationalium dissoluta libertas. Quinimò mutantur statim amica, in mixta, neutra, vel hostilia: quatenus Archeus, nunquam ferians, aut otiosus, è suavis, amara, vel exedentia facit. Concipit namque (ut dixi) anima, res sensibiles, medio satellitii, & clientum, quibus ipsamet præsens adfuit, ac per applicationem sibi iram concitat, tristitiam, amorem, metum, &c. quarum nempe idearum characteres format sigillariter in Archeo suo, per quem singula commutat, juxta imaginem seminaliter sibi propositam. Qui characteres, animæ sensitivæ irratione, vitæ,

atque

atque sensus participes, vestiunt primò corpus feminale, ex Archeo, unde tandem promptissimæ ad agendum vires subnascuntur. Fitque in his quandòque adeo prompta & pertinax affectionis perseverantia, quod specimen admirationis speculanti exhibeat, præsertim, si vitæ, ac spiritualis seminis attributa quis examinet. Etenim quàm citissimè pueri, mulieres, & improvidi, irascuntur, flent, ridentque? Nam illorum sensitivæ animæ recenter, ac velut immediatè, rebus sensibilibus quasi adhærrent. Naturale itaque est, quod spiritus sensitivus sponte, atque facile, in hujusmodi exundationes feratur: quia anima illa, facile à sensuali suo judicio recepta, labitur in passionis spontaneas spirituum materialium; Ac, ut vel à puero, isthæc inoleverunt: ita deinde iracunda, furiosa, & tota symptomata, anima ista adolescit, quæ aliàs longè tutius, sub mansuetudine cuncta perageret, quàm quod præ furis, in morbos, propriamque subinde internecionem, adspiret. Quod frequens ac manifestissimum est, in uterinis exorbitationibus, aut symptomatibus quorundam vulnorum, 39 aliorumque morborum. Ira igitur, furorque hoc loco, non sunt hominis; sed animæ illius sensitivæ, in vitam delatæ, naturalis sensationis thymoses patrantis, quæque proin non rarò, in tantum culmen adscendit, ut escharam urat, partemque, instar ignis, sphacelo sideret. Dolor itaque, indubium sensus tactus pathema, in quo anima sensitiva exprimit objecti displicentiam, juxta injuriæ conceptæ differentias participullatæ. Porro an istud pathema sit judicialis potestatis functio, unde anima proprio etymo, sensitiva nuncupatur: non secus atque facultas motiva, solo animæ nure, movet, absque excitatore externo, aut peregrino. An verò dolor sit pathema, productum immediatè à causa dolente sensibili, Scholæ indagare potuissent, si illas, tanta veritatis indagandæ, quàm recipien-

di ab agrotis salarii, cura tetigisset unquam. Penes me autem res ista dudum dubio caruit. Siquidem cum doloris sensus sit judicium animæ, per sensationem, in facultate sensibili expressum, quo anima plangit de objecto sensibili, nocuo, ac dolente: Idcirco utrobique ferè concurrunt ambo simul connexa: & utrumque etiam suo se habet modo, ad dolorem. Nimirum causa sensibilis injuria, est motiva doloris: ipsa verò anima sensitiva, judicium fert de objecto dolorifico, cum quadam pathematis excandescencia, ac impatientia. Quod quidem in vulnere, contusione, tensione, ambustione ac frigore, quatenus causis externis est prorsus obvium. Dum autem jam, vel ab præfata externorum impressione, vel propriâ intus exorbitatione, motrices causæ dolorum applicatæ sunt, fitque inde spiritus sensitivus, totus acer, rodens, mordax, degener, formatque cruorem sibi parem: Tum scilicet, anima sensitiva, nedum judicium simplex de dolore fert, dolendo: sed insuper, ipsa in se tota conturbata, de se novum parit productum dolorificum, non secus, ac si illud è causa externa occasionali prodiret. Et quanquam hæc ambo, in majori pathemate, ac graviore sensatione, plerumque concurrant: attamen propriè loquendo, dolor magis intimè respicit censuram, ab anima sensitiva patiente latam: sive, propinquius se reflectit dolor ad proprietatem animæ, quàm ad causam dolentem. Multi quippe graviter vulnerantur, citra manifestum dolorem: prout & furiosus, dolores se vix sentire, ex causis noxiis, ostendit. Quædam etiam sæpe torituræ dolores eladunt, & inuncta etiam dolores fallunt, licet partes injuriâ vapulent. Quare sensus, magis intimè, ac propriè, respicit censuram potestatis animæ sensitivæ, quàm injuriam causæ dolorificæ. Enimvero præfata indolentiæ ergò, in Lepra, & in immobilitatis in Apoplexia, &c. divertor aliò. Equidem Scholæ, 41

pro sensationis ac doloris primario organo cerebro certantes, notant ideo cerebrum, propriâ idiopathiâ, immediatè, unoque velut ictu tactum, perdere etiam sensum simul, & motum: imò alterum latus contrahere. Fiendi autem modum sic exprimunt. Quartus cerebri sinus (sinulus perquam exiguus) initio spinalis medullæ, à cerebello incipiens, obstitatur per pituitam; unde instantanea apoplexia. Natura enim nolens, aut non valens retrahere, aut reducere ejusmodi pituitam eo semel delapsam, sedula saltem satagit, illam pituitam in alterutrum latus illius canalis deponere. Unde consequenter illius lateris paralyxis oritur. Hæc quidem lego de Apoplexia, ac Paraly si: nil tamen de contractura, per ictum capitis oriundâ. Paracelsus quoque non contentus hac somnolentâ trium morborum doctrina, inconstans etiam volvitur. Nunc enim ait Apoplexiam, atque inde subsequenter Paraly sin, nasci, eò quod sensitivus spiritus in nervis, aquæ vitæ instar, flammam ab igne Ætnæ contraxerit, fodinarum sulfurearum more, lege microsmicâ. Quâ dein phlogosi, nervi atque tendines, velut adusti, cremati, ac velut semimortui, exsiccantur cum musculis, manentque ideo deinceps sensu atque motu privi. Constituit nimirum hos duos morbos (de contractura ex ictu nil cogitans interim) non quidem in capsâ cerebri: sed in extremis nervorum ramis, tanquam si essent affectus, ab externo introrsum properantes. Alibi verò, non sulfurosum quippiam, aut phlogiston, censet Apoplexiæ causam: sed accusat duntaxat Mercurium (unum nempe de tribus, quæ sua vocat naturæ initia) nimis exquisitè circulatam, suâ exuberanti subtilitate, instantæ ejusque mortis causam continentem asserit. Alibi, ad cælorum stellas Apoplexiam revocat. Atque alibi rursus varians, docet omnem Apoplexiam fieri è crassis vaporibus, arterias gutturis, & irrequietos

pulsantes canales, obstipantibus: esse quoque eclipsin lunarum cerebri in nobis, necessitate microsmicâ. Vertiginis ideo pariter causas ad incertâ circumrotavit, totus nempe ipse vertiginosus. Ego autem aliter processi. Quicquid primariò sentit, id ipsum est doloris primum susceptivum, atque efficienter efficiens. Sed gladius, ictus, confusio, corrosiva, &c. sunt quidem occasionalia, vel instrumentalia effectiva: non autem efficientia primaria doloris. Dein, cum dolor plerumque in instanti nascatur, etiam is, qui per externa excitatur. Ergo ad dolorem, non est opus recursum ad cerebrum, ut per reflexionem, velut consulto, opus habeat. Quapropter Scholæ, parùm à cerebro recedentes, maluerunt nervum accipere, pro primario organo, percipivo objectorum sensus, quatenus vel radio luminis, vel materiali spirituum irratione (nondum enim se determinârunt in plerisque) à cerebro, continuò dimissâ, adsparguntur. Adeoque cerebrum denegare sensum atque motum inferioribus, nisi per mediatiores spiritus suum favorem incessanter inspiret. Ast & in hoc multas reperio anxietates. Inprimis exploro diversos tactus in homine. Nimirum singulares penè, in membris singulis: imò in intestinis, aliisque partibus, omni fermè nervorum consortio destitutis. Quales sunt ipsi dentes, quorum etsi radicem nervulus tangat, non tamen ipsos exterius dentes; quos tamen sentire, inviti multi testabuntur. Sic ureteres carent nervo, ipsumque cranium, sub terebrâ trepani, sensum mirificum, in pedum usque digitos, resonat. Credidi itaque, non posse ab unico & communi fonte cerebro, vel univocæ texturæ nervo, tantam distribui unius tactûs latitudinem. Supposui itaque, quod antè jam probavi, sensum primariò, in animâ sensitivâ, ubique præsentè, atque eatenus etiam proximè in spiritu insito partium, residere. Idque eò audaciùs asserui, quòd cerebrum ipsum, influi

influi spiritûs officina, tam surdo atque anomalo tactû polleat, quod sine sensu putatum sit. Ergo vel ruit axioma: *Propter quod unumquodque est tale, illud ipsum est magis tale*: vel cerebrum non est primaria sedes & fons tactûs. Denique, dolor omnis fit in loco, & quasi ex tempore sentitur. Ergo & tactus fit in loco, & non post factam denunciationem ad caput. Quinetiam in naturâ, vel in rotundo saltem, non est dexterum & sinistrum: atque adeo nec potest per lapsum, pituita servari latus in Paralyfi, nisi in unicâ quarti sinûs cavitate. Si quidem motus & sensus, sunt in unico & eodem musculo, simplicem ac exilem nervum suscipiente. In digitis tamen stupore affectis, suspenditur sæpe solus sensus, motu sospite interim, atque libero. Itaque vel est necesse, sensum & motum non pendere ab eodem nervo, spiritu influo, horumque communi principio: vel necesse est, ab eodem unico nervulo pendere motum duntaxat, & non sensum: vel solum sensum, & non motum: vel esse alia peregrina hæcenus ignota, quæ tollunt aut laedunt solum sensum, & non motum: alia verò, quæ solum sistunt motum; ac nonnulla, quæ u-

46 trumque afficiant. Quapropter penitiùs attendendo, aspexi stuporem tactûs, insensibilitatem, carentiam, vel defectum in motu, aliquando esse passiones, ex medio privativo ortas: easque tum quoque de necessitate esse privativas. Utin luxatione vertebræ, strangulatione, &c. Novi enim honestum civem, ter à prædonibus suspensum, emungendæ pecuniæ ergò, mihi quæ dixisset, quòd eo ipso, quo tripes è pedibus subtraheretur, amisisset motum, sensum, omnemque mentis operationem. Saltem, non illi tum erat repletus quartus sinulus cerebri, neque medulla spinalis compressa,

quæ intra vertebrae debebat hospes: Laqueoque disrupso, ut istæ functiones animæ, & corporis, redirent in pristinum statum, non tollebat iterum è quarto illo sinu pituita obstitans. Astrologus quidam, volens tentare, an mors suspensionis dolorosa esset: laqueum collo circumdixit, iussitque adolescentulum filium, ut attenderet, dum pollicem moveret post subtractum subter pedes scabellum, ut statim funem amputaret. Puer itaque fixis oculis in digitos patris, nec cernens motum in iis, sursumque respiciens, vidit patrem lividum, exsertaque linguâ. Ergo abscisso laqueo, Astrologus decidit in terram, & vix post mensem convalevit. Eodem ferè modo procedit demersio. In qua simulatque primo tractu, hausta est aqua in pulmonem, per os, amittitur usus facultatum mentalium, iteratòque aquæ haustu priora confirmantur. Nec attamen tam citò moriuntur, quin, si proni jaceant, ut aqua effluat, etiam qui dudum mortui apparent, plerumque reviviscant. Repletis ergo pulmonum canis, hospite peregrino, intercipitur radius vitalis, à præcordiis, in caput perperuð lucens. Unde consequenter, velut Apoplexia privativa, confestim oboritur. Mirum sanè, utrobique tam citò labascere mentales functiones. Adeoque & hinc necessitatis continuata conjicitur importunitas, atque dependentia, ab inferiorum aspiratione, & favore vitali, nondum in Scholis agnito. Quapropter tractatum *de Duumviratu* adornavi. Consideravi itaque, si cerebrum sit fons, ac sedes primaria, animæ immortalis, intellectûs, & memoria: saltem quamdiu anima inerat cerebro, debebant istæ facultates manere illibatæ: cum ad cogitandum nec crure, nec brachio, nec ipso anhelitu, sit opus. Attamen suspensio, unico velut ictu, facultates mentis tollit totaliter. Etenim dum arteriæ jugulares communitatem cum inferioribus denegarent, vel pulmo, aquâ reple-

tus esset, statim, nedum facultates collabuntur: verum etiam ejusmodi interclusio agebat per modum apoplexiæ universalis, & non uno tantum latere motum suspendebat, prout in Paralyfi. Inde enim mihi confirmavi, influxus viscerum inferiorum, ac communionem tolli à cerebro, per vinculi aut obstaculi interceptionem. Unde consequenter quoque suspicatus sum, conceptus primos formari alibi, quam in capite. Juxta illud veritatis: *Ex corde manant adulteria, homicidia, &c.* Reperi in super Apoplexiam, stuporem, Paralyfin, Vertigines, Caducum, Spasnum, &c. esse passiones, positivæ causa occasionali oriundas, multumque distantes, à privativis, constrictivis nervorum, meatuum, ac spirituum Quæ causæ hæcenus à Scholis sunt neglectæ, in præfatis morbis subscribendo scilicet ethnicis deliriis, pituitam in quarto sinulo cerebri stabulantibus. Cum interim similes ac positivæ facultates, ubique in opiat, itemque in morbis soporosis, ac epilepticis occurrant. Memini quoque, aliquando in meis Tyrocinis, virulenta quædam distillasse, quæ si quando non ritè obturatis juncturis, odorem de se spirarent, vel postmodum, separando vasa ab invicem, incautum me ferirent, unico instanti, in lapsum paratus eram, cum vertigine, & dextri lateris stupore. Adeo ut si iterum, semel tantum, me odor percussisset, absque dubio, cecidissem Apoplecticus. In tantam scilicet me olim temeritatem compulit ardor sciendi, quod millies vitæ non pepererim meæ. In propositis itaque terminis. Non enim odor iste excitabat pituitam, labi minitantem, eamque è sinu cerebri iterum removit aeris novus ac recens afflatus. Ergo si quædam simplicia torporem, vertigines, motus cessationem, & sensus obfuscationem adferant, non est absolum, his similia intus, etiam repente obnasci. Nec decens est, unius pituitæ privanti obstipationi, hæc cuncta perpetuò

dedicare. Memini namque, apoplecticum 49
binis horis extinctum, cumque suspicio esset oblari veneni, instituta fuit dissectio. Ablato ergo cranio, tredecim studiosi abstulerunt suaviter Meninges, cerebello dein modestè diducto, ne quicquam pituitæ in quarto sinu repertum, ut neque deorsum decidisset in medullam spinalem, studiosè indagantibus fuit compertum. Igitur nunquam inducar, ut cum Scholis credam, Apoplexiam esse obstipationem pituitosam quarti sinus cerebri: ut neque credam, Paralyfin obstructionem alterius lateris medullæ spinalis. Inprimis in faustæ medellæ horum morborum produnt ignavas causarum disquisitiones. Dein, est Apoplexia tam negligenter, atque ignoranter hæcenus tractata: quod in Scholis adhuc hodie sit proprio destituta vocabulo. Siquidem à 50
plexu, sive arteriarum reticulâ, Galeno somniatâ, vel aliunde ipsi credulo traditâ, nomen retinuit; quam reticulam hæcenus Anatome nondum vidit. Sed Galenum, ut temerarium nugarum assertorem, ac ridiculum dissectorem, sua mentita reticula destituit. Ita ut, Andream Vesalio auctore, jam liquidò constet, Galenum, cadaver humanum dissectum vidisse nunquam: suamque anatomie doctrinam aliunde verbotenus descripsisse, non secus atque rem herbariam è Dioscoride. Facile ergo didici, nedum locum, & sciendi modum, sed & totam Apoplexiæ tragediam, atque remedia debita, in Scholis Galenicis, necessariò ignorari penitus. Confirmavit id mihi namque sanandi methodus. Sæpe namque recentem Apoplexiam, per vomitiva, aliàs verò additis deinceps confortantibus, loquelam, sensum atque motum restitui. Omnes verò, quorum alterutrum latus defecerat, exhibito Diaphoretico Paracelsi, à me alibi descripto, sanatos vidi, Mercurius enim iste sudorifer, ut absque ullâ evacuatione sanat: ita & citra pituitæ revulsionem, è quarto sinu cerebri, desideratam opem

opem tulit. Secutus enim Sacrorum doctrinam. (*E fructibus eorum, cognosce eos.*) A posteriori scilicet, atque ab effectu didici, originem Apoplexiæ esse positivam: non autem privativam, vel oppilationem sinûs cerebelli, factam per phlegma isthuc repente decedens. Porissimum, quod ex uterinis affectibus non raro oriuntur Apoplexiæ, atque Paralyfes. Adhibitis cessantes utero remediis, iisque neglectis, vel præfocantur verè apoplectica, vel paralyfi, in vitam quoque languent. Cognovi finaliter Apoplexiæ limen esse in præcordiis; in cerebro autem, non nisi per deuteropathiam, quâ cerebrum vicissim auscultat inferiorum regimini. Neque enim vomitiva, ut nec etiam præfatum sudoriferum, quicquam submovent è postico sinulo cerebri, multoque minùs à medullæ spinalis exili cavitare. Idque nôrunt, quotquot unquam illarum partium dissectioni adfuerunt. Itemque odoriferæ & auxiliares essentia, potæ, ad caput, si constitutum foret, nunquam deferrentur: attamen mox sensibilibiter opitulantur: quia in præcordiis suis est gustus, suusque odoratus proprius. Quinimò & suus tactus hinc corpori communicatur, medio animæ sensitivæ, ubique præsentis. Quod licet alibi de vitâ longa sat probaverim: hic unico saltem exemplo convinci fortasse, juverit. Itaque si quis Scamoneatum, saccharo ac aromate larvatum virus, biberit, commendant quidem id lingua atque palatum, pro prima vice: sed iterata, errorem larvatis gustus, detegit hypochondrii horror, & bibendi aversio. Quodque aliqui linguæ suave est, horridum fit præcordiis. Non mirum igitur, singularem ibidem gustum atque tactum esse, ac inde in membra diffundi, illosque præcordiorum sensus statim resciri, odoris essentiis: tardè verò ac nunquam, si narius, palato, atque cranii futuris applicentur. Etenim notavi quædam, quæ nedum soporem, vel catalepsi: sed etiam amen-

tiam faciunt, sternuntque mentis dignitates potissimas, sensu tamen motuque illibatis. Postmodum verò intellectus redit, abolentur verò tam sensus, quàm motus. Quædam etiam, foris inuncta, sensum tollunt, sic ut chirurgo libertas sit scindendo, ablatisque post unctionibus, redit abactus sensus. Credidi hinc sanè, Apoplexiam, Sopores, Caducum, itemque hytericas strangulationes, ac syncopas quaslibet, esse morbos ex deuteropathia, & actione regiminis: non autem corporali humorum ac vaporum confluentia, in utribus cerebri natos. Equidem uterus nunquam supra Diaphragma ascendit, aut apoplecticos patrat. Non est ergo materialis attractus uteri, & capitis. Suffitum enim novi, quo mulier repente corrui Apoplectica, cum lateris paralyfi, talisque perseverat, nisi suffitu è sicu equino, per infundibulum transmissò, restituitur. Vidi namque, & colli circulum, in muliere, repente supra menti altitudinem ascendisse, quod nec humoribus, nec vaporibus est opportunum. Est nimirum uteri aspectus, tanquam basilisci sui, quo partes affluxu laticis (quis autem iste latex, alibi docebitur) rument: prout multis aliqui venenis est vernaculum. Perinde, quasi aquæ ascendunt, ac intumescunt, utraque lunæ statione, ex solius astri illius aspectu. Meipsum hac in parte depingam. Dum 65 annum agerem, effemque circa Apoplexiæ considerationem distentus: discevi positivam nempe, quæ à veneno glaciali fieret, ab alterâ, quæ per obstipationem nervi affligit, perinde se habere, ac dignosci posse. Perinde ut qui recto crure sedens sensum in crure amittit, propter nervi compressionem, dumque illi sensus restituitur, sentiri lincinationes à spiritali vitali vel animali (qui falsus est, ut ostendi libro *de vitâ longâ*). Sed à stupore, qui à veneno glaciali progreditur, si sensus redierit, nullus occurrit lincinationis aut puncturæ dolor. Contemplabar enim

in museo, sub frigore kalendarum Januarii, & testa prunis paucis onusta, eminus stabat, quo saltem algidissima hyemis tempestas mitigaretur tantillum. Unus opportunè ex meis adveniens, demutiavit fuliginis fœtorem, & actutum testam abstulit. Sensi autem statim circa officium stomachi, minitatum deliquium. Surgens ergo, egrediensque uno instanti, lapsus sum recto corpore in fundum lapideum, Itaque tam ratione syncopes, quàm occipitis ictus, ablatum sum pro cadavere. Redii quidem post horæ quadrantem ad signa vitæ: sed cum tumore occipitis, sensu futuras cranii insigniter, magis magisque dolere. Gustum quoque atque odoratum totaliter ablatos, auresque tinnire continuò. Ad singulos porro conceptus, statim caput vertigine rotabat, etiam clausis oculis. Mox abinde nervi omnes, usque in furas, doluerunt, sic ut unica sternutatio totum corpus lancinaret crudeliter, edendi quidem appetitus rediit, sed rotatio ad menses aliquot me exercuit. Didici autem primùm, quòd vespere, ante cœnam vertigo cresceret, nempe circa digestionis terminum. 2. quòd stante iudicio, vertigo tamen invalesceret. 3. quòd oleribus quibuslibet, & piscibus non falsis, rotatio crudeliùs insurgeret. 4. Notavi Turcoidem gemmam mansisse integram lapsò mihi, nec præservasse à periculo casus. Quòdque Turcois non juvet, nisi quos subitaneus cadendo metus corripit. Quod non evenit, quibus syncope casum præcedit æ fabricat. 5. Quod vertigo esset à cibis corruptelæ obnoxiiis. 6. Ac seriò notavi, quòd Apoplexia, vertigo, &c. pendeant ab hypochondrio, quanquam caput mihi ab ictus concussionis unice videretur affectum, ac vertigo sensibilibiter in capite rotaret. Attamen cum vertigo cibos, ciborumque copiam respiceret, notabiliter percepi, innox à præfata syncope remansisse circa stomachum, hospitem præter naturam, præfatæ vertiginis causam occasiona-

lem. Idque validiùs confirmavi, quòd quoties olim mare transfretassẽ, nauseabam quidem initio sub procellis, at nunquam vomui, aut manducare desivi: sed postquam in terris liber oberrarem, percipiebam semper oberrantem vertiginem, noctu dièque motum sursum ac deorsum navigii referentem. Donec semper tandem per vomitum vitrioli albi liberarer. Etenim saltem navigando, nulla erat oblata offensio capiti: attamen, quasi ebrius essem, continuà vertigine casum minabar, constante tamen atque illæsa iudicii operatione. Semper autem illà vertigine liberabar, unico vomitu. Sed jam in præfato lapsu, ictus quidem tumorem in occipite ac futuris, suos prodebat effectus, in organis sensuum, & nervis. At hæc cuncta minimè causabant rotationem capitis, quam à ciborum delectu potissimum observabam proritari, sive exasperari. Maximopere quòd unico vomitu, pro more, ejusmodi rotatio compesceretur. Unde in meipso experiebar, vertiginem, etiam læso capite à stomacho, adeoque à duumviratu suscitari atque foveri. Ipsam autem syncopen, dedisse ictus causam, simulque reliquisse notam sigillarem in hospite peregrino, ibidem detento. Denique istam rotationem non à vapore, infernè sursum lato: sed à corporeà occasione excrementi sigillari, quoties aliquid, quod istis officinis infernis minùs arrideret, occurreret; vis eorundem impressivaque Idea, in cerebrum redundaret. Inde itaque distinxì inebriativa, à stomacho in arterias traducta, vitalique spiritui commissa, œconomiam spiritus, in cellulis cerebri, confundere, simulque imaginativam turbare, quia exotica peregrinaque actualiter per arterias sursum pergebant: A vertiginosis videlicet, quibus nempe superstitute incolumi intellectu, rotationes duntaxat, utcunque atroces obversarentur. Nam & harum rotationum causæ occasionales perstant in hypochondriis: unde vi regiminis, ipsum cere-

cerebrum : non autem mentis abstractas facultates in spiritibus immediatè sigillatas, vitiant. Perinde quasi ungula Alcis digito alligata, eundem duumviratûs rigorem compescit in epilepticis. Perpendi etiam quasi opticâ inspectione, qualiter in præcordiis primi conceptus formarentur, atque inde ad cerebrum missi, polirentur. Ac tandem quo pacto in deliris, atque insanis hypochondriacis, hæc diversimodè agerentur, citra ullam capitis rotationem. Atque in ebriis, rotatio comitaretur illorum amentiam. Alibi verò rotatio nullam induceret mentis cespitationem. Prout aliàs memoria cespitaret, sospire homine integro. Profectò ut hæc feriò, multòque otio mecum ponderabam, reperi, qualitates in ipsis excrementis suas sequi Ideas, ac sigillatim suas ludere scenas; quas nimirum qualitatûm diversâs proprietates, tanquam dona seminalia, verasque formales Ideas, tum prius dilucidè comprehendì : à quibus scilicet immediatè robur animæ sensitivæ (utpote ejusdem formalis classis consortes) vitiaretur, varièque subigeretur, atque cederet importunitatibus activarum idearum. Proh dolor! tum sese mihi manifestavit fundus animæ, apud Taulerum sic dictus. Qui nisi aliud, quàm ipsa mens immortalis erat, quantis videlicet tenebris exterioribus, velut tunicis pelliceis, obvolveretur, quatenus alligata est, hospitaturque, durante termino vitæ, in ipsius animæ sensitivæ diversorio. Adeoque hinc dilucidè cognovi, quem

55 & ideo, libro *De vita longa*, inaudito sermone explicui in honorem Dei, Satanæ contemtum, totiusque peregrinationis humanæ magnificentiam. Docui etiam de Vita longâ, caput fontem accretionis, partium sub se sitarum (quod gibbosi etiam confirmant) adeoque à capite, limirari statum atque durationem accretionis : terminos quoque describi pilis, & capita ideo incuria, vix canescere. Profiteor itaque cum Scholis, à cerebro, ut fonte, lumen vitale

diffundi quidem, ac per novos dispergi, eoque absente, facultates diversorîis propriis silentes, etiam confestim filere occasione privativâ. Nam licet sensus ac motus, à spiritu insito partium, tam perceptivè, quàm exsecutivè quodammodo pendeant : quia tamen partes singulæ, vitaliter foventur ab irrorato cerebri lumine, hujusque luminis intercepto filo, sive radio, quamprimùm etiam intercipiuntur sensus & motus. Ast hæc tantùm commonstrant Apoplexiam privativam, non ita quidem verè morbosam, quantum accidentalem, prout superiùs in luxatione vertebrarum quoque ostendi. Non aurem, quod proin sensuum ac motuum causa fontalis in spiritu commoriatur, licet ejus functio suspendatur, dum supernum istud lumen suspenditur. Nam sublato capite, nescia aliquandiu volitat. Truncato etiam hominis capite, artus dudum sæpe subsiliunt, contrahuntur, innatque motus adhuc signa præbent. At Apoplexiæ positivæ ac morbosæ, longè alia causa atque proprietas est. Subinde namque in volam, vel in unicum digitum incidit confestim sensûs oratio, stuporque, sospite tamen motu. An ergo proinde pituita, isti digito exotica, cadit in nervi medullium? per canalem scilicet, quo nervulus perforatus, & conspirabilis cerebro cogitatur? Vel forsitan vapor pituitæ insolitus, eò decurrit? quique sursum aliqui scandere solebat, vel debebat, naturâ vaporum sic statuente? & vitali vi enormitica obtemperante? At saltem unicus 57 nervus, in tendinem volæ, quatuor pariter digitis sensum atque motum largitur : cur ergo unico tantum digito, solus stupet sensus? Denique quis unquam vapor, vel à renacissimo mucò elatus, crassior erit, & non æqualis illi, qui ab aqua ascendit? Respondeant, quotquor in universo fuerint distillatores. Cur ergo ad stuporem, requireretur crassus vapor pituitæ (quæ non ens, demonstravi sat alibi) & non aquæ simplis,

cis, vel cruoris? Sin verò vapor laticis aut cruoris id effecerit, tum quoque necessarius, ordinarius, atque continuus erit omnium stupor generalis, absque intermissione. Deinde si aliquis humor, vaporve peregrinus, aut excrementosus, sit causa occasionalis hujusmodi stuporis, privativa scilicet ac oppilativa nervi: is certè mittitur, vel propria eò decurrit sponte. Si mittatur, at saltem non à cerebro, vel medulla ejus vicaria. Nam sic non confestim, ut neque ad unicum saltem digitum, digitique extremum, mox antea sanum, afficeret. Nec mittitur vapor ille à spiritu vitæ æconomo, quippe qui libentius, ac promptius, per diapharesin proscriptus exiret. Providentiæ itaque, & naturali solitudini, cuncta semper in optimum finem dispensanti, id manifestò contradicit. Quòd nimis sibi injuriosa natura in nervos impingeret, quæ facilius, melius, ac propinquius, pro solito, ad naturale ac ordinarium cutis emuncto-

58 rium amandassèt. Adeoque ista Scholarum vaporalis vapulanda fabula, multiplex adynaton continet. Nam nervorum canalis, recto filo, continuatòque ductu, desinit in medullam spinalem, nec ullos habet transversos tubos, per quos vaporem illum pituitosum lateraliter transmitteret (alioqui namque fieret spirituum totalis jactura, antequam ad executorem motus musculum devenirent) tantum abest, quod eundem isthac vaporem assurgeret. Non potest itaque is humor, aut vapor, ad unicum digitum transmitti, vel descendere (multòque minùs, repenti insilire) nisi per nervorum meatum, cum medul-

59 lla spinali communem. Atqui somnio simile est, quod in corpore sano, non autem querulo, confestim digiti sensus deficiat, per pituitam, non antè in nervis alterioribus perceptam: aut aliòqui per vaporem, heteroclitico modo natum non dimissum, aut descendentem eò, ut neque in parte statim generatum. Cùm aliòqui omnis per-

egrini hospitalitas, vel ab ipso initio, sit naturæ manifestò molesta. Sed fortè an lateraliter, in extremum digiti nervum, ea pituita, vel is vapor irrepsit? At tum periret axioma Scholarum, quod Impetum facienti, humorum quorumvis dispensationes adscribit. Etenim non sunt in nobis, aut in naturà rerum, isti humores: ac si qui essent, non proinde illis competeret vis ambulatoria: multòque minùs, in illis jam excrementitiis: eò quòd vitalium facultatibus, motus naturales omnes, in nobis auscultent. Etenim, si pituita, ejusque vapor crassius, essent in naturà, saltem à Scholis hoc loco (quatenus morbosa) reputantur excrementa, quorum non est itio, non spontaneus motus, aut progressus: ergo necessariò ab alio pellerentur. Non quidem ab Archeo, qui cum omnia proinde, atque bene agit, non pelleret ad nervos, quod aliàs ad cutim regulariter assuevit deducere. Forsitan ergo à calore, pituita in vaporem extenuata, sursum pergit? At tunc, non deorsum, in digitum declivem. Saltem juxta theorema Scholarum de catarrhis, rursus statim in guttas concrefceret vapor ille: non autem vaporis oberraret specie, ad extrema nervorum, ut neque ad unicum duntaxat digitum per vulnam properaret. Sed currueret repenti, instar ponderis, in nervulum filo tenuiorem? Unum inquam, & non alterum? Si verò vapor lateraliter subintret; cur unico instanti, sine prævià molestià imbibitur? Cur non potiùs in carnem, quàm in nervuli extremum, suà membranà cincti, impingitur? quare causa, quæ unicum atomum pituitæ, vel halitus crassi, genuit, continuò non alium, præter unicum illum, producit? Nam sæpe stupor ille repentinus, à parvulo digito incipit, desinitque tandem in illo, dum tertium, aut quartum pertigerit. Subinde quoque repenti omnes digiti, mortis pallorem, ad medietatem longitudinis, vel ultrà, assument, cum vel sine stupore

re, torpente motu, &c. Si itaque id ex vaporosâ materiâ, saltem non fiet ista in cerebro, aut Nucha. Siquidem tum necessariò portenderet universalem tunc passionem. Ergo iste vapor nascetur in nervo, vel tendine: atqui tum omnes simul stupeſcerent, non autem successivè. Nec persuadeor, cur in tranquillo sanitatis, vapor ille, existens extra nervum, intrò ad nervum vel tendinem premeretur, ubi in nobis alioqui cſt indefinens diaphræsis extrorsum. Saltem cur hæc non perseveraret, cùm intra se, eundem opificem, materiam, ac officinam habeat? Quare stupor ille mox cessat, si subesset materia, qualis esset unus de quatuor humoribus, ubique cruori connatans? Si à comâ uni volæ nervo, causa jam defluat, in unum jam victum: quare ergo deinceps ad alium defluit digitum sanum, nec sistit in primo? Cur, si ab unico nervulo in omnes propagetur, non simul etiam omnes infestât; sed subsequenter, atque dudum pôst? Quare læditur sensus, & non motus, si ab unicâ & pari causâ, si per unicum, tam motus, quàm sensus authorem nervulum, delata? Solum manuum frigus causat stuporem ab extra, & dolorem intus, sine ullâ vaporum aut humorum incidentiâ. Tandem, nervi non sunt in digitos, sed in tendines inserti: cur ergo sensus læditur, & non motus? Cur non simul stupor extenditur per totam volam, uno tendine testam? Si tendines patiuntur hanc comminâtam paralyſin: jam est recessisse à nervorum communione, ad densos, non perforatos, nec 60 canalitios tubos tendinum. Non pervios inquam, si idcirco non pituitæ incidentiis obnoxios. Quidam à Quartanâ, Splenem affectum retinuerat, itemque manus sinistrae stuporem, cum mortali pallore frequenter recurrentem. Atqui quid viarum commune, Splen cum nervis digitorum fervat? Ut scilicet pituitam, & halitus crassos, ad solos transmittat digitos? An enim Lien mittit vapores in cerebrum, quos

inde cum juris & actionis substitutione, delegatos vult ad digitos sui lateris, vel ad depositos? An ergo oppilatus Lien, plus ad cerebrum & Nucham evaporabit, quàm sanus, non impeditus, continuaque bile arrâ gravatus? Certè particularium insensibilitates ac stupores profectus sum, ut totalem Apoplexiam rectiùs intelligeremus. Miseror interim Scholas, non accuratiùs examinasse sua fimenta humorum, & vaporum, horumque tam festinatum ac ridiculum decubiturum. Nec semel æstimasse, quod sicut ambientis aëris frigus est narcoticum: ita naturam paralyſis, nervorumque consimiles passionες positivas, non distinxisse à consimilibus privativis. Ut inde didicissent, positivos affectus nequaquam consistere posse absque narcotica, mortua materia, & qualitate. Quæ si satis sit creando stupori, ubi extrinsecus attingit partes sensitivas, quid non sit effectura, si ipsum localiter feriat nervum. Equidem si vapore tenuis attingens (juxta Scholas) mox periturum sensûs effectum, dederit: quidni semel saltem cogitarunt, quòd poterit tenaciori materiâ, contumacem atque durabilem paralyſin suscitare? Porrò, ubicunque ejusmodi anodynum concludatur, in Duumviratu corporis (stomachum atque lie- 62 nem intelligo) syncopen movebit subitanæ, & apoplexiam positivam. Paralyſis verò est plerumque unius duntaxat lateris, unicòque velut sagittæ ictu, defectus irruit. Velocitas autem insperati casus, terrorem in cerebro ac medullis parit. Id est, in spiritu, horum incola, & sensationis illius authore. Itaque ob suum terrorem, contrahitur medullæ debilius latus. Est nimirum Paralyſis, productum illius contracturæ. Estque in omnibus, semper unum latus altero debilius. Idcirco mulieres, quæ ut ri- 63 midi plerumque sunt animi, per terrorem corrumpunt frequenter in Paralyſin, absque Apoplexiâ. Id enim proprietatis terror habet, ut poros confestim claudat, si subitaneus

taneus fuerit. Steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. Quia naturale est, ut venienti hosti janua claudatur. Etenim in ictu calvariarum, resolvitur latus suppositum, oppositumque contrahitur. Suppositum nempe, quia magis terrefactum: contrahiturque oppositum, quia irritatum. Enimverò
 64 solet vulgus præaugurari Apoplexiam ex brevitate colli. Nam brevitatis colli, non arguit pauciores vertebrae: sed singularum minorem profunditatem. At quid istud habet commune cum pituita? vel cum quandoque futura oppilatione quarti sinus cerebri? ut scilicet unum ex altero causaliter prælagiri debeat? Nam brevitatis colli, non continet nudum signum, aut prædictionem Physiognomiae: sed insuper, causam aliquam occasionalem. Sæpe namque post hesternam crapulam, vertigo, scotomia, vomitus, digitorum stupor, &c. obveniunt, quæ Apoplexiam minantur, & præcinnunt, non quidem occasione organi idonei (ut de colli brevitate) sed quia præludium habent ab Apoplexia, solo gradu, atque intentione distans. Si ergo à præcordiis, vertigo illa, & stupor post crapulam, quatenus materia occasionalis, inferiore adhuc gradu, fovetur ab Archeo. Ergo ubicunque istud venenum anodynum, in gradum evehitur, Apoplexiam facit, ex iisdem sedibus natalem. Qua per sextæ digestionis errorem fit anodynum istud, ex alimento; unde tandem etiam Paralysis occasionaliter. Brevitas ergo colli, brevitate viæ, ac promptitudinem, à præcordiis in caput, pro Apoplexiâ requisitam, subministrat. Id est,
 65 faciliorem organi promptitudinem. Etenim Scholæ, in parvis, aut comminatis Apoplexiis, institutas frictions extremorum, asserunt proficuas fuisse quandoque, & inde revulsionem pituitæ, atque vaporum è capite, conjicientes, præcipiunt frictions, usque in pellis atrocem decorticationem, & clysteres acres. Pellem nimirum
 66 excoriant, ne sensus ibidem deficiat. Obli-

tæ interim suæ regulæ, quod sensus è cerebro totus pendeat: frustra que sit crura decorticari, ut pituitam è quarto sinu cerebri revellant. Nesciunt enim, quorsum eam revellant. An in anum è cerebelli sinu elicere debeant per enemata; an verò eandem è sinu cerebelli, per cutim, fricando exigant. Ridiculum totum, quia & ipsæ ridiculæ! Interim an potius cutim, quàm vapores detrahant, testentur mecum adstantes. Scio tamen certò, & si quis totus excorietur, nequaquam tamen Apoplexiam, aut veram Paralyfin, sublatum iri ullatenus. Nec video, quomodo tueantur suum
 67 theorema. Quod scilicet pituita in quarto sinu cerebri, sit amborum horum malorum causa continens & adæquata. Etenim concedo, frictions parum juvisse, ubi venenum istud anodynum ac cadaverosum, in solo est corporis habitu: Sed quid agent crudeles illæ frictions, si istud anodynum primariò in præcordiis sit situm? & quomodo probant per frictions, pituitam è cerebelli sinu trahi? Scio itaque frictions, ut sine discretione & cognitione causarum, atque locorum distinctione institutas: ita quoque irritas fuisse, & futuras semper. Ridiculum nempe, & crudele, cutim ad excoriationem fricuisse, & oppilationem in medullæ spinalis, causam affectus assignasse. Quia quantulacunque frictio, si qua foret pituita in mundo, eaque in præfatum cerebelli sinum illapsa, illam unico grano tollet nunquam. Quin potius, datis hypothesibus, eandem continuo augeret. Quia materiam (si revulsio
 68 alicujus sit veritatis) magis deorsum trahet, & impinget in canalem spinalis medullæ, quâ parte semper se sit angustior, eoque magis, quod ordinariò majorum vasorum, in inferiores & minores sui ramos, sit dispensatio. Tum etiam, quod ejusmodi pituita, sequestrata à reliquo cruore, esset merum excrementum, nec ideo dissolubile absque capite mortuo, sive residuo longè
 durior.

duriore. Ideoque frictio, si trahat, & revellat quoquo modo, sentiet etiam ordinarium illum naturæ nifum, ut non à sinu posteriore, ac inferiore, sursum ad cerebrum retrogrado motu: sed ad strictiores ac inferiores tubos Nuchæ, oppilans ista pituita traheretur. Præsertim dum in Paralysi, spiritus sensitivi parcè, aut planè nihil, defluant, qui pituitam istam propellere possent alioqui. Frictio igitur, quatenus exhaurit, spirituum sensitivorum egestatem potius accumulabit. Generatur autem anodynum apoplecticum, per modum cæterorum naturalium. Nimirum, occasionaliter excrementum aliquod obnascitur, ductu materiæ proprio: Archeus verò, illud excrementum sentiens, atque horrescens, fugit, atque ideam cadaverosam excrementi concipiens, illam sibi inpertinenter imprimit. Unde confestim, tanquam ictu jaculi suscitatur Apoplexia. Hujus autem anodynî nativitate, plerumque aliquot dispositiones præviæ præcedunt. Quæ itaque si incerebro contingeret, cessarent quærimoniæ locus, quodd nempe Apoplexia fiat in instanti, quæ propter den schlag/ sive ictum vocamus, quodd nimirum, per modum ictus, improvisa superveniat. Locus ergo nativitatis Apoplexiæ, in præcordiis est; Ideoque & signa habet prænuncia, vertiginis, stuporis, nausæ, &c. Locus ergo Apoplexiæ, in Archeo præcordiorum est: in partibus verò singulis, pro stupore particulari. Quia errore digestionis, liquor proximè assimilandus, ob defectum Archei, degenerat in venenum anodynum, fitque occasionalis materia tanti mali, excrementum (inquam) sigillatur, ab Ideâ Archei horrescentis, in faciem sigillatur, hostilitatis suæ coævam memoriam referendi. Quod autem inde non recedat, nec obsequatur cognitis à Seplasiâ remediis, doceat ipsa Quartana, quæ hætenus in Medentum opprobrium, suam irerat fecnam pro lubitu. Si quartana Scholis incur-

rabilis: multo magis Apoplexia. Anodynum etenim Apoplecticum, mitius quidem in se est, quàm Epilepticum: sed longè atrocius infestat. Etenim præter stupores, mentem ferit, soporem ac catochum patrat. Quod si præterea, & acrimoniam acquirat, ulcera parit maligna juxta anodynî mortificationem. Quia autem virus istud ponticum est, ideo atrophias minatur. Observavi etenim Chymicum, qui dum circa aquas regias fuerat commoratus, incidisse in palpitationes cordis terribiles, tandem in dolores brachiorum, fuitque illos, in latus dexterum, convulsus, patiebatur quoque noctes insomnes, & brachiorum dolores profundos; qui tamen non exasperabantur ad tactum. Insigni quoque macie contabuerat propter aquarum conceptas ponticitates, frustra interim quælibet tentabantur exteriora remedia, (neque enim sumtibus, aut famulitio pro illo parcebam) solo autem laudano, per dies tredecim exhibitio, plenè restitutus, habitum dein mox, atque pristinum robur recuperavit. Quia enim austeria ponticitas liquorum spiritum sensitivum contaminaverat, cujus productum, lacinabat Archeum, os convulsus ad latus, ac digiti lateraliter detorti, Apoplecticum quiddam referebant. At quia non ascendebat è præcordiorum gubernatore: sed duntaxat odores aquarum spiritui sensitivo insuato, sese immiscuerant, perfecta non fuit viri illius Apoplexia, licet alioqui sit vertiginosa. Quod autem dicam anodynum ponticum, quod in Opio est amarum, non autem in Hyoscymo, aut Mandragorâ: ac prædulce, in vitriolo, & sulfure. Hoc imprimis detegit errorem Scholarum, dum è saporibus vulgatis, vires ariolantur simplicium. Enimverò scio nondum sat digestas rerum vicissitudines, aut maturitates; nec item verum pro falso cuique placitum: subjiciam ergo anxietates aliquot, quas mihi regulæ Scholarum Apoplecticæ peperit. Dum enim

mineralium examini plus iusto insisterem, sensu ex quorundam illorum suffitu, instantaneam Apoplexiam, cum defectu sinistri lateris, adeoque cecidissim præceps, si unicâ adhuc vice, illius loci aërem inspirassim. Quapropter inprimis didici, Paralyfin non esse Apoplexiâ posteriorem, in duratione. Tum denique, in sinibus Cerebri nullam esse oppilationem. Etenim jam penè corrueram: & nisi caput à vase, unde teter spirabat flatus, divertissim, apoplecticus ruissem, & cadere paratus eram. Jamque tum mihi brachium decidebat, & crus stupidum, sensu motuque deficiebat. At nunquam Scholæ ad hæc respondebunt, Si pituitæ nil, in quantum cerebri sinum ceciderat unquam, quomodo effectus in me erat suâ causâ prior? Sin verò ejus aliquid deciderat, quod saltem sinûs medietatem opplèssit, quorsum ista pituita tam celeriter retrocessit? Cûve pariter omnis Apoplexia, eadem operâ, non sponte sanatur, evanescente ejus effectrice pituitâ? Sin autem malint subterfugere à tetro vapore, & non à pituita meam Apoplexiam venissè: Saltem cur teter ille fumus citiùs ad quartum sinum, quàm ad priores, naribusque viciniore ac obediens delatus est? nisi fortè priores leprosi, & ignavi, ac sine sensu? Imò nervi omnes, solis sensibus deputati, à prioribus accipiunt sinibus spiritus sensitivos. In prioribus verò cerebri ventriculis nullum sensû oblationis signum: non venit tamen desoris ad quartum, nisi per anteriores omnes. Sensus item, præterquam uno latere obrusor, & motus constabant, simulque judicium suadens recessum. Itaque an pituita aliquot jam annos expectaverat, ad oram quarti sinûs: ut semel repetito illius fumi odore, velut dato

74 classici signo, rueret præceps in caveam? Cur ergo salienti profugo mihi, pituita non cecidit? etenim in caduco ruunt principes animæ potestates, & sensus utroque latere, superstitute solo moto: cum tamen omnis

nervus, etiam motui dicatus, sentiat. Debet ergo cerebrum, ejusque sinûs omnes, utrôque latere affici, ubi sensus interiores, cum exterioribus, velut extincti, sopiuntur. Quomodo igitur solus perseverat? Quomodo in epilepsiâ, Apoplexiâ, & Paralyfi, sopiuntur sensus, cum in Apoplexiâ & Paralyfi solum obsideatur pro medietate organû motûs? Dicent, In epilepsiâ, pati cerebri anteriora, posteriora salva manere. Inprimis cur ergo artus contrahuntur, si organa motûs sint libera? Memoria potissimûm læditur in Caduco: ergo & ipsa erit tantum inincipite? Sed concessio quod petitur: cur ergo omnis nervus motui dicatus, per medullam spinâ, à tergo cerebri saliens, sensum amittit; non autem motum? Ergo cerebrum tam retro, quàm ante, in Caduco percellitur, à causis præcordialibus. Sæpe enim moribundus aliquis adhuc sentit, loquitur, auditq; ablatodudum antèa motu in inferioribus, per nervos spinalis, medullæ explicatus. Bene valente cerebro, sæpe ab inferis, inopina syncope irruit, labiturq; tam sensus, quàm morus, unico instanti. Si id à fumis fiat; deberet primò sensus, ac dein sensum motus, deficere: eò quòd anteriores sinûs cerebri, viciniore sint ori stomachi, quàm perexilis ille postremus. Idque tardissimè prorsus contingeret, si Apoplexia ex oppilatione esset. Denique in acerrimis torminibus, cum integritate functionum mentalium, imò & absq; capitis dolore, contrahuntur artus, qui mox dein paralyfi plerumq; feriuntur. An ergo ventris dolor, oppilat spinalis medullæ initium sine Apoplexiâ? Sic nimirum, ut sæpe ambæ manus atque pedes resolvantur, ac motu priventur. Ergone jam utroque latere, oppilatus est quartus cerebri sinus? Cur soli artus orbantur motu, atque sensu, non item organa intermedia, eodem itinere, medio, atque interstitio, motum suum sensumque mendicantia? Quæ est enim cognatio intestini, cum illo postremo sinu cerebelli? quisve consensus

consensus hujus finis, cum artubus extremis? ut hi scilicet pœnam aliunde promeritam luant? Necdum enim sat constat, cum sensus & motus unico fiant nervo, in ple-risque tamen quomodo alterutrum lædatur, fospite altero. Quapropter hanc qua-sitionem per theses primus elucidare debui.

1. Cerebrum non sentit per se, vix in se. Duabus autem regitur membranis, sensus acutissimi. Adcò quod sensus peracutus, magnæque autoritatis sit majestas ubi-que, in stomacho, utero, menyngibus, in-testinis, nudis scilicet membranis, &c.

2. Correlativum illius est Spiritus anima-lis, quamdiu intra sinus cerebri formatur, aut vagatur, non sentit, neque sensus parti-ceps, inde fit cerebrum.

3. Spiritus ille non recipit sensum à Cerebro, cum sensu careat ipsum cerebrum. Ac per consequens, nec suscipit spiritus iste ultimam suæ perfe-ctionis ac sensationis manum, in sinibus cerebri.

4. Medulla spinalis, interno sui nu-cleo, est continuata cerebri substantia, vesti-turque ideò membrana, menyngibus con-tinua.

5. Omnis nervus, intus ideò est me-dullaris; extra verò, suâ tegitur membra-nulâ.

6. Creditur spinalis medulla, per me-dium sui, quoad vivitur, pervia, quâ spiri-tus motivus dispensatur, æquabiliterque per longum illius medullæ, ac nervorum, extenditur. Etenim suum istud vitale lu-men, diradians, desert imperium volunta-tis, sine nutum, ad musculos, organum ex-ecutivum motus illius, quem anima sibi arbitraliter proposuit.

7. Mandatum ani-mæ, instantaneum est. Non quidem quòd ad singula motuum momenta (puta in Cy-tharædo) spiritus decurrant, mandati cha-racteribus insigniti. Nam quamvis motus contingant administris spiritibus: tarda tamen nimis horum essent obsequia. Qua-propter solo luminis radio, in instanti, mandatum, sive nutus animæ, desertur. Perinde ut objecta visus, in momento, et-iam eminus, percipiuntur.

8. Sensus cum

nullus, vel saltem surdus, sit cerebro: acu-tissimus verò menyngibus; Ergo lumen sensus non defluit per substantiam medul-larem, ac centalem nervi, ejusque tubum: sed anima sensitiva diradiat sensum, ac præ-cipue à menyngibus, per membranas ner-vorum tegmina, communicatur partibus nervo contiguis, annexisque clientibus.

9. Ergo substantia duplici, duplicique nu-tu sensitivè, formatur lumen, diradians ad satellites sensus, ac motus. Fit hinc, quòd sensus lædatur, fospite motu, vel contrà, ob diversitatem participati luminis, per diversa organa delati. Quare nunquam sa-tis laudabilis Alrissimus, qui tam nobiles faculrates in membranis cerebri, stomachi, atque uteri locavit, vitam, animam, totum-que in se hominis regimen, in se continen-tibus! Etenim si Chiromantiæ, aut Phy-76 siognomiæ est fundamentalis veritas, sunt lineæ, tam in fronte, quàm in manu, quæ futuram quandoque Apoplexiam porten-dunt. Est autem ejusmodi signatum, à Si-gnante, naturaliter nos constituyente. Ar-cheus autem seminis, nequit prænocere ejusmodi effectus: potissimum à casu con-tingente orituros (puta si ira, vita inordi-nata, nimisque Tabaci usus, Apoplexiæ initia attulerit) ergo saltem necessum est, quod principia Apoplexiæ, non sint à cau-sa privativâ, si in ipsis initiis seminalibus celata, & quandòque sub sui maturitate e-ruptura. Quod est dicere: Apoplexiam latere actualiter in Archeo, sive semine, per modum morborum hæreditarium, adeò-que & grassari sic, per integras familias. Saltem notum esto, Apoplexiam non esse 77 oppilationem sinuli, à pituitâ factam, ut neque effectum privativum: sed veris, ac se-minalibus constare principiis. Obstruens autem pituita, (si qua esset in homine) sive inde dependens oppilatio, non præexistit in semine, multòque minus apta esset, delineare in sætu, portentos effectus tam ferotinos. Adeoque pituitam, labentem
O in

in quartum finum Cerebri, longissimè excludunt. Ac per consequens etiam Academicas, hæcenus causam morbi ejusque re-
 78 medium ignorantes. Denique nec intelligibile est, quo medio, aut interstitio natura possit pituitam (inobediens, ac non virale excrementum) ad alterum duntaxat latus, illius exigui angustissimique finus, ita detinere, ut nunquam ad oppositum latus deflueret, propriâ mole, ac liquiditatis fluiditate. Imò, cum Paralysis sit in latere dextero, decubitus semper tum est in sinistro: Impossibile itaque esset, quin ista pituita mox non decideret in sinistrum latus, extingueretque ipsum ægrum, vel saltem ambulatoriam gigneret Paralyfin. Cur demum, semper ad dexterum vel sinistrum latus, nunquam autem antrorsum aut retrorsum, pituitam istam sinulus iste abigeret? Præcipuè quod in naturâ non sit dexterum aut sinistrum: sed cuncta, respectu integri, sint rotunda. Unde patet, in ipsis organis, Archeo scilicet vitali, non autem in pituitâ flecti illius finus, occultari rationem effectivam, cur Archeus Apoplecticus semper suam pedissequam Paralyfin ad latus flectat: Ludicrum verò, quicquid de quarto sinulo Cerebri Scholæ somniarunt. Tota ergo ratio veritatis in his-
 79 ce morbis pendet, quatenus Archeus format perficitque ideam seminalem, quam plerumque reperit nonnihil cadaverosam in cibis, horumque transmutationibus. Tunc nempe facit vertigines, magisque tenaces, si idem contingat in excrementis, in itinere à cibo in alimentum; longèque promississima est Apoplexia, quæ in ipso Archeo Duumviratus suam sigillarem format ideam. Quippe totus in visceribus Ar-
 80 cheus confectum velut cadaveratur. Ex ductis demum concludo, Apoplexiam nullatenus esse morbum privativum, longèque ab hac distare præclusiones nervorum, ut in vertebrarum detorsione, suspensio, &c. Neutrum quoque oriri ex obstru-

ctione quarti finus in cerebello, ad initium spinalis medullæ. Sed Apoplexia generatur occasionaliter ex præludio virulento anodyno, & cadaveroso, in præcordiis præconcepto. Quod, dum suam ibidem acquisivit perfectionem, maturitatemque requisitam, inficit Archeum loci, qui statim eò ipso vires cerebri superat, & consternat. Non autem, quod cerebrum primariò laboret, subditasque partes in conspirationem suæ necis trahat. Paralyfin verò, esse partium sensitivarum contracturam, à terrore solo causatam. In particularibus verò membrorum resolutionibus id liquet: quibus nimirum fiunt topicæ generationes præfati veneni Apoplectici. Porro Scholæ
 81 unius tantum anodynini meminere, quod soporiferum, narcoticum, solòque gradu, inter opium, Mandragoram, atque Hyoscynamum, distinctum, non quod proinde negent, etsi prætereant, plura alia in simplicibus. Sunt namque, quæ pauculo spatii durationis, sensum tollunt, ac mentis valetudinem, relicto motu, prout in epilepticiis. Quædam solum obumbrant motum, alia utrumque, ac plurima quoque dementant, relicto sensu, atque motu. Nec idèò nominanda: prout nec alia, quæ inebriativa sunt. Cæterum humor nobis affimilandus, facilè in præcordiis, ab Archei inficitur conceptâ anodynini cadaverantis imagine, cui varia veneni sors in sodalitium connascitur, frequensque in Peste aspici-
 82 tur. Alibi verò, non ferit caput; sed in habitu sigillatur: ubi etiam subinde, eodem degenerandi privilegio, glaciale Lepre virus nascitur. Sed Anodynum in Duumviratu, præcipitat cerebrum, ac pro sui differentia, vertigines, caducum, palpitaciones, syncopas, catochos, Apoplexiamque generat, & hanc, ut partium merus, ita & paralyses comitantur. Extra Duumviratum verò, sedem suam stupore, gangrænâque frigida mortificat, &c. Errant igitur infi-
 83 gniter, qui maniam opiatas compescere sat-
 84 agunt.

agunt. Cum omne opiatum, sit in se a-
mens. Quia amentia, nil præter somnium
vigilans. Siquidem vix decupla opii dosis,
somnium amenti conciliat, minori autem
dosi efficitur nihil. Sin verò aucta dosi, som-
nus amenti obrepat, jam dementia &
somnum vigili augebit, ac disparatas inso-
mniarum vanitates. Decepit autem Scho-
las somnus, sponte propriâ amenti adve-
niens. Nam is, ut ex causâ bonâ provenit,
ita & sanitatis præcursor index, amentiam
solutam iri, spondet. Adde, quòd in opio,
præter soporiferum, sit connexum virus a-
liud. Unde Lethalia papavera somno, de-
cantantur à Poëtis. Sed in sulfure Vitrioli,
est somniferum saccharinum, quod suavem
adportat somnum, cum principalium facul-
tatum restauratione. Simile est in sulfure,
cujus ergo, pulmoniacis afflèctibus com-
mendatur, si ita præparetur, ut nobiscum
colludere queat. Somnus laborem adse-
rens, (qualis ex opiaris) malum. Quod vi-
rus conturbationes atque tempestates de-
signat. Itaque suavis obrepens somnus,
causis dicendus propriis. Ergò (iterùm di-
cam) Apoplexia, Epilepsia, coma, Vertigo,
Tremor cordis, &c. sua habent singularia
venena, atque anodyna. Vertigo quidem
subinde instar Apoplexiæ sternit homi-
nem: sed citra Paralyin. Quia non ano-
dynam cadaverale: sed inebriativum habet,
quale in Tabaco. Quod si in gradu, nume-
ro, aut quanto, nocentius evaserit; efficitur
& Apoplecticum. Cæterùm de allio, & a-
quâ vitæ, dixi, ejusque insensibilitate: non est
tamen apoplecticum, quia virus abest, &
constans radix. Saltem per imperitiam huc
adfero. Quod anodyna, licèt stupefaciant,
instar frigoris: erroncè tamen à Scholis, in-
ter summè frigida locari. Quinimò nec so-
poriferum, in opio friget sulfur: sed valde
amaricat, ejusque sal acre est, ac sudorife-
rum. Amara autem, in Scholis, notabiliter
calent. Somniferum ergo, tam in opio,
quàm alibi, potestas est, donumque Crea-

toris specificum: non autem effectus fri-
goris. Prout ex professio, alibi de somno
manifestavi. Anodynum autem in epile-
psia, ab Apoplectico variat: quia præci-
puâ sui parte, inebriativum est. Parce Le-
ctor, quòd vires rerum à simplicium simi-
litudine denominem, siquidem nomina de-
sunt propria: ut & proprietatum cognitio
à priore, quæ nomina dictare deberet.

Post tractatus insensibilitatis, anodyno-
rum, ac quorundam venenorum, dolor re-
sumendus mihi. Repeto itaque, quod dol-
or, ac sensus, fiant immediatè in loco, sive
centro injuriato, nec petito cerebri con-
sensu. Sufficit namque, lumen vitale ipsius
animæ sensitivæ, in omnes quoquoeverum
partes, pro necessitatis exigentiâ, diffusum.
Nam quilibet partium rector, etiam obje-
ctorum notator, ac discretor esse debuit.
Quia animam sibi utrobique præsentem at-
que præsidem habeat. Quo pacto namque
manifestabit anima, se sentire noxia, nisi
dolorem in centro injuriato inde conce-
ptum, sive aversionem, concitaverit? De-
buere ergo membrorum necessitatibus in-
servire artubus inserti spiritus, absque con-
sultatione, ac recurso ad cerebrum: cum
non cerebrum; sed ipsa immediatè sentiat
anima ubique præsens. Nimiâ enim celeri-
tate opus fuit, ad avertendum ac præca-
vendum noxia, ideo nuncium ad cerebrum
mittere, importunum fuisset. Admitto qui-
dem, quòd intestini dolor in consensum
trahat alias partes, easque vel pertinaci pa-
ralysi resolvat, vel contrahat partes, motui
arbitrali servientes, dolente rene, stomac-
hus nauseat, vomituriaque, torquantur
ilia, stupeatque suppositum femur; dolens
unguis, glandem sulcitet remotam. Siqui-
dem animæ præsentia confirmat, non au-
tem tollit partium consensum. Itaque con-
sensus ille in doloribus, dolori est peregrinus,
& per accidens: nec ideo doloris essen-
tiam vel causam attingit, aut alienat. Eò
quòd consensus iste sit posterus ad dolo-
rem,

- rem, ideoque etiam ab eo separabilis. Sentiant proin spiritus partium singulares, absque spiritus influi commercio. Ut in dentibus, ac novâ carne ulceri cavo restituta.
- 92 Etenim quia partes utrobique propriâ vivunt quadrâ, sensus est juxta organi diversitates. Sunt & idcirco dolores multi, tempestatibus concentrati. Lunæque inæqualitatibus respondent, eò quòd in spiritu nobis astrali, centraliter suscipiantur. Denique nec cruor, nec ipse sanguis artiarum, sensu tactuque animali pollent, licet sympatheticè sentiant, etiam extravenati. Quia vigent tantum spiritu influo. Quæsitum ergo hæcenus à Theologis, an cruor ab animâ informetur? Putem ego, sub correctione melioris judicii, nil informari ab animâ animantis, quod non participet de animâ sensitivâ. Id est, nil informari ab animâ, quòd non per spiritum, insitum partibus, atque animatum, sentiat. Eò quòd informatio arguat necessariò, vitam in animante, ut & vita, sensum, obtusum saltem, qualis est in ossibus, & cerebro. Sin verò edulia in stomacho, affluentia in parastatis, fames, imò & lotium, sua pariant in animâ somnia, animamque subter somnum, pro nutu concitent. Non tamen inde, vice versâ sequitur: quod proinde anima edulium, vel lotium informet. Nam licet anima senserit lotium abundans, premensque: hoc tamen non sentit sua objecta. Nam & anima sentit pungentem cultrum, quem tamen non informat. Ut ergo aliquid sit ab animâ informatum, necesse est, ut vivat, & sentiat, tanquam vitæ
- 94 ipsius subjectum. Sensus ergo ac dolor, sunt in continentibus subjectivè: in contentis autem, tantum objectivè. Imò quamquam contenta sint nobis intima, & proximo modo vitalia: sunt tamen contentorum respectu, & animæ sensitivæ, tanquam
- 95 externa. Veruntamen non sat est, dixisse cum vulgo, causam noxiam esse dolorificam: imò nec scire sufficit, vitam sensitivam primariò sentire, atque inde spiritum partibus insitum, ac tandem organa stabilia: sicque nimirum sensum testari præsentiam noxii. Cum hæc Scholæ ac vulgus quodammodo nōrint. At liquere debet manifestius, quid faciat immediatè dolorem, & quo pacto dolor fiat sentiendo. Quoad prius, pungit acus, & inde dolor. Apicula pungit, & vulnerat instar acūs: at longè aliter dolet utrumque. Ergo non ipsa continui solutio aut divisio (in utraque puncturâ alioqui communis) primariò dolet. Siquidem divisio continui, nil aliud præ se, aut citra solutionem, efficit. Quæ in Leprosis, & Paralyfi, est sine sensu, ac dolore. Sin verò solutio continui doleat, sive non, id cultro est per accidens, nec hoc solutionem attingit primariò, nisi in conditione occasionis sine quâ non: ergo quòd punctura apicis aliter doleat, quàm solutio æqualis per acum facta, pendet sanè ex penitiori sensus judicio. Adeoque vel exinde liquet statim, ipsam animam sensitivam immediatè sentire, censere, ac judicare objectum doloris. Sensus autem in Scholis, dicitur passivè fieri, prout motus activè. Ego verò jam ostendi, sensum à potestate, sive primario ente sensitivo, fieri per actionem: quanquam membra subjectivè pariantur, per objectorum sensibilibus applicationem. Ergo sensus fit activè, quia sensatio ipsa est activa animæ censura. Quòd autem interim membra patiantur, id cum sit sensationi per accidens, non potest impedire, quin sensus fiat sensitivè. Est quidem idem agens proprium, in istâ actione sensitivâ, sensus & doloris: quia ipsum agens, est anima. Differtque sensus à dolore, per judicium animæ, de objectis sensibilibus. Adeoque sensus, ipsius animæ est judicium; actio nempe, non autem passio. Scholæ quidem cum plebe nōrunt, quòd causæ violentæ inferant dolorem, prout etiam quòd aqua sit liquida: sed ostendisse internam thymosin facultatis sensi-

sensitivæ, & dolorem manifestasse in radice, id nondum hæcenus intentârunt. Quor-
 99 sum conducit consideratio sequens. Viva
 caro amburitur facillimè, excoiaturque
 ab aquâ bulliente. Mortua autem caro tardi-
 diùs crematur. Estque alia ambustio, si vi-
 va manus, quàm si cadaveris uratur. Prior
 siquidem adustio vesicas minimo ardore
 excitat, sic ut idem, etiam sub Sole con-
 tingat. Posterior verò combustio carnem
 torret, non secus ac si assâretur: nempe
 100 absque vesiculis, & excoiuratione. Scholæ
 etiam differentiam nondum istam annotârunt,
 quia neque attenderunt. Dicentque
 fortassis, quod faciliùs sit excalefacta cale-
 facere; quodque ideo caro viva promtiùs
 comburatur. Sed supponimus carnem
 mortuam, prius tepesactam, eodemque
 gradu caloris, nec secus, ac si viveret: non
 tamen proinde faciliè amburitur, nec eodem
 modo, quo viva. Non ergo locum habet
 præfarum subterfugium. Quapropter, cum
 ab univoci caloris gradûs agente, diversæ
 contingant operationes, in eodem carnis
 subjecto, solâ vitâ distincto: ergo neces-
 101 sum est, vitam duntaxat esse illius diversitatis
 causam. Quod est dicere, vitam
 esse agens proprium sensationis in sensiti-
 vis: & vitam esse ejusmodi causam, quæ
 insuper vim habeat ambustiones faciendi
 in vivis, & in materia medica, imò etiam
 resistendi, vel non. Quamobrem reperio
 vitam, primum efficiens, ac immédia-
 tum sensûs, ac doloris. Siquidem vis ignis,
 recepta ac introducta in cadaver, non est
 sensibilis; imò nec propriè ambustiva, qualis
 in vivis: sed potius assâtiva, vel tostati-
 va. In vivis namque, liquor carnis, per
 indignationem animæ sensitivæ, celerrimè
 in acre liquamen convertitur, ac substantia-
 liter transmutatur: qui in mortuis
 non est vitali transmutationi obnoxius.
 Adcòque inter fibras, bulliendo & frixan-
 do, carnes torret & assât. Caro enim mor-
 tua patitur per gradus, quos alia corpora

non sensitiva, univoco modo patiuntur ab
 igne. Verùm in vivis, etiam aqua bulliens
 statim vesicas parat: pars solida dein veloci-
 citer contrahitur, & crematur. Idcirco
 ista ambustionis actio, in vivis ac sensitivis,
 fit efficienter ab ipsâ vitâ: ab igne autem
 effectivè, per modum medii activi, occa-
 sionalis, & externi. Vita nimirum ipsa, sen-
 tiens ignis rigorem, acuit suum liquorem,
 transmutatque in vesicans, ac dein in es-
 charoticum liquamen. Et quantum scilicet
 ab igne corripitur, tantundem postmodum,
 per dispositionem relictam, corrum-
 pitur, quia mortuum est. Sed quia de 102
 sensibilibus sensu notis, tactus est primarius
 judex: idcirco vix locum habet demonstra-
 tio, mansitque doloris historia ac radix,
 per causas hæcenus neglecta. Repetam ergo
 quædam, quæ antea in tanto parado-
 xo, verbo contractiore scripsi. Quamobrem,
 ad investigandum agens proprium, in dolore,
 consideravi, quòd Ranunculus, apium, flammula,
 &c. non vescient in cadavere. Vesciant tamen
 carnem vivam. 103
 Censui itaque, quòd in ipsâ animâ sensitiva
 consisteret differentia hujus actûs, & non
 primariò in flammulâ. Quippe quæ tantum
 vesciat, quatenus mordicatione, justo ac-
 riore, infestat sic spiritus sensitivos, qui ut
 sensatam acrimoniam mitigent, retundant,
 aut exstinguant, furit anima in illis, res-
 olvitque ideo propriam membrorum sub-
 stantiam vitalem, in labumen corrosivum
 (prout alibi *de peste*) quapropter ipsamet
 anima sensitiva, ut immediata substantia
 sensitiva: ita est causa efficienter effectiva
 vesicæ; flammula verò, quæ in cadavere
 operatur nihil, est causa effectiva occasio-
 nalis, externa, & excitativa. Cujus ergo
 stupefacta Scholæ, do- 104
 cuerunt, pharmaca esse penitus inertia, ac
 velut demortua, nisi priùs à calore nostro,
 velut coquo, præparentur, & excitata
 acuentur. Quod sanè suis haud caret
 angustiiis. Statuerunt namque id ipsum, qua-

tenus assumpta vel applicata pharmaca non extemplò suas in nos facultates exploderent, instar ignis: sed spatio aliquo opus haberent, quo effectus suos, per prævias dispositiones producerent. Veruntamen si requiratur spatium, ut fiat alteratio, quæ sit effectus pharmaci; id sanè neutiquam arguit actionem pharmaci, à nostro calore, alioqui necessariam, ut pharmacum donum suæ nativitatis nasciscatur, sive agendi licentiam, quam à creatione sibi obtinuit incolumem, plenam, atque liberam. Verùm (ut dixi) aliter, imò frequenter longè aliud operatur in vivis, quàm alioquin in mortuis, aut non sensitivis. Adeoque effectus pharmacorum non fiunt, nisi priùs debitè applicentur, atque dein appropriatione exquisitiore, suam in nos imprimant potestatem: ut videlicet inde oriatur dispositio, quam anima sensitiva suo iudicio fuscitat, & postmodum etiam explicat, atque per-

105 ficit. Errarunt namque Scholæ in re medicâ, quòd aspexerint causas externas, & occasionales, pro principalibus ac vitalibus. Idcirco neglexerunt in vivis, ipsisque sanationibus, res effectas, efficientibus propriis, per gradum debita itinera connectere. Infusum quapropter esto, quod piper, acetum, &c. deberent mutuare suas activitates, & dona, ad agendum suscepta, à nostro calore. Quasi unicus calor, tam multiformium effectuum causa foret primaria. Quoniam reverâ, ut res in nos agat, ad hoc non alio extra se extrinseco opus habet: sed ut primariò: ita absque morâ, suas vires, per dispositionum momenta, statim exserit, si debitè sit applicata (prout tam de actione regiminis, quàm tractatu, quòd calor non digerat in sensitivis, ad longum demonstravi.) Sed quia anima sensitiva (quam Scholæ cum calore turpiter confundunt) susceptas vires applicat, atque inde novam sibi quandam actionem propriam, ac prorsus vitalem fabricat. Ideo vires, quas anima

106 sensitiva à pharmaco suscipit, sunt causa

effectivæ occasionales duntaxat, possètque si vellet, eandem præterire, ac negligere. Quod patet in robustioribus, qui laxativa, etiam violenta, absque molestiâ, irritòque potu digerunt, tanquam cibos. Itemque in morientibus: quibus est quidem pharmacorum applicatio, sed non appropriatio; ob neglectum scilicet atque defectum potestatis sensitivæ. In robustioribus enim, non deficit calor excitans, & tamen effectus nullus. Etenim suscipiuntur aliàs statim vires pharmaci, sensimque magis magisque procedunt: dein susceptis illis viribus animam sensitivam; hæc, mox bene, aut malè, se gerit ad illas. Sibi bene: tunc suis utitur objectis in fomentum suarum virium, vel in expugnationem noxii. Sin autem perperam, jam se habet vita sensitiva morosè, furiosè, iracundè, anxie, &c. horumque pathematum Ideas seminales spargit in spiritum enormem, in cruorem, inque organa à pharmacis affecta, remanent effectus ideis præfatis conformes. Quod tractatu *de morbis*, itemque *de peste*, luculenter demonstravi. Adeoque si mora intercedat inter applicatum pharmacum, ejusdemque effectum: id nequaquam propter defectum, aut exigentiam activitatis rerum; sed contingit propter necessitatem activitatis vitalis, emergentis, ac subsequenter ex impressione, factâ per pharmacum. Non enim vis virulenta deest in ictu serpentis, licèt quòdque ob impedimentum non operetur. Nam agens, ut in nos agat, indiget applicatione, impressione appropriatâ, & vi sensitiva, velut receptrice potestatis agentis alterius. Idque, ut pariat productum, quod revera ac immediatè est fructus novus, seu vitalis, tanquam testimonium sensationis animæ. Etenim sic multi ita assuescunt laxativis, quòd nequicquam tandem operentur. Non quidem, quòd calor in homine defecerit, aut quòd laxativa vires pristinas amiserint: sed anima contraxerit familiaritatem, ex frequenti il-

107

108

lorum

lorum usu, adeò ut mitius excandescat tandem istis venenis, quàm primis vicibus.

109 Hactenus siquidem verum atque perpetuum est, omnem sensationem in actione & iudicio vitali consistere potius, quàm in passione. Sive interim ista sensatio contingit in sensu exteriori, sive in aliquo animi pathemate: sive demum, in naturali, aut sympathetico rerum inanimatarum sensu.

110 Saltem liquet, quòd pharmaca non egent prægressò calore nostro, ut agent simpliciter: sed vis sensitiva, quæ est actrix principalis, opus habet agentibus, & objectis sensibilibus, ut sentiat, sentiendòque agat. Ideòque actio rerum sensibilium, utrobique se habet per modum causæ occasionalis, respectu animæ sensitivæ, nec pharmaca proinde operantur in cadavere. Propter defectum principalis ac immediati agentis, quod est vita, sive anima.

111 Unde quoque sat liquet, quàm præposterè pharmacorum vires sint hactenus tribuæ agenti, sive efficienti vitali, atque principali; & quàm neglectum steterit agens principale, tam in medendo, quàm efficiendo morbos. Equidem si pharmacum aliqui deberet actuari à nostro calore, ut tali, pharmacum quodlibet semper, & ubique, in omne objectum humanum, actu calidum, æqualiter ageret: non aliter atque pondus aliquod semper sibi uniformiter æquiponderat. At laxativum, eàdem dosi exhibitum, solvit in uno terribiliter; in alio autem, nequicquam: utrobique tamen à calore sufficienter excitatum. Imò in debiliores plerumque atrocius furit, idem quod in robustioribus est citra effectum. Quod autem de colocinthide, flammulâ, ranunculo, &c. dixi, ad alia agentia quoque promiscuè trahendum.

112 Imò ferrum candens cremat cadaver, licet nec æquo modo atque vivum. In vivis enim, primario lædit sensitivam animam, quæ ideò mirum in modum inpatiens furit, resolvit, & exasperat, sensim proprios atque vitales liquores, in virus

acutum, dein carnis fibras contrahit, ac in escharam vertit, imò in viam carbonis. Cadaver verò crematur à ferro candenti, non secus ac si lignum, vel aliud insensitivum foret. Id est, propria urit actione ignis, non autem vitæ. Hanc enim prærogativam

113 Scholæ non attenderunt, quæ tamen unica, in limine medendi considerabilis. Actionem autem ignis propriam suo more, pro ut & pharmacorum potestates abstractas, duntaxat considerârunt. Calx viva, quamdiu sicca manet, non rodit cadaver: vivam autem carnem mox radit, & escharam movet. Cadaver, à calce, totum resolvitur in liquamen, combibiturque, exceptis ossibus & cartilagine. Sed carnem vivam non consumit in liquamen: verum transfert in escharam. In universum itaque, vis sensitiva vitalis primùm afficitur ab objecto sensibili: atque inde demum fabricat effectum, sive ens novum, id est, proprium. Juxta conceptum pathema, pro modo læsionis aut injuriæ sibi figuratæ. Estque hic effectus animæ sensitivæ proprius: mediatum autem, in respectu occasionis excitantis. Con-

114 sequenter quoque, cum dolor consistat subjective in parte injuriatâ & læssitâ; in vitâ verò, velut primùm sentiente, commoto, judicante, & indignato, tanquam agente primario; censui essentiæ diversitatem dolorum consistere immediatè in affectu motûs animæ. Scilicet dolores pun-

115 ctiles, lancinantes, & ambulantes, nasci ex affectibus mistis, ab indignatione & metu: sive ex agoniâ, profectis. Animadverti nimirum sedulò, contracturam in unoquoque prope modum dolore. Adeò ut oblato lædente occasionali, statim pars læsa, velut per crampum contracta, corrugataque, dolorem manifestet suum. Est nimirum natura ubique tam prona in crampum, ut nemo virorum cacaturiat, cui confestim scrotum, utut laxum, statim non crispetur, & corrugetur. Ob insiti enim spiritus naturalem aversionem, ab objecto dolente, dolor

lor perpetim, quasi comitem habet, sui membri crispationem. Est & præterea dolor, in parte stabilis, prout in ulcere, vulnere, apostemate, &c. Hic enim, ex solâ merâque indignatione aëtuat. Hic enim, non seita propriè contrahit, prout in doloribus convulsivis: sed liquorem sui nutritium liquat, commutatque in acrem, salsum, virulentum, ac tandem in vesicantem, vel escharoticum, inducta transfert nequitia. Sunt insuper dolores aliquot obtusi, profundi, modestè rodentes, ac stupidiore, quique errore digestionum exorbitant, morosam potiùs iracundiam, quàm furorem vitæ, secuti. Itaque dolor omnis, è tristi affectione objectorum, causatur occasionaliter, Ab ipsâ autem vitâ immediate procedit, tanquam testimonium sensûs. Imò pathemata animæ sensitivæ, in propriam organorum perniciem, dolor non rarò denotat. Eò quod ista anima apprehendat illas partes malè affectas, tanquam sui proprio vitio insurgentes, ac quasi murmurantes, has nititur corrigere, castigare, & sapè etiam perdere. In propositis itaque terminis de Lithiasi, uterus Duelech, solâ sui convulsione, ingentes pruritùs movere dolores: qui assuetis tandem mitiores evadunt, ob minorem scilicet animæ indignationem. Hinc enim pueri mejunt procul, senes verò propè. Quia puerorum vesica, doloris impatiens, ex retenta urina concepti, sese contrahit, atque comprimit naturaliter. Senum verò vesica, casu jam assuetò minùs perculsa, lorium sua sponte elabi finit. Alioqui laxato sphinctere vesicæ, non est ratio, cur pueri procul mejant, & senes propè, nisi jam dicta vesicæ puerilis contractura, indolensque, atque spontanea, à tergo compressio, adhuc insueta.

118 Doloris occasione Spasmus non est negligendus. Inprimis (non repetam, quæ de terminibus tractatu de ventis docui) non dolet contractum, ob contracturam (ut patet de scroto indolenter contracto) sed

ob offensionem spiritui ac vitæ illatam. Est nempe contractura, sensationis sive doloris effectus, quanquam contingat accedente contracturâ, etiam dolorem augeri. Ætas mea, quia perversorum ingeniorum ferax, paradoxum hoc cum aliis multis ridebit. Quod tamen sequens posteritas lubens amplexabitur. Scholæ equidem autumârunt spasmus, per organa exsecutiva motûs voluntarii, fieri eatenus, quod dicant, ejusdem esse facultatis, functiones sanas & morbidas, quanquam alienis causis occasionalibus excitatas. Musculus ergo, cum solus sit membrum exsecutivum motûs voluntarii, & nervus, organum delativum imperii voluntatis: sequitur (ut docent) musculum, tameris in spasmò, invitis nobis actum: attamen nequaquam contrahi, nisi ab ipsamet arbitrariâ facultate motrice eadem, quæ illum, dum est sanus, movet. In quo, hallucinanter Scholæ sibi contradicunt: dum spasmus definiunt motûs arbitrariis quidem symptoma: attamen oriri à plethora, vel inanitione, velut causis proximis, atque continentibus. Attamen fat est cognitum, quod repletio, & inanitio, sint causæ naturales; non autem arbitrales: quæ causæ naturales, si nervum abbrevient, aut contrahant, (ut apertè docent) non fient saltem nervorum attractio, per motum arbitralem. Admiror quoque hæc in parte, Scholarum hæcenus celebratas stupiditates. Nam inprimis nervus, non aliàs quàm vena, differt à musculo. Hæc quidem cruorem defert ad musculum; & ille, motum. Dein, præter binas spasmi causas, ad Hippocrate fortè inventas, Galenus tertiam insuper addidit, in Scholis admissam, nempe virulentam qualitatem. Etenim viderat Galenus, ab ictu serpentum, spasmus consequi; nec tamen, ictum etsi intumesceret membrum, adhuc potuit credere, repletionem spasmus effecisse. Defectuosus inprimis quod nesciat, an nervus ici debeat ut convellatur, an verò musculus.

sculus. Tum, quòd fiant mortales convulsiones, in torminibus, sumtoque helleboro, absque ullà nervorum læsione, inanitione, repletionem, vel veneno colico. Tertio, defectuosus etiam, quòd cum in spasmo fiat membri retractio, & musculi accurtatio, non distinxerit (ut Principem Medicinæ alioqui decebat) cur venenum, musculum contrahat aut abbreviet, relinquendo sic obscuritatem priorem. Siquidem Galenus dicit nomen Medici, esse inventorem occasionis. Quod nomen hoc
 122 loco amisit. Quartò denique, Si spasmus contingat ab inanito, repletòque nervo: id est, proprià nervi passione: an ergo venenosa qualitas imprimi debeat in nervum, vel in musculum, ut inde spasmus eveniat? Quintò, defectuosus mansit Galenus, & cum eo sequaces Scholæ, cur ictus serpentis, venenosa pharmaci qualitas, &c. fiant propria passio motus voluntarii, suorumque organorum. Si venenum enim debeat inprimi in musculum, ergo nervus desinet esse subiectum proprium spasmī, & per consequens, frustra supponitur, atque requiritur ejus inanitio, vel plethora. Sin verò venenum impingat in nervum ipsum, quomodo helleborus, per intestina oberrans, nervum primariò afficiet? quomodo pharmacum, adhuc in stomacho detentum, contracturam efficiet, & à vomitu ejus, libertatem dabit? Ridiculum saltem, quòd affectorum musculorum alteritas, speciem mali efficiet, si ab effectis nervis, essentia mali dependeat. Stultumque est, Emprostotonum, Tetanum, opisthotonumque, specificè mutari, propter mutationem musculi. Nam Musculus, semper eodem modo, caudam
 123 scilicet versus caput trahit. Profectò ejusmodi puerilitates ex ignorantia morbi, & temeritate puerilis judicii, necessariò defluunt. Quocirca natura, species morborum, juxta causarum occasionalium speciem, non autem propter differentiam si-

tuam, distinxit. Atque adeò, cum Inani-
 124 tio, atque Repletio, sint termini planè oppositi, non possent unicam Spasmī speciem producere. Durumque est credere, quòd nervi inanitio, tota privativa, sit æquè Spasmo occasionalis, quantum ejusdem nervi repletio. Prout æquè est stupidum, quòd repleatur nervus, in tantum, donec nervum abbreviet, & quòd ex nervulo, in latum distento per repletionem, abbrevietur musculus. Quasi nervi omnes possent subito inaniri, itemque repleri, & in immensum tendi, in singulo epilepsiæ accessu, siccis nimirum humoribus? Quasi spasmus esset musculi duntaxat accurtatio, subsequens ad nervi arefacti, vel humectati abbreviationem? & quidem quatenus insueta nervi repletio nervum accurtaret, prout & altera, quæ suà nervorum ariditate, nervos non minus in longum, quàm in latum, minueret, esse retractionis convulsivæ, & non potius utriusque suppositæ causæ errore, nervi paterentur inexcusabilem paralyfin? Scilicet tam per obstipationem nervi, à replente (ut ajunt) pituità, quàm per exsiccati nervi compressionem? & quasi esset tanta exsiccatio nervi repentina, credibilis, aut in vivente possibilis? Imò, quomodo jam semel arefactus nervus (puta per nimiam, ut ajunt, laxantis hellebori insolentiam) iterum mox restaurationem, arefacti humidi sui radicalis, admittat? Cur fuit necesse, fingere, & admittere, nervi repletionem, vel inanitionem, si citra utramque, venenosa qualitas donet spasmus? Ridiculum ergo Scholarum dogma de Spa-
 125 sini causis, inanitione, & repletionem nervorum conscriptis. Nam etsi cum Galeno, etiam agnoscant tertiam, quæ sit malignæ qualitatis: nihilominus in duabus prioribus convictæ hærent. Hallucinantur namque in materià, objecto, efficiente, & modo fiendi. Id est, in toto. Quasi nervulus, ad musculum extensus, sæpè vix triplicis

fili grossitiem adæquans, justò amplius humectatus, debitòque aridior, tanto brevior seipso fieret, quantum musculus, sorte ad spithamum, membra contrahit! Imò quasi tam impactio hostilis humoris, quàm nervi inanitio, dolores spasmi causaret! Ridiculum huc luti siccati exemplum adferunt: cum in vivis sint impossibiles ariditates, atque etiam impossibiles cessent restauraciones; dum tamen Spasmi ejusmodi, non raro, etiam sponte essent. Putarunt Scholæ, fictas illas humectaciones, & nervuli ariditates (quæ vix straminis latitudinem efficerent) musculum contrahere, vel in pedalem convulsionem. Nec item valet exemplum, quod fides testudinis, pluvio cælo madida, diffiliat rupta, quatenus imbibito liquore accurtata sit. Nam inprimis duplò longius extendi potuisset, quàm ejus ficta in latum extensio eandem accurtasset: non advertunt Scholæ, membranam madidam esse fragilem, ut & siccam: id eoque & fides servari, in oleo pingues, ne madesiant, aut arefiant. Apage cum exemplis, quæ in vivo locum non habent!

127 1. Nam in vivo, nervi non ita siccati possunt, ut eorum ariditas ullam causet abbreviationem. 2. Semel exsiccati, nunquam humectationem deinceps recipiunt magis, quàm ipsa senectus arida. 3. Spasnum à laxativo ortum, negant à veneno factum: nam si in solutivo toxicum agnoscerent, sibi marsupium abscinderent. Ergo Spasmus à solutivo, quatenus inaniente tantum, non autem tanquam à virulento pharmaco; esset ab inanitione scilicet, & ariditate nervorum. At restituitur non raro spasmus à solutivo ortus, Ergo non à siccitate nervorum natus. 4. Omnis senex macilentus perpetuo spasmo, ac universali, retractsus esset. 5. Cum nervus non sit membrum executivum motus, ergo nervi abbreviatio non arguit artuum convulsionem, quasi ad accurtationem nervuli, brachium, aut crus, sequi deberet. 6. Hume-

ctato nervo, (ita ut tantò esset brevior factus, quantum imbibito humore peregrino, in latum esset extensus) cum ejusmodi humor esset planè contra naturam, paralyfin potius, quàm Spasnum efficeret. Est autem paralyfis è diametro opposita, tam in sensu, quàm in motu, ipsi spasmo. 7. Qui posset ictus calvariæ, uno momento, omnes statim unius lateris nervos arefacere, alios verò sibi oppositos, humectando, in latum confestim deducere, ut Spasnum simul & Paralyfin efficiant? Cumque tam inanitio quàm repletio Spasmi in causam fingantur, deberet ictus calvariæ utrimque spasnum producere. 8. Non mirum itaque, Spasmo tam insaufa applicata remedia, si cuncta morborum requisita ignorent hactenus Academiæ. Novissè enim 128 debebant, omnem Spasnum esse Blasvitale musculorum, ex Archeo innato suscitatum: cujus occasio est, malignum aliquod irruens in Archeum, musculorum vitæ insidians. Quid si Hippocrates causam Spasmi, ad inanitionem & repletionem retulerit, respexit ad occasiones vitæ præcedentis. Nimirum quod pergræcantibus, itemque multâ venarum depletionem, convulsio frequens esset. Mentemque Senis non capiens Galenus, ad nervorum repletionem & inanitionem humoralem, postero, ac suo commento tabefecit. Spretis itaque ejusmodi anilibus figmentis, juventuti credulæ per Scholas persuasis, dico. Musculis 129 inesse duplicem motum, unum nimirum, quatenus est organum motus arbitralis: atque alterum, sibi proprium. Per quem, etsi sese retrahat versus suum caput: attamen nil obstat, quin spiritus, partibus illis motivis insitus, illas retrahat ac moveat: prout jam ante, de scroto, dictum est. Nec enim naturæ repugnat, partes proprio motu locali subsilire, absente animâ: tristi scilicet sensatione, partes alio impatore mobiles, furiosè contrahi. Cum musculis singulariter desit alius conspicuus motus,

motus, quo designet sibi illatam noxam, præter eum, quo exsequitur arbitralem animæ motum. Quinimò naturale est penitus omnibus membris, & communi partium nisui proprium, illas contrahi ob irremissam illatæ injuriæ sensum. Quem locum
 130 Scholæ deferuere intraçtum. Quare erroneum censui, cum Scholis, Spasmm credere affectionem capitis. Nam jam in hoc recedunt à thesibus suis, quibus supponunt, Spasmm esse ex repletione, inanitione, vel qualitate venenosâ nervorum: nisi malint jam mutatis vicibus, Spasmm oriri ex repletione vel evacuatione capitis. Spasmm autem est accidens spiritûs sensitivi, quod manifestant inprimis nervorum puncturæ, vel tendinum, itemque febres, sumta venena laxantia, ictus serpentum,
 131 atque alia his paria. Nec interim contra arguit, quòd ictus capitis etiam spasmm inferat: cum non minor capiti, quàm intestino, in torminibus, sit autoritas pro fabricâ Spasmi. Tam scilicet Spasmm à capite orundus, quàm à vitâ sensitivâ, virus perhorrescente natus, est clientum musculorum. In ictu capitis, quid itatim veneno, latus contractum contaminavit? quidve confestim omnes illius lateris nervos inanivit, aut replevit? nonne cerebrum sternutando quatit? membrana pulmonem ambiens, in asthmate contrahitur sicco? Corrugatur, contrahiturque pleura, in pleuritide, atque hætenus sponte à costis se avellit? Contrahiturque non infrequenter Mediastinum? etiam Diaphragma notabili pressurâ anxietate angustiat? Cui hætenus nomen deest, licet affectus is palpitationi cordis frequens. Splenis quoque obtusi quandòque dolores, contracti visceris sunt indices. Contrahitur quoque stomachus singultu, vomitu, & doloribus stomachicis. Sunt nimirum in his membranarum contracturæ interpolatæ, quoties infestans causa occasionalis movetur, recurritvè. Incipiente quoque Hydrope, vel Ictero, imò

vel ante natam aquam, aut ventum, sæpè contrahitur, indurescitque abdomen uno latere. Intestina demum, non solâ ventorum distentione (quæ nullos parit dolores, non contigata alvo) sed potiùs contractura sui, ostendant tormina intermittentia. Quod alibi, trans umbilicum infantis, me contemplatum fuisse, scripsi. Cernebam
 132 nempe quoties tormina maximè urgerent, quòd insultus epileptici concitarentur: intestina autem, pro doloris mensurâ, variè velut ambulando convoluta, & contracta: intestinis aliàs sedatis, ac planè quiescentibus. Acidum enim atque ponticum excrementum in colicis, pungit animam sensitivam; hæcque dolorem parit, ac quasi per intervalla, contrahit intestinum, ventusque rum inibi conclusus, fortè fortunâ, intestinum tendit. Non igitur colica ventosa (ad distinctionem descendens Duelech, sic dicta) à causâ: sed à symptomate posteriore, & accidentali, nomen habet. Sic pariter à laxativis sæpè recurrit dolor torminum cum contracturâ, curaturque contracturam mitigantibus. Vix namque discernuntur ventosa, à calculosâ colica: quia idem doloris symptoma, crispatis contractisque intestinis, in utrâque pariter appareret. Sic enim amygdalinum epotum, dolores lenit, quia contracta intestina obliuendo pacat. Itaque cum dolor contracturam pariat, & hæc vicissim dolorem novum; cernimus, quòd dolor dolorem gignat sæpe, ac sui simile. Dein, quoties cuti, venis, arteriis, vel nervis accidit injuria, in rugas se contrahunt per vim animæ sensitivæ. Quam insigniter namque statim arteria, sub dolore quolibet indurescit? Cujus durities non (ut Scholæ arbitrantur) ariditatem arteriæ: sed ejus tensionem, sive spasmm singularem arguit: quæque ob id, instante rursus sudore, contractionis relaxationem, cum mollitudine, prodit. Alioqui siccata indurataque arteriæ æqua est possibilitas rehumectan-

di, quam est senii, spes auferendi. Nonne etiam contracta vesica, expertes sæpè fefellit Lithotomos? Contrahuntur sic parastata vasa, in gonorrhœa, spermatis stimulo excitata. Pudendum quoque contractum inrò, sic subinde evanescit, ut absque præputio exstet nihil. Sic & sui sunt musculorum crampi. Sicque parturiens, per intervalla suas ac immanes contracturas patitur, quoties uterus à tergo se corrugat, ut latentem expellat sarcinam. Os pectinis quoque, ad pubem, spontaneâ sui contracturâ, exitum venienti pandit fœtui, atroci dolore. Vidi, & hystericiis, tendines, loco natali ligamenti, sponte dissiliisse, contractosque immani dolore, itemque ad pristinum locum rediisse, quæque dum id sæpiùs essent perpessæ, mitioris doloris conquestas notavi (an fortè in isto nervorum subsultu, & vagâ digressione, Scholæ agnoscent subitam inanitionem, repletionem, aut qualitatis virulentæ hospitium? horumque subitanea exilia?) Nephritidi quoque familiare, & ureteres contrahi ferocissimo dolore, nil urgente fortassis præterquam teneriore sabulo. Infantis semper ratus sum ignorantia, ventos (juxta Scholas) in nervis, ac tendinibus oriri, vel deoris, in nervis concipi; crampi (ob id enim statulenti) autores, imò & inde tolli ferè ad arbitrium. Spiritus enim sensitivus, doloris horrens, venas, arterias, tendines, atque membranas, furiosè contrahit. Dumque subter ejusmodi furores, speratum auxilium non reperit, ejus incrementum suscitatur. Sic nempe spina digito impacta, quatenus doler, crispatur & induratur arteriam, ejusque pulsum, qui antea ibidem non erat obviu, obduratur, ob solam arteriæ contractæ tensionem. Doloris namque proprium est convellere, ac contrahere. Ita quidem, ut os supra pubem, & in lumbis, contrahatur sponte, in parturiente, quanquam nullo ductore aut motore musculo. Quippe dolor, propriâ sui naturâ, est contractivus membrorum, idque motu naturali, & nequaquam arbitrari. quod potissimum in labris vulnorum spectatur. quippe quæ indolentia sunt, quamdiu flaccida labra habent, nec contracta. Scholæ autem in naturâ doloris contracturas, ut etiam animam sensitivam præteriere, transcurrento ad ventos, decubitus humorum excrementitiorum, acrimoniam, consonantiam, & deuteropathiam parrium, quæ tamen scopo doloris sunt profus aliena. quia sunt tantum nomina abstracta, ac plerumque, ne in minimo puncto, causam continentia. prout tractatu de causis morbificis, tanquam in certaminis palæstrâ, demonstravi. Etenim ureteribus (pro exemplo in terminis Lithiasis) nulla est necessitudo, dependentia domini, clientelæ, usurpationis, possessionis, consuetudinis, communis canalium, aut excrementorum, cum intestinis, aut stomacho. Etenim si dolente sinistra gutturis parte, ne dextera quidem in tanto angiporitu, subinde afflictâ sit: quare vicinitatem, ac dependentiam partium, in officiorum destinatione, atque situ, disparatarum, & discrepantium, merito non suspicabimur? Sufficit ergo hactenus, quòd omnis dolor, contracturæ autor, præsupponat exosum hospitem. Sunt nempe contracturæ etiam indolentes (ut antè de scroto) quæque non tam à dolore, quàm à merâ molestiâ, ortum trahunt. Verùm contracturæ dolentes fiunt à causis hostilibus. Sic nempe dolent, quæ spiritum, dictum (propter animam) sensitivum, acredine, ponticitate, aut gradibus caloris, vel frigoris icipiunt. Est autem dolor intensissimus ab igne: ab alcalibus ac corrodentibus, deinde, quia igni proximis. deinceps, ab auferis, ponticis, & acidis, quia contracturæ finitimis. Mox dein à falsis: tum demum ab acribus, atque tandem ab aliquibus amaris. A venenis autem, ut talibus, immanis confurgit dolor,

lor, quod in peste ordinarium, & quia à venenis, sæpe absque acrimoniâ, tantus surgit dolor; designatur veritas. Nimirum quod à Judicio, animæ sensitivæ dolor emanet. Corrosiva enim, cum ipsam sensitivam erodant, ignis instar, ipsas partes absumunt. Alumen autem, vitriolum, aquæ fortes, omphacium denique, atque acuta quælibet etiam, quatenus per se fibras organorum crispant, & convellunt. Proinde excrementa ejusmodi sunt convulsoria, atque dolorifica. Sunt etiam Alcalia, quæ sopiunt dolores, in casibus nimirum, ubi maximas frangunt putredinum aciditates. Etenim sub caniculâ, dum carnes instantem minantur corruptionem, sunt carni jufcula ingrato sapore acida. Unde in podagrâ, colicâ, & ulceribus rodentibus, ac putrescentibus, primum concepti dolores prodire ex acido. Dolet item anima sensitiva primum, quæ tandem assueta, minùs excandescit, perinde ut insuetus equus, calcaria recusat. Est namque natura in se, tota furiosa ac symptomatica, sensimque doloribus assueta, mitescit. Quare Philautia, & ulrio, sensu priora, sive antiquiora sunt: quod in naturæ gremio, ante sensum, intimè feminibus insint. Iræ enim, agonizæ, ultionis, tristitiæ, ac metûs characteres, sive imagines, contracturas, suis istis Ideis pares, pariunt. Nam cognitione quâ mus non antea visam felem horret. Spiritus laceratus concitatur in iram, pavorem, &c. qui suâ Ideâ, veluti stigmate, in membra, suum exerit furorem. Frigescit 1. manus, quia calor ibidem à vita fottus, per frigus exstinguitur: non autem, quod spiritus vitalis intrò refugiat, relicto sanguine, cui nupserat. multòque minus, quod calor, ut nuda qualitas, intù migret, abeat, redeatque, tanquam in comœdia. 2. Minuto jam calore, persistente quoque frigore, frigus invalescit: ac tum stupet sensus in manu. Comprimuntur nempe spiritus sensitivi abstracti: scilicet qui sunt in

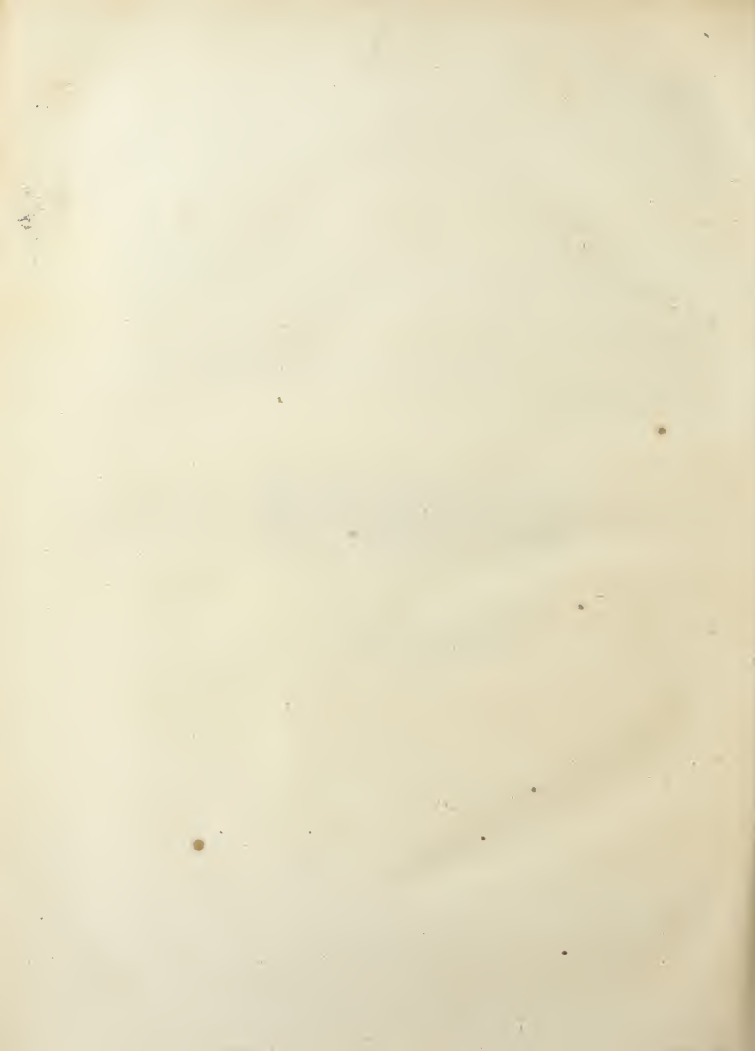
nervis, non autem in arteriis. quia spiritus nupsit sanguini arteriali firmius, ac venarum proprium est, etiam à morte, cruorem à concretionem præservare. Spiritus namque vitalis, fomento cordis, à retrò sustinetur, quantum potest. Ideoque in illo stupore, adhuc detinetur vita. 3. In manu languet motus: quia spiritus in carne concreti, cum à tergo per cor non sat foveantur, sensim pereunt, sensimque alterantur. 4. Dein perit motus unâ, & sensus exstinguitur, dum videlicet extraventus cruor grumescere minatur: manente adhuc vitâ. 5. Adeoque tandem artus à frigore totaliter privantur vitâ. dum nempe cruor in grumos jam abiit, obiit. In tertio itaque ac quarto gradu prædicto, calefactâ manu, dolor emergit. Etenim quatenus cor à retrò inspirat novum spiritum sensitivum, qui dum mortem in proxinctu adfuturam notat, velut ibidem iratus, suæ indignationis Ideam statim fabricat, adeoque nativam dulcedinem sive complacentiam exiit. Prout in tractatu de morbofis ideis, in opere de ortu medicinæ, luculentius demonstrabo. Sic spiritus sensitivus, qui non à frigore pessumdatus, sed à compressione repulsus est: in sui reditu aliam suæ indignationis Ideam, aliumque dolorem velut acicularem concitat. Ignoscat interim Lector, quod veneni glacialis nomen mutare debuerim, absque frigoris præeuntis necessitate: Non enim glaciale venenum istud voco: quasi sit in frigidatum, ut jam de manuum stupore dixi: sed in frigidans, simulque stupesciens, ac sensum motumque tollens. Itaque nominis similitudo, non à radice, sed ab effectu ortum ducit. Ac postremo, in hoc parego, pro operis hujus, & sensationis epilogo, ruminemus saltem remedia Medenarum in Apoplexiâ, stupore, vertigine, catalepsi, catotcho, comate, contracturis, vellicatione, palpebrarum, oculorum, linguæ, & laborum. Reperies namque

que statim præscribi venæ-sectionem ac enema : Dubitantes nimirum , an sterces ani , in ore linguam & labra vellicet , sopores item , ac stupores cudad in ægro , ut in Medente peperit stupiditates atque neglectum ; an verò hæc à cruore oriantur : Itaque utrumque mox intentant simul . Sequenti die dein purgantia exhibent . Ac tertio, sudores, post frictiones promovent, incertitudine repleti . Præsidia eorum nempe, sunt universalia: quia defunt alia , & ignorant talia . Ideoque totalia, usualia, sunt generalia . Defectu cognitionis causarum efficientium , duntaxat circa producta vagantur: non soliti de fabricatore radicali, ac priore , ad submovendum effectum tan-

tum occupantur . Non quodd sperent reditum, relinquendo radicem, ut inde sibi fructum carpant ; (Id namque de probro viro suspicari nolo) sed lucro nimis anhelanter intenti , de fabricatore morborum nil cogitarunt hæcenus à Scholis . Nec mirum sanè ! Quippe Medicina (ut ab initio dixi, sic iterum finio) est donum Dei . Hic autem dona sua subtrahit lucro intentis , nec semel cogitantibus de mandato: Estote misericordes, sicut Pater vester, qui est in cœlis, est misericors : à quo omne donum bonum & luminosum descendit . Hæc est ergo, quam dixi, luctuosa insensilitatis & doloris tragœdia moderna , eventu ægrorum prorsus tragico .

3

F E B R I U M¹¹⁰⁰
D O C T R I N A
I N A U D I T A.

Authore

J O A N N E B A P T I S T A
V A N H E L M O N T

Toparcha in Royenborgh,
Pellines, &c.

E D I T I O S E C V N D A,

Accessu Tractatus contra quatuor humores Scholarum.

A M S T E L O D A M I,

Apud Ludovicum Elzevirium,
c l o l o c x l v i i i .

3

L E C T O R I
S C I E N T I A M,

Sanitatem, gaudium,

J O A N N E S B A P T I S T A
V A N H E L M O N T

T O P A R C H A
I N R O Y E N B O R G H,
P E L L I N E S, &c.

P. L. optat.

I N D E X C O N T E N T O R U M
P R A E F A T I O N I S.

1 **H**ic tractatus laceratus è magno volumine, quod inscribitur, *Initia Physica nova* & inaudita. 2. Elogia Authoris contra Medentes discere recusantes.

VIDI ducentos fortè Authores de febribus, pudit idcirco tituli: sed cum penitus rem ipsam consideravi, vidi, quòd alii ad unum omnes, tantum cuculi cecinerint, idemque semper aliis verbis sibi subscripserint. Inde enim apprehendi, quòd à diebus Hippocratis, Medicina steterit, si non retroiverit; saltè non profecerit, quia per novas indies centurias, ibi in circulum. Itum est, non quà eundum, sed quà secuti sunt cacos ductores, quos Altissimus non creavit, elegitve in Medicos: sed qui per laceras Ethnicismi, & Atheismi fenestras, intrarunt in naturam. Pudit sanè, imò & doluit notissimam morborum febrem, hodie totà sua tragœdia viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus esse, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi statuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & sanationibus, ingens certè atque inauditum conscripsi, ab ipsis verè Philosophia incunabilis, insueta nempe principia, verè demonstravi, quolibet demonstrationum genere. Ex hoc opere, lacerari hunc tractatum de febribus, cum indies viderem abusus crescere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc tractatum, absque cognatis morborum doctrinis, quia scio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus assentiendo, quàm indagando studuere: et si hoc studii genus quandam

A 2

pigri-

pigritiam, & penuriam judicii, attestetur. Interim spero, non defuturos verè amantes, qui in sanitatem proximi inbiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquissimo Medico audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim onerosum esse deberet, posse discere aliorum laboribus; licet radiosum sit veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo lactenus febres ex essentiâ novit, nemo illarum sanationem ex arte instituit, quòd omnes pratercundo veram cognitionem causarum, & modi fiendi, remedia querere neglexerint. In calores, suas sagittas exploserunt, verumque scopum rei praterierunt. At cum hujus ævi tanta sit judiciorum protervia, & singularis quadam insipientia, metui sanè, ne opus meum, ulcerosum hoc seculum admiserit. Indabit hic tractatulus velut jacta tessera, quid Dominus de meis laboribus statuerit. Interea qui jam consenuerunt in suis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forsitan ab assuetis recessisse. Rogo saltem, viderint, qualiter animas suas, causamque viduarum, & pupillorum, omnibus commendatam, custodiverint. Vale.

T R A C T A T U S D E F E B R I B U S.

Definitio febris veterum examinatur.

C A P U T I.

1. **F**ebrius hæcenus radicaliter incognita. 2. Definitio febris juxta Scholas. 3. Prima Clausula omissa etiam de requisitu Veterum. 4. Alter defectus definitionis. 5. Vanum Scholarum subterfugium. 6. Aliquot anxietates inde consequentes. 7. Alia latibula. 8. Alti contradicunt sensu notis. 9. Luridum argumentum horum. 10. Examinatur situs febricitium. 11. Argumentum à remedio situm. 12. Argumentum à pari de sopore sumtum. 13. Aliud à siti in vigore febrim. 14. Febrim male definire, lethalis est ignorantia. 15. Argumentum contra Scholas de calore febrili. 16. Alterum. 17. Tertium. 18. Quartum. 19. Quintum. 20. Calor febrilis non ex materia peccante. 21. Alterum argumentum. 22. Tertium. 23. Quartum. 24. Quintum. 25. Calorem febrilem non esse materiam peccantem. 26. Materia febrilis tantum occasionaliter calefacit. 27. Opifex caloris febrilis quæ. 28. Origo caloris præter naturam. 29. Calefacere & calere ut differant. 30. Calor est accitens posterius, ad essentiam febris. 31. Unde calor febrilis. 32. Febris non est essentialiter calor.

FEBRIS plerosque morbos antecedit, comitatur, vel sequitur. Febris itaque non minus quam lithiasis, peculiarem tractatum debui. Quippe quæ licet familiarissima, potissimum tamen nostra saginat cœmeteria, & castra depopulatur. Morbus vel à limine, sive sui initio, notus quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hæcenus, in causis, modo sciendi, sedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuius philosophiæ studiis imbutus, luculenter patebit. Enimvero Scholæ febrim definiunt, quod sit calor præter naturam, accensus primum in corde, dein delatus per totum corpus. (addam

ex mente illarum, Actiones plerasque lædens.) Apex rei est, quod genus definiti, sive essentiam febris, vocant calorem non qualemcumque: sed cum, qui præter naturam fuerit, & gradu suo læserit. Adeoque cum calor ille sit essentialis febrim, deberet inprimis ita esse à febrim inseparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus sit illi comes calor iste. Inprimis se noviter objecere Castrenses febres, quæ citra sitim, ac manifestum calorem, accidunt. Id est, ab initio in finem vitæ usque, absque calore suam peragunt tragediam. Si dicant has febres Veteribus ignoras, nec ideo sub definitione comprehensas; concludo saltem inde, has febres nec ideo esse posse febres, vel febrim essentialiam non alligari necessario, sed tantum per accitens, calori. Dein iterum, quod definitio febrim ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis servata, non sit adæquata naturæ febrili. Ac terriò, quicumque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot senserit, febrim principis, non persuadeat tamen febrim sibi inchoatam vel adesse, sed alium affectum hæcenus anonymum. Etenim quamquam concutitur rigore, dentibus quatit, labrisque præ frigore liveat, persuadeat tamen sibi per ejusmodi squalores, febrim initia illa, non esse febrim initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) verà febrim extinctum, credat qui volet: etenim non soleo de contingentibus sensu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim stupidum, quod de sensibilibus, non nisi sensum

7 iudicio sto. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores, subterfugunt in latibula, ut Galeni sensa tueantur: nam quidam volunt, quòd frigus, aut rigor, non sint februm initia: sed principia accessionis. Sed hos Galenus ipse dejecit, dicens: Intelligimus primum nomine paroxysmi, totius accessionis partem pessimam. Quod sonat: accessionem, & febrim, esse synonyma. Sed agedum, si frigus dicat initium accessionis, & non febris, saltem accessio adventantem febrim dicit; adeoque necessariò initium accessionis erit initium febris. Alii proinde, maluere apertis oculis non videre, non sentire. Quare dicunt, revera in principio febrili, nullum sentiri frigus verum, sed mendax, atque dolosum sensum lenocinium: dumque exterius frigent, volunt, quòd internè æstuent, cremanturque vero calore, quamvis aliter sentiant. Atqui ejusmodi deliria quilibet è medio rure facillè explodet. Nam per aliquot horas, intensissimum frigus penetralia obsidet. Etenim in tam aperta, & indubià frigoris historià, (quæ facti & sensus est) argumentum sat
9 luridum proferunt: Intus est magnus calor (inquiunt) licet non sensibilis: quia siti continuà premuntur, quæ ut est siccitatis index primariò, hæc tamen in vivis præsupponit æqualem sibi calorem. Adeoque plus autoritatis meretur sitis, quàm sensus. At nesciunt hanc sitim, non à calore, ut neque à siccitate manare, prout aliàs contingit in siti naturali. Ideo enim nec exhibito poru sedari. Quod regulariter fieri deberet, si à sicco vel calido sitis ista oriretur. Fallax ergo sitis, non autem frigus. Oritur namque sitis ab excremento, quod facultatem istam sensitivam, ejusque organum, malè affectat, illuditque non secus, atque si repente magna siccitas advenisset. Nam solet acidum sulfuris (quod in se siccissimum & corrosivum) ejusmodi fallacem sitim delinire, non secus atque aqua ignem extinguit. Atqui saltem non

concedent Adversarii, siccitatem tolli per siccissima remedia: non autem humidorum, & frigidorum potatione potius. Sed cur non licet paritione ariolari, frigus in februm initio, ex sopore invictò? cum non minùs Scholæ statuunt, soporem ab invictò frigore provenire, quàm sitim à siccitate. Nec obest, quòd sopor non omnibus
12 adsit febrilentibus. Sufficit namque, ac majorem confusionem adfert, quòd aliquibus sit frequens sopor. Sed tandem quò eva-
13 dent, si in vigore februm (quæ statio est februm æstuosissima) concedant non tantam sitim, quantam initio: attamen interiora, tum ad sensum, multà anxietate æstuant maximè. Quare si calorem prodactis, hujusque indicium sit à calore inseparabile, sic ut trementes præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet maxima sitis premere, sub calidissimà februm ætate. Atqui istud negant, quid agent ergo proprià reti capti? Longè itaque errant, quotquot ab accidentibus, per accedens subsequentibus, de rerum nativis radicibus ferunt sua judicia. Est ergo lethalis igno-
14 rantia, febrim malè definivisse, si juxta definitionem febrim curaverint. Imò per legem Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè curant pertinaciter eos, qui suam vitam ipsis concedidère: Utpote quorum reatu, tot millionum myriades tam insauitè necantur. Enimverò si febris,
15 sive calor febrilis (sunt enim hæc duo synonyma in Scholis) debeat primùm accendi in corde, neque tamen februm materia (quam ajunt de uno ex quatuor humoribus putrefactis prodire) consistat in sinibus cordis: ergo calor, sive febris, non accenditur primùm in materià febrili, frustra-que inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam causam caloris præter naturam inveniant. Ac per consequens, exin ruit definitio febris. Imò inde sequi-
16 tur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non existat in suà materià unde causatur

fatur (ut volunt) materialiter, & originaliter: sed alibi, puta in solo corde. Iterum ex eadem thesi sequitur, quòd ut sit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem: sed aliud accensibile, primariò residens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accensibile corpus, unà cum Hippocrate, voco spiritum
 17 impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Veterum huc attuli: sed extortum est, atque per vim, mihi concedi jussi; de quo suo loco, ubi de causâ efficiente febrium disseram. Saltem eo nunc violenter impetrato, sequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in se primariò, vel efficienter caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, si primum accensibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in fe-
 18 bri, calet supra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accensus, ante accessum febris: adeoque omni modo differt à materiâ peccante in febribus. Tandem & hinc aptè
 19 concluditur, quòd cuicumque intendunt perimere febrem per refrigerantia, ut talia, non intendant sanare per causerum ablationem, per radicem succisionem, evulsionemque fontis, atque fomitis febrilis: sed dumtaxat intendunt auferre, & corrigere calorem, qui est quoddam productum posterius, hospitatum extra materiam febrilem. Applicant nempe sua remedia ad po-
 20 sterius, non autem ad prius. Siquidem calor febrium, est accensus in impetum faciente Archeo: & radix febrium, est ipsa materia peccans. Respiciunt ergo tantum ad ablationem effectus consequentis, & resultantis ex positione radice illius, cujus ergo Archeus non quidem à radice accenditur, sed à calore aliunde hausto. Dum nimirum seipsum accendit propriâ thymosi, & calore suo ad gradum, supra exigentiam deducto, in quo totus est molestus, quatenus supra suæ exigentiæ amplitudinem est

delatus. Nec enim putandum, quòd exo-
 20 sæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, sic insit aliquis calor, ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque est tale, illud ipsum volunt esse magis tale. Deinde etiam, quia omne a-
 21 gens calefactivum, per sui species, fortius agit in propinquum, quàm in distans. Quapropter si materia febrilis suo calore reliqua calefaceret, necesse esset, quòd centrum, sive nidus quo recipitur ista materia febrilis peccans, priùs torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod distans calefieret. Imò, si materia peccans propriâ
 22 sponte caleret, & febris esset, is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet esse continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans penitus esset consumpta in cinerem. Neque ideo ulla
 23 esset ratio repetitionis, vel recidivæ, cum materia peccans, ad sui consumptionem usque ex generali proprietate semper calefaceret. Quinimo & cadaver tam caleret
 24 post mortem, & febris torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obsequio mors advenit, etiamnum perstet in cadavere: cumque eam supponunt calidam, proprio putredinis calore, magisque sit putrida post mortem, ut & potentius à morte putrefaciens, pluresque afficiat partes sibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret post mortem, quàm in vitâ. At sanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, statim à morte cessât, omnisque calor cum vitâ expirat. Quod nos instruere deberet, calo-
 25 rem febrilem non esse materiæ peccantis proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus. Ergo perpetuò verum est, quod materia peccans tantum occasionaliter calefaciat: Archeus
 26 verò sit omnis alterationis opifex, adeoque

que

- que hoc titulo impetum faciens, efficien-
ter, primariò, immediatè, semper, ubi-
que, & solus non calefaciat, juxta axioma.
- 27 Quidquid in sanis edit actiones sanas, id-
ipsum in morbis edit actiones vitiatas.
Spiritus enim iste calefacit hominem natu-
raliter in sanitate, idem qui in febribus
- 28 æstuat. Per exemplum. Spina querna digi-
to infixa, actu & potentialiter frigida,
mox in digito excitat calorem præter natu-
ram. Non quidem, quod calidi humores
affluant, quasi per spinam eò convocati,
expectassent spinæ vulnus, & qui aliàs suis
sedibus temperati resedissent. Siquidem
cruor vulnere proximus, primus accurrit,
aditum venienti cruori præripit. Et ipse
per se quoque non calet: sed ex gratiâ vi-
talis spiritus. Itaque inflammatio, & tu-
mor cum pulsu duro, dolore, & à calore, à
solo spiritu causaliter: ab infixa verò spi-
nâ, occasionaliter dumtaxat, procedunt.
- 29 Paradigma certè ad febris positionem, mo-
dum, cognitionem & sanationem suffi-
ciens. Nimirum causa peccans in febris, non
calet ex se: calefacit autem tantum occa-
sionaliter, & ad spinæ vite causæ occa-
sionalis evulsionem sequitur sanitas. Solus
ubique Archeus effectivè febrim concitat,
& quo abeunte per mortem, cessat cum eo
- 30 febris. Ergo calor est accidens posterius,
- 31 & subsequens ad febris essentiam. Accendit
nimirum seipsum Archeus, in nisu, quo
cuperet expellere materiam occasiona-
lem, tanquam sibi impactam spinam. Hanc
autem quicumque aufert, sive id fiat per
calida media, sive per temperata, sive de-
mum per frigida, is morbum à radice tol-
lit, & est naturæ quasi indifferens. Quia
eo ipso sedatur, cessatque thymosis Ar-
chei.
- 32 Quamobrem calor, utcumque præ-
ter naturam auctus, indicium possit esse fe-
brium; non est tamen ipse febris, nec illi
ideo inter medendum, magnopere est in-
sudandum. Hinc nempe Hippocrates seriò
monuit, calorem & frigus, non esse mor-

bos, ut neque horum causas: sed causas
(nimirum occasionales) morborum, esse
amarum, acre, salsum, ponticum, &c. Spi-
ritum verò esse eum, qui impetus omnes
facit. Galenus dein quingentis facile annis
Hippocrate junior, multum chartæ macu-
lavit, suæque dicacitate, seque ad se al-
lexit. Posteritas verò admirata hunc garri-
tum, eundem secuta est: maximi semper
fecit, quod suit minimi. Dein mundus in
judiciis frivolis ubique insenuit, magni æ-
stimans semper ponderis, quod suæ esset
inconstantiae simillimum.

Nutantes Schola introduxere putre- dinem.

CAPUT II.

1. Schola coacta sunt præter calorem aliud in febribus comminisci. 2. Alter defectus in definitione febris. 3. Contrahunt Schola positi à se principiis. 4. Quod febris essentia non sit à calore. 5. Sensim obliuii cunctis suarum: hesum. 6. Aroma rosarum calidissimum. 7. An calor febrilis rectè à Scholis censetur oriri à putredine. 8. Febris maligna in quo diffuset à reliquis. 9. Crispi febris à sudori sit saluberrima. 10. Cur Scholæ refugerint à putredine. 11. Stolidi comparatio caloris in fimo equino. 12. Cur fimus equi caleat. 13. Gradus caloris putrescentis rei non sufficienter totum hominem in febris est calefaciendo. 14. Putrefactio nussiam est causa caloris. 15. Fimus non calefit à putredine. 16. Cur calorem febrilem non à thermi desumerint. 17. Ignorantia radicum Scholis detorsit ad effectuum considerationes & remedia. 18. Fimus calorem perdit, dum incipit putrere. 19. Facitas ingeni Scholarum. 20. Galenus erroris convictus. 21. Cruores in venis nunquam putrescere, adeoque erroneum est quod de Synocho nugantur. 22. Probantur præcedentia. 23. Dos venarum. 24. Velruit natura, vel Scholarum doctrina. 25. Paradigma ex varietate cruoru. 26. Ridicula tabula cruoris emissi. 27. Argumentum à Peste contra usum Scholarum. 28. Iterum à Pleuritide. 29. Calores & turbulentia cruoris non testantur ejus vitia. 30. Lurida Scholarum deceptio. 31. Humores in febribus supponere putridos, ridiculum. 32. Contra definitionem febris præcedentia. 33. Frivola excusatio per Diariam. 34. Impugnatur iterum præcedens febris definitio.

nitio. 35. Scholarum inconstantia. 36. Cruorem non putrere in venis. 37. Corruptio unde. 38. Cruorem hemorrhoidum non esse putridum. 39. Remedium mirabile contra hemorrhoides; per anumulum. Itemque pro aliis morbis.

Meditabantur Scholæ, quod non raro calor per exercitia effloresceret, febrientium calori non absimilis; qui cum tamen febrilis non esset, calorem quidem febribus necessarium censuerunt: non indifferenter quemlibet, sed illum qui è putredine fuscitaretur. Jam non amplius de calore anxii, ut neque de gradu, aut intemperie ejus: sed potius de causâ continente illius. Neque enim sufficere visus est calor graduatus præter naturam pro febris, nisi & is emergat è putredine. Quæ certè particula, torpidè omiſſa est in præfata febrium definitione. Ergo jam febris essentia non amplius est nudus calor, nec hic distinguet febres ex diversitate caloris (licet species inde resultet, unde essentia) sed humorum putridorum, vel saltem putrescentium varietatibus. Bellè sanè inceptum, sic est à positis terminis vagari, ut cum antea non respicerent nisi calorem, qui superaret consuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & subjectum putredinis, quem volunt accensum in materiâ peccante putridâ: non autem amplius primum in corde. At cum caloris, non nisi unica sit species in gradu, momenta verò ejusdem plurima: sintque species febrium plurimæ, nec possit multitudo febrium specifica prodire ex unica specie caloris præter naturam. Ergo in esse caloris aliud spectatur præter gradum ejusdem. Non ergo calor constituet essentiam febrilem: sed istud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diversitas. Si ergo putredo diversorum, sit causa efficiens diversitatis febrium, tam erit calor causatum putredinis, quàm ipsamet febris: adeoque cum actio causalitatis putridi, aliud quid involvat præter calorem ipsum, non poterit febris esse calor. Jam Scholæ confusæ, plurima utrobique adstruunt, ut si ipsas non juvet unum, juvet saltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem servant mordicus, eamque adorent: sensum tamen ab intemperie nudâ caloris desectunt, ad humorum putredinem. Nec sistant in his nugis, quin insuper ad remedia calida refugiant, oblitæ suarum thesium. Idque sive attentent purgationes, sive demum ad propria febrium specifica sese converterint. Quid namque in medendo est modo solennius, quam pro febris dedisse apozemata ex lupulo, asparago, &c. eademque saccharo condidisse? Quid enim aromate rosæ incluso est ardentius, sive saporem species, sive applicationem; sine quo tamen ipsa rosâ merum est cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm sulfuris aut vitrioli corrosivum (multipliciter suadente lucro adulteratum) jularpiis febrilibus immiscuisse? Rhabarbaro denique & scamoneatis, fontes quos fingunt humores elicuisse? Ergo ante omnia ex professo examinandum, an febrilis calor suum debeat ortum putredini. Quamobrem inprimis docui palam, calorem febrilem nullatenus pendere causaliter ex materiâ peccante. Deinde didici, quod sola febris maligna in hoc à cæteris discrepet, quod sua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ si dein in sui fastigium perreptarit, donec putredo sit in facto esse, intrusque manserit, necessariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri esse, foras propulsetur (ut in variolis, erysipellate &c.) plerumque sanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur sanitas. Hinc namque febres cieunt sub finem sudores spontaneos. Estque Crisis, quæ per sudores terminatur, longè saluberrima, & per consequens etiam remedia sudorifera. Confugerunt autem ad putredinem, ut reperirent causam; unde primum frigus, mox dein calorem stabilirent. Assumunt

ideo fimum equinum, actu frigidum, sponte inclescere, propter putredinem, At quam stolidè utrobique, credulo mundo imponunt ! Nam vaccinus, ex iisdem alimentis, meliùs putruit & digestus est, quàm equinus ; tamen non inclescit. Fimus etiam equi, qui gramine pascitur, aut viciis, non inclescit, prout dum granis vescitur ; non minus tamen ille, quàm hic, putruit.

12 Nescivè ergo, quod calor sequatur mansa grana, non autem naturam putredinis. Ergò insulse traducunt calorem febrilem, ad humores in febris putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Nescivere ergo Scholæ, quòd quo fimus equinus propinquior est incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idemque nec unquam proinde putrebit, si spargatur. At solum dum in cumulum contrahitur madidus, non secus ac fœnum & flores, si comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Nescivè, inquam, fimum inclescere per proprios spiritus salium compressorum. Denique etsi fimus caleat in fieri esse putredinis, cessat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto esse. Adeoque calor fimi, non quædat materiæ febrili, si multò antè latitet putrida (ut ajunt) in receptaculis, & quidem in quartana continuò, & diutissimè.

13 Imò nec est gradus caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro dispergatur usque in plantas pedum : quin prius corporis centrum exurat, ubi putridus is humor restagnaret. Est ergo exemplum fimi planè impertinens febribus, eoque magis, quod non docent frigus, tempore prius, calore. Quinimo in naturâ, nuspiam putrefactio causat calorem, multoque minus in vitali-

14 bus. Nam in putrescente, est necessarium frigus, si vita spoliatur, quæ nobis fons calor est. Etenim diebus intercalaribus Intermittentium, non querimus de æstu, aut nos molestat frigus : quando tamen supponunt humores putrescere. Itaque si

calor & frigus causaliter succedant in putrefacto, sitque in febrium accessu frigus semper ante calorem, frigus est magis nativum putrido, quàm calor. Idcirco enim à duratione frigoris in febris metimur morbi diuturnitatem, non autem à calore. Tandem ostendi omnem calorem febrilem esse prorsus ab Archeo, ideoque cessare ante mortem : quando attamen frigus & putredo invalescunt magis. Implicat etiam, quòd calor febrilis esset à putrido, & primum succenderetur in ipso corde, unde putredo exulat. Denique non accenditur calor in 15 fimo à putredine sui, Nam si quotidie novà equi urinâ irroretur, ne quidem in annum inclescet. Certum est autem, quod 16 urina non præservet à putredine, quam verius augeret. Verius enim calores è thermis, vel calce desinissent : sed horum calorum causas magis ignorabant : quapropter facilius æstimarunt, unius fimi equini putredinem accusasse. Nec erat cur potius à calore, quàm à frigore, aliisque symptomatibus febrilem essentiam mutuarent, cum sint paria ac focia febrium accidentia. Itaque semper studuerunt debellare accidentia producti : quia radices ignorarunt. Sed cum jam constet res materiales esse ipsam materiam, quo modo sanabunt, qui duntaxat ad calores totum sanandi cardinem vertunt ? Saltem cecidit fimi equini similitudo, & caloris febrilis, putredini adscripta. Nam fimus, dum tantillum putrescere incipit, calorem exuit. Ac quamdiu calere potest, artifices salem petrae exin eliciunt ; sin autem incaluerit, ut sibi inutillem, rusticis relinquunt. At Scholæ, hu- 19 morum putredinem accusant : & quidem unius ac ejusdem humoris, tam pro frigore, quàm pro calore, & utroque intenso. Atque per consequens, unum & idem, duo opposita immediatè ex se efficere. Ergo necesse esset, alterutrum horum, ut sit per se, alterum verò per accidens. Si itaque frigus est proles putredinis per se, non potest

- potest ullatenus eſſentialiter includere calorem: ſed tantum per acciſſens. Sin autem calor eſt filius putredinis per ſe, nec utique febris tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præſatis, quod Scholæ putredinem, februm eſſentiam: calorem verò atque frigus, accidentia comitantia putredinem. Quare Galenus ait:
- 20 Cum ſanguis putreſcit, fit bilis. Quem textum ſi admiferint, iſta bilis erit putrida in ſui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam: non autem Synochum vel cauſum
- 21 putridam. Sciant igitur Scholæ, cruorem in venis putreſcere nunquam, quin ſimul ipſamet vena putreat. ut in Gangrænâ, & mortificationibus. Adeoque perunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri aſſerunt. Itemque qui cruorem dum putreſcit, in bilem verti a-
- 22 junt. Quæ ſic probo. Venæ ſuum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum conſenſu totius Anatomix; cruor autem extravenatus, mox in grumum concreſcit. Eſt autem cruoris coagulationis corruptio- nis dumtaxat initium, & via ſeparationis integri Ergo ſi vena cuſtodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multò id magis in vivis. Argumento à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quàm alienæ digeſtionis retenta (ut de digeſtionibus alibi) at nunquam ſanguis. Quippe qui juxta Sacra, eſt ſedes, & theſaurus vitæ. Si ipſa ergo vita nequeat à corruptione præſervare ſuam ſedem & theſaurum quantif- per eſt in venis, quando ergo ſervabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptelâ? Itemque ſi vita, non ſervet à putredine ſanguinem in quo gliſcit, quomodo præſervabuntur oſſa? Venæ ergo à Creatore ſunt ordinatæ, ut ſanguinem ſervent à corruptione, quia vita confermen-
- 24 tata eſt ſanguini venarum. Itaque ſub hac quaſtione ruit decus, & deſtinatio naturæ:
- vel ruit totus ordo medendi hætenus ad- ratus à medentibus. Sed eſto, quonam ſig- no judicant Scholæ ſanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, ſubviridi, fuſcove? nonne ex materiâ viſco- ſâ, craſſâ, aqueâ, tenui? & tandem an non ex conſiſtentia, non fibroſâ, vix coheren- te, &c. Aſt declaro, ſub penâ convicti 25 mendacii, ſi quis velit experiri, quod du- centorum petulantium ruſticorum, & ſano- rum cruores, unico die examinaverim: erantque multi illorum, aſpectu valde diſ- ſimilares, colore, materiâ, & conſiſtentia, quorum plures diſtillavi, & reperi, me- dendo æquè utiles. Solent namque noſtra- tes ruſtici, altera Pentecoſtes mittere ſan- guinem, quo largius potitarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, ali æruginoſi, vel atrabiliarii: inprimis tamen ruſtici unde effluerant, erant admodum ſani. Ergo per cauſam confirmabant, ſe non obſtantibus corruptionis indiciiſ, cruores à baſſami naturâ nequicquam alienos. Qua- re obrifi tabulam judiciorum ex aſpectu 26 emiſſi cruoris, adeoque confirmavi me- cum, à medicis cruorem ſervari juſtum, ut ſaltem hac ratione, unam viſitationem æ- grotis adnumerent. Etenim ſi corruptio 27 cruoris uſpſam locum habet, indicetque ſui emiſſionem eo titulo, id ſanè oporteret eſſe in Peſte; Atqui in Peſte eſt venæ ſectio 28 exitialis: ergo nuſquam in cruore eſt pu- tredine, metusque ne putredo cruoris inva- leſcat, & per conſequens ſcopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus. Suppono quoque viros 30. æqua Pleuritide depreſ- ſos; decem autem illorum, effundere cruo- rem è venâ apparenter vitiatum (eſt nam- que cruor pleuriticorum inſtar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) reſiduos autem 20. curabo citra cruoris emiſſionem. Cer- tum eſt interim, quod iſti 20. cruorem non aliter affectum habeant, quàm decem qui- bus ſecta vena fuit. Iterumque, quod ſa- natis illis 20. ſi vena pandatur, reperiatur 20. illorum

- illorum cruor reſtitutus, in priſtinum reſtitutus, & longè à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non eſt corruptus, quamquam talis videatur. Quod probò; quia à corrupto, ſive privato, non datur reſreſſus ad vitam, ſanitatē ſive habitum. Non igitur cruor ater, lividus, viridis, &c. teſtantur ſui corruptionem: ſed ſolius efferveſcentiæ, aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbent. Inprimis namque ſi aquoſior & flavus ſanguis vitium indicaret, arterialis ſanguis, venarum cruore eſſet longè deterior; quod eſt erroneum: etenim non aliter cruor præſatis ſignis diſtinguitur, quàm ſicut vinum turbatur, dum vitis floret, non enim corrumpitur ideo: quippe ſublato turbine, ſponte reclareſcit iterum. Sic pariter febris, cruorem variformiter turba, alieniſque faciebus decolorat. Sed hæ larvæ ceſſant, febre ſublata. Equidem inſpectores cruoris, ſoleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hiſpanico, putantibusque aſpicere lotium. Sed dicent: ſi putredo non inſit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice ſalutè purè rubicundus è venâ? At iſtud argumentum, ſaltem convincit, utnam partem cruoris plus, citiùſque turbaverit alterâ, nec rotum, aut omnem ſimul. Certum eſt namque, naturam ſenſim lineari viâ, ad ſtatutam ſibi perfectionem tendere. Cruorem ideo prope cor, puriorem eſſe, quàm qui circa primam ejus officinam eſt. Ergo Tertianam, tam Continuum, quàm Interpolatam, ex bile flavâ. Quartanam ex atrâ, ut & quotidianam, ex pituitâ, ſed putridis, conſtare ajunt: errantque. Nam cur neceſſe fuit hos humores (quos alibi fictitios demonſtravi) ſupponere putridos, cùm fateantur Synochum non putridam, continuum, & tribus præſatis atrociorem? Quæ ſanè ſi conferantur, cum propoſitâ febrium definitione, jam neceſſariò, ſanguis in Synocho omni, & ſpiritus vitalis, in Diariâ, conſtante vitâ putrebunt, terminum ſcilicet putredinis aſſecturi erunt. Dein cùm fateantur Scholæ ejusmodi putridos humores, non conſiſtere in thecâ cordis, & quòd proinde non accendantur primariò in febrî, adeòque per conſequens, fruſtra exi-gatur putredo, ad calorem febrilem accenſum in corde. Si ergo putridi humores, accendant à longè ſpiritum in corde: Id omni lege naturæ, prius fiet cominus, quàm eminus, fatiùſque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabuntque ſic omnes febres neceſſariam Synochum putridam. Quare nec Quartana ſiſtet curſum, repetetque recurſum, ſi eadem ejus materia putrida, in Splene ſoſpes ad annum exſpectet. Gangrænæ certè me docent, nihil putridi (nam putridum omne eſt mortuum) poſſe dudum perſiſtere abſque ulteriori ſui contagio. Nec ca-
pio, quomodo putrebit ipſæ vitæ Archeus, ut Galeno pro Diariâ ſatiſfaciat? Quod ſi intelligant Diarium filiam illius putredinis, quæ tandem ſpiritui vitæ inſeritur. At ſic omnes febres, in Scholis, eſſent Diariæ. Denique ſi Diaria, filia putredinis: præſupponitur ergo putredo fermentata ſpiritui vitæ. Unde relapſus ad eaſdem anguſtias. Sin autem intelligant incipientem dumtaxat putredinem, ſive diſpoſitionem ad putredinem, ſitque calor effectus putredinis: ergo ſequitur, quod Diaria habeat tantum diſpoſitionem ad calorem; non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris. At Scholæ requirunt formalem & abſolutam putredinem, ut caloris febrilis cauſam inveniant. Oblitæ, quod tunc calor erit effectus putredinis, & non febris: adeòque diſtinguent coactè calorem à febrî. Quippe cùm Synochus non putrida, ſit vera febris abſque putredine, & per conſequens, debet eſſe abſque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda ſit major noxa à contagio putredinis in habentibus

bus symbolum. Præstaretque idem putredinem avertere, quàm refrigeriis frustra febrim delinivisse. At sanè quæcumque putredini resistunt, sunt calida. Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præservat; quæ aliàs cum Cichoreo, Plantagine, & vestrîs refrigerantibus, dudum putruissent. Sunt igitur putridorum humorum, sanguinis item, atque spiritus putrefactiones, adèd fabellis similes, quod vix crederem Scholas seriò locutas; nisi istas theses, per therapeuticam fataliter etiamnum hodie confirmarent. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore semel corruptum est, nunquam iterum redit in gratiam: sed sanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit semel corruptus. Probatur major, quia in nobis corruptio est effectus sequestrationis dispositionum viraliū: adeoque præsupponit privationem ac mortem ipsius corrupti. Probatur minor per eos qui curantur à Peste, Pleuritide, & febris absque educatione cruoris. Itemque: Si sanguis unquam censendus est putridus, vel corruptus, existens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis: sed hic non est corruptus, quanquam penè velut extravenatus, ergo nunquam cruor censendus est putridus in venis. Majorem probat tota Chirurgia, de ulceribus, contingentia hæmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono: unde figestur annulus, ipso spatio orationis Dominicæ tollitur hæmorrhoidum dolor, & 24. horis evanescunt hæmorrhoides tam internæ, quàm externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene se habent. Valet etiam iste annulus in suffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus descriptionem atque componendi modum trado in tractatu super illa verba: In verbis, herbis, & lapidibus est magna virtus. Ubi de virtute magnà rerum loquor.

*Doctrina Veterum de Circuitibus
examinatur.*

CAPUT III.

1. *Causa circuituum febrilium in Scholis.* 2. *Primus error.* 3. *Galenus insinuat erroris.* 4. *Quaternarius humorum cur suspectus.* 5. *Ingens Scholarum & pertinax cecitas.* 6. *Exploditur Galenus de loco Intermittentium, multis anxietatibus inde profui.* 7. *Computus bilis necessaria pro accessu Tertiana juxta Scholas.* 8. *Perarithmeticon refellitur.* 9. *Ex supposito concluditur, non posse in febris esse plethoram altero die.* 10. *Petitio principii in Galenicis.* 11. *Galenus Anatomia ignarus, multos libros de Anatomia exscripsit.* 12. *Insuffusa medendi theorematum in cladem mortalium à diabolo inventa.* 13. *Argumentum contra, à capitis desumtum.* 14. *Flavam & atram bilem non hospitari in Splene, & folliculo felleo.* 15. *Contra Astrologos circuitum febrilem in astra deferentes.* 16. *Similitudines in Scholis prælectæ, non quadrant.* 17. *Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum.* 18. *Aletrium Fernelii.* 19. *Paracelsi temeritas & inconstantia.* 20. *Hominem non esse Microcosmum, si Sacri obtemperandum.* 21. *Paracelsus deceptor.*

STatorum circuituum causas Scholæ ajunt; quòd scilicet tantundem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die, & quantum atræ, triduo. Gratulor linguæ nostrati, quæ hisce nominibus ab hellenismo desumptis, lubens carere voluit. At non sic causam effectricem docent Scholæ, sed tantum causam remotam, quam sine qua non, vocant. Itaque indignor meritò, quòd Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & sesquialterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexisse, pro Tertiana duplici, nec meminisse duplatæ bilis atræ, pro duplici Quartana: Non invenisse humorem erraticum, ac incertum, pro febris erraticà: vel humores continuos, & incessanter surrogatos, pro continuis, singulo, alterno, vel tertio die exasperantibus. Ac tandem humorem pigrum, pro febris lentâ. Saltem debebant exposuisse, si putrescens sanguis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe non efficiat causum,

sum, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam: sed febrim hæticam, idque mox à cibo. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febrium, aliorumque morborum catalogo, adhuc indies aucto, nemini non suspectus esse debet. Quantum verò ad sedem humorum putridorum febrilium attinet, tam stupidus æquè in hoc Galenus est, quòd suum errorem patefacere me pudeat, nisi Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, respectum ab antiquitate potiorē venerantes, quàm à veritate; quasi fontes Sapientiæ in Galeno exhausti essent. Qui ut statim tremoris in febribus causas reperiret, non nisi fabulas aniles scripsit: quarum quoties recorder, admiror ingenuè, quòd tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint subscribere. In quo sanè magnam stupeo ingeniorum ignaviam indagandi: assentientium falsis præcipiis, ne jus disputandi erga negantes præripiatur illis. Non itaque amplius Galenum, sed

6 Scholas alloquar. Utinam ergo mihi exponant, quò ductore, modo, viæque, humor putridus, singulis accessibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, sive in carnem & pellem? Nam si erat putridus, antequam ad venarum exiles & ultimas extremitates veniret, cur unicus (nimirum bilis vel pituita) à tribus separatur sociis, ut putrescat exul, longè à suis lari- bus? Quisve ille tam ineptus Separator, qui innocuum humorem à suo composito avellit, ad tam absurdos fines? Cur ergo persistite eodem separatore in vitam, febris eadem non perseverat in vitam? Quis pædagogus hunc Separatorem admonet sui erroris, ut resipiscat tempestivè? Saltem si venarum extrema, non putridum illum humorem corrumpunt; ipsæ venæ erunt magis putridæ, adeoque Gangrænâ laborabunt inexcusabili. Sin autem in ipsis venarum extremis, subsit causa ad se vocans hu-

morem insontem, ut eundem penes se putrefaciat. At majori compendio, istud exsequeretur in cruore sibi propinquo, in quem jus potius habet, & unde, ipsi tam est liberum separare bilem aut pituitam, quam idem alias est vernaculum pharmaco solutivo. Denique si lubet è propinquo cruore, parasse humorem putridum, frustra quantitatem congruam bilis expectabit toto biduo. At si humor iste putruerit, priusquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt sibi Scholæ, eritque sedes Intermittentium, non in habitu corporis: sed in primis humorum officinis. Denique si è venis, totus unica accessionis vice putridus humor dispergatur in habitum corporis, usque in sui consumptionem: saltem cur ille Separator, aut propulsor (cùm nil moveatur à seipso, quòd non sit vitale) minus erit generosus in visceribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quò delirii fine, hæc humoris putridi erit transmigratio à Mesenterio per Hepar, & Cor, usque ad extrema venarum? Res periculi plena; meruendumque quin innox totum sanguinem frequenti transitu inquinet suâ putredine, ac tabo lethali. Etenim vel decumanum esto Galeni mendacium: vel natura humana sponte propriam meditat-ur ruinam. Caditque hoc modo revulsio- nis necessitas, per venæ sectionem ostenta. Siquidem spontanea Intermittentium vi, statim horis, à nido generationis, humor putridus revellitur, imò sponte profluit, usque ad extrema venarum: nisi fortè periculosa censeatur ista revulsio, quæ tota per Cor, trans venam cavam fieri debet, tam in Intermittentibus, quàm per venæ sectiones. Deinde vel tota materia febrilis per singulos accessus, trahitur è nido nati- vitatis, vel non tota. Si tota, non erit cau- sa reditus: si non tota, exhauritur. Quare novus humor, qui ad singulos futuros ac- cessus putrescit, non magis febrilem acce- sum movebit sui putrefactione, quàm sui expul-

expulsione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm factio pure. Cur isto casu, sedes febrium non erit potius in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ transit dum expellitur? Cur, inquam, redeunte appetitu, absenti siti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putrescet bilis, vel pituita in visceribus? Ejusque putrefactio, non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunæ, biduo putrescet in maturam putredinem; & quæ sequenti die fiet, unico tantum die putret, quantum prior binis putruit diebus? si junctum utraque die Mercurii accessum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, suum non movet paroxysmum die Mercurii; & quæ fit die Martis, similiter suum tumultum non excitat die Jovis? ac consequenter si qua facta est die Mercurii, accessum formet die Veneris? Attollunt Medentum humeri, inarcanur supercilia, & incusantur proprietates occultæ, dum per creditas ac suppositas insanias respondere coguntur ad sensu nota. Cur tandem in rigoribus Tertianæ, volunt esse fel, id quod sub initis vomitur, & naturam isthac vergere ajunt, si ductus naturæ, eodem intervallo, ex opposito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico instanti duos motus oppositos, intro & extra, præcipuè causâ unius excrementi, quod fel putatur. Cur ista vomitio non tantundem demit de atrocitate accessus, quantum est copiosa illius excrementi expulsio, quod putant ipsam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana supersit bilis residua ab accessu, in suis officinis, cur potius putrefacit bilem novam, quàm sibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, sitis, & tam grandia læsionum indicia, instant stomachum, dum pleraque mali saburra, ad extrema venarum transmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt bi-

duo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa: quæ certè multa essent, si ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles sordes per accessus singulos laberentur. Scholæ gestu rigoris causas tam lepidè fictas, & stolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promptam ejusdem obedientiam? Nónne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, sequacior esset ad putrefactionem clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet accessum quotidie, si minor medietas ejus sufficiat pro Tertiana? dum scilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur? Denique dixisse debuisset, quot uncia requirentur putridi humoris, pro singulo accessu. An sex? vel 7 septem? Equidem sæpe, duplum ejus rejicitur per vomitum, sub initium Tertianæ, & paroxysmus est nihilo minor. Ergo si septem adhuc uncia, ad ora venarum profectæ sint, & duodecim per vomitum excretæ, sint uncia 19. requisitæ ergo, pro Tertiana. Cujus si dimidium acceperis 8 nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per consequens, duplum pituitæ, erunt ejus uncia 17. & ad minimum 4. uncia bilis atræ quotidie: & ad minimum tantundem sanguinis quotidie, quantum pituitæ: id est uncia 17. quæ simul junctæ, conficiuntur quotidie uncia 46. in febriente etiam abstemio, his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fistulis Muscus concentum faciat, qui potest. Concludo saltem ex suppositis 9 Scholarum somniis, Nullatenus deberi venæ sectionem, ut neque laxativum febrientibus, si humorum in ipso nascatur tantundem, cum tantundem consumatur in febrienti abstemio, quia deficiente appetitu, digestionem, & cibo, attramen necesse est, hoc pondus compensari ex massa cruoris. Ergo non est instituenda inanitio in febrienti abstemio per biduum. At quæso, unde scivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ in dies, & atræ triduo,

qui præ bilis penuriâ perituram? Vel an natura sibi complacuit in custodia bilis putridæ? Quodd si verò ista bilis è venis affluens, non sit putrida; profectò jam infan- nit, atque furit natura, quodd cruorem dis- solvat potiùs, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scho- læ Galenicæ fatentur illam putridam, sin- gulisque accessibus effundi per venas hu- morem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illudque esse causam tremoris, accessus, & frigoris immensi. Cu- jus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur, mox dein causet tantum æstum. Has ego censui aridas stipulas, in- dignas fabulas, miseranda figmenta anilia, & generi humano perniciosissimas igno- rantias. Ac sanè Fernelius hanc Scholarum incitiam detexit primus. Quare Ronde- letius, & affecclæ Galeni, in Fernelium, tanquam Scholæ desertorem, atque Apo- statam invehuntur. Fernelius itaque ni- dum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primum subodo- ratus est, & Continuarum sedem, circa Cor fixit quidem: sed à veteri curandarum februm normâ non ausus fuit desistere. Cæperat enim apertè contra præcedentes Scholas disputare, pro februm nido: sed postmodum inter abdita se occultavit; stramineis nempe vinculis humorum putrido- rum se extricare non valens, passus est sibi eripi februm essentiam, & cognitionem.

19 Paracelsus verò februm rigore terrefactus, febrilem cognitionem auribus tenere sibi persuadens, suo sibi Microcosmi invento allegorico titillans, febrim definit mor- bum sulfuris ac nitri: atque alibi iterum, terræ morum Microcosmi. Quasi sulfus & nitrum, seipsis fierent longè frigidiora, dum è limo (vel limbo, ut ait) Microcosmi separantur, & ultro post horas aliquot, sponte accenderentur igne Æternæ. Etenim ut Galenus investigandis causis ubique cæpitavit, adeoque in eo se prodidit non esse

medicum, (cujus nomen ait, Inventor oc- casionis :) Ita Paracelsus, mirâ licentiâ la- psus est in Microcosmi parcemias Medico indignas. Dura quippe lex esset, quæ ho- minem, nuditer ut Macrocosmum refer- ret, præcipitasset in omnium morborum ærumnolas necessitates. Ego certè gratu- 21 lor animæ meæ, quod figuram Dei vivi re- feram; non autem mundi. Deceptus fuit bonus hic vir, quod nesciret ignem nus- quam accendere, nisi succendatur priùs, nec utut sinxerit, esse in nobis silicem & chalybem, simulque concussorem in pun- cto attritionis silicis. Non sanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore fe- brili, nisi primo appullu crememur, & de- hiscamus mediis. Deest ergo in nobis mate- ria actualis sulfuris, & salis petræ: deest connexio amborum, deest ignis actualis. Ac tandem deest corpus, quod istam accen- sionem unico toleret momento. Nanæ ergo, & fabulæ sunt, februm causæ & ori- gines in Scholis.

Phlebotomia in febris examinatur.

CAPUT IV.

1. Ratio unica contra humores; cætera alibi.
2. Pro- positio universalis pro Phlebotomia Galeno autho- re.
3. Syllogismus contra eundem.
4. Probatio lo- gistica.
5. Quod Plethora boni cruoris sit impossi- bilis.
6. In venis non subsistere unquam cruorem corruptum.
7. Non posse dici plethoram in statu neutro cruoris.
8. Ex thesibus Scholarum, nun- quam indicari venesectionem.
9. Quid sit propriè cacochymia in venis.
10. Coincinationes loco In- dicationis propria, & oppositas contraindicatio- ni, perperam quadrare.
11. Propositio Authoris contra venesectionem in febris.
12. Scholæ in- famani sua laxativa per probationes vena sectio- nis.
13. Fines coincinationum.
14. Præmonitio Au- thoris.
15. Quomodo refrigerat sanguini missio.
16. Miseranda historia Infantis Cardinalis.
17. Summè notandum contra Medicos cruoris avi- dos.
18. Conscia mens mille testes.
19. Argu- mentum inde sumtum.
20. Essentialis status fe- bris.
21. Explanatio præcedentis Argumenti de refrigerio, & subterfugia Scholarum.
22. Non iri ab uno extremorum ad aliud, male à Matthesi du- ci in Medicinam.
23. Elenchus est in medendo.
24. Ar-

24. Argumentum ex thesi Scholarum opponitur.
 25. Fucus Scholarum ex pertinaci inscitia. 26.
 Vires obtinent primatum indicandi. 27. Opponi-
 tur Hippocrates de Athletis: sed male intellectus.
 28. Depletionum differentia. 29. Minus nocet fe-
 bris, quam venæsectio. 30. Obligatio Medentum.
 31. Intentio generalis in febribus, & huic opposita
 venæsectio. 32. Semper venæsectionem obesse pro-
 bat Marbæsis. 33. Incertitudo medentum, princi-
 piorum defectum arguit. 34. Venæsectio nequit
 minuire causam febrium. 35. Argumentum à
 sufficienti enumeratione. 36. Aliud à cruoris qua-
 litate. 37. Quorsum cogantur Scholæ. 38. Spes
 vana in emissi cruoris mutationibus. 39. Vanam
 coincidence Phlebotomia pro revulsione, tam in
 febris, quam in infirmitate. 40. Derivatio in morbi
 topicis quandoque utilis: sed in febribus imperti-
 nens. 41. Venæsectio nocua in Pleuritide. 42.
 Discant scholæ à rusticis sua axiomata esse falsa.
 43. Revulsio in febribus norma. 44. Quid Medi-
 ci ex hoc capite discere debeant.

A Ntequam ad ultiores scopos per-
 gam, debebam repetere, quæ alibi
 longo tractatu demonstravi. In natura vi-
 delicet non esse duas biles, & pituitam, tan-
 quam partes constitutivas cruoris, nisi tra-
 ctatus febrium succinctiorem me postula-
 ret, præcipuè quòd isthæc per se hoc loco
 ruant: ubi non humorum, nisi putridorum
 fit mentio, cum animal putridum non sit
 amplius animal. Duo igitur præsidia uni-
 versalia medendi tantum examinabo, Phle-
 botomiam nimirum & Purgationem, tan-
 quam binas Medicinæ columnas, quibus-
 que collis, totum ædificium, sponte vel-
 ut in rudera concidit, ablatisque his præsi-
 diis, Medentes deferant infirmos, non ha-
 bentes remedia, præter corporis atque vi-
 rium diminutiva, quæ sigillatim attingam
 universa. Enimverò ex consensu Galeni, in
 omni febre (hectica excepta) requiritur Ve-
 næ sectio. Scholis itaque, & exitiosæ hu-
 jus seculi consuetudini hunc ego Syllogis-
 mum statuo.

- 3 Phlebotomia est inutilis, ubicumque
 non indicatur necessaria: sive, ubi Indica-
 tio illi propria deest: Sed in febribus non
 indicatur necessaria. Ergo Phlebotomia

in febribus est inutilis. Probatur major.
 Quia finis est causarum directrix prima, &
 dispositrix mediorum ad se. Ubicumque
 ergo finis non indicat necessitatem medio-
 rum, frustra comparantur ad finem non
 requisita. Præsertim ubi ex contraindica-
 tione constat, cruorem non emitti absque
 virium jactura. Perperam ergo instituuntur
 ejusmodi media, quæ finis indicat frus-
 tra, inutilia, & cum virium diminutione
 fieri. Minorem autem probat Horatius Au-
 genius de Monte sancto, tribus libris ex
 professio. Docens Academicarum consensu,
 quod sola plethora, sive venarum nimia
 plenitudo, id est, nimia cruoris abundan-
 tia, sit indicatrix phlebotomiæ. Neque id
 quidem directè ad sanationem febrium: sed
 ob plethoræ evacuationem. Atqui in febri-
 bus nunquam subsistit plethora: ergo nun-
 quam in febribus indicatur phlebotomia,
 & per consequens, est hæc omnino inuti-
 lis. Conclusio est quidem nova & parado-
 xa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit
 probandum. Ipse Galenus probat subsum-
 tum. Docens singulo febrium accessum
 plus bilis dissili, quam biduo generetur.
 Interim cætera membra non cessant nutrir
 consueto sanguine. Id est, adhuc præter
 consumptionem à febris causatam, suam ta-
 xam cruoris soliti consumunt. Quæ præ-
 cedenti capite, ex humore per vomitum
 rejecto, in computum redegit. Jam verò il-
 lud ipsum majori conniventia inculcan-
 dum est. Quocirca si bene valenti, quoti-
 die fiant uncia octo cruoris, necessum est,
 totidem quoties indies in alimentum ab-
 sumi, aut alias, mox in immensam molem
 homo protuberaret. Quid si ergo beneva-
 lenti quotidie decedant uncia octo cruo-
 ris: certè non minus consumet febris. Er-
 go cum nulla, aut pauca sit ciborum appe-
 tentia, digestio, & sanguificatio, necessariò
 quoque mox binis diebus, plethora, si qua
 sit initio, deficiet, cessabitque ejus indica-
 tio, pro cruoris missione in febrientem. Quod
 autem

autem mox in febris non sit ampliùs
 plethora; hoc vident, quotquot ulcera è
 cauterio patiuntur. Quæ scilicet mox à fe-
 bribus siccantur, nec solitum pus dant. In-
 primis autem notandum, ut nunquam vi-
 res peccare possunt abundantia, nequidem
 in Mathusalem: ita nec bonus sanguis, pec-
 5 car uimietate, eò quòd vires vitales, & san-
 guis, sint correlativa. Quia juxta Scriptu-
 ram, anima, sive robur vitale, est in sangui-
 6 ne. Ex consequenti ergo, nunquam potest
 7 esse plethora in bono sanguine. Ab altera
 autem extremitate, præcedenti capite de-
 monstravi, non contineri unquam in ve-
 nis, sanguinem corruptum: ergo, si qua
 sit unquam possibilis plethora venarum,
 illa deberet consistere in medio statu cruo-
 ris, inter corruptum & optimè sanum: sive
 consideremus eundem statum decidentia
 & neutralitatis, vel demum, quatenus ex
 utroque mistum, saltem meminerint Gale-
 nistæ, bonum pervenire ex integrâ cau-
 sâ, malum verò è singulis defectibus: adeò-
 que hunc statum non dici plethoricum:
 sed cacochymicum. Nec optare venæse-
 ctionem: sed potiùs purgationem, quæ se-
 lectivè malum educat, bonum autem re-
 8 linquat. Adeoque ex suis thesibus, non-
 dum probari venæsectionem ullatenus in-
 dicari. Nam juxta rei veritatem, jam ante
 ostendi, non consistere cacochymiam in
 venis, quæ scilicet est dumtaxat cruoris
 turbatio: ad quam sublevandam, non in-
 dicari turbati cruoris exhaustionem, quan-
 tum turbatoris affectus ablationem. Potif-
 9 simùm quòd sit purior sanguis, qui per
 cordis centrum transiens, suam depurati-
 onem est sortitus: ideòque qui è cubito tra-
 hitur, primùsque educitur, purior erit, re-
 linquetur autem intus impurior. Porrò
 cum jam constet deesse plethoram in fe-
 bribus, quæ sanguinis emissionem requi-
 rat, idque quadamtenus Scholæ olsece-
 rint; substituerunt loco Indicationis ali-
 quot coindicaciones, quasi æquiponderan-

tes Indicationi adæquatæ in natura, &
 præponderantes contraindicationi, quæ 10
 alioqui sanè, cum à virium conservatione
 desumitur, tota primatum obtinere debet,
 eo prorsus nomine, quòd omnis febris ci- 12
 tò, tutè, & perfectè sit curabilis absque ve-
 næsectione. Enimverò pro omnibus tam 12
 diversis clientum humorum putrefactioni-
 bus, & febribus inde manantibus, unico ve-
 næsectionis præsidio statim utuntur: quia
 affatim (ut ajunt) succurrit, & ad lubitum
 sistitur. qua saltem distinctione, sua laxati-
 va quodammodo infamant. Ajunt namque 13
 licet venæsectio naturali, atque unica sui
 indicatione, propter plethoram requiri vi-
 deatur; imò nec illa humores putrefactos
 propriè auferat: attamen refrigerat, vena-
 rum sarcinam exonerat, vires recreat, par-
 tem mali humoris unà cum bono demit;
 fluxumque humorum ad nidum putredini-
 nis, per derivationem ac revulsionem si-
 sistit, pacat, avocâtque. Quapropter natura
 solamen sentiens, cætera felicius, faciliùs-
 que satagit. Bona sunt verba, ait fus, come-
 dens psalmos pœnitentiales: at non pro-
 sunt famelica. Hæ sunt videlicet coindic-
 ationes, quibus continuandam mortalium
 perniciem persuadent, quibùsque sigilla-
 tim satisfaciam. Atqui ante omnia præmo-
 nitum volo, Quod quamquam in robustio- 14
 ri & pleniori corpore, notabilis læsio per
 cruoris emissionem non sit, imò non rarò
 mox sublevari, etiam ægri sanari videan-
 tur: non potest tamen non improbari ve-
 næsectio, cum citra eandem felicius san-
 entur febrientes. nam ut ut ad primam vel
 iteratas venæsectiones, sæpe febrium atro-
 citas remiserit: id sanè non aliàs contingit,
 quàm quod Archeus subitam virium de-
 pletionem, ac indebitam refrigerationem
 perhorrescat, adeoque expellere materiam
 febrilem, & fungi officio, negligat. Qui ve-
 rò per phlebotomum curari videntur: cer-
 tè recidivant, saltem tardiore, minùsque
 firmam consequuntur valetudinem. Quam
 C 2 asser-

- assertionem Turcæ probant, magnâque orbis pars mecum venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus in natura nusquam instituisse legitur, aut approbasse, imò ne quidem ejus mentionem fecisse. Quod autem ad primum coindicacionis scopum, qui refrigeratio dicitur, attinet. Professetò, sanguinis missio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem, quòd vim frigefactivam & positivam obtineat. Quo saltem nomine, debet ejusmodi refrigeratio esse nocua. Cur quæso, in hæctica non aperiant venam? an non indiget febris refrigeratione? vel desinit esse febris? At desicet cruor hæcticus, quare defectu cruoris, & virium, facilis est noxæ animadversio per phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robustiores tegunt. Anno 1641. 8. Novembris dissectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hispaniarum Regis Fratris, Cardin. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febris agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim sublatis corde, hepate, & pulmone, adeoque dissecis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluit: planè nimirum hepar ostendit exsangue, cor verò instar crumenæ flaccidum. Biduo enim ante mortem, plus edisset, si ipsi concessum fuisset. Fuit nempe per venæsectiones, purgationes hirudinisque ita exhaustus, ut dixi, non desinebat tamen Tertiana suum typum servare. Quid ergo tanta sanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio ista palàm fecit, nisi quod vana essent ejusmodi evacuantia, quæ ne punctum quidem febrium-tollerent. Estne ista medendi methodus quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob sui necessitatem, Altissimus? Si nesciat in viro juvene curare Tertianam; quorsum conferet ista methodus? Estne illa ars, cuius eget infirmus, & non sanus? Utinam atque utinam Princeps bonus ille, non fuisset usus? Qui cum Contraco redux à Senatu Bruxellenfi salutaretur, convalescens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo. Horrent itaque medentes, suos febriculosos exponere ad occursum frigidorum, quibus scilicet statim, atque assatim, experirentur refrigerantium virtutem indicio manifesto, quod non multum fidant suis caloribus, & refrigerantium regulis. Nam cum jam constet, totum calorem in febre esse. ipsiusmet spiritus vitalis: sequitur etiam, quòd refrigeratio per venæsectionem, sit mera spiritus vitalis, unâ & sanguinis exhaustio, & depauperatio. Nam si febris sit curanda ut intemperies, per venæsectionem, tanquam remedium refrigerans (contrarium heu constat! per exhaustiorem omnis sanguinis è Principe Infante Hispaniarum. In quo adhuc pridie ante mortem febris Tertiana, non obstante tanto refrigerio, suos accessus servabat,) solòque frigore, sanationem intendant alii etiam in quotidiana (quam è pituita putrida accendi scribunt) saltem refrigerium istud longè facilius obtinerent, exponendo ægrum semi-nudum, ad boreæ, vel zephyri flatum, vel suspendendo in aqua, aut profundo puteo, donec se sat refrigeratum testaretur. Statim enim sic & assatim sanationem absolverent, si intus conscia inscitia, suam caloris essentiam febrilem non damnet. Itaque febris non est nuda caloris tempestas: sed adest occasionalis vitiata materia, ad cujus expulsionem Archeus per accidens se accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in Scholis fuerit neglectum, præposteræ, perniciosæ, & conjecturales erunt febrium sanationes, eoque omnes nequicquam gratiarum actione dignum, debebunt mementi, cum spontanea naturæ bonitate currentur, atque utinam per medicos non postergarentur. Ad argumentum verò sanationis per frigus subitum respondebunt

Scholæ periculosam esse itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua suæ ignorantiae ex-
 culatione, os populi obturant, velut ali-
 quid fide dignum dicerent. Non adverten-
 tes, quòd in eo sibi contradicant, dum ve-
 næsectionem, eo potissimum scopo lau-
 dat, & præferunt laxarivis, quod statim,
 atque affatim, per refrigerium succurrat,
 ideòque velocis, & præsidii universalis no-
 menclaturam dedere. Suam enim impo-
 tentiam, in incertia fundatam, cogunt ad
 arbitrium axiomatis male intellecti, & pe-
 jus applicati: Siquidem indubium est, quod
 liceat confestim abscindere laqueum sus-
 pensum, ut privatus aëre, illo quantocius
 potiatur. Item quod liceat submersum, sta-
 tim prono situ deponere, ut aquam è pul-
 mone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem
 statim ad ripam extrahere: liceatque statim
 vulnus ab indispositione liberare, & cicat-
 rice claudere. Plurima enim sic vulnera
 unico die sigillantur: quod solutio conti-
 nuo, nil indiget præter sui reunionem, li-
 ceat statim os fractum vel dislocatum re-
 ponere. Liceat similiter in Caduco, Syn-
 cope, lipothymia, crampto, quanto citius
 infirmos revocare, excrementorum deten-
 tiones solvere statim, statimque proflu-
 vium muliebri sistere. Neque enim autu-
 mandum, quòd natura in propria destru-
 ctione gaudeat, quodque è statu sano, re-
 pentinam quidem mortem intromittat,
 remedium autem recuset, quod repente
 morbum repellat. Alioqui non faceret,
 quod in possibilibus est longè optimum,
 uti nec unumquodque desideraret esse, &
 conservari. In Matheisi quidem statuitur
 impossibile, ab extremo ad extremum
 pergere absque medio, negatque istud me-
 dium omnem penitus interjacentiam:
 quam si in naturalibus, cum quadam la-
 titudine dederimus, adhuc confestim, at-
 que optimè egisse censebimur. Adeòque
 nec licet illud Matheos ad sanationes tor-
 quere. Fateor equidem, non licere hydro-

pem, per paracenthesin, unica affatim vi-
 ce educere: ut neque pus, è grandi aposte-
 mate totum elicere; nec congelatum præ
 frigore, immediatè ad hypocaustum defer-
 re, neque fame pænè extinctum affatim
 alere. At sanè, istud non cogit mediocrita-
 tis tardus, & necessarius incessus, ut talis,
 aut ab uno extremorum ad aliud progres-
 sio, quasi natura celerem opitulationem a-
 verfaretur. Cum hæc ipsi sit indicatio ver-
 nacula, cognata, medullaris, & intimè pro-
 pria. Sed ventantur ista, quia virum inde
 dependens exsolutio non ferret celeres istos
 motus. Per clenchem ergo causæ non ut
 causæ, Scholæ agros arcent, à subitaneo
 auxilio, quòd non habent: ut ignorantiam
 aliquo apud vulgus velent axioma, male
 directo. Nam quoties sine virium amif-
 sione (vires namque semper primatum ob-
 tinent in Indicationibus) sanatio haberi po-
 test, quo citius id fit, majori quoque jubi-
 lo naturæ arripitur. Prout & in febribus,
 multa jucunditate, utili admiratione obser-
 vavi. Ergo (in terminis) si febris sit merus
 calor præter naturam, debeatque per con-
 traria debellativa omnis sanatio perfici: ergo
 requirit frigefactionem præter natu-
 ram, ut scilicet contraria stent sub eodem
 genere. Id est, Necessario febris omnis sa-
 naretur ab ambientis multo frigore; ac po-
 tissimum, quia ambientis frigus vires col-
 ligit, non autem dissipat. Sed consequens
 est falsum: ergo & antecedens. Ergo Scho-
 læ non intendunt per venæsectionem, ca-
 loris refrigerium: sed primariò ablationem
 ipsius cruoris, & mitigationem accidenti-
 um, quæ vires debilitatas consequitur.
 Sive primariò intendunt virium & san-
 guinis diminutionem. Id quod pleno fu-
 co appellant liberiolem arteriarum respi-
 rationem. Ego verò Indicationem, quæ
 virium conservationem concernit, est-
 que opposita venarum depletioni cui-
 cumque, semper maximi pendo, quia di-
 minutis, stratisque viribus, nec morbus

- profigari potest, nec aliquid superest mē-
 26 denti agendum. Idcirco Hippocrates de-
 cernit naturas ipsas esse morborum medi-
 catrices, quod Indicatio, quæ à viribus
 conservandis fumitur, totum sanationis
 scopum moderetur. Ut ergo ratio vires
 27 custodiendas suadet: ita & cruorem, quod
 hic illas contineat. Hippocrates quidem
 in plethora Athletarum, statim, & cumu-
 latim, cruorem jussit mittendum. Idque
 Scholæ pro venæsectione ubique intonant.
 Sed ridiculè istud pro morborum, febrī-
 ūmque sanatione allegatur. Non enim id
 jussit propter metum plethoræ, utcumque
 venæ illorum sanguine sat abundet: sed
 solum, ne vasa repleta, in roboris exerci-
 tiis dissiliant, ac dehiscant. Alioqui quid
 Athletis sanis, cum sanatione febrium in-
 tercedit commune? non enim febrienti me-
 tus est plethoræ, nec ut vena exercitiis
 28 rumpatur, notandum porrò, depletiones
 cruoris sic se habere. Quod quæ à Venere
 facta est, sit irreparabilis virium exhaustio,
 quia demit de innato cordis spiritu. Huic
 autem propinqua est exhaustio per venæ-
 sectiones facta, eò quod promtè suffuretur
 Archeum influum, & affatim. Morbus verò,
 etsi vires directè quoque oppugnet: quia
 tamen id non efficit affatim, sed sensim,
 ideo vires potiùs concutit & atterit, quàm
 29 quod verè exhauriat. Faciliior itaque est vi-
 rium restitutio, à morbo attritarum, quàm
 exhaustarum à venæsectione. Nam qui à
 venæsectione debilitantur in morbis, ple-
 rumque destituuntur crisi, & si à morbo re-
 surgant, paulatim, multisque anxietatibus
 valetudinarii convalescunt, longà dierum
 serie, & non sine metu recidivarum. Qui
 verò morbo decumbunt absque venæse-
 ctione, restituuntur de facili, & convale-
 scentes, mox pristinum attingunt statum.
 Sin verò remediis destituti, etiam nonnun-
 quam ad extremum devenerint, crisi tamen
 natura molitur, eosque reficit, eò quod
 illorum vires, etsi à morbo conquassatæ
 quidem sint, non tamen perierint, exhau-
 stæ affatim per cruoris emissiones. Qua-
 30 propter medicus ex conscientia, & in cha-
 ritate tenetur mederi, non per dispendium
 subitaneum virium, ut neque per pericula
 inde consequentia, nec etiam per vitæ ab-
 breviationem necessariam, juxta psalmum.
 Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei
 abbreviabuntur. Cùmque juxta Sacra, vita
 gliscat in sanguine, utut hunc affatim dimi-
 feris, non nisi cum vitæ præjudicio emise-
 ris. Intentio enim perpetua naturæ, sanan-
 31 dis febribus, est per sudores. Ideòque ac-
 cessus plerumque terminantur per sudores.
 Sed huic intentioni diametraliter opponi-
 tur venæsectio. Siquidem hæc vellit cruo-
 rem introrsum, ad replendum vasa cruore
 depleta: motus verò naturæ, ad sanatio-
 nem febrium requisitus, procedit à centro
 foras, à nobilibus, & visceribus, ad pellem.
 Quod autem venæsectio debilitet necessa-
 riò, licet fortiores, & plethorici, id secus
 experiri & testari videantur: si textus sa-
 cer, qui vitam in sanguine habitare admo-
 net, non satis ponderis habeat; saltem id
 manifestum fiet, si liberaliori sanguinis mis-
 sione peccaveris: statim enim vires, & æ-
 ger concidunt. Ergo in mathesi si sex nota-
 biliter lædant: tria non possunt non læde-
 32 re, quanquam non ita sensibiliter. Lædere
 autem non naturam, qui eandem sanare &
 restituere debet, non est permissum, si ipsa
 sibi natura debeat esse medicatrix, tantò-
 que feliciior, quò fortior. Satis enim sit me-
 dico, quod æger aliquin inexcusabili debi-
 litate labascit per morbum, in medias, inap-
 pentias, inquietudines, dolores, anxietates,
 vigilas, sudores &c. neque idcirco fi-
 dus Auxiliator debet debilitatē addere
 debilitatibus. Fraudulentum est subleva-
 men, quod venæsectio adfert, ejusque tam
 incertum est remedium, quod nemo me-
 dentum hæctenus ausit polliceri sanatio-
 nem inde futuram. Quisque artificum fa-
 33 cit, quod promittit. Statuarius nempe ita-
 tuam,

tuam, calcearius calceos indubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte spondere suâ: quia nititur fundamentis incertis, per accidens dumtaxat, subinde, atque dolosè proficius. Quia utcumque rem vertis, ignorantia plenum est, procuratâ debilitate, sanare velle. Per repentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè factam, plerumque natura negligit expulsiõnem sui hostis. Quam attamen expulsiõnem demonstravi continere totam febrium, & naturæ scenam. In confessio est præterea, quod materia febrilis non consistat in vena supra Cor: & per consequens, neque venæsectio materiam occasionalem ullatenus exhauriat, aut directâ medendi intentione, effectivè sanet. Denique, si mittendus cruor, ob perspirationem facilem arteriarum. Id saltem frustraneum in initiis & incrementis febrium, cum calor nondum viget. Cumque in statu, ut neque in declinatione sit mittendus cruor. Ergo nunquam. Quod autem non in statu, probatur: quia præpeditur crisis, cum natura (ut scribunt) maximè impedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum toleret virium iacturam, & avocationem à duello. Sin verò in statu natura victa sit, quid erit venæsectio tum aliud, quàm merum homicidium? Si ergo in statu non convenit venam pandere, dum maximus calor, anxietas, & potissima arteriarum exigitur respiratio: multò certè minus conveniet in initiis, & augmentis. Præsertim quod primis statim diebus, metus plethoræ habeat, adeoque sat facilis sit arteriarum perspiratio. Quod autem morbi, in sua declinatione, venæsectiõnem nec petant, nec tolerant, tam est clarum, & omnium voce testatum: quod nemo venæsectiõnem unquam, per declinationem morbi, intentet. Consideremus præterea, quod in febribus, cruor in venis, vel bonus sit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum erit, bonum detinuisse, eò quod viribus addat. Nam (ut alibi ostendi)

plethoræ metus, vel mox ab initio, si quis esset, cessavit. Quod autem volunt bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & putredinis diffusiõnem. Jam enim utrumque sat sublatum est, & imaginarium bonum, quod supponunt, reale, & necessariam virium iacturam adfert. Cæterum docent Scholæ venæsectiõnem in febre non mandari, propter bonitatem cruoris, quæ nempe supponunt malum & putredinem. Ego autem sat docui, non dari corruptum in venis quamdiu vivitur; & per consequens, ruere hunc Scholarum scopum in vena secanda. Oportet ergo mihi demonstrant malitiam 37 cruoris, quæ sit citra ejusdem corruptiõnem. Deinde, malum istum cruorem detineri in venâ, à corde usque ad manum, si ratam velint venæsectiõnem, in quantum talem, vel quatenus revulsiõnem. Doceant, inquam, quod malus cruor non sit in primis officinis, eductoque per cubiti venam cruore non trahatur deterior ad cor, quæ vena cava dexterum cordis sinum facit. Instruant pariter, quod depletis superioribus venis, non sit major libertas, & impunitas, quâ noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm antè. Adeò quod loco diffandi putredinem (quam in rei veritate probavi nullam) non occasionetur potiùs liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorsum nempe depletarum venarum vacuitas attrahit cruorem infernè. Ostendant, inquam, quæ ratione effluvium cruoris, & diminutio virium per cubitum, impediatur putredinem, sive importet correctiõnem, & redintegratiõnem putridi. Item explicant se, quid velint dici, quod venæsectio fieret, quo arteriæ liberius respirent, cum putredo (si qua esset in venis possibilis) non affectet sanguinem arterialem totius naturæ condum. Probentque insuper, quod imminuto bono sanguine, & viribus, proportionally, sit major potestas residuo impuro, inquinatoque per putredinem (ut supponunt) seipsum præservandi à putrefactione immi-

imminente. Doceant item contra Textum sacrum, quod vita atque anima sint potius & libentius in contaminato sanguine residuo, quam in puriore per venæsectionem ablato. Alioqui regulariter boni educatio includit residui mali auctam proportionem, effrenemque licentiam. Quid si demum in febris, ac venis, cruor sit malus, bonumque ajunt (tanquam signum & effectum) quod in missione cruoris, malus effluat: putentque, tantumdem saltem mali cruoris abreptum. Primò probent cruorem, quem censent noxium, verè noxium, prout antè jam probavi insontem: Ac dein doceant, per ejusmodi mali cruoris festinam & plenam emissionem, nil præjudicii viribus esse ablatum: quòdque superstitè cruore inquinato, minutis jam viribus, sanguinis facta depletio, erit in causa, cur putredo residui cruoris, pergere minus valeat? & an sperent quandoque in venis semel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejusmodi videlicet privatione, dari in natura regressum? Etenim ostendant, non contradicere, quod febris proprium sit, cruorem ipsum inquinare, & hanc proprietatem tolli à posteriori, à putrefacti scilicet remotione? etenim si primum impurius sanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt, interim vires consternunt, turbantque, hinc & crisis spem tollunt, quid si tum rubicundior effluerit. Certè exclamant. Quasi totum mali agmen ablatum primà vice, fuissetque februm sedes, à corde ad cubitum dumtaxat extensa: bonus autem, circa hepar resideret. Ast deprehendi semper in Hydrope ultimorum excrementorum formidolosæ evacuationes, multoque ideo magis, in nuda sanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales spiritus abducit, sive is malus, sive bonus, vel neuter censeatur. In primis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, causoque putridis, quàm quæ de sanguinis putridi emissionibus sup-

ponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, sublevamina facta propter virium ereptionem, semper inveni fraude plena, ut pro tantillo sublevaminis, vires morborum bajulæ, enerventur. Perinde enim atque potus februm initio, sitim pro tantillo solari videretur: sed quis tam demens, quod tum potaret, si sciret potum sibi vires necessarias suffurari? Infidum est itaque, dolosum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæsectionem. De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus sit respectu venæsectionis, nil dici est operæpretium: cum negatum sub disjunctione, negari etiam possit copulativè. Nam sive neuter sit is, qui commistione boni cum depravato constat (supponendo depravatum, qui non est) vel is, cui est introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta satisfaciunt. Tandem ut spem, quæ in revulsionem est, abscondam, & sic omnes ex æquo tollam coindicaciones, tanquam misera pertinaciæ subterfugia. Insanum est subsidium, venæsectionem 39 (copiosam enim plerumque hoc sine exitu) fecisse, sive in febribus, sive demum in menstruis, propter revulsionem: ed quòd materia febrilis non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piscis in aqua: sed vasi intus adhæret, prout suo loco de materia occasionali edisseram. Pro menstruo autem similiter: ed quòd ejus separatio fiat è toto, & non nisi separatrice manu Archæi. Phlebotomia verò, nil separat separabilium, quia sine præcognitione finis, adeoque absque electione agit. Sed perpetuè effluit vicinior, mox vase aperto, & insons cruor: quem, quia dein continuo filo alius subsequitur metu vacui: idcirco menstrua circa uterum, studio naturæ alioqui collecta, per venæsectionem inde distrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene successerit, at certè in aliis multis, miseran-

serendam catastrophē dedit. Etenim si menstruum, sola sui quantitate (dum jam collectum, & in venis circa uterum segregatum est) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in solo casu supposito lubens admisero. At menstruum, bene constituto utero si fluxerit, abunde suis satisfacit finibus, & hætenus revulsio frustranea, quanquam etiam impossibile hypothesis supponat. Phlebotomia namque, non nisi mera est cruoris, & indistincta depletio. Depletæ autem venæ ex tempore, undecunque, qualemcumque cruorem ad se revocant. Quia ut cruoris sunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menstruum, in exitum dicatum, id est, hætenus catalogo excrementorum semel inscriptum à natura, venæ depletæ alio 40 liciunt. Derivatio autem, quia parca est cruoris effusio, modò congruis è venis fiat, sæpe profuit multis morbis topicis, adeoque in febribus est impertinens. Sed 41 instant venæsectionem in Pleuritide esse ita necessariam, ut sub pœna capitali sit injuncta. Siquidem ajunt, nisi ad costas affluens cruor, multi cruoris effusione revelatur, periculum est, ne mox Pleuritis hominem interimat suffocando. Ego sanè, nemini Pleuritico sanguinem mitto, estque curatio ejusmodi tuta, certa, commoda & solida. Nemo illorum perit: ubi interim sub phlebotomo, plures longa tandem tabe pereunt, & quorannis recidivam experiuntur. Juxta Galenum enim, Quicumque die quadagesimo non sunt perfectè sanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra 42 paucos dies, perfectè sano; nec recidivam sentiunt. Nec quidem solus mea ad hoc arcana habeo. Quinimo vidi rusticum omnes pleuriticos tertio potu sanantem. Utebatur enim stercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cerevisia, ac colaturam expressam propinabat. Tanta scilicet est medentum ignorantia, tantæque Scholarum pertinacia, quod

Deus rusticis & parvulis det scientiam, quam Ethnica littera inflatis denegat. Jam spectandum, si aliquis revulsione 43 in febribus. Enimverò cum opus revulsione non sit primariò aliud quàm venæsectio, ad quam per accidens, speratur succedens cruor venturus, ejusque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam thesīm sequitur, quòd per ejusmodi evacuationem, trahetur cruor peccans febrilis, (sic loquor connivens) in venas dispersus, qui alias suo nido, procul à corde latitans, suæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod est dicere: Per ejusmodi revulsionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac feculentior sanguis, est in Mesaraicis venis: defecator autem, qui propius ad cordis aulam accesserit. Aliàs namque indiscreta natura, juxta vitam fontem prima parricidii tela statuisse. Cum igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec sedeat prope cor: Absit credere, illam per venæsectiones exigi, aut loco moveri, ut ut alioqui subinde diversicolor sanguis, per iteratas sanguinis emissiones, emungatur. Atrox itaque remedium, si ad locum emissi cruoris, alter à remotis accesserit. Nam sic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes dispergeretur, estque alioqui facilis coinquinatio in habentibus symbolum. Tandem, si semel abdicatis Ethnicorum 44 erroribus, Moderni in vitam proximi respicerent, scirent utique, vana esse revulsionem commenta; perniciosam thesauri sanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à sanguine intra venas: sed tantum ab hostilibus, & peregrinis excrementis insultare: Deum quoque sufficientia fecisse sordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria.

Purgatio examinatur.

CAPUT V.

1. Prima confessio Scholarum de suis purgantibus.

2. *Fraus* correctio, 3. *Altera* confessio.4. *Tertia*. 5. *Excusationes turpes*. 6. *Quarta*confessio. 7. *Historia frequens*. 8. *Dolus in no-*mine. 9. *Explicatur, quid sit dari laxativum dum**turgent humores, & quàm fraude plenum*. 10. *Hi-**storia penitentia Authoris*. 11. *Conclusio inde**tracta*. 12. *Novem notabilia in Scholarum per-**niciem*. 13. *Historia cujusdam Principis viri*. 14.*Quinta* confessio. 15. *Examen praeceptorum*. 16.*Sexta* confessio. 17. *Subterfugia vana, & fœda*.18. *Retorta tela ex confessione septima*. 19. *Ar-**gumentum veneni à satore*. 20. *Probatio mechani-**ca*. 21. *Idem ex Galeno*. 22. *Probatio ab effe-**ctu*. 23. *Scholæ impugnant sua theorematà*. 24.*Positis hypothesebus Scholarum, nemo mori posset**à febris, & falsum esset, quod non danda purgantia**initio febrium*. 25. *Quod hic Aphorismus dolum**includat, & Hippocratis inadvertentiam*. 26. *Co-**ctio in morbi nominis abusus*.

1. **A**gnoscent Scholæ sua purgantia, ad Agaricum usque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non stolidæ essent, potiùsque intervirent ad comparandam innocentiam medelæ, quàm ad ejus castrationem. Siquidem castratio virum in pharmaco, dolum concludit, ne videlicet æger venenum subesse intelligat. Cicutata etiam officinarum remedia, sunt instar lupi domestici, qui datà occasione, dum sibi confiditur, ad solitam naturæ suæ ferociam redit. Hinc enim nec correctæ pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammonæam velant, ut & Alahandal, Colocynthidem larvat. Composita demum laxativa, in Dispensatoriis militant sub mentito ducis titulo. Interim nequeunt negare, quin in singulis solutivis Scammonæa & Colocynthis, non sint binæ columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibusque collisis, totum quidquid superstructum est ruit. Miora demum solutiva, ut manna, cassia, senna, rhubarbarum, &c,

duobus illis ducibus antesignanis, sua dedere nomina. Fatentur, inquam, Scholæ, exhibito laxante, non esse ampliùs in potestate Medentis; adeoque per hoc infamant laxativa, eaque phlebotomiæ proinde postponunt. Etenim si quid crudelius patravertit laxativum, vel dosim, vel correctionem, vel ægri naturam fluidam, vel Seplastam, vel ejus uxorem accusant, ne solutivo alioqui pharmaco nomen pereat. Inter ea tamen fatentur, velint nolint, solutiva universa, rabidum virus in se claudere: solamque Aloëm in proverbio innocuam vocant. Cætera verò cum additamento, correctione, & circumspeditione exhibenda, ut neque præposterè, aut præmaturè. Nuper enim vir judiciosus, à Secretis Senatus Brabantici, ut sanitatem custodiret, pillulam usulem ex aloë lorà (castrata scilicet) sumferat, cujus dum non reperiret effectum, transeunti id Medico denunciat. Qui culpam ignaviam aloës, adeoque picron, sive amarum, in pigrum vertit. Præscribam (inquit) majales pillulas. Quibus assumptis miserè periit, quia totà hebdomadà frustra laboratum, ut laxantis remedii effrenem effectum compeceret. Is enim ut se à morbo futuro liberaret, dolo medentis periit, & reliquit proles undecim. Unde primariò liquet, tam esse laxanti liberum ferocire in bene valentem, quàm aliàs in ægrum. Impunè nempe, etiam in vitam principum, grassari licet, sub nomine Medentis, doloque pharmaci. Quia terra tegit crudelem Medentum inscitiam. Speciosus sanè titulus purgatio, sive depuratio: sed doli plenus. Atque utinam medentis purgatorium queat piare morbos! utinam quoad hoc non sit, ægri non expectarent purgatorium à manu Medentum! Luctu sanè est dignissimum, quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctionem, educi quidem eosdem humores (nam laxantia volunt per selectionem educere unum humorum, & non alium) quos alioqui post præfatam morbi

morbi concoctionem : esse tamen inutilem, imò & nocuam . Nec tamen inde hactenus discant , humores , per laxantia eductos, non esse humores, nec peccantes; (alias namque utraque statione morbi , & unico laxante suppositis, necessariò deberent juvare æqualiter , si materiæ eidem peccanti detrahant) sed meram putrilaginem, & merum liquamen tabefactum , per virus laxativorum . Tantòque infelicis bibit hostis , ut hanc ferinam exerceat intus lanienam, in carne & sanguine . Etenim per facti historiam , narrabo pœnitentiæ & scientiæ meæ in medendo exordia . Enimvero vix ex ephebis eram , quod chirothecam domicellæ, aridâ scabie infectæ, indueram : Unde primum illâ, ac dein alterâ manu scabiem contraxi, cum pure & pustulis infamem . Medici nostræ Urbis Seniores advocati . Venæsectionem primum ad hepatis refrigerium mandarunt . Dein triduanum Apozemate, bilem flavam torridam , & pituitam salsam , ad educationem præpararunt . Ac tandem per pillulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum instituerunt , multòsque assatim secessus provocârunt . Gavissus ego, quod acervum fœtidi liquoris excrevissem . Monuerunt ergo, idem pharmacum perendie assumendum, itémque iterum post triduum , pari successu : ac meo iudicio, si totum junctum fuisset, facile duas situlas implevisset putridum , putidumque , quod humores putabam . Qui enim antea sanus , alacer , integris viribus , levis in saltu & cursu : jam redactus eram in maciem, tremebant genua, genæ collapsæ, & vox mihi rauca . Dixi itaque, & serò, ubinam hospitati fuere isti humores in me ? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farraginis reperiēbam . Nam etsi privus omnibus visceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuisset . Conclufi ergo mecum,

11 Quod isti humores non præexisterant in me : sed in me facti erant . Ac cognovi li-

quido istud putridum liquamen factum fuisse ab assumpto laxativo : quod idem esset facturum , quoties assumerem : Interim eadem me tentabat scabies, quæ antè . Unde 1. cognovi , quod scabies sit contagium pellis, non autem hepatis intemperies . 2. Quod mentitum esset vitium istorum humorum in scabie . Quæ solo contactu chirothecæ, parata erat . 3. Quod pharmacæ purgantia non purgarent , aut mundarent : sed putrefacerent . Quod vividam corporis mei substantiam liquassent , & in putrilaginem resolvissent . 4. Quod indifferenter contaminarent , quidquid quoquo modo attingerent, sive cruor esset, sive demum ipsamet caro vivens : non autem selective unum pro alio elicerent , & separarent . 6. Quod contaminatum denotaret suum contaminans esse merum venenum, corporis liquefactum, & putrefactum . 7. Quod contaminatum , propulsante naturâ efflueret, donec vis pharmaci exantlata esset . 8. Quod hoc fieret non secus in sano, atque in ægro . 9. Quodque ideo periculosum esset pharmacum solutivum , antequam natura victrix esset in morbis, postmodum verò noxa ejus non ita manifesta appareret . Quibus dudum, atque serò mecum pensitatis, descivi à Galeno , qui totus circa humores istos ita implicitus , ut omnes morbos inde constare asserat . At cum mihi adhuc deessent meliora , quæ in vicem humorum, & laxativorum substituerem, cum admiratione, & commiseratione generis humani, tandem studium Medendi suspendere volui , donec Altissimus, ex sui beneplacito , quærenti mihi, post multa nummorum & annorum dispendia , dignatus est donare Intellectum , quem utinam ex meis operibus mundus sibi in commodum applicaret . Crevit in me ausus eundo, ac indies magis confirmatus sum , quoridianis errorum Medentium observationibus . Inter cætera memini , quod Archiat- 13

tri Principi exhibuerant scamoneatum phar-

- pharmacum, unde unico die, quadraginta & unum fecessus successerant. Qui unâ cum lotio illius diei, me iubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias septem liquaminis flavi, & putridi. Dixi ergo illi, & suis Medicis. Enimvero si istud liquamen sit bilis, unusque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde residuum (una tertiâ bilem superans, juxta Galenum) pendebit libras viginti septem & uncias decem, & eodem computo, supererunt meracæ atræ bilis libræ novem & uncie tres. Id est, pituitæ & melancholiæ non permistarum bili flavæ, libræ triginta sex
- 14 & uncie tredecim. Purgationem itaque debebant fateri, non esse corporis purificationem: quin potius relictorum humorum (si qui ejusmodi essent) distemperationem. Dein quod præfata solutio non esset bilis electiva mundatio, aut corporis à superfusâ bile liberatio: sed mera cruoris liquidatio putrefactiva. Siquidem dum cruor esset in venis, non fortebat ante, mox putet in intestino, eodem instanti, quo extra ve-
- 15 nas excidit. Sed fodes, quo vase jam continebuntur trigintra septem libræ pituitæ & atræ bilis residuarum? præsertim dum à purgatione venæ, quæ antea tumebant, nunc conciderunt, nec apparent amplius? Sequenti manè namque miser ille, qui se vestris arbitriis concedidit, ac se purificationem rebatur, causâ, acutâ, & raurâ voce loquitur, tremis manibus, vacillat genibus, oculis concavis, exhaustis venis, consternato vultu, sitique pressus importuna, & dejecta appetentia, se pridie multa passum affirmat, per tam dolosam & anxiam depurationis experientiam, dubitatque iterum
- 16 redire eandem viam. Certus tamen credit, si dosis laxativi auctior fuisset, malè sibi cessisset negotium. Ex ista enim forti purgatione in Principe, statim deberet elucescere solutivorum virulenta proprietas.
- 17 Responderunt Medentes, Principis naturam facilem, nimium auscultasse phar-
- maco, & ad evitandam relictorum humorum colluviem præfata, simulque disproporcionem eorundem. Quam Scammonæa, ex proprietate nedum eliciat bilem: sed ex ipso cruore, sive composito ex quatuor confecerit unicum liquamen per sedem rejectum: Unde rursus conclu-
- 18 si, imposturam atque dolum, quæ chole-ram vel pituitam educi supponit, quæque selectivè unum præ alio excerni perhibet, dum jam fatentur, esse omnes simul liquatos. Et juxta Galenum, dum sanguis putrescit, fit bilis: & falsum esse, quod Cholagogen (verbi gratia) curet morbos biliosos; quodque deceptio sit, qui bilem educi ajunt, si & cæteri tres prius corrupti, simul ejiciantur. Nemo certè est veritatis studiosus, qui non hinc statim intelligat, corruiere Veterum Medendi basim; tam respectu humorum quàm selectionis solutivorum Medicaminum. Profectò admiror in stuporem usque, quod Mundus perniciem laxativorum nondum animadvertit, qui alioqui tam repente persentit quaslibet technas marsupio suo prætextas. Indubium est siquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt singularem post se humorem, quem singulari tractatu demonstravi, nunquam in natura fuisse, nisi in libris Medentum. Etenim dosim laxativi auge, atque illico se proder lethale venenum. Agedum,
- 19 cur ista vestra bilis, tam celeri effluxu subsequens, foetet tam horrendè, quæ uno quadrante prius non fortebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni anam adimit, ut & foetoris. Olet namque cadaver, & non stercus. Neque etiam ab intestinis, tam repente, tam olidi stercoris odorem mutuaret. Itaque foetor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaverosam, è vivo desumptam. Quod probò Mechanicè. Si
- 20 quis hausserit drachmam vitrioli albi in vino soluti, mox vomitum cit. At si statim à
- poru

potu superbibat haustum cerevisiæ, aquæ, &c. is quidem plurimos patietur secessus: attamen prorsus absque fœtore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem melsaraicum. Hoc quidem, violenta ponticitate sui. Illud verò putrefactivo, olidoque laxativorum veneno. Cujus solius consideratione, purgatio, ut crudele & stupidum inventum, nemini non suspecta esse debet. Etenim si juxta Galenum, sanguis dum putrescit, fit bilis: ergo liquamen fœtidum, atque flavum, per laxativa dejectum, mentiensque bilem, ex putrefacto cruore est generatum. Atque per consequens, ipsa laxativa sunt putrefactiva cruoris. Quod ex Galeno, Scholis invitis, facile colligitur. Etenim potissimum commendat Theriacam, eò quòd potissimè venenis resistat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnosticum asserit, quòd si una cum laxativis sumatur Theriaca, indubiè non subsequenter secessus. An non hæc Galeni verba convincunt, laxativa esse mera venena? quorum scilicet universa operatio eluditur, per Theriacam venenorum domitricem? cui suspitioni consonant effectus. Quippe sumto purgante, æqualiter deiciunt æger & sanus, liquamina ejusdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter non exigit humorem peccantem, præ non peccante: sed indifferenter contaminat quiddam attingit. Porro & Scholæ impugnant libertatem selectivam, quam solutivis tribuunt. Nam si humor aliquis è quatuor, sit putridus in febribus, indicetque naturaliter sui ablationem: laxativa verò educant selectivè humorem è cruore, in sanis (uti volunt) imò carnem sanam liquefaciant, ut inde scopum suum nanciscantur, qui est, liquamen putridum fundere, quod alvus deiecit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet amplius pristinam essentiam & proprietates,

quas habebat ante sui putrefactionem. Etenim si magnes attrahat ferrum: non trahet etiam proinde ferruginem. Ideoque si purgans resolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate specificâ vinctam ad se trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta, venis inclusa, quæ causa essent febrium. Nemo sanè per febres oppeteret unquam, si duo Scholarum axiomata veritate niterentur. Nempe si humores putridi sint causa febrium, Itémque si cedant selectivè, per purgantia. Insuper vesana cautio esset, ne purgantia dentur in principiis febrium antequam materia turgeat; nimirum non ante maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis. Unde fat liquet, laxantia fore secus nocua. Sin autem dentur, postquam morbi materia jam ritè est subacta: imposturam præfata cautio continet. Quippe effectum sponte ac beneficio naturæ procuratur, attribuit pharmaco solventi. A quo sanè etiam tum justius probus Medicus abstinet. Quoniam tum perturbat crism, periculum confusionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim solvens, semper atque per se, non secus educit non cocta, ac ea quæ postmodum cocta vocantur: quia utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed postquam natura morbum superavit, minùs noxæ infert, neque tam apertè laxativi dolus tum manifestatur. Adeoque si tum laxans detur, videbitur Medicus, suâ arte morbum vicisse. Cæterum si laxativa educerent singula, humores suos per electionem: necessariò etiam qualibet statione morbi conducerent, quippe quæ semper eundem liquorem & æquè fœtentem educunt: turbant autem quam maximè, quoad natura non evaserit superior. Quam illius victoriam morbi concoctionem dixeret Scholæ. Non sanè quòd natura digerere, aut coquere aggrediatur quidquam, quod vitiosum est, aut sibi in usum non cadit: quippe quæ intelligentia non errante gubernatur.

Hæc de utroque universali præsidio in febribus admonita sufficiant. Concludens eum Hippocrate ad Democritum, omne solutivum deprædari de viribus, & substantia nostri corporis.

Consideratio Quartanæ.

CAPUT VI.

1. Quartana illius Scholarum regulas. 2. Quare nesciant curare quartanam. 3. Deficere solitas in aliis morborum eventibus excusationes. 4. Omen ex quartana in cæteris febribus. 5. Quartanæ examen ad Scholarum calculum. 6. Debilitates ipsius Galeni. 7. Deliquia in medentibus notata. 8. Collecta verba in confessione Medentum. 9. Argumenta contra atram bilem in Splene, & subterfugia Medentum. 10. Vera ratio, unde Splen indarescit sub finem quartanæ, errorque Scholarum deditur. 11. Notabilia aliquot in quartana. 12. Modus inebriandi, organæque. 13. Notabile de spiritus vini vetagabili, è baccis Juniperi. 14. Cur vina ordinario grata mortalibus. 15. Quomodo arterie trahant remedia sua. 16. Impedimentum in oleis effatus, quod in eorundem salibus non est. 17. Modus fiendi cardiaca passionis, quam etiam vocant regiam. 18. A stomacho varii morbi chronici. 19. Ruditas sæculi Hippocratici, & sinceritas. 20. Quartana nulla sedes relinquitur in Scholis. 21. Tæcula dicuntur notabilia de Infantibus. 22. Sedes amentiarum.

Integro sanè tractatu demonstravi, nunquam in rerum natura fuisse humores, quos Scholæ Medicæ in artis suæ basim præsupponunt, spectaretque ex professio huc ille tractatus, nisi propediem in opere aliorum morborum repetendus esset. Eò quòd omnes morbos passim istis humoribus nuncuparint. Hoc loco autem sufficere obiter demonstrasse, febres ortum suum nullatenus debere ejusmodi humoribus, sive integris, sive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodemque modo, & medio, quo superantur cæteræ: sed quia Quartana collisis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque ad eò ludibria fecerit Medentum commenta-

ria, vanosque sermones de bile atra, de Splene, nigra, atque retorrida bilis cloaca, deque solutivis, atram bilem per electionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academicarum, harumque promissa, risui jamdudum exposuit tanquam vanas sine viribus nugas, atque luridas fabellas. Desperata nimirum per artes sanatio, enervem medicaminum opem, dispensatoriorum vana pollicita, atque indubiam causarum febrilium ignorantiam patefecit. Bone Deus! Jam patet, quòd Medici non solum nequeant sanare Leporam, Podagram, Paralyfin, Asthma, calculum, caducum, reliquosque contentos sub ingenti incurabilium catalogo, nunquam sua sponte sanatorum: sed nec quidem Quartanam, quæ patienter omnem exspectat, illuditque Medentum operam; quam tamen natura, suapte vi, in Scholarum ignominiam sanat, demere norunt! Etenim qui per venæsectiones, scarificationes, hirudines, vesicatoria, & alvi purgationes, adeoque per diminutiones corporis, & virium, dumtaxat suas sanationes moliantur, Ethnicisque doctrinis toti inhærent, etiam per naturam, à vera causarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia inprimis nullum illorum medicamen, ad sedem Quartanæ pertingit, quin prius per singularem digestionum telonia, tributum persolvens, omni non sit exutum facultate, ad tantum malum requisita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, fat esto, quod hæcenus infauusta fuerint Medentum subsidia. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde desinunt naturæ bajulandum: sciuntque interim certò, se, nil istiusmodi remediis profuturos, aut unquam profuisse: Utinam saltem non noverissent: Fateri itaque debent remedia, simulque artis hypotheses omnes, in hoc morbo sibi deficere, imò nec solitum in aliis morbis sibi valere incurabilitatis subterfugium. Nam omnes Academicarum pos-

testates connexæ, tantundem non possunt, quantum natura absque illis, sua sponte potest, & facit. Cæterum eundem inscitæ pudorem, atque omnimodam impotentiam, quam Quartana in Scholis derexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: nisi illæ ultro ad terminum properarent. Quæ propter jamdudum ominor, quod exlex Quartana, ventura mox ætate, distinguet pseudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & honorandos præcepit Altissimus. Scholæ ergo Quartanam, ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accensum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarum, diffusò in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ sedem, nihilominus in Liene agnoscunt. Effragito? sodes, dicat mihi professio Medica, quem concentum ex tanta aphonía edant unquam? & an non sit, garrulitate, tam ægorum, quàm Tyronum mentes offusidit? exponant, inquam, cur ille calor non primò accendatur in Liene, qua fedet causa, sive humor, qui sua putredine (ut ajunt) est caloris innaturalis causa? prout dum spina, digito infixa hærens, ipse digitus primariò æstuat longèque ante phlegmonis putredinem? Cur Quartana adeò pertinax, si singulo accessu, natura sibi viam reperit, quâ putridam bilem atram, per venas, in habitum (etiam ipso frigoris rigore, & venarum angustia) dispergat? Quomodo post sesquiannum, sæpe eadem numero atra bilis adhuc putrida erit, durumque Splenem dabit, si singulo accessu, dispergatur in corporis habitum? Quomodo si ab initio in Splene fuit, cum tam diuturno putridi concubitu, Splenem jamdudum non putrefecit? qui præsertim nil nisi cloaca pessimi excrementi à Scholis censetur? Quomodo post tot menses, Quartana melius sponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen necessariò aridior, crassior, magis-

que putruerit, quàm primis accessibus? Denique, qui potest humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stultescitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recusasset, post repudium, & sesquiannum tandem digerere incipiat, jam ante necessariò planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum prius facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipsam, quæ tot menses luctando cum putrido pessimòque humore, se pænè exantlavit: ut tandem excludat, quod penes eam jam induruit, totque nominibus offensum fuit? Si enim triduo, tantum atræ bilis asserveretur, quantum accessui satis, quid hoc ad lienem? quidve ad digestionem primitivæ, & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo necessariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in stomachum sui emunctorii? quomodo per tot menses, natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulsionum, & ritus? horumque non recordabitur, nisi prope finem, tam tædiosum? Quid si Sena, Epithymus, quodque in Armeno, & lasuli lapidibus, hospitat arsenicum atram bilem undecunque (præsertim è naturali suo diverforio) exigant, hæcque sit Quartanæ causa totalis, indubia, tórque regulis, Authoribus, & seculorum consensu accusata: cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, post tot carnificinas, suos ægros deferunt debilitatos sub desperationis custodiâ, culinæque regimine commendatos. Quid tandem sibi vult multa ista, putidæque liquaminis saburra, quàm his epotis, æger credulus, sine profectu ejicit, virisque sibi inde imminui percipit? nonne verum est istud Hippocratis, Si educantur quæ convenit, melius se habent ægri, & faciliè ejusmodi subductiones ferunt? Cur enim tametsi immediocriter sumta ejusmodi solutiva, in ultimum usque vitæ statum, Quartana attamen, de

Jure suo remittit nihil? Discite ergo juniores Medici à me Sene, quod vestri humores, remediâque laxantia, non sunt nisi mera deliria, quibus invicem subscribendo delusum est vobis per Ethnicos, quibus donum medendi non fuit datum. Utpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utuncque de ea, & usu partium magnificè triumphet; nunquam argentum vivum vidit, cunctâque simplicia verbotenus è Dioscoride est mutuatus, suppresso hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel aquam rosaceam novit, Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæsectiones, & leviora subinde cathartica, propinatis, sine spe ullâ emendationis? Multâque ad nauseam usque de digestionem putridæ melancholiæ, de nubecula, sive eneoremate lotii, mustitatis inter vos, cum tamen diffidentia pleni, fatendum est vobis, hæc verba, ab initio in pectore latuisse.

8 Contra Quartanam habemus nihil, sanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil scimus. Oportet expectare terminum cum patientiâ. Quia nostra Quartanam, non est remedium in nostris thesibus.

9 Natura seipsam juvare debet. Interim intumescit durior lien, & non raro unâ quoque malleoli. Si itaque atra bilis esset continens Quartanæ causâ, daréque durum Splenem: quomodo tandem cessât febris, permanente ejus causâ totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata, melius evacubitur, quam dum natura, per febrim, illius proscriptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedit indurata, quam fluxilis in initio? An cessante febre, putredinem amisit? dum scilicet hydroperem minatur, tumetque durus lien? quæ tamen sunt indicia pristinae suæ pravitatis. Sed an sola atra bilis inter naturalia, à sui putredine redibit in pristinum statum? Si verò cesset febris, quod atra bilis sit absumpta per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quam dum nulla esset visceris

tensio? Quare nunc demum speratis auxilia à Capparibus, Tamarisco, & Ammoniac, quæ durante febre, erant ignava? Si eadem atra bilis superest, cur cessât illa, sospite febre? Sin autem atra bilis cum febre abiit, cur præscribitis remedia ad fluidiorem atram bilem? Quid si per abscessum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam est istud viscus Splene nobilius, quod absque sensu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantisper toleravit? februmque tot insultus passum est? Cur abscessus iste non fiebat viribus adhuc integris, ad propulsandum hostem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior esset materia? Quomodo salvabitur, quod Splen sit emunctorium atræ bilis, si hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, post tot labores & angustias? Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevere ad proportionem? Mirum sanè hæcenus ignotum esse, quod Splen sub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digestionum singularium, sine topicalium errore, saburra ista sit residua, pro tumore Lienis. Quodque idcirco durities Splenis sit ex istiusmodi transmutatis erroneis, majorque ideo, quod Splenis præcedens afflictio, gravior. Quod nimirum Lien tumescit, ex producto per Quartanam: non autem sit ipsa Quartanæ materia occasionalis, multoque minùs aliqua atra bilis. Utpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejusmodi durities, è Splene evanescat sponte, postquam resumtis viribus, suas naturæ digestionem perficit. Propterea cura duri Splenis, non sita est in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem: quantum in recreandis viribus digestionis. Pro cuius confirmatione sciendum: Splenem, quadringentis forte arteriis conspersum esse, nec ullum omnino viscus, tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein sciendum, sedem Quartanæ, nedum

nedum esse in ipso Lienis corpore, verum in ipsismet ejus arteriis, si non omnibus, saltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit sanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum sciendum, quòd arteria nullum è stomacho, intestinis, vel aliunde, succum trahat sibi; nam quorsum sibi istum traheret, cum exiù nil sibi unquam boni parer? Ille enim chylus attractus, adhuc caret mediis præviis, quibus unquam queat ad perfectionem sanguinis arterialis deduci. Alioquin arteriæ sibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris suctu attraxissent, quàm longis post laboribus exantlare valeant. Concedo quidem, 12 arterias ordinariò, & immediatè, attrahere spiritum inebriantem è stomacho, qui omni propemodum vegetabili innascitur, per artem, sola fermenti vi, à concreto dissilatur, ac tandem per ignem educitur. Per 13 exemplum. Si baccæ Juniperi, in aqua bulliantur, subter alembicum, mox inde assurgunt, & colliguntur, aqua & oleum essentiale. Tandem, si baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratà dein distillatione, elicitur aqua ardens lenissima, sive aqua vitæ. Minus tamen, quàm si ab iisdem baccis, oleum non foret priùs ablatum. Tertiò demum, si residuæ baccæ, per setaceum transcolatæ, coquantur in Electuarium, jam nactus es solutivum, omnibus officinarum compositis præluens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, (quem Hellenismus Scholarum vidit, aut scivit nunquam) arteria, ad se lubens è stomacho rapit, quem aliàs primaria sui instructione natura parat, è digesto chylo: Gaudet sanè, se multo compendio reperisse liquorem, unde spiritum vitalem 14 sibi efficiat. Hactenus nempe vina mortalibus regulariter placent, Cor exhilarant, & inebriant, si plus justo potentur. Nam spiritus vini nondum est vitalis noster: quia adhuc determinationis indivi-

dualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum nostrarum exsecutor, construatur. Quapropter cùm nec Mesenterium, nec hepar, sint destinata in fabricam spiritus vitalis, gaudet Cor, illum immodiatè, atque promtè, per arterias jam ante paratum, è stomacho assurgere. Unde sequitur, si arteriæ attrahant sibi spiritum 15 vini, vaporum instar, etiam trahent odores essentiarum. Hinc namque deliquia, imò & restaurationes, vice versa. Arteriæ verò non trahunt olea, licet essentia, & grata; eò quòd non fugant substantiam liquoris, multo minùs olea. Ut ergo medicamen acceptum sit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet esse odorum, & inseparabiliter nuptum spiritui vini. Quare vina odora cæteris faciliùs inebriant, quia maritati odores spiritui vini, facillimè admittuntur ad Cor, Caput, Uterum, &c. Odores autem oleosi, abstracti à suis concretis, 16 inquinando potiùs afficiunt, quàm materialiter in arterias subeant. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, sæpe non merus allicitur in arterias vini spiritus: sed & aliquid succorum simul. Unde demum vini heluonibus, difficiles 17 Cordis palpitaciones succrescunt, merusque vini spiritus, importunà assiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas ac proprias digestionibus turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias suscitatur clades, etiam in vitam durabiles. Contingit enim in arteria stomachi, 18 quòd vini spiritus, suà se socians importunitate, alimento arteriæ spermatico, diurnum cursu, suscitetur indelebiles vertigines, cephalalgias perennes, caducum inquam, scopolas, sopores, Apoplexias, &c. In hujus nempe membri, tanquam Cordis œconomia, suas nanciscitur thymoses, in vitam durabiles, non nisi majoribus arcanis debiles. Eadem quoque via, mors inopinata sibi non rarò fecit introitum. Quia inde sua sponte nunquam educitur ejus-

- modi vitata materia. Nam etsi Archeus fit aptus sua tandem alimenta consumere: non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregrino coagulo degenerata, adeoque ob id virtuti vitali non auscultantia. Ideo nempe, pars ista cordis titulum assumpsit, syncopes de facili suscitatur: Comitiales etiam post 24. annum, itemque affectus ejusmodi Cordi tributi habent illis incurabiles, qui potioribus, medendi eruditis facultatibus, non multum insudarunt. Sedem hanc caduci Hippocrates (pace tanti viri, & talis seculi dico) ignoravit. Quippe qui in limine medendi constitutus, suas saltem observationes, hisque natas medicationes, fideliter posteritati tradidit. Dixit namque, si Melancholia transit in corpus, generatur caducum: amentiam vero, si in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis transcens, faciat caducum & amentiam: quorsum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ imprimis gaudent tanto Authore pro humore atrabiliario: sed obliviscuntur Quartanæ, longè recedentis à caduco & amentia. Nam quocunque respexerint, quartana vel non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore nec in anima, dum quartana conditur. Quantum autem ad maniam & caducum attinet, quasi viarum sola diversitate separantur. Sive, quod idem humor nunc evaporaret, aut materialiter hospitaretur in diversis facultatum principibus. Ridiculum sanè, licet pigrum ac plausibile commentum in tam angusto humorum quaternario, omnibus morbis causam invenisse. Nam imprimis caducus, multo strictius consopit, & alienat animæ potestates, licet insanix longè pertinacius. Quocirca longè aliter (parcant mihi manes Hippocratis) præfati morbi, quàm viarum, ac terminorum, metathesi distinguuntur. Quinimò genus amentix, per species, propria materia, proprioque efficiente, differet: ut videre est in rabie ex morfu canis,
- & ictu Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis sæculo, causæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula Græcia hæcenus suppressit. Nec etiam deliria iracunda, à bile flava, ferina ab atra, & jocosa à sanguine fiunt. Certè aliàs quotidie jocosè deliriescimus omnes, aut sanguine privi: febrilia enim deliria, imprimis ex materia febrili, in officinas somniorum irreptante, petuntur, nec aliunde. Non autem, quod corpus deferat, ut in mentem subintret. Itémque nunquam in Causo, Synocho, aut febrilibus continuis, delirium obveniret: sed semper in quartanis, atrabiliariisque morbis. Profectò, jam delirium est ab ipso febrium initio, ubi scilicet febris, & delirii causa, sunt in radice junctim. Paulatim nempe aucta nequitia, debilitatisque organis, ascendit delirium in suæ perfectionis maturitatem. Sic in vino, itemque in quibusdam simplicibus, imò & pariter in febrilibus excrementis, tegitur occultum delirium, nec prodit, nisi vis ejus in crasim ascenderit. Saltem singula per eandem viam regiam, pro nequitia suæ genio, furiunt in organa phantasix, prout alibi de Amentis. Semen ergo delirii ab initio, in materia febrili latuit, quod tandem ad justam sui malignitatem promovetur. Si ergo Amentia differant materiâ & efficiente, id est, tota specie, & ente: multò sanè longius distant invicem, atque peregrino magis semine distant caducus, & Amentia, quàm quòd unica atra bilis, sedibus exorbitans, utrumque pareret. Prout alibi de dumviratu. Amentia (uno verbo dicam) omnes arteriis fovetur, hospitioque Hypochondrii. Juxta illud, Quibus vena fortiter in præcordiis pulsatur, ii mox mente alienantur. Proinde etiam non rari, perturbatione excitatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe persimili perturbatione partam.

Auxilia Medentum astimantur.

CAPUT VII.

1. *Qualia sint auxilia Medentum.* 2. *Vanitas eorumdem.* 3. *Topicorum noxa, & derivatio fictilis.* 4. *Aqua in vesicatoriu, fuit merus cruor.* 5. *Obiectio soluta.* 6. *Vesicatorium crudelius quam cruori emissio.* 7. *Quorsum excogitata vesicatoria.* 8. *Clyster quare hostili intestino.* 9. *Clyster nunquam ad Ileon Intestinum attingit.* 10. *Laxativa in Clystere, acriora sunt, nocua ut purgantia: sed minus.* 11. *Quocumque titulo & introitu nocet venenum intro summiss.* 12. *Nunquam febres extrahi Clysteribus.* 13. *Obsunt ideo vite longa.* 14. *Clyster ut Medentes nominat.* 15. *Prognosis est clysterum usu.* 16. *Per clysteres nutrire, stupidum.* 17. *Omen.* 18. *Vulgus medentum notatur.*

- 1 **A**uxilia vulgaria examinare statui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa scarificationes, hæmorrhoidum apertiones, vesicatoria, & id genus alia; cunctaque concurrunt in cruoris, virium, & corporis diminutiones. Quæque ideo jam fat condemnata sunt, sub
2 prædiis universalibus. Stulta nimirum subsidia, circo corporis superficiem, ubi centralia laborant, & obfessa sunt, quibusque non expeditis ab hoste, frustra est, & nocuum, quidquid per ejusmodi simiarum gestulationes est intentatum. Vanum certè spei rudimentum est, velle per consequens, radicem loco dimovere, auferendo infontem cruorem è pelle. Quod satis miser Princeps Infans Cardinalis exhaustis venis, nihilominus perfitte typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoso spectaculo.
3 Itemque paracentesis, sive apertio prope umbilicum in hydrope, hujusmodi spem extinguere dudum debuisset. Nam ibi obvium est, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu parte aquæ pro lubitu indies haurire. At frustra, quia nequidquam de radice decessit. Adeoque Paracentesis, vitam ad paucos tantum dies dilatat. Vesicatoria autem summè semper nocua sunt, & à spiritu nequam Mo-

loch excogitata. Nam aqua inde continuò stillans, nil nisi cruor transmutatus est. Dum enim quis manum vel crus amburit, 4 ignis non vocat serum sanguinis ad locum combustum. Nec aqua ejusmodi, alibi delitescit, laxoque freno expectans accursura, dum pellis quodòque ambureretur. Surda esset aqua ad ignis vocationem, nec parèret natura extrinseco imperanti. Quid 5 si cruori innater aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, separata à cruore, nisi post ejus coagulationem, sive corruptionem. Hanc itaque intendunt vesicatores, non autem conservationem, & sanationem. Non est ergo: sed fit, aqua ista salsa; non separatur, inquam, à cruore, sed ipsius cruor transmutatur in aquam, per similem Hydropi, diarrhoeæ, similibusque defectibus. Tantò ergo vesicatoria sunt periculi 6 pleniora, quam venæsectio. Quòd hæc fistatur ad arbitrium: illa verò non, quæ post venæsectiones, vanasque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeoque ad effectus posterioris adulterationem, fit somniata. Soporosos enim præ dolore tot ulcerum excitare gaudent: atque utut rem volvas, crudelis est lanionum carnificina. Nec enim soporosus, quia dormit, malè se habet: sed dormit, quia malè se habet. Adeoque impedire somnum, non est utile: sed dumtaxat valet, tollere radicem soporis. Qui ergo per dolores, somnum suspendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, sæviendo in ægrum: interim perseverant in officio crudelis, & infidi auxilioris stipendiarii. Etenim si febris soporosus dormiat, sive vellicatus exciteretur assidue, ejusmodi stupida lenocinia, ne minimum præstant febribus. Quapropter soleo dare oretenus mea remedia, & cibos statis horis, nec respicere, utrum dormiverit necne. Dico cum Apostolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo sanabitur. Torturæ enim

enim febrienti illatae, nemini profluere un-
 8 quam Quod autem ad Clysteres attinet, frequens ac pudendum medentum subsidium. Ego saltem olim, enemata nunquam, nisi cum pudore suasi, & descripsi. Postquam autem fida remedia nactus sum, clysteres prorsus abhorruui, velut belluini remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyster quilibet, naturaliter sit intestino hostilis, exin facile liquet, Quod singula recipiantur per modum, & respectum recipientis. Quod sic latius explico. Oculi lacryma, etsi salsa, tamen indolens est, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò simplex, in oculo dolet; & aliud quidlibet. Urina quoque, etsi salsa, non mordicat vesicam. Decoctum autem quaecumque per Cathatera intromissum, etiam suavissimum, dolet intrus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauserit, è novellis cerevisiis, aut aliunde, ingens mox stranguria, & lotii est stillicidium. Stercus ergo, cum cognatum sit intestinorum contentum, & domesticum, non mordicat, nec sentitur, donec ad carnosas recti intestini partes devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, sentiuntque & urgent id eo. Unde concludo, quòd Clyster quilibet, cum sit peregrinus Intestino, non possit non illi esse molestus atque ingratus. Deni-
 9 que Clyster nunquam ascendit ad Ileon Intestinum. Etenim si uncias 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo superest, vel foras elabitur injiciendo, adeoque tantum ad principia Coli Intestini pertingit. Deni-
 10 que si Clysteri insint laxantia (plerumque namque decipitur sic aeger, laxativa perhorrescens) ut purgativorum virus jam explosi; ita & laxantis Clysteris usum, pari jure, Fateor, minoris est noxae Clyster, quatenus os stomachi semper nobilissimo munere vitae fungitur, vitaque oblaeditur veneno
 11 laxante. At saltem nemo inficiari potest, quin sit odiosum, intro venena admisisse, quocumque titulo, & introitu. Quippe re-

solvunt enemata purgativa, cruorem in Mesenterio. Saltémque in terminis febrium loquendo. Nemo unquam per Clysteres
 12 febres eduxit: quia loca, materia febrili obfessa, non adiverunt, neque illa solantur unquam. Nec interim desinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis intestino. Illud enim à senibus didici,
 13 quod quicumque amat vitam longam & sanam, abstineat à purgantibus quacunque imposturâ assumtis. Clyster hodie lascivioribus populis tam familiaris est, quòd elotio & adjumentum vocetur. Quasi excrementum naturale velint eluere. Certè
 14 utut istas Medentum insidias spectes, non nisi à malo sunt, à dolo, & mendacio: ac piis auribus pudorem suscitant. Adeoque jam sunt stercorum correctores, ablutores, id est, malarum artium inventores. At sunt, qui ignaviam Intestino, per Clysterem introduxere, vel alio vitio contraxere, ideoque deinceps sibi Clysteribus assuescendum persuadent. Sanè vitium stipticitatis, ut alia radice scaturit ac pender, facile proprio sanationis termino succurritur. Etenim ut qui minus laxam alvum habet, aegrotat: ita & qui pigram patitur, laborat. Sanandum est malum, non autem pal-
 15 liando, per Clysterem quotidie alvus proritanda & laxanda est. Facilis nempe est prognosis, quod sic pergendo, novissima semper erunt deteriora, vitæque concredita ejusmodi auxiliatoribus, necessariò accurteretur. Subscribent his nationes, quorquot laxantia in horrore habent. Ut Campaninenses, Arduennenses, itémque Ascuriani, &c. quibus ut Clyster est insolitus, inauditúsque: ita senium robustum & frequentissimum. Est cæterùm Clysteri ultimi
 16 scopus, quod juscula carniū liquidarum, spe alendi injiciant, Quod profectò intolerandæ stupiditatis est argumentum. Nam injecti liquores primum se miscent sterco ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium est cuncta

in sterco mutare; ac tertio, constat per experientiam, quod ejusmodi jufcula, si binis horis abinde rejiciantur, oleant non solum sterco: sed quodammodo cadaver. Et enim cum non eatur ad secundum aut tertium, nisi per primum: non possit autem, è cibus in stomacho indigestis, & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ulla tenus: sequitur etiam, quod injecta jufcula cadaverentur, nunquam autem possint in alimentum transire. Nec arguit quidquam, quod ejusmodi jufcula carnem liquatam gerant, per modum Chyli; Nam actum est nihil, nisi prius fuisse perint fermentales proprietates primæ digestionis, præparatorias ad vitam, alibi extra stomachum non reperibiles. Quid enim indigestum è stomacho labitur, molestum est, diarrhœas, tormina, itemque ructus nidorosos movet, & Ascarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia nequidquam beneficii primæ digestionis habent, necessariò cadaverantur.

¶ Quia calorem loci quidem experiuntur: sed orbanur vero fermento vitalis digestionis. Miseror sanè Medicastro, enemata in ejusmodi abusus detorsisse, nec semel ad præfatas rationes respexisse: & metuo, ne qui magnatibus tantopere assentantur, posthac aliquem epulari jubeant, eumque ad vomitum, post tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multâ macie & atrophîâ confecti sunt. Sanè servum pecus adulator ignarus, medicum agens, nec quidquam habens, præter corporis & virium diminutiones, discere recusans, quia malè agendo consenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit totus lucro intentus, simulatque è Scholis dimissus, suis semper vestigiis insistent, nec hominum excusans, quia secundum artem curavit, antecedentium gregem inscitus. His inquit Seneca, Multi ad sapientiam non pervenerunt: quia putabant se pervenisse. Oppro-

brio æstimaunt plenum, ipsum semel Doctorem ab aliis adhuc discere debere, Anile ergo inventum, enema nutriens. Vidi namque in fortioribus, jufcula cadaveris fœtore horrentia rejecta: in tenerioribus verò, syncope movisse. Ubi interim Clysteres ex malva, & fursuribus, minus incommodi fovebant. Cassa ergo juvamina vulgaria, à Medentibus ad febrium intentiones, sive indicationes instructa. Quia nequicquam de radice febrium demunt, subigunt, aut attingunt.

Remedia usualia ponderantur.

CAPUT VIII.

1. *Censura aquarum stillatarum.* 2. *Quales sint aqua essentielles.* 3. *Censura decoctionum.* 4. *Confortantia ex auro & gemmis examinantur.* 5. *Demonstratio abusus mechanici.* 6. *Gemma nil quidquam dissolvuntur in nobis, utut pulverata.* 7. *Perla trita, & acido spiritu dissoluta examinantur obiter.* 8. *Tropiam verecundiam testatur Author.* 9. *Perla que in effluviis dissolvuntur, non sunt perla.* 10. *Dissoluta perla aut corallæ in acido aliquo, manent quod pridem erant.* 11. *Quinque notabilia inde sumta.* 12. *Auxilium galli veteris, anile inventum.* 13. *Examinatur Alkermes.* 14. *Frustra confortantia, ubi hostis intrus, vel fortissimus calcat.*

Remedia interna à Medicis usurpata in febribus si spectentur, reperientur ejusdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam scopum & rei cardinem ferantur, in se adhuc nauci sunt, neque ulla tenus respondent materiæ putridæ. In primis enim aquæ distillatæ tam quæ refrigerantes dicuntur, ut de Cichorio, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de classe alterantium majorum, quales de gramine, cuscuta, capillis Veneris, Carduo benedicto, scorcionera, &c. vel etiam de cordialibus sunt petitæ, non sunt revera nisi herbarum sudores, non autem sanguis illarum: atque utinam non ad lucri suavitatem adulteratæ. Sunt nempe aquæ pluviae viridium & recentium: non autem liquores

herbarum essentielles, quæ totam rei crasim
 2 referant & saporem. Ergo imposturam te-
 gunt suo nomine, atque interim bene a-
 3 gendi occasio elabatur. Porò decocta stir-
 pium, cum contineant gummata, & mucil-
 agines simplicium, negotium febrili sto-
 macho, nauseas, eversiones, aliasque mole-
 stias parant: idcirco etiam cum excremen-
 tis se jungunt, & sequestrantur, postquam
 exhibuerint omnes anxietates. Nec saltem
 quidquam eorum ad loca affecta, vitalesque
 4 agros, intro deferitur. Solent quoque Me-
 dici ostentare sua exhilarantia, cordialia &
 restaurantia ex auro & gemmis parata, pari
 sanè cum cæteris stupiditate. Nam etsi sint
 in tenuem pollinem comminuta, nequid-
 quam ab igne tolerant, multoque minus, à
 virtute digestivâ. Levigantur enim pri-
 mum in mortario æneo, partemque æris
 secum gemmæ abradunt, quia lima quavis
 5 duriores. Idque officinis quandoque de-
 monstravi, dum pulverem istum gemma-
 rum in aqua forti macerarem. Etenim se
 statim color viridis prodidit, fassusque est
 Pharmacopola, quod sua fortificantia potis-
 simum agerent, communicando agris vi-
 ride æris, sive æruginem. Deinde si gemmæ,
 postmodum curiosius triturentur in cote,
 sive marmore, se longè teneriore, accre-
 scunt in pondere, & evadunt confortantia
 marmora & saxa, præter originales gem-
 6 mas. Nam tandem non plus proficiunt le-
 vigatæ gemmæ, quàm si silices aut vitrum
 pulverata assumantur. Idque mecum sub-
 scribent, quotquot unquam examinandæ
 corporum, analysi vacaverint, mecumque
 miserabuntur inanes Medentum stolidita-
 7 tes, & infaustas ægrorum clientelas. Imò
 perlas vel coralla exhibent triturationa, vel
 aceto stillatitia, succove limonum soluta,
 iterumque exsiccata, & solubilia in quovis
 potabili. Atqui perlæ non sunt ejusdem
 duritiei cum gemmis crystallinis, sed de re-
 gno animali, continentque dotes pretiosissi-
 mas, non poterunt non egregiam largiri

opem. Etenim Margaritæ sponte in colum-
 bino stomacho resolvuntur quidem, at in
 nostro nequidquam tolerant, sive com-
 minutæ pulvere tenus, sive solutæ ut ante
 bibantur. In primis namque notandum, me 8
 ante resipiscentiam didicisse, per aliquot
 perlarum sic præparatarum libras, vanam
 tantum esse jactantiam, quidquid spon-
 deant de illis Medentes. Deinde veram
 Margaritam, non habere intus farinaceum
 atque dissimilarem à suo cortice pulverem:
 sed totum perlæ corpus, ad centrum us-
 que, esse meras pelliculas invicem incum-
 bentes, tanquam substratos cæparum cor-
 tices. Quod mecum sciunt, quotquot per-
 las ovalis figuræ, norunt ad orbicularem
 perlam redigere. Atqui præfati perlarum
 cortices nullatenus resolvuntur per acida
 antedicta: ergo tantum falsarum perlarum 9
 farinam dissolvent. Imò etsi præfati corti-
 ces dissolverentur, (quod non) adhuc
 essent idem perlæ pulvis qui ante. Cui sci-
 licet jam acidi dissolventis sal combinatus
 sit, adeoque contingat, illo sale dissolven-
 tis soluto, unâ quoque cum eo, solvi per-
 larum, aut corallorum pulverem, quem
 sal iste combibit. Qui pulvis utut oculo-
 10 rum judicio censeatur solutus, mutatæque
 Margaritæ substantia: attamen non nisi
 mera fraus est, & oculorum fascinum. Nam
 perlæ aut coralla non secus in pristina sui
 naturâ adhuc persistent, quàm alioquin ar-
 gentum in Chrysolca dissolutum sospes
 persistat, cunctis suis pristinis qualitatibus
 planè immutatum. Nam aliàs idem argen-
 tum, inde iterum non posset repeti, cum
 à privatione ad habitum non detur regres-
 sus. Quiergo perlas sic solutas bibunt, tan-
 tum abest quod perlarum substantia lactæ
 fruantur, non bibunt sibi nisi salem aceti
 solutum. Quod Mechanicè sic probo. Si
 dissolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas
 salis tartari infuderis, statim occultus per-
 larum pulvis ad fundum decidit. Quod fa-
 cti est. Primò ergo, perlæ officinarum, non
 sunt

sunt veræ: sed earum abortus quidam, per mediam conchæ substantiam intus seminatus. Secundò, pulvis perlarum aut corallorum dissolutus quanquam illudat oculos: non tamen verè est solutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non substituunt nisi acidum salem dissolventium. Quartò, pulvis ille sic solutus, non potest fieri cruor, ideòque neque subire in venas. Quintò, quid si introisset ad hepar, venam cavam, adeòque digestionis vi, sal acetosus illi adhærens, tandem in transmutationem absumentur esset. Quid aliud præstarent hujusmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinrent? & peregrino tandem hospite indelebile malum farcinarent? Hæc messis de gemmis expectanda. Equè anile ostentum est, quod de galli veteris jure herbis sociato pollicentur. Nam inprimis plus vitæ, viriumque est in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque jufcula medicata, stomacho ingrata, ac molesta, adeòque facillè dimittuntur ad excrementa. Itaq; hoc modo, sub mutata larva, iterum sua apozemata mentiuntur, sub jure galli veteris.

13. Item est antidotus Alkermes, quæ licet, quatenus constat syrupo è cocco baphico (utinam non per rosas adulterato) sit laudabilis: nihilominus in quantum tosta, asfatæque, crudiores bysso, donec pulverari queat, imprægnatur, tota grani tinctiori potestas vitatur. Quod fenicum sic tostum nil aliud sit, quàm lana bombycina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari ejusdam semis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, suos oculos oblectantibus. Absit, nam intus, naturam nec aurum, gemmæ, nec pretiosa, ut talia, spiritus vitales reficient multòque minùs, asfata crude byssus, & si esset purpureo colore tincta: nisi vitales spiritus sibi per adtinctamenta virium, reiterationes persenserint. Cæterum, frustranea sunt confor-

tantia, & cordialia, quæ perstare febrium fomite, diminutòque cruore & viribus, expectantur. Nam si febris, robustum, ac bene valentem consternat, quomodo fortificari permittet jam consternatum? præcipuè per res toto genere exoticas, nec unionis symboli cum spiritibus convenientes? Quomodo civis se fortificabit, qui hostem domesticum, se potiore, penes recepit? Lurida ergo, atque vana, Medentum de fortificantibus ac roborantibus promissa, fraude plena. Etenim qui vires cum sanguine exhaurit, subtrahitque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium restaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò prosequitur, quomodo robur per electuaria ejusmodi conciliabit.

Vera causa rigoris.

CAPUT IX.

1. Rigor & tremor ab impetum faciente spiritu, non autem efficienter à causa morbifica.
2. Quare intendat rigores.
3. Cur frigus & calorem excitet.
4. Cur incipiat cum frigore.
5. Author non recurrit ad leges Microcosmi.
6. Intermittentia sunt in omnibus agentibus fere.
7. Modus sentiendi frigoris.
8. Modus & causa rigoris.
9. Nota ignorantia in Galeno, de membri investigatione.
10. Causa ardens febrilis.
11. Omnem motum tam sanum quam ægrum efficienter fieri ab Arthrico.
12. Quomodo Author id didicerit.
13. Turbulentia Arthet turbat urinam.
14. Ordinarium sellis officium turbatur, & facit amarum chylum.
15. Quare etiam vomitus amari illius, nihil de febre minuit.
16. Unde astus & sudor in febre.
17. Quid sudor indicet.
18. Aror augeat frigus, quod præbat erysipelas.
19. Gangrana ut sistatur indubit.
20. Cur initium continua febris ab horrore.
21. Paracelsus notatur.
22. Galeni errores, præsertim de putredine cruoris, & spiritus.
23. Vera sedes Diarria, & hæctica.
24. Fabulosa Galeni similitudo, pro astu hæctica febris.
25. Quare calx per aquam accendatur.
26. Probatio mechanica.
27. Stolidi causa ostentionis.
28. Vera causa, & organum ejusdem.
29. Somnus, sapor, vertigo, apoplexia, &c. ab ure stomachi.
30. Ostentio non est in musculo genarum, aut mandibula.

Hippocrates spiritui vitæ primus nomen indidit, ut scilicet sit imperum faciens, ductorque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controversiam. Interim postera Scholæ, velut rotationis vitio vertiginosæ, causas tremoris in anilia figmenta detorserunt. Spiritus ergo cosmocrator in nobis, initium motivum in nobis solus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet causam, tam quoad motum localem quàm frigoris, atque subsequæntis caloris alterationes continens. Intendit namque Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti simili excrementum. Perinde quasi atque aranea suos quatit casses, atque rigore succutit, ut excutiat peregrinum, quod in illos incidit. Sed Archeus advertens se per rigores parùm proficere, Blas alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter consistere in hyeme & æstate, frigore, inquam, & calore: Quorum nempe alternâ vicissitudine, tandem cuncta sublunaria, dierum corrente numero fatiscunt. Ab hyeme ideo, in ipsomet Universo, anni initium procedit, per ver & æstatem, in autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcumque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, statum, & declinationem subeunt. Sic ipse Archeus, (quatenus semina atque vitalia universa, generalium naturam imitantur) cit rigores febriles, frigora & calores. Non autem materia febrilis peccans: prout jam sat superque probatum est initio. Sic namque & in ossium exarthrosi, statim dentes quatiant, & rigores subnascuntur, itémque dum prægnans abortum non vitalem præcociter expellit. Neque enim hæc dico, quasi confugiens ad commentum Microcosmi Paracelsi, etsi naturam Universi, modum in singulis univocum observare animadvertam. Natura siquidem sibi utrobique compar ac similis est, quod sensus febrientium

conqueritur, in hyeme sibi, atque æstate obvenientibus. Etenim qui in lucta suspiciosus succubuit, aliquantisper quiescit, & anhelitum recuperat, pèrque moram vires resarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus sibi quietes per intervalla imperat, ac dein resumtis viribus & vicibus, hostem febrim nititur excutere. In quo sanè pars, cui insidet materia febrilis, primum se contrahit in rugas. Quod sentitur facillè in præcordiis. Parti verò obfessæ, totum genus venosum quodam consensu collaborat, strictimque se arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus, atque minutus pulsus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem stricturam venarum, quisque febrilis, si in se animadvertat, facile dignoscet, ac penitus naturalem etiam benevalenti. Nam etsi scrotum laxum propendeat, statim tamen atque scoria humana ad sphinctera delabatur, corrugatur scrotum suapte sponte. Naturale est itaque venis, & partibus primariis affectis, sese in rugas contraxisse. Cum igitur venis passim associantur plerumque arteriæ, necesse est has pariter obliqua cum venis convulsione contrahi. Quod sanè facillè percipient febricitantes, si horum memores, seridè attendant ad ea, quæ sentiunt. Hæc igitur est frigoris causa in febribus. Tremor is autem est sit in ipsis musculis, notandum est, musculos habere duos motus. Unum quidem, quatenus sunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum: Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: estque hic iterum duplex, prior scilicet, qui unico tractu violento contrahitur, prout in Spasmo, Crampo, &c. Alter verò, qui intervalla patitur, qualis est tremor febrilis, jeftigatio, & tremor membri aliqujus (puta capitis, aut manuum, &c.) senio, ac potatoribus familiaris. Profectò non sine nota Galenus transeat, quin risu exci-

excipiatur. Docet enim ejusmodi senilem tremorem fieri ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, sed ob debilitatem, inchoatum motum sistat præ pondere membri impeditum. Quasi verò facultas motrix voluntaria, nitetur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum, ut continuò subsili-
 10 ret? Redeo ad terminos de febribus. Cùm itaque nedum pellis (ut in scroto) verum etiam membranæ singulæ motu proprio sibi que naturali crispentur, rugentur, contrahanturque, non est absolum, & musculo suum dare motum. Etenim sic & à morte in Tetano utrimque tenduntur muscoli, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenosa qualitas, non raro partes musculosas convellit, & in febribus lethalibus, invitæ sunt convulsiones, cum intercalari remissione. De quibus cùm tractatu de Spasmo diffusè egerim, hoc loco monuisse sat fuerit, quòd duæ istæ facultates motrices naturaliter competant musculo. Quarum una feriat, quiescitque quamdiu muscoli bene se habent: sed movetur velut auxiliaris in
 10 cursu rerum sibi molestarum. Tandem igitur cùm Archeus per venarum & artiarum obliquam contracturam, perque musculorum trepidationes, se nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hostem a se excutiat. Quocirca repero, quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem motum, tam in sanis, quàm in aëgris, immediatè proficisci constitutivè, & efficienrer, ab Impetu facientè Archeo: occasionaliter verò
 11 à causis occasionalibus. Quod mechanice primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe si ipso die accessus, & horâ opportunâ propinentur, sæpe unicâ vice multas febres tollant. Est ista nempe opportunitas, in spatio horulæ, ante paroxysmum, quantum scilicet exigit

actuatio medicaminis, & stomacho vacuo. Nam si detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxysmo, dum medicamen non præsentit naturam sibi auxiliatricem, tam ad actuandum sive animandum, quàm ad expellendum materiam occasionalem febris, incassum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quiescere mallet, ad proscriptionem stimulat. In Peste verò, malignis, aliisque continuis, si porrigatur jejuno stomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerumque unicâ vice totum sanationis adimplet officium. Alioqui sanè dum stringuntur & anxiantur venæ vel aliæ, natura ab incepto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergefit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec sat fuit hic nuditer dixisse, quòd Archeus in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris fuscitet, quatenus semina, mundi typum in se armulentur & deserant. Siquidem nihil à seipso movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis est. Unicuique enim semini datum vigorem scio, ut semel hic excitatus, deinceps propriâ virtute seipsum sit
 13 movendo, omniâque alia deinceps præter se, quæ sub sphaerâ suâ activitatis continentur. Turbidæ ideo atque confusæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigesti, etiam & nidorosi fuscitantur, euntes in loca impropria, frigoris causam augentes. Fel autem, quod regulariter chylum stomachi acidum commutat in salsum, (ut videre est in urinâ) præpostero negotio, insertum in duodeno intestino, succum jam convertit in amarum. Archeus interim
 15 totus tum expunctioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs dolose siticulosum, sub frigore febrili: non raro excutit, nec ramen inde quidquam febris proficit, quod noviter contaminatum, præstò deiciat. Quia est productum in febribus excrementum: non autem mali radix occa-

- 16 casualis. Tandem itaque velut iratus Archeus, seipsum accendit propriâ thymosi (non autem à putredine deprompto calore) hostémque adoritur, æstuat, olidum-
- 17 que tandem sudorem profundit. Non alio fine, quàm ut expellat hostem, sub qua excretionem patefacit, quod isthac materia febrilis naturaliter pellenda sit, & Medico indicet naturam ducendam, quâ sponte
- 18 vergit. Id est, Diaphoretica sola, esse februm appropriata atque specifica remedia. Etenim erysipelatis initio, frigus insolitum, modicum, non tamen rigor, quia acor halituosus adhuc modicus: qui dum ad corporis superficiem pertigerit, extra proprium sui diversorium ibidem acescere, atque putrere pergit. Ideoque saponaria & lixivialis medela, extinguit erysipelas.
- 19 Ut & lixivium forte, gangrænas profundè scarificatas potenter sistit: cò quòd in lixivialibus omne acidum commoritur. Fe-
- 20 bres continuæ ab intus detentur aciditate, similiter primum rigent, & in finem sive consumptionem usque postmodum æstuant. Palpitatio cordis quoque otiosos, atque vini heluones exercet, prout & Artistas diu multumque circa aquas fortes occupatos. Utpote ubique aciditas vaporalis pervadit nostri penitissima, attamen sine febris: nam deest materia occasionalis. Paracellus enim, ex unico Æthnæ igne sulfuris & nitri, supra sexaginta febrium species hariolatur. Nec ullam febribus sedem dereguit, utrobique methodi experts. Galenus verò ut intermittentium sedem in osculis sive extremis venarum disponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra
- 22 hepar statuit. Synochum autem tam putridam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipso spiritu vitali, adeoque in ipso etiam corde constituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, spiritum vitalem putrere constante vitâ. Nam cùm ille sit balsamus solus, qui nos à putredine
- vindicat, quid tandem erit residuum, quòd balsamet ipsum balsamum, si putruerit hic? quidve saliet saltem si corrumpatur? etenim si levicula sui portione putresceret, totum mox necessariò contaminabitur: cùm spirituum in spiritus sit crasis potentissima, & vernaculum symbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peste, dum contagium invadit spiritum. Pariter si putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangræna, necessitata mors oboritur. Dicam igitur & sedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longaque rerum indago mihi patefecere. Sermo mihi est de febribus per se atque solitariis: non autem alienâ passione genitis. Inprimis itaque Diaria, 23 quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, sedet in stomachi cavo, & plerumque ex vitio cibo. Quare & à vomitu, vel peracta digestionem, sponte cessat. Similiter febris tabida, sive hæctica, quædam est quotidiana Diaria, à corruptâ cibi parte, mox sumtis cibis reperens. Nam etsi appetitus perstet sospes, edantque ut lubet, saltem Corruptor in pulmone non cessat aut feriatur, quin continuò transmutet cruorem in flava, dura, spissâ, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocatur spiritum à munis digestionis, sitque aliquis corruptio semidigesti. Pudendâque est hujus loci 24 Scholarum fabula, quam pro lenta hac febris sibi communiſcuntur: ubi enim potissimum putredinem pro calore accusare posset, non fuit ausus eam impendere. Quod scilicet calx accendatur ad dispersionem aquæ, eodem pariter modo contingat in febris tabida. Quòd nempe post unam aut sesquialteram horam, ista febris invalescat, & adoriri videatur post cibum, quatenus tum adspersantur partes solidæ, alimento è cibis assumptis parato. Inprimis his obstat, quod infra binas horas, in stomacho sano, nondum sit peracta concoctio Chyli, multò

multò minùs completa sanguificatio : minimeque cruoris in secundarium, & spermaticum alimentum transmutatio, utpote quod roris modo ajunt dispergi in penitissima solidorum: longissimèque ac tardissimè, pulmo hoc novum alimentum ab hepate mutat. Ergo nequeunt solida instar calcis aspergi & inde accendi, quantisper in stomacho negotium est cum chilo. Deinde ista calcis similitudo, est merè inscitiae. Utpote quæ non accenditur propter asperionem per se: sed per accidens. Quatenus nulla salia saliant, vel agunt, quamdiu sicca, id est, nisi resolvantur. In calce vivà autem est duplex sal alcalizatum. Unum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per sensum gustus distinguibile. Quæ duo salia, resoluta per aquam, dum in se invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Theriacis, sale acido fontium, in marcasitarum lixiviale materiam primam agente. Idipsum per mechanicam, & à posteriori, non quidem propter quid; sed quia est, sic probò. Etenim si sal tartari, spiritum vitrioli acidum superfuderis, confestim ambo, actu frigida, æstuant. Ideoque ex calcinato plumbo in spiritu aceti, si hunc torum abstraxeris, quamprimum atque alcali ejus, combiberit humidum ex aere, realiter ignem concipit, etiam in perà. Quamobrem nesciverunt Scholæ, si calx non accenderetur mutua spirituum salium agitatione, quod nunquam lapidesceret. Denique quid est in vivis, quod calcis siccitatem referat? Quid, inquam, quod actu sicum? calcineum? & non quotidiano rore, continuoque permearet? An non digestio solidorum est continua ac interrupta? Sanè utut considerem, propinant nauis pro elementis naturæ, stolidæque ignorantia plena est similitudo calcis, cum febris hæctica. Atque ut oscitatio febres multas comitatur: ita sanè oscitanter atque febriliter cuncta tralidèdè. Cujus ergo etiam notandum, insul-

sam causam oscitationi dari à Galeno. Scilicet quod fulgines congestæ musculos mandibulæ fuscitant ut explodantur. In primis plurimæ fulgines inflant illos musculos, quibus multa est oscitandi necessitas & frequentia. Deinde cum ejusmodi fulgines essent ultimæ digestionis infilia recrementa; cur illa potius, quàm aliarum partium sui expulsionem moverent? cur non quotidie id sollicitarent? & subinde per quadragenariam non oscitatur? Cur in febribus illæ fulgines magis obviæ, 28 quàm in Podagrâ, & Apoplexiâ? Certè nulla est functionum nostri corporis, quæ magis ad exemplum movetur, ut oscitatio. Oscitantem namque facile sequimur, etiam nolentes ac inviti. Non igitur oscitatio à fulgine, sed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret. Etenim Scholæ mecum admittunt os stomachi à conspectu facillimè moveri. Quoniam plurimi nauseant, & vomunt pronissimè, conspectis aut imaginatis sordibus: visoque acerbi pomi esu, os multis saliva liquefcit. Os stomachi ergo potissimum ad imaginationem movetur. Somnus verò, item sopor, Coma, Catochus, Catalepsis, Vertigo ejusque generis accidentia ab ore stomachi promanant (prout alibi de duumviratu): Oscitatio verò est somni prænuncia, vel pedissequa, idcirco eidem parti oscitationem tribuo. Nam incola phantasia primorum impetuum ibidem habitat, cordisq; nomenclaturam ideo suscipit. Sic & à mæsto frequentia ducuntur suspiria, ut os stomachi sensibilibus aggravatum allevient. Itaque à segni stomacho dormitionem postulante, libido oscitandi musculos subter dormiendum irrequietos excutit, tenditque, in quo musculos buccarum, & Tracheæ in clientelam vocat: non secus atque os erhmoides circa organum olfactus, pro sternutatione in subsidium vocat musculos thoracis. Prout enim causa sternutationis non est querenda in musculis, quibus fit: multo certè minus oscitatio

30 est musculorum mandibulæ. Cum alioqui compressis dentibus, id est, motu contrario mandibulæ, etiam oscitari possit. Rectius enim Scholæ ad asperam arteriam oscitando respexissent, quæ trahitur binis digitis deorsum motu heteroclitico. Interim de fuligine illius arteriæ, nequidquam sonuerunt unquam: quippe quæ sat semper patet, & aëri pervia, alioquin oscitare non deberet. Ista nempe est corporis compago, quod etiam in non necessariis mutuas membra manus tradant, ac quasi pro jure proprio certent aliena organa.

Sedes Febrium.

C A P U T X.

1. *Unica sedes continuarum & intermittentium.*
2. *Variant febres, ex solâ materiâ occasionali.*
3. *Nidus febrium quibus claudatur terminis.*
4. *Causus & Synochi prope os ventriculi.* 5. *Probatur à lesâ actione.* 6. *Quartana, exlex in sede sua.* 7. *Materia & sedes malignarum.* 8. *Pestis qui à cæteris febribus separatur.*

1 **S**edes continuarum febrium non differt ab intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes desinunt, & contrâ. Variant itaque febres illæ, non commigratione locorum, aut ex natura diversorii: sed solius materiæ occasionalis ergo. Hactenus quoque repugno nedum Galeno, sed & Fernelio de locorum febrilium essentiali differentia.

3 Nidus ergo febrium, in primis est officinis: extenditur scilicet à Pyloro, per duodenum, & vasa ibidem multiplicia, Intestina item, venas Mesenterii, Lienem, usque ad

4 hepar. Proximiore autem ori ventriculi, sunt eò molestiores, suisque anxietatibus

5 magis formidandæ. Meam de sede febrium doctrinam confirmant nausea, præcipuè carniarum, piscium, & quæ facillè cadaveris instar olent, perhorrescentia, mox à febrim introitu; sitis item, inappetentia, cephalalgia syncipitis, hemicrania sinistri lateris, deliria, sopor, vigilia, anxietates

topicæ circa os stomachi, ructus nidorosi, consternata digestio, vomitus, linguæ quoque amaror, siccitas, fissuræ, nigredo, &c. Quæ sanè sunt indicia oblæsi duumviratus in actione regiminis: huc accedunt superveniens ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem stomachi rediisse arguunt, prout in tractatu de Uronomantia 6 alibi. Sola autem quartana in Splene ipso, venisque sibi contiguis, hospitium delegit. Maligna verò sola, aliquid putridi peculiariter sibi vindicat circa officium ventriculi. Sunt autem tantò pejores, quæ non 7 in ejus concavo, sed in convexo federint: eò quòd non nisi extraordinarium arcum ad ista attingat loca. Ideo namque Castrenses, & Endemicæ omnes, cæteris sunt pervicaciores, ac plerumque citra sitim. Quibus vix perceptibilis calor est, solâque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujusmodi namque febres, de foris tantum contaminant, ultimum stomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur, perspirabile atque expirabile est totum corpus, juxta Hippocratem. Et enim alibi demonstravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica transeunt, ac stomachi convexum percutiunt, non rarò stomachi ultimum alimentum inficiunt. Diariam dixi cum hæctica in stomacho sedere. Pestis 8 autem in hoc à cæteris malignis distat, quòd cum non sedeat in sordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantum ipsum spiritum vitalem sui odore, ob id quoque intret & exeat necessariò cum aëre per poros diaphragmaris, adeoque tendit sic primariò ad stomachum, nec potens pergere ulteriùs motu locali, suam ibidem sistit impressionem in nutrimento stomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, sopores, deliria, syncopes, & quæ vitiati oris stomachi consequuntur dominium.

Causa

Causa occasionalis febrium.

CAPUT XI.

1. *Causa occasionalis febrium, non est vera continens.*
2. *Cur causa occasionalis sit diversa in se.* 3. *Duplex causa occasionalis.* 4. *Cruor est compositum naturale & simplex: idcirco non appositum ex dissimilibus.* 5. *Prior causa occasionalis & materialis febrium.* 6. *Altera materia.* 7. *Scholarum ignorantia de tinctura urinae.* 8. *Cur urina ringatur tardius.* 9. *Falsa judicia Scholarum de urinis.* 10. *Fabula Scholarum de tinctura felles urinae.* 11. *Argumentum Scholarum ex inscitia Galeni.* 12. *Quid rectius exinde colligendum esset.* 13. *Sagittator delirii ubi habitat.* 14. *Cur in delirio non sit attribuendum remedium capiti.* 15. *Unde nascantur apostemata uniuersa.* 16. *Injuria Scholarum.* 17. *Unde eneorema.* 18. *Bonus medicus cur crism negligat.* 19. *Quid sit coctio in febribus.*

FOEduum, ac miserandum, imò & luctuosum, Scholæ exhibent spectaculum, passim obuium. Ut cum febris nos palam alloquatur, nihilo magis à tot sæculis cognoverint eam ut neque pellere sciant, radicitus. Quod jam nequidquam felicius sanentur febres, post bis mille annorum experimenta, & dissectiones, quam olim ab initio. Enimverò quidquid est causa causæ, id ipsum esse etiam causâ causati: Quapropter causa occasionalis indefinenter præsens, & intus hospitata (quam continentem vocant alii) est causâ causæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipsius febris, & accidentium inde natorum. Si enim causa occasionalis esset vera causa continens, ipsiusque febris materia; profectò nulla esset unquam Intermittens. Nam positis causis essentialibus, ad febrem requisitis: necessariò quoque febris adest: sed causa occasionalis adest ab initio usque ad finem, quæ si continens esset, & essentiam febris in sui gremio effectivè contineret, etiam febris adest, quamdiu ista continens sui causa. Sed consequens esse falsum; ergo & Antecedens. Id est: causa ista non est continens, & intima de febrium essentia: sed externa illi, & ideo occasionalis. Cumque in varietate causæ occasionalis consistat ratio, qua vel est continua, vel intermittens: cur etiam plus minusve molesta sit, citatior, aut tardior pro sui expulsi-
one. Necesse est, nec unicam unius putredinis dari occasionem seminalem. Cum igitur rerum definitio aptissimè à causis constituentibus & essentialibus petatur (prout alibi de logicis) duplicem ideo statui causæ occasionalis materiam: novam quidem, atque hæcenus inauditam utramque. Inauditam, inquam, quippe qui utramque bilem, pituitam, & cruorem velut sanguinis constitutiva, non agnoscam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus tractatu, demonstravi) nec inprimis cruorem, appositum à pluribus dissimilibus, concedo. Ut neque si inde constitutus esset, unquam immediatè in sui constitutiva retrocedere posset, neque illos in extravenato cruore ostendere, errorisque ansam Scholis dare posset. Cum à privatione non detur immediatus regressus ad pristinum habitum. Quare frivolum est, arguere quatuor esse in sanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exin, per sui corruptionem secerantur. Quam quæstionem, ut alibi sat ventilatam descripsi, hic obiter artigisse sat est. Siquidem hoc loco nullam ex istis humoribus opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digestionem, dum partes solidæ sibi à sanguine student assimilare nutrimentum, contingit per æpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præpositos. Hoc ergo degener alimentum, varias subiens suæ mutationis abusus reser-
as, diversas quoque febres gignit. Longèque distant primi illi, suppositique humores ex chylo & chymo parati, à vero solidorum alimento, per sanguinis transmutationem degenerante. Itaque febres non ex utraque bile, pituitâ, cruore & spiritu putridis, sed ex secundariis, non quidem

putrentibus : at inter assimilandum degeneratis, oriuntur . Degenerant verò admiffione rei extraneæ, vel imprefione peregrinâ, vel demum errore indignati, vel
 6 advocati Archei. Alteram porrò caufam occasionalẽ februm deduco aliunde. Quod fcilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Mefaraicas, per rotum inteftinorum ductum confperfas, fugere quidquid liquidi, & Archeus fibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ileĩ inteftini extremis, hisque cognatis groffioribus inteftinis, fuccum quendam : Sed cùm ibidem non fit ampliùs aliquod alimentum, at potiùs ftercus aliquod, afcugunt ens hætenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare debui. Scoriam ergo voco, five ftercus liquidum, ad fuos fines in natura utile. Quippe urinæ incommodis refiftens, adeoque urinæ tinctæ, non tam citò lapidefcunt, atque aquo-
 7 flores. Quidquid ergo urinam tinxit hætenus, eft Scoria, non autem fel : prout alioqui Galeniftæ delufi, tyrones feduxerunt, (quod alibi latius in uronofcopia) ad eoque fua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos & biliofos humores delata, non nifi fcoriam, five ftercus liquidum fpectant. Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio efferet, (quanto minùs tanta, atque exigitur pro totius faturata tinctura) tota amaricaret : fed non amaricat : ergo, non ineft ei fel. Major confat ex ruptura fellis in pifce, utcunque pifcem exquisitè abluas à felle, tamen gultu amarus eft. Minor obvia eft gultu. Quod autem lotii tinctura fit Scoria, patet per diftillationem. Hujusque demonstrationes in tractatu de Duelech, cuique experiri volenti obtuli
 8 obvias. Ultimò ergo, tinctura ad lotium tranfit : quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Inteftinum fit tardior,
 9 quia hoc colon, eft fitu pofterius. Falfa ergo hætenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde

defumtæ hariolationes. Lepida ergo ignorantia fabella eft Galeni, dicentis : Manè
 10 video urinam meam aqueam, quare me repono ad quietem, & poft aliquod fpatium tinctam video, quia bilis ultimò advenit, & fic urina ultimam fui digeffionis maturitatem recipit. Quafi urina in vefica, fi non emittatur, coqueretur maturitate fui, vel additamento tingentis fellis ? Bilis fanè, fi qua efferet, cognatim oriretur cum aliis humoribus, & fanguinis fero urina, eodem fcilicet jecoris fanguificantis labore, quo lotium tranfit per jecur, bilis affufa illud tingeret, & non aliquot horas poft, nifi oftendant, utile fore iftam bilem excrementalem aliquantisper, & feparatam, afervari extra lotium. In oppofitum autem fic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & caufis malè intellectis. Ajunt enim ex-
 11 perientia efferet, quòd in febris continuis, fi poft flavas urinas, repente aqueæ appareant fignificari futura deliria, ob obreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir oftendere debuiffet. Quis miffor illius bilis efferet, quis ductor per venas, & quodnam receptaculum iftius bilis. An finus cerebri (nulla eft enim alia in capite cavitas) fine morte præfentaneâ, bilem iftam ferret ? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emunctorio vicinis, directè in oppofitum, bilem febrilem, & totaliter excrementitiâ, ad nobiliffimum vifcus deferret ? Ego verò, in mea uronomania, ex ifdem lotii fignis collegi, fcoriam non ferri per venas more debito ad lotium : ergo præter naturam detineri alibi, certum eft : non ferri autem ad caput : fed ad præcordiales venas, id eft, ad fedem febrilem, ipfum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri ; & inde delirium. Quod autem fagittator delirii, & amentiarum, habitat in præcordiis,
 13 patet tam ex Hippocr. Cui vena in hypochondrio fortiter pulfat, is mox mente alienatur : quam ex proprietate nominis, in
 Scholis

Scholis recepti, quo passionem hypochondriacam à sede denominant. Quod autem sagittatoris scopus sit cerebrum, ut deliria & sopores excitet, non debet movere Medicum, ut proinde capiti remedium adhibeat. Siquidem id semper est ad posterius ad tela vibrata: non autem ad sagittatorem, medelam applicuisse. Quare quamdiu Scoria rectà fertur ad lotium, velut naturale sibi emunctorium, bene est: at si obliquè aliò feratur, sit febris continua. Tam quia natura sui est excrementum, quàm quia hospitio indebito recedit. Alioquin alimentum, in vià digestionis ultimæ degener, plerumque mitius est atque insipidum, ideòque Intermittentes dat, & longiores, quatenus glutinosior est illarum materia. Atrocior verò est Scoria: atque ideo crudeliores febres continuas suscitât, citiusque ad periodum aspirantes. Duo autem hæc excrementa, sive ambæ causæ occasionales, ubi conspiraverint, spurias, hepialas, hemitritas, sesquialteras, & erraticas febres proferunt. Potentiòribus ergo incisivis egent intermittentes, quàm continuæ, quia pertinaciorem, magisque glutinosam materiam occasionalem habent, vasibus quæ intra adnascitur. Sin autem alimentum istud supra hepar degenerat, apostemata varia suscitât, non autem febres primarias. Et enim quia & in Phlegmone cruor, vel alimentum solidorum, in pus degenerat, febrem quoque necessariam advehit. Cùmque ad ultimum devenerit, minor labor & dolor. Prout & per continuas, tum crisis vel abscessus initat. Etenim cur Scholæ non concludunt, potiùs ex nubecula urinæ pituitam, quàm perfectæ concoctionis signum, si unica bilis lotium tingat? Sanè nubecula ista denotat primariò, quòd stomachus acidi sui fermentum recuperarit. Unde Senex, ructus acidus nidorosis supervenientes bonum ait, adeòque declinationem februm adesse designat, aut Crisim. Bonus autem Medicus, negligere cri-

ses debet, quia anticipare. Nam natura crisis non facit, nisi dum sola totum onus bajulat, stans diebus. Verus ergo Medicus, ante crisin, morbum superare debet; id eòque nec crisin exspectat, nec optat: Infidus autem, posttergata naturæ intentione, Crisim vel impedit, vel dilatat. Coctio verò, quæ in febribus exspectatur, est tenacis materiæ incisio, & absterfio: Non autem, quod aliqui natura molitur digestionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, nisi similari semper, & univocâ digestionem, sibi prætendat assimilare. Sæpè namque ideo in quartana nubecula apparens evanescit, eò quòd coctio, quam nubecula designat, non sit vera materiæ subactio primaria intentione; sed stomachi saltem fermentum digestivum. Alioqui materia febrili semel facta fluidiore, non supervenit illi nova cruditas.

Dieta Februm.

CAPUT XII.

1. Quis victus tenuissimus acutorum. 2. Cibus non sunt miscenda medicamina herbacea. 3. Potent febricitantes. 4. A carnosius abstinentum. 5. Medentum vesania. 6. Qualis cibus & potus febricitantibus aptus. 7. De vini usu in febribus disceptatio. 8. Febrim & calorem radicaliter distingui. 9. An remedium sit calidum vel temperatum pro febre, parum refert. 10. Objectioni refutatur. 11. Arbei accessio quanta.

U Nico Hippocratis præcepto isto, Quod in morbis acutis statim tenuissimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuissimum non interpretor arcum jejuniū, sive abstinentiam severam; nec item iuscula carniū, quocumque herbarum favore alterata. Profectò non sunt medicamina ista cibus miscenda: sed singula, per suas escas sunt introducenda. In primis destorset in febribus, abstinentiam à potu. Nam si febris sit calida & siticulosa, priveretur autem potu humectante, depopulatur cruorem, & solidarum partium alimenta, cum viribus. Etenim, uti licet

licet vesicam exonerare, quoties urget etiam importuna necessitas, ad hoc non perit à Medico venia: pariter quoque est bibendum, quoties monet necessitas: cum unum non sit magis naturæ consonum quàm aliud: Sitis alioqui stricta lex, & rupta mandati obedientia, jam millies Medenti opprobrium attulit. Abhorreo etiam in febris jura carniū: nam extemplo natura detestatur eadem; & quò meraciora, eò quoque damnosiora, ex mente Hippocratis. Corpora impura (sic vocat febrientium, quibus stomachi nidorosi) quò plus nutris, eò magis lædis. Lædunt namque febrientes: quia caro, ova, pisces, & juscula, faciliè tum cadaverantur, ac minimè nutriunt. Vesaniæ enim simile est, sæpe deplere venas, iterumque velle nutrire eos, quibus vis digestiva pessumdata est.

5 Confortare, inquam, velle, ubi hostis intus est. Satisfaciunt enim tum potissimum cerevisiæ tenues, vino nuptæ, quibus panis admiscetur, prius in aqua separatim coctus, usque in collam, sive mucilaginem. Et frigide hæc sumta, cruda, & non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus, non autem accrescit illorum virtus. Sic namque ea vis insensibiliter mista porui, utrique indicationi satisfacit: nec timendum, ne æger sub hac Diætâ, per inediām pereat. Maximè, cum Medici nomine sit indignus, qui febrientem non restituit ante

7 quadriduum. Cæterum contra vini usum increpant Galenistæ omnes (quanquam secreto hausta vina toti arti Galenicæ contumeliā millies attulerint) eò quòd febris non sit nisi merus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, eritque vinum febrienti, quale est oleum adextinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam antè sub febris definitione periit. Eòque magis, quòd sit quotidianæ experientiæ adversarium. Nam quotquot modicè vino uruntur in febribus, facilius convalescunt, vires conservant, & in pristinum ocliū resti-

tuuntur. Qui verò post corporis diminutiones, & vini abstinentiam, fortassis evadunt, naturæ solius beneficio: Illi per longam hebdomadam seriem, perstant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Pestis sit febris atrocissima, acutissima, & celerrima: quin absque venæsectione, & purgatione, solisque sudoribus, & vini meracioris potu, solvatur. Nemo quoque ambigit, quin Theriaca, aliæque sudorifera, sint calida, propinentur in vino, imò & in aqua vitæ. Cumque hæc, ut talia non ob sint; sed prosint in febrium acutissima: multò minùs erit vinum auferendum in mitioribus: Præsentim quòd constet, calorem non esse constitutum febrium: sed per accidens consequens. Nec est quod arguant discrimen Pestis ab aliis febribus. Nam revera Pestis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres verò pertinacem, & adhærentem venis materiam occasionalem habent. Utrobique ideo exigi diaphoretica: In Peste quidem sudorifera cum alexipharmaco contra laborem veneni. In cæteris verò febribus, diaphoretica quæ incidunt, dissolvunt & abstergunt. Et utrobique quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem peculiarem habet indicationem: non solum quia vires addit, quibus natura exosam materiam domat: verum insuper, quòd sit plaustrum medicaminum conveniens. Est nimirum nuncius, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admissus in penetralia. Etenim in Juvene, ac viro forti, cum febris minuta, est calor ingens: ubi interim senibus est febris lethalis, ac ardua, vix tamen calorem habet molestum. Si ergo calor, exhibitò vino augeatur: non proinde augetur febrilis malignitas. Quippe febris & calor, sunt radicaliter distincta (quod jam ostendi per febres juvenum & senum.) Nil refert; etsi caloris molestia parum increverit potu vini: nam cum somnore id compensatur. Eò quòd vires (morborum unicæ medicatrices) moderato

deratō vino augeantur. Hoc ipsum si penitiūs ac radicaliter trutinetur, reperies, quōd calor non propriē comitetur febrim: sed virium valorem. Itaque quod Scholæ in vino tantopere perhorrescunt, boni est indicii nota. Lethales namque ac pessimæ febres vix calent: omnisque febris circa mortem absque calore est. Si ergo motus caloris sit ipsius Archei, ad expulsiōem hostis, & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Verumtamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etiam febrim acriorem. Quid enim inde aliud sequitur, nisi quod vinum constitutionem vitalem adauxerit? Quōdque Juvenum constitutioni sit status iste propinquior, quam qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti similiora, cessationi à motu, & defectui: calor vero à moderato vino, est medium simile vitæ, & medio, quo ipse Archeus utitur. Etenim vigori, statui, & crisi, propinquior est constitutio caloris aucti à vino, quam si flaccescentibus viribus, languidior calor abstemio fuerit. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem decisio esto calidam febrientes non appetunt, nec sitiunt tepidam: frigida autem in gradu remisso admittenda, in status summo calore nec metuendum ut dixi de commixtione extremorum. Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excussit. Aliis autem febrium stationibus nec frigida, ut nec astatim potanda, nunquam tamen sitis toleranda, nec quidem subter sudorem; sed tum potus calidus esto. Si sitis urgeat, nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterum quod de aquæ cruditate inculant, sic sumito. Aqua scaturiens è sabulo simplex & optima est, & sumenda de fonte ipso. Quæ autem per canales decurrit, vel è lutofo fonte scaturit, jam mixtæ malignitatis est particeps. Hanc autem

non tam crudam voco, quàm infectam. Aqua enim per se nec cruda nec cocta dici meretur ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: sufficit enim modò illi summum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peste & malignis. At spatio-
9
rior est ratio, pro remedio calido. Neque enim suadeo unquam remedium, quod solo calore moderetur febribus: sed sicut vinum juvat confortando, & penitiūs introducendo copulata sibi iuvamina: ita remedia incidendo, resolvendo, abstergendoque, eoque nomine felicius, quod Archeum, operando, sibi consonum habeant. Hactenus enim vires suas commiscet remedium potestatis, ut causa occasio-
10
nalis profligatur, utque non consternatas vires mox excipiat firmior valetudo. His tandem fortè objicient: Quod cum calor in febris, sit effectus indignati Impetum facientis: sequatur etiam ex mensurâ caloris, indignationem Archei esse metiendam, & per consequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Respondi ante unius radices esse plures furculos, effectus, sive symptomata varia. Sæpèque sub mitiori calore, advenire deliria, comata, pulsum intermittentias, designantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quàm è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento est, in homine (febris major) ego enim febrim adauctam horreo, quam symptomata lethalia adaucta sequuntur. Increvisse autem febrim, eò quòd Archeus fortius insurgat, ad expulsiōem radices febrilis, nequaquam formido. Atque id si febrim auctam vocent in conclusione, parum moror. Nam & sic Scholæ suadent, non ma-
11
gnopere timendum ab accidentibus præter rationem supervenientibus. Notandum est ergo, Archeum nunquam accendi in toto sui: Alioquin enim sub finem accessus, totus Archeus exsolutus, causa esset

deliquit: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione sui. Ideoque aucto per vinum Archeo, si plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortius strinxit causam occasionalem) quam non roborato auctoque Archeo, & minor ejus pars accendatur.

Febris essentia.

C A P U T X I I I .

1. *Qualis definitio essentialis & physica.* 2. *Morbi sunt entia per se subsistentia, & non accidentia.* 3. *Quare morbi habitent in alieno hospite.* 4. *Morbus non est solus nifus, nec motus, nec intemperies, nec diathesis.* 5. *Essentia febris, quam Scholæ ignorant hactenus.* 6. *Alius ergo scopus medendi, quam qui hactenus.* 7. *Causa occasionalis sola, ut febres distinguat.* 8. *Facilitatur cura Medici.*

Definitio rei, non ex genere definiti, & differentia constitutiva specierum, fabricanda est, prout in logicis alibi demonstravi. Eò quòd præter rationale, & irrationale (si modò adhuc sint differentiae constitutivæ animalium) ejusmodi differentia nullæ in Scholis appareant. Sed definitio physica constare debet causis, materiali, & efficiente internâ, sive seminali. Utpote quæ duæ rem ipsam totâque constituunt, & in ea manent inseparabiliter essentielles, quamdiu ipsa est. Adeoque rem per causas, harumque proprietates explicant. Febres profectò materiam habent, & efficientem internam, per modum aliorum entium in se subsistentium, licet morbi omnes habitent in corpore vivente. Eò quòd non sint entia primæ creationis: sed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideoque nec habent propriè suum ens seminale, quod ipsos constituit, & fovet: sed loco seminis, ipsis est ens occasionale, unde excitantur. Quo cessante, cessat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem est insertum, indignatur Archeus, & exandescit, ut istud

peregrinum è sui anatomia excludat. Quod 4 in limine hujus tractatus, per Spinam digito infixam edocui. Itaque febris non est solus nifus expulsivus, sive motus alterativus (multoque minus ipsa alteratio, & diathesis, ut aliqui putarunt Scholæ) sed febris est ipsa pars materialis, indignatione deturpati Archei. Descendat nempe pars 5 Archei per iram, suscipitque iconem, sive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente quippiam, clarè exprimitur, dum desideratæ rei sigillum, in fortum deportat) & quidquid de Archeo descendatum est, peregrina ista Idea, hoc debet per accessum exterminari: usque adeo ista est lassitudinis causa in febribus, quod spiritus, peregrinâ Icone, sive imagine odiosa insignitus, tanquam ineptus, ad obeunda solita munia sui regiminis, totus evanescat. Sic nempe profundè speculantes, multâ lassitudine fatigantur. Nam Archeus si imaginem in se inductam habet, inutilis fit regendo corpori. Ideo namque incurii, saniores, fortiores atque longioris vitæ, tardè canescunt. Studium itaque Medenti, non est dirigendum ad posterius, sive ad alterationes in Archeo naturaliter susceptas. Nam (ut dixi) in morbis cuncta 6 pendent à causâ occasionali, in agrum vitalem inserta. Quia morbi non habent in se radicem essentialem permanentiæ & stabilitatis, sicut habent cætera entia, quæ seminibus suis constant atque subsistunt. Quia revera omnes immediatè consistunt in vita. (In cadavere ideo non est morbus) horumque ideo interitus omnis, & cessatio pendet in ablatione causæ occasionalis. Scopus ergo medendi non se vertat ad caloris refrigerium, aut ad motus alterativos consopios, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum expectationem: In casum nempe laboraverit medicus, operam, dies, & occasiones perdet, quamdiu ad causæ occasionalis sublationem non intenderit. Imò quantocius

id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium
 7 erit. In febribus univērsis, est unica Archēi
 accensio, sive indignatio, unde & in essen-
 tia & nomine febrili conveniunt: solūm
 autem per causam occasionalem distinctæ.
 8 Materia nimirum & hospitium febres dis-
 tinguunt. Imò, probo Medico, magni non
 est momenti, diversitates febrium, juxta
 materiæ proprietates, & loca, curiosè in-
 dagasse, cūm nec præcavisse sit datum: ne-
 que dici possit remedio: vade tu ad talem
 venam, vel ad istum locum. Sufficit enim
 novisse, quæ jam ante generaliter determi-
 navi. Totūmque medentis studium sit, in-
 venisse remedia, apud quæ omnes febres
 ejusdem sunt pretii & ponderis, ut mox
 declarabo.

Perfecta febrium omnium sanatio.

CAPUT XIV.

1. Proprietates causæ occasionalis. 2. Quare non sit
 putrida. 3. Vomitiva & laxativa tantūm san-
 nant per accidens. 4. Schola cur condigna non ha-
 buerint remedia. 5. Nemo curatus à febribus per
 Medentes. 6. Excusatio Authorū. 7. Remedium
 febrile quale. 8. Notantur Paracelsi felicitas, &
 inadvertentia. 9. Descriptio remedii universalis.
 10. Remedium purgans febres & agros: non au-
 tem sanos, describitur. 11. Rarissima proprietates
 liquoris Alkabeſt. 12. Particularia remedia fe-
 brium.

1 Ego jam manifestum, & sat esto, fe-
 brilem materiam occasionalem expu-
 gnandam, eamque si non edulium corru-
 ptum (ut in Diaria) saltem esse excremen-
 tum, non quidem putridum (nisi in mali-
 gnis, quibus adhuc putredo est in fieri esse)
 sed peregrinum exoticum non vitale, de-
 tentum contra naturam, adeoque in alie-
 nam messē delatum. Hocque titulo peni-
 2 tūs hostile Archeo. Etenim si putridum
 non esset tenax, nec adhæreret contumax
 (per putredinem namque fibræ tenaces fati-
 scunt) adeoque nec diuturnas febres dar-
 ret, quin confestim vas continens secum
 putrefaceret, & mortificaret. Unde mors

necessitata. Detinetur ergo febrium mate-
 ria occasionalis, præter vota naturæ, locis
 indebitis, quibus non est ulla sentina cor-
 poris. Vomitiva ergo & laxativa, si quid;
 proficui unquam præstiterint, id totum
 per accidens est; quatenus scilicet, ad sti-
 mulationem unius, alterum, primum, ac
 vicinum, unā exturbatur. Nam alioqui fe-
 brium occasionalis materia, ordinariò non
 in stomachi aut Intestinorum cavo resideret,
 quia sunt sentinæ, & loca expulsionis approp-
 priata. Nisi fortassis in Diaria, cholera,
 diarrhœa, dysenteria, aliisque horum cana-
 lium febribus, ab adhærente materiâ priori-
 tatis. Ego enim de febribus primariis lo-
 4 quor præcipuè. Inprimis non potuerunt
 Scholæ condigna febribus querere reme-
 dia, malis ac falsis imbutæ principiis. Non
 quærentes autem remedia, nec ea etiam
 potuerunt invenisse. Ergo Medentes, hac-
 tenus destituti vero remedio, febres conati
 sunt curare, euntes in circulum. Siqui au-
 tem sub illis sunt curati, per accidens id
 fuit. Agant Deo gratias, qui vires ægris;
 largitus est, quibus febri & auxiliis illo-
 rum restiterunt. Medici igitur febres po-
 ſtergarunt, loco sanationis, per virium &
 cruoris exhaustiones. Absit invidia dictis, 6
 non enim jaſtantia, aut vana gloriolæ cu-
 pido (Deum judicem testor) sed hæc, me
 dicere, & palàm scribere coëgit humana
 necessitas, & mortalium commiseratio.
 Meum ergo expendi talentum. Credat, &
 sequatur qui volet. Per me non stat am-
 pliùs, si mortales creduli febribus pereant.
 Unica nimirum falce amputatur omnium
 febrium causa occasionalis. Id remedium 7
 est sudoriferum, quod incidit, extenuat,
 resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit
 causam occasionalem, ubicumque locorum
 ea demum exstiterint. Estque univērsalis fe-
 brium medicina, diaphoretica quidem, in-
 sensibilibiter, & citra sudorem, præfatos ef-
 8 fectus patrans. Enim verò Paracellus quan-
 quam arcana haberet, quibus unico haustu

quartanam omnésque ex æquo febres feliciter sanaret : non fuit tamen illi data causarum cognitio. Contentus Macrocosimi singulas creaturas, in nos introduxisse, sicque simplicium omnium, & stellarum species, numeros, atque proprietates, arti medicæ applicuisse sub credulitate : idque non quidem per similitudines, sed per univocam identitatem tam præcisè scienda voluit, sub pena Idiotismi convicti. Itaque febrem non distinguo, si remedium sit summa bonitas. Etenim istud remedium est **Præcipitatus diaphoreticus Paracelsi**. Qui omnem sanat febrem unicâ portione. Hæcticam autem, intra lunæ cursum. Oretenus enim assumtus, curat carcinoma, lupum, & quodlibet æsthiomenum cacoëthes ulcus, sive externum, sive internum, itémque hydropem, Asthma, & morbum quemcumque chronicum. Complect enim solus desideria Medentum, tam in Physicis, quàm Chirurgicis defectibus. Ejus descriptio, est tam in libro de morte rerum, quàm Chirurgiâ Magnâ, illamque non nihil manifestius declarabo. Accipe pulverem Joannis de Vigo propriâ manu paratum : Nam alioquin admisto minio, est adulteratus, prout & quaecumque Medicamen Chymicum, quod venale exstat, fraude plenum est. Hic pulvis, affuso elemento ignis, de Vitriolo Veneis extracti, cum aqua Regis cohobandus est quinies, sub finem augendo ignem : nam fixatur planè. Et est pulvis valde corrosivus. Qui dein cohobetur decies cum aqua vitæ optimè deflegmata, & vicibus singulis renovata, donec omnem corrosionem secum abstulerit. Et tum iste pulvis, instar sacchari, dulcis est. Ideoque spiritus vini ibidem appellatur Saltaberi, sive Tabarzet, quod saccharum sonat. Non quòd in se dulcis sit, sed auferrat corrosivos secum spiritus. Adeo ut residuus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quòd ignis Vitrioli sit dulcis, ipsum sulfur

mercurii, tunc extra inversum, est summa dulcedinis. Fixus est pulvis iste, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis absolvi secretum, quod Medicum nobilitat. At istud parasæ, pro prima vice, est ingentis operæ, pendetque ejus directio à manu ejus, cui debetur omnis honos: quia parvulis revelat ejusmodi arcana, quæ mundus nescit, & idcirco vilipendit. Est & purgatio Diuceltatesson, quæ Podagram non minùs, quàm febres radicitus curat. Ejusque Arcanum corallinum vocatur, quod patitur ex essentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abstrahæ liquorem Alkahest, cujus meminit 2. de viribus membrorum c. de hepate. Quod sit unius horæ quadrante. Nam, inquit Raymundus, astantibus amicis & præsentè Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, scivit modum. In quo coagulatione istud est singulare. Quod liquor Alkahest, idem in numero, pondere & activitate tantum valet millesimâ actione, quantum primâ. Quia agit sine reactione patientis. Mercurio igitur sic coagulato, absque ullâ coagulantis remanentiâ, fac inde pulverem minutum. Et distilla ab illo quinies, aquam ab albuminibus ovorum distillatam, atque sulfur Mercurii, quod per sui præfatam coagulationem foras deductum est, fiet rubicundum instar coralli : & quanquam forteat aqua albuminum, tamen iste pulvis dulcis est, fixus, ferens omnem folium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque. Quia purgat corpus humanum, quamdiu sordidum est, & non perfectè sanum. Sanat quoque ulcera vesicæ, laryngis, & œsophagi. At cum non cuique Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum dispensator manere voluit : sat fuit Theoriam medicam manifestasse. Ut orando, quærendo, & pulsando, scientiam acqui-

acquirant, unde omne donum bonum descendit. Attamen sunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem universionem non adscendant: febribus tamen plerumque satisfaciunt. Cujusmodi sunt salia à Cephalicis, itémque à majorana, roremarino, salvia, ruta, atque similibus. Non existimans hæc salia esse alcalia cinerum, sed volatilia, & quæ simplicium totam crasim continent. Etenim sunt diaphoretica insignia, atque nonnihil temperata. Quæ si debita statione, nimirum jejuno stomacho, & ante paroxysmum Intermitterentium vel quovis tempore continuatum, poterunt in vino, vel aceto, sudoræque proluciat, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponant. Cessâ quoque mirari, quod absque omni evacuatione febres curandas proponam, si diaphoresim atque sudores suadeam. Nam & alligatis simplicibus, magno Medentum decore, frequenter febres curatas vidi. Denique & istud dicam, quod per emplastrum centenas quartanas turo sanaverim, absque recidivâ, licet autumnales. In specierum febrium igitur familiâ, non raro particularia ejusmodi, universalis remedii apicem attingunt. Quærite, & invenietis; modò Medicina non in quæstum solum sit. Nam si vobis intentio est, Misericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere, Veritas, & lux à Patre luminum descendens, cui sit honoris retributio in æternum.

Responsio ad contumelias.

CAPUT XV.

1. Argumentum in contemtores scientiarum. 2. Responsiones ad convicia Galenicorum. 3. Adulterata sunt Chymica officinarum. 4. Per ignem misceantur corrosiva. 5. Objectio de parvitate dosis. 6. Dignitas Mercurii & sibi. 7. Rarissimum arcanum salu volatilis. 8. Res omnes clamant pro vindictâ in Galenistam spectorem Chymia. 9. Origo Tharmacta. 10. Objectio de solutione perlatum & corallinum. 11. Quomodo separantur in

stomacho dissolventia à dissolutis. 12. Quid significet precipitare in chymica. 13. Censura de quibusdam scriptoribus chymicis. 14. Iterata objectio, subterfugia ad molliores animantium topoi, sive lapides. 15. Qualis sit altio gemmarum in noi. 16. Quid sit in teneriori lapide, quod operatur pulvere suo sospite permanente. 17. Proba mechanice. 18. Proba ex armis propriis. 19. Patientis mira quadam ac propemodum infinita reactio, sine passione transmutativa essentie sue. 20. Explicatio per mechanicam. 21. Quid corpora apparenter dissoluta, in nobis patiantur. 22. Periculum ignotum scholæ. 23. Arcanum involutum, primo per ingrata dissoluta: atque deinde superlativum per dissolventia grata. 24. Medicamen genericum. 25. Peroratio ad Medentes. 26. Lau salis volatilis & tartaro.

Ulcerosum hoc seculum perversissimorum ingeniorum, non patietur admonitos resipiscere. Tantum enim adhuc abest, quod plerique practantium detrectentur hujusmodi arcana majora inquirere, quod passim in scientias quas ignorant invehantur. Quod autem easdem ignorent penitus, & parè gestiant, sibi que invicem gratulentur de illarum inscitia, nec tempus in illis inutiliter absumsisse, patet, quia non pudet illos scientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illusoriam sive falsam, scriptis, & sarcasmis vilipendere. At nesciunt, quod cum non entis non sit scientia, nullusque conceptus in mente illi respondens. Adeoque in eo, quo negant veritatem scientiæ, manifestant se eandem ignorare. Id est vilipendere id, quod penitus ignorant. Sûntque alii, qui mitius, sed æquè stolidè, dicunt. 1. Ista non sunt nostri fori, rem medicam nequaquam attingunt: sequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica, empyreuma redolent, calida, violenta, & minimè trita. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ usui sunt, fideliter præparant. Estque indecorum viro docto, Pharmaceuticen exercere. 4. Fumivenduli experimentatores, omnes evacuationes horridas instituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum ianitur.

nituntur. Adeoque circumforaneos inter sunt reputandi. Hæc sunt, quæ pro sua insectia incauto obtrudunt vulgo. Quibus ex ordine sic satisdo. Agitur de medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo supponunt subterfugium, quod ignorent, quæ discere debuissent. Nec etiam fidum est fundamentum ab antiquitate semper ruinofum, euntes quâ itum, non quâ eundum erat, semper antecedentium gregem sequentes, cæcisque mentis iudiciis sibi mutuo subscribentes. Respondent etiam me filente servi nostri fugitivi, à quibus corrosivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, sive minùs virulenti, itémque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in summa, non nisi venena mutant, ad ma-

3 gnorum morborum transplantationes & palliationes. Cæterùm insigniter adulterata omnia, pro libidine lucri. Nam facile est ignaros decipere, in rebus, quas profitentur se ignorare. Sunt nempe olea essentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque singula: si novem partes olei Amygdalini, ad unam essentialis commistas esse, facilis sit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ quidquid supernataverit, esto de oleo essentiali; reliquum verò, Amygdalinum. Idque tutius sciveris, si in balneo experimentum feceris. Oleum sulfuris, ex dimidio aqua est pluvia, Vitrioli autem stigma, totum in imposturam delatum est: & quotidie magis futile. Quod simplici examine per balneum mox constabit. Vix sextam partem ejus esse merum, eámque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad secundum denique respondebo mox. Nunc sat est dixisse, selectiores hodie Medicos, non spernere chymica remedia, quod eorum libri noviter testantur. Adeoque vulpes vituperat uvas, & gallinas, in arbore sequestratas. Quantum autem præstent, silentibus nobis, loquuntur ægri experti. Ad tertium,

Non est indecorum, manu propriâ præparasse quædam selectiora, & illa suis posteris legasse, ac tradidisse per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Ebræo, stravisse armenta, & lanionem egisse, pro salute populi. An fortè sterco olidum inspexisse, & baculo agitasse, gloriosius est Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vasa & carbonces tractasse? Sanè si momentum veritatis haberent, cognoscerent, quod opera charitatis non infament quemquam. At qui charitatem non habent, cuncta præter quæstum ac lucrum censent indecora. Abscedite ab hoc fastu, & estote misericordes, sicut Pater vester, qui in cælis est, est misericors. Aliàs namque dicit: Nescio vos in lucrum, & imposturam viventes. At sanè hos ambitiosulos non moratur dedecus: sed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt visitationum numerum, quàm salutationis gloriam, quæ in bene fecisse tota se sepelit. Etenim tam citò, atque à Scholis, Doctoris titulo dimissi sunt, lampetris oculis per plateas, & diversoria inquirunt, an non sint ægri, qui sibi vitam suam credant. Sed siste gradum, non est medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum sua dona subtrahit, postquam Medicina ut aratrum est exculata. Habetote charitatem; & lucrum vos sponte sequetur, cum honore & gloriâ, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altissimus honorandum præcepit. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minùs, quàm

4 in rem medicam, licentiosissimè se intrusisse omne nebulonum genus, variâque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos sanè Magistratus jure sævire deberet. Sed hæc non infamant viros probos. Certum est, quod semper lucro annexa fuerint fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remedium & Chymicorum spectat, id largiori periodo trutinandum. Inprimis hic quadrat,

quadrat, quòd scientia non habeat hostem, nisi ignorantem; non quemlibet, sed superbum, & discere recusantem. Quod patet per jam dicta corrosiva nempe atque manifeste venena, evadere saccharo dulciora. Facilius, & ad manum idem patet siquidem flammula, Ranunculus, apium risus, &c. vim vesicatoriam, mox distillando deponant, prout succus citri suam aciditatem, hydropiper acrimoniam, &c. Nec refert, quòd Pharmaca Chymica sint parva dosi exhibenda. Id enim non accusat virulentiam: sed summam agendi entelechiam. Sic nempe alia dosis est ciborum, & alia Scammoneæ, esulæ, & colocynthidis. Ideò medicus indiscretus, tortoris instar est. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, sub qua placent, dum quæque suis proportionibus respiciant vim, & necessitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si separaveris pretiosum è vili, tanquam os meum eris. Quod autem de argento vivo & Antimonio impropert, meram continet rerum inscitiam, & stupidam contumeliam. Nam Antimonium, quamdiu vomitum aut sedes movet, & Mercurius revivificari potest, venena sunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à Deo destinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condignis illustrare potest, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii & Stibii vim purgativam novisse, ægrisque propinasse, qui purgantia detestamur, præsertim quæ sanum æquè atque infirmum dissolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & memento, quòd in thecis vestris nil resonent dispensatoria, præter Scammoneam, colocynthidem, elaterium, esulam, id est, mera toxica. Deinde, etsi vegetabilium & aromatum essentia sint calidæ: illorum tamen salia volatilia (quæ nunquam vidistis) sunt temperata. Adeò, ut si oleum cinnamomi, caryophyllorum,

lavendulæ, &c. noveris transmutare in saltem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens quantum de istis simplicibus sperari potest, in veteri vertigine, palpitatione, Apoplexiâ, similibusque. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcant ab usu fructu donorum, quæ Altissimus in naturâ disposuit. Clamant ergo in cælum præstantissimarum rerum potestates, se velut frustra venisse, vix quemquam esse, qui vincula earum solvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, persolvant: sed potius evasisse stuprorum, & adulteriorum præmia. Illa ergo scientia, quæ docet inspicere corpora oclusa, per sui analysin, ac virtutes illorum absconditas eruere, famula Pharmaceutices non est (ut sonant ignorantium convicia) sed potissima historiæ naturalis tecmaris est. Incepit namque Pharmacia, primum à mercatoribus simplicium & herbarum collectoribus; dein verò, cum cernerent Medici, non unicuique opportunum esse, simplicia elixare, condire & præparare, negotium istud simul fuit simplicium venditoribus commissum. Interim Medici selectiora, & secreta sibi servabant, quibus honorem posteris suis compararent. Sed tandem, crescente Medentum ignaviâ, contenti fuerunt, discurre per plateas, de domo in domum, ex frequentia visitationum quæstum fecisse: successerunt demum inde dispensatoria, selectas formulas hinc inde, pro nutu ignorantia compilasse, ut in officinis servarentur, & ostentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem Medici, composita compositis necentes, mille quondòque simplicium farraginem ægris propinant, ut si unum non juvet, juvet saltem aliud. Vel ad minimum, se excusent, quòd juxta tritam normam, curam ægrorum gesserint. Hæc est Pharmacia hodierna, à qua quantum distet Philosophia Chymica, norunt quidem

dem qui eandem vel à limine salutarunt, ignorant verò, soli ignari ofores. *Ægrè sanè ferent Galenistæ, quod suis ignominiis & contumeliis, per meram lucem responderim, quòdque suam potissimum remedium supellectilem vellicaverim, quare*

10 *instabunt (sat scio) hoc modo. Urges, perlas, coralla, &c. in liquoribus acidulis non dissolvi: sed tantum à salibus dissolventium velut calcinari, ac pulverari, abscondi quoque, ac fieri invisibilia oculis. Idque probas per argentum in Chrysulca dissolutum: quod inde sospes reducitur: ergo non amiserit pristinam essentiam: & istud detorques ad præfatos lapides, & probas; quia per salem alcali de tartaro, præcipitatur rursus idem lapis ad fundum, qui antea erat invisibilis pulvis, quatenus sal alcali combibit salem acetosum, qui continebat in se lapidum pulverem. Sed non cernis, quod in primis vestra tyrocinia, hujusmodi dissolutiones doceant, & magni faciant. Tum etiam, quod stomachus careat sale tartari, ut dissolutos pulveres præcipitet, separatque à dissolvente suo, ideòque proponas ludibrium. Ac per consequens materia Perlarum, Corallorum, &c. semel hoc modo dissoluta, soluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeòque in urinam vel cruorem transmutetur, præstétque quantum pollicemur: Respondeo.*

11 *Naturam non opus habere sale tartari, ad separandum istum pulverem, à dissolvente suo. Quoniam edocta est tam à parte ciborum, quàm digestionis propriæ, hunc pulverem sequestrare. Sunt namque quamplurima inter cibos, quæ hunc effectum proferunt. Qualia sunt olera, itemque herbæ vulnerariæ, &c. quibus plerumque sal volatile lixiviale inest. Itémque vina cum albumine ovorum, nedum separant ejusmodi dissolventia coagulata à pulveribus dissolutis: sed & Mercurium præcipitatum revivificant. Denique ipsamet stomachi digestio, ordinario spiritus vegeta-*

biles acidos, substantialiter transmutat in salem urinæ salsum, atque volatilem: qui cum amplius non habeat pristinas vires dissolvendi, quas in aciditate prius habebat: illico derelinquit (id est, præcipitat) 12 pulverem, quem ante occultabat dissolutum in sua aciditate: Ideòque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem præcipitat, & exiit. Adeòque sciant 13 Galenistæ, quòd scriptores tyrocinii Chymici adhuc Tyrones sint, gestiant aliis proponere, quæ summis labris degustarunt: adeòque nondum Philosophiæ penetralia adiverint. Sed iterum instabunt Galenistæ. 14 Dicentes, quòd notabiliter lapides Bezoar, cancerorum, limacum, &c. tam pulvere tenuis sumti, quàm soluti in dissolvente acido profint, in Peste, febribus, lithiasi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me stolidè idem negari perlis, corallo, &c. Quibus respondeo. Gemmas, lapides, & saxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter se. In primis namque 15 gemmæ, silices, marmora, & quæcumque crystallinam habent duritiem, nequidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, nisi per modum appensì & periapti, idque tantisper dum ab ore, per recrementa transeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denso, clausa latet. Perlæ verò & coralla, quæcumque conchiliorum saxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum conficiuntur in humano stomacho, ut bene in quibusdam avibus. Lapidés autem Bezoar, cancerorum, &c. adhuc perlis minùs duri, non sunt de natura saxatili: sed potius fiunt ex succo lacteo semicaesato, & semipetrificato, habentque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem neutram. Prout putamina lapidum, in mespilis, persicis, &c. Neutrum genus, atque medium servant, inter ligna, & lapidem topicum. His ita pro veritate rei, & melio-

16 *ri intellectu suppòsit, dico, quod quan-*
quam

quam lapis Bezoar, cancerorum, &c. quoad solidam pulveris sui materiam, nullatenus digerantur à stomacho humano; attamen illis inest fuccus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam à limatura cornu cervini elixando extrahi. Si itaque præfatorum lapidum pulverem in aqua pluvia, vel distillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere separes, hoc verò per balneum distillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterum pulvis reliquus, ut elixando inuictus, ita & stomacho nostro indigestus permanet. Adeoque ex præfati liquoris quantitate pusillâ, pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, sumta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus scrupulus ejusdem. Cùm interim vinum, vel acetum, eodem haustu combibita, cum præfatis pulveribus, ne sextantem pulveris dissolvant: reliquum verò, integrum, non mutatum deferant. Quod pater, si lapidem cancerorum, non in pulverem, sed frustatim comminutum biberis, & post excretionem ablueris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeoque nihil ejus à stomacho subactum. Nec quidquam illorum lapidum per digestionem participari. Agedum, præmâque Galenitas proprio relo. Etenim si lapides præfati, vel perlæ, pulveretenus assumta, in nobis liquecerent, frustra tentaris dissolvere illa. Jam ergo constat per demonstrationem mechanicam, teneriores animalium lapides, continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & saxatilia carent: Attamen corpora quarundam rerum, permanentium in sui pulvere, & soliditate homogeneâ, & inseparabili, ut patiuntur in sui dissolutione actionem à dissolvente: ita quoque vicissim, dissolvens patiatur à dissoluto, sine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axioma Chymico, dissolvens eadem opera coagulatur, per

quam dissolutum dissolvitur. Ideoque si auferatur dissolvens à dissoluto, ordinario nil præter inspidam aquam inde recuperatur, sine acrimonia & aciditate: quæ sanè ut sunt salium clientes, coagulantur in dissoluto, eisque comites astant. Clarius idem cognoscet: Si oleum vitrioli distilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manentque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde stillatur, est mera aqua. Nix ista autem, si lavetur, fit citrinus pulvis, qui faciliè in pristinum mercurium currentem reducit, eodem profusus pondere, quo ante. Si verò aquam abluitionis distillaveris, habes in fundo merum alumen, ex acido sale vitrioli. Sic nempe dissolventia mutantur, tametsi dissoluta, nequidquam de sui materia, aut substantia perdiderint. Aguntque ejusmodi dissolventia in nos, per modum alterationis acquiræ, in sui passibilitate: non autem ex proprietate participata, à dissolutis immutatis. Ad propositum ergo Argumentum. Salia acetii, vini, succi limonum, vel è quercu, itemque chyli stomachici acidi, quatenus sunt vegetabilia, & à nostrâ digestionem alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in salem urinarium: attamen pro diversitate rei dissolutæ, illa dissolutiva patiuntur aliquid ex aptitudine suæ convertibilitatis: attamen nequidquam in nos transferunt de dissoluto non digestibili, nisi partem sui digestibilem contineat; prout dixi de mucilage lactea lapidum animantatorem. Quod si verò alioquin, intrò in venas, ejusmodi dissolutum pergeret (quod nunquam) ut suas nobis dotes communicet (puta perlas, aut lapides præfatos) plurimæ inde consequerentur anxietates, loco subsidiorum. Nam primo, cùm non sint digesta in stomacho (prout jam autè probavi) neque in secundâ demum digestionem coqui poterunt. Quia non itur ad secundum, nisi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, sed in aliud

aliud venarum recrementum. Tertio, Nascentur pulveres in venis & renibus, constitubunturque exotico hospite pulvere, per nullum deinceps remedium educibili. Hæc dicta sunt de dissolutis, à dissolvente vegetabili, ac proinde in nobis digestibili.

- 23 Verumtamen si dissolvantur res per dissolventia non digestibilia : ea vel erunt ingrata naturæ stomachi. Ideoque vomitum & sedes movent. Adeo ut sola incongruitas, malignitas & ingratitudo sumtorum, sint causa cur vomitum & sedem moveant, expellanturque confestim, cum iis, quæ in sui factionem deturbantur. Idcirco anxietates & molestias exhibent. Si verò dissolventia sint naturæ grata, intrò lubenter admittuntur. Nequidquam tamen patitur compositum inde, tam ex parte dissolventis, quam dissoluti. Siquidem utrumque est indigestibile. Ergo istud compositum manet sospes ut pridem, transit omnes venarum officinas : ac tandem (siquidem non potest mutari, nec per consequens transire in familiam vitalem) expellitur sudore, per
- 24 diaphæresim. In quo itinere, quidquid præclara ejusmodi arcana attingunt sordium, dissolvunt, secumque rapiunt, sicque medentur febribus, & morbis chronicis ple-
- 25 risque. Quicumque ergo medendo charitatem proximi cordi habetis, discite dissolvens aliquod, quod sit homogeneum, immutabile, dissolvens sua objecta in materiam primam liquidam : & nactus eris intimas rerum essentias, harumque dotes posse
- 26 inspicere. Quod si autem ad istud ignis arcanum non pertingat, discite saltem, saltem tartari reddere volatilem, ut hujus medio vestras dissolutiones perficiatis. Qui etsi sua soluta, anaticè homogenea deferat, digestus in nobis : illorum tamen aliquot vires mutuatus est, quas intrò desert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem non sufficit libros terere : sed insuper oportet carbonem atque vasa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, sic dixi, Laus Deo,

Quod Academiæ Thesi 8. venæsectionem nempe inhibeat nisi in cruoris plenitudine, in hac autem solùm admittant, eò quòd tum phlebotomiæ vitium non satis apertum esse possit ; quodque thesi decimà jam implicite concedant febrim non esse merum calorem, sed per calefacientia & corroborantia (calida omnia) curandam. Est nimirum alterutrum necessarium : vel scilicet febrim non esse calorem in sui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex thesibus Lovaniensibus sub Consul-tissimo Domino D. Vopisco Fortunato Plem-pio disputatis Lovanii 26. Novembris Anno 1641.

Detegitur essentia Februm.

C A P U T X V I.

1. Vita mortalium, est morborum causa efficiens.
2. In hoc est vita error furialis.
3. Probatio præcedentium.
4. Author, in quo dissentiat à Veteribus.
5. Efficienti internum, ejusque materia, probantur.
6. Qualiter formetur quidditas februm.
7. Troposio.
8. Quod ex causa naturali, olim consistebat immortalitas.
9. Idearum morbosarum origo.
10. Quid Veteres deceperit.
11. Archeum sui perturbationum Idearum, imitari imaginationem.
12. Probatur præfata propositio.
13. Originis Idearum fons duplex.
14. Probatur necessitas Idearum in febrim.
15. Idem per enumerationem partium.
16. Causa casualis examen.

HActenus quasi contra Scholas disputavi, non ausus docere februm essentiam. Itaque dum arborem prodat suis fructus, compulsus sum pro Philiatris, supplementum addere, quò februm incognita hætenus essentia, magis illustretur, deturque Tyroni modus interstinguendi iudicii à iudicio, & remedii à remedio. Ostendi inprimis sat potenter, definitionem februm hætenus nescitam ; ideo essentiam, essentialésque causas illarum, adhuc ignorari : Cumque nobis non sit licita cognitio rerum, à priori : saltem mirandum for-

* titer,

titer, quòd præter calorem, pro essentiâ febrili, excogitatum sit nihil: dum tamen historia ipsâ febrium sat potuisset pandisse causarum necessitates, consonantiam, & constantiam: saltémque à caloris ridiculo errore, mortales reduxisse: nisi ipsâ Mortalium ignavia, per indagandi tædium, & subscribendi facilitates, fuisset allecta. Lo-
 1 quor inprimis de natura hominis corruptâ, qualis à transgressione deinceps perseverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: sic quidem, ut morbo nondum ulla sui esset spes in potentiâ. Sed postquam mors intravit in vitam, stetit morbus omnis, in potenciali exercitu in
 2 vitam ipsam directo. Sic ut morbus nidum suum stabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adversus vitam, pugnando: sed in ipsamet vita, sospes externus ens suum stringeret, quo vitam, (hospitium suum, suæque quidditatis patronum) detruncaret. Ista nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quòd ex ipsamet vita mortem sibi deinceps desumeret. Nec enim joco loquor. Absit, ubi de conservanda mortalium vitâ scribo. Enimverò statim simul
 3 cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcumque fingantur hostiles, amplius à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipsâ vitâ dependere. Etenim quod Veteres hucusque ante me, naturæ duelum vocârunt, complexionis item elementalis, cum solitariis qualitatibus, aut cum ipsa invicem putatitiorum humorum pec-
 4 cante adrastram: Id totum, assevero à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere. Id est, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorrescentiâque spirituum vitalium: Materiam autem excrementosam, quàmque peccantem, sive morbidam putârunt, & vocârunt: Voco præter naturam, à causa occasionali errante, vel alienâ, productam, de-

tentam, vel introductam. Adeoque ejusmodi materiam omnem, duntaxat occasionali voco: Incitatricem quidem; at planè externam morbo: utpote cujus adhuc materiæ persisteret præsentia, non raro tota febris cessât, & perit funditus. Ergo
 5 febrile efficiens internum, atque immediatum ens formale, est ipsamet vita; ejusque immediata materia ab aura vitali (in quâ hospitatur, & sedet ipsa vita) pro parte desumitur, & abscedit. Sicque est ipsi immediata, ac plenipotentiaria potestas in vitam, sibi symbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum esset, furenti vitæ, extra se, morborum parere: sive, formale atque essentiale initium, fundamentum, atque semen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, seminale, in alieno excrementorum externoque subiecto, stabilire. Nam si vita à morbo tolerari debebat, angustiari, atque necari: debebat certè à semet ipsâ jam deturpatâ, omnem pari injuriam. Juxta Adagium, *Nemo nisi à seipso læditur*. Ruditer
 6 id olim quoque Hippocrates sensit, qui spiritum illum vitale, impetum faciens (tam ad vitam, quàm ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato inceptit. Non enim nego, vitam stimulari in propriam injuriam, à causis occasionalibus: At saltem optarem, Veteres diremissent causam essentialiter internam, ab externis occasionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non sumo pro corporis respectu: sed quod radicaliter essentialiterque est morbo proprium, id voco internum, atque inseparabile: secus verò, si tantum accidentaliter adjaceat. Itaque ante omnia, seriò & unicè notandum, qualiter ipsa febrium quidditas formetur, à quidditate efficientis vitæ. Ut non solum per hoc concipiatur ipsa principiandi morbi hæcitas: verum ut insuper cognoscatur determinatio essentialis emanans quiddita-

rive à vita ipsâ. Quæ ideo sunt altius inculcanda. Quare sit loco propositionis, Quòd mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem, impuritate contaminaverint. Non quidem, quòd introitus singularum febrium, sit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licèt originaliter inde defluerint. Sed in statu puritatis erat immortalitas, non mors, non morbus. Quia tum, Mens immortalis immediatè regebat corpus, ideòque à caducis, se prorsus inferioribus, nequicquam patiebatur, suum idcirco domicilium, sibi unitum, ab interitu, & corruptelâ meritò liberabat. At post prævaricationem, Mens suum regimen, animæ sensitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis necessitatibus evasit obnoxia. Sensitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἐννοητόν, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cæpit. At malè à suis sequacibus potestas ejusdem fuit intellecta: neglectumque illud mansit apud posteros, Impetum faciens, nescitum etiam, quòd morborum discrimina à vita immediatè manarent. Ideòque falsò, occasionalibus, nunquamque existentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens, producit ens Ideale; unde febres, morbique universi, ortum suum mutant. Quam idearum generationem, ibidem ex professio tractatam, nunc tantùm obiter attingam. Primò itaque, In confesso est, rabiem canis excitari, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi veneni. Quod in sano cane non est, prout in amente. Patetque inde, istud virus (quod nostram à morsu ferit imaginationem) fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patratâ. Idem etiam occurrit in Tarentula, serpentibus, & furore percitis. Sic

in Tumulo Pestis, hanc Ideam, nedum ex pavore hominis; sed & auræ vitalis, construi, demonstravi. Quare etiam peracquè necessariam, quod pro febris (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio suscitatur, nec sponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut incrementum) succrescat in eodem vitali initio, Idea motrix, sive causa effectrix, virulenta quidem in se, ac varians, juxta signaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet. Etenim ut ex nihilo, nihil sit: ex aliquo autem semper aliquid: putarunt tam Veteres quàm moderni, febres quasunque, necessariò oriri ex lucta elementorum, vel saltem fictitiorum humorum. Nec liquidò etiamnum desinivèrè, cujus de ambobus hisce, febrium esset textura. Ac cum non sint nisi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum constitutionem (quia alibi ostendam impossibilem horum connexionem) non possunt aliquod ens à se alienum producere. Humores verò cum nunquam uspiam adhuc fuerint: sintque febres ex aëreo, ac magis abstracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi, à nihilo nil quidem fieri materialiter: sed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Ideâ concepta fieri, quæ demum mox se corporibus vestiunt. Per conceptum scilicet, sunt Ideæ activæ, seminumque formalia initia, quæ se statim vestiunt tunicâ spiritus vitalis, cum qua tum denique in scenam prodeunt, suntque illud Impetum faciens, solo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim, quòd febres subinde à perturbationibus animi oriantur, id lippis ac tonforibus peracquè notum. Sed Archeum, sive impetum facientem spiritum, suas pati perturbationes, harumque soboles, suscitatas Ideas in se concipere, inopinum, atque hucusque inauditum est quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd saliva rabidi, dudum post mortem canis,

canis, in eo quem momordit, producat suam rabiem, planè suo cani persimilem, unde manavit. Quare in salivâ fuit Idea formatrix seminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejusmodi infectio potestatem præsupponit attricem, vitalem, potentemque propagatricem sui seminis, licet nobis mortem & amentiam causet. Potentia autem ista nequaquam agit, ut nudum accidens: sed quatenus formali subiecto inhæssionis inhabitat. Nec etiam quòd materia visibilis, sive diversorium inhæssionis, sit ipsamet potentia, nec excitatrix, vel stimulus sui ipsius, aut quòd ista potentia subsistat solitaria extra radicem, quæ illam suscitavit: Sed omnis potentia habet ens fovens, patrans, ac dirigens sui, longè spiritualius, & abstractius, quàm sit sua capsa inhæssionis. Abstractius inquam quàm sit ipsum medium, in quod potentia motrix est recepta: imò formalius, quàm sit ipsamet qualitas potentia. Est nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cæteris entibus seminalibus. Sumit autem ista imago, primordiale sui initium, ex cogitatione hominis, vel succenturiato conceptu spiritus Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima sensitiva, est per modum recipientis, in spiritu, sive aurâ Archeali. Et quanquam Archeus non anxietur per modum animæ usualem, atque humanum: attamen diversorium animæ sensitivæ (quod est ipse Archeus) fruatur per modum suæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à suis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus.

13 Nec enim Archeus istas passiones semper è proprio conceptu piscatur; sed & ab ingestis, malè digestis, & transmutatis. Utque adeò & ab excrementis non rite subactis, aut segregatis. Adeoque & nedum à facultatibus nostris alienatis, aut errantibus: verùm insuper, ex dote rerum innatâ.

Pro-ut in salivâ rabidi dentis, est proprietas Idealis virulenta, quæ animæ sensitivæ imaginationes in nobis alienat, ad suum lubitum. Ergo in rebus est quædam potentia accidentalis, quæ si contagium aut sui propagationem perficiat, indiget vi formali, & seminali, quæ reatrix sit actionis. Semina namque, ut figuram, vel sui similitudinem, edant in productis, necessariò hanc imaginem sibi insculptam habent, si debeant extra se agere, aliudve sibi simile erigere in productis: cum ejusmodi similitudo Ideam præsupponat formatricem. Denique materia febrium occasionalis, si esset de febrium essentia, vel non præderet, saltem semper comitaretur effectum sibi proprium. Quare dum quaternarius humorum, horumque existentia, sint ficta: necessum est, quòd ficta causa humoralis nec præexistat, nec subsequatur essentiam febris, nec sit respectus humorum ad febrem; nec vicissim febris, ad fictos humores. Denique nec cruor (thesaurus vitæ) potest ullo modo, esse febrium causa constitutiva: imò nec quidem causa occasionalis; nisi sit extravenatus, priusque corruptus: id est, nisi prius desinat esse cruor. Siquidem extravenati cruoris non est alia reflexio, quàm quòd in vivente thecâ sit cadaver, variasque interim subeat transmutationes, pro varietate Idææ Archæi, in proximis culinis, clavo œconomia præfecti. Est nempe vitiatas hic cruor, cadaverosum jam excrementum, & causa occasionalis, quæ excitatus Archeus Ideam furoris fabricat. Denique aliud quodcunque excrementum, à subsequente digestionē deformatum, causæ occasionalis jus in se transfert, febrimque occasionaliter parit, non secus ac jam de cruore dixi. Estque ejusmodi excrementum, à vitio digestivè, ac distributivè, vel sensim accumulatum, vel demum à febris, aut inspiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, saltem respectu febrium, semper remanet exter-

num, nec harum essentiam subintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales considerationes, quæ gradum febrium proximè respiciunt. Etenim si actio morborum procedat immediatè in vitam, & à vita exordium sumat: utique est necessarium, quòd essentia morborum quoque penetret penitus, ipsam medullam essentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantum respiciunt, an materia occasionalis sit in quanto, major, minorve; An efficiens in Juvene sit potentius, quàm in senè; in initio morbi, quàm in fine; in malignà, quàm in mitiore, &c. Sed ejusmodi potestatum gradus, sunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docentque quidem, quantum sit verendum, ab accidente occasionaliter irruente. Ego autem hic specto formalem febris essentiam. Itaque semper adest, ac permanet essentialis potestas interni efficientis, sive ipsius vitæ: & denominatio, desumpta ex termino relationis, etsi spem Medentis mutet, superioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipsa vita semper est intimum principale, formale, atque essentiale febrium efficiens; manetque ubivis materia occasionalis, extra veram & internam causam materialem. Nam sæpe aufertur, cessatve febris, restante residuà adhuc ejus materiâ, & efficiente occasionalibus. Etenim sæpe quartana cessat suâ sponte, postque mensem fortè reperit iterum: adeoque materiam occasionalem servabat sibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occasionale alibi, pacatâ priùs procellâ Archei, totum sponte consumitur. Sæpe quoque febres, post se, relinquunt debilitates, viriumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita insiti Archei extruncata, suasque passâ est tribulationes nimias.

Quidditatis febrilis indago.

CAPUT XVII.

1. Erronea Scholarum speculatio. 2. Differt Author à Scholâ. 3. Modus fiendi febrium, ad indicationes propagatur. 4. Centrum febrile. 5. Situ, & frigoris examen. 6. Confirmatur Centridotrina. 7. Cur febris quandoque terminetur per appetitum insulsum. 8. Oeconomia febrilis in pyloro. 9. Exlex quartana, & exoticarum febrium sedes inaudita. 10. Cur vomitus non solvat has febres peregrinas. 11. Desinitio febris lætera. 12. Remedium examen. 13. Spei vanitas unde sit intr. ducta.

ANte hac tam Moderni, quàm Priores, considerârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex speculatione caloris, tam interni, quàm æstivi ambientis. Itémque essentiam illam dimensi sunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occasionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus. Sic enim, quâ ingredi debuissent, janua sibi ante nares occluserunt. Siquidem modus fiendi in febribus, itémque ejus internum efficiens, atque materia seminalis, mansere neglecta. contemplati sunt febri duntaxat in factò esse: adeoque sic sibi cognitionem essentia abstrulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, suprà distinctus, enucleat internam febris quidditatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus suâ vi, penetrare res, quas sibi ex instituto occlusit. Docui itaque superiùs, quo initio activo & vitali, febris in nobis oritur seminaliter, & materialiter, id est, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficientis, à quo formatur. Siquidem omnem sui determinationem mendicat à vita. Ideo enim vera quidditas entalis, atque essentialis differt toto cœlo, à Veterum puritatî quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipsum namque ens accidentale (quod est ipsa Veterum putata febris) differt toto prædicamento, ab ente substantiali,

tiali, vitalique febrium, atque à seminali initio, progressu, coaptatione, actione, sequestratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, hausta scilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum, vitalis efficientis principii quidditate. Siquidem Medentes hæcenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant. Cæterum demonstravi, quòd calor non sit essentia, aut de essentia febrium: sed merum accidens, separabile à feбри, febrique accidentaliter, & per
 3 intervalla, adjacens. Restat modò ad cognitionem febris, ac remedium, contemplari modum fiendi, in fieri esse, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis prope modum febris statim ab sui initio, horret, aspernaturque, carnes, pisces juscula, ova, & quæcunque intra stomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & pisces solo tepore, sponte vadunt in corruptiones sibi proprias, atque scætores, tanquam ad terminum cadaveris festinarent. Hæcque, ubi in stomachum delabuntur, fermento solito, debito, ac digerente orbatum, solo illius loci tepore, festinant in sui corruptionem. Ructus enim febriles, hinc fiunt olidi, ideòque nidorosis ructus acidus supervenire, bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quòd fermentum digestivum stomachi (quòd cuncta acescere cogit) se rediisse, ructu acido, testetur. Quo aliàs absente, dormiente, impedito, vel suppresso, carnes, & quæ faciliè putrere parata sunt, mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus, & amarus, à corrupto œconomi jure, suscitatur. Hæc est causa, cur statim, quæcunque faciliè putrescant, siant exosa in febribus. At saltem hinc
 4 patet, stomachum esse palæstram certaminis febrilis. Tum, huic conceprui statim suffragatur sitis, plerasque febres comitans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior sitis, vomitusque affluuntior flavæ illius amurcæ, quàm

alioqui in acutissimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad solita latibula subterfugiendum: quasi frigerent duntaxat externa: at interna ferverent viscera, aestuantque potentissimè. Unde nimirum sub frigore, tanta infestaret sitis importunitas. Absit, tam apertis nugis, veritati velle imponere! Siquidem intermittentium initii, horrores, atque frigora, sentiuntur non minora intus, quàm in artubus. Propterea scilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, usque adeo, quòd dentes & artus, non nisi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, simulatque interni frigoris furor evasit mitior. Est autem ista sitis fraudulenta. Utpote quam non solum potus non restinguit, potantemque miserè deludit: sed etiam docet, se non à defectu humidi causari. At si supponatur (risu dignus alioqui) fervens intus calor, tantisper ac dirum frigus, è penatrali, rigores suscitatur. An saltem dum fervor ille, domesticus febrium hospes (licet nondum querulus, aut sensatus hæcenus) foras spargitur, frigusque abactum est? An inquam non acquirit sibi vires eundo? selesque explicet? non quidem per modum substantiæ, extenuatæ dilatando, sed per modum caloris excrescentis agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, si calorem repetat, magis magisque incalescit, ac longè potentiùs, quàm quæ juxta ignem calefacta est. Cur itaque, si sitis à calore fiat interno, saltem non restinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febrile argumentum, ad statum ampliato, non increfcit pariter sitis; sed potiùs plerumque mitigatur. An non hinc constat, sitim, non à calore: sed alienâ longè radice, scaturire? præsertim ubi non rarò, stigma acidum sulfuris, sitim vel restinguit, vel saltem potenter sedat? Appetitus ergo subitanea aversio, horrorque ciborum, potuumque fastidiosus delectus in febribus, sitis penè insatiabilis, vomitus, nausea, anxietas cum suspiriis,

spiritus, vigilia subinde continua, non rarus denique sopor, vel deliria, locum, sive sentinam febrilem, detegunt, accusantque stomachum, ejusve vicina. Ideò enim lenta, pertinaciorque febris, solvitur frequenter per appetitum rerum insolitarum (puta haledis, rerumque fumatarum) sperans, per rem ejusmodi inauspicatam, subigere hospitem hostem. Arrident nempe ejusmodi insolita, non quidem quòd digestioni (quippe quæ tum nulla ibidem est) sint, aut alimento apta; sed quia impressionalem Ideam Archei, atque sigillum febrile, obliterant, non secus, atque aliàs cibi inordinati exoticas, silentesvè in Archeo Ideas paroxysmales, occasionaliter excitant. Etenim si procul inde suum nidum febris delegisset, debeatque omnis cibus priùs in stomacho transmutari. Ideòque quòquò inde longiùs deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas magis sternitur. Quare si appetitu, & fruitione insoliti illius cibi, superetur diuturna alioqui febris: designat, quòd febris non procul à membro appetente, sit remota. Redit mirum quoque cum appetitu aliàs, ructus acidus. At saltem ex diductis patet, quòd venæ stomachales non trahant ad jecur, sicut mesaraicæ, sed potiùs nutriendo stomacho sint dicatæ. Quòd alibi de digestionibus studio explanavi. Siquidem sæpè à biduo assumta, non obstante siti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus (inferus stomachi janitor) quamdiu febris imperat, non rite suo fungitur munere; sitisque, quæ sub isto biduo suboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque mitescit. Nescitque Pylorus, quo fine, se tam pernaciter claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra februm sentinam stomachum. In qua præcipuè tum non speratur digestionis bonitas: sed potiùs ingestis longa mora, & consequens corruptio. Nescit inquam, quorsum tam amentes effectus edat, dum ex ejusmodi detentis, procreat flava & a-

mata excrementa, quæ hætenus fellis imagine incautos deludere, illaque elidat abundè, frustra, ac citra sublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio stomachi insertam, declinàsse in Pylorum, susque deque confusa omnia: firimque ideo amentem æquè infestare: quia totum febrilis confusionis chaos, agitur immediatè stabulo exotico Pylori. Nec enim ista sitis potu sedatur, quæ non est suo loco, in stomachi nempe orificio. Cujus solius munus est, denunciare alimonix defectus. Febris itaque habet virus, estque serpens multiceps, quod circa Pylorum, & paulò infra, hospitatur, vel insidet convexo stomachi. Etenim non rara sunt deliria ridicula, aliàs quoque ferocia, juxta veneni illius sortem. Sitim autem suscitatur serpens ille, sæpe quoque angustias, lipothymias, & syncopes, vel vomitus frequentes, amaros, vel etiam solius alimonix impatientes & intolerantes. Vigiliavè continuas, harumque vicem, sopores compensant alibi. Primo saltem introitu, fermentum stomachi, cum edendi desiderio, intercidunt statim. Neque ideò frustra conqueritur Anatome, dissectionum difficultates mox sub Pyloro, superare quasvis alias totius corporis, propter vasorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digesti, malèque distributi, itemque scorix, sive stercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac spermatici degeneratio, simul concurrunt. unde stomachi œconomia evertitur. Cuncta siquidem concurrunt in vasorum multiplicata texturà, excrementorumque adhuc commistione. Quibus de causis, virus surgit, alienanturque alimenta à scopo, variasque per moram subeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, suà persentit ditione, angustiat, turbatur, ac veluti demens, diversimodè illa adhuc alterat magis, ac pro

pro venenorum illorum, suafu, varias confingit fuarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variumque febrium scenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoses, finesque, sunt Medentum obiecta. Nec enim tam venenorum, symptomatumve est fpectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compescatur virus, reducaturque averfio, concitataque confufio Archei. Nam his fedatis, ceffat mox ipfa febris, quaque materialiter ibidem peccant, facile à natura domantur, atque recedunt directè fubacta. Hac fcilicet viâ, ftatim febres cedunt, ad appulfum alicujus Arcani: refiduum autem expulfionis, committitur humeris naturæ. ut fua fervetur Hippocrati dignitas. *Quod ipfa natura, fint morborum medicatrices.* Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum. Sola autem quartana exlex, penitiùs fubiiffe vifa, five extrâ contubernia ftomachi, ad Splenem fe porrexiſſe. Parem attamen fervat fibi progreffum, & explicationem, fuper Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digeftionis committens, ftatis periodis fuos excitat furores. Eft denique malignarum, caftrenfium, purpurearum, &c. aliena prorfus, atque infolita admodum fedes, propagatio, ac infueta medendi anxietas. Dum fcilicet, per infpirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hofpitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fctores, &c: Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, trans diaphragma, connexam ftomachi fuperficiem feriunt, ac fuæ virulentie Ideam depingunt, in alimento proximè affimilando. Quod proinde degener ibidem fe fiftit, & Archeum loci invitat in fuos furores: unde infolitæ fubfiliunt febrium tragœdiæ atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admo-

dum. Quia fopores, vigilias, amentiasque & anxietates periculofiores excitant; Juxta cujusque veneni, obnati ibidem ftimulum, diverfimodè Archei vitalis perturbationes fufeitantem. Sic modo fuirexere febres, abique fiti, calore, & turbine, in Medentum confufiones: quia nimium nihilo fecuriores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citòque finiente, necant citò, vel languidè; non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ fymptomatum feritate infefant. Paterſaltem nunc, cur vomitiva febrem iftam ftomachi, ibidemque fuæ manfionis figna edentem, nequicquam fublevent. Nam etfi productum febrile, vomitiva domare videantur, non tollunt tamen occafionale producens, inconvexo, externoque ftomachi plantatum. Manuducamur itaque ab ipfa feбри, & ftatim indicationes inde petitiæ, docebunt, omnes anxietates iftas incipere, & agitari circa ftomachum. Mirum fanè, quòd Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc ineufent, poftquam dejectiones, arte vel naturæ impetu promotas, nil juviſſe attenderint! Somnus etenim laborem adfert in feбри; non autem in fanis: eò quòd à ftomacho, non autem à jecinore, fommus furgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale febris, & occafionale, eſt permutati: Ideòque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifefta ſentitur circa ftomachum. Eſtque ideo ſolemnis definitio Scholarum ruinofa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quòd autem februm occafionalis materia, fit permutatum alimentum, proximè affimilandum, fortè id pro ftomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere ſcoriam, five ſtercus liquidum, à meſenterio retrogradum. At certè quanquam id in fanis regulariter occurrat: non tamen in febribus, quibus ſingularis ideò, & propria eſt quæ-

vis exorbitatio. Etenim sic scoria ab utero lotii, & calculi fedibus migrat per abscessum indirectum, ad pleuram, ad venas stomachi, & vasa Duodeni intestini. Cujus deviationis nulla est ratio, nisi ipsa confusio- nis Archei licentia. Denique (repetam) nec semper à causa occasionali priore, ipsa febris profluit, dirigiturque. Siquidem ipse Archeus, etsi ab externo non sollicitetur errore; tamen incontinentiæ suæ peccato, subinde sua sponte, furores assumit, propriæque luxuriat libertatis insolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore, suæ indignationis ideas fabricat, non secus, atque ridiculâ sæpe de causa suscitatur. Quodque minus mirum in Archeo universali, si titubet, cum unicus, tam diversis facultatum functionibus regendis, præsit.

12 Etenim quia centrum mali, circa stomachum, palæstram locavit, vanæ sunt venarum depletiones, viriumque furta. Siquidem cruor culpâ caret. Quod suprà sat demonstravi. Estque æquè ridiculum, velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & perlas contritas. corroborare inquam velle, ubi hostis intus dominatur, ipsamque vitam in omnem dissolutionis ataxian atque confusionem præcipitat. Hostis namque, qui potuit integram sanitatem, roburque validum sternere, spernet quicquid se præfente ad confortandum objicietur. Frustra ideò symptomatum sublevamen intenditur, si non adsit victrix medela, quæque compeicat vitalis Archei confusionem. Quæ nimirum essentialis, & principalis sanationum est effectrix. Ac dolendum est, corroborationem virium, unâ manu intendere, quam altera manus per solutiva & phlebotomum dejicit. Remedium itaque plausibile mensuratur ab effectu, si tumultum Archei sedet, & Ideam febrilem extinguat. Pacato namque loco febrili, si- ve aperto carcere, Archeus, qui antea diruebat cuncta, quia confusus: jam tranquillus expellit hostem, & materiæ occasio-

les, aperto carcere repente effluunt. Idque in difficillimo insperatoque casu contem- plamur. Siquidem ablato luis venereæ contagio, tubercula ossæ, atque dura, evanes- cunt sponte. Alibi quoque abscessus des- perati contingunt, solius sæpe naturæ ductu. Sic insolitæ declinationes, dissolutiones, resolutiones, atque recessus, etiam ab Humoristis agnoscuntur. Ideoque proniores spero fore, circa occasionalis febrilis materiæ spontaneam expulsionem: Saltem, non esse petendam à solutivis phar- macis opem, nec ut à virium vitalium fur- tivis remediis. Sedaro nimirum prius Archei furore, formante Ideas febriles: seque- strantur facillè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facillè ferunt infirmi, ac meliùs se inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confusione, sublevantur. Itaque cognitio quid- datis febrilis, exterminat spem, quam à venæ-sectione, solutivis, scarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam scilicet ob culpam. Ne suas frustra visita- tiones fecisse, præmiumque de impostura petere, videantur. Cum autem superatâ 13 propemodum febrî, Archeus se ad tranquillitatem componit, ut per crises, sudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum residuum lustram, quietem & sanitatem sæpe adduxerit. Id sanè Medentes fecellit, omnemque spem in hirudine, & phlebotomo collocarunt, nec considerarunt, quòd adhibito remedio justo, statim, etiam turgentif- simæ hæmorrhoides, citra cruoris effusio- nem dispareant, nec sanitatis acquisitio- nem, aut conservationem impediunt. Quod aliàs foret impossibile, si cruor hæmorrhoi- dalis, tam fædo caractere, quali depingi- tur, infamis esset. Delectus itaque reme- diorum, in febribus, desumendus est ab Ar- canis, quorum ut insignis est varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim sunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum.

Sequen-

Sequuntur, quæ superant virus febrile. Augustiora autem sunt, quæ utrumque simul continent. Sunt denique, quæ famulantur expulsiuè, plausibili nempe abstersione, & resolutione. In quo mira est Omnipotentis prodigalitas, quæ simplicia cruda pro febris direxit, ac modicè præparata, instar falcis, febrim demetunt. Gauderem sanè hæc propalare: sed me absterruerunt eventus, malo meo experti: etenim circa finem elapsi seculi, inceperam per stigma sulfuris, & vitrioli mæderi: dicebam etiam, quam essent insucta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes chirothecam suam præfatis remediis ostendebant corrosam, ac resolutam, ut ægros terrent, ne suus stomachus idem toleraret. at cùm postmodum, non obstante medentum detrectationis fuco, cernerent, à me sanatos, bene valere, à servis fugitivis meis, jussurrunt distillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplias migrarunt chymica. Nec sanè invidere: nisi adulterata venundarentur universa, quamdiu lucrum & avaritia prævalerunt. Dolendum sanè, nil horum mortalibus propinari: quod non miserrimè sit adulteratum. Sicam saltem pro ingenuis, quòd spiritus salis tartari, si unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è simplicibus dissolverit, nedum febrim: sed & plures assatim morbos sanet. Non enim, quòd sperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujusmodi, in ve-

nas transitura. Sufficit mihi, quòd ille spiritus alcali, ab hisce corporibus, in salem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ stomachi ad normam ciborum redactus, transeat in Mesaraicas, saltem per lotium isthac deportatus; & transeundo lambat, resolvâtque sordes ibidem subnatas, vi exoticâ sibi assumtâ. Certe hujusmodi plura, magisque obvia, lubens communicarem, nisi absterruisset calamum torpor, ignaviaque medentum, soli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium sub Seplasiæ, suæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, solitus sum illam depellere emplastro, ex paucis resolvablebus & abstergentibus composito. Nec unquam me fefellit, nisi quòd in obesis tardiora sint ejus obsequia.

IMPERTINENS.

Autor optat videre Humoristam, qui aërem aquæ adæquasset librando, ut Galenistarum temperiem æqualem ad pondus connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, sumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër nec levis est, nec gravis. quia est sine pondere. Ideoque nec ponderari, nec adæquari potest. Ergo summâ ac optima complexionum spe destituta est doctrina Galeni: quia mentita stentoria ipsi est libertas.

S C H O L A R U M H U M O R I S T A R U M P A S S I V A D E C E P T I O

atque

I G N O R A N T I A .

Quam si deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem Deus indignatus deteget, jam imminente atate, in orbis Christiani utilitatem, & pertinacium confusionem.

P R A E F A T I O A D L E C T O R E M .

Scripseram insolito calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter crassa atque innumera menda. Mox abinde, utut vitiosus planè idcirco: attamen infra paucas hebdomadas desiderari cepit. Vnde censui, si mendosus, prolo dignus, & expetitus fuisset, quod alteram editionem potiori jure expeteret. Nodum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nervos, & ignorantias ante me commissus, proderet, adeoque vitam mortalium quam proximè atque intimè ponderaret, doctrina singulari, ad quam respondere tentasset adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina primariò vera, quamvis inexpectata, stabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numismatis diplomà superaddere: quò ab Humoristis, Galenicæ Scholæ affectis, meisque osoribus, firmiter circumquaq; tutaretur, traditamque veritatem conculcari non sineret. Quapropter rationes addidi, quibus ostendi vanitatem, & falsitatem commenti humorum, quibus Medentes, pernicioso fundamento, mundum universum circumvenère, cæmeteria saginârunt, familias destruxerunt, viduas atque orphanos multis myriadibus fecerunt: adeoque se, in culinarum & comediarum facetias introduxerunt. Paracelsus quidem exorsus est humorum fallacias explodere, habetque hodie ubi vis ferè suos sequaces, inter doctissimos viros: attamen hunc nodum nunquam quis ante me (quod sciam) ex professo explicare attentavit. Itaque si quis antehac minatus fuerit, in librum meum de febribus calamus fringere, eo quod iniquè ferret, me duo præsidia medendi universalia, nedum evertisse: sed potissimum demonstrasse, nullum laxativorum, electivè hunc præ illo, humorem subduxisse unquam hactenus, imò quod essent singula & cuncta purgativa, merum virus hostile vitæ: fortassis jam suum deponet calamus, dum potentiùs, confirmatum idem dogma cernet. Quod scilicet impossibilis sit in natura utriusque bilis, & pituitæ existentia, rugæ inde complexionones, & morbos oriri edoctos, creditosque, falsis imiti principiis. Et per consequens, medendi methodum, juxta humorum amecvrias institutam, esse fallacem, mera formia, aniles fabulas, & nugaces nanias. Debui namque rotundè, sincerè, ac candidè agere, quoties de Deo, Veritate, vitæ, bonoque publico mortalium, scribendum decrevi. Testem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipsissima est Vita mortaliùm. Hanc itaque veri indaginem, & affectum bravium, sua sub tutela, & irratione, libens exposui. Valete mortales consocii. Fausa vobis imprecor omnia. Quia vera edoceo.

S C H O L A R U M H U M O R I S T A R U M P A S S I V A D E C E P T I O

atque

I G N O R A N T I A.

Quatuor humores Galenistarum, esse fictitios.

C A P U T I.

1. Respondetur obviando iis, qui contra librum de febris scripturæ volent. 2. Supponitur dogma Scholarum. 3. Falsum esse, quicquid de elementis, gradibus, missionibus, dissidiis, & morbi eductum habetur. 4. Nuppiam esse calorem, nisi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante. 5. Humiditatum atque siccitatum determinationes. 6. Relatio morbi ad sanitatem, qualis. 7. Remedia morborum, unde. 8. Paracelsi inconstantia, prout & Galeni. 9. A privatione non dari regressum, juxta Scholæ: que tamen ubique in hanc regulam impingunt. 10. Deficiunt in probando quaternione humorum. 11. Franguntur dua columna humorum. 12. Multa in simplicibus, duas tantum habent alteritates. 13. Miser logosus à similitudine pro humorum numero. 14. In lumine cespitant Scholæ. 15. Larva detegitur argumenti sophistici. 16. Similitudini ex lacte, opponitur similitudo ab herbis. 17. Pariter lotium pro quinto humore poni deberet. 18. Scholarum anxietas. 19. Dilemma contra humores. 20. A thesi supposita, argumentum. 21. A sufficienti enumeratione efficiendarum. 22. Ab impossibili. 23. Ab absurdo. 24. Rationes 16 numero. 25. Contra thesin de piruita. 26. Ab implicite blasphemia. 27. Ab effemina. 28. Ab impertinentia supposita thesi. 29. A convenienti. 30. A podagra & torminibus. 31. Ab erysipelate. 32. A canisus. 33. A verbo Evangelico. 34. A desectu Separationis. 35. A nutritione simularum. 36. Ab impertinenti. 37. Deformitas argumenti Scholarum formati. 38. A simili. 39. A natura elementalibus. 40. A simplicitate sui sui. 41. Negatio thesi. 42. Ab axioma Philosophico. 43. A gustu, & proprietatibus. 44. Quia inventor humorum. 45. Quid fundarum diversitas arguat. 46. A cruore Ethiopum. 47. Unde cruor rubeat magis in superficie. 48. A simili. 49. Unde coloris mutatio in rebus. 50. A specie facti, in purioribus. 51. Ludicra hemorroscopia Scholarum. 52. Impositura misera. 53. Omissio Scholæ

rum ridicula. 54. Iudicium Medentum contra se pugnat. 55. Subterfugia invitiu buccu elabentia. 56. Immanis libellus de natura humana. 57. Ab effectibus, & timore. 58. A confessione Medentum. 59. Stercorarii non distinguunt homines, nisi per sterora. 60. Argumentum Scholarum ridiculum. 61. Contra. Ab Axiomate Physice. 62. Dilemma. 63. Galenus ridiculus, circa causam varietatis humorum. 64. Anxietates Galeni. 65. Refutationes per initia Physica. 66. Paracelsi error. 67. Scholæ cruorem nesciunt. 68. Argumentum contra Thesin. 69. Falsum ac ridiculum Scholarum suppositum de Splenis succenturiatu. 70. Absurda. 71. Mechanica demonstratio. 72. Contra Thesin de atra bile. 73. Multa absurda sequuntur. 74. Miserrime probant Scholæ Thesin suam pro atra bile. 75. Defectus aliquot consequentes. 76. Dilemma. 77. Paracelsi Idiotismus. 78. Acidum non fermentat terram. 79. Ab impertinenti. 80. Dilemma. 81. Ab impossibili. 82. Suppositum ridiculum Scholarum, ejusque quatuor absurda. 83. Aliquot absurda, comitantia opinionem de melle Galeni. 84. Ab implicatibus. 85. Ex suppositione falsi de elemento per Dilemma. 86. A numero elementorum vero. 87. Objectio brutalis. 88. Si non eundem per humores; quomodo ergo sanandum? 89. Laus salu tartari volatilis.

NAUDITAM de febris doctrinam emisit, ut audire, quid me doceret feliciora ingenia. Erant namque, qui se promiserant arbitros, quos tamen silere tantisper conjicio, donec tractatum de humoribus, quem promiseram, me ex magno opere meo excerpturum edidisset. Siquidem non poterant ignorare: Si humores (præter cruorem) solitos in Scholis, in natura nunquam fuisse, aut futuros, sat superque demonstrarem: quod nullam quoque mecum litem de febris sint habituri. Idque jam me ingenuè factu-

rura

rum spondeo : non quidem quatenus Paradoxi nomine gloriosus sim : sed omnino, ex commiseratione erga Tyrones male instructos, & ægros, malè sub humorum commercio tractatos. Itaque rei speciem primo constituam. Enimvero ab sorpto in Mesenterii venas chylò, asserunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per mesenterium in Intestina distributis, surgentem : Atque sub transitum, per exiles venarum tumulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, simulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps separari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut scilicet utriusque bilis supervacaneæ, sint sui custodes : Naturales verò biles duas, tanquam sanguinis partes integrales, ac constitutivas, commisceri simul sanguini, ad nutriendarum partium necessitates. In quorum humorum quaternarii symmetria, uti sanitatem consistere : Ita viceversa, in ametrìa morbos omnes hospitari. Ametriadem autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua lucta, atque hostili indefessaque contrarietate, quàm ex asumptorum intemperie spontanea, & concita pugna innata, provenire. Equidem jam causam antecedentem tanti figmenti, sat submovi in Physicis initis, & ortu Medendi. Ubi nimirum demonstravi sufficienter, non esse quatuor elementa in natura, & per consequens. Si tantum sint tria, non posse congruere quatuor. Disruptum itaque quaternionem, non posse quatuor elementales impares causare congressus, temperies, misiones, contrarietates, odia, lites, &c. Docui nempe sat clarè, fructus, quos Veritas credidit corpora mista, conflataque ex congressu quatuor elementorum : materialiter ex unico elemento esse. Denique etiam illa tria elementa naturaliter frigere, nec usquam in rebus esse calorem nativum, nisi ex lumine, vita, motu, &

Blas alterante. Adeoque calorem in elementis esse merum Relolleum. Item actualè quoque humiditatem omnem esse Aquæ : virtuale verò, ex seminum proprietate. Siccitatem similiter, esse per se in aere, & terra : In fructibus verò, ratione seminum, & coagulationum. Falsam ergo hæcenus doctrinam, celebratam de elementis, missionibus, qualitatibus, temperamentis, dissidiis, gradibus in ordine ad morbos, horumque sanationes. Demonstravi quoque ex professò, in natura non esse contraria. Sanitatem opponi morbo, relatione integri ad defectuosum. Remedia scilicet morbum tollere, non vi contrarietatis, ut neque propter nudam similitudinem : sed propter merum Bonitatis donum restaurans naturam adjuvando, quæ alioqui suiipsius est medicatrix. Hæc sanè sat erant, poterantque humores è medio tollere, nisi consuetudo opposita mentem velut ligasset, ne ad Veritatis cognitionem properaret. Est namque perdifficile dissuadere, qui jamdudum istis humoribus, compendiose omnem morbi catalogum inspicere, sibi confidunt. Quapropter discendi cupidis, lubens manum porrigam. Paracelsus enim, primus, humores ita risit, Helveticò more, ut Galenicos simul & Arabes Medicos, Humoristarum cognomine deluserit : Attamen ipse sæpè inconstans, ad humores labitur, & complexiones, nondum sat in suis thesibus fundatus. Interim Scholæ Galenicæ subinde quatuor elementorum datas qualitates, ut solitarias intemperies, voluerunt oppugnandas : & plerumque iterum, cum parium humorum abundantia, sinxerunt proscribendas intemperies. Cumque leporem se auribus tenuisse gloriatur, facilitate commenti delusæ, primò in ludibrium venere : quod mendendi facultatem deturparint absurditatibus. Immemores suæ inprimis disciplinæ, quod à formæ privatione non detur immediatus regressus ad habitum. Attamen

ex quatuor humoribus carnem constitui, hancque rursus in eisdem quatuor resolvi, præcipiti suasu asseruerunt. Decernunt nempe, è cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in stomacho: qui tamen separatis alvi excrementis, semper quatuor humores. præter urinam, unica sanguificationis actione: nunquam verò unicus, duo, tres, quinque, aut plures fierent. Idque sic statuerunt, per elementorum quaternarium creduliter abductæ. Unde consequens saltem, hanc quadrifariam repartitionem unius ch, li, non quidem è diversis ciborum varietatibus derivare: sed prorsus essentialiter dependere, ex ipsa sanguificationis entelechia propria. Quod non caret sua absurditate. Quod scilicet unius actus naturalis esset quadruplex scopus, essentialiter differens. Sed exploso jam alibi elementorum quaternione, ejusdem congressu, ista humorum quadruplicitas supposita ac subscripta quidem fuit, at nondum hætenus probata. Etenim pro tantarum, tamque perniciosarum fabularum apparatu, duobus turgidis argumentis abreptæ sunt Scholæ: quæ si paululum presseris, foetidum halitum: non autem veritatis succum effundent. Quorum prius, ex quatuor est elementis petitur: ut invitum sanguinem sub numerum quaternarium cogant, ad obedientiam trium elementorum, tantumque existentium: licet ex unico duntaxat illorum, ipse sanguis materialiter fiat. Quasi singula, quæ ex elementorum connubio oriri credunt, quatuor heterogeneous partes, necessariò proinde habere deberent, elementis suis totidem conformes. (Certè alibi omnifariam ostendi, quædam corpora nil habere alteritatis, ne quidem in sale, sulfure, & mercurio: alia autem tantum duas tandem proferre heterogeneous) nec enim potior ratio, cur silex in unicum, & similem saltem silem reducat: quam cruor necessariò separeretur in quatuor humores. Hinc namque manifestum fit, quòd

ratio ficti quaternarii elementorum sit à priori, respectu quaternarii humorum in cruore, & nusquam alibi. Alterum autem, & potissimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non est aliquis formalis logismus: sed nuda ac misera inductio, à simili stabilita. Ajunt nempe. In lacte reperitur serum, caseus, & butyrum. Id est, tria distincta. Ergo in cruore necessariò semper & constitutivè erunt quatuor, eò quod in aliquorum cruore notent quatuor diversa: quæ scilicet anima, appetituum pedissequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremsit in quatuor diversitates. Sæpe namque aquam supernatantem notant, quia flava & subpallida est, eam idè bilem flavam, sive fel, nominant (licet non amaricet, careatque essentiali fellis proprietate.) Sedimen verò circa fundum, ponderosius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem intersitit, rubrum notant sanguinem, in quo, dum fibras albas animadvertunt, coagulationis gelatinæ matres, eas pituitam dixere. Incisa enim vena poplitis puellarum, in tepida, telis aranæ similes apparent ejusmodi fibræ, quas pituitam dixere. At primum annotare debuissent, inappositam lactis & cruoris similitudinem, nil docere, aut urgere. Eò quod aqua supernatans cruori, non sit pinguedo colostri, supernans lacti: quare vel dispar est agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum disformitate, non rite fundari humorum necessitatem, in cruore. Incuriæ enim Scholæ non advertunt, in cruore nasci partium heterogeneousitatem, postquam se disposuerit, ad mox adfuturam corruptionem. Idcirco heterogeneous ista accusat quidem contentorum factam in morte disparitatem: at nullatenus proinde vividorum humorum necessariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorsus sero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens est.

est, à multis sudoribus, & potus abstinentia. Ergone serum supernatans, urina, & sudor, relicta in cruore, erunt synonyma cum bile & felle? & unum quid cum ipsa sanguinis
 16 essentia? Ego quidem in herbis unicum saltem faecum clarificatum vidi hæcenus: ut pariter unicum cruorem nostri constitutum agnosco. Sanguificationem videlicet simplicem, & unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indistincto cremore, & unicoque stomachi fermento, factum chylum profiteor. Quam sanguificationem scio meram transmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem solam duntaxat heterogeneorum appositionem.
 17 Neque enim etsi pars chyli vertatur in lotium, proinde culpanda est difformitas agentis hepatis: sed recipientis sola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore, amplecti sunt ausæ. Nam etsi pars lotii materialiter remaneat in cruore; non est tamen de natura cruoris, prout serum in lacte: alioquin est essentialis pars lactis.
 18 Aquam ergo supernatantem (quam sudorem, serum, & urinæ residuum fatentur, adeò totam credunt excrementosam) turpiter æquiparant nunc butyro sæ parti, lactique supernatanti, elemento ignis adæquate: atque aliàs, sero lactis. Et longè turpius, utrumque harum, indistinctè assimilant felli.
 19 Fient ergo sub uno sanguificationis actu, eademque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis destinatione immediatè principaliter, simpliciter, atque semper intenti: vel fiunt locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia sic non essent unius, & eisdem cruoris partes constitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium & bilis fiunt simul, unum non miscetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua miscetur aquæ inseparabiliter; prout & fel urinæ. Cur denique lotium nunquam amaricat, si semper ipsi fel sit commistum, à quo tingitur, ut ajunt? Cum disruptio fellis in pi-

sce, nulla, utcumque exquisitior elotio, amaritudinem istam tollat? Unicaque fellis guttula, totam urinæ situlam, amare 20 alioqui pollueret? Quis denique ille tam exquisitus Separator, qui potuit aquosam bilem à lotio separare; non potuit autem lotium omne à cruore materialiter segregare? Quare demum bilis ista, sive fel cruoris, non ad renes, unà cum lotio rapitur (quod probat amaroris totalis absentia) si supra hepar credatur bilis cruori permixta? Consideremus ergo, quomodo à Jecore bilis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit sanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An verò in ipsomet corpore Jecinoris? An demum in ipsa vena cava supra hepar? Atqui quocumque horum locorum fiat ista bilis: saltem non est inde vena regressus, pro bile, ad fellis vesiculam. Debet enim à Jecore, motu 22 retrogrado, incertisq; ductibus, pergere ad fel. Cur saltem bilis ista utraque, permanens in cruoris massa, sua habet excrementa, & separata diversoria? Pituita verò, & cruor, excrementis carent? Si enim infra hepar, 23 utraque fit; quis ergo Separator, illam separat? & quorsum? cum ibidem simul generata, perfectè misceantur lotio. Sin autem in celerrimo transitu, per exiguos venarum, exilesque ramulos, in hepar distentos, fel simul cum sanguificationis actu fiat, simulque bilis atra; meminerit quæso Thyrones, exilitatis ramulorum, sive venularum, quæ vix urinæ transmittendæ satis sit, adeoque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, transmutationem, à cremore factam. Hoc alibi ex 24 professo, de sextuplici digestionem, toto tractatu explanavi. Et paragrafo 16. singulariter. Quòd è cibus non fiat bilis, ac 17. quòd fel sit viscus in forma liquoris, atque necessarius balsamus vitæ: nullatenus autem excrementum. 25. Explicatur curiosa opinio Scholarum, de usu fellis. 26. Quòd natura plus pro felle, quam pro phle-

phlegmate fuisset sollicita. 27. Quod separatio urinae, & serositatis cruoris, tota essentia differat à serositatis separatione à lacte. 30. Quantum fel importet, supra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves lotio & rene carete potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant; non autem felle proinde tingantur, multoque minus bile. 36. Quomodo stercus excludat fellis commistionem. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea sint, ideoque perperam à Scholis hæc fuisse præterita. Item liquorem porraceum non esse fellis, probat galli historia, & aliquot experimenta subsequencia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquit curiosus lector, citatisque locis reperiet. Etenim si Jecur utramque bilem, & pituitam, unà cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento despicit & deponit? reliquam verò in cruore reservet? cum aliqui simplicis & homogenei cruoris, vel nulla deberet esse partium singularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriusque bilis, eadem esset necessaria dualitas. Nec ratio aliqui patitur, quod idem singularis ciborum cremor, quotidie, atque semper æqualiterque, in sex partes secetur: cruorem nempe, utramque bilem in sanguine retentam, & utramque iterum excrementitiam & sua in hospitia reclusam, ac tandem pituitam. Præsertim ubi fel, tota proprietate, differt à liquore, sanguini extravenato supernatante. Quibus sex humoribus, si lotium addideris: jam ordinario constituentur ex unico cremore septem humores, peritque suppositum, quaternarii elementalis commentum, figmentique necessitas. Itaque si unico actu unius hepatis, hæc simul directo ordinarioque destinationis cursu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore generat illa tanquam necessaria, quibus ad esse, ut neque ad bene esse, nullatenus opus est? Sin autem sint alendo, cur

potius bilem utramque sequestrat in suas thecas, & primaria constitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubescunt sateri liquorem defectuosum, frigidum, adeoque mortis, erroris, & indigentia vitalis participem? Atqui volunt pituitam in venis recondi, ac recoqui in cruorem. Ergo nondum est hoc aliquid, crudum, indigestum, & incoctum adhuc, nondum humor verus, singularis, nondumque constitutivus cruoris: cum sit adhuc deficiens, non secus atque omphacium, vinum dici nequit. Etenim si aquæ pituitæ respondeat, prout & cruorem aëri assimilant: tam perfectus in se unus esse deberet, quam alter, tamque necessarius æqualiter, si sint elementales humores quatuor, ad compositionem & vicissitudinem nostri, æquè necessarij. Ludicrum sanè id continet, quod humor, à sui destinatione deficiens, in alium ordinariò mutaretur. Quasi aquæ non esset sua perfectio, destinatio, ordo, & constitutio: sed in aërem naturaliter à scopo Creatori proposito ferretur. Atqui alibi, in nostris Physicis ostendi, arte aut naturâ, nunquam aquam in aërem, nec vicissim hunc in aquam, mutari posse. Si ergo pituita aquam referat, quia continet & cruor aërem. Nunquam poterit subsistere pituitæ ullius in cruorem adoptio. Ac per consequens, fictum est quidquid de humorum atque elementorum unione, similitudine, commistione, complexione, atque necessitate est edoctum hæcenus. Imò si nondum pituita sit matura, temporisque celeritate præcoei, sit tantum in viâ ad cruorem: ideoque in venis relicta, mistique cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non solum hepar erit cruoris officina; sed canalis quilibet venarum, visceris naturam: quia proprietates, atque officio continet, hepatis præferetur in sanguificando, & cruoris perfectione. Imò nec pituita essentialiter esset separatus humor à cruore: non aliàs, quam

- uva acerba non differt essentialiter à matu-
 26 ra. Eodem ergo titulo totus Chylus sto-
 machi, erit pituita. Denique, cum pituita
 sit senio, defectui, & imperfectioni tribu-
 ta, morti quoque idcirco propinquior
 quàm bilis, hinc etiam naturæ magis ini-
 mica: visus esset rerum Opifex severior,
 qui ejusmodi hostem, per omnes venas,
 cruori adæquatè permistum reliquisset, nec
 illi receptaculum dicasset. Is inquam qui
 mortem non fecit, defectus necessitates ab
 27 origine copulasset naturæ humanæ. De-
 nique cum eo dato, proprium jecoris mu-
 nus non esset sanguificatio; perfectius
 & plus poterit jecur operari minus, in ve-
 næ cavæ anfractibus, quàm cominus in
 propria domo: nisi malint Scholæ, san-
 guificationem independentem venis tribue-
 re. Finaliter, si pituita non nisi sola differe-
 rat maturitate, à cruore non est essentialiter
 distinctus humor: ac per consequens,
 quaternarius humorum in ternarium mi-
 28 grat. Deinde, teste Galeno, sit in dies du-
 plo plus pituitæ (quod probat per tertiam
 nam febrem) quàm bilis. Quantum ergo
 pituitæ, non fiet in sanis, ac perfectè dige-
 rentibus? Quantumque pituitæ quotidie
 non generabitur in frigidioribus, si humo-
 res fiant juxta complexionum disposi-
 tiones? Imò exin sequitur: semper neces-
 sariò, ac naturaliter, omnem digestionem
 esse defectuosam, & vitiosam. Quia nun-
 quam finem, atque naturæ propositum as-
 sequetur natura: si naturaliter pituita,
 ut quartus humor cruoris, generetur. In
 temperatis alioqui deficere deberent pitui-
 29 ta, cum utraque bile. Cur quæso, cruor
 abundans vertitur in axungiam, cum longè
 facilius (ut ajunt de cholagogis) in bilem
 mutetur, & minori pondere naturam ag-
 gravet, quàm bilis, quæ tam obedienter
 parerit vocanti solutivo? Cur enim sobriè vi-
 vens, in temperata (quam vocant) comple-
 xione, quotidie utramque bilem, in sua re-
 ponet receptacula? An non inde potius li-
 quet, fel & lienem nutriri alio, viralique
 liquore, quam qui è sanguine proscrip-
 tus, excrementi conditiones acquisivit? Sed a-
 30 gedum, quis ille humor in Podagra, tam
 immuni dolore molestus? Ego quidem alibi
 ex instituto, probavi esse acidum, quare &
 juxta Scholarum instituta frigere, ideòque
 longè à bile, & igne diversum: attamen in
 Podagra, quam vocant calidam (quò nem-
 pe est acidior, eò quoque atrocior) con-
 queruntur acutissimi doloris, & caloris. Er-
 go vel bilis erit acida, nec amplius amara:
 vel quinti humoris oblitæ sunt Scholæ. I-
 dem esto, ac par judicium, in Colica, & tor- 31
 minibus. In Erysipelate quoque acidus est
 humor: quippe qui saponariis mitescit re-
 mediis. Itaque non est bilis, amarumve fel.
 Dein, in causticis, escharoticisque (puta in 32
 pruno, Igne perfico, &c.) est sal causticus,
 de sorte alcalium: non autem amarus. Prout
 nec in Cancro, Lupo, Phagedænicis cun-
 ctis, ac summè dolentibus. Sal enim qui ro-
 dit, nullatenus amarus est. Quapropter ef-
 fectus, maximè ignei in nobis, rident fru-
 straneum bilis commentum. Cum præfer-
 tim, qui ignis naturam imitantur, minimè
 sint humoris biliosi clientes. Itaque si è fru- 33
 ctibus arbor, ex operibus autem, atque pro-
 prietatibus, res quæque æstimanda sit,
 monente Verbo Veritatis; non video, quo
 usu, sine, necessitate, aut temeritate sinxe-
 rint bilem fabulam, igneam. Non enim ne-
 cessè fuit fabulæ instar, tres fingere humo-
 res quotidianos, ac domesticos nostri con-
 stitutivos, id est, sine quibus non vivatur.
 Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut
 ullam sui necessitatem suggerunt. At quod- 34
 nam aut quale viscus separabit utramque
 bilem superfluam, ab electo venarum cruo-
 re? Renes quidem separant lotium pro ve-
 fica. An ergo deerit utrique bili suis sepa-
 rator? Vel sponte, excrementosa bilis, va-
 det ad cloacas suas? Etenim non est lotii
 tanta necessitas tam in esse, quàm in sepa-
 ratore, quanta utriusque bilis: si bilis utra-
 que,

que sit necessaria ad esse simpliciter. Si-
quidem aves commodè carere potuerunt
lotio. Cur ergo natura fuit minus sollicita,
ut viscus faceret expurgandæ bili, quàm
fuit ejiciendo lotio? Ergone cystis fellis, &
Lien attrahent fortè utramque bilem ad se,
absque separatoris subsidio? Imo cum san-
guificatio sit actio simplex, univoca, & sco-
pi naturalis, non potuit sane unicum he-
par, producere simul, ex homogeneo li-
quore, quatuor humores, toto elemento
invicem diversos, ac separare procul à se
invicem, duos tantùm, velut nocuos. Alio-
qui, si hepar sat foret, separandis suis li-
quoribus, potiori jure segregassèt lotium,
fecissetque necessitatem rerum prorsus fru-
straneam. Denique, si non omnem è cruo-
re bilem sequestret, ne quidem in tempe-
ratissimo robore, peccabit necessariò sem-
per natura, vel in abundantia utriusque
bilis, in excessu caloris pro formanda bile,
& frigoris simul pro pituita: itemque pec-
cabit continuò, in separando. Adeoque
cum excessum necessarium, in justo (ut vo-
cant) temperamento, accuset utraque bilis:
non potuit hæc unquam fieri apta nu-
35 tritioni. Cum adhuc quotidie nutriamur
36 hisdem, quibus constamus. Semine vide-
licet temperato, vividoque, bilem utram-
que respuente. Eritque par ratio bili utri-
que, quæ est pituita. Ut si hæc perficia-
tur in cruorem intra venas: bilis non mi-
nus fiet cruor in arteriis. Nam si extra
officinam naturalem, propriam, & requisit-
tam, pituita in cruorem mutetur: multo
magis bilis flava apta erit, ut in corde de-
generet in sanguinem flaviozem arteriæ, at-
que in spiritum vitæ, eritque cor officina
37 restaurativa excrementi fellis. Sed vah
quam miserum est argumentum! dum san-
guis extraventus se disponit ad corruptio-
nem, cernuntur quandoque duo, tres, vel
plures liquores: ergo rotidem sunt nostri
38 constitutivi. Sanguinis enim totus muta-
tur in lac, & tum post sui corruptionem

subordinatas tantùm habet tres partes, se-
rum videlicet, caseum, & butyrum: nec
unquam plures. Quandoque enim totus
in ubere coagulatur in durum tumorem, ca-
sei forma: subinde totus in pus album,
flavum, subviride, &c. quandoque in li-
quorem pungentem, rodentem, aquosum
migrat: ut in Cholera, ulceribus, &c. aliàs
quoque in serosum liquorem salsum, totus
recedit, ut in Hydrope, multisque Hydra-
gogis. Non rarò quoque picis instar, totus
nigrescit, ut in cruore extravento, gan-
græna, &c. frequenter autem in cinereum
atque putidum lutum, ut in Diarrhœis. A-
libi quoque totus in flavum virus, Icterus
præfert, qualiter & demorsis à serpente of-
tentatur. Alibi quoque totus cruor, ci-
tra separationem heterogenei, mutatur in
Melicerides, atheromata, &c. Atque in
Diabete, totus cruor mutatur in lotium
lacteum. Prout sub tabe, totus migrat in
sputum subflavum. Fortene ergo, in cruo-
re rotidem constituendi sunt humores,
quot cernuntur ejus degenerationes? Tot-
que erunt liquores in aqua pluvia, quot
sunt crescentia è terra? Est namque cruor, 39
nobis aquæ instar: nec opus habuit diversis
seminibus in hepate, ut sit unicus æqua-
lis humor nutritivus. Sed in culinis ulti-
mis, suas assequitur requisitas diversitates,
quibus fungitur nutritionis officio. Adeo- 40
que frustra in sui initio, variis polleret se-
minibus, ac heterogeneitatibus, qui totus
homogenealiter tandem debet in unicum
glutinosum, album, ac transparentem sperma
nutritivum, pro partium simularium suf-
tentaculo, reduci, vel manere ruber pro
carne musculorum, ac viscerum paren-
chymate. Quocirca constanter nego, cruo- 41
rem, quamdiu vivit, aut in venis (etiam à
morte hominis) detinetur, coagulari: ac per
consequens, habere partes integrales dis-
paratas, ulla sui heterogeneitate; sed diver-
sitate omnem in cruore, fieri per ejus-
dem duntaxat interitum. Ergo, humorum

diversitas, est filia tantum mortis, non autem vitæ. Nec refert, quod subinde in corpore occurrant excrementa, vultum cruoris mentientia, unde scilicet per degenerationem facta sunt. Non enim urina, vinum est amplius; prout nec pus, aut mucus, aut sputa, sunt adhuc partes cruoris. Quia excrementa non sunt amplius, quod erant ante sui corruptionem. Eo quod res quæque essentiam, & nomen assumat à termino transmutationis. Quid enim arguit, si cruor per phlebotomum, aquam, vel alios fundos, sub sui corruptione segreget, si ejusmodi aqua proinde nec fel sit, nec bilis, nec amara, careatque proprietatibus fellis? Quæve est ista credulitas? Supernatat aqua cruori mortuo: ergo est bilis fellea, quæ sub falso gustu, amarorem fellis mentitur? Non est enim ista supernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus essentia, aut contentis, magisve cognata cruori, quam currus respectu hominis infidentis. Dolendum est itaque, tot seculis, neminem unquam degustasse istam aquam: sed avorum nugis sua inscripserunt nomina omnes: specie inquam medendi, destructiones ægrorum, sub falsis principiis tradidisse Scholas. Siquidem humores sunt exitiales ignorantiae, ignaviae, turpitudinesque, à mendaciorum patre introductæ, & à sequentium laxa credulitate celebratæ. Non enim etsi fundus cruoris subinde minus rubeat, erit proinde atrabilis: prout nec sedimentum lotii, est pituita. Sed dum vita cruoris recessit, non mirum singula, quæ in vitæ unitate custodiebantur, repetant conditiones materialibus, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præminetia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ post mortem heterogenea evadunt; & sensim in ataxiam contusionis properant. An enim sani judicii vir, credat vinum, cervisiam, herbarumque succos, suam melancholiam ad fundum

cum sedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea sediminis substantia? Quoad colorem verò, Omnis Æthiops cruorem habet fere atrum, plerumque autem absque fero. Nullus tamen illorum melancholicus. Omnes verò iracundi. Cruor enim, qui ab ambiente refrigeratur in pelvi statim, rubescit magis illo, qui ad fundum demersus diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium, Quod extravenatus cruor quilibet, statim in corpore nigrescat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiusque putrescit pars cruoris, quæ diutius post sui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris intensius nigrescat. Quod autem ater cruor non sit separatio ponderis in cruore, multoque minus atra bilis: novem circiter uncias cruoris recentis, & adhuc liquidi, in duas separavi scutellas: quarum unam in aqua frigida natandum exposui: alteram verò, priori æqualem tepore lento diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris ostendebat: illa verò nequicquam. Heterogeneitas ergo, in liquore mortuo, putrescente, ac putrescibili statim, est corruptionis adæquatum indicium. Quodque ideo nec habet vitale, aut seminale initium, signum, ut nec suæ primitivæ compositionis argumentum. Etenim originaliter componitur ex vitali semine: & resolvitur in putridum, atque cadaverosum liquorem aqueum: quod & sæpè in viventibus, pro parte accidit. Quid si cruor ex pallido rubeat, An id proin pituitæ erit ascribendum? An poma rubea erunt pallidioribus magis sanguinea? pruna subnigra, albicantibus magis melancholica? Etenim colores non designant fictos humores, aut elementa: sed imitantur proprietates vitæ mediæ, atque seminum destinationes. Ita est: Colores atque spissitudines, in materia, sunt opera Archei seminalis: non autem appositorum humorum confusa testimo-

50 monia. Recurre ad librum de inaudita febrium doctrina. Quod ducentorum rusticorum, sanorum sanguines, unico mane inspexerim, adspēctū colorum ac fundorum diversitatibus insignes. Quidam enim gelatinam subnigram & coactam referebant : sæpē etiam subviridi liquore permixtam, subinde tantum conspersam leviter. Cruor item alius per totum aquosus, alius mucosus erat, alius in fundo rubebat, alius in summitate magis. Alteri aqua supernatat, clara, pallida, subflava, quæ alibi in medio cruoris interclusa latebat. Alius cruor punctatim maculosus, alterque per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum, atrumve colorem alius propendulus : pro ut demum alius per strata

51 subviridis erat. Quapropter commiseratus sum deceptoriam hæc morrhoscopiam, judiciaque emissio cruore solita, humorum commenta, ac faciles agrorum credulitates. Ariolator namque cruoris inspector, mox peccantis atque superabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis speciem, magnitudinem, exitum, atque insuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædicere ex humoris conjectura facit. Quis-

52 quis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoscopiæ, capitis diminutione proscriptus sit illico, & nisi mox illico paruerit, per infamem secessum profligandus est. Quia Medicus ad manum habet suorum humorum peculiaries satellites, qui victos singulos & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim sic quoque visitationum crebritas stabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit albumen, quod assumto suo solutivo, putrefactum recedit. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, si rhabbarbo usus sit, flavum excernit, minusque tinctum, si scammonæata sumserit, non autem mucidum liquamen, quale ab assumtis

colocynthidis magistralibus (sunt namque cuncta composita officinarum, scammonæa, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis suffulta columnis.) Sæpē etiam, quem hic judicat biliosum, alter vocat sanguineum, sin autem pituitosum quem putant, viderint semel iratum, mox etiam bile æstuarē contendunt alii : Potataque scammonæa, unus alterum deridet, si separatim vocentur, quòd bilem à sanguine adeo copiosam eduxerit, sibi que ut artis gnaro, mercedem intensiorem deberi, occultè eo ipso insinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus, viget, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, posthabitoque specioso cruoris emissi indicio, & adspēctū, præstatur ex assumti solutivi proprietate venefica, qualem amurcam quisque sit dejecturus. Solutivum scilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductosque ostentat ad lubitum, & juxta prognosin imposturæ : glorianturque velut è tripode, agris prædixisse, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illosque cacatos, respondisse in haruspicio, ad præscita auguria. Misera sanè doctrina, inscitiæque pianda : quia miserimus ille, qui assumto tabefactivo, suum cruorem permixsit putrilaginis larva exauriri. At mirum saltem, quod Scholæ sordes aurium præterierint. Nam quæ flavæ, & amaræ, bilis recentiorē darent memoriam, fidemque firmiorem, quàm quæ cruori aqua supernat. Jam ergo in cerebro, alter est bilis custos, ac folliculus. At hæc sordes, non nisi sanguine absumto, in alimoniam cerebri, apparent : fel autem in esse pristino, permanere nequit, absumto cruore, cuius fuisset pars integralis : esset ergo auxilium pro bile, ab excremento formaliter transmutato petitum. Præsertim, quod solum fuliginis specie, per aures exhalat. Nam quo profundius scalprum in aurem mittitur, minus istarum foridum deraditur.

Sunt ergo ridicula & languida argumen-
ta, quotquot pro humoribus spem faciunt.
Colores etiam dejecti excrementi, effectus
sunt potati pharmaci: non autem testimo-
nia abundantiae, aut humoris electi, reje-
ctique conformitas. Hæc de doctrina feb-
54 rium, cap. de solutivis ad longum sunt
descripta. Sufficit mihi testimonium ex
ore Scholarum, quod inter cuncta soluti-
va, sola aloes innocua. Non ergo innocui,
qui hoc profitentur, interim aliis noxiis
quotidie uri non desinunt: non quia sana
ægris, quæ noxia docent, sed sibi reperiunt
55 proficua. Quid agimus, agemusque, in-
quient aliqui, nisi enim venam subinde
pandamus, & alvum subducamus, domi-
manemus, vulgirisus, & scenarum fabula
56 facti? In Scholis enim prælegitur libellus
de natura humana, Hippocrati calumniosè
adscriptus. Docens, quod unum & pari
quantitate solutivum exhibitum, diversis
anni stationibus, diversos humores emun-
xerit, ac semper post spasmos, unà cum sic
larvato cruore, vitam abstulerit. Quod so-
nat, sub specioso purgationis titulo, jus fac-
tum, putrefaciendi cruorem, colliquandi
carnem, sub impostura, & ad lubitum me-
dentis, alicujus coloris humorum, tandem-
que nisi dosis dolum venenumque tegat,
quod profluxurus sanguis sic mutatus, æ-
gro necem sit allaturus, ut quamquam præ-
fato libello dicatur, unum idemque laxa-
tivum, aliis atque aliis anni stationibus,
alios atque alios primò educiturum hu-
mores: est tamen constanter verum, omne
solutivum, supra debitam dosim, suum ene-
care sumentem. Adeò ut frequenter tabi-
da illius vis tam pertinaciter venis intin-
cta maneat, quòd restringi nequeat, & mors
colliquando subsequatur. Quanquam ipse
potus solutivus, necisque patronus, ferè
primus exciderit. Frustraque hoc casu
adhibentur restringentia: ubi non est
læsa retentrix: sed venenum impressum
continuo tabefacit. Quare requiritur po-

tius antidotus, quàm astringens pharma-
cum. Quod nempe peccando facit lethalis
diarrhœa: id ipsum laxativa, sub Meden-
tum artificio, involuto falsa humorum
thesi. Tandem educito humore reo, & ac-
cusato infonte, nequicquam tamen inde
plerumque mitior morbus. An ergo inde
non sunt conjicienda ludibria? & quicquid
de humoribus, illorum excessu, delectu, &
segregatione, est garritum? etenim quoti-
dianum est, quòd eventus frustrent ægro-
rum spem, ac Medentum pollicita. Ideò 57
que nec audent certò spondere sanatio-
nem, per abductionem humorum, suis la-
xativis, quos solos, in causam continentem
morborum, attamen accusant seridò. Quia
nimirum male edocti, & nimis ad falsorum
axiomatum persuasiones. Attamen ait Hip-
pocrates, si illa educantur, quæ educi oportet,
melius se habent, atque facile tolerant.
Quinimò nec audent, corpora seridò solici-
tate purgantibus, antequam morbus suæ
digestionis: natura autem victoriæ suæ
spem, fecerit, (idque absque Medentum
opera) futuræ criseos. Hoc autem, ne so-
luti-va, simulque sua Scholarum axiomata,
apud vulgus infamantur, si præcociter, an-
tequam corpora turgeant, id est, ante mor-
bi pessumditionem, epotis laxativis, sana-
tio non subsequatur. Itaque cum præter
venæsectionem, & purgationes, parum su-
perfit apud Medentes, remedi; ne tamen
Medentes nauci fiant, minora laxativa sub-
inde propinant, ut aliquid fecisse videan-
tur. Fatentur quidem protestanturque, il-
la minorativa, morbum à radice non de-
truncatura (quasi aliàs majora laxativa,
morbos, falcis instar demeterent) sed hu-
moris peccantis diminutiva, atque hæc-
tenus auxiliatura: Puta, si non ad sanitatem;
saltem ad mortem ægri, vel Medentis culi-
nam. Clam enim Medici fatentur, parum 58
auxilii è pulsu, urinæ inspectione, & cru-
ore haustum: Inspexisse verò, lotium, &
cruorem sub Gordonii regulis, sive im-
sturis,

sturis, ne scilicet prædecessoribus sapere viderentur minus. Quæ sanè dolum, atque superbiam fraude velaram, continent. Impuri saltem Medici inventum tulit, hominem, stercoreum nomine vocari, & distinguui. Biliosum nempe, Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum est enim, per laxativa phar-
 59 maca, cruorem, & carnem, sine separatione heterogeneitatis, in putrilaginem istam flavam, ac putidam, resolvi. Estque argumentum hebes, inde intulisse. Si sanguis
 60 & caro, liquata per anum recedant, fiantque flavus liquor, aut mucidum excrementum: ergo caro & sanguis constant, & componuntur iisdem materiis: quæ sunt
 61 vera bilis & pituita. Siquidem, præterquam quod cruor non esset verum compositum naturale: sed appositum è pluribus difformibus essentialiter: etiam non posset retrogradi iterum in bilem, unde compositum ajunt cruorem. Vel alioquin esset immediatus recessus, à privatione ad habitum. Ergo vel ex bile, nunquam factus fuit
 62 cruor, multoque minus caro, quæ specie differret à bile. Et per consequens, si tota caro & sanguis, quandoque in istam putredinem (quam bilem nominant) transmutentur, & ejciantur, adeoque tam arte, quam morbo, tota caro liquecat: necesse est alterutrum: vel istam bilem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem & carnem esse: vel bilem, semel in cruoris ortu, mortuam & transmutatam, iterum immediato regressu, revixisse, tam à liquatione carnis, quam cruoris. Necesse est inquam, vel quatuor istos humores persistere semper in propriis suis formis, sub specie tamen ac velamine, tam carnis, quam cruoris: vel demum quatuor istos humores, suum esse, ac formas, exuisse, sub introitum formæ cruoris, & carnis. Si prius dixeris: Jam cruor non est compositum naturale: sed appositum ex pluribus. Sin verò posterius velis: est impossibilis im-

mediatus regressus cruoris & carnis, in bilem, aut alios humores constitutivos sui. Unde rursus sequitur: Quæ per poculum laxativum ejciantur, non esse bilem; sed cadaverosum liquamen putidum, vi pharmaci sic deturpatum. Galenus enim vide-
 63 tur bilem utranque aut pituitam, rejicere in complexionibus naturalibus hominis, usque adeò & in meram intemperiem referre. Siquidem ait unicum mel, in sanguineis, totum verti in sanguinem, quod in cholericiis totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propensionem materiæ, quam in vitiosam hepatis intemperiem, hujusmodi humorum nativitates, tanquam indifferentes relegat. Unde consequens: tres ad minimum Intemperies semper ac simul confluere, quæ singulæ singulos pariant humores. Imò verendum, ne Galenus allidatur ad scopulos, & submersus pereat, dum docet, totum sanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in sui constitutione putridam: imò & mel, in biliosis, totum, intra paucas horas, putrere: non autem in sanguineis. Adeoque tam complexionem biliosam, quam ejus bilem, esse meras corruptiones. Saltem quantum bilis quotidie in sangvificatione sit: tantundem, ex placito isto Galeni, putrescit. Ac per consequens, non est bilis, humor constitutivus cruoris sani, ac benevalentis: sed adjacens vitiosum. Etenim dum cruor putridus, teste Galeno, vertitur in bilem: intelligitur ista bilis, vera bilis; non autem ens putridum, cum putrida bilis alioqui non magis censenda sit bilis, quam homo putridus, homo. At postquam optice scivi, quòd
 65 nullum ens, existens in sui perfectione, at-
 testetur partes dissimilares suæ radicis seminalis, si quæ superessent: Sed quod semen disponat suam materiam, ut ex ea hoc unum quid fiat, & non per appositionem; sed per veram formalem transmutationem: scivi perfecte deinceps, etiam quòd
 diversi-

diversitas, in cruoris corruptione subinde elucescens, nunquam possit attestari, multoque minus ostentare, partes constitutivas materię ex qua. Non magis quàm vitulus strangulatus, etsi in apes mutetur, proinde est compositus ex apibus. Vel mel, si cum rore majali, una in gramine nocte, plenilunium rulerit; mutetur in anguillas: cum pane autem fecalicio, in formicas transseat. Indusium verò muliebre, occlusum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures è lino & menstruo, suam desumunt materiam. Eritque composita anguilla, formica, &c. è melle, sic ut iterum anguilla mortua iterum ex sui corpore, mel exclu-

66 dat. Errat proinde Paracelsus, qui ciconiam assam in serpentem, & anates in ranas, spatio quindenę, ait recedere: quod aves ejusmodi cibis vesci solitę essent, illasque bestias ideò in se seminaliter continere debeant. Id enim experientię facti, & Philosophię repugnat penitus. Non equidem origo rerum est ex iis, in quę resoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes constitutivas sic fieri unum quid, ut ab unica generati forma auctentur plenarię. Ideoque quicquid sub generationis relatione, non est immutatum ab esse pristino, id planè manet exclusum, atque deses. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac semine, constituuntur. Adeò etsi consentur partes integrales, quales sunt ossa & nervi: illa tamen, non solum connexionis methodo; sed specificę unionis vitali vinculo colligata, transseunt in alienam familiam: suntque ens ipsum, unde partes seminis prioris repeti, est naturę prorsus impossibile. Non est itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, specie elementaliter differentibus: multoque minus est cruor resolubilis in humores illos, unde creditur ortus. Sed per consequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo,

producitur, ut non est humor unus de quatuor illis fictis: sed putridum cruoris excrementum. Multò minus est basis fundandi argumenti, pro humorum possibili existentia. Lquidò proinde constat, Scho-

67 las cruorem non intellexisse, ut ens naturale, unum, & compositum naturę: sed pro ente artificiali, ex pluribus consarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia, certum est, proprietates, requisita, sanitatem, morbos, remedia quoque, unà hactenus mansisse incognita, falsisque medendi principii per conjecturam tantum fuisse medicatum. Sed agedum unica vis Jecoris, in sanguificatione regulariter, directè, atque ordinariò producet quatuor simul humores, horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum memorato) pendet ex quadruplici varietate unius efficientis. Itaque

68 necesse est, regulariter, ac quotidie præpollere in unico hepate, quadripartitam, expressam intemperiem complexionalem: quarum scilicet qualibet, invita socia, suum apta sit fabricare humorem. Cumque plus ordinario pituitę generari scribat, ideoque & quotidianę febris causam abundantiorrem statuatur. Sequitur, quod intemperatissimi etiam cholerici complexio pituitosa erit adhuc præpotentior. At cum jamdudum cessent, conculcataque sint elementorum figmenta, unde qualitatum & humorum speranda esset reflexio quaternarii: Nulla jam porrò ratio supererit, cur magis ad quatuor humores, quàm ad tres, vel ad decem vergeret, cujuscumque demum dispositionis, heres illa materia exstiterit. Quia sublato trunco fundamentalis, quod scilicet non sint, nec fuerint unquam quatuor elementa in Universo, neque ex iisdem corpus nostrum ullatenus constituatur materialiter, aut efficienter. Simul ruit etiam tota humorum generatio quadruplex, in Jecore. Quippe, quę ad elementa, horumque suppositas fictasque qualitates, connexasque luctas, semper respexit. Quam est denique

denique inconsideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam esse atrae ac pessimae bilis; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere: ut nempe Splen sanguificando, Jecoris succenturiatum administret, dum scilicet male se habet Jecur. Quasi in nobis jure substitutionis, vis Jecoris vitalis alio glisceret, & praecipue in sordidam, quam ajunt pessimarum calamitatum thecam. Bone ac piissime Jesu, tanti confusiones in medendo admittes, adhuc dudum? Respice populum tuum, sub tam densis falsitatibus ingemiscentem, & recordare genuinae benignitatis tuae. Cernunt namque Scholae in artificialibus, arcam variis frustis compactam, dissolvi iterum in suas partes: putaruntque ludicra stupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigisse, bilem nempe repeti de cruore, imò & e carne quoque; semperque ideò perstitisse bilem, sub transmutatis formalibus initiis: & ex bile ideò cruorem iterum materialiter surgere, ac resurgere. Alius verò vidit, salem in aquam resolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquae ebullitionem, rursus salem apparere. Idem idcirco in suis humoribus fictis, contingere autumarunt. Quasi bilis immutata essentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad lubitum Medentis, per solutiva sua, inde

71 spes rediret. Sed eamus ad manum. Sumatur purata flava bilis, cruori extravenato supernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris: nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginosa, vel porracea, multoque minus atra illa acida, quam ajunt, terram fermentare. Quae si fiat in Liene: ergo non est sanguificationis pars aut cruoris. Sin verò fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem similari chyli materia: sed à diversis agentibus: etenim cum in hepate sint exiles ac tenuissimi vcnarum ramuli, continuo lotio transmittendo occupati, nec venae hepatis directè in Splenem

respiciant: non video, quomodo atra bilis, ab hepate separata, ad Splenem deferatur. Potissimum ubi magna lotii affluentia, & 73 cruoris abundantia fursum deferatur. Utraque autem bilis deorsum, ad sua separatim collegia, opposita confusione, in tam exilibus venis, officinae sanguificationis, ferri deberent. Non ergo à Jecore deferri potest atra bilis, quam dicunt excrementitiam: quin potius Lien alitur ex venis, & arteriis lienaribus, juxta consuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proscripto excremento, neque est cloaca corporis, pessimique humoris. Si namque Lien à Jecore, atram bilem desumere debebat: quare non est vicinus hepati? Quare solus Splen, inter viscera, nutrietur excremento horrido? Et quà tandem depellet supervacaneum hoc perniciosum recrementum? An per stomachum, ejusque orificium, tam nobile ac sensile, jam latrina ultimi erit excrementi? Adeone malignum hoc labumen, appetentiam suggeret stomacho? Quorsum enim recoquetur scoria, jam toto genere, proscriptione, & proprietatibus rejecta? Stomachus vicem cordis amulati conceditur: ergone conveniens fuit, quod stomachus, conceptusque ejus cibus, totaque totius inde oeconomia, contagio maligni recrementi quotidie contaminarentur? An enim id non fuit naturam, ejusque creatorem, à creationis initio inexcusabilis incogitantiae insinulasse? Nonne folliculus aliquis separandis facibus fuisset aptior, si ulla esset atra bilis, quàm quod nobile viscus Splenis, tot arteriis praegrans, & nobile viscus stomachi, pessimi excrementi fierent refugia? Sed quo telo, tanta defen-

74 dunt Scholae deliria? Ajunt enim Aliquando visum, atrum succum, acidum, vomitu rejectum, qui in terram decedens, eandem fermenti modo atrolleret. Unde multa consequenter collegerunt absurda. 1. Quod istud acidum excrementum, à colore vocari deberet melancholia, sive atra bilis.

2. Quod fiat quandoque à propria sua materia: sæpè tamen à flava bile recocta. 3. At non scitur adhuc ex utra materia, ut neque
 75 coquina illius ferculi. Cum flava bilis alioqui, citra confusionem, non posset deferri ad alienum Lienis hospitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidissimam, & igneam, ajunt, per cocturam redigi in terream humorem frigidum, & siccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amarissimo felle. 7. Cur igitur bilis flava (fel inquam) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctionem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, si recoquendo in pejus festinet? Quare natura, quæ semper facit è possibilibus, quod est optimum, non expellit cum sordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien sit atræ bilis officina: non est illi tantus quotidie calor, qui sit retorrendæ bili satis. Aut si caleat, quomodo è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cùm potissimum Galenus velit mel, diversis auscultans intemperiebus, mutari in diversos humores, intemperiebus illis conformes? Quasi decoctum liquidum, vires sacchari amitteret, oppositasque indueret, eo quod in syrupum vel illinctum inspissetur. Quare fel hætenus, quocumque artificio recoctum, nunquam aciditatem assumsit? Qua enim via, quove ductore, vel impulsore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquisitè permista, & homogenealiter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, si Lieni sit proprium condere atrum spissumque liquorem frigidum terrestrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quod sibi non habeat vicus par, in tanta pulsum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra differet à flava, si uno caloris puncto fiat hoc aliquid? Nonne id est calori coquenti, totum naturæ

negotium concedere, absterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Lienæ, allabenti peregrinæ bili, si aliunde, è venis & arteriis, suis necessitatibus sit satisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præstolabitur adventans bilis, si gratus hospes jam domum obfederit? An Lien, innato venarum & arteriarum sanguini valdicet, ut adventantem bilem in se recipiat, ad excoquendum, in atram sordem? Quid si bilis torreretur dicatur, in ipsis venis: cum omnium venarum calor sit dumtaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec est ratio, cur venæ à Jecore furentur ministeria sanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens sibi novum hospitium. Nec demum hætenus comprehendi possunt venæ, coctrices flavæ bilis, in atram. Quis demum fomes ille, qui bilem flavam absque necessitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, scio nil moveri à seipso, nec stultos esse calores, nulli fini intentos bono: ut nec digestionem, ab ipsa natura propositas in objecta ridicula. Etenim si venula sit, qua Lien, in stomachum, inspiret digestivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video, cur idcirco tot atræ bilis fragmenta conveniant: unde catenatim tot calamitatum turmæ sunt secutæ. Quam ineptum enim, finxisse teterrimam naturæ scoriam (ut faterentur) repudiatumque, ac horridum excrementum, stomacho in deliciis esse? appetitum ejus curare? Adeò nobilem partem, inquinandis tam ciborum, quàm functionum vitalium potestatibus, subjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, est ejusdem speciei cum illa, quæ gignitur è bile retorrída (nisi malint jam & quintum admittere humorem) vel est diversa. Si ejusdem speciei. Jam idem hoc aliquid, erit acidum frigidum & terream, eritque igneum amarum, fietque pro-

xtmè è diversis materiis, dispositis ad suos
 fines diversos, Idque per unicum agens ele-
 mentarium, simplex, & non seminale. Erit-
 que Galenus cum suo melle, in bivio. Item-
 que bilis flava erit subordinata, ex sui in-
 dole, ad bilem atram, tanquam ens perfe-
 ctus, per elaborationem: adeoque flava bilis
 non erit unus de quatuor: sed semihu-
 mor. At saltem non percipio, cur scoria su-
 pervacanea fiat quotidie, debeatque esse, de
 nostri constitutivis. Quæve sit hebetudo,
 quæ coegerit fingere tot fabulas? Profectò,
 utut ista Medendi pagina volvatur, tota,
 absque necessitate, volutatur inter stercora.
 Est quidem fermentum acidum, vitale, ac
 spiritale, in Splene, quo stomachus coquit:
 quo scilicet deficiente, etiam corrumpit appeti-
 tus. Ideoque Senex ait. In febribus ructus
 acidos, nidorosis supervenientes, bonum.
 Est nempe fermentum, à Liene inspiratum,
 magni tituli & usus totalis subjectum: ne-
 quaquam atræ saburræ, melancholicoque
 77 excremento dicandum. Paracelsus scribit,
 hominem commodius carere potuisse re-
 nibus & Splene. Quod præter suum idio-
 tismum, implicitam continet blasphemiam.
 Nam quicquid fecit Deus, fuit, erit,
 78 que longè semper optimum. Si enim Scholæ
 effudissent unquam Chrysulcam, facile
 comperissent, quod acor terram dissolvat:
 non autem fermentet. 2. Quod fermentorum
 sit actio, in habentia symbolum. 3. Terram
 non esse fermentabilem, quia à fermentis
 fructuum, elementum non est fermentabile
 ob constantiam, simplicitatemque sui. Etenim
 si fermentum panificii non fermentet ligna, aut
 lapides, quodnam ergo reperietur terræ
 fermentum? Siquidem ista est fermentorum
 conditio (non considerata à Scholis) quod
 fermentum, ex quo semel est susceptum, ulte-
 rius continuo fermentet, nec cesset, quam-
 diu consimile sibi objectum reperit. Quare
 elementa concipiunt quidem aliena fructuum
 fermenta: sed nullatenus iisdem

proinde fermentantur. Quia omnia fermenta
 sunt elementis inadæquata. Quia carent
 transmutatione, seminibusque sibi adæquatis.
 Alioqui si terra esset fermentabilis, cadavera
 inhumari non possent, quin torus mox terræ
 globus, lethifero tabo, nobis fieret deleterius.
 4. Ergo Galenus hæc nunquam scivit,
 nunquam chrysulcam, imò nequidem rofaceam
 cognovit, nunquam fermenta formalia olfecit.
 5. Nec atra bilis terram ullatenus fermentat,
 si nusquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per
 dissolutionem ab acidis ebulliant. Porro,
 ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo 79
 in pane & aqua, quadruplex lateret humor
 in natura, eodem jure, omnis herbarum
 succus semper quadruplex esse deberet.
 Quod somnium esto. Donemus itaque,
 quod ex solo pane, & aqua simplici, fiant
 quatuor ficti humores. Hi inprimis non
 fiunt seminaliter, atque dispositivè, ex aqua
 simplici elementalī: ergo ex pane resolu-
 to, & solo, fiet chylus; & hic deinceps
 mutabitur in quatuor humores, ex titulo
 agentis hepatis. Ideoque jam exorbitans, ac 80
 anomalum jecur. Siquidem cujuslibet
 agentis naturalis, univoca tantum, atque
 simplex est actio. Necessè est ergo, vel in
 hepate esse quatuor simul agentia sangui-
 ficationis, vel ruere quaternarium humo-
 rum, in ficta rudera. Nam si è simplicitate
 præfati chyli non fiant quatuor humores,
 sponte naturæ, neque ex vi quadruplicis
 agentis, in Jecore collaborantis. Sive, si
 non fiat supposita fictorum humorum
 quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis.
 Rectè, quicquid negatur sub disjunctio-
 ne, negari potest copulativè, ob negati-
 vi amplitudinem. Igitur concludo: Si ex 81
 connexione agentis simplicis, & materiæ
 univocæ, procedat actio sanguificationis
 vitalis: ea certè, ut erit simplex; ita & non
 nisi unici humoris mater esse poterit. Sin
 verò propter eduliorum diversitatem, va-
 rietates humorum in cruore singamus:

- Jam ex tot edulis simul sumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt in
 82. cruore. Sed volunt Scholæ, sub unici caloris digerentis gradu, plures cibos mutari in chylum, ejusdemque caloris moderamine produci in hepate semper quatuor humores. Idque tam in Sueco, quàm Æthiope. Patentur demum sanguificationem, proprium Jecoris opificium. Lienis verò, tantum per inordinationem, atque suppetias, licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, sit impeditus, & stercoribus Lien involutus. 1. Inprimis ruit Galenus, cum suo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti scribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementalī. 3. Non ad cassum quaternarium elementorum, est recurrendum. 4. Alioqui tam hepatis esset naturalis sua bilificatio, &c. quàm est sanguificatio. 5. Cruor erit, non nisi confusa humorum connexio, generatum anomalum; non autem compositum naturale, sed necessitatibus agentium, atque finium, orbarum. Profectò utrobique magnæ nugæ magnas involvunt curas, & magna absurda. Quæ si pertinaciam induant: jam amentiam, si non & malitiam foveant. Nugæ igitur humorum, à cacodæmone inventæ, in paganos diremtæ sunt, & à Scholis hæcenes subscriptæ. Etenim diabolo aptæ, quia confusiones Medendo, fallacias & mendacia continent; ideòque necesse quotidianas pariunt, lumen naturæ obscurant, signa plausibilia præsupponunt, omnibusque exemplis à pari destituuntur: tantòque illæ fabulæ aridiores, stupidiore, perniciosiores, ac temerariæ magis, quò in cladem mortalium creduntur tenacius.
83. Vertiginosus itaque totus Galenus, qui totum mel, nunc in sanguinem, nunc in bilem, verti asserit. 1. Primo defuit huic temerario assertori nuncius, qui certiores redderet, quid, quantumque de mellis totalitate esset factum. Adeòque temeritatis & pigmenti totus est suspectus. 2. Deest

affirmanti veritas. Siquidem in natura deficit bilis, ideòque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina solis attribuit elementariis qualitatibus: ex solo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica sanguificationis actione, constitui scribit constanter. Cum tamen actualis calor, in unico membro, nequeat non esse simplex, uno eodemque tempore. Difcat ergo Galenus, verius somniare de melle, & sanguificatione. Nec abscedat ad 84 puerilia, credendo quatuor victrices & contrarias complexionem elementales simul in hepate stare, quarum singulæ, ex univoco chylo, suum sibi effingant humorem, in unicuque cruoris subjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci solutivi placitum. Desistat inquam credere, quod ob solum simplicemque calorem diversificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miser ille Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, simul totidem calores, supposito entis diversos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Advertite sodales, quod nullatenus cogamur, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhœa, cholera, & vomituum sæculentiis excernuntur, non sunt humores Scholis jactati, sed sunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, sunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit, Id heic, laxativum, multo scilicet compendio, exsequitur. Neque enim morborum janua, fictis humorum persuasionibus clauditur. Cum juxta Philosophiam, Nunquam ex ente transmutato eliciantur illa, unde in fieri esse, naturaliter constituitur. Porro quantumvis sat alibi probaverim, non esse elementa quatuor, nec eorundem congressum, ad fabricam corporum, quæ mista creduntur. Indeque consequens, non esse disparem Jecoris actionem, in procrea-
 tione

- rione semper quatuor humorum. Attamen quò scholæ cernant, quali fulcro nitatur tota illarum in Medendo basis, agam ex mera illarum concessa & tradita doctrina. Enimvero, si non permaneant elementa cum suis formis in misto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipsæ formæ sint immediata subiecta inhæsionis suarum proprietatum. Sin vero maliunt, elementa permanere cum suis formis in misto: jam vel formæ istorum non erunt actus substantiales, at solum vincula elementorum. Redibunt namque semper integra, è singula suppositi conqussatione Obdormient scilicet tantisper formæ elementorum, dum præsiderebunt formæ misti: ergo cum forma misti sit necessariò purus & simplex actus ultimus: non potest esse quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remota materiæ illius principia, essent ipsa actualia elementa) & per consequens, non est ratio fingendi quaternarii humorum, ex parte agentis. Eo quod actio sanguificationis, neutiquam sit elementalís: sed vitalis & fermenti jecorari: cujus omnimoda simplicitas non potuit respicere finaliter humorum quaternionem, ex uniformi optimèque unito chylo oriundum. Adeo, etsi in misto essent 20 elementa, non proin totidem humorum necessariæ 86 essent produções. Stupida ergo, & diabolica persuasione, est speculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad misturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores semper, ac ordinario prodire debere, atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter constitui.
- 87 Inde nimirum sanationis atque morborum necessitates dictari. Obijcient forte. Admittis causam fonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenosa, cruorem autem, atque vires vitales, subtrahunt. Sed ab equo Hungariæ didicere venæsectiones; ab aye, clysteres, &c. Ergo. Verum
- dicam cum Propheta. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est Intellectus. Nolite discere à magistris talibus. Subscribet enim meo voto pars imidia Continentis. Quippe sub Imperiis Ottomannico, Abyssino, Indiarum parte potissima, est venæsectio inusitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promptitudinem, vigilantiam, & laborum constantiam, tam ad agendum, quàm tolerandum, discite ex Historiis. Meritoque mecum lugebitis nationes, olim bello formidabiles, hodie, sensim, sub Medentibus, evasisse ad quemvis ventorum axem moribundas. Etenim Septemtrio, & Occidens, quæ in totum mundum solent spargere suos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, simulatque phalanx peregre proficiscitur. Obijcient demum. Si præfidia universalia demas, nec ad humorum ablationem te dirigas; quo ergo medio, superabis morbos? Respondeo cum præfatis nationibus, Naturam esse morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non consternandam. Finium promotione opus esse. Si enim sordes primis adhaferint latebris: insistendum resolutivis, & abstergisivis, natura tuto satagente reliquum. Sin verò penitiori recessu aliquid pertinacius occultiusque resisterit: assumenda sunt alcalia volatilia, quæ instar saponis, cuncta abstergunt. Mirum 89 sanè, quantum sal tartari, vel unci, volatile factum, non præstiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obstruentium conrumaciam, dispergitque apostematum suscepta conciliabula. De hoc salis (& non olei) spiritu, verum est illud Paracelsi, quod quocumque non attigerit, vix alius potentior perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium potestatum suppetiis curantur: modo per diaphæresim, cruoris clarificationem, balsamique novi tincturas, ac redintegratio- nes intendatis. Majora autem arcana, ad

remedii universalis fastigium quodammodo ascendunt. Discite. Nam vendit Deus fudoribus artes.

Superfetatio supplementaria, ad humorum fallaciam.

C A P U T I I.

1. Medentum incuria plangenda. 2. Mistio elementorum obiter rescitur. 3. Non, Christianis commenda ignorantia paganica. 4. Catarrhi deliria ex humoribus prognata. 5. Ignoratis custodibus errantibus, fuere Catarrhi tandem stabiliti. 6. Infringitur quaternarius humorum per contusionem membri. 7. Ariete concutitur bilis flava. 8. Trebatur usus fellis incognitus. 9. Bilem, non esse fel. 10. Alsurditas Scholarum. 11. Error Galenicus. 12. Consequentia argumenti Scholarum ludicra. 13. Scholas pra ignavia indagandi, ignorasse contenta urina; & neglexisse uroномантиam. 14. Errores multiplices Veterum. 15. Argumentum ex regula falsi. 16. Defectus Scholarum. 17. Bilem, à Scholis offensam, esse cruori per accedens, non autem de essentia. 18. Iterum per suppositionem falsi. 19. Schola debebunt, velint nolint, deglutire duo Auctoris axiomata. 20. Iterum conniventer supponitur error Scholarum. 21. Iterum supponitur. 22. Absurda aliquot, atque pudenda, preparentur. 23. Scholarum recta blasphemia. 24. Fel, viscus vitale. 25. Pagani non fuisse illuminatos dono Medendi. 26. Mucum, nec pituitiam, ut neque cerebri esse excrementum.

ENIMVERO tantopere radicus est humorum numerus, quod semel eodem refutasse non sit satis. Adeoque cum non satis doceatur, quod non satis discitur, cogor repetere per superfetationem, quæ jam superius ad longum demonstrare attemptavi. Siquidem in hoc cardine, totus ¹ medendi versatur rhombus. Etenim miratus sum sepiissime, quod pugna elementorum, mistionum, & complexionum figmenta, per tot sæcula, orbem christianum dementarint hæcenus. quodque horum falsitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur, paries dum intus ardet, cuique suus. Tantoque perniciosius perpetuarit hæc cæcitas, postquam

Medici sua omnia in rem Medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, universam morborum familiam, horumque sanationes, in suas nugas, astipulante mortalium credulitate, transtulere. In se quidem planè erant ridicula, ac scenica, nisi lacrymis, luctu, planctu, ac Miserorum commiseratione, totum, per vices vicisque, populum Christi replerent quotidie, familias destruerent, viduas, & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas, cæcasque Medentum temeritates has, ficti sunt humores totidem, ad numerum scilicet quaternarium elementorum. Horum nempe ametria, morbos forte universos constare, ut & consequenter sanitatem, ex sequestratorum putatiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegratorem, ac conservationem (utut vitæ brevitate causaret præfata humorum cruorisque sequestratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus scelestum! Itaque non sat semper, credulorum fallacias passivas, perniciosasque Scholarum inventiones, & continuatas demum subscribendo ignavias, in stuporem usque, & gemitus frequentes, sum seriò detestatus, & apud Dominum Jesum meum conquestus, quod genus humanum, sub dæmonii fraudulentis technis, tanta credulitate, sese substraverit tam pertinaci & atroci crudelitati, substatque æquè constanter etiamnum hodie. Præsertim ubi in exterioribus, nullum hujusmodi nugæ reperirent fomentum. Rogavi itaque elementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem suscitare, cui dos esset, refellendæ tantæ mortalium atque Scholarum hebetudini. Certè enim inprimis constitit mihi ex tanta, tamque constanti cæcitate, non mortales planè nihili, nec quicquam sapere, ne quidem in naturalibus, nisi supernè manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte illuminet. Siquidem ² inprimis existentia ignis elemental, pro-

pe globum Lunæ, superantis sua sphaera, regionem aëris multoties, prorsus in se ludicrum commentum continet, tantoque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidissimum clima, penetraret incessanter, vocatus scilicet accersitusve, vel sponte descendens ignis, contra propriam suppositæ suæ levitatis regulam, adeoque violenter aëri commiscetur, simulque inita pace, pacisquæ fœderibus, unâ violenter descenderent eminus deorsum, Ignis & aër, ad singulorum seminum imperia, mistionumque constitutiones, singulis momentis novas, etiam insolitas. Dolendum sanè, atque summè miserandum, quodd diabolica hujusmodi mendacia, quæ in Aristotele ridenda & convivenda erant, etiamnum hodie, à tot seculis, perseverent, nondum destiterint, nondumque surrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati non sit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chlamyde, obvolvi potest. Potissimum, quod ab hisce scholasticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coacti, sui natura viderentur, & consentirentur officiis, itemque proprietatibus mistionum, ac velitationum, intestinam mortis, morborum, ut quoque sanitatis spem, atque regulas continere. Quæ tamen non nisi innato Cacodæmonis odio, ac suggestionem, perque continuatam Scholarum subscribendi ignaviam steterè credita, velut naturæ principia, Deo Conditore sic permittente, ordinata. Adversus quæ cuncta, unicum sufficere deberet, Quod nimirum Ignem, extra numerum elementorum, imò & substantiarum censum, submoverim, impossibilemque elementorum commisionem, pro corporum (quæ mixta creduntur) constitutione requisitam, demonstraverim. Sic ut nemo sanæ mentis deinceps, necessitatam paritatem humorum, cum elementis possit, aut debeat admittere. Etenim fuit humo-

rum, quam elementorum fallacia, abtrusior in populo, minúsque pervia: sed quod à Doctis, ac judiciosiis, consensu fuerit, habendum pro commiseratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deslet; ita hebetudinem Scholarum, atque constantem indagandi ignaviam, sive incuriam, incusat. Quod autem Catarrhi demens deliramentum, pariter mundum mirè affligerit, ac mecum sæpius occasiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta scholarum hæreditaria cæcitas, & in asserendo, tam inveterata pertinacia prodirent: Tandem cognovi, utriusque Custodis errantis ignorantiam, fecisse occasionem labendi, in miseram, subscriptamque decidentium humorum confessionem. Nimirum sæpè quis per auram frigidiorè, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris percussus, credulusque, putat, juxta Medentum assertiones, defluere creditos humores ad loca, frigore percussus. Cum aliqui frigus, ut est natura sui repercussivum, potius procul à se averteret decubitus humorum, Catarrho subservire putatorum. At multa hodie phlebotomia, frequensque solutivum, sicut robur partium minuunt, minutumque in posteros dimittunt: ita non mirum sanè, ab iniqui aëris endemate, vel aliqui frigoris excellenti injuria, partes percussas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum ac digestionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, causam mali ibidem nati, non autem aliunde isthuc deflui, patefaciant. Licet interim ista producta aliena nil commune habeant cum quatuor suppositis humoribus: multoque minus horum convincant defluentiam posteram. Quorum tamen falsitas, tanti est momenti: quod assertorum humorum thesis nequeat non hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in suis medendi principiis, necessario abusu perniciosissimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus,

sanitas,

sanitas, vitæ, atque tandem mortis necessitas consequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo. Atqui principio refutam Scholarum thesin, qua fingunt cruorem è quatuor diversis & con-
 6 nexis humoribus componi. Videmus nempe, quod post contusionem membri, primo sequatur tumor, qui statim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, postea nigricat, ac postremo flavescit, longèque in circulos dispergitur. Itaque juxta humoristas, cruor iste primò in atram bilem migrat, & hæc tandem in bilem flavam. Sicque humor liquidior pertinacissime resisteret, essetque atra longè facilioris dissipationis, quàm flava. Sicque non atra ex flava: sed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod est invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius cruorem omnem immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per sui alienationes, contendere scribit. Huc spectat doctrina inaudita de febris. cap. de solutivis. Ubi nempe ostendi, quod juxta virus solutivorum, diversimodè cruor transmutetur per sui corruptionem. Id nimirum in confusionibus contingit, cruorque extraventus, ac vitæ sodalitis sensim destitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quàm cruoris corruptelis variis, auscultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ diffinitas, compositionem cruoris testari possit,
 7 aut debeat. Enimvero Scholæ supponunt pro Medicinæ institutionibus: Quod flava bilis sit unus de quatuor constitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideòque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, sit ipsamet bilis, imò fel ipsum, essentialiterque coincidens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo è cibus quotidie, ad cruoris constitutionem, fabricari contendunt.

Bilem nempe ad cruoris compositionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam suam subter jecur relegari, ut inde per alvi sordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur flavum, amarum, subinde porraceum, & æruginosum colore: hinc nempe probant ipsam originalem, quæ cruori extravenato supernatat, debere, velit nolit, naturaliter esse amarum, ac felleam: ac iterum vice versa, veritatis penuria, bilem, cruoris constitutivam, debere esse necessariò amarum, eò quòd hoc excrementum est ordinario amarum. Quinetiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorsus discrepet, post sui inde separationem: propter (ut ajunt) abundantiam sui, nimietatem, ac meracitatem, separando acquisitam: attamen volunt esse essentiali, reique actuali veritate, eadem: tam scilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compositione, & requisita cruoris integritate, quam istud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è pastu resultans, defertur, indeque effertur ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quàm vesicæ. Quæ scilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in sui radice humorem, de quatuor nostris constitutivis, seriò asserunt. In quo Scholarum dogmate, contineri perniciosam mortalium deceptionem, sic probo. Nam primò, patet: 3 quod contentum in cystide fellis, non sit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad stimulum intestinorum destinatum: sed viscus nobile, balsami conditionem referens, ac summe tam necessarium, ut ne quidem piscibus absque felle vivere sit licitum, ex mera aqua etiam parcè viventibus: ubi attramen potantes aves, citra renes, vesicam, & lotii emunctoria, felices vivunt. Quod in tractatu de digestionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi sufficienter, &
 ad

ad repugnantium saturitatem, ex professio
 9 demonstravi. Quorsum Lector recurrit.
 Denique quod Stomachus per vomitum re-
 gurgitat, non esse fel, alibi ex professio de-
 monstrabitur. Sat esto, hic quod Stoma-
 chus sit hospitium, fellis sequestrationi in-
 solens, & impossibile. Cum fel, non à je-
 core, multoque minus à cystide sua, non
 revocetur ad Stomachum. Quod nempe
 pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel,
 directo destinatoque motu, ac canali, per
 intestina, sui exorbitantiam dimittat, atque
 10 inde scoria eorundem tingatur. Dein non
 est via, per quam fel in Stomachum traha-
 tur retrogrado motu, ab hepate. Si ab he-
 pate factum, naturaliter deferatur ad cysti-
 da fellis, jam separatam, ac tanquam inuti-
 le rejiciatur: & inde tandem, per intestina,
 stercoribus mistum propellatur. Nam Sto-
 machus ad se non trahit excrementa ab in-
 testinis. Itaque, si quod per Stomachum
 vomitus rejicit amarum atque flavum, fel
 esset; postquam in hepate (juxta Schola-
 rum traditiones suppono) generatum esset,
 dimissumque ad folliculum fellis, atque in-
 de in Intestinum exul factum, rursus attra-
 heretur sursum ad Stomachum. Erraretque
 Stomachus sine naturali, debito atque so-
 lito. Quæ alibi ex professio latius. Nunc
 11 aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt
 Scholæ, fel ordinario velut excrementum
 inutile, quodque cruori, ut pars integralis,
 non commiscetur, ab hepate non statim
 quidem: sed per aliquot horas, postquam
 fel suo folliculo immixtum sit, in Intestinis,
 quoque stercorei admixtum, trahi rursus
 per venas Mesenterii, ut urinæ miscetur.
 Inquit siquidem Galenus, corpus lotii
 mei respicio multo manè, planè aquosum
 nec tinctum: quapropter super dormio, &
 video urinam tum tinctam. Ergo vel solo
 tepore continuato, tingitur sponte sua lo-
 tium: vel (prout Scholæ docent) commi-
 scetur tandem post aliquot horas fel tin-
 gens. Ergo hinc patet: quod velint fel, à

suo folliculo, per intestina deponi, mox
 iterum sub finem digestionum, & circa ul-
 timum Ilei deveniens, attrahi in venas Me-
 senterii, per portam Jecoris assugi, intro-
 mitti in hepar, venam cavam, & per emul-
 gentes, labi in renes cum lotio. Qui circu-
 lus fellis, à Jecore in Jecur, tam est infam-
 is ignorantia: plenus, quod nihil æquè.
 Siquidem 1. constat. Quod flavedo urinæ 12
 non sit ex felle, nec amara. 2. Quod prom-
 ptius, si fel fieret in hepate, & non ipso vi-
 scere folliculi sui, à Jecore in renes secede-
 ret, quam quod contra omne naturæ de-
 cus, à stercoribus repeteretur, quod prius
 semel esset rejectum atque proscriptum.
 Nam in rerum natura, aut in renem diver-
 sorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quod-
 que Stomacho aberrante fit, & rejicitur a-
 marum, nunquam fuit fel, aut bilis: sed
 merum ejus excrementum. Ideoque bilis 13
 amaror, nullatenus rectè infertur, ex amari-
 tudine peregrinarum sordium. 3. Non sat
 probatus est bilis amaror in lotio, cujus ne
 minimum unquam fuit verum. Nemo hac-
 tenus ex tot seculorum Medicis, urinam
 amaram gustu invenit: vel asserere ausus
 fuit, nisi figmentis paganis subscribendo:
 nec guttam liquoris, cruori extravenato
 supernatantis, ullam ullus unquam degu-
 stare ausus fuit: sed omnes universum ma-
 luere paganis fabellis subscribere. Nec
 minimum dubitarunt, quin ille superna-
 tans liquor esset mera bilis fellea, flava, &
 amara. Nec tentarunt cognoscere, ullum
 fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ in-
 esse, ne quidem urinæ Ictericis. Quod ta-
 men summè esset verum, & inexcusabile, si
 vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ
 permisceretur. Sin autem aliquis unquam u-
 rinam, vel præfatam, supernatantem liquo-
 rem cruori, casu, aut volenter degustarit,
 nec respuerit à bilis permissione, necessita-
 tēq; fellis: Jam dedit testimonium suæ per-
 tinaciæ, & ignorantia: Nam omnis humor
 felleus, naturaliter semper amaricat: sed

nec supernatans liquor iste, ut neque urina amaricant. Ergo non sunt humores fellei. Itaque ex tentanda incuria, maluerunt fabulis subscribere, falsaque pro veris credere, atque tutari pertinaciter, quam indutam opinionem istam deserant. Ast effectus inde prodeuntes, luxit omnis posteritas, totusque adhuc hodie orbis Christianus mecum plangit. Itaque unus saltem experiatur quæ dixi, quæque sine incommodo, aut periculo statim experiri poterit, & dolebit vir probus omnis, tantam tot sæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Christi deceptionem passivam.

14 Ergo quam Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quàm in cruoris composito, nec bilis est, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatuor humoribus elementalibus, nec elemento ignis respondens, cum ignis nullatenus sit elementum. Nescitumque hætenus, quem gustum haberet unus ex istis quatuor suppositis humoribus. Imò quoties morbos accusant biliosos, dysenteriam, Erysipelas, &c. etsi os amaricaret subinde. Liquor tamen ex erysipellate emanans, non est amarus: sed planè ex acido falsus. Is inquam humor, de cujus ardore conquiruntur Scholæ in erysipellate, vocatur acerrimus: cum interrim nec acrimoniam, neque amaritudinem ullam præ se ferat. Suntque inconstantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum tantundem ab amarore distare deberet, quantum piper à colocynthide, vel cucumere asinino. Adeoque tam oscitanter, & inconstanter, de proprietatibus suæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, testis varians, sit omni fide indignus, habeatur pro insipido, vel falsario, sitque ad restitutionem cogendus, quantum alteri, suo testimonio, læsionis attulerit. Sed agendum, supponamus (non autem credamus) supernatantem cruori liquorem esse bilem felleam, & de naturali compositione ejus. Saltem iste cruor, cui jam bilis ista superna-

tat, non esset amplius cruor, si unum de quatuor sui constitutivis defecerit, factaque sit segregatio thori, componentium scilicet separatio realis: Non enim caseus, à quo serositas ablata est, lac est amplius. Neque enim inficior totum integrale subsistere ex partium heterogenearum unione: sed cessat pristini concreti integritas, simulatque partium constitutarum una recessit. Supponunt nimirum Scholæ, quatuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris constitutione. Imò præter hanc simplicem & vanam suppositionem, nil à Scholis probatum hætenus, quod non magis commiseratione, quàm fide sit dignum. Nego itaque stolidum suppositum, nec licet proin, à non probata thesi, ad falsas deductiones biliosas, harumque legationes in diversas corporis partes, atque passionis, procedere: si prius non fecerint constare de quæstione, an sit bilis ulla, pro compositione cruoris requisita. Ergo bilis locum non habet in cruoris 17 compositione, licet extravenato cruori supernatet serositas urinacea. Nam ista serositas est cruori per accidens. Quod sat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & sudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablati, caret omni prorsus serositate. Ac per consequens, esset orbatus bile. Itemque nec desinit iste cruor esse cruor: Qui non nisi per accidens serositatem admittit. Quod alibi capite de Laticæ (hætenus Scholis incognito) de Ortu Medicinæ, demonstravi. Latex enim, ad suos fines, cruori relinquitur, cujus ideo ignorantia, Medentes hætenus, ab Uronomantia, plurimumque morborum cognitione, seclusit. Resumam iterum supponendo, Quod bilis 18 flava naturaliter sit liquor aquosus, cruori supernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, si bilis sit humor maximè igneus, ignem repræsentans, & continens, in substantia, & proprietatibus, quomodo ignis gliscat

gliscat in mera aqua falsa? Quomodo non suffocetur in aqua? Quomodo sub unitatis identitate, ignis & aqua se invicem compatiantur ut & aër immediatè, sub phlegmate? Quid uspiam repeierint in natura, quod cogat ignem connectere in aqua falsa? Reperient tandem, se adactas ad credendum has nugas, propter quaternarium elementorum & corporum mistorum necessitatem. Quam postquam demonstrationibus propter quid, utramque conculcaram, mundus meīs scriptis allecurus fuerit. Ridebunt ipsamet Scholæ, omnisque posteritas, avorum stoliditates hæcenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo tam perniciosas, & instruendo fallas. Quod velint nolint, deglutire debebunt, duo mea axiomata alibi demonstrata. Quorum u-

19 num est. Nullum esse ignis elementum, ignemque culinarium, sive artificialem, non esse substantiam. Ac consequenter, si concurrerent plura ad cruoris compositionem. saltem non posse confluere quatuor elementa. Ac malè quadrare ideo fictionem quatuor humorum, pro cruore nostro. pro misione, temperie, lucta, itemque pro morborum ac sanationum veritate, existentia, actualitate, alteritate, & sanatione. Alterum autem meorum axiomatum, alibi sat probatum est, Quòd omne sublunare visibile, materialiter non componatur ex quatuor, ut neque ex tribus elementis commixtis. Pœnitendum ergo serio. Quoniam ignis nec elementum est, ut neque substantia, nec in nostri compositionem advocandus, pro ficta Microcosmi æquiparatione, aquosus liquor falsus ut formam

20 ignis referat. Iterum conniventer suppono. Naturam quotidie ex omni cibo, vix conficere cruoris satis (prout libro de febrium inaudita doctrina.) Saltem id comprobatur natura, cum pro cruore superabundanti, nullum hæcenus statuerit diversorium: attamen semper abundanter, ac superfluè, ex omni cibo, utramque bilem pa-

rat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & sordium alvi) ergo saltem quotidie natura jeco is errat, fundataque est in errore, peccatque etiam in abstemiis, piscibus, & nationibus, solius aquæ potatione saturatis. Quod scilicet minimum superabundantis humoris ignis, & terre generet, plusque quàm pro suis alimentis, sibi sit opus. Cur ergo non peccat natura potius in qualitate, prout indies in distinctum peccat in quantitate? Cur etiam loco cruoris (quarti scilicet humoris ordinarii) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium, proscribendum in exilium, sicut duas biles quotidie nimias exsulat de facto, è compositione cruoris, vitæque sodalitis? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperatè sumtis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quàm optimi cruoris parit? Cùm Galeno teste, in calidis naturis, totum mel, quod alias in temperatis, atque ideo sanguineis, vertitur totaliter in sanguinem, vertatur in bilem flavam? exclusis videlicet aliis tribus confociis humoribus? Unde sequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi; sed prorsus ex hepatis adastia proveniat. Unde consequenter, si quotidie bilis utriusque plus justo conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ, tantum esse tribuendum Omnisque ideo hepatis naturalis complexio, vitiosa est, ac erronea, in omnibus atque singulis. In abstemiis, itemque in torridis, ut & in exanguibus, & febrientibus quotidie peccatur in utriusque; bilis intemierate, ut etiam in sanguinis penuria. Unde sequitur, primarium ac principalem naturæ scopum versari circa fabricam præfatæ utriusque; bilis excrementosæ. Quis ergo ex tot absurditatibus, non cernet, & discernet, suppositæ thesīs falsitatem? Suppono itaque ulterius, Quod

21 Scholæ doceant, bilem atram esse acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat, sicut

terra cooperiatur. Fundamentum hujus stolidi argumenti, jam supra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri subinde ex flava recocta, sive abundanter cocta, quasi sua sponte tandem flava deflueret in atram, tanquam finem sui ultimum. Quas Scholarum theses comitantur ²² multa absurda. Nam inprimis sibi contradicunt Scholæ in hoc, quod statuant quatuor humores, simulque eodem digestionis motu nasci, sive fieri, si nempe cruoris compositio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo secum luctantur, dum bilem flavam, coquendo, in porraceam & æruginosam terminari docent. Id est, induere viridem colorem, & interim incrementum in amarore. Ergo atra bilis non est acida, ex supercoctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non est univoca, in eodem corpore, eodemque digestionis rectore promota. Vel sanè id quod rejicitur quandoque acidum atque nigrum, non est bilis atra. Nisi forte utrumque æquè merito negetur. Dein ubi, & quomodo supercoquetur flava bilis? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio transeunte, repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Mesenterii: cum hæc continuo distendantur ciborum suctu, & potuum transitu: essetq; flavæ bilis recoctio, ne dum impedimento: Verum insuper contagioni, novello chylo, tendenti ad officinam sanguificationis. Quod si vero flava bilis, nec infra nec supra hepar, nec demum in ipsis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra: Sed flava deferatur ad Lienem, ut in illo viscere transmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: Tum saltem meminisse deberent, quod eo concessio, jam atra bilis, sive quartus humor, deficeret pro compositione sanguinis, & cruor ex aliis tribus tantum esset compositus. Quod thesaurum sanguificationis Scholarum funditus

evertit. Tandem quorsum inserviet recoctio bilis flavæ in atram, si inde hostile & terreum elementum, in cruore deficiens, postero spatio confurgeret? estne tantopere sollicita natura, ut paret mox exulandos humores? quosque paulo infra, non entia ostendam? mera figmenta nulli finidicata? Demum undenam flava bilis, istam sibi aciditatem, ex amarore hauriet, cunctis visceribus extra stomachum hostilibus? si in humorem ordinarium, ac naturalem, directè transeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram, æruginis colorem assumer, præsertim sub eodem lento vitalique tempore? fietque ater, acidus, & fex terrestris? An ergo, forte terra nascitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit acidum, ex inspissato amaro? Ac unde Scholæ fictam hanc didicere Metamorphosin? Estne forte humor iste acidus, ater, atque terrestris, humor quidam singularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at est ergo falsum, quod ex recocta, retorridaque flava, eundem fieri asseruere. Imò timendum insuper, ne quintus dicendus sit, qui sibi parem alterum nondum habuit, eritque non minus necessarius hic, quàm alii quatuor, si adhuc ausint quatuor alios comminisci. Est nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus est spoliatus, nempe qui acidus est, crassius, niger, inspissatus, recoctus, frigidus, terreus, & saturatius. Ast ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum siccum, ut atram bilem fingant, quartum elementalemque humorem, pro integritate & consistentia sanguinis requisitum? Respice Lector, quorsum figmenti complicata absurditas, Scholas adegerit, quod rominum atque veritatis penuria, duo elementa, si illosque inde fecerint humores, terram frigidam, simulque liquorem amarum, acrem, acidum & igneum? Bilemque

flavam,

flavam, simulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? Vah! timeant sibi funestum casum, postquam à tot sæculis jam cespitando itum, & profugiendo tam miserè meritum est. At saltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in constanti Scholarum hebetudine, non habere certam asseritionem (quod demonstravi primum fuisse cruorem alimentarium Splenis, quandoque sinistro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris constitutione requisitum: Dicit autem à degenerere bile, recoctione productum, subterfugii loco, ut nempe à rot absurditatum anxietatibus quodammodo se liberent. Coguntur saltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, subinde, vitio lienis rejeçtus, sit amurca excrementosa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Ut ut sit alioqui, si proflire dicant, ex naturæ intento (etsi rarius conspiciatur) nec item ex prius recocta bile flava: saltem immeritum nomen, & proprietatem acquisivit (nec enim se sat explicant Scholæ, vagantes in sui dogmaris inconstantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra quandoque nil erit, præter ignem inspissatum, si appositè quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra, fient simul, eodemque teporis agente, ut uni ambæ biles respondeant terræ. Prasertim cum jam constet, Ignem non magis posse, quàm esse, de numero elementalī. Sin vero tribus tantum elementis tres sufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos somniorum errores, est naturam cogere voluisse: perque temeritates jam assuetas, gentiles futilitates confirmasse absque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor quadrabunt tribus? Quæ si non quadrent, non pergant saltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganismum tutari. Siquidem per ejusmodi paganorum mendacia sanare velle, est introduxisse perniciosam & erroneam praxim,

in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis non in Jecore appareat, suis insignita proprietatibus, nec in Liene ex recocta flava, aut felle rosto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor secundarius alimentalis: nulla certè est flava bilis, ut nec ulla atra. Imò si utraque bilis sit humor quotidianus, partesque constitutivæ cruoris: sitque item bilis utraque quotidianum recrementum, delegatum ad suas cloacas. Ergo & stercus pari jure erit excrementum, non quidem ciborum; sed cruoris: quia tinctum à bile flava. At profecto stupida nimis sunt utriusque bilis officia, à Scholis destinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò sollicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore stercoris, & lotii (licet utrique hic gustus desit) ut etiam pro excreticis calcare. Denique quorsum oportuit stomachum stimulari ab atra bile hesternā, prius acore contaminata? Siquidem stomachus non minus geniali excretice dotatus est, quàm attractrice, vel retentrice? Cur item atra (quæ ex condo sui, nedum amara & acris: sed & perniciosè acida fingitur) degenerat in acidam, ut stomacho calcar injiciat? cum acidum, juxta Scholas, potius restringat. Pudeat ergo viros judiciosos, bilem flavam atque felleam dicere, eamque ad urinæ tincturam requiri amaram: Cum in lotio nullus sit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis est templum Spiritus sancti, has biles pro cruoris partibus componentibus asserere. Adeoque non entium regimen, & doctrinam, in fines impossibiliter veros direxisse. Nam si tam fel, quàm Splen, sint receptacula, solis dicata sordibus: erubescant, dum cernunt solum Splenem plures habere arterias, quàm omnia simul viscera. Considerentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperosissimi recrementi. Et an id non sit vitæ Authorem gloriosissimum, erroris insimulante,

qui plus vitæ internæ dedisset uni sordium latrinæ, quàm omnibus simul vitæ aulis. Quique cor continenter, & absque feria laborare iussit, ut sufficientes vitæ spiritus ad Splenem transmittat quadringentis forte arteriis. Nonne aliqui satius naturæ Arbitrator, vitam in digniores usus locasset? Parumque ideo atræ bilis nasci, ac fieri iussisset (dum non ex ciborum complexione & bonitate: sed solo hepatis nisu, humores hi, vel isti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) perniciosiusque sordibus, ampliore longè exitum donasset, & procul à nobili viscere remotum. (Viderit namque Creator, velut finium obliviosus, à Scholis accusari.) Ut sicut intestina, totam hesternam sarcinam, simul, ac semel: ita & Lien, suam unica vice depleat, corpusque nostrum à tanto hoste servet immune. Nam si atra bilis sit excrementum: etenim quo citius ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Pro ut Vesica retento lotio, non voluptuatur, ut nec longanone retentis sibi sordibus in thesaurum, delectatur. Sed gaudent destitui sarcina vice unica, ac festinanter. Ergo Scholæ, ex consequenti, impiè accusant reum Creatorem, quod fines præfatos vel nesciverit, aut præteritus, illorum non meminisset. Quippe qui nocuum quotidie excrementum abundanter succrescere voluisset, per venas exiles, motu retrogrado, eminus ad Lienem oppositum, copiose deferri, strictoque canali, in stomachum exonerari, & ne cloaca forsitan ab hospite lædatur, præfecisset illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter art²⁴ riarum complexum referat. Vah! apage tanta hominum temeritas. Enimvero par de felle delirant. Dum nesciunt, ipsum liquorem fellis non minùs esse viscus vitale, quàm sit membrana stomachi, ipsum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris substantia. Idque saltem ex Tobia didicisse debuissent, jam ob olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen sonat Medi-

cinam Dei) iussit asportari fel; non piscem, qui aliàs facile putruisset. Non autem balsamicum fel. Ergo fel, supra sortem cruoris, carnis, cadaveris, ossium, visceris ordinarii, vices balsami explebat. Quia in nobis vitæ clavum detinet. Prout alibi de digestionibus, & usu fellis. Puerile denique asserunt Quod cum quotidie sat, imò nimium, ad suos usus generetur fellis nihilominus jubeant, ipsum fellis folliculum manere condum thesauralem excrementi, ac jugiter repletum proscripita facce. Ubi aliqui si istud veri apparentiam haberet, debuisset fel quotidie, ac festinanter exonerari, per modum vesicæ, quia excernendo gauderet, non autem detinendo semper turgere: nisi viscus esset Quæ aliqui debita²⁵ excretionis & exonerationis festinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, visatur: indubitato est signo, Genriles sua commenta venum exposuisse credulis: nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocos fabellas, etiamnum hodie, per suos, pro Instituribus Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces sæculorum consensus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera esse, necessaria & existentia. Avorum nempe somnia, atque figmenta edocta, ex indagandi incuria subscripta stetit. Eo quod in doctrina de humoribus Scholæ deficiant causis, ortu, gustu, effectu, fine, sequestratione, appropriatione ad elementa, temperamenro, commistione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, torisque necessitatibus naturæ, & Philosophiæ. Falsam nimirum docendo artem Medendi, damno-

26
sissima hebetudine ambularunt, & hodie æquè turpiter cæci ambulant. Parum de pituita dixi, nam si de illa dicam, quam scribunt, copiosissimè fieri quotidie, cruori permistam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primò, quod eandem demonstra-

verim,

verim, esse fibras cruoris, sive cruorem ipsum, festinanter ad terminum digestionis solidorum properantem, adeoque Limen secundarii alimenti jam subintrasse. Tum demum, quod ostenderim, sua mole nugas sponte ruere. Dum jam eo ipso, quaternarium suum humorum tollunt, si pituita sit cruor incipiens, aut nondum sat digestus. Sed quia Scholæ plerumque pituitam per mucum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Ostendam nimirum, Scholæ penitus nescire, quid sit mucus, dum definiunt eundem esse cerebri pituitosum, ac naturæ excrementum superfluum: ac quasi excrementum residuum, tot forte unciarum unico die, ab assumpto cruore in digestionem cerebri necessarium. Quæ, ut alibi, tractatu de Latice, itemque de custode errante, ex professo attigi: Hic saltem obiter demonstabo. Enimvero astiti, ubi Helleborus, turbith, necotiana, &c. tunderentur, & statim, aliquoties sternutavi, stillabantque nares copiosum mucum, nedum aquosum: sed etiam mucaginosum. Statim qualibet anus conferret, quod ille mucus non prodiret, si rerum istarum pollinem evolantem non hausissem. Ergo non erat in capite antea: sed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iste salsus mucus sit cerebri proprium excrementum, est residuum alimenti sui secundarii, ibidem relictum, à finita ejus partis digestionem. At nec istud: nam profluxisset sponte sua, & absque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex superfluitate alimenti: sed ab alimento degenerate, sive degenerato. Cerebrum aliquin excrementum habet, per modum aliarum partium solidarum, quod scilicet insensibili diapnoea dispergitur in ambientem. Est autem mucus, per Tabacum aut alia sternutatoria prolektus, planè similis ordinario: sed mucus ille violenter excitatus, non est excrementum digestionis cerebri: ergo neque muc-

cus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimum; imò & absque manifesta statim cerebri læsione. Alioqui, si defectu digestivæ degeneraret, necessario caput quoque malè valeret. Sed consequens est falsum: ergo & suppositum antecedens. Ergo est alia quædam facultas, præter ordinariam & principalem nutritivam cerebri, quæ ejusmodi mucum parit, ad occursum peregrini, infestique odoris, pulveris, aëris, vel obstructionis sibi internæ. Qui sanè differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In signum, quod ejusmodi facultas (quam custodem nomino, tam Laryngi, quam naribus præfixam) diversimodè ab occurstantibus affecta, diversos statim pariat suis capsulis mucus, ex massa Laticis. Admiror autem, quod hæctenus nemo has facultates tam in Larynge, quàm in via, usque ad organum odoratus extentas, adverterit: sed ruditer totum, transeundo, in cerebri pituitam sit relatum. Excrementum itaque nocuum ostendant Scholæ, insciis sibi parentibus genitum quidem: at nondum constare fecerunt, essentiam, existentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ, quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexerunt. Utinam sit alter Samson, qui duas bilis, unamque pituitæ, collidat columnas, evertaturque palatium apparens, quod Cacadæmon in fraudem mortalium hucusque detinuit.

Bilis mentitus vomitus.

CAPUT III.

1. Inventio quatuor humorum, lauta. 2. Falsam ostendunt pituitam. 3. Bilis mansit indistincta. 4. Absurdum in atra bile. 5. Quomodo præbet bilem flavam. 6. Quid sit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur. 7. A Mechanica vituli. 8. Non esse fel, quod ejicitur. 9. Quadruplici errore nascitur hoc amarum excrementum. 10. Elenchus Scholarum. 11. Objectione, cum petitione principii. 12. Probatur non esse fel, quod Terriana rejicit sub initio, argumento multiplici. 13. Stomachum famelicum, non trahere bilem esse.

felle. 14. Cystis sellis, caret superno introitu. 15. Fel non sufficeret cunctis Scholarum comamentis. 16. Rationem bilis non petendam ab igne. 17. Fimentum absurdum, ad quod compelluntur. 18. Non posse ignem subsistere absque actuali conflagratione. 19. Pro aere fingitur humor privilegiatus. 20. Absurda aliquot, utramque bilem sequentia. 21. Absurda aliquot comitantia pituitam. 22. Quid sit, quod putant pituitam in errore. 23. Qualiter Auctor in hoc a Scholâ recedat.

A Vita, & nimis radicata doctrina humorum, quam quæ arietibus leviter admotis concidat. Quoniam ab assuetis difficile receditur. Semel avulsa mali radix veruca est, timendum ne repullulet: quæ præcipuè jam ubique germen obtinuit. Erunt quippe qui meliora nescientes, se velut à Medendo exclusos cernent, & præ indignatione, veritati pulsanti, occludent fores. Alii, qui in ignavia consenuerunt, meliora discere torpentes, cæteros præ se spernent. Ibo illis obviam. Enimvero cum Medentes cruorem in grumos densari vidissent, considerarunt liquorem aliquem rubrum, & currentem, simulque alium, qui initio quidem cum rubro fluere, sed mox sponte stare, & grumescere in gelatinum. Fuit enim ista cruoris primitiva inspectio & anatome. Creditum quoque est hæcenus, cruorem esse saltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Nescitumque, quod in Mesaraicis, nondum natis fibris, spermatisque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem esset verus cruor nondum fibrosus: eo quòd non viderent colore tenuis, cruorem in venis, sub hepate, differre
2 à cruore venæ cavæ supra hepar. Ut itaque in aquam dimissò poplite, à virgine cruorem emitterent: observarunt cum gaudio, cruorem tinxisse immediatè aquam, & insuper fibras quasdam, telarum aranearum velut iconem referentes. Unde incunctanter Scholæ pronunciarunt pituitam, jam visu manifestam. Et nostra quoque doctrina, rixa de nomine censeret, nisi fibra post

mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor manet in venis, vivitque idèò tantisper. Non enim lac hanc pituitam habet: quia in separatione heterogeneorum, caseum & grumos habet, quibus constringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout sunt entia, actu existentia integra, nondum separata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aspiciunt, dum jam cadaver est, concretum, nec propriè illud amplius, cujus etymon habet, quoad fuit. Non magis quàm homo mortuus, homo est cum particula alienante. Addiderunt mox etiam, tertium humorem 3 cruori, qui fel esset, necdum à serosis, lotio, sudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus discretus; nec attenderunt an amarus esset, meritoque titulo proprietates fellis possideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod esset liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principis Medicorum: non autem amplius naturæ. Incidit in quatuor elementorum meditationem, deerat tamen quartus humor. Quocirca, ut numerus responderet elementis, quæ putabantur quatuor, atque ad singulas corporis propemodum constitutiones confluere, excogitatus opportunè fuit humor quartus, terræ similis ideo & ater, quem dum dudum frustra inquirerent, tandem proprio ac temerario ausu, à recocto igneo, & felleo, prodire est iussus, sic ut bilis retento nomine, à flava, in atram degenerare sit iussa, & ab igneo liquore excogitato, prodiit terreus. Torridusque amarus (In vivis quippe, mox ad lubitum, torreri, assari, fixari, æquà importunitate fuit mandatum) in fel adustum, sub tepore viræ, aciditatem assumere voluitum est. Adeoque ex materia ignea, per actum ignis, & teporis, fieri frigidum, atque terreum productum, immediatè. Invitæ recalcitrant Scholæ modernæ interim, dum distillata quævis accusant
mutua-

mutuatae caliditatis ab empyreumate. Et enim ut atram bilem finxere priores, quae numerum elementorum impleret, eam omnibus conjecturis, licet ridiculis, tandem sunt affecuti. Ita nempe flavam, per Ictericum, & vomitus amaros, pro fundamento naturae & artis, introducere. Quippe innatus cruori extravenato liquor, cum nulum prorsus amarorem referret, potuissent tyrones, vel ex tunc, de fellis natura dubitasse, si saltem digitum semel intinctum leviter degustassent. Quare dum Scholae animadvertent, per vomitum, flava simul & amara frequenter deijci, imò subinde porri succum, dissolutæ æruginis, vel lazurii infusum, mentirentur: bilem certo certius statuerunt. Nec de ea amplius disputandum, ut neque contra negantem ejusmodi principia (de lotii autem bile, mox sub uroscopia dicam) eamque deinde quoque lotio, ac stercorebus quibuslibet, etiam sordibus aurium, & oculorum, inesse, audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os & salivam amarore suffundit, cutis pruritus excitat citrinæ. Creditum est facile itaque, ex felle isthæc universa mutari. Imò ex felle adusto, & peccante, tam quantitate, quam qualitate, omnes ejusmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus justo fellis pariendo, affirmarunt. Quibus nempe circumstantiis, sat superque bilis existentiam, ac necessariam associationem, se probasse sunt ratæ. Hinc deinceps ortum est somnium, quod illos quatuor simul humores, in essentia permanentes connexit, atque inde unicum sanguinem ex illorum conglomeratione prodire, rursusque singulos humores à connexo, concretoque cruoris resiliire, quoties luctæ elementalī, intemperiei videlicet, vel laxativorum votis placeret. Ego jam meas & quotidianas observationes vulgo lubens narrabo. Inprimis namque si copiosior, durior, vixque sat masticatus cibus in cœna sit sumtus: ma-

nè proin frequenter vomitus flavus, amarus, specie vitellī ovorum, vel alias instar olei, è semine raporum expressi, succedit: Inde itaque primus conjecti, istud fieri digestionis stomachalis errore: non autem vitio hepatis, defectu sanguificationis, aut bilificationis abundantia. Siquidem non rarò, eodem vomitu, malè digesti & masticati cibi, partim in flavam saburram conversi, simul ejici conspiciuntur. Deim conjecti, stantibus regulis sanguificationis, ejusmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fell, multòque minus partem cruoris constitutivam esse, Quod necdum è stomacho essent elapsa, neque ideo Jecoris sanguificationem experta. Cum scirem, nil à stomacho ad Jecur, nisi per longam moram, & venarum Mezaraicarum venulas. Quapropter pariter, neque à Jecore, iter esse ad stomachum, nisi per easdem vias admodum remotas, & credendo impossibiles. Præsertim dum integri, malè subducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur. Didici præterea vituli exemplo, & oculari inspectione, hanc flavam saburram generari in stomacho malè disposito: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cùm etiam naturaliter, in Illeo, flavescant assumpta lacticia. Vitulus namque, dumtaxat lac maternum bibens, ostendit mox à nece, quod lac statim grumescat in coagulum acens, & liquoris aqueum acidum: utrumque casei parandis expetitur. Hoc inquam coagulum, statim dein in stomacho, lactis albedinem deponit, fit fuscum, ac in duodeno, & ilei initio, flavescit; dein in progressu, magis saturate flavet: ulterius vero, plane citrinatur; circa monoculum intestinum autem, viridescit. Postremo stercorefcit. Dicant ergo Scholæ, an colores isti à flava & porracea bile fiant? dum interim ita mutantur, ante adventum in hepar? An verò hi colores fiant à proprietate intestinorum? Infan-

cant merumque dices fel, & infantulos omnes, primo sui initio biliosiores, viris seipsis, fateri coguntur Scholæ; quos tamen ætas, cibus lactis, pusillus calor, continua dormitio, & exercitii carentia, à bilis suspicione excusant. Sin autem tormina paritur infans, sive acidorum symptomata, præsto idem stercus citrinum mox viridescit, tantoque magis, quantum longius à sanitate recesserit. Unde manifestum fit, tam in nobis, quàm in brutis, lac, propria digestionem, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem spontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac suo pte motu flavescere propria stomachi & intestinorum opera. Ac suberrante vi digestiva, facillime alienari, flavere, virere, & diversos fortiri sapes. Non autem quod propterea fel sit, aut fiat. Fiunt namque hæc in intestinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in stabulo, sanguificationi demandato. Si quidem si fel sit pars constitutiva cruoris, eo ipso fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur: non autem in intestino. Eset namque prima lactis mutatio, in fel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem. Flavus ergo cremor iste, mox in duodeno, sponte proficit, istosque colores, non humorum fictosum: sed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem stomacho evenire, sub quo cumque culpæ reatu, districto. Nimirum totum cremorem contentum, statim in vitiosum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in Ictero statim occurrit. Interim in decursu chyli, per Ileon intestinum, fugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus consuerit: verum etiam, totum simul serum, una versus hepar ascendit. Sin itaque chylus, circum stomachi septa, excrementi vultum præmaturè assumat, errore digestivæ prævencus: significatur vel Pylori offensus, vel digestivæ error, cibi aut

cremoris vitium, vel mora nimia. Ideoque sensissè fermentum vitale fellis, præpostetur, ac malè applicatum. Sæpe sic namque contingit benevalenti, quod oblatum cremor probus, riteque in stomacho subactus, à scopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totusque per istam tyrannidem, in Intestinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaverosa sit, recens è cruore parata, propter tamen sui amarorem, ac virus solutivi, haud degustatur à canibus, ut neque à sue, aliàs à stercoribus minus abhorrente. Sentiant nempe, amarum subesse virus pharmaci, longè à ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum. Elenchus ergo sit. Venenatum pharmacum de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel est, & bilis. Itemque stomacho malè se habente, patravit excrementum amarum: ergo est fel, & bilis in hepate procreata, & in stomachum indirectis tubis, transfusa. Indiscretum planè signum, quod bilis sit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ passim à corruptione solutivi pharmaci, vitioque digestivæ, in cholera, dysenteria, &c. nascitur causis propriis. Quasi proles, effectus, fructus, & producta errorum, sint pars constitutiva cruoris nostri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylis, ac bilem sive fel. Id totum est merum excrementum, ab agente naturali, malè disposito, alienarum, & degener. Sic etiam aurium sordes, fel erunt, si flavedo & amaror sufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quod per vomitum, ut stercus, rejicitur, consanguineum & de familia cruoris erit. At saltem volunt Scholæ flavum, & amarum, subter tertianæ initia rejectum, fel denunciare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum probant à felle rejecto, esse felleam. Inprimis non considerant. Sive ejusmodi vomitus successerit à paroxyismo febrili, sive demum benevalenti,

ab inordinata cœna, &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi. Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ pessundationem, si hæc à bile causaretur. Quare nec bilis est, neque fel: sed merum stomachi, & jejuni, excrementum. Quia quod initio Tertianæ ejicitur flavum, non venit de Jecore aut felle, adeoque de officina bilis: sed venit non eminus ab orificio stomachi, ubi scilicet ejus est nativitas. Non autem de hepate: cum febrim nec tollat, nec diminuat saltem. Itemque deberet per ignota compita, deduci ab hepate ad stomachum. Quare nec facile, nec præsto (pro ut alioqui præsto adest in simili vomitu, & cholera) nec tuto, nec impermissum posset eò pervenire, longèque tutius à felle, in Intestina: & ab hepate, retrorsum per venas Mezenterii, quam ad sensibile stomachi orificium transfretaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipsamet Tertianæ sedes collocantur à stomacho, ut hic sit ordinarium, in hisce malis emunctorium. Cur ergo fel ad stomachum potius, quàm ad intestina, longè proniora, & aptiora deferretur. Nam si alibi quàm in stomacho, sit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorsus, reoque ductu deferretur ad stomachum. Itemque sextuplo plus, sæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ & amaræ saburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hospitium illius fellis esse non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro sui generatione obtinere, nec hospitari inter hepar & stomachum, absque lethali noxa, confusione plena. Sin vero sit fel & productum ipsius stomachi: jam stomachus felicitationem ab hepate furatus est. Jamque alio hospitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocis secum cruor paratur. Aut certè nulla bilis est de essentiali composito cruoris. Fortassis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejici-

tur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo necessario, nec bilis erit, nec fel. Atqui nondum de alia bile cruoris constat. Injurium est ergo cruori, hujusque innatæ bili, si qua esset, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principis, aut officinis biliosis, est paratum. Imò exin par Jus, & licentia est, quicquid biliosum suspicatur, comparari in essentia, colore, sapore, & efficiente, huic excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliisque nauseis, itemque illi, quod in cholera tam sursum, quam deorsum, arque in solutivis, continua fabrica expellitur. Adeoque jam exhinc liquet, antesignanos bilis Inventores, temerario & inconsulto ausu, introduxisse bilem, pro cruoris elementalī appositione (quam compositionem vocant) falsoque asseruere illum flavum & amarum evomitum, esse fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & constitutione cruoris. Erenim quam incertus & stupidus est finis, genitor, separator, missor, ductor, via, & canalis, quibus ista bilis ab hepate ad stomachum, retrogrado motu delegaretur? Nisi malint stulta horum esse obsequia, & necessitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ: verum celeri trans pontem lutumque pede præterierunt, unde anxietates ab absurdis formidabant, quasi soli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagassent, quàm quod quotidie ad scripta Galeni suas centurias superaddidissent. Neque enim minus differt excrementum à cruore, quàm cadaver suis, ab homine. Nam cadaver vixit quandoque: excrementum autem illud, nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem, jam probatum. Sin bilis quocunque alibi, quàm in Jecore fiat, ex supposito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multo quæ minus, ab illius (excrementi scilicet) essentia, probabilis erit bilis essentia. Quod si verò bilis, aliquo pede, in familiam excrementi originaliter intraverit, jam eo

ipso, erit humor alienus à bile; quam nihilominus seriâ intentione, per naturam nostram intendi, patrari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem necessitatem communizat. Saltem intelligere nemo sanæ mentis potest, cur venæ stomachi (quas nullum prorsus unquam chylum formare possit, demonstravi alibi) allicient ad se, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, serio semel averfata sunt. Cur videlicet tam flagitiosa sarcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad stomachum; qui cordis sensum, nobilitates, passiones, atque teneritudinem possider. Inverso sanè, confusoque rerum ordine, fordes, ad cordis rhythmos exprimens viscus, detruderentur, si aliunde, ut exotici adoptarentur. Quis ille amens ac devius ductor, qui talia ad stomachum detrudat? Cessat enim jam terminus bilis, dum reliquæ hesternæ cœnæ supponuntur malè digestæ, & non masticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa sunt, quod multa bilis efflueret in stomachum, quoties hujus aliquod notabile adest vitium. Post liberalem enim turgidamque cœnam, pro-ut & febrilem accessum, adfunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidorosus, nausea, pondus, vertigo, &c. Quapropter ista, & à simili orta matie, facile credendum. Adeo (quod in titulo promissi) non sit nisi mentitus bilis vomitus, quo bilem creduliter persuaserunt primi humorum inventores. A-

13 junt quoque, & bilem ideo, è folliculo fellis, ad stomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id stabilitum, quodque fordes retrogrado pulsu repetantur ad stomachum, dicant Philosophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem: sed tantum fertur ad objecta comestibilia, unde alimentum sibi sperat natura. Non autem fertur promiscuè in qualibet. Sic nec appetit natura, quod semel ut reprobum excrevisset.

Sciens, non quidlibet è quolibet fieri posse. Nec ideo sperat, vel spectat ab excremento alimentum. Quod nec ideo appetit, nec allicit ad se. Atque utinam id Scholæ considerassent, ante bilis temerariam doctrinam. Concedo quidem, per inordinationes subinde sequi inordinata, confusaque obsequia. At non proin admittam, è parvo fellis folliculo, sextuplum depromi pro vomitu, ut neque temere quicquam ad stomachum trahi: cum ipsummet fel sit viscus nobile, & vitale; prout alibi. Quapropter subinde curiosius tentando, inspexi cystidem fellis: nullumque tamen meatum supernè patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto, suppono in Jure. Quare etiam censui, fel non fieri ab hepate: sed in propria capsula, de puro sanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Artheo. Saltem si insensibilis aliquis porus sit, qui ab hepate bilem inspiraret (quod non) in capsam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet ejiciendo; quàm intrando felli? Siquidem nullus à tot seculis introitus adhuc, per oculum, lustrari potuit. Nonne & hinc pervia est confirmatio, quod fellis orificium, in intestinum jejuni, tendat duntaxat ad inspirationem sui fermenti, vitalis, & necessarii? Fel namque in Tertia- 15 na, nunquam sufficeret tingendæ urinæ, alvi scoriis, alimonias quoque quotidianæ quamque pro cruoris subsistentia requirunt. Insuper ut nec pro abundantia, quam alternis diebus, subter initia accessuum evomunt, etiam sobrii. Nonne enim ex hinc didicisse debuissent, quod quicquid bilem vocant, sit merum excrementum, ex constitutione morbosa procreatum? & quod sic est procreatum, non posse stabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum judicandi quaternarii necessitates, pro cruoris integritate, & appositione, loco compositionis? Similari- que enim ructus acidi redduntur stomacho, cessat

cessat infausti illius, & amari recrementi
 præsentia in stomacho, ex chylō deturpa-
 to. Absuntque ex tum idcirco ructus ni-
 dorosi. Bilis ergo ficta est in stomacho, per
 quam, bilem hepatis, æquē fictam, stabili-
 re originaliter contendunt Scholæ, oritur
 ab inordinatione stomachi: non autem ab
 intentione naturæ, pro cruoris constitu-
 tione. Tota ergo est excrementum, malè-
 que quadrat alteri bili, fictæ in cruoris com-
 positione. Quippe quæ nunquam proba-
 bitur intranaturæ limites, cum ejus nulla
 præsentia premat necessitudo. Fel enim,
 viscus est virale, ac summè necessarium.
 Quapropter nec remere synonymum hu-
 mori, aut excremento est annumerandum,
 16 ut neque pro parte cruoris censendum. E-
 nim elementa se invicem destruere & vo-
 rare repetitum, ajunt. In probatione au-
 tem defecere hætenus. Solum autem alle-
 gant ignem artificialem, quem putant a-
 quam & aërem in se convertere, quoties
 non cernuntur ea ampliùs. Sed deficiunt
 in thesi propria. Nam docent ignem, a-
 quam in se, & non in aërem convertere.
 Stultaque esset ignis actio, quæ non pro se,
 sed pro aëre laboraret. Imò licet aqua i-
 gnem exstinguat: nunquam visum tamen,
 quod è converso ignis fieret aqua. Sat enim
 putarunt, statuisse, nec probasse suas the-
 ses. Inter humores autem, quem igni assi-
 milatum volunt, aquam ostendunt, non
 acrem, mordacem, ut neque salem ama-
 ram sed modèstè salisam: Quamque alibi
 vocant cruoris serum: desumpto ab aquea
 parte, lactis etymo. Vocant inquam bilem,
 igni respondentem. Jubent nempe, ele-
 menta suis parere debere somniis. Etenim
 Scholæ, interrogatæ seriò, ajunt bilem esse
 humorem merè igneum, ac felleum; co-
 quod componatur æqualiter à prædomi-
 nante igne. Ego verò silens ad has nugas,
 stupeo, dum innatans cruori aqueum se-
 17 rum aspicio. Addunt quoque, ignem verum
 in bile suppressi, tanquam à forma mixti

larvatum, ac frenatum. At credat qui vo-
 let, quod forma bilis, ex mero ignis domi-
 nio suscepta, ut igneus elementi effectus
 in nobis proferret, coërceret ira sui produ-
 ctum, in quo actualiter lateret, ut actu
 prorsus frigeret, & serosum fitens, ac me-
 rè aqueum. Recor ideo, atque scio, si tantil- 18
 lus ignis actualis esset in misto, quod sta-
 tim ab adjunctis suppressus periret. Imò si
 nihilominus vi heteroclitæ, persisteret so-
 spes ignis: saltem nequicquam veneraret
 formam, aut corpus illius misti, quin abs-
 que reflexione, aut conniventia, totum cre-
 maret & absumeret pro sui indole. Itaque
 vel ignis cessaret, vel mistum necessariò
 periret, nec posset forma bilis alterutrum
 impedire. Etenim hætenus visum non
 fuit, quod artifex, qui vitrum, testas, la-
 teres, aurichalcum, &c. per ignem parat,
 queat usquam aut unquam ignem, terræ,
 aquæ, & aëri copulare, ut inde ens ali-
 quod mistum constituat, multòque minùs,
 quod ignem cælo desuam allicit, aëri
 connexerit, aquæ & terræ. Mirum itaque,
 quod in adynato, tota vis Medica basin
 stabiliri hætenus. Tantòque mirabilius,
 quod ad surda hujusmodi somnia, rotas
 mundus velut sopore stertuerit, cunctosq;
 credulitate dementarit. Tantòque mirabi-
 lius; quod crediderint ignem sub aliis ele-
 mentis in mitionibus suppressum, adhuc
 nihilominus persistere incolumem. Ubi ta-
 men sat norunt, & animadverterunt, or-
 ronem mox ignem, quoties à comburendo
 cessat, vel aquæ jungitur, statim perire, &
 in nihilum redigi. Etenim si spiritum vita-
 lem, sive auram ætheream, loco ignis attu-
 lissent, venià dignæ videri possent Scholæ:
 Sed maluerunt in Epimenidis somnio de-
 mentare, quàm humorem, igni parem,
 non reperisse. Ut juxta concepra menda-
 cia, humorum exurgeret quaternarius.
 Pro aëre enim, privilegiatum fixere hu- 19
 morem, qui non esset excrementitius,
 more duorum sociorum. Ideòque hos

subinde nutrientes, plerumque tamen superfluos, si non etiam scorias appellant.

20 Utiles verò, potissimum eo nomine: non quidem quasi alant partes spermaticas, præter thecas cystidis fellis, & Splenis. (at miserrima saltem membra, quæ solis pasci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio) Utilitatem autem bilis notant ridiculam, quod anum stimulet, atque urinam. Cum interim pallidæ urinæ, sint incontinentiores tinctis. Imò alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas sordes) sat est laxa ordinario. Atqui cum tres humores, qui cruori inesse finguntur, non differant à seipsis rejectis, nisi sola superfuitatis infamia: non posset non ipsum humidum radicale nutriri per excrementa: si utraque bilis, & pituita, essent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) supputetur quodammodo. Alterno saltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam consumptionem, quam dicunt alendo necessariam. Imò clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt sola cystidis fellis obstructione. Adeo ut tum lotium sit nil, nisi merum fel, totusque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellæ. Quæ cum nil putentur, præter bilem non ampliùs per alvum ejectionem. Cernitur hinc, plus triplo saltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus simul aliis connexi. Malè memores, quod sextuplo plus tincturæ, per urinam solam Ictericam recedat, quam alioqui in sano, alvus & urina edunt simul. Unde saltem sequitur, Ictericum non solum esse fellis obstructionem, quam putant. Clauso enim fellis orificio, statim fel totum cruorem (ajunt) quantitate superat. Nec enim porracea aut æruginosa (qualis è stomacho frequens prædit) in Ictero, valde crebra

21 est. Pituitam porò, cum cruore, per venas semel ajunt, & tandem in cruorem mu-

tari. Adeo, ut tam in venis, quàm in hepate, constituent propriam cruoris officinam, atque efficiens promiscuum. At saltem humorum deficit quaternarius, si flava bilis non differat ab atra, nisi sola inspissatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, nisi tepore ac fotu. Non enim caro tosta, à cruda solet distinguí specie: Quare nec pituita à cruore dissentiret, nisi sola maturitate, ut poma immatura à maturis. At nunquam potuere pituitam in venis ostendere, nisi fibras, quæ se à venæsectione, in aqua tepida, secernunt: Adeoque nec ante mortem cruoris esse, aut videri incipiunt. Quamdiu enim sanguis est alendis partibus utilis, ejus pars solidior à reliquo corpore sui erat indistincta. Quia erat compositum verum & integrale. Id enim in natura systemate utrobique obvium. Nam cum natura agat ob fines, Authori suo notos: semper una pars suscipit promptius Archæi impressiones, quàm altera. Finis enim cruori fuit, solidiorum nutritio. Idèoque soliditatis gradus paulatim anhelat, & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte sui maturiore, magisque spermatica, albas fibras, atque desiderati coaguli homogenei initia assumit, quas prius in Mesenterii venis non habebat, ut patet in dysentericis. Est nimirum cruoris pars optima, & perfectissima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque solidiori ac spermaticæ constitutioni affinem, scio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, senii, atque defectuum filiam nominant, etiam in pueris, juvene, ac viro. Dissentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione nil nisi mucum, meras sordes, & scorias, spectanda offerunt: qualis sæpè per vomitum & sedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim sæpè abrasum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocumque vitio exscreatur,

fereatur, pituita sunt mera Scholarum. Quæ scilicet, per ultimæ digestionis errores, parantur fordes, à causis morbificis. Estque tanta Scholarum hebetudo, ut cum suo Galeno damnent cibum nervorum, membranarum, tendinum, &c. eo quòd putent pituitæ esse matres. Nec attendant, quòd partes similes, ac primæ constitutionis, sint spermaticæ naturæ: easque indistincta prorsus confusione, vocant pituitosas. Nesciæ, aut saltem immemores, quod proximè nutriamur iisdem, quibus constamus. Ad eoque si partes homogeneæ, similes, ac primæ constitutionis, damnentur ab humoristis, tanquam pituitosæ. Alterutrum sanè necesse est. Vel Scholas nescire, pituitam ab humore secundario atque spermatico distinguere: vel planè, nullam esse in cruore penitus pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratæ sunt, esse initium, ac fundamentum secundarii, & proximi alimenti solidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis supponitur, dicendum cum præteritorum sæculorum admiratione, & crassa ignorantia.

Vronomantia Veterum.

CAPUT IV.

1. Urinarum divisio. 2. Paracelsi non inest observatio. 3. Authoris scopus. 4. Erratum hæcenus in iudicio, de lotii circulo. 5. Unde circulus in urina. 6. Sententia Galeni ludica. 7. Probatur non inesse sul lotio. 8. Scholarum incoquantia. 9. Quid urina flavedo indicet. 10. Nil bilis, aut fellis inesse lotio. 11. Triplex in hoc error. 12. Petitio principii. 13. Non rari bilem è lotio, ad cerebrum. 14. Aliquot absurda committantia. 15. Ab Anatome. 16. Ab libro. 17. Quid fundamentaliter designent urina aquea, repente post tinctas, in febribus. 18. Urina prognoses hæcenus fuisse mra somnia. 19. Desicit canalis. 20. Sub motuum divisione. 21. Nubecula urina, an designet pituitam. 22. Cuncta in nobis coquantur unico sine, nempe ut alant. 23. Cur Spleni duplex fermentum. 24. Quid sit illud, quod Splen quandoque in stomachum eructat. 25. Sublata causa, non tolli quælibet effectum. 26. Quid dicat urina confusa. 27. Unde crudi-

tas in lotio. 28. Cur stranguria vix sanetur in senibus. 29. Unde sedimen bolare. 30. Errores circa contenta, tam propria, quam aliena, alibi de Duelsch. 31. Nova adhuc methodus iudicandi lotium ex pondere.

ENIMVERO Scholæ, pro lotii ariolatione præsupponunt materiam dilutam, sive aqueam: Ex hujus opposito, crassam, ac dein mediocrem. Itemque confusas, turbulentas, opacas, prout etiam claras, atque perspicuas. Confusarum autem quædam, per calefactionem redeunt in pristinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique semel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, considerant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & crasso: itemque ab aqueo pellucido, in subnigrum usque. Tertio, speculantur contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viscida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel sidentia libera. Propria verò sunt, quæ fere ordinariò, ex confusis præcipitantur, vel perspicuis innatant, in superficie, paulo subter eam, in medio, circa fundum, vel ipsi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulsa. Quinto, considerant spumam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum. At Paracelsus, urinæ corpus insuper distinguit in urinam cruoris, potus, & mistam. Cruoris, dicit, si pridie vesperi, & noctu, micturienti mane, nondum biberit. Urina autem potus sit, quæ à multo & holigophoro potu est collecta. Mistam quoque vocat, sobriorum, sive temperatorum. Porro quod de urina Alcolita, & tartaræa, fingit, tractatu de tartaris manifestabitur. Inprimis protestor, me non contendere usquam, quæ bene ab avis scripta sunt, recensere, multoque minùs castigare, nec præcepta de urinæ iudiciis tractare, nec aliorum inventa explicare, nec Apologum agere. Sed tantum detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex fictis humo-

moribus

moribus oriundos, ne juniores posthac abducantur, juxta somniorum credulitates.

3 Primò ergo, recensebo errores de circulo urinæ; dein, commissos in coloribus; tertio, qui in encremate contingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui in coagulationum, sive contentorum judiciis obvenere. Unde quilibet facile intelliget, judicia, & prognoses urinæ, hæcenus steterisse absque judicio, & fundamento. Miras scilicet Gordonii imposturas, ignaro popello, sub falso haruspiciis titulo, venundatas. Inprimis ergo, in circulo urinæ cespitatum est, cum hæcenus nescitum sit, quare sæpius circulus sit alterius coloris, quàm corpus lotii residuum. Putatum nimirum, circulum à reliquo urinæ corpore separari, velut pinguius ab aquoso, vel tanquam coloratum à lacte, cui innatat. Interim quamquam agitata urina, extemplo tamen idem circulus, qui erat ante, apparet, nequicquam de circulo ulterius, extra suppositos terminos, indagatum est. Vident quidem, sæpè rubicundiorum circulum, magisque saturatum, quàm color sit in residuo urinæ corpore: imò rubicundiorum, magisque intensam flavedinem, plerumque carente circulo, distincto ab urinæ colore: Nequicquam tamen indagârunt, unde circuli & urinæ ista esset varietas. Attamen nec proinde circulus est color, falso quidam apparens, falsaque sui specie oculos illudens. Neque enim alioqui posset subflava urina rubicundiorum, magisque intensum colorem edere, per nudam sui reflexionem: sed potiùs subflavo pallidiorem pingeret, si circuli colos tantum esset apparens à reflexione. Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotii, pendet revera ex ipsomet corpore lotii. Adeoque circulus solus totam consistentiam, colorem, & lotii transparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet insigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, si dein ejus infusionem latera-

liter inspexeris, rubeum totum in sui corpore est: sed habet circulum lazereum, utcumque decoctum, vel infusum istud maceratum, pro lubitu commoveris turbidè. Apparet nempe sic rubeus color cruoris, lazereus trans venam inspectus. Ita quoque cœruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazereus est quidem: sed multiplicatus nigricat magis, & ex obscuro rubescit, quia tam cœruleus, quàm flavus, magis ad album tendunt, quàm rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro visus. Eodem modo, in corpore lotii, rubeus color, simpliciter talis, qualis in circulo apparet: qui refractus, ex transversò urinæ, non ita in circulo citrinus est. Circulus itaque est coloris verus index, in transparentibus: In opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet. Quantum verò ad lotii colorem attinet, Scholæ ajunt urinam aqueam, tenuem, pallidam, esse signum deficientis digestionis, prout flavedine manifesta tinctam, bonæ digestionis indicem. Galeni est. A media nocte reddo lotium, 6 quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad somnum redeo. Ac post duas tresve horas abinde expectatus, iterum meo, & urinam debito saturatam colore reperio. Unde conjicio, absolutam digestionem, & flavam bilem selleam, lotio jam affusam. Hæc, Scholarum moderna etiam doctrina est. Ego tamen adhuc dubito, an lotii flavedo uni semper tribuatur causæ: cum inconstanter, nunc digestionis peractæ, nunc verò mistæ tribuantur flavæ bili. At ne 7 errent, utrumque junxere. Ego itaque cum neminem reperirem, qui se in hoc distinxerit, utrumque explicare cogor. Etenim urina febricitantis flavior, quàm bene valentis: hujus tamen digestio, longè est vegetior. Quod extra controversiam est. Ergo sola urinæ flavedo, absque encremate laudabili, fallax digestionis bonæ signum esto. Deinde, si unica saltem fellis gutta in duabus libris lotii fuerit, tota amar-

cat:

cat : atqui urina etiam citrinans , & crocea , nunquam est amara : ergo non recipit fel sibi admixtum , nec ejus tinctura est ex felle. Equidem si Scholæ , per sapores , de rebus judicant ; cur tam parùm sollicitæ , quod nunquam id de urinis tentarint ? An enim sola sufficit flavedo , ut fel in urina judicetur ? Vel an Medico decentius est , falsa docere , & asserere mendacia , in perniciem ægri , quàm propriam urinam semel degustasse ? cum nec quidem saturatissima urina Icteri , quicquam amaroris præferat. Factus ergo dereggit justum Scholarum errorem. Saltem ex verbis harum indubium est , quin lotio tinctura sub finem digestionis addatur. Quod si ita sit , cur ex in saltem non agnoverunt ; flavedinẽ lotii non à bile , aut felle : sed aliunde , advenire ? Quia si bilis in sanguificando fieret , unà cum cruore , & urina , & ab initio simul urinae connata , & inspersa , urinam tingeret : nec bilis esset ultimum constitutum in Jecore , si esset pars cruoris constitutiva , ejusque superfluum confestim emungeretur cum urina , nec separatim sibi ad tempus faceret hospitium. Aut , si id ratum sit , deberet saltem istud hospitium nominari , & per anatomen occurrere , ac inveniri. Sed cum flavedo , in lotio Galeni , sit posterior lotii corpore , denotatur locus ultimi Ilei , ubi cum jam cremor incipit stercorefcere , aliquid stercoris liquidi inde trahitur , per venas Mesenterii , in fine Ilei , quod lotio inspergitur ad suos fines (prout ante de febribus , & alibi de Lithiasi) utile. Quod autem flavedo lotii sit stercoris illius liquidi , & nullatenus fellis : nedum gustus lotii : sed & distillatio , manifestè comprobant. Si quidem fætor illius emergit distillando. Quorum autem stercus liquidum conveniat lotio , locis citatis docetur. Sufficit modo , quod vel tenuiter disrupto felle , avis , aut piscis , utcunque optimè eluatur : attamen amaror remaneat. Itaque si rantillum fellis inesset urinae , vel latici , qui cruori in-

naturat extravenato , inexcusabilis essent amaroris. Sed consequens est falsum : ergo 11
& Antecedens. Itaque tripliciter in hoc errarunt Scholæ. Primo , dum flavum & liquidum stercus , lotio mistum ignorantes , bilem putant. 2. Quia ex flavedine sola , & subscribendi assuetudine , bilem conjecere. Quasi nil croceum , quod non etiam in nobis esse debeat felleum. Probant ni- 12
mirum idem per seipsum. Bilem nempe in natura , eo quod sit manifesta in lotio. Et iterum , Quod flavet in lotio , id debere esse bilem. Eo quod nil secus , quam flava bilis , flavi esset coloris penes nos. Tertio tandem. Nam errante iudicio , de colore ordinario , adeoque de ipso urinae contento , necesse est , ruant prognoses de urina , quotquot coloribus & contentis innixæ sunt hæcenus. At saltem , cum jam constet , urinae flavedinem non esse bilem , sed excrementum stercorem : non mirum , & in stomacho aliud flavum , quod etiam sit amarum excrementum , alio longè , & proprio sibi errore fermenti gigni , quod proinde non debeat esse de familia fellis. Por- 13
rò , cum in febribus flavæ urinae repente pallescant , designeturque delirium futurum : idque à Scholis sit interpretatum fieri , quatenus bilis rapitur in cerebrum. Elenchus est non causæ in causam. Sufficit namque demonstratum jam , istud delirium non nasci ex bile , rapta in cerebrum : sed quia stercus liquidum , quod cum urina ire erat solitum , jam detinetur in Hypochondrio ; nec lotio , pro solito , admiscetur. Ideo delirium ex illa sede , unde amentia omnes originem desumunt : ut suo tractatu doceo. Etenim & hoc solo titulo , quædam dementia nuncupantur ideo Hypochondriacæ. Alioquin enim , quis esset ille 14
raptor bilis , qui hanc in cerebrum meram , & à cruore venarum , per quas deferretur , vel à lotio separatam duceret ? Quorum enim raperet illam , cum nil absque objecto , saltem apparenter bono , fiat ? quomo-

do per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore separaretur: siquidem cruori extravenato, non supernatat putata bilis, nisi mortuo, & coagulato prius cruore? qui tamen nunquam in venis, (ne quidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri sinum tandem, ista bilis urinacea effunderetur, in quo festinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere solitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipsamet materia morbosa sponte ascenderet ad cerebrum, eritque morrix supisus? Tunc saltem præter immensas absurditates, necesse foret, febrim ejusmodi omnem consistere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hæcenus est suspicatus. At cujus finis ergo, febris (quam putant merum accidens) bilem ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantem, nunc tandem in caput relegasse? Quidve, si vaga in venis fluctaret, à cruore separata, sursumque sponte scanderit, cur potius non proscribitur foras, via solita? An jam natura humana, contra universalem nifum rerum, sui interneconem procurabit? An ejusmodi demum furor aptus erit sequestrandæ bili, quæ non nisi sedato vigore esset separabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò ac sponte sese separet, & ad caput conscendet? Quo tandem utre, latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in sinibus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique statim esset lethalis; felque deliris naribus stillaret. Denique si post flavas urinæ aquosæ, in febribus, deliria tuta, cum risu edant. At certè juxta Hippocratem, tum hujusmodi deliria non ex felle erunt. Adeoque nec urina, colore flavo jam spoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem depónat. Siquidem deliria cum risu,

bilem omnem excludunt. In Ictero, ipsum tandem cerebrum flavet. Quid si ex bile est Icterus, cur est sine delirio? sine viscerum cunctorum erysipelate? Sin verò non fel ipsum: sed ejus (inconsideratum subterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrim concitet: cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere? Ergo aquosa urina post flavas, in febribus denotat tincturam urinæ, sive stercus liquidum, (liquor est ciborum in Intestinis, immediatè, antequam stercorescant) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulsans, denotat amentiam futuram juxta Hippocratem. Quatenus stercus liquidum, non rite purgatum, tumultuat in hypochondriis. Mera ergo sunt somnia, quæ de urinæ colore hæcenus, tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & observantia didicere, quæ se solent mutuo consequi. Delirium nempe in feбри, à lotio claro, post flavum. Rectè quidem, si in nuda hæssissent observantia: sed cum ad causas deventum, illasque juxta ritum theorematum, fisorumque principiorum jussu, disposuerunt, temere sibi invicem hæcenus subscripserunt omnes. Nulla est namque in natura bilis, nullum unquam fel in urina: multoque minus, quod inde separaretur, atque feratur ad caput. Nulla bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in natura. Nec fel bilis est: sed ipse liquor fellis, viscus est vitale, magni momenti, cui cum rene & cerebro nil commune intercedit. Nec est via ullà, nec apta societas fellis cum lotio. Nec ad fel attrinet, sive urina sit aquosa, sive flava & spissa. Cystis fellis venam non habet ad caput. Sin velint per cavam venam fel ferri, quomodo fel non permisceret se cruori? cruor febrientium totus non esset amarus? quo canali ergo, ad caput festinabit? Quis ductor, fel ad caput ducet? quis separabit à cruore, ut in itinere non detineatur? Quor-
sum

sum natura moliretur ejusmodi impertinentias? quomodo cruror manebit ab exotico felle citra contagium? Ascensus iste, aut erit motus spontaneus, aut missio, aut tractus. Somnians sic olim anus, dixit ante, & Scholæ eam sunt secutæ. Nam si bilis fellea scandat proprio motu, Jam erit cuivis homini delirium continuum. Sed quorsum vena cava, fel ad cerebrum miserit? An sic febrim curaverit? An ardorem minuet? At certè, conclusa manet materia febrilis, sive ex lotio bilis, sive è folliculo fel rapiatur in cerebrum, sive non. Quorsum etiam cerebrum bilem ad se alliceret, succo vivido, & longè meliori, ac propinquiore madens? Idque etiam cum destinatione hepatis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve, saltem citra electionem, finem atque destinationem Archei. Au ergo bilis, à reliquorum trium conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc trahitur? Sanè, cerebrum sic jam ante, & non post bilis adventum dementabat, nec opus habebat bile, ad delirandum. Demum cur urina aquosa potius delirium arguit, in febris continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiasi? quam in vitiata stomachi coctione? nisi quia mors est in hypochondrio, ubi febris etiam tum? Vanum est ergo, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum. Cæterum, cum jam nubecula in urinis apparet, confestim Medicus conclamat, & quasi ipse vicisset, inquit, Scholarum suffragio, & observantia, quod humor morbosus sit concoctus; quodque tum tuto sit purgandum deinceps. Dicam primùm, quid ista sit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis, nil præter mera ludibria contineri. Est nimirum ista nubecula, signum digestionis stomachi: non autem materiæ morbosificæ. Digestionis autem signum esto; quod fermenta stomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, conclusa, &c. Unde vires recuperatum iri, est in

spe. Alioqui materia, quam dicunt morbosificam, non intentatur coqui unquam. Quia natura non intendit coquere, nec coquit quicquam, nisi univoco fine & modo, ut scilicet in suum alimentum redigat, & non alio fine: sed fermenta (quorum interest, res transmutare duntaxat) jam restituta, digestionis hospitii, subigent materiam morbi, subter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt. Etenim docui de digestionibus, aciditatem in stomacho non esse ex ponticitate assumptorum: sed ex ipso, specifico stomachi fermento acido. Atqui, prout acido est proprium, coagulare lactea: idcirco de cremore stomachi, non potest tam exactè, quidquid in se est lacteum, separari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat. Ergo nubecula, signum est fermenti reducis in stomachum. Nec enim istud eneorema est de natura, aut materia febrili; neque eandem accusat, vel excusat. Nec demum ista nubecula signum est fermenti proprii fellis (hoc nempe non est acidum: sed salium, ac de gustu spiritus vitalis, prout alibi de vita longa) sed lienaris fermenti: quod nimirum Lien spirat in stomachum, cujus tutelam suscepit. Ideo namque in quartana sæpè ista nubecula apparet, iterumque sæpè disparet. Dum appetitus, ac digestio, restituantur, iterumque secedunt, perstite interim semper eadem quartana. Alioqui si ista nubecula significaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem: certè, constans perseveraret semel nata; cum materia semel cocta, regulariter iterum non reincrudetur. Ergo pro suo æconomia, propriaque visceris digestionem, Splen, vitale fermentum, ex insito sibi, genialeque spiritu, obrinuit. Ideò namque de proprietate, odore, gustuque spiritus vitalis est. Qui cum sit salinus & balsamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam subigere & vincere. Sed visceri huic data est cura stomachi, digestio-

nique ejus hætenus præfidet : ideoque ad hoc, jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod nisi in stomachum debita inspiretur doſi, oriuntur inappetentiæ, cruditates, imò
 24 & ipſe boulimus. Itaque ſi hoc tutelæ ſtomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet : fiunt cruentæ, & atræ exſcreationes in ſtomachum, quas Scholæ cenſuerunt atram bilem. Cum alioqui non ſit niſi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarii, ab ipſo Splene. Ergo acidum ſtomachi, etſi ſit cauſa nubeculæ, totuſque cremor acidus : in falſum ordinario, ſubter fellis dominium convertatur (ut de digeſtionibus alibi) perſtat tamen nubecula, ab acido
 25 genita. Cujus ergo notandum, Quod ablata cauſa, tollatur effectus de futuro ; non autem de præterito. Quia effectus de præterito, eſt productum, jam per ſe ſubiſtans : sæpè quoque, non ampliùs comitantia priorum cauſarum opus habens. Id quod nunquam hætenus in Scholis fuit
 26 conſideratum, ut neque diſtinctum. Sæpè ergo urina conſuſa mejitur à calculoſis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia verò, etſi clara, mox ſponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejusque minus, ſi ſemel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellis defectum indicat. Quippe designatur, quod tantilluſ tepor acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura,
 27 ſole dulceſcunt. Quoties etiam fermentum folliculi, ſive viſceris fellis, peſſundat ſtomachi fermentum, atque pylorum vitiat, toties digeſtionis cruditas, adeoque & lotium, abſque nubecula eſt. In ſtomacho etiam eſt ſubinde amaror, ab errante digeſtione, ejusmodi recrementum parturiente. Sin autem illius viſceris fermentum ſubplantatur, eſt urinæ ſedimen craſſum, & album, nec unquam abſque ſtranguria : quæ ideo in ſenibus difficilis curatu. Aciditas autem iſta lotij, in ſtranguriis, quan-

quam non ſit guſtui manifeſta ; quantula-cumque tamen, ſufficit ad præſatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cereviſiæ, ponticitatem ſuæ cereviſiæ imperceptibiliter adhuc perticipante. Dum autem hepatis fermentum nimum ſuperat ſtomachi, & fellis activitates : ſedimenbolare, in urina turbida, & ſulva. Quasi o-
 29 ptaret ſanguificari, quod iſti deſtinationi eſt ineptum. Rubeum autem ſedimen in urina ſlava, quodque per ignis calore facile liqueſcit, denotar fermentum hepatis peregrino impedimento exaſperari. Quæ
 30 fermentorum hiſtoria, tractatu de digeſtionibus conſcribitur. Sunt & poſtremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum : quos tractatu de Lithiaſi ex profeſſo expendi. Tutæ eſt interim methodus, examinandi urinas per pondus. Uncia nimirum, pendeat 600 grana. Vas au-
 31 tem vitreum habui, anguſti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pluvia, pendente inſuper grana 4670. Inventa eſt urina ſenis, pendere eodem vaſe, 4720 grana. Sive ſuperare pondus aquæ pluvix, 50 granis. Urina autem mulieris ſanæ, ætatis annorum 55, pendit 4745 grana. Urina juvenis ſani, annorum 19, pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abſtemij à potu, pendit 4800 grana. Juvenis 36 annorum, tertianam tolerantis cum tuſſi, pendit 4763 grana. Præſatus autem juvenis 19 annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat : pendit autem urina ejus, 4848 grana. Quod fuit 82 granis amplius, quàm dum ſanus eſſet. Virgo, cordis palpitationem paſſa, minxit inſtar aquæ pluvix, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluvix. Urina tepens, ſemper ſe ipſa frigida, paucis granis levior, ut & extenſior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto urinam dime-
 tiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Eſtque longè facilior methodus, quàm quæ
 ponde-

ponderando integrum hominem, in Aphorismos est redacta. Ego semper circa morbi essentias, remedia, & applicationes, sive in sanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi; odi etiam prognosin, quæ prædictionem & præscientiam divinatio- nibus esset familiaris. Magis gavissimum sanare, quàm multa amphibologicè præ- dixisse.

Icterus, non à bile flava.

CAPUT V.

1. Suppositio Scholarum hoc casu. 2. Responsio appo- sita. 3. Subterfugium ordinarium atque ridicu- lum. 4. Aliud subterfugium. 5. Per Anatomicen docetur Icteri causa. 6. Implicant sibi Schola. 7. Ab impertinenti. 8. Duplex in Ictero vitium. 9. Oblivio Scholarum. 10. Absurda, ad causam Icteri humoristarum. 11. Quatuor Absurda. 12. Quod ori amaror non arguat bilem. 13. Icte- rum, non ab obstructo felle. 14. In Ictero semper aliquid vitium. 15. Coloris, si inordinati, in excre- mento, non fieri a causis ordinatis in natura. 16. Probatur, a remedii propriis. 17. A luvantibus & nocentibus, non desumi indicationes curativas. 18. Causa adæquata Icteri. 19. Icterus non na- scit, nisi a causis univoceis. 20. Non sanari Icterus per flava remedia, ut talia. 21. Historia in stran- guria sentit. 22. Hoc illudit causam Icteri, tradi- tas a Humoristis, & usum radicis graminis. 23. Bilem non miti adtingenda alvi excrementa. 24. Pallens sicut intestini non tam accusat fellis absentiam quam transmutandi errorem. 25. Con- tra palliditatem obstructi fellis, in Ictero: Propter ignoratam morbi quidditatem. 26. Aliud argu- mentum. 27. Tertium. 28. Ab impertinenti. 29. Ab impertinentia tincturæ. 30. Ab amaro- re. 31. A disproportione turgentis, & tincti. 32. Generatio anonymi venient in Ictero. 33. Absurda aliquot proponuntur, Humoristis consideranda se- rio. 34. Conclusio & præmissi. 35. Nidus Icteri. 36. Error Medentium, circa bilis transitum in psicem.

ideo quotidie generatam, moxque à sui na- tivitate regurgitari, atque dispergi in to- tum corpus. Quapropter uti ordinariam: sic & necessariam bilis, sive fellis genera- tionem, quotidianam proscriptionem, & separationem supponunt. Meatura autem fellis inferum, conitipatum probant. Quia alvi excrementa sunt felle destituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium vicesies plus justo tinctum occur- rit: atque indies meracius. Ergo tam vesicæ, quàm alvi excrementa, suam desumunt tincturam à felle. Primo. Nondum proba- runt superum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hætenus per ex- quisitam anatomicen est repertus. Ergo, vel per inferiorem, sel excrementosum quoti- die intraret, vel insensibiliter. Non hoc modo, ubi tanta esset quotidiani fellis ab- undantia. Nec etiam priore modo. Cum isthac frustra intraret, quæstatim egredi de- beret. Itemque si isthac ingrederetur, de- beret per intestinum sursum intrare, nec sic unquam deficeret tinctura stercorum, fellea, etsi aditus inferior esset occlusus. In limine itaque hærent Humoristæ, in pro- banda quæstione, an sit. Ac deinde defi- ciunt in ductu, & separatione fellis à Je- core. Tertio. Saltem ex disproportione, facile colligere possent, se deceptos. Nam si Ictericus biberit libras octo uno die, tantundem flavissimi lotii propemodum est redditurus, cujus saltem libræ quatuor essent meri fellis, & quod infirmiores ægi fuerint, mortique viciniore: ed urinæ, in flavedine, erunt quoque intensiores; ne- quicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat, quantum flavi quotidie per lo- tium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet tantundem fellis quotidie per al- vum pellatur sanis, præcipuè quibus rarus est secessus. Quod si non: ergo non est fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero: sed planè virus excremen- tosum. Et per consequens, Icterus non

I ANTESIGNANUM argumentum, quo Humoristæ credunt, se ex plena ne- cessitate confirmasse bilis flavæ existen- tiam & generationem, quodque anchoræ vicem supplet; est Icterus. Cujus favore, contendunt cystim fellis, in sui exitu versus jejenum Intestinum, obstiparam. Bilem

probat se è felle oriri. Tandem, Humoristarum argumento, per suppositionem concessio, Saltem eo ipso fatentur, nullam in natura bilem, ne quidem quæ unà cum cruore in virus fluctuare creditur, ex naturæ scopo, sive ob nutritionem, fieri: sed semper utcumque sumatur, esse excrementitiam, & productum aliquod, quod tam sui quantitate, quàm qualitate, sit præter naturam, & sanguificandi scopum. Per consequens quoque, bilem nec esse de cruoris compositione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem. Id est, Bilem non esse humorem nostri constitutivum, vel partem cruoris integram. Quod si autem responderint: Bilem in Ictero quidem esse humorem morbosum, ideoque & excrementosum: non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, prius probare debuissent utriusque bilis radicalem differentiam. Cum alioqui sola fellis obstructio sit causa icteri in Scholis. Quæ speciem bilis mutare nequit: cum ipsa obstructio meatum; non autem bilem, aut fel respiciat. Denique, si Icteri causa sit excrementum morbosum, atque aliud longè à bile, cruoris constitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, est impertinens argumentum Scholarum: per fictum atque excrementosum, velle naturalis humoris necessitatem intrudere, atque necessariam confirmare. Quemadmodum glareæ aqua etiam non probat nutritionem ossis, aut ossificationem in poro, fracturis crescente. Uti nec pus probat carnis generationem. Quid si dicant, fel non qualitate: at sola quantitate molestum, in Ictero, quæso respiciant: Quoniam vel prima die, imò & ante manifestum Icterus, malè se habent Icterici. Denique non sola molestatum quantitas, ac impedit: sed & longè arctius nocet ipsa qualitas. Sunt nempe Icterici angustiosi, & suspiriosi; à prima die, in stomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxii, velut perpetua febricula conquassati, & verè morbidi, cum pulsu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quàm quantitas designatur. Equidem duo cadavera icterica dissecta, memini me præsentente. Neutrius tamen orificium felleum erat obstructum (curiose namque totum perlustrabam) Sed venæ Mesenterii (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac stercoreo, scatebant. Fel nempe adesse putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, inde abundanter tingi potuissent, nisi ordine inverso, stercus liquidum atque flavum, quod infernè descendere debuisset, in Mesenterio detentum esset: atque aliud virus, à causis peregrinis, supernè natum fuisset. Est namque istud stercus liquidum, secundæ digestionis proles, rapiturque frequenter sursum: & quanquam Ictericis subinde sit oris amaror; non tamen illorum urina amaricat. Sed jam, de bilis mentito vomitu, sat explicatum, esse peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in stomacho primordiallyter, & non è Jecore, repetitum fel generat. Nec est inquam stercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoscat. Tristitia non raro ortum dedit Ictero. Tristitiam vero, Spleni nuncupant Humoristæ non ergo tristitia, erit causa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis. Stercus quoque liquidum nedum digestivæ errore multiplicat Icterus: sed & vitio dispensativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodque infernè purgari debebat, sursum vocatur mittiturve. Ex altera insuper parte, ipsum Icteri efficiens, virus parit, domestico vitio, non secus atque obsoleta stomachi digestionem, demonstravi virus nasci, quod per vomitum expellitur. Etenim frequenter in Ictero, ani sordes pallent, ac penè albicant, cras deinde

- de rursus flavent, iterumque mox inde pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obstructionibus sic alternatim minimè contingit: nam semel solutis, & apertis, non est reclusio, aut clausura tam facilis, vel imminens atque interpolata. Duo itaque in Ictero simul concurrunt. Unum est, alienatio secundæ digestionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus esset, & in cruorem mutandus, quàm qui aliàs naturaliter, in stercus liquidum, intra Intestina facescit. Alterum autem est alienatio distributivæ ac digestivæ stomachi. Sæpè nempe à crapula est copiosus vomitus flavus, prout & dejectio talis à poculo solutivo. Jam namq; superiori capite ostensum est, in stomacho, errante digestionem, tale amarum gigni, itémq; & in Intestino puorum, virulorum, &c. Nam stomachi & intestini propria est flavedo, quæ subinde etiam à digestiva errante, amaricat. Ubi autem cum errore digestivæ adest vitium distributivæ, Icterus jam confluit: eo quod præter naturam, quod nascitur præter naturam, in venas & corpus dispergitur: quod alias nec nasci, nec isthac deferri debebat, sed per sua emunctoria urgeri. Quæ distributiva à Scholis hætenus est neglecta. Cujus tamen errore, varii sunt morbi: nimirum fluxus symptomatici, apostemata, ariduræ partium, oedemata, &c. Præsertim in terminis Icterus. Stercus enim liquidum, quod naturaliter post separationem purioris chyli, alioqui circa finem Ileï generatur, postremo, & ante merum stercus in Colo intestino. Jam præcociter, à Jejuno Intestino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum istud excrementum (non tamen amarum, quale in stomacho nascitur) unde illi fas, scandendi in venas Mesenterii, nascitur. Sunt ideo excrementa Alvi, coloris cinerei, orbata stercore liquido sibi naturali, & tingente flavedine. 1. Scholæ etenim intelligunt fel, & bilem, esse synonyma. 2. Cystidem fellis, in Ictero clau-
- sam, qua ad duodenum Intestinum tendit. 3. Idcirco alvi sordes, debita fellis portione privatas, pallefcere. 4. Fel ergo, quod per anum secedere debebat, urinæ superproportionaliter & immoderatè commisceri, solius itineris errore. Quæ credulitatis stupiditates, Medendi fundamenta transverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quàm inconsideratas manifestarunt temeritates. Nam in primis constat (quod alibi probavi de digestionibus) quod stercus humanum, etsi flaveat parum, aut multum, non sit amarum tamen proinde, ut neque urina ictericia. Canes enim edunt flavum stercus infantium, quasi adhuc lactis saporem illis referat. Sin tamen guttulas alicujus fellis huic flavo stercorei commisceatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque necessarium, cruoris excrementum naturale. Cujus attamen generatio, non intenditur à natura, sed præter vitalis naturæ instinctus, ac per accidens, morbosa est. Quid si os Ictericum amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flavissima, non amaricat: ergo felle & bile orbata est. Os in timore mox amaricat, cum salsedine. Timor autem nil quicquam imperii super fel obtinuit, ut concepto pavore, effundatur in os. Etenim si in Ictero, cystis fellis sit infernè sic clausa, ut nil bilis in duodenum fluat: ergo nec os in Ictero amarum est à felle, ab duodeno sive jejuno intestino, sursum tracto: cum non sit alia alioqui via, qua fel in os ascendere possit. Sæpè etiam in Ictero, post ciberitia alvi excrementa, redeunt flava: cur ergo Icterus non desinit, si ejus causa jam desistat? Quid si in Ictero, assumpto rhabbaro, vel cholagogo alio, quicquid de jicitur, flavæ bilis testimonia dederit: cur ergo sumto cholagogo, non terminatur Icterus; si bilis per intestina, ad Medentis nutum, delabatur? Quid si exoticum fermentum, aut virus, non rerò totum cruorem,

rem, & carnes ipsas, per diarrhoeam, in foetidum atque flavum liquamen transmutet, & dejiciat, quodque Scholæ bilem
 14 absque controversia dicunt; Si inquam etiam à serpentis cujusdam morſu repente quis Ictero succumbat, an proin confestim fellis folliculus claudetur? Quis potius exin non censuerit, In omni Ictero aliquod consimile virus patranslatere: quod digestivam & distributivam alienet? Adeoque bilem naturaliter non ab igne, ut neque à recta digestionem, multoque minus à nativi caloris fecunditate: sed vituperoso
 15 planè titulo. in naturam fieri. Ideoque excrementa palleſcere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quàm ex vitio, tam digestivæ, quàm distributivæ? Infantum nempe stercoſus, flavius est adultorum; non tamen censentur in Scholis propterea biliosiores. Est itaque flavedo excrementi, ex propriæ putrefactionis vitio oboriens.
 16 Quid si ergo Icterus non sit ex oppilatione fellis: nonne consequenter, fellis deoppilativa erunt frustranea? Sic nempe, ut serpentes aliquot ex proprietate faciunt Icterus: ita & insecta aliquot Icterus faciunt vicissim, ut & quædam simplicia, foris alligata dumtaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat: non autem, quod ejusmodi vermes, aut simplicia, statim cystim fellis obstruant, aut deoppilent. Meminerint ergo, à juvantibus ac nocentibus, non aprè sumi indicationes curativas: sed aptius, diagnosticas.
 18 Quodque alibi ex professio plenius patefecit. Itaque efficiens Icteri, est fermentum præter naturam virulentum: quod pylorum sic malè affectat, ut digestiva, simulque distributiva, alienentur. Sedetque virus istud vel in duodeno, vel longius ab Ileo communicatur. Sic subinde à serpente demorsus, confestim Ictero affligitur. Non autem quod ictus ille in pelle, statim occluserit meum fellis in Jejunum inter
 19 stinum. Proinde Icterus, per appositos flo-

res chrysanthemum, dentis leonis, aliorumque multorum similitum, non rarò quoque per antidora quædam, pyloro congrua, sanatur. Quales sunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter asseres, & quæ valenter abstergunt primam corporis regionem. Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcuma, lapathum acutum, &c. curant icterum quatenus flava: sed illorum flavedo potius indicat destinationem sibi esse, ad deterfionem veni. Signaturæ enim produnt crassim internam rei: non autem ipsa crassim rem detegit. Octogenarius quidam, & fo-
 21 cer Medici Bruxellensis, per biennium continua stillabat stranguriâ. Censui ideo, habere calculum in vesica. Dissecto tandem ejus cadavere, fuit repertum à calculo immune. Mox Medicus iste, se calculum foveri confregisse, oblatis saxifragis, jaestabat. At non à stranguria stillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, absque ictero: defectus autem Splenis stranguriam senu causat. Uralibi probavi de
 22 digestionibus. Judæi enim conqueruntur plurimum de atra bile, atque mœrore. Utuntur autem lapide, qui quandoque in felle bovis reperitur: subflavus est, & natus in aqua subinde, quanquam subinde durior & ater. At bos, non Ictero; sed malleo perit, nec malè valet à flava bile, licet cystis fellis, calculo satis amplo sit occlusa. Denique bos continuo pastus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis usus, in apozematibus singulis, totus est ridiculus. 1. Antequam ergo concedam, 23 fel ad tingenda alvi excrementa quotidie demitti, prius constare debet, quod esset bilis in rerum natura. 2. Dein, quod humanæ sordes insigni amaritudine sint præditæ. Quod tamen alibi de digestionibus falsum probatur. 3. Constare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi sordes, non generetur naturaliter in ipso membranarum ductu, qui Intestinum dicitur: prout supra de vitulo constare feci.

4. Si ergo lotium , & stercora , ordinariò atque naturaliter flaveant , non tamen sint amara : ergo non à felle , aut bile. Ergo nec mirum , si errante ejusmodi efficiente naturæ , copiosior fiat ejusmodi tinctura , adeoque intensiore Ictero , intensius quoque flavescere quotidie lotium , in Icterio. Nec mirum quoque , si ab errante causa efficiente , & distribuyente , per totum corpus , ejusmodi excrementa flava deferantur , Icterum , atque tandem & mortem subnasci. Etenim si in crapuloso stomacho flavedo amara fiat , ab errante digestionē : idque tam extra , quam intra Icterum , tam in sano , quam febrientē ; tamque in obstructo , quam patulo felle . Denique si in obstructo felle appareant lapides grumi , &c. absque Ictero. Si in Ictero , urina sit intensissime flava , & tingens , absque amarore , & felle : Hæcque cuncta sub solius digestivæ errore , & distributiva peccante . Non est mirum excrementa alvi , utriusque facultatis vitio pallere. Siquidem ejusdem facultatis , est bene valentis , patrare hoc aliquid : & male valentis , hoc aliquid facere vitiatum. Tandem , pallens alvi excrementum , & urina ruf rubra , in Ictero , non quidem fellis , ut neque bilis commisionem accusant : sed errores transmutando , & distribuendo commissos. Nam remedia specifica Icteri , exigua præsertim quantitate (ut assolent) data , non juvent , si sit (quod supponitur) infernum (id est unicum) fellis officium adæquatè , atque totaliter clausum (nam quicquid non est totaliter clausum , sat patet 25 transfluente felli) nam emunctorium sic clausum , ut nullatenus sit expulsum suarum superfuitatum : multo certe minus erit remedii peregrini , priusque in stomacho transmutati , attractivum , vel admissivum. Ideoque ergo planè si utranque . Denique si aliquid cystidi sit os superum (quod nullum : nam non reperitur transitus nisi inferne) illud sane aptum minimè esset , ad trahendum bilem : multoque minus in tanta copia bilis , quanta supponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per Jecur , nec tantæ dimitterentur sordes , trans ipsum fellis folliculum , qui poris expers censetur superne , Adeoque non esset , unde inferus canalis obstrui posset . Tum denuo 27 hinc sequitur : Si bilis ulla esset , eaque non transmitteretur supernè , trans cystim fellis : remedium quoque contra Icterum , supernè in cystim labi nequeat : neque infernè pariter admitti (quippe exactè supponitur occlusum) necessariò quilibet Icterus semper erit , absque spe sanandi , quia citra remedium . Tum demum aliunde patet , 28 quod liquor fellis sit merum viscus vitale : non autem bilis , aut quotidianæ hepatis sordes . Itaque si nondum conspicuus , necdumque probatus meatus à Jecore trans cystim sit inventus : quare ergo occluso inferno meatu , folliculi , mox totum corpus , felle regurgitaret ? Siquidem hoc præsupponat tantundem fellis , prius ab hepate parati. Porro si bilis flava , quam cruori ex- 29 travenato putant supernatare , tam tingat excrementa alvi , quam vesicæ , eaque , bilis vix subpallide flavescat : certe illa nunquam poterit urinam Ictericam tingere , in tam spissam atque saturatam coloris flavedinem . Cum id , propter quod unum quodque est tale , debeat esse magis adhuc tale . Longèque abest , quod mera bilis , quam simul cum cruore sibi cognato ordinatim generari dicitis , esset colorator quam lotium Ictericum , quod nedum non est bilis : sed vix quinquaginta seri partibus , una bilis censetur adjecta . Nec interim vix lotium Ictericum , in quinquagesima parte ideo ascendit ad meræ bilis tincturam . Itaque si urina (quæ materialiter potum , sui corpore ubique , & semper repræsentat) adhuc suum colorem à felle & bile mutuet . Ipsa urinæ Ictericæ tinctura , debet ad minimum trigecuplo , suo corpore tincturam fellis , imò & croci , superare , essetque sel spissum , instar vitelli ovorum . Quod cum non sit de

natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Ictericæ tinctura unquam esse à felle. Estque hæc argumentatio à numero, extensione, mensura, & spissitudine. Itaque deberent Scholæ retrospicere ad suastheses, de obstructione fellis: ac facile reperirent, non esse sub centesimam fellis aut bilis proportionem (etsi ponatur folliculus fellis obstructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ sola urina excernitur. Deinde, non esse cur ingravescente Ictero, quotidie lorium & habitus colos ingravescant, & augeantur, cum minor aliqui sanguificatio, fellisque conringat indies instante morte generationis. Quodque magis est. Urina Icteri non est amara (quod unica saltem guttula, in apice linguæ sat lucide notari potest) esset autem felle longè amarior, si ab hoc suam desumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem suum perdere amarorem. Quorum utrumque æquè est absurdum. Cumque aliàs omnis amarior, à cæteris omnibus urinis exulet (Absurdissimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à solo felle, sive bile, mendicare, nec lorium tamen interim ullum sit amarum) esset saltem amarior in urina Ictericæ, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod est dicere. Ab exotico excremento, in se amaro (quale est subinde per vomitum, quod rejicitur tam sanis, quàm ægris) non autem à bile naturali.

31 At mensuram cogendo Scholæ. Cor flavus, quo unica saltem die lorium in Ictero tingitur, posset tantundem stercoris saturato colore inficere, quantum quadraginta diebus per alvum ejcitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum singulo die, bilis, stercoris inficiat. Ergo obstructio fellis nequit in causa esse, cur quadragecuplo plus tincturæ & fellis generetur, si urinæ tinctura, totiusque flavities corporis, spectentur

32 simul. Imò, quando cætera absurditatum

caterva excusari posset, per Icterus, quotidie plus rufæ bilis (sic faciem istam nunc per licentiam voco) trans habitum corporis dispergitur, & simul per urinam, & decuplo plus fellis quotidie sic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo saltem Scholæ docere debuissent, cur fellis detentio & obstructio multiplicet fellis generationem, si nolint unà concedere, istam ejusmodi fellis, & omnis fictæ bilis aliqui generationem esse excrementosam. Adeoque fictam esse bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, esse partim anonymi veneni, quod bilem falso credidere, delusæ per Icterus, ac præcedentium capitum casus. Indagem itaque Ictericæ veneni frustraneam censuere, cum bilem istam putarent sola quantitate abundantem, & naturalem aliqui cruoris conpartem. Ah urinam examinassent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravento supernatare ostendunt) nequeat altius tingere urinam (aqueam aliqui ex sui ferri natura) quam ipsamet bilis esset ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria, mediocris flavedinis, atque temperata, sit tamen altius tincta, quam sit ipsa supernatans præfata bilis. Quod in Ictero sit color quadragies plus saturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi speretur. Quodq; quò morbosior, mortisque vicinior Icterus, eò urina est quoque rufa flavidine saturatior. Nec tamen sit ratio, cur plus bilis generaretur quotidie, dum ejus est minor necessitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus esset inquam ignis elementalis, quo mors est propinquior, & ignis, si quis foret, suæ præfocationi vicinior. Quodque dum dicant temere, totum mel in bilem ac fel verti, in constitutione biliosa, forti, ignea, virili, ac forti, quod allas in sanguineo, totum sit sanguis. Adeoque & propria, in invitæ confessione coactæ, non cernant, quod suæ fictæ bilis generatio procedat utrobique ab aliqua

34 aliqua corporis virulenta indispositione, quæque tandem aucta, multo sæcundius ejusmodi sordes profert, quàm cruoris, imò quam solet paulo ante. Cum interim nulla sit ejusmodi bilis necessitas: plurima autem cruoris, in Ictero. Non videant inde concludi. 1. Quod natura in summa sui sanitate semper erraret in suis finibus. 2. Adeoque & creator ejus errasset. 3. Quodque non cessaret, fel copiosissimum facere dum illud maximè horret, eo que minimè opus haberet. Quod bilificatio in Scholis sit ex causa morbifica: non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis sit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, nostri constitutivis: sed excepto felle, bilem esse merum semper excrementum, stercoreum: si non simul etiam defectuosum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis existit in natura. Fel verò est viscus præpotens, in natura liquoris primigenii, apprimè vitale, & summè necessarium. Deest itaque bilis in natura univèrsa, ergo & pro Ictero. Cholera autem quicquid suo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus transmutat, absque celsatione. Est tota itaque bilis inventio furilis, mendosa, & pernicio-

35 sã. Nidus autem sive officina Icteri, est à pyloro, usque ad nem duodeni. Memini enim Lucium piscem, quandoque vivum, in dorso, à capite in caudam apertum, superligatum transversum in regione stomachi, infra paucas horas, fuerisse puridum cadaver, totamque ejus carnem, quæ ante erat albissimã, flavam evasisse. Vulgus Medentum rebatur, se traxisse bilem ab Ictero. Ego verò ratus sum, vivum piscem calore Ictericì putruisse, suamque flavedinem à corruptione mutuassee. Excrementum pelli intinctum in Ictericò, non secus,

atque carnem piscis, cadaverosum virus esse. Erat namque tam puridus piscis, quod à fele sperneretur. Ego itaque virum sanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falsitate humorum, & humoristarum misera decipula, dixisse sat esto. Reliqua autem, quæ de humorum decubitu huc spectantia occurrere possent, alibi particulari tractatu de catarrhi deliramentis ad unguem explanabo. Postremò autem quod pro Atra bile, hæmorrhoides, menstrua denique, atque carcinoma uberum incusare solent. Id sanè sub silentio, velut responsione indignum, & tanquam inutiles nã nias sperno, in magna credulitatis proximorura commiseratione, nec non cæcitatìs Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis sibi propositis, tam in sanguificando, & ad Lienem delabendo, quàm in commingendo à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non semper, quotidie aut ubivis: sed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus aliqui malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degenerasset, ac in ultimum ani mittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza, Tussi, Asthmate, Apnœa, Pleuritide, Odontalgia, &c. commentantur Scholæ pro Pituitæ stabilimento; Id eorum pro ridiculo somno paganisimi demonstrepo, tractatu de Catarrhi deliramentis, suo loco. Mihi autem nunc sat visum ostendisse, pituitam nullam in consortio quatuor humorum contineri: idque, quod à causis morbosis eliditur, quod muccosum, atque hæcenus pituitæ instar persuaserunt, ejici: sufficit ostendisse nunc, titulum excrementi illud ipsum subisse, nec ullatenus familiæ humoris vitalis adscribendum. Sit Dominus Jesus inter me, & horum Interpretes.

IN ARGUMENTUM

Libri sic lusit Poëta contra humoristas Christiani
sanguinis sitibundos.

*Q*uid multis fidis Medicis, Dux optime? multum est
Si fidas uni: cetera turba nocet.

Nonne vides toto vacuari corpore venas?

Hic secat, hic urit; crescit ab arte malum:

Quisque aliquid gipsi Galleni consulit: omnes

Oppugnant unum corpus, & arte necant.

Induperatorem medicorum turba peremit;

An medicos medicam credis habere manum?

Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero

Turba modo: Belgas non juvat iste modus.

Pauca dabo tumulto: iacet hic dux optimus; in quem

Nil potuit Mars, dum corpore sanguis erat.

Quod Mars non potuit, Medici potuere secando:

Sic Mayors ipso fit minor Hippocrate.

TUMULUS PESTIS.

AVTHORE

JOANNE BAPTISTA

VAN HELMONT,

Toparcha in Royenborch,

Pellines, &c.

Editio altera, priori multò emendatior.

AMSTELODAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,

MDCCXLVIII.

P E S T I S.

Lector, titulus quem legis, terror lugubris, foribus affixus,
intus mortem, mortis genus, & hominum nunciat
flagrum. Sta: & inquire, quid hoc?
Mirare. Quid sibi vult

TUMULI EPIGRAPHE PESTIS.

Sub anatome abii, non obii: quamdiu malefuada invidia
Momi, & hominum ignara cupido, me fovebunt.

E R G O H E I C

Non funus, non cadaver, non mors, non sceleton,
non luctus, non contagium.

ÆTERNO DA GLORIAM,

Quod Pestis jam desit, sub Anatomes proprio supplicio.

J O A N. B A P T I S T A
V A N H E L M O N T
B R U X E L L E N S I S.

PHILOSOPHUS PER IGNEM,
TOPARCHA IN ROYENBORGH,
P E L L I N E S , &c.

Salutem & gaudium Christianis.

CHARE LECTOR.

SEMPER, vel à puero, inquisivi veritatem, super omne delectabile; quia passim inveniebam omnem hominem mendacem: adeoque ex seculi impietate, cuncta mendosa, ignara, commenta, fallacia, & imposturis plena, inventa. Cumque omnes status, religiones, & conditiones, opportunè investigarem per individua: vidi quidem in numeris, atque mensuris, veritatem certam, ac immutabilem. In rebus creatis denique, essentiam quidem, & proprietates rerum veras, atque bonas: sed ipsam veritatem, utut apud homines inquirerem, nusquam inveni. Dolui magnopere, quòd veritas se abscondisset à captu meo; nesciens, vitium istud meum esse, non autem rerum. Tandem, cum considerassem, quòd Deus ipse esset nuda veritas, Evangelium sumsi ad manus. In quo etsi singularem veritatem ubique notarem; attamen interpretationes offendi, ad carnis libitum. Imò hodie, studiosos sedulos aliquot notavi, ad excusandas excusationes in peccatis, precipuè Magnatum. Adeoque Evangelii veritas censetur esse professa: at non acconsentita, ut decebat. Nam nemo est, habens duas tunicas, qui unam exiit; ut pauperem, tanquam Christum presentem, illà induat, ex mero amore. Nemo genam alteram, verberanti offert. Adeoque Evangelica veritas, studio quorundam, hodie obsoleta est inter Christianos. In qua consideratione, dum semel ferè pernoctassem, post annorum aliquot studia & anxietates plurimas, resolvebam mecum, quòd Pestem, qua tum nostrates invaserat, quamque omnes fugiebant, gratis ubique adorirer. Et quanquam ex libris undecunque remedia selectissima in compendium contraxissem, simulque remedia, ab aliis descripta, ad manum haberem: irrita tamen cuncta, languida, atque vana expertus sum. Derelicti namque, atque pauperes, saepe suos vomitus ac ructus super me offerebant, animamque inter brachia efflabant, me anxio: sed Deus ignarum atque inutilem hunc servum preservavit. Atque tandem, comprehendi Pestis naturam, progressum, & proprietates, longè alias, quam hactenus Schola intellexerant. Quoniam ipsimet Doctores, & scribentes primi aufugiunt; & qua hinc inde è variis authoribus comitârunt, aequè ignavis extolunt, atque commendant, tanquam longè optima, quæque ex sua inscitia sic astimant. Adeoque omnis illorum doctrina fundamento putationis innititur. Interim tamen cognitio veneni pestilentis desideratur, hactenus jejuna: ac remedia exposcuntur, qua immutato in prioribus officinis sudore, superare queant veneni labem. De quibus nil per Scholas somniatum hactenus.

Cujus generis sit Pests.

O BVENIT mihi somnium, post anxiam pernoctationem atque dum nox nocti indicat scientiam, existimavi somnium continere scientiam. Itaque somnia mea, Lectoris judicio lubens substituo. Considerabam enim me in Cryptis extra Urbem (Grottas vocant): vidi labyrinthos Dædalicos, fornices alicubi rimam ruinamque minantes. Porticus Plutonis dixissim, quibus tenebræ inveteratæ, aer spissus, longâ quiete fessus, lumen candelæ eminus lucere, non permittit. Etenim aeris densitudo, Gas terræ, obviabat sic, quod paucis abinde passibus, vix flamma cerei micaret. Vox namque, offuscato sonitu obtusescit sic, quod non procul inde clamor non audiat; videaturque obtusior tonus, non vocem, sed vocis umbram referre. Nil enim ibi virale, excepta vespertilionum turba, atrox nidis in fornice conglomeratorum. Heu triste spectaculum, æternæ mortis imago, ubi tenebrionum sedes. In qua si incolarum unum fortè laseris importunum candelis privaris, & mox vitâ, nisi extincto lumine, te sternas humilem, ac velut mortuum finxeris. Tenebriones enim, obscuritatum indigenæ, à nemine peti, aut corrigi sustinent; multoque minus à sede abigi. Injuriam vocant, allatum contra ipsos lumen: quia penes se, lumen nec habent, nec amant. Sub doctrina & correctione, non ex ipsorum nidis emanante, clamant vindictam: in eamque conjunctis votis inhiant. Quam fortes enim, quia, & quando plurimi? Quam audaces, in tenebrarum seculo, & regno? quamque immittes, ubi votis & volatibus suorum favent omnia? Anhelitus enim noster tantam ibidem olet trucedinem, ut mox nos pallore, mora tingat. Enimverò metallicis cuniculis est familiare, ut nisi frequenter solium pertundatur, novusque de æthere aer adspiret, certè Montani, cæco

Gas pereunt: sin autem non pernoctaverint, saltem morbum contrahunt, in vitam usque deplorabilem. Solent enim proinde, ut vitæ montanorum consulant, per machinas, novum aëra inflare, noxiumque exsufflare. At in cryptis Romanis non quaruntur mineralia, Ideo & Arsenici Gas carent. Inveniuntur nempe ibidem frequentia sepulcra, quæ Christianorum martyrum gloriose mortuorum putantur. Dubitare itaque somnians cœpi, an profuga, nec reperibilis hodie veritas, ibidem sibi tumulum fecisset cum martyribus? arrisit dormienti quæstio. Etenim de terra Medicum, ut Medicinam, creavit Altissimus. Existimavi itaque Medicinæ veritatem, ac Medici scientiam, in naturæ fundamento stabili, additioreque sepulcro, se occultasse, ab indigno contaminatoque mortaliū conuitu, nostrumque refugisse commercia, multis se labyrinthis & anxietatibus obruisse. Ita ut pro luminis exiguitate, quod nobis ex natura sociale est, maneat veritas tenebris obrecta, & oblecta difficultatibus. Ac pessimum hic tandem occurrit: quod hoc veritatis sepulcrum, non à bono genio; at infaustis nocturnis avibus, custodiat. Ideo spiritibus tenebrarum sit supplantatum. quisquis autem ille est, qui molitur, quod istis custodibus minus applaudit, violentum mox expeditur imperium illorum, qui specie pietatis ac quietis, hæc regna Plutonis custodiunt, quasi sua. Ac cum ipsi in lumen Veritatis non veniant, etiam alios intrare non sinunt, nisi se sibi sternant humiles. Circumcingitur enim mox alius quilibet, à potestatibus tenebrarum, hostibus primæ Veritatis, qui specie pietatis, legata suorum sepulcrorum sibi vendicant: quia penes se regnum Veritatis jactitant. Ideoque sibi delegatum imperium literarum, scientiarum, & Magnatum potestates. Hi enim nec aves, nec mures, sortiti medium ac hermaphroditicum genus, inceduntque ut est Lucæ 20. Penetrant domos, atque possessiones vi-

duarum, abducunt post se mulierculas oneratas peccatis, &c. Certè ejusmodi omne negotium perambulat in tenebris, & cum dæmonio Meridiano, omnis eorum conatus. Equidem non cernebam medium aperiendi sepulcri Veritatis, nisi longo cum otio: hoc autem ofores spiritus, vel à diebus Ariæ Montani, non permisissent probis. Quapropter ut opportunè, & cum utilitate proximi, id factitarem, decrevi me vulgo subducere, & fornices naturæ, frequenti foramine, subter lucem pertundere. Ac ne frustra laborarem, sub luce pelvis vitreas disposui, ut muto sonitu, naturæ cameram subtus deprehenderem. Securi, unco, igni, & liquore acri, saxa diffingere, quadraginta annorum indefessis laboribus, & impenfis, studui, ut lumen cœlitus influat, utque nocturnæ volucres, quæ se claves scientiarum & Veritatis angiporum custodire præsumunt, evanescant, vel ad angulum se recipiant, extra aulicissimum, & urbanitatum venationes: Vel saltem mortales, Veritatis indagatores, posthac non impediunt amplius. Hoc enim mixtum monstri genus obstrepi, se omnibus avibus præstantius: quia non ex ovo, aliarum avium ritu, incipiunt: sed fœtus, longiori ad mammas succu enutriunt, ejiciuntque è nido, quos sibi non sat proficuos putant. Se inquam avium proinde perspicacissimas gloriantur: hoc quia etiam sub tenebris clarissimè cernunt. Eheu sic seculo imponitur per tenebras! Veritatem autem in umbra, intra suas cryptas mentiuntur, & persuadent vulgo. Qui interim semper discētes, nunquam ad charitatis scientiam perveniunt. Quia lumen à sola ac nuda charitate edoctum, non tolerant. Ideoque technas tenebrarum, telasque sibi semper texunt.

Profectò fuit mihi necessarium, terræ viscera lacerare, ejusque cranium pertundere. Siquidem visus est mihi Galenus intrasse in cryptas, tenui lampade; qui mox in vestibulo terrefactus cespitavit, ad primum

ferè limen cecidit. Itaque effuso oleo, rediit ad suos, multaque confusè de sepulcris narravit, quæ non viderat, nec noverat; nec credidisset, etsi vidisset. Omnes exin, multa temere apud suos stentantur se scire, qui nec quidem limen naturæ, nisi Galeni relatu, eminus salutârunt. Avicenna denique cum sua cohorte, lustratu Galeni, etsi cautior factus; non tamen multò profundius intravit: quin retro, circum, ac sursum aspiciens, vertigine captus, offenso ad silecem pede, præceps ruerit: rediens autem, se prædecessoribus longè ampliora vidisse, jactitat idiomate peregrino. Quod cum sequeas eligerent, hærentque, quemnam pro Antesignano eligerent, pugnare pro Principis jurati gloria singuli maluere, quàm ipsimet adyta intrarent. Quasi humana mens libera, clientum instar prona, libertatem abjurasset. Itaque nulli deinceps intrare conati, primisque stentoribus contenti, sese in pugnam, pro gloria, & tropæo, nondum cognitæ rei, suis centuriis præfixere. Quotquot autem ad limen venere, velut primario patrono factiose addicti, vestigiis priorum insistentes, illicò corruerunt. Somniarunt se ingresses. Saltem lumine & ope privati, ad tantæ molis removendas tenebras. Alii quoque dein versus cryptas properarunt; sed lumen secum non attulerant, extinctum atque abreptum sensere oleum, per hostes primæ Veritatis & humanæ sanitatis, ac tenebrarum incolas. Tandem Paracelsus, magna face ingressus, funiculum circa primos passus parieti affixit, quem sequeretur comitem, ac viarum reducem, adspirans penetrare, quo nondum vestigia mortalium iter fecerant. Ad tantam mox lucem stupet volucrum turba, Prometheum intrasse autumat: extinguere faculam non audet, non valet: tentat tamen clanculum. Plurima monumenta hic homo videt, diutius & liberè exspatiatur, porticus fumo replet, & dum Veritatis sarcophago intentus, vires deficiunt,

deficiunt, fax cadit, lumen medio cursu extinguitur, & fumis velut suffocatus est. Ego misellus, tandem intravi minimo laterne lumine, & nequid oboesset, quodque manum ab opere detineret, funem quidem recusavi, & laternam ad zonam suspendi: sed à tergo uncus sequebatur, orbitam faciens, reditus normam. Itaque meis tantum insistentes vestigiis, vidi ibidem longè alia, quàm præcedens avorum cœtus descripserat. At quia solus eram, ad tam ardua pondera vires decrant, multaque conatus, adversante vespertilionum turba, tandem priorum more, absque fructu exivi. Imò longè deterius. Quia diutina mora lumen mihi offuscaturum erat, & oculi deinceps aliam porrò lucem omnem ferre recusabant, utpote quia jam tenebris nimis assueverant. Usque adeò nisi à pertinaci intento penitus abstinuissem, coeleste mihi dici lumen nil omnino proficuisset. Hoc saltem unicum atque verissimum didiceram: quod omnes, humanis duntaxat freti auxiliis, ambulem in densis tenebris, per vias ignotas, difficillimas ambages, & semitas noctis, paucorum malèque fidorum industriam imitantes: nec quicquam tandem inde fructuum ferremus, præterquam malè consumptum lumen, offuscatos oculos, pallentes canitie genas, confusiones mentis, præsumptiones vanitatis, noctisque instantis imaginem terrore, ac desperatione plenam. Deprehendi insuper omne nebulonum & meretricum genus, deceptores, Judæos, & carnifices, ubi semel propriâ temeritate se intrusissent, mox audendo graduatos. In nullo enim maiorem licentiam, temeritates ampliores, credulitates crudeliores, tenebras densiores, ac confusiones frequentiores offendi, quàm in munerum nobilissimo: In quo cuique est liberum occidere, si homicidium subsidii pallio sit involutum, & occisus terra tegatur. Rogavi itaque Deum, limitem in nequitiiis tam sceleratis, quæ contra divinum

majestatis suæ simulacrum faciebant, dignaretur statuere. Verùm mox inde vanitatem desiderii mei deprehendi. Siquidem quamdiu proprium commodum superiori-tatem tenet, & Medicina ut aratrum exercetur, frustra contendunt, qui Christum meum, patrem pauperum, cum Mammona componere student. Laudabam olim civitates, quibus non erat licitum, inconsulto Medentium collegio, in sanitatem proximi debacchari. At dein meam risi stoliditatem, quia excipiebantur, qui gratis curarent. Unde didici, quod lucrum Medentium istam sibi caverat legem, & proprium lucrum ubique leges charitatis vitiaret, spectatâ, neminem inventum iri, cui ista exceptio quadret. Vidi itaque in legum consuetudine, supercrevisse defectus, legesque reddidisse succo effœtas. Ac fuit certè mea stupiditas tantò major in hoc, quod nūquam admittantur in curando errores crassiores, quàm quos Medentes, etiam Cathedralici, piabili ignorantia committunt: pro ut toto opere annisus ac paratus sum ostendere, Mechanicè per ignem, practicè, omnique genere demonstrationum. Enimvero ante pauca secula, Chirurgum à Medico sequestrarunt arrogantia, ignavia, & charitatis extinctio. Quare dein ministri tractarunt manualia: quasi Christianum dedecet, proximum manibus juvare. Interim nobiles matronæ aliquot, propriis manibus plures defectus sanabant, à Medentibus desperatos. Profectò, postquam ambitionis & lucri studia exulta sunt, refriguit charitas, misericordia extincta, ars periiit, datorque luminum subtraxit dona, calamitatum nostrarum numerus crevit, & Medentes fabula vulgi facti sunt. Veritas in sepulcro scientiæ sepulta mansit, & ejus vice surrexit confusum rixarum genus, sermocinale, pro doctrina reputatum. Et enim Medici descriperunt, & ad se traxerunt totum morborum exercitum, dolentes propemodum, exiguum adhuc illorum esse

esse catalogum. Artis namq; Galenicæ facilitate alleciti, promiserunt geometricis demonstrationibus graduum, caloris & frigoris, metiri omnes, ac mederi omnibus. Chirurghi quoque horum imitatione, ac æmulatione, tam moderni, quàm veteres, largè latèque tractarunt promiscuè de omnibus, sub se rapientes omnium sanationes, in aspectu, ac despectum suorum pridem herorum. Quoniam initio, ac radice destinationis Medicæ, omnia solis duntaxat physicis curanda competeabant: Chirurgis verò dein, solo permisso, & ex gratia. Ambo sub lite mansere confusa, quam nec terminare possum, nec intendo, certior factus. * *Quod electum divinitus Medicum sua sequentur signa, & prodigia pro Scholis. Is enim ad honorem Domini præparabit dona ejus, ad solamen proximi: ideoque commiseratio erit dux ejus. In corde enim possidebit veritatem, & scientiam in intellectu. Charitas erit soror ejus, & misericordia Domini illuminabit vias suas. Ille enim erogabit gratiam Domini, & non erit spes lucri in cogitationibus suis. Dominus enim est dives, & liberalis, dabitque centuplum in mensura cumulata. Sua opera fecundabit, manus suas unget benedictione. Replebit os suum consolationibus, & tuba verbum ejus, à qua fugient morbi. Longitudine dierum implebit vitam, domum suam divitiis, & filios suos timore Domini. Vestigia sua adferent felicitatem, & morbi in conspectu ejus, tanquam nix in meridie astat, valle apertâ. Maledictio & punitio fugient, & sanitas sequetur eum à tergo. Hæc sunt promissa Domini, Medentibus quos elegit: hæc sunt benedictiones eorum, qui ambulant in semita misericordiae. Quia Dominus amat misericordiam facientes; & propterea illuminabit illos, per consolatorem spiritum. Quis enim est liberalis ut Dominus, qui gratis dat multa, & pro aliquanto dat omnia. Benedictus est Dominus, qui solum misericordem salvat, & salvandum*

* *Signa veri Medici.*

salvat gratis. Consolatio autem in via spei, obviabit misericordiae: quia fidelem elegit Dominum. Enimverò Græci, mox dein Arabes, instituerunt sanationes infirmitatum, sine distinctione personæ Chirurghi à Physico. Ac Gentiles isti, à morte resurgentes, Christianos Medicos quandoque socordiae, avaritiæ, & arrogantiae confundent. Etenim Deus electionem Medici sibi reservat. Scholæ verò hac operâ, Deum sublevare volentes, discipulos assumerent instruendos, quoslibet ac sine discrimine, proposueruntque illis artem, in librorum lectione assidua & disputationibus sitam. Quapropter legerunt libros Galeni, Avicennæ, & Interpretum: deinde Herbarios evolverunt, depictis ad vivum iconibus Herbarum. Quasque inde si nondum proin noverint, dimittuntur Studiosi ad officinas, & simplicium collectores. Cum mandato, quod dum probè effigies simplicium cognoverint, redeant ad suas lectiones, quas ex variis Authoribus multo longoque studio collegerunt, ut simplicium & compositorum potestates, simul & applicationes discant. Videbitis interim forte cadaverum dissectiones, audietisque (ut ajunt) methodum medendi Galenicam, usum partium, differentias pulsum. Item nostra commentaria ad nonum Almanforis, juxta tritam practicanum normam. Interim discite, argutè super qualibet propositione, problematicè disputare. Sicque intra triennium, in viros doctos transmutabimini. Scholæ interim velut pudibundæ, nomen Medici deponentes, altius aliud, exacto triennio, suis spondent tyronibus. Quod est Doctoris. Itaque postquam Ars est erecta in facultatem, religionem, ac professionem, factus irrepsit, avaritia intrusit lucrum, unde & mutuum Medentium odium: quæ omnem in ægros inclementiam secum adduxere. Litera porro, & lucro instantibus, tandem factus supereminuit plerumque avaritiæ. Quapropter

pter Medicus famulum , qui barbam pectere ac tondere novisset , in Chirurgum promovit ; sibi turpe censens , qui tot libros evolisset , ulcus deligare , aut fractum os reponere . Id namque habent vitia cuncta , ut pudore ac metu se associet , & crimen decentiæ umbrâ tegant . Ideoque & fastus sensim ignaviam comitem sibi delegit , quorum copula inficitiam mox generavit . Ita nimirum Doctor , ad externos Erysipelatis squallores vocatus , genus & nomen affectus ignoravit : Quæ dum cautè à Chirurgo rescivisset , serò aliquot libros evoluit , ut sequenti mandè multa de affectu declamet . Itaque venam apeiri jubet , serum cum aceto rosacco , vel saponem , ad delinientos ardores adponi jubet , ac in sequentem diem poculum cholagogum describit . Obridet Chirurgus , quoties eventus non responderet pollicitis : & Doctor , externos morbos sensim exuens (quia nesciens contentus præeminente titulo , quod plurima in scriptis Chirurgicis legisset , & longè amplissima apud plebem declamare posset , connivente Chirurgo . Qui interim , inconsulto Medico , suos assumit discipulos , qui modò dentem evellant , venam pandere nörint , basilicum ac diapalma extendere , ac vulnus deligare triennio didicerint , censentur liberi Chirurgiæ Magistri , invitis Scholis . Doctores autem serò didicerunt fabulam ejus , qui serpentem frigore congelatum sinu suo donaverat , & ab eodem perforatus , miserè perierit . Idque hodie est protractum , ut Chirurgi deinceps , inter se , suos habeant Doctores , Professores , & scriptores vernacula lingua . Tunc inquam , ac serò respexerunt Scholæ , adeò ut qui prius os fractum aut dislocatum reponere erubescerent , ac postmodum nescirent , jam gaudeant urinam refundere , atque olidum stercus baculo agitare , ut suos ariolentur ibidem fugatos humores . Idque ni fecerint , sciant utique , se domi desides , juxta libros fracescere debere . In-

terea namque aucta est penes Medentes , Chirurgiæ inficitia . Fastum equidem ubique punivit Deus , per ignorantiam , aut dementiam . Galenus quidem libros Therapeutices scripsit , quod Methodum Medendi interpretantur . Sed quis est , qui nescit , quòd Therapeuta famulum sonet ? Adeoque humili famulitii titulo , naturæ & ægris serviendum fore ? Ac gloriabimur in Domino , qui servi naturam assumens , voluit , quod sui Medici , in hac humili vocatione , nobilissimæ totius Universi scientiæ participes essent . Enimverò quandoque interrogavi Canonicum , cur horas non concineret , qui ab instituto erant laudum divinarum cantores , angelorum æmuli ; non autem capituli , aut Hierarchiæ ecclesiasticæ directores ? Respondit , Cantare magnis Canonicis indecens fore , se habere minores beneficiatos , ac sacellanos . Unus enim possessione largioris elemosynæ , denegat Deo suas laudes , tanquam rem sibi vituperosam : Alter verò sibi reputat fore indecorum , membra Christi lacerata contrectare , mundare , deligare . Ego autem certus sum , Dominum infra paucos dies ambulos dicturum , Nisi fiat tanquam unus ex hisce parvulis , vos lampigeros sine oleo nescio . Quapropter vos fratres adhortor , Tollire lucrum , ejusque loco , imbibite charitatem : & sentietis omne opus bonum , quod vobis nunc videtur vile , esse nedum laudabile , honestum ac nobile ; sed etiam sanctificare , & nobilitare suum operatorem . Nonne magnus Judæorum Pontifex , princeps erat ? Ianio armentorum ? gregisque occisor ? manus cruentas habens ? At longè decentius est , ulcera pauperum deligare , quàm fuit olim victimas cedere . Nullum enim opus bonum , in charitate , poterit unquam reputationi quicquam detrahare . Lucrum ergo & fastus , per Satanam introducta sunt , At dices , Operarius est dignus mercede ,

cede. Si operarius es; te ergo tuæ non pudeat operæ. Sapiens ait, Medicus à Rege (non à paupere) donum accipiet (non stipendium, aut mercedem) Itaque si pura operantis sit intentio, providebit Deus juxta promissum, qui neminem decipit, promittens centuplum hoc seculo, & vitam alterius. Quare historiam vitæ meæ, & Domini magnificentias, obiter describam: imitemini, si quid fortè boni in ea occurrerit. Equidem heluo librorum eram: notabilia cuncta in locos communes collegeram, sic ut pauci me superarent diligentia; plerique autem judicio. Anno 17, meæ adolescentiæ prælegebam lectiones Chirurgicas in collegio Medicorum Lovanii, à Professoribus Thoma Fyeno, Gerardo de Villeers, & Stornio constitutus. Eheu præsumsi docere, quæ ipse nesciebam. Holerium, Tagautium, Guidonem, Vigonem, Æginetam, totamque Arabum turmam adaptabam. Qui sanè omnes simul, apicem Chirurgiæ non intellexerunt. Postea destituti, demiratus temeritates & incogitantias meas, quòd sola librorum lectione docere præsumerem, quæ non nisi visu, atque manu contræctatione, longo usu & acri judicio addiscuntur. Inflabat enim me inconsiderata præsumptio, quod ad hoc sponte delectus essem, meosque professores, etiam auditores, lectionumque mearum censores, haberem. Fidebam enim scriptis, ut pueris contingit, de Bajardo, & Malegigio legentibus. Tandem stupefactus mecum comperi, quòd eventus non responderet doctrinæ, quòdque Professores mihi non plus lucis darent praticando, quàm antiquorum scripta. Sæpe interim in mentem veniebat, quod Scholæ ex Avicenna intonant. Nimirum ægris confidentiam in Medicum majoris esse ponderis, quàm sit Medicus cum cunctis suis instrumentis. Suspicabar itaque, debile esse Medentis subsidium, cui imaginarium confidentiæ auxilium anteferebatur. Nam si quis lætus per

rifum sanetur. Ridicula saltem esto medela, ubi Medicus ridendo, vel confidendo, sanaverit ægrum. Non est enim ista medela, quam Omnipotens deus terra creavit. Ridiculum quoque tum axiomata Scholarum apparuit, perhibens; A juvantibus, atque nocentibus, sumi capitalem curandi indicationem. Eò quod istud axioma præsupponat ordinariò, pharmaca incerta & nocua plerumque præmitti solere. Juvantia quoque, si qua data fuerint, casu, absque cognitione data esse: quæ sanè, invitis Scholis, Medicinam definiunt, artem conjecturalem, morborumque cognitiones atque sanationes, incipi à posteriori, ab erroribus, ab incerti tentamine, & conjectura. Imò id quod deinceps exploraretur, æquè fore incertum. Axioma istud Medicum meritò Poëta maledixit.

— *Caveat successibus opto,*

quisquis ab eventu facta notanda putat.

Dolui ergo me istam artem didicisse. Indignatusque mecum dolui, qui nobilis essem, quòd invitâ matre, & insciis agnatis, primus in nostra familia, Medicinæ me nuncupassem. Desievi dudum peccatum inobædientiæ, rædixitque annorum atque laborum in electa professione impensorum. Ac mœsto corde sæpe supplex oravi Dominum, dignaretur me ducere ad vocationem, non qua meâ sponte ferebar; sed in qua illi complacerem potissimum. Votumque feci, me secuturum, & obsecuturum pro possibili, quòcumque me vocaret. Tum prius, ut pomo vetito pastus, meam agnovi nuditatem. Quia nec veritatem, nec scientiam, in putaticia doctrina mea reperi. Ratus inprimis crudele, ex alienis miseriis nummos accumulare. Indecens quoque, artem in charitate fundatam, & sub conditione misericordiæ exercendam elargitam, transsumere in lucrum. Cùm nobilitas charitatis, stipendio alienetur, quæ precio extra se caret, quia omni precio est major. Quapropter statim hæreditatem

meam

meam viduæ sorori inscripsi, & dono inter vivos transtuli: eò quòd opportunè illa carere vix poterat. Juvenis ego, rebus cunctis prorsus inutilis, homo non frugi, & qui se perperam studiis applicuerat, Deo me commendavi, cum intentione proficiscendi peregrè, Medicinam deferendi, atque in patriam redeundi nunquam. Quia clarè inspexi tum penitissima mei; vanitates prioris præsumptionis, & literalis Doctrinæ detexi, atque repudiavi. Ad externos itaque incertus pergo, sub spe, quòd Dominus cursum meum clementer dirigeret ad finem sui beneplaciti. Sed quò magis Medicinam dereftarer, ac velut imposturam procul à me abicerem, eò nempe major me invasit medendi occasio. Idiota namque se mihi associabat, qui pyrotechniæ, manualia saltem, noverat. Mox ego, ut penetrale quorundam corporum per ignem inspexi; comprehendi multorum separationes, tum libris nondum traditas, ac hodie aliquot incognitas. Dein indies crevit sciendi ac operandi aviditas. Non enim multò post biennium, ejusmodi mihi supellectilem comparaveram, qua apud infirmos, etiam juxta Elestorem Coloniensem Ernestum Bavarum, absens magni fierem, & me ad se evocaret. Tunc enim adhuc magis me puduit nuperæ, & doctæ meæ ignorantæ. Quapropter statim abdicavi omnes libros, & sensi me per ignem plus proficere in conceptibus orando acquisitis, quàm libris quibuslibet, cantum semper eundem cuculi canentibus. Tuncque dilucidè cognovi, me veræ Philosophiæ aditum vitiaffe. Undique obstacula, difficultatumque obscuritates apparuerunt; quæ non labor, non ætas, non vigilia, non denique nummorum dispendia, dispergere potuerunt ex condigno: Sed duntaxat unica & mera Dei bonitas. Etenim nec Venus, nec symposia, vel unicam mihi horam subtrahebant: sed labor continuus, & vigilia, fures mei temporis. Sanabam nam-

que lubens pauperes, & medioeris fortunæ, concitus plus humanâ commiseratione, & affectu morali erogationis: quàm ex pura reflexaque universali charitate, in fontem vitæ. Contigit enim, quòd Consul, aut vir patritius, meâ quandoque operâ libenter usurus, eam denegaverim præsentialiter exhibere, nolens deferere plures pauperiores; ne censeret plures, propter unum, neglexisse. Attamen Deus hanc superbiam, ex sui beneplaciti charismate, in bonum vertit. Pudebat enim me nummos, nisi à ditioribus, recipere. Adeò ut me Confessarius coegerit cujusvis offerentis pecuniam admittere, ne secus faciendos fores præcluderem, qui pudore præpediti, non auderent subsidia ulteriora petere. Dicebat enim, Quæ recusas munera, da indigo: quæque si non receperis, per superbiam detrahis pauperi, quod suum erat futurum. Dabam quoque libenter medicamina à me præparata. At quia majus gaudium sentiebam, dum à primæ aut divite advocarer: indignatus mecum, ac confusus, restiti dudum, & laboris infumsi plurimum, ut succrescentem natæ in me avaritiæ surculum evellerem. Itaque in me plus ubique arrogantia, & elationis, quàm pii affectûs, exploravi. Finaliter. Deus præscidit mihi media, tam in Ecclesia, quàm apud Magnates; adeoque & apud Rodolphum Imperatorem amplæ fortunæ mihi videbantur promitti, animæ verò periculum incurrissem. In quorum commutationem, uxorem piam atque nobilem mihi dedit, cum qua Vilvordiam me subduxi, per septennium Pyrotechniæ me immolavi, ac pauperum calamitatibus subveni. Reperi, ac sanè comperi, neminem à Deo desertum iri, qui pio affectu, firmâque fide, Medentis munere fungitur. Etenim omnium quam ineptissimus, oculariter deprehendi, Deum, ipsam esse in miseros charitatem, ideoque ex suamet charitatis effluenti bonitate, semper mei curam gessisse. Auctæ

sunt namque uxoris hereditates, & amplae meae familiae devenere patrimonialia: nam etsi litibus succumberem ex hominum livore; attamen victor evasi per aliquot revisiones: sic ut misericordiae Dei palam circa indignum apparuerint. Quinimod depressit praepotentes, qui me ad infamiam, & occultam necem, sub pietatis involucrio, persequerentur. Et sagittae in suos percussiores sunt reflexae, adeo ut modò ipsos plus pudeat, quam poeniteat, manifestatorum criminum. Interim quotannis aliquot myriades infirmorum sanare meis remediis non desisto, nec proinde minuuntur mea pharmaca. Didici ergo, inexhaustum esse Sapientiae thesaurum; ac quotidie experior hesternam ignorantiam hodie illustrari. Redeundo autem, unde digressus sum, Reperio Scholas nondum discernere potuisse, qui defectus medicum, & quinam Chirurgum respiciunt. Quae si licet mihi determinare, declaro sola Suscepta tangere Chirurgiam. Quae tomo de novo ortu Medendi sat explicui. Sunt autem Suscepta, vulnus fodicatum, caesum casu, morsu, contusione, ambustione, aut congelatione factum. Item omnis tumor, à casu, ictu, &c. proveniens. Item laceratio, divulsio, hernia, ossifragia, & dislocatio. Ut etiam externè hausta contagia scabiei, herpetis, &c. & nil ampliùs. Medicos verò, praeter internos Retentorum defectus, curare artinet ulcera quavis, apostemata, & quaecumque externa, ab interno procedunt initio. Qualia sunt Cancer, Lupus, Lepra, Podagra, Pancreitium, Ischiatica. At hodie rixa mitior inter utramque professionem, quia Medicorum plerique methodum, medelam, & auxilia ignorant, non secus atque Chirurgi. Ideoque etsi manus conferant, & aegri sic locutos exhaustiant; tamen tandem ad metam desperationis festinant. Suntque in propostita quaestione de Peste satis unanimis. Medicus nimirum recusat pestem, esse de sibi

suppositis; quia Anthracem, glandes, bubones, escharam, ampullas, & stigmata praese fert. Saltemque cum Chirurgo condescendit, quod promittat undecumque ex classicis & antesignanis authoribus, se corrasurum optima quaeque Alexiteria, si non curativa externorum; saltem praeservativa contra atrox venenum. Imò si Theriaca Galeni non sufficiat, quae duntaxat juxta Andromachum 66. simplicia (id est, finalem partem nominis Antichristi) continet, spondet herbariis, se superadditurum plurima, quae Pesti profigandae sunt satis: utque si non vi sufficiente pollent, saltem in multitudine, per numerum, cum Peste certare queant. Si autem Doctor à civitate conductus stipendio fuerit, ne aliis infirmis suis metum (sic metum suum alieno pavore cooperit) cavendo obsit, aut desit, spondet ingenuè, se calamo ostensurum, rem aegrotantium sibi esse cordi. Adeo ut & librum concinnet ex praclarissimis undique authoribus, quem Communitati nuncupare promittit, sub spe scilicet insumti laboris vani, praeium rependendi scriptori. Etenim in illo tractatu, victum, exercitia, facienda, cavenda, evitandaque media, praeter remedia, ac praeservativa, ita se pollicetur distincturum, ex omnibus authoribus, quod ipsamet Pestis eo viso, de necessitate, morbida fiet. Chirurgus denique ait, Quod Pestis, quatenus febris sociatur, suis non stet regenda arbitriis. Atqui, ut res quandoque feliciter cesserit sibi: sex saltem septimanis abinde, se forcipe, scalpro, novacula, vel phlebotomo, nemini fore utilem. Quid ager ergo Peste correptus, utroque desertore destitutus? quidve ager Magistratus, per suos stipendiatos delusus? utpote qui nil praeter lucrum, unicum totius vitae scopum, respiciunt? Medicus ergo remittere aegrum ad impavidas moniales, quibus ut Medico, & tortori, & militi, occidere libido est. Chirurgus verò spondet sibi notum imperterritum socium,

post-

postquam insigniter potaverit : qui quamvis nec venam pandere nōrit (hoc enim ap-
pex existimatur inter eos) nec dignus sit i-
p-
pius famulatio : attamen sæpe è silva, vel
montibus, simplicia attulit, atque ideò
gnarus est cuiusdam simplicis, quod an
herba, frutex, vel arbor sit, vel animal, hac-
tenus dicere detrectavit. Indubiè tamen
asserit, valere contra Pestem; suadetque
lubens, illi committendum contaminato-
rum negotium. Gestiens consentit Domi-
nus Doctor, laudatque tonsoris subtile in-
ventum, & curam pro republ. Adeoque
convocato socio isto, datur illi eucharoti-
cum lixiviale, basilicon, & diachylon gum-
matum, simulque magistralis confectio
præservativa, à Medente descripta. Qui-
bus jam instructus, evadit Civitatis stipen-
diarius, ipsique committitur calamitosæ
plebis vita, ac republ. antenna: hac tamen
sub conditione, ut si sinat se ab Alexianis
& sororculis gubernari, tanquam superin-
tendentibus, longâ possessione in ægros de-
bacchantibus, annuam mercedem sit re-
cepturus. Miseri sanè ægri, miserior Ma-
gistratus, longèque miserrimus Doctor,
quibus oves suas commisit Magistratus,
quas lupis tradunt. Quia hac in parte, ho-
mo homini pauperi, & contagioso, verè
lupus est. Quandoque autem strictus Ju-
dex ab illis vitas, animas, pupillosque de-
sertos exigit. Quid enim Rex facturus, si
timoratus Dux multum aris à se & popu-
lo emunxerit, magnamque rusticorum co-
hortem suo albo inscripserit, se verò cum
signifero in arcem munitissimam receperit,
scripserit autem ad Tympanistam, &
aliquot annonæ venditrices, ut alacriter
cum tyronibus hostem adoriantur? Rex e-
nim nonne à Ducibus suis exigit perperam
cæsum militem? destructumque ab hoste
opidum? Respicite ergo Patricii, & Me-
dentes, quid non immane vobis imminet.
Quia morte, & Judicio, nihil est certius.
Ex commiseratione enim vestri, & ægro-

rum, hæc scripsi : à vobis auspico. sit mi-
hi Deus propitius! Saltem hæcenus Ma-
gistratus nescivit, cuius generis esset Pestis.

Infans Pestis.

A RTAXERXES per epistolam manda-
bat Peto, ad se veniret, ad curandum
morbum (adhuc anonymum) qui suos ci-
ves & milites interimebat, eò quòd acce-
pris muneribus in hoc devinctus esset. Re-
spondit illi Petus, more hodierno Meden-
tum. Naturalia auxilia popularem grassa-
tionem non solvunt. Qui enim ex natura
fiunt morbi, eos natura judicans sanat. Sed
Hippocrates curat malum, ex populari
grassatione. Quia divinâ naturâ hic præ-
ditus est, & ex parvis ad magna Medici-
nam evexit. Est igitur divinus Hippocra-
tes, nonus quidem à Chrysamide Rege; de-
cimus autem & octavus ab Æsculapio : vi-
gesimus verò à Jove. Ex matre verò Praxi-
thea, ex familia Heraclidarum. Quare ex
utroque semine, à Diis ortum habet. In re
Medica initiatus est à proavis, quantum
credibile est hos novisse. Universam verò
Artem, ipse seipsum docuit, divinâ naturâ
usus. Et in tantum animi industriâ proge-
nitores transgressus, quantum etiam artis
præstantiâ ipsos superavit. Tollit autem
nedum bestiarum genus; sed ferorum atque
agrestium morborum per magnam terræ ac
Maris partem, Æsculapii auxilia (quem-
admodum Triptolemus, Cereris semina)
dispersens. Proinde justissimè in multis
terræ locis divinos honores consecutus, &
iisdem donariis cum Hercule & Æscula-
pio, ab Atheniensibus factus dignus. Hunc
accerse, & quantum auri voluerit, dari ju-
be. Hic enim non unum modum curatio-
nis hujus morbi novit. Hic est sanitatis
Pater, servator, & dolorum curator. In
summa. Hic divinæ scientiæ Princeps
est. Artaxerxes itaque scribit Hystanidi,
Helleponti præfecto. Hippocratis Coi,
ab Æsculapio originem ducentis gloria,

ad me pervenit : Ipsique da quantum auri voluerit, & reliqua abunde : nihil divitiis parcens. Nam optimatibus Persarum fiet æqualis. Viros enim, qui consilio præstent, invenire, non est facile. Hystanes porrò ad Hippocratem sic scribit. Magnus Rex Artaxerxes te opus habet. Jubens aurum, argentum, & quæcunque voles, dari. fore te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque citò adsis.

Hippocrates Medicus, Hystani Hellepontii præfecto, gaudium.

REMITTE Regi, quæ dico. Quod victu, vestitu, domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia, fruimur. Persarum autem divitiis uti, fas mihi non esse: neque Barbaros à morbis liberare, Græcorum hostes. Vale.

Hippocrates Demetrio, sanitatem.

PERSARUM Rex me accersivit. Ignarus, quòd apud me major est sapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

Regi Regum, meo magno Domino Artaxerxi. Hystanis præfectus, gaudium. Quam misisti epistolam, ad Coum Hippocratem, ab Æsculapio oriundum, demissi: sed ab ipso responsum tuli, quòd ad te transmittito, cum ejus latore Gymnasbe. Dieutychæ. Vale. Rex Regum Magnus Artaxerxes, Cois hæc dicit. Date meis nunciis Hippocratem, malis moribus præditum, in Me & Persas petulantem. Sin nuncius cognoscetis vos peccati poenam daturos. Urbem enim vestram devastatam, & in Insulam distractam, in pelagus convertam: ut in posterum nemo sciat, an in hoc loco insula fuerit, aut urbs Cos.

Coorum responsum.

VISUM est populo, respondere nunciis Artaxerxis. Coi, nil Merope, neque

Hercule, neque Æsculapio indignum facient. Omnes cives, non dabunt Hippocratem: etiam si pessimâ morte sint interituri. Quam Darius & Xerxes, terram & aquam à patribus petiverint, populus non dedit, cum eos ipsos se impotentes, velut alios homines, mortales esse videret. Nunc idem responderet. A Cois discedite, & renunciate, quòd Dii ipsi, nostri negligentes non erunt. Quoniam Hippocratem in manus vestras non dant.

Hæc sic ad longum descripsi, quo constet veritas famæ Hippocratis, quòdque popularem Pestem, per Græciam, curasset. Enimverò morbus iste, adhuc embryo, vix cognitus, vix nominatus, jam perfectè curabatur: Nunc verò sat superque cognitus, relinquitur infimæ fortis impostoribus. Refraxit charitas: itaque ereptum nobis est lumen scientiæ, ac Intellectus, & cum Hippocrate certitudo curandi sepulta est. Quanquam ingens volumen suo nomine circumferatur: hanc tamen curandi securitatem suppressit (permittente Deo) metu Barbarorum, vel zelo servandæ vanitatis, quod stemmate deastrorum oriundus: vel quod dierum vicissitudine, sua perierint monumenta, relictis supposititiis. Ut ut est, Dei permissu, hæcenus præfata scientiæ amplitudo, & securitas curandi Pestem, evanuit. Legi centum fortassis Authores de Peste, transcriptores sanè omnes, eminus scribentes, metuque mortis inexpertos ac conjecturales. Id saltem scitum: Diebus Hippocratis, nondum remedia optima morborum enotuisse. Tum enim solis simplicibus, & crudis, sanationes instituebantur, præparationibus illorum nondum excogitatis. Galenus verò, plus quinque seculis junior, commentaria ad Hippocratem scribere annis, & ad lubitum abduxit. Nunquam quippe argentum vivum, nunquam rosaceam, vel aquam vitæ viderat. Et quanquam rude esset Hippocratis seculum; tamen sanationes ipsi parebant,

rebant, quæ nec Galeno hodie, nec suis ulatenus obediunt. Hippocrates minus garulitatis, plus candoris autem, scientiæ, ac cœlestis luminis habebat: ita ut cum ruditate, vîsa sint secula exuisse puritatem, ac donum Dei. Quare nostra perversissimorum morum & ingeniorum fuit feracissima. Placuit igitur Deo, veram & exquisitam Pestis sanationem, & præcautionem, unâ cum Hippocrate, obdormivisse. Saltem ab ætate Noæ, ad piaculum Davidis, nil de populari Peste inter Judæos legitur. David tamen Pestem fami, ac bello, non prætulit, nisi præcognitam. Inter Persas verò & Græcos, præter commemoratam tabem, ætate Hippocratis, hostis humani generis, ac princeps mundi, Pestes aliquot ferocire fecit, permissu divino, quas humanis victimis piari sibi Satan jussit. Forte, quod istud non esset concessum, ut principi tenebrarum: quantum quod futuræ Pestis præcognitionem haberet, simulque & termini sedationis suæ: unde ortum, occasum, & potestatem sedandi, sibi violenter, fabulose, & deceptorie, vendicaret. Apud Romanos rara Pests legitur. Et ante pauca secula, Pests obsoleta ferè memoria. Demum per secula rediit, sæviitque per septuagesimum, mox dein per annum quinquagesimum grassavit. Ita ut annus Jubili, nubilus fieret, & atrox. Jam Pests, trima est Bizantii. Turcæ, à pestifera contagione, sibi non solent præcavere. Ideoque Christianos irrident, tanquam divinæ ordinationi resistentes, luemque declinantes, irritò plerumque conatu. Vindictæ divinæ gerendum morem, quæ cuicunque destinato, ex necessitate eveniat. Septenis quibusque annis, Pests in Ægypto variat. In tertium plerumque annum durat hoc modo, ut testatur Polonus Princeps Radzivilius. Primo anno leviter inchoatur, cum Sol libram ingreditur, sævitque maximè in Decembri usque in Martium. Quo tempore calores sunt mitiores: ubi verò inva-

luerint, cum Sol, anno sequenti, Leonem ingreditur, statim cessât Pests; & quidem ita: ut si quis apostema pestiferum intus habuerit, & ad horam prædictam præfati signi cœlestis supervixerit: omne periculum evadat. Quemadmodum apud nos frigora: ita hic, calores Pestem profligant; & duobus mensibus securè vivitur. Postquam verò Sol libram fuerit ingressus, rursus sensim Pests inchoatur, & durat ad Solis ingressum in Leonem. Tertio anno, eandem servat rationem, nisi quòd de acerbitate magis remittit. Postea, si contagio aliunde non fuerit illata, quatuor anni sequentes à Peste sunt immunes. Quandoque longiores etiam sunt induciæ. Sed plerumque malum septennio recurrit. Messis sub finem Martii inchoatur. Ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti meridionales spirant, qui cremando redigerent fruges ad nihilum. Hæc Princeps ille, ibidem sic edoctus, omniaque credens, scripsit. Quibus suo satisfaciam loco. Saltem hæc non commemorat sacra Scriptura, olim accidisse Ægypto, etsi Sol ac cœlum volvantur nunc eadem orbitâ, quâ olim. Parentum enim meorum memoria, de Peste, velut de rarissimo monstro, sermo. Apud nos nuper per quindecim annos viguit. Cessât modò. Bruxellæ tum extructæ ædes, pro contaminatis pauperibus, ipsaque mœnia fuere pertusa ad fossam Aquilonis. Quibus ædibus dudum patria carere potuit. Culpam autem in nos refero. Præceptum charitatis erat: Bovem aut asinum proximi, luto extrahe, ad herum deducito; nec secus transibis per viam. Nunc autem pecus proximi non solum non liberatur: sed ipsi deprimimus, Imò fratrem (Templum Dei) in maximis necessitatibus, & letalibus morbis, ipsi deserimus, aufugimus, auresque ad ejus ejulatus obturamus. Quisque, instar Sacerdotis & Levitæ transeuntium, se excusat ab opere charitatis: tanquam si bene operari, suæ non

esset professionis ; mendaxque textus. Quodcunque minimo ex hisce feceris, Mihi factum reputabo. Non mirum igitur, ulcerosis hisce dierum quiescentibus, Deum minitari perversissimi populi internecionem : & urbes, tanquam ager, arabuntur. Sæpe enim mecum horruit, illud antesignanum futuri excidii Universi signum. Erunt Pestes. Desperabam enim exinde, neminem ab Hippocrate venturum, qui amplius popularem Pestem sanaret. Sed aliunde speravi, quod sicut quæ optamus, speremus facile ; & sperando, etiam credamus : ita quoque fore desperamus, quæ plurimum formidamus. Credidi itaque, & speravi, hanc securitatem sanandæ Pestis detectam iri, iterumque ante extremam mundi scenam occultatum iri omne auxilium. Saltem autumo, alias fore Pestes longè horribiliores, quàm antehac unquam, quibusque cuncta alexiteria erunt vana. Siquidem Pestis nostra hodie bruta non affectat. In extrema verò dierum amurcâ Pestes, nedum homines ; sed & feras, imò pisces & arbores, debebunt. Eruntque Pestes ; non autem Pestis ordinaria. Alioque hoc signum futuri interitus esset incertum. Erunt nempe Pestes à manu Dei, ab inversione ampullarum, ut habet Apocalypsis ; contra illas autem, non est clypeus in natura futurus. Pollicebar ergo mihi, priusquam hæc scribere attentarem, Pestem sanabilem usque ad illam temporum faciem, verumque remedium illius, ex Hippocratis sepulcro, seu potius à Patre luminum, desursum petendum esse. Dicam, quæ didici in posterorum utilitatem.

Alabe nostra immune, ut & innocuum cælum.

AB Antiquorum scriptis, ne minima animæ, sciendi avidæ, consolatio, aut ærumnosa, desertisque apparuit ægris, Inprimis fidei est, Stellas esse in signa, tem-

pora, dies & annos ; nec hominem posse ulatenus officia stellarum alienare, aut ad alios scopos declinare. Quòd opera manuum Domini, sint cœli ; Quòd Deus non creavit mortem. Ideoque nec cælum contineat mortem, morbum, venenum, discordias, corruptiones, aut causam effectivam horum. Siquidem non ad causam ; sed ad signa futurorum : ac duntaxat in temporum, sive meteororum mutationem, dierum & annorum successionem destinantur. Officium ergo cœlorum, non est malum generare, causare venena, spargere, aut influere, bella serere, ac mortes suscitare. Quia cælum nequit excedere limites suæ destinationis, cœli enarrant gloriam Dei, In cujus honorem, & humanitatis ingratiæ usus, creatum est. Ideoque in se potius continet vitam, lumen, gaudium, pacem, sanitatemque, cum ordinato continuatoque motu, Cœlo nulla, à transgressu Adami, legitur communicata maledictio, nec infusa execratio, ut nec labes inspersa. Terra quidem profert tribulos, & spinas. Quia subter Lunam, est cacodæmonis, mortisque (quia peccatorum) feudum, imperium discordiarum, atque vicissitudinum. Terra nobis evasit noverca ; vallis idèò miseriarum, peccatorum labe & sarcinâ prægnans. Quia Deo placuit, non aliam fore ad quietem viam, nisi per tribulationes. Imò oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam, non quidem alienam, sed propriam ; eo quòd formam servi assumere voluerit. Credo verbo Dei, nequaquam autem vanitatibus Augurum cœli : reorque, qui Pestem à cœlo oriundam scribunt, adhuc deceptos, gentilium erroribus cespitare. Cœli enarrant gloriam Dei ; & opera manuum Domini, annunciat firmamentum. Cœli ergo annunciant dulce, ac amarum venturum ; non autem causant illud. Imò nec amara nobis licet vocare mala : nam Deus omnia ad bonum finem direxit. Ergo cælum futura annunciat ; non autem causat : & stellæ sunt nobis

nobis ad signa futurorum duntaxat, eruntque ideo signa in Sole, Luna, ac stellis. Causant etiam duntaxat stellæ, per nativum Blas, vicissitudines temporum, in aëre, aquis, terrâ. Unde consequenter pendunt mutationes, ac maturationes, tam in fructibus, quàm in corpore humano, potissimum ægrotante. Intellego quoque astra hæc nobis esse in tempora, per Blas motivum, & alterativum illorum. Neque enim cœli proin sunt venefici, aut venenorum cōctores, bellorum incensores, &c. Recognosco omnino illos, tanquam vicissitudinum alteratores, in qualitatibus elementalibus, quo ad stationum alteritates. Quocirca ægros variè alterari contingit, in promotione, ac maturitate conceptorum in se seminum: eo quòd nostræ vires vitales suum omne Blas concitent ad normam generalissimi motus astrorum: non quidem velut ductorum violentium; sed præcedentium, aut comitantium. Etenim liber Apocal. non tribuit cœlis, vel minimam ullam vim punitivam; sed eandem in Angelos divinitus distributam. Quique proin percutientes, & ministri spiritus, dicuntur, Judicis imperia facientes. Pestem itaque, non credam facile, temporum importunis mutationibus suam debere ortum. Quod & Eudoxus apud Fernelium sensit. Nullaque ratione inducar, ut credam, cœlos dare accretionem, formam, figuram, vires, aut quidvis aliud, quod ex ente seminum proficiatur. Nam & ante stellas natas, herba pollebat semine virenti. Adeò, tametsi astra nulla essent; attamen vi Verbi, naturaliter omne semen, ex se, est producendo suum constitutum: Invisisque stellis, ac anni stationibus, imò & climatibus, per artem producuntur multa semina atque fructus peregrini. Quapropter Hippocratis epidemica, commentario Galeni illustrata, nomineque Authoris indigna, continent plurima. Non tantùm quia anni stationibus morbos, & non suis quosque

seminibus variasque infirmitates uni radici (id est, qualitatibus primis aëris) attribuit, adeòque effectus diversos injustis causis copulet: quàm, quòd contineant plurimas nugarum absurditates. Soleo enim in hoc judicarios Astrologos Empiricis comparare, qui nacto unguento, pulvere, aut alio quopiam, eadem extollunt ad omnes prope modum morbos, pluresque adhuc alios, valere. Sic multi ex illis, non contenti astrorum annunciatione, cogunt, illa esse fabros, deastros, ac patronos absolutos omnis fortunæ, & infortunii, vitæ ac mortis futuræ conscios, fabricatores, consiliarios denique, & Judices cogitationum, quæstionumque interrogatarum. Si itaque non contineant mortem, bella, venena, Pestem: utique nec ejusmodi flagra super nos poterunt depluere. cùm dare nequeant, quæ non habent, non continent, non causant, neque generant. Non enim nuncios, bellorum præco, horum imperator est, vel causa. Si enim Jesuita Triganthus vera narrat, Sinarum latissimo totoque imperio Pestis est insolita, & visa nunquam: cui tamen idem Saturnus, idemque Mars, & æquè potenter qui nobis, præest. Denique si quibusdam terris certo Pestis sæviat termino, recurratque præcognitis stationibus, quibus tamen olim Pestis admodum erat peregrina: Consequens esset sanè, vel illas provincias non subjacere stellarum influentiis, vel non iisdem quibus olim; vel illas Pestes esse adulteras, vel saltem (ut opinor ego) non provenire coelitus. Cùm nimirum ibidem non sint conciliabula stellarum, quæ annuatim dies fervent statutos comitorum. Quid si enim Pestis, in una civitate, maximam mortalium partem delet; frustra profectò erit omnis Magistratûs providentia, si vicina loca subter eundem Meridianum vel angulum cœli sita, nequeant præservari intacta. Cùmque stellarum influxus, vel irradiatio, sit universalissima, utcunque insa-

niant alii; non est tamen credendum, posse cœlitus Pestes ab astris influere ad deputata loca, urbes, & pagos. Nam si stellarum influxus esset pestiferus, aut erit aër, vel Gas supernè ad nos dimissum ipsa Pestis, aut mera nuda qualitas per aërem descendens, quæ ad nos pervenit absque illo corpore; critque vel concepta in stellis, vel generata in aëre nobis vicino. Si primum horum; necesse foret simul omnes mundi angulos infici, Nisi in aëre, & per aëra, canalem vel tubum, à cœlo ad nos usque directum, & immotum supponamus: per quem etiam, nec secus, aër pestiferus ad nos deferatur, stellarum fuligines ac inquinamenta deducens. Etenim cum distantia stellarum à terra sit multarum millenarum diametrorum terræ: non est cogitabile, quòd aliqua stellæ fuligo ad hoc centrum pertingat fospes (minusque ad aliquam provinciam ejus) quin universali simul tabo inficiat totum terræ marisque ambitum, unius centri minimi spatium vicemque subientem. Itaque si terra sit minimi puncti instar, huc spectant quæ alibi dixi, de aëris regione, qua nec ventri, nec ros unquam, aut pluvia decurrunt, nec meteora suas ludunt tragoedias. Multoque minus è profundo cœli quicquam perpendiculariter defluit, aut si deplueret, non sufficerent decades aliquot ætatis Nestoræ, priusquam nobis advenæ essent. Sin autem astra saltem dimittant meram nudamque qualitatem, Illa, vel tanto loci & diætarum intervallo, aliquoties, & aliquot annorum itineralio degenerabit, atque deficiet, adeoque antequam ad nos perveniat, nil pristini habebit sibi simile: nec possit ejusmodi peregre adveniens qualitas locum certum inficere, nisi velut in pyxide, per Angelum deferatur. Si autem per Angelum; jam cessat quæstio naturalis, frustra que cœlos facimus pestiferos, veneficos, si Angelus sit ipse pestifer. Qui alioqui longè promtiùs, venenum pestilens,

prope terram, aut in nobis, quàm quod à puris atque insontibus cœlis id secum ferat. Qualitas denique pestifera, cœlitus delabens, si non in aëre inclusa simul descenderit, aut migrabit de subiecto in subiectum (quod Peripathetici recusant, & Scholæ modernæ) vel per millenas species sui, totiesque degeneratas, velut peregrina tota, ab ortu suo ad nos deveniet, adeoque frustraneum erit cœlorum venenum. Sin autem putetur in nubibus prope terram generari: ergo cœlum immune, atque insons, falsò accusatur. Ostendi siquidem alibi, cœlos duntaxat operari per Blas motivum locale, & alterativum caloris atque frigoris, Nequaquam autem per venena. Utpote quæ sunt sublunarium duntaxat proprietates formales, ac fermentales seminis aliqujus. Admitto quidem lubens, telum igneum subinde visum, telum igneum ex aëre, ad locum aliquem vibratum, cecidisse: quodque Pestis subinde sit infecuta. At qui istud prodigium inprimis, non ex profundo cœli sinu delabitur: sed è propinquiore nube. Forte Satan, tonitruum comes, telum ejusmodi dimittit, quo Pestem scit minitatum: (unde antiquitus Dei honores ad se rapuit) at non proinde telum istud, est causa Pestis. Alioqui sanè ad unamquamlibet Pestem, telum æquè necessarium vibraretur. Præsertim quod Ignis proprium sit, consumere Pestem, atque venena: non autem generare. Itaque Ignis naturaliter nunquam significat Pestem, cujus destructionem continet. Estque idèd ejusmodi igneum telum, portentum rarissimum, à spiritibus ad terrorem dimissum: illi, qui ad vitæ suæ emendationem illud retorserit, estque profectò scopo nostro impertinens, ac longè magis frivolum, si exinde cœlum notemus pestiferum. Sunt nempe portentosa quævis incerta, ac fundamento Medico inepra. Sed seculum si hanc pestilentem mercem protruderet (creditum enim sic est hætenus, malè que genti-

les nostras Scholas deceperunt nomine epidemico) quorū ergo tot Scriptores? quāve hactenus fuere excogitata media contra stellarum importunos istos influxus? Quis enim impedit hactenus, ne medulla menstruatur crescat in ossibus? Itaque falsò accusarunt cœlum. Sat Scholis visum esto, cœlum, autorem Pestis fecisse, & remedia, suamque scientiam, sub desperationis silentio sepeliisse, solius suavis ignorantiae, metusque terrore. Ergo cœli accusatio, ubique manifestam ac necessariam involvit incertitiam. At tandem postquam studiorum omnem contraxere nervum, suadent vitanda loca, quibus plagæ vigent, utendum cibis euchymis, bonum ignem struendum, cavendum à sordibus quibuslibet. Utendumque frequenter Theriaca, cui, cum nondum sit simplicium sit ingestum, quisque pro lubitu novas cumulatim centurias addat, adeoque præstantissima censetur antidotus, quæ mille simplicium congestum continent acervum; utque unum de mille forte juvet, saltem non nociturum sperant. Ista nempe sunt Alexipharmaca magistralia, ut si interim pro voto, res minis faustè successerit: culpā saltem careat, qui tot simul selectissima, multisque classicis Authoribus commendata, compilavit. Præscribunt quoque grata suffumigia aceti, aromatumque odores, malè mendaciorum suorum memores: quasi languida ejusmodi remedia contra sua illorum principia facerent: id est, contra cœlitus per totum aërem, diffusa venena. Itenim si propter ejusmodi odores, vel barba, vel unguis, vel denique medulla, cessat accrescere, aliquam posset spei fiduciamingere, quod senem pestilens luido remedio superari posset. Itaque si ulla esset ratio causativa Pestis, in cœlis, ea potiori jure homini competeret in cœlos, si sapiens dominabitur astris; non autem astra, sapienti. Nam potest Sapiens significationes astrorum aliqua in parte mutare, quanquam

non stellarum motum. Sed istud hoc loco, est impertinens tantopere, quantum est falsa cœlorum accusatio. Siquidem si stellæ causativè in nos agerent effectum suum, utique sapiens mitigare posset, falsòque per cœli accusationem se Medentes excusare nituntur, propter adynaton. Non est inquam ulla in nos stellarum actio præter meteoricam. Astrologi enim multa fingunt, quæ nōrunt esse falsa, imò & impossibilia. Quæ in theoricis planetarum utrobique sunt obvia. Verumtamen nec natura, nec proinde Medicina, regulam falsi admittit, ut neque suppositiones Algebrae. Itaque finaliter, si popularis Pestis est cœlo laberetur, foret necesse cœlum impugnare, & impedire, si ad radicem eundem, & non ad productum posterius: adeoque tota Medendi ars, non nisi frustranea prorsus, præscriberet pro præcautione Pestis. Atqui, tantum facinus non sibi Scholæ fidunt, ruuntque libentiùs ad adynata, ut suæ clypeum faciant incertitiae, queantque in Pestem mittere quoslibet ignaros, potatores, temulentosque mortalium tortores. Patet saltem hinc, quod causas Pestis hactenus non à fronte adoriantur: sed à tergo, & ad effectus tantum respexerint. Adeoque quicquid de præcautione dictum est, meras habere proximorum imposturas. Imitantur enim rusticum, conantem exhaurire rivum, quā prope litus in mare festinat, non autem fontem obturando. Itaque vel non credunt Pestem, cœlo oriundam: vel eorum remedia sunt desperatione ac deceptione plena. Porro si cœlum, tanquam parens iratus (ut Paracelsus somniare placuit) nostra notet crimina, contamine-turque nostris impietatibus, nosque suis ideò jaculis vulneret vindex, tamque calamitose nos interimat: cerrè, vel deaster aliquis erit, vel animal sensitivum, sibi Dei officium arrogans, & Angelorum percutientium muneri invidens, docet nos, invidiam rem cœlestem esse, ut & vindictam.

creaturæ, in hominem. Sed cur notet nostra crimina, si notando polluitur? & quomodo polluetur, si peccatum sit merum non ens? Quomodo iste sagittarius persentiet merum non ens? quomodo abscessum voluntatis humanæ, à Deo judicaverit? etenim si nobis irascatur, & in ultionem accendatur, propter illud nihil: quomodo non magis nobis indignabitur, ubi senferit nos suas imitari actiones, & præpedire? dum scilicet placato cœlo Pestem nobis formamus nostris terroribus? longèque acerbius ferret, quod homo, invito cœlo, mederetur Pesti, superet sua vulnera, suæque munia in cœli despectum antevertat, aut impediat. Pestis denique, si ordinato Astrorum motu, annunciativè, ac velut annuatim prædici possit (prout de Ægypto aliorum informationes jam antè natravi) piacula autem nostra, ordinato die, numero, & mensurâ, careant. Peccata namque pendent ex corde hominis, liberoque arbitrio: ergo ista causa non est suo effectui condigna, ejusque signo. Negant autem Theologi effectus futuros liberi arbitrii præsciri à stellis, adeoque nec scientiam, nec intellectum, habitare in cœlis, corporibusque inanimatis. Ergo nec quidem denunciant Pestem, bella, &c. ventura, à peccatis sibi præcognitis. Sat esto, Pestem denunciari, non tanquam ob causam incitricem: sed quia Æterno placuit. Conscius ut quisque seipsum examinet, ac emendet. Nec opus est mentitas pravitates, & malevolentias, fingere in Saturno, vel Marte: si peccata nostra sint causa effectualis contagii. Adeoque sibi contradicunt Astrologi, atque ariolatores Medici. Nec enim alioquin esset necesse tortorem reo iratum fingere, etsi eundem interimat. Sodes, cur nostræ iniquitates potiùs Saturnum ac Martem quàm Lunam millenis aliquot milliaribus viciniorem instigaverint? Cur remotissimus Saturnus, criminum nostrorum potior vindex esset, quàm Luna? Nam si

aliquod astrum esset pestilens, certè esset potissimum illud, quod præest nocti, quieti, & reductioni in primam materiam. Denique si Pestis, tanquam punitio, nos invadar, aut per Angelos nuncios, orbium motores, mittatur: Sanè nulla erit naturalis, sidentque sponte Scholarum præscriptiones ac regulæ, tam ad præcautionem, quàm curationem. Cœlum prænunciandi ergò futuri prælagum est, datque signa Pestis, quæ suis revelat Deus. Non autem cœlum præsentis Pestis effectivum, ut neque præsciens. Errarent siquidem alioqui tam cœlum, quàm directrix Intelligentia Angelica, quoties puerum insontem Peste piaret, pro peccatore, nec piorum habitacula Pesti unquam subessent. Ac Deus prætorem injustum constitueret, qui bonos Peste necaret crudeliter, quæ nefarios non apprehenderet. Bonos inquam, pro delictis non cogitatis, necaret. Vel hinc saltem liquet, Pestem suam habere causam in natura. Demum, si Pestis, cœlestis lucis proles, ea certè in instanti semper exurgeret: cum astrorum aspectus sint per minuta momentanei. Quare Pestis, antequam veneno aliunde nato ad nos deveniret, primo vento dispergeretur, primâ pluvie irroratione ablueretur, noctisque ac nubium frigoribus pacaretur, priusquam ad nos deveniret: & punirentur urbes, quæ minimè peccassent. Tum est & in Paracelso ridiculum, quòd sagittarius Pestis, ac notator nostrorum criminum; habitaret in Sole (in quo Deus posuit suum tabernaculum) tanquam iratus ac vindex parens, propter impuritatis contagium susceptum. Saturnus tamen ac Mars (alibi sic inconstans ait) essent criminum ultores. Itaque quocunque modo sumatur, providentia punientis cœli patitur injuriam; & Deus, blasphemiam. Adeoque dolus Paganismi includitur, sive dixerint pestilens venenum à stellis cudi, vel in vindictam criminum mitti: sive etiam naturali astro-

rum cursu fabricari, per qualitates elementales annuas, vel extraordinarias, aut indirectas, ac portentosas, à Satana directas: Utrobique in Atheismum paganorum impingunt. Nam nec cacodæmon illam, quam gentiles putant, potestatem in nos habet; nec legitur in Peste Deali alius factelles, præter Angelos Lucis; adeoque à Sacrorum veritate est abscessisse, stellis, aut diabolo, vim Pestis generandæ tribuisse. Præcipuè ubi de Peste naturali, & non Deali disputatio occurrit, deque remediis, causis, & obstaculis est inquirendum. Nam in primis, non rarò, Pestis unico ab individuo incipit, puero nempe infante, adeoque cœli, piaculo hujus pueri, integram familiam, opidum, & provinciam tandem, innocuum nempe pro facinoroso, feriissent, per modum Seplasiæ, quid pro quo substituētis. Denique dum Pestis serpit suo contagio ab uno in alium, saltem in secundo, tertio, ac decimo, non erit ampliùs venenum à cœlo propinatum, aut vulnus à cœlo inflictum: quasi tota ira, aut vindicta cœli, concitaretur culpâ primi infantis. denique Pestis, solo terrore pavidis concepta, cum in specie specialissima (erenim nulla alia existit actû in individuïs) non differat à qualibet alia, quæ è cœlo mitteretur veneno astrorum. Ergo neque ulla prorsus erit naturalis è cœlo, si aliunde nuda terroris imagine concipiatur, nec cœli sit indiga sui origo. Nam alioquin unum individuum non constituitur à parentibus, toto prædicamento diversis. Erenim si Medicum, & Medicinam de terra creaverit Altissimus; & Pestis ab astris formetur: vereor saltem, ne tanto veneno impar omnis sit futura Medicina. At saltem Dominus non potuit errasse, quod Medicinam de terra, & non de cœlo miserit. Enimverò libri Regum, & Apocalypseos, sanctis Angelis Pestem attribuunt, quæ divinæ sit ultionis pentaculum. Nec licet à Sacris recedere ad cacodæmones, & astra, venedorum pesti-

lentium exordia. Denique Paracelsus Pestem cœlitus, velut à sagittario, duntaxat in tria loca, nimirum ponè aures, subter axillas, & in Inguina diradiari scribit. Quapropter aliis membris oborta Pestis, vel Pestis non erit, vel alterius generis, & causarum disparatarum, quàm quæ Vulnus cœleste esset. Vel denique cœlum sagittando erravit, vel saltem Paracelsus audendo temere erravit. Itaque si alienæ causæ Pestem fabricent, absque cœlorum ope; necesse est, hos suâ possessione & putatione privandos, cœlumque posthac petitoriè, litem aggredi debere. Si denique Pestis vulnus est; ergo est de susceptis externis: non febris, aut morbus, constans statuto semine. & per consequens, quicquid diaphoreticorum in Pestis subsidium hætenus decrevere, falsum atque deceptorium esto. Magisque opportuna erunt incarnativa, & vulneraria. Et longè est vanissimum diaphoreticum pro præcautione, ne quis à sagittario cœlesti vulneretur. Esset enim sudoriferi ignavus clypeus, contra sagittam tam virulentam, tam potenter, procul, rectâ, tantoque otio vibratam, securissimèque ductam per tot millena millia stadiorum pergente telo. Decebat enim Paracelsum, scivisse carbunculum, glandulas, bubones, atque parotides: non quidem ipsam esse Pestem, imò nec ullatenus esse vulnera: sed signa, productum, & effectus pestilentes. Quippe nam & Pestis aliquot signata, frequenter non non nisi à morte, visuntur. Quapropter cœlestis ille fundarius, non Pestem; sed Pestis effectum, quoties vulneraret, immitteret. Seròque nimis venisset, ut Pestem, sive vulnus, illis partibus infligat ei, qui jam antea per Pestem obiisset. Quidam nempe continuò vomituriens, cum cephalalgia, moritur sub continuo deliquiis, infra horas septem, ab invasione ægritudinis. Mox autem circa obitum tingitur supra umbilicum, usque ad claviculas, frequenti stigmatè, seu vibice nigro. Curiositatis ergò, cum

Anatomicus deficeret, diffecui eum, ac inveni os stomachi, eschara nigra jam cauterizatum. Denique vibices non sunt vulnera, prout nec glandulæ, vesiculæ, bubones, &c. ergo saltem cælum non vulnerat in Peste. Quæ si aperiantur, ulcera vocas Paracelse, & distinguis contra vulnera, ac temetipsum. Fabulose ergo nimis cælum nostræ labe inquinatur, harumque est injuriarum vindex; prout & criminum nostrorum Graphiarius & vulnerator. Paganismi id fuit olim inventum, ut cælos, atque deaestros, in cultum blasphemæ attolleret. Blasphemæ quoque atque stultæ, à Paracelso quatuor elementa ingeruntur, qui eorum Relolleum ridere affolet. Potissimum quod in ortu Medicinæ nostræ, quaternarius elementorum sit sublatu, tam in natura Universi, quàm mistorum constitutione. Etenim quam inscietier adæquatur quaternarius elementorum, ternario emunctiorum præfatio? Paracelsus enim, arcanis potius, planè heroicis, pro morborum supplantatione, destitutusque scientiâ Medicæ, à Patre luminum descendente, titulumque Monarchæ arcanorum, sibi ultro assumens, hocque ausu principatum Medendi invadens, de Peste, tanquam sibi ignoto hoste, tractavit. Proinde Pestem quandoque cælo, aliàs Soli, Solisque quandoque elementis, ac non rarò solis Pythonissis, Sagis, ac spiritibus tam infernalibus, quàm elementalibus Deastris adscribit, plerumque oblitus doctrinæ sui Paramiri: ubi Pestes entis naturæ, entis veneni (quasi aliqua existeret veneni expert, aut venenum aliquod non esset naturale) entis astrorum, (quasi Astra supra naturam, aut extra eam essent) entis sagarum (has Incubis, Lemuribus, sylphis, &c. tribuit, contra ens etiam astrorum distinguit, ne Sagæ sint fortassis sapientes, qui dominari dicuntur astris) & entis Dealis proponit, sui que ibidem oblitus, & entis imaginativi, cujus tamen præcæteris memoriam habuisse debuisset. Ni-

si fortassis malit, ens imaginativum non posse causare morbos, aut nusquam vigere, nisi penes sagas. Enimverò, ut Pestem divinam arbitror spernere remedia naturæ: ita quoque, si qua dæmonibus aut Sagis propria (quod non est credibile) at saltem suam cælo originem neutiquam deberet. Etenim alias si Pestis sagaria esset, solitis esset longè immanior, propter adjunctum virus externum, & agendi promptitudinem, ira cacodæmonis acceleratam & ampliatam. Frater P. Boucher, Minorita, in suis orientalibus peregrinationibus, ut testis ocularis, narrat. Quod quantumvis Ægyptus, sit alioqui Pesti valde obnoxia: pridie tamen inundationis Nili, quotannis decidere rorem singularem, quem Elthalim vocant, cujus adventu promptè & universaliter sanantur, quotquot Peste decumbunt, ac sani præservantur ab ea, eodem rore. Etenim si hoc verum, nec sat à principe Radzivilio investigatum: nil quicquam tamen exin deduci potest, quo Pestem cœlitus causari naturaliter sciamus. Cum exin saltem sequatur, meteororum quædam esse sana, alia verò quibusdam noxia. Quod hætenus nemo negavit. Etenim quamvis Sol, pridie inundationis Nili, ferè ad locum eundem quotannis redeat: non tamen simul eadem stellæ comites recurrunt. Dein, Ros ille non est cœlorum aut stellarum proles, neque ex Blas cœlesti meteorico: sed pridie inundationis, jamdudum inundata est terra altior Abyssina, calida, & australis magis, quæ magnum de se vaporem nitro refertum emitit (est namque tota Nili aqua nitrosa) qui vapor in rorem nedum resolvitur (Ros, a libi mella, tereniabin, manna, entali, ac laudanum velut gummata, plorat: atque apud nos, quotidie ros majalis sale saccharino scatet) currentemque comitatur Nilum: sed totum aërem Ægypti, etiam humectando abluit; ægrorumque corpora reficit, non multò secus, ac imber terram, post

post longas ariditates. Saltem ego, Sacris admonitus, sperno Augures cœli. Itaque si cœlum sit Pestis grassantis causa: deberet esse pariter causa alterius ejusque Pestis. Quia idem specie ens, easdem fortitur causas constitutivas, à quibus ipsa species suam recipit identitatem. Itaque constanter nego; virus pestilens cœlo nasci, aut à stellis dimitti: Pestes verò omnes, quæ non singulariter pro flagro divinitus mittuntur, sunt vel endemicae, vel terrore quodam fabricatae. Quæ autem contagio haustæ mutantur, sequuntur semen atque fermentum suum. Pestis autem endemica, licet hauriatur forinsecus occasionaliter, non est tamen Pesti ascribenda, nisi Archei nostri terror, Ideam virulentam pavoris, ab ente endemico concepti, prius fabricet; uti mox constabit. Nego insuper, ullam Pestem esse epidemicam. Nam tametsi aer, multorum corpora ad varias putredinis confusiones invitet: nullatenus tamen est Pestilentis veneni causa primordialis. Nam sicut omnis putredo à Peste differt: ita vicissim quoque venenum Pestis, à quavis corruptione, filia meteorii. Quod nisi rite atque perfectè sit cognitum; nullatenus quoque poterit intelligi natura Pestis: multoque minus ejusdem radicalis sanatio promoveri.

Ad hujus capitis calcem addam argumentum, quod à ripa fluminum desumitur. Vidi nempe, qui ut Peste infectas vitarent ædes, Antverpiâ discesserunt; alios, qui fugerent ab variolis, quibus ante biennium, adhuc vultum cicatricibus maculatum circumferebant, in Scaldi ipso percussi sunt morbis, quos vitâsset præsumebant, sequere ut sanos subduxerant. Memini quoque me quondam puellam leprosam curâsse Vilyordix, quæ dum jam per 7. hebdomadas sanata putaretur, & Antverpiam rediret, confestim per totum corpus in ipso fluvio, sibi lepram repullulare sensit. Quæ demum ad me rediens, sanataque, per seme-

stre, Vilyordix est morata, Attamen eodem die, quo domum rediret, in Scaldi rursus repullulavit occultata Lepra. Mulieres quoque in abortum proclives, etsi rhedâ rus pergerent, feliciterque cessisset iter; attamen in fluvio, seditionem in utero sensere, domumque à ripa per rhedam vectæ, illas in cruentum profluvium lapsas, sciivi. Adeoque fluvius, cœli æmulus, planetis creditum honorem suffurat. De ætate loquor; adeoque nec frigus in fluvio, tum aliquod suspectum, incusandum. Frigus etiam autumnii, rus pergendo, non obstitit, quantum mense Augusto; fluvius, nec concussio rhedæ, quantum quieta navigatio, noxæ attulit. Non demum vapor aqueus, in fluvio oberrans. Siquidem diebus pluviis, rus itinerando, calamitates narratæ non obvenere. Ut neque degendo circa palustria loca: sed in fluviis, fluxui ac refluxui opportunis, pauculæ horæ, has molestias Pestis, ectymatum, lepræ, & exanthematum, invexere, quæ in terris non oboriebantur. Argins enim, ac ripas, bis quotidie aqua deferit, foetetque olidus fracedine fundus. Quapropter fluvius tacendo loquitur, probatque fracidis odoris nocumenta, quæ mox dicam. Idque enim proin non tam litori maris, quàm ripis est vernaculum. Nam ad salsum mare, arenamque fundi, nulla est fracedo, qualis in semidulcibus fluviis; quare aquæ vix unquam prorsus nitidæ sunt, carentque odore sibi proprio. Cœlum ergo à labe nostra est immune, ut ab accusationibus ignorantum infons, culpâ caret vindictæ. Reliquiæ sunt paganissimi, quas nisi Schola Medica devitarit, sciar Datorem luminum, beneficia sua non illis porrecturum.

Peregrina Lues nova.

NON omnes morbi venere simul in palæstram. Felicia sanè Atavorum secula, quibus paucæ infirmitates strinxerant gladium in humanam imbecillitatem. Pro-

ductum-

ductumque deinceps transgressionis Adamicæ, sensim nobiscum naturæ primordia associavit. Astrologi enim adhuc hodie confugiunt ad determinatas siderum positiones, iras, incompatibilitates oppositionum ac luminum malignorum congressus. Quibus prima febris, prima Apoplexia, prima Pestis, nata sit. Etenim quanquam non solem indagare præterita, quæ non proficere, sed obesse possunt: multoque minùs assueverim inquirere, quorum adipisci, dare, facere, aut sperare non possem demonstrationes: atamen non potui non irridere paganismi futilitatem in Astra relatum. Assentiret namque facilius Astrologis, si nata semel febris, oborta apoplexia, cessassent, cessante illà constellatione. Demonstrare quoque si possent, quonam interim hospitio febris habitaret, distracta semel stellarum febrilium dislocatione. Quapropter libro de vita longa, morborum omnium, mortisque introitum in naturam humanam, primus, ex sua origine describere, coactus fui. Adeoque dilucidè intelligo, ac optice cerno, reliquis esse ex paganismò, quicumque ausus est, stellarum officia & destinationes extendere supra textum Sacrorum, qui dicit, quòd Astra sint nobis in signa duntaxat, tempora, dies, & annos. Etenim si Astrologis assentiret judiciariis, arbitraret febrile, aut Pestilens semen, semel natum, deinceps intrâsse in naturam: nec quidem, ut maledictionis cuspis, sed creationis deinceps prolem, continuare suam generationem. Sed cum morborum plerique tandem in sanitatem desinant, si saltem non cum ægris ipsis operantur, ac plerumque citra novæ prolis suscitationem: necessum esset, si propter infausa (ridiculum, aut blasphemum Christiano verbum) quandoque lumina incepissent: nec hodie sine illis incipere posse, si lumina illa, sic congressa, æstimanda sint causæ morborum efficientes. Credidi itaque, postquam penitus abditorum corpo-

rum analyses per Ignem explicuissim, quod eadem morborum ab initio fuerint, quæ & hodie principia, atque radices. Quod satis clarè demonstravi in tomo de origine Medicinæ, tractatu De morbis in genere. Crediderim quoque, aliquot morbos initio fuisse, velut in sui infantia, leniores, & celerioresque habuisse progressus, & faciliores quoque extinctiones, ob pristinum naturæ humanæ robur. Aliquot tamen morbos, sui initio ferociores fuisse, qui nempe non ita adhærent radici humanæ fragilitatis; sed lui ut peregrinæ consocii acquiruntur. Etenim ut olim naturæ erant robustiores, quæ ut susceptrices, ita & medicatrices sunt morborum: sic modò, exterior semina morborum indies proficere, robustius incidere, ac incalescere, nostramque naturam, quò it longius, proceditque interpestivius, eò quoque negligentius remediis auscultare. Enimverò patrum nostrorum diebus, surrexit eatenus incognita lues Veneris, cum pedissequis & asæclis. Notatur autem annus 1424. & Parthenoplica obsidio, ætas luis, ejusque prima nativitas. Quicquid demum semel penes nos adolevit, quanquam in illis individuis pereat: speciem tamen deinceps servat, & vix interire scit, quamdiu perennat mandatum ejus, qui labem in carnem mittit. Ut Scorbutum, Pestis Hungariæ, &c. nostris abavis ignota. Nostræ autem plagæ crescunt indies, quia & impietates multiplicantur. Mutantur quidem morbi, larvantur, augentur, degenerantque per sui copulam. Itaque animo majore, deinceps de remediis altioribus pensitandum. Ex morborum deterioratione autem, conjeci securiorem Medendi artem, quam quæ hætenus per frequentem phlebotomiam, & venenosam resolutionem laxantem, consertis vinculis, mortales in cœmeterium præcociter trahit, surgere debere. Ominor enim, quia cerno luem Veneris, cæteras ægritudines, mutaturam in sui obsequium: & Pestem quoque hætenus

hactenus fore degenerem. Enimverò legi quandoque in revelationibus S. Brigittæ, item in vitis S. Dominici, Vincentii Farrerii, Colectæ, &c. unanimi apparitione illos vidisse, succensum velut Mundi Salvatorem super mortalium impietatibus, minatumque exitum generis humani, tribus jaculis. Cujus apparitionis ergo, B. Vincentius, ordinis S. Claræ reformaricem Colectam, ut Valentius Hispaniarum, superintellectuali raptu, viderat genubus prostratam, ante sacrosanctam Trinitatem, quod exoraret auxilium Deiparæ virginis. Ut Christus Dominus averteret piaculum, comminatum pro commisso supplicio. Desertaque patria Valentia, Gandavum venit Colectam invisurus: quam statim agnovit eandem, quam in raptu præfato viderat, & quærebat. Pro Avaritia enim, erat sagitta bellorum, quibus malè parca malèque reservata auferuntur. Pro Superbia, erat in manu omnipotentis jaculum inedie, famis. Ecclesiasticos autem, quos hujusmodi peccata ut plurimum tangunt, minatur fugare utraque lancea, à possessionibus, contra vota accumulatis, malèque usurpatis. Ac tandem contra luxuriam, sagittam contagii in manu gerebat. Non equidem Dauid casu; sed altiori ductu, Pestem pro bello & fame elegit. Quia totus populus, Regis ad exemplum, fornicator erat. Singulare id saltem in præfata visione, quòd diversis sanctis, & annis apparuerit, & quidem ante luis adventum. Quoniam non est verbum, quod Dominus non revelaverit suis Prophetis. Postremo, sub dierum plenitudine, sub maturitate, & completo peccatorum numero, immisit longanimis Deus unam trium sagittarum in medium carnis, ac confestim apparuit Lues Veneris, planè atrox, virulenta ac festinanti putredine necans. Deinceps autem alix agridudines, imò & ipsa Pestis, labem ejus contrahit. Nec veteres morbi respondent amplius descriptionibus avorum, nec consuetam

feudi obædientiam remediis exhibent. Nam olim ingentes exercitus, citra ultraque Europam in Asiam, & Africam ducebantur, absque notabili contagio, idemque utrobique ferè militum census inveniebatur. Ast jam, mox ab incepta obsidione, moriuntur intus præsidia; & simul obsidentia castra, acceleratamque expugnationem, confestim popularis Pestis subsequitur. Vix enim unica præsidii cohors foras proficiscitur, quam non sequantur currus, ægrotis onusti, etsi post se nosocomia oneraverit. Præcipui Chirurgorum cum admiratione plangunt, quod non ita pridem, minora quævis vulnera vix solitis obædiant amplius medelis. Porro lues ista primum visa legitur in obsidione Neapolis, anno 1494. Medentes quoque ortum ejus per conjecturas attentant. Aliis enim placuit luis nativitatem, Indiis occiduis tribuere, quodque ibidem esset vernacula atque solita. Aliis verò placuit orientalem plagam accusare. Veruntamen occasus Indias immunes fuisse, testatur ipse Ferdinandus Cortesius, earundem expugnator, quodque post adventum suum nondum ibidem enotuisset; sed eò advectam luem, cum Æthiope, mancipio Pamphili de Narvaez, Fortè enim ille recens ab obsessu Neapolis eò appulerat, secumque attulerat. Etenim cum ibidem primùm lues videri cæperit, disputatum inter nationes, an Gallo, an Hispano, an verò Neapolitano, cedere debeat in triumphum. Interim nemo unquam Lusitanum accusavit, ac per consequens, Indiæ Orientales immunes erant. Nam Lusitanus in obsidione Neapolitana non erat, qui veteri odio bella Castellonica lubens promovebat. Solus tamen Lusitanus cum exclusione Hispanorum, eorum lustraverat, sibi que subegerat. Nec his obstat, quod ab olim Lues Sinenfibus sit assueta. Nam inde nemo ad bellum Neapolim advenit. Ergo si verum sit, quod Lues in Sina, antiquitate vincat: potuit

ibidem iisdem initiis incepisse: prout catapultas & typographiam ante nos habuerunt. Saltem Lues nusquam ab Endemicis, nec ab aëris infectione. Hinc etiam non passim popularis. Quod autem non à Sinensibus ad nos sit delata Lues, patet ex guajaco, cujus usus apud Europæos 80. annis senior, quàm radices Chinæ. Dein, quia introitus in Chinam sub pœna capitis omnibus externis vetitus. Nunquam Lues tum visa in oris extra Chinam, quorsum tamen Sinenses propter commercia quotannis excurrerant. At guajacum ab occiduis terris venit. Alii forte proinde contendunt, hanc Luxuriæ luem incepisse, eo quod annonæ caritas, mactatorum carnes cadaverum suffurari, & clanculum coctas vendendi, suassisset. Sed cum anthropophagis Indis hæc lues, ante adventum Pamphili, fuisset ignota, non recipitur horum allegatum. Astrologi quoque, quibus omnium contingentium causæ referuntur in siderum aspectus, & rotationes: ne quid citra cooperationem astrorum fieri concederent: peregrinum tum stellarum situm, duntaxat super Neapolim influxisse ajunt, quem multâ anxietate quærentes, nondum invenerunt. Quasi idem astrorum situs nunquam fuisset antea. Refragantur enim Sacra Astrologorum huic opinioni; ut supra jam probavi. Paracelsus tandem Luem, multis libris & additamentis inconstanter indagans, copulam leprosæ meretricis cum scabioso milite Gallo inculat, ac detestatur. Quasi vero antea nulla leprosa, Gallo sordido commista fuisset? Ad refellendum autem sufficit: quod Paracelsus etiam in hoc sibi sit inconstans. Negans pluribus libris luem veneris, per se, esse morbum, sed aliis morbis permittit duntaxat affeclam. Attamen omnis contagio, sive ex Lepra, sive ex Peste, vel aliunde contracta, verè & actualiter in se est morbus. Nec mirum quoque, causam Luis hæcenus nesciri ab iis, qui ad naturæ solius con-

tingentias respexerunt. Credo potius, tot apparitiones Sanctis non fuisse frustra, ac sine scopo offensas. Credo itaque, initia Luis, ex vibrato jaculo Iræ divinæ, hausta fuisse, & in naturam insira, non secus, atque lagenarum inversione, tertia quandoque peribit mortalium persona. Non quidem, quod velim luem libidinis reputari, sui principio miraculosam penitus, quia à piaculo incepisset. Scio namque, ut in natura habet modo: ita & sui initio fermentum, atque radicem reperisse. Enimverò Laicus quidam, & vir sanctus, ad quæstiones arduas aliquot, solitus visiones somniales, ac non rarò quoque per Mentis abstractionem, notiones intellectuales suscipere: nimia forte curiositate has indagavit quæstiones. 1. Cur ista Lues præterito seculo, & non antea erupisset: cum antea cæcis paganorum diebus, scelerata quælibet scurritas nunquam defuerit? 2. Unde, si non ab Indis, in Europam venerit? 3. Quæ causa sit continuitatis, & mitigationis, ac mutationis, si divinitus immissa? Nam miracula rarò per contagium transeunt, ac nisi tradito mandato, suam in natura causam nanciscuntur. Sed neque Deus infontes punire solet, prout innocentes sæpe Lues Veneris inficit. Dixit itaque laicus, sibi in visione intellectualem visum jumentum, quod penè difflieret ulcere foetido. Qui morbus equinæ speciei proprius, nostrates DEN MOÿ: Galli vero *le Farcin*, vocant. Unde sensim equi purulentæ carie pereunt. Hoc autem jumentum vidit, velut canibus in escam deputatum, totum tergus vitiatum habens, etiam circa vas naturæ. Nec præter istam visionem, aliud responsum habuit. Quapropter se suspicari dicit; Quod in obsidione Neapolitana, (qua primum dicit hæc lues emerfit) nefando aliquis peccato, congressum cum ejusmodi jumento habuisset. Saltem inde conjicio, non antea visam raritatem morbi, quippe non credam facile unquam ejusmodi peccatum in tali-

bus

bus terminis ab origine mundi commissum; estque morbus, lui veneræ similis, & equinæ naturæ affinis ac familiaris. Po-
ruitque ideo suum fermentum (permittente
Deo vindice) in humanam familiam natu-
raliter transplantasse, divinitus quanquam
antea comminatum. Miscuisse inquam con-
tagium equinum, infandæ libidinis actu
tum (perinde atque hodie à meretrice sor-
dida usque in testes maris, attrahitur ipsa
Lues) gonorrhœam, carcinoma, atque bu-
bones venercos, &c. propagans. At curiosus
esse desino, quoties res scita nulli est usui.
Nisi forte navis hinc meditari, equos sic
ulceros curari remedio Luis; & vice versa,
per Hydrargyrum optimè præparatum. Ser-
vit saltem consideratio Luis degeneri ac
multiplicatæ Pesti hodiernæ, & quæ plu-
res sub adventum Antichristi, minatæ sunt
in Sacris. Addo. Quod sir infamis, insec-
ritque omnem mundi angulum: effectu
quoque pîllam ostenderit: quod sit com-
mune carnis piaculum, serpensque ad ul-
teriore, & vulgo adhuc incognitum sco-
pum. Enimvero primo exordio nedum du-
dum ignota stetit: sed & sui medela infeli-
citer tentata, & adhuc hodie vulgo igno-
rata. Unde consequens, quod incertis &
ferocibus phârmacis, mortalium vita in-
dignata, humiliata modo sit, vel ante cu-
jusque juventutem. Quæ debilitas, perpe-
tuitatis quandam spondet perennitatem,
ac in abstemiis, ad quartam saltem genera-
tionis periodum. Imò licet ampla homi-
num caterva nunquam luem contraxerit:
nihilominus, cum vix unquam Lues sit
bene curata, maneatque reliquæ: su-
persunt sanè, qui Misdentum temeritates
experti, seipsis sunt longè facti infirmio-
res. Pars namque veneni, quæ permanfit
penes illos radicatis, præter homidas un-
ctionum, fustituum, & salivationum tor-
turas: necesse est eo titulo, illorum suc-
cessores, notabili debilitate diminutos.
Est nimirum Lues, non quidem morbus,

constans materia ex qua: sed fermentum
duntaxat venenosum, solidis, vel liquidis
nostri partibus, odoris iustar, affixum.
Adeoque (quod Lui est singulare) nedum
partibus constitutivis; sed & excrementis,
sive aliorum morborum materiis, quas
attingit, se incorporat; quia afficit, &
commi cetur. Cumque facilius sit veneno
contaminare materiam, jam recenter de-
stinatam in excrementum, quam partem
adhuc vivam, adeoque & hæcenus resi-
stentem. Hinc fit, quod quicumque ma-
nifesta, vel occulta habent quorumcum-
que morborum initia, Luem facîle con-
trahant; proinde se etiam in varias mor-
borum larvas associatione transmigrat. In
multis namque ulcera, pustulasque; in
aliis, ossium caries erodit, dura excitat tu-
bera, Bubones item, phlegmones, & puru-
lenta apostemata facit, ut & vulnera curan-
do pertinacia. Alibi quoque peperit paraly-
ses, podagricos insultus, Icterus, Hydro-
pemve, &c. Idenim Paracelsum decepit,
putantem, quòd Lues non sit in se morbus,
quia aliis morbis adhæretet. Nam maledic-
tio jam naturæ, ab origine sua impuræ, su-
pervenientes, non procedit generatione con-
suetâ: sed suum corpus in corpore aliorum
morborum reperit prædispositum. Ita ut
paritas conceptus, nativitat, subsistentiæ,
& effectu in alieno corpore (humano
nimirum) prodant paritatem ortus Luis,
& aliorum morborum, eo quòd pariter à
prævaricatione emanent. Morbi itaque, à
Luis ortu deinceps degeneres facti, veneni
alicujus ritum imitantur plerumque: nec
ullus sat horum causas investigavit, quare
nimirum plerique morborum, evaserint
contagiosi, atrociore, frequentiore, tar-
dius difficilisque fugaces, quam olim. In-
dubie namque, Pests est solito frequentior,
minimâ nos occasione arripit, crudeliter
infectatur, faciliusque dispergitur, quia as-
sociata novo toxico. Etenim plures, velut
desperantes, putarunt naturæ nostræ vires,

fic ad sui finem brevi decurrere. Sed Verbo Dei est stabile imperium. Non est ullus horum defectus, speciei humanæ incorporatus: sed per accidens, individuis tantum adhærens; cumque omne peregrinum adhærens separationi sit obnoxium, nullumque alienum firidoneum, ut simulacro Dei medullitus conjungatur in constitutivis principis; Idcirco omne peregrinum, sui ortum, augmentum, ascensum, statum, declinationem, ac interitum necessariò suscipit, ac tandem etiam sponte, per ultteriores propagationes, restaurationem expectat. Sunt namque Verbi, semina ac species, in ævum durabilia. Hinc consequens, hospitem exoticum tandem cedere deberet è stabulo, in quod clanculario errore furtivè irrepsit. Eo quòd Verbi potestas, nullis tempestatibus, longitudine motuum, aut dierum, ut nec hostis technis, præscriptionem patitur. Diluvium quidem, terram cooperuit, quia homo viam suam corruerat: Ideoque & hodie ob peccata, penes nos infirmitas locum sibi fecit, accrescit indies nova, & comminatur lia insuper. Anno 1540. sub Paulo III. circa autumnum in Apulia prope Tarentum, prima apparuit Tarantula, monstrum ab urbe sic dictum Aranæ simile: sed duplo majus. Quod deinceps mansit in specie, & à Tarentino, in Agrum jam Romanum quoque transplantatum est. Etenim apud Danielelem omne monstrum, in rempubl. excrefcens, à mari venit. Confirmantur hoc monstro novi adulescentes, qui homines à se demorfos dementant, & exultando tripudiant, tanquam bene egissent, credendo adulatoriibus. Anno 1550. in Augusto, Galli primum viderunt Triticum, quod vocant roratum, sive mellitum: in arista adhuc viridi, halecem fumaram odore referens: in matura verò, nil nisi foetidum pulverem atrum: popularium utinam, non morborum plurius causam. Plaga est, quæ nobis magnam furatur annonæ partem: satà nempe est

zizania contrapotentiores Prælatos. Quam utinam noscerent ac præviderent! Anno 1556. nostris oris maritimis primum apparuit Scorbutum, Veteribus ignotum. Quod gingivas & anhelitum inficit, ac crura: quia & interiora obsidet. Designantur homines eodem anno in Belgio admissi, dulci contagio, intus & extra subvertentes, sibi credulos. Non ita pridem febris castrensis adorsa est nostrates, contagio profundo; absque siti, & calore enecans; denotanturque, qui, specie pietatis, nova spargunt & suspecta dogmata inter domesticos. At saltem nil, quod hostile est semel, deinceps in sua specie intercudit, quia ad flagrum immittitur, ac cæci non indagamus causam occasionalem, medium letiferum, finem, atque remedium. Hodie enim Castrorum impuritates, paludum, domorum, cum pauperie militum, velut insularum ægritudinum causas incusant, ac inter Medentes super hanc aleam, tota vertitur præservativa. Quasi verò olim castra puriora, dum Pestes, atque insolitæ febres, nondum erant. Scio etenim, quoties febris de stemmate antiquarum cadit in corpus, quod astu Luem veneris patitur, aut quandoque habuit, malèque sublatam, confestim ista febris se associet, venenosus Luis quinquiliis, unde venena mutuatur, quæ maligna & castrensis dici cœpit; seseque propaget contagio, etiam in infantes à Lue. Estque videlicet ex febris mare, & Lue matre, tertium, ab utroque genitorum diversum monstrum, ex morbis specie distinctis. Hinc nimirum tam febris, quam Pestis, larvata evaserint, atque incognita. Sic namque Lues in chao febrili pergit dispergi, fitque juris communis. Infelix nempe Luis monstrum, utrique parentum dissimile, proditorium venenum, Pestis æmulum evadit. Pestemque ipsam, novo putredinis fermento, truculentiorē parit solito. Non absolum ergo hodierna castra, plures ægros, frequentiores mortes, & contagio

tagio maligniores fuscitare. Nec immeritò, calstra faciliores sequuntur infectiones, quàm alioqui populosiores urbes: quippe miles civibus, Luis est objectum propinquius Pestis itaque, fomitem pro favilla reperiens, faciliè recurrit.

Opiniones Veterum.

PESTIS, omni seculo, in supplicium, ab iratis Diis missum reputatur. Ideo Hippocrates omnem penitus contagii labem, divinum in morbis nominat. Gentiles adhuc hodie ad sua transfugiunt Idola. Gentium Dii, dæmonia. Christiani verò, ad unicum æternum Numen recurrimus, subsidiaque Sanctorum imploramus, Quia gloriosus ac mirabilis Deus in sanctis suis, qui impetrant, quæ nobis nostra denegant demerita. Uibes enim sunt in Belgio, quibus sodalitas Sanctorum, in Peste patronorum, hæcenus immunes servavit cives ab olim, quotquot missi in auxilium & servitium Peste contaminatorum. Nemo enim, missus à decano concive, ac sodali, etsi infectissimo à Peste inserviret, unquam à Peste apprehensus fuit. Sic est. Capilli capitis ejusque sunt numerati. Non cadit frons de a bore, absque permissu Dei. Multo minù nobis aliquid a cedit, præter permissum & præscientiam Domini. Sic verum est, Pestis quædam à manibus Domini venit, quam evitare est impossibile: quia venit ab eo, qui sagittando errare nequit. Idcirco de hac Peste nequicquam scribere decrevi: ut neque de sanatione miraculosæ. Nam si naturalis Pests per miraculum sanetur, ea ad Medicum non spectat. Plurimi quoque nosti um opinantur, Pestem non nisi à vitis nostris, absque concursu causæ secundæ. Mahometani quoque, cum Calvinistis, credunt Pestem inevitabilis prædestinationis sortem. Nec ideo loca vitant aut infecta corpora, ut neque nos, ut quælibet. Male sibi constantes. Siquidem fera nocere nequit, non

consentiente Domino, adeoque hac ex parte non sit Peste nocentior: à feris tamen cavent, ac se tutantur. Anglia quoque hæcenus proprio Pestis nomine caruit, quamque ab olim Plagam nominat. Quantum ad causas ejus attinet, Græci primum, ac dein Arabes, ac quicumque alterutris horum sese dicarunt, Pestem in duas causas convocant. Quarum priores catharticas, sive præcedentes; posteriores verò, connexas, conjunctas, continentes, comitantesque proximè, appellant. Enimvero cum cernerent, humanum corpus, sua per individua, & habitationum loca, magna differre varietate; excogitarunt universalem causam pro Peste. Cælum nempe, per Astrologos seducti, culpârunt: quod noxio lumine, motuque suo, aëra diro tabo conspergat, cujus proinde virus, epidemicum nominârunt. Ac tametsi viderent morbos, contagio infames, oriri occasione stagnorum, antrorum, fundorum venenosorum, mineralium, sordium, montium, uliginum, vallis, aut sentinæ, unde variæ putrilagines scaturirent: non tamen unquam horum morborum indolem, Pestem æstimarunt: sed separato nomine, endemicos vocârunt. Quæ distinctio niox dubium omne sopivit, ac ipsimet in hoc sopore stertuerunt. gavisî. in universalem culpam, ad cælos relegasse suam inscitiam: seque securos autumârunt, nequicquam diffidentes, quod se culpa, illos verò ignorantia, cælum vindicaret. Separabant item mortuos, atque moribundos, suas obedientias detestando, non exauditum iri, neque accusaturos Medentium incuriam, ac ignorantiam. Præsertim ubi primus semper Medicus aufugit, suum deserens agrorum in vitæ desperatione. Quocirca Astrologorum ariolatores in subsidium convocant, ut si horum errores mundus tæuat, conjuncta cuminatione cælum infament, quod abstracti luminis tabido veneno, aërem & aquas inquinet. Ast prædecessoribus

multò audacior Paracelsus voluit, labe nostrâ cœlum infici realiter, peccata nostra stilo notare, & invito se recipere, idè ultorem esse, ac necesse proritarum. Pestem autem esse merum vulnus, sagittari cœlitus; vulnerando astra, currendoque lædere. Quodque hæc vulnera, tribus duntaxat, neque pluribus locis, (nesciens hæc esse emunctoria nostra) ponè aures scilicet, subter axillas, & in inguine. Alibi quoque nontres: sed 4. Pestes statuit, juxta elementorum numerum; Quadruplici, multumque diverso remedio, superandas singulas. Alibi verò & quintam Pestem excogitat, à Gnomis, Sylphis, Nymphis, Satyris, lemuriibus, Gigantibus, Faunisve immissam, quod hos forte quintum autumaret elementum. Porro à civitate Stertzinga rogatus, pro selecto alexiterio: stellata atque elementata remedia priora deferens, finaliter potui ex Theriaca, Myrrha perastide, terra sigillata, spermate ceti, Asclepiade pimpinella, Valeriana, & Caphura, cum optima aqua vitæ totus fîsus est. Per inadvertentiam scilicet, immemor abreptus in centum simplicium confusiones, à se multoties, ac serio, mox ante detestatas. Denique nec simul conveniunt, quod alias elementum Ignis, nequicquam à cœlo distinxerit sapius, & nihilominus quatuor Pestes, ortu, causâ, ac remediis distinctas tradiderit: quas uni dicaverat cœlo, quod alibi solum Pestis autorem voluit. Vult etiam quod crystallus, Arles, itemque gemmæ, in aëre gignantur, ac cœlitus decendant, quæ alibi sui immemor fructus aquæ nominat, volens crystallum nisi meram esse glaciem, frigore constrictam. Tandem pestis cum sit malum cœli, & ex quarto gradu; tincturam autem gemmarum dicat optima istius vulneris solidativa: adeoque & remedium 2. gradus curare Pestem quarti gradus. Inanem quoque defatigationem miseror, circa remedia, quæ inter millenos Spagyros vix unus præparet. Frivolum

est enim tot condere libros, ac tandem recurrissè ad vix parabilia, in morbo populari, ubique obvio. Frivolum est enim, vagante Peste, totam regionem alere carnibus ciconiæ aufugæ sub autumnum, aut lingua leonina appensa. Cuncta enim ejusmodi ignaram deregunt jaçantiam; non autem communem charitatem, in tam ærumnosa ægritudine. Nec enim Hippocrates ejusmodi remediis, Pestem è Græcia fugavit. Alioquin enim pauper (si temediis, ac oblationis pretiosis, Pestis profligaretur) vitæ desperatione, fortunæ inæqualitate, multo planctu, justoque dolore, Deum, personarum exceptorem, sibi que denegata remedia, pensitaret. Nunquam itaque credidero, Deum in natura, minùs sollicitum, sanando pauperem, quàm divitem. Historia Lazari enim, & epulonis divitis, mirificè pauperes confortat. Tandem Paracelsus libros Pestis edidit à Pythonissis ac lemuriibus generatæ: Lemures inquam, satyras, &c. quos cacodæmones negat, in generanda Peste, Sagis coæquat: remedia tamen, tantæ Pesti addere, neglexit. Quasi titulo Monarchæ arcanorum sibi præsumpto, sat esset, non calcassè priorum vestigia, ac plurimum fumi: ac parum ignis suscitasse, sui que memoriam risui exposuissè. Nam libri de Peste, de Tartaris, de mineralibus, &c. multum garritum, parùm fidi auxilii continent.

Divisa Pestis.

PARAMIRUM Paracelsi, totum incumbit, ut persuadeat omnem, absque exceptione, morbum, ac nominatim quoque pestem, totâ specie, esse quintuplicem. Causis nimirum, ortu, proprietatibus, atque remediis distinctam. Primam autem speciem vocat ens naturale, originaliter ex fructibus elementatis procedens, hancque Pestem, libris de Peste ac pestilirate descripsit, quibus sit ibi sibi interpres. Ast cum consistet, fructus, quos Scholæ hæctenus credi-

credidere mistorum elementorum, esse folius aquæ: (prout de ortu Medicinæ alibi clarè demonstravi) necesse à quoque ruit jam doctrina elementorum, pro Peste saltem. Aliud dein morborum prædicamentum vocat ens astrale, tanquam è cœlo stellato depluens. Prosequiturque multis libris de Peste, hoc duntaxat entis genus, omisis aliis. Adeoque cum alibi cœlum, cœlorumque fructus, cum elemento ignis confundat; etiam rursus coincidet Pests astralis, cum naturali, & elementalī ignea. Tertium dein morborum genus generalissimum, vocat ens Veneni. Quasi Pestis alicubi esset quæpiam veneni expers: & quasi suum venenum, extra, supra, aut præter ens naturale, Pestis haberet: Sic itaque Astra, contra ens naturæ distinguit Idiotismo præpeditus. At saltem, quasi naturalis, & Astralis Pests, non essent venenose? Quartum tandem morborum genus, vocat Ens spiritale, cooperante scilicet cacodæmone, cum suis mancipiis. Revocat huc quoque execrationes, & desperationes hominum; omittit verò inprimis suos faunos, lemures, nymphas, satyras, &c. nisi hos forte velit cacodæmonum socios. Saltem præcipuum negligit cardinem, propriam nimirum phantasiam: cum non raram Pestem solus terror generet. Putatque quicquid ens spiritale externum, essentialē Pestis causam, per quam species duntaxat dirimendæ sunt. Adeoque effectus duos, diversos specie, solis causis distinguit, externis occasionalibus, & accidentalibus. Etenim certum est, siue Saga, tanquam venefica, pestiferam labem alicui connexerit, siue alio medio id fiat, ac proprio naturæ vitio, saltem Pests inde scaturiens, utrobique una & eadem est. Quintum postremò genus Morborum vocat, Ens deale, siue fidelium, satis stupidè, Deum à morbis ipsis non distinguendo, prout alioqui liberum est, naturam ab effectu suo nequaquam separasse. Pests au-

tem Dealis nusquam, vel amplissimis suis scriptis mentionem fecit. Ad me autem quantum attinet. ens astrale non admitto. Licet id Paracelsus non uni tantum ex quinque; sed sibi inconstans, omnibus universim pestilentiis commune fecit. Similiter denique confundo Ens Veneni, cum Ente naturæ. Nam si non venenum: nec etiam ob id Pestem continet. At cum Pests separatam habeat ortum atque progressum, à reliquis morbis distinctum: Imaginationibus atque terroribus non parùm alligatum. Hacenus omnem Pestem facio spiritualem. Non quidem sagariam ob id; verùm perturbationibus Archealibus tributariam, ac merè naturalem. Quod si verò cacodæmon collaboret pro excidio humano: transplantabitur quidem & incrudescet ferocius: non tamen ad hoc superstitione (licet aliter Paramirum sentiat) opus, aut à naturæ devia est Pests; quippe subter naturam, ens spiritale evidenter, velit nolit, semper militat. Duas igitur specie diversas Pestes agnosco solum. Unam nempe quæ immediatè ex manu Omnipotentis, per Angelum percutientem mittitur, ad executionem occulti Judicij suæ Deitatis. Hanc etenim quanquam Pestem etsi agnoscam: eandem tamen Domino meo integraliter committo, dicoque resignatà mente: Fiat voluntas tua, Domine. Siquidem nec remedium opto, nisi pro tuo beneplacito. Finaliter itaque Pestem naturæ tantum ubique attingam, ut Philosophus. Eamque voco alteram.

Conjuncta causa Veterum.

IN morbis universim, citraque exceptionem, causam efficientem & externam, nullam, præter occasionalem, quandoque de morbo in genere, disserendo, duntaxat agnovi. Nunc porrò cœlum, aditum dare ad Pestem, iustè me negare ostendi: licet interim Blas meteorici, occasionaliter queat disponere subiectum patiens, ad faciliorem impre-

impressionem susceprionis. Itaque ad connexas Pestis causas attendam primum: quas à Veteribus, relatas in humorum corruptionem, & caloris accensionem legimus, idèoque conscripta præservamina, per sola humorum putredini resistendæ deputata putata. At nondum Scholæ explicuere, quisnam, quoque nomine donandus sit ille humor vitiat, calore accensus, qui in venis, visceribus, vel habitu, sit titio Pestis. Nondumque noverunt, in Ægypto grassantem Pestem caloribus magnis, potius extinguì, quàm excitari. Prout apud nòs, Pestem plerumque magis autumnalem, quàm æstivalem esse. Quandoque enim Scholæ ad endemica recurrunt, tam domestica, quàm forinseca, quæ quoquomodo putredinum incitare vel accumulare creduntur. Denique pro præservativis, quævis corradunt simplicia, etiam calida, modò fide Herbariorum commenduntur. Hæsitatio verò Scholarum, ut & remediorum infausa incertitudo, tegitur ubique diversarum ridiculo complexionum eventu. Quæ sanè fuit hætenus communis ac trita aptitudo, ad excusandas excusationes in nece. Tandemque Doctorum, ingenti Pestis formidine, deregitur diffidentia Scholarum, super legibus, & librorum pollicitationibus. Saltem infausta agrorum obedientias demulcent, per unicum: *Sic stabat in fatis*. Ergo patienter ferendum, quod miser ille, vel iste, esset relatus in appetitorum catalogum. Interim opus Pestis truculentum, truculentior verò, qui opem jactitat, nec adfert: Celer progressus Pestis pro ignavia tanta Medenrum. Toxicum in Peste, unico saltem non feriat momento, nec pacem admittit, quod inducias spernit. Siqui ergo essent humores, in facto esse, putredine in Peste corrupti, cum nequeant retrocedere, ac reduci in pristinum integritatis nitorem: sitque naturalis morborum in Scholis indicatio prima, atque potissima, nocuum citissimè evellere, vana-

que esse cuncta auxilia, nisi quæ promptè penitusque peccantem colluviem sequestrant. Sequeretur, quod universalia præsidia (purgationes scilicet, ac venæsectiones) sint potissima Pestis auxilia. Quæ tamen multoties jam sunt reperta mortem accelerare. Necessariò quoque corrui hypothesi, quæ humores corruptos, in Pestis causam proximam introducit. Nam revera Pestis potius humores alimentaris inficit, quàm quod hi Pestis causa sint Alioquin alibi constat feci, naturam, humores in cruoris constitutione, non agnoscere, nec habuisse unquam. Quocirca nec hi quicquam causare valent; quia sunt non entia. Denique si humores, in fieri esse putredinis, essent Pestis connexa causa, Saltem debuissent Scholæ nomen illius humoris edidisse, itemque modum ac processum exposuisse, quo isti humores corrumpuntur, jamque corrupti sint causa conjuncta Pestis. Itemque, quo pacto celeriter sequestrantur, cum impedimento suæ impressionis, in partes vitales. Debuissent denique locum designare, in quo, tanquam nido, prægressæ corruptionis pestilentis conciliabulum esset, Nam si hoc centrum, sint venæ vel viscera (ubi prima excrementorum nempe contingit sequestratio) prorsus damnosus esset omnis sudor: quippe qui à stomacho vel hepate, trans vitalia viscera virus duceret, & non per consuetas sentinas propius effunderet. Sic namque Lues veneris, sola gonorrhœa, in testibus domicilium eligens, si per solutiva, à lotii officinis retrorahatur, ut per venas in Alvum recidat: necessariam Luem in torum spargit sole isto transitu. Multo itaque magis Pestis, si humores in propriis officinis inquinâter, transeundo per sudores effunderetur, infallibiliter totum quicquid virale intus est, contaminaret. Sin verò habitus corporis, locus sit putrefactionis humorum pestilentium: Jam ridicula erit Medenrum diæta, quæ humorum putrefactibilium genera-

generationem creditur præpedire. Denique à quo, & unde putredo in cruore euchymo ante Pestem in corporis habitu, vel etiam centro, oriretur: nequicquam de his omnibus est determinatum per Scholas. Satis putantes, obiter dixisse, humorum corruptionem, Pestis esse causam conjunctam, eò quod Doctores profugi, hanc non nisi ex obliquo semper adpexerint. Cum enim adverterent, epoto laxativo, carnes & cruorem, illo toxico tabefactas, & humorem flavum, vel pallidum mucum, obscurioremve cruorem, nondum plenè transmutatum effluere: asseruerunt, nedum cruorem, sed universum corpus, constare quatuor specie diversis humoribus, in eosque iterum resolveri. Usque adeò Pestem in bile flava, igni comparata, vel in atra, ideòque melancholia dicta, terræ, Saturno, atque malignitati propinquiore, hanc putredinem pro Peste inchoari autumârunt. Equidem licet alibi quatuor humores, ceu futile atque nocuum commentum, abunde demonstraverim: donemus tamen jam per suppositionem falsi, quod cruor constaret ex illorum quatuor commixtione: attamen dum cruor jam esse desit, mutatusque est formali transmutatione in alimentarium ac vitalem liquorem, qui singula membra immediatè nutrit, auget, & fovet; Saltem cum veritate Philosophiæ pugnat, quod liquor is alimentarius, per formalem transmutationem, degeneret à sanguine, nondum obliviosus esset prioris sortis suæ, ac compaginis. Puta si vinum, cerevisia, liquamen carnis, cum succo olerum, uno pastu sint bibita, mutataque in cruorem. Certè istud cruoris constitutum, non est unum, quandiu ex quatuor illis diversis, adhuc commissis, constat; verùm quatuor duntaxat unum fiunt, dum per formalem transmutationem facta sunt productum novum, qui est cruor. Pariter itaque, etsi cruor ex quatuor humorum connexionem constaret: attamen cum

jam sint unum, & non amplius quatuor, non erit istud unum, amplius istud connexum, ex quatuor primævis liquoribus datis. Nec morbi inde resultant, queunt aut inesse, aut in sanando reputari humorosi, non magis potentes retrogradi, in quatuor illos fictitios humores (etsi dentur fuisse reales) quam semel factus sanguis potest retrocedere in pristinum vinum, cerevisiam, jus carniū, & succum olerum. Patet ergo, quod Scholæ contra omnem Philosophiam ignorent, formalem esse transmutationem, dum ex cibis cruor; & ex cruore fit liquor alimentarius. Patetque ex præfatis cæcitatibus, maximam morborum partem, inscitia principiorum creditam in Scholis. Ego autem ingenuè protestor, me in nullis avorum libris vel minimum unquam subsidii auxiliæ punctum reperisse. Nam quamvis plures, vel ut opitulati, convalescerent: vidi nihilominus decuplo plures, qui ab initio invasæ Pestis, iisdem remediis usi fuerant, infelicitè perisse. Theriaca enim ab olim, semper juvamen pollicita, ejusque aqua modo excellentior passim habetur, vanam quanquam opem continere sciant, qui Pestis nōrunt proprietates. Nam Alexiteria, quæ venena cohibent, nil certi habent contra Pestem. Ideoque Medentes Academici, sub infida Theriaces tutela, non audent se contagio Pestis exponere. Est quippe venenum Pestis, longè secretum à quovis alio. Religiosi autem quidam in Urbe, nil intentatum relinquentes, quoniam nummos vel æstimationem comparent, selectissimam Theriacam magno profitentur vendere. Sed cum nemo militans Christo, implicet se negotiis secularibus, à pomposis ejusmodi stentoribus cuique apprimè cavendum hortor: quippe non per ostium, sed supernè per tectum intrant, non vocati, in Medicinam sese intrudunt. Hi enim cum Tullio penè dicent; Populo imposuimus, & famosissimi pharmacopolæ visi fu-

mus. Etenim Theriaca Hippocrati, Pestis domitori, adhuc ignota, triplum mellis, ad pulverem cunctorum copiam, recipit. Simplicitas quoque sexaginta, discordia, arida, dura, conclusa, cruda, excrementosa, & plerumque à bimatu inveterata. Hæc inquam sub cocti mitione mellis, multum effocta redduntur. Mixtionem quoque, & digestionem, à debili febriente exigunt, præcipuè veneno vitiatò stomacho, & ab Archeo intus consternato, ac confusè tumultuante. Quapropter parùm auxilii, & consolationis minimum præstant. Nam Trochisci de Vipera cocti, monitu Galeni, cum sint capitale simplex Theriaces, faciliè docent, aquam theriacalem esse plane ridiculam. Nam si vipera, distillando, aquam theriacalem virtute statueret: quid ni Trochisci de vipera, prima sui, ac Galenica coctura, omnem istam exuerunt medendi prærogativam? Quid igitur agam cum semper discitentibus, & nunquam ad scientiam, quam docere profitentur, pervenientibus? Plurimienim (teste Seneca) ad scientiam istam non pervenerunt: quia putabant se pervenisse. Tandem nec sat fuit, tacuisse nomina humorum, quos putarunt putrere ante Pestem, esseque hujus comitem causam: quinetiam transfilando transeunt ipsam corruptionis quidditatem, quæ paucis subinde horis suam absolvit tragediam. Videntur enim Medentes suavi pulvinari cubuisse, paries dum proximus ardet, & elevato semel super cubitum capite, dixisse arrestum. Pestis est morbus contagiosus, ex putrefactis humoribus, febris connexus, acutissimus, & valde periculosus: quo dicto, caput rursus reclinasse in somnum pomeridianum, opinè pastos, qui somnus, sub tantà luce, oculos illorum iterum clausit. Mundus interim ejulat, videns effectus, hoc judicio notatos, non causas, ut nec denique remedia. Quare rustici comam in temporibus, utraque manu scabentes

aliud arrestum pronunciant. Non (ajunt) opus est multo studio, nec tot libris, ut quis dicat Pestem lethalem, & contagiosum, quod quisque suo didicit malo. Præstabit itaque fidos auxiliatores consulere, non amplius somnolentos, à Peste fugitivos, atque remediorum ignaros.

Preparata sedes.

NON sufficit, Pestis causas Scholis incognitas demonstrasse, nisi meas dicam experientias, Pestis causam, diversos ejus processus, in fieri, peregrinas proprietates in facto esse, præservationes, & sanationem. Initio itaque repetam, quæ alibi demonstravi. Scilicet, in natura, duas saltem esse, nec plures causas. Materiam nimirum, & efficientem, quàm in Peste Archeum, Vulcanum, sive semen appello. Pro materia saltem, non sit aliqua indiscreta Hyle, quæ nunquam existit, nec erit in natura; servitque Mathesi, & non speculatori naturæ. Materiam itaque pestilentem spectro, in relatione ad efficiens sibi internum. Materia ergo Pestis, est silvester spiritus, veneno tinctus. Materia autem ista, tripliciter ad finem sibi propositum tendit. Quoniam vel forinsecus adventat, totaliterque ac perfectè pestifera, à pestilenti ægroto, vel cadavere, locoque, vel utensili, inquinata, exhalans: Vel cruda adhuc à fracido Gas terræ intrò trahitur, quæ dein intus recipit fermentum appropriativum, ac gradatim tandem venenum pestilens in nobis acquirit. Vel etiam totum intus nostri exitium, materialiter & formaliter, absque externo adjutorio subinde conficitur. Quod autem non sint plures modi, quibus Pestis fiat, patet ex divisione. Nam vel tota intus generatur, sine exotico auxilio: vel ab extra, incidit. Eaque est perfecta, in materia & forma veneni, solius appropriationis, & applicationis indiga: vel est adhuc cruda, imperfecta, ac velut embryo. Unde saltem in-

primis

primis obvium evadit, quod Pēstis non primariō semper cor invadat. Nam vidi, qui tangendo pestíferas chartas, eo ipso sensit dolorem velut pungentis acus, moxque pestilentem Anthracem in Indice digito ostendit, & post biduum occubuit. Porro triplex præfata materia, utut prima sit planè venenosa: utrobique tamen se tenet intra numerum causæ antecedentis. Non secus enim atque toxicum, oretenus assumptum, non est ipse morbus, aut mors: sed tantum causa occasionalis ejus. Non enim quicquam corporeum, agit immediatè in vitam aut potestates vitales (utpote quæ sunt de natura luminum cœlestium) quin prius sit receptum, redditumque velut domesticum. Cumque venenum aliquod jam sit factum civis nostri diversorii, deglutitum nempe, vel attractum: nondum tamen adhuc potest ad occultal vitalium seminaria ingredi, vel admitti (quia est toto sui esse, externum) quin prius venenosa qualitas, agendo in vitam, suscitet Archeum (omnium alioquin agendorum sub suo imperio, author atque opifex) in sui defensionem. Etenim alioqui non agit Pestilens venenum, instar ensis, qui omnes in eodem attractus, sui momento, vulnerat æqualiter: Pestilens autem virus quosdam ferire non valet. Archeus itaque, cum ex sui indole habeat animales perturbationes, passionēs, confusiones, atque alteritates, subito de se profert imaginem suæ alterationis conceptæ: illamque Ideam, in particula propriæ suæ substantiæ, in qua concipitur, depingit. Quæ sic instructa mortis imago, est ipsamet Pestis. Siquidem Pestem non aliquam nudam qualitatem existimo, tamen si non alibi, quàm in corpore, tanquam accidentia in subiecto inhærentiæ, existat: sed Pestis est ens, naturæ virus per se subsistens in nobis, constansque materia, forma ac proprietatibus suis. Quod alibi tractatu de morbis pe-

nitissimè demonstravi. Hic monuisse autem sat est. Quod vita nil operetur vincendo, aut perdendo, nisi per motus vitales animæ sensitivæ: quæ non est solita, nisi per Ideas operari in Archeum, motuum quorumcunque exsecutorem: prout nec Archeus aliter operatur in corpus. Quocirca hoc loco obiter notandum est, quod materialis atque immediata causa morbi interna, sit ipse morbus, non aliter quàm causa materialis, in homine, est ipsum ejus corpus, à semine in senectutem usque perseverans: non autem quod aliqua sit hominis causa materialis conjuncta præter ipsum ipsius corpus. Quod est ipsum generationis productum, ex causa materiali nempe, & seminali efficiente interno. Quæ hætenus Scholis fuerunt oblecta, adeoque causas morborum occasionales reputarunt internas, immediatas atque conjunctas, planè adhuc distinctas à productis. Quapropter hoc loco denique repetendum est etiam, quod in Physiologicis docui. Nimirum sex in nobis esse digestionēs. Etenim in tribus prioribus, sua Retenta, suaque esse excrementa. Quæ cum singula in se, suisque regionibus sint molesta, imò per complicationem atque extravagationem odiosa evaserint, in Transmissa ac Transmutata degenerant, variosque inde inducunt morbos occasionaliter. In quarta verò, ac quintâ digestionē, ostendi, non admitti ullum perceptibile excrementum. At in Sexta, quæ est Transmutatorum, plurima occurrere stercorea spontanea, errore vegetativæ: aliqua insuper aliunde transmitti, ut etiam non pauca violento Susceptorum imperio, degenerare. Quæ hætenus à Scholis neglecta, ideoque & neglecta fuere. Quæque idèd nomine proprio caruere, horumque effectus morbosus, ridiculè in quatuor fictos humores hepatis fuere translati, & adjudicati. Quocirca primus ego, quanquam Tartari causas morbificas expulerim, ne

tamen videar cuncta, ex animositate, velle innovare, has sordes, Tartarum cruoris hic vocabo: licet etymo improprio, quia veris nominis defectu. Excrementa ergo ejusmodi, sive aliunde, in habitum corporis sint delata: seu demum proprio facultatum errore, sub transmutando facta, seu denique externorum violento imperio, ibidem degenerata: tartarum cruoris nuncupo. Non quod revera sint tartari, in materia, ac modo, tartari, vini: sed quia ex bono alimento, jam deturpato, quod antea secundum erat, atque vitale, postea hostile evaserit. Hæcque ideo præmonui, ut sciat Tartarum cruoris esse productum Pestis, illumque facile fieri à causis efficientibus pestiferis. Quinimò nondum sat est, dixisse tartarum cruoris, productum Pestis esse; sed insuper oportet locum præfigere. Docebo enim mox, Pestem esse venenum terroris: ideoque notavi, sedem ejus, sive nidum primitivum, esse in Hypochondrio; ubi videlicet prima terroris humani est conceptio, sive perturbationibus externis, seu demum sponte conceptorum motibus, contingat. Quamobrem adfunt in Peste, vomitus, delirium, dolor capitis, &c. quæ suo loco in Republ. Splenis depinxi. Itaque si Scholæ, tartarum hunc cruoris, pro causa conjuncta posuissent, adhuc tamen ab invicem diversi essemus. Quatenus quod penes illas causa connexa esset, Pestis productum apud me est. Nam Pestis, heteroclitico modo, nos invadit. Nec ejus materia conjuncta, est aliquid solidum corpus, vel liquor visibilis, ut neque idcirco conspicua aliqua putredo: sed solum Gas, separatum, ac degeneratum ab Archei substantia. Quicquid autem visibile, vitiarum in Peste occurrit, non est de ipsa materia Pestis, sive non materia ex qua. sed est, vel materia occasionalis, de qua ante, vel est productum, sive foetus, in quo Pestis sedet tanquam in nido. Quapropter Anthrax, bubo, aut eschara, non sunt ma-

teria primitiva Pestis; sed effectus ac productum, quod Pestis sibi paravit. Nam plerumque est Pestis tam atrox, ac velox: ut simulatque in Archeum est introducta, nequeat obnuittere, quin de humore alimentario partem aliquam non subjiat suæ tyrannidi, habiterque in ea. Quocirca si putridus humor, causa immediata Pestis esset, profectò putridus fuisset, antequam putruisset. Cum nempe ipsa Pestis, sibi paret vitiosum illud productum, quod Scholæ vocant humores, adhuc indefinitos. Fernelius enim, Scholis paulò sagacior esse voluit, novitque ideo, Pestem non nasci, vel consistere è putredine quatuor fictorum humorum, ut neque ex aëris calore, aut frigore: sed ex veneno aliquo, abditarum causarum alumno. Denique advertendum: quod cum tartarus cruoris, sive ultimæ digestionis vitiatæ scoria, suscepit fermentum Pestilens, non minus, quàm cætera transmutata, privilegium habeat exhalandi per poros, sine ulla post se residentia, sive residuo capite mortuo (sic Chymici vocant residuum à distillatione faciem) si nempe humores fuerint alimentarii: non autem si ipsa solidorum substantia, in escharam, aut Anthracem, sit ambusta. Sic nempe, multò duriora Luis Venereæ tubera, ossibus, velut æqualia, arrepto resolutionis concilio, penitus evanescent. Quanquam autem tartarus cruoris, præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ æconomiam, ut infamis, est proscriptus: attamen dum in pus, aut virus saniosum transmutatus est, pellem prius erodit in escharæ speciem, quam quod vaporatenus transsudet. Idque scilicet ob impressam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in transmutatum formale. At si odorem fermenti quidem hauserit tartarus cruoris: sed nondum sit transmutatus: fiunt glandulæ, bubones, &c. quæ sudoris profluvio, citra cutis apertionem non raro terminantur: ubi præfata alia id nequeunt.

Hæcque

Hæcque omnia ferè à Scholis in Catarrhos sunt relegata. Totus ergo tartarus cruoris, domesticus quidem partus est: sed nothus, qui vi, destructione, & errore intrusus est. At cum remedia naturæ, sint subnoxia tantis digestionum aulis: & corpora, præstantiæ tam eminentis, possideant violentiam atque agendi robur, itemque sordes admittas, aut seras difficiles habeant, non sat profecto æstimata est Pyrotechnia, quæ unum subinde simplex eo altitudinis graduat, ut omnes digestionum sordes, in extimas usque oras, persequatur cum vindicta. Alioquin in ultima digestionem, plurimi occurrunt languores, inter incurabilia à Scholis relata, ob unicam folius remedii culpam, quæ defectum comitatur, & accusat. Non secus atque Sagarum opera sanatione destituuntur, quod negligantur remedia, quæ in mali radicem eant. Siquidem diabolica ejusmodi incommoda non tam corpus, ejusve sordes apprehendunt, quàm Archeum ipsum: qui cum sit velut hominis lucida imago, sequitur, quod dum ille spiritus, in aliquo sui corporis organo, detorquetur; idem membrum patiatur Archei symptomata. Adeoque quicquid patitur spiritus, vitæ sensusque rector; necesse est, patiatur corpus: non autem contra. Neque enim uno crure mutilus, proinde mutilum generat. Quia spiritus non est defectuosus. Nam quicquid corpus patitur, licet hoc idem sentiat spiritus: non tamen hic contrahitur, nisi passio ad extremum vergat. Id est, intra vitæ radicem, sive spiritum instum confermentetur; prout de colica spasmodica alibi ostendi. Tartarus ergo cruoris, non est mirum, si ab ista Archeali concitetur. Quotusquisque enim est, qui nescit, quod indignatio, confusio, triste nuncium, terror, &c. statim appetitum edendi rollant: suspiria, vel lacrymas concitent? & insolitam sarcinam præcordiis subterdant? quatenus nempe alimentum sextæ digestionis,

in stomacho degenerat, ubi videlicet ejusmodi passiones, proximè fabricantur? Hic ergo cruoris tartarus, semel degener factus, hostis mox more infestat. Ac prout canis semel rabidus, rabiem sua morte luit: Ita tartarus ille, semel proscriptus, inque sordium numerum relatus, nunquam deinceps in gratiam redit. Quia quicquid Archeus semel deserit, confestim moritur, quodque mortuum est, non ampliùs reviviscit, nec pacem cum hoste init. Itaque vindictæ cupido, & philauriæ indignatio, in primo naturæ fonte, radicitus connata sunt, manifestius quoque insurgunt in subiecto perfectiore: adeoque in sensitivis, potestatis irascibilis thymosin, ac gloriam sibi vindicant. Quare tartarus ille cruoris, Peste subactus, non paret ampliùs vitæ legibus, sed pristinæ obædientiæ suæ pœnitens, furoris libertatem effrenem sibi arrogat, eoque nos truculentiùs infestat, quo fidentiùs semel abdita intus Archei consilia receperit. Quod symbolizare nominant Scholæ. Tum enim est fur domesticus, cui viæ ad thesaurum, promique intestini, sunt cogniti. Quam enim celeriter necant, pauca puris guttæ, sub cranio? quamque atrocitatem non minatur cruor extravenatus? quam crudelis, vel unica spina in apostemate? non mirum itaque, morborum ferocissimam Pestem mox parere suum productum, sedemque si non repererit, sibi statim faciat. Restat tamen sanandæ Pestis spes, quod tartarus ille, suumque Pestis diversorium, dissentur debito sudoris exterminio. Quod intellige, quamdiu manserit in specie liquabilis tartari. Alioqui namque si partem solidam arripuerit, spes vitæ intercedit, nisi ipsa pars arrepta statim sequestrari queat. Ectymata autem, strigibilines nigræ, aut vibices, Archeum denotant affectum. Pellis namque sunt tincturæ superficiales; quam si profundius apprehenderint, etiam cauterizant. Cumque Archeum immediatè penetrent, præ cæ-

teris celerrimo indigent remedio. Notatu quoque dignum, insensibilem diaphnoeam, in Peste, differre à sudore. Eo quod diaphæresis, sive insensibilis transpiratio, sit materia alimentari, adeoque etiam tartaricruoris contaminari: sudor verò est de substantia Laticis. Transpiratio autem, cum sit continua, etiam citra sudorem: Hinc fit, quod sudor potissimum abluat, & sicca transpiratio ob id rarò ad Pestis sanationem sufficiat. Abluensque sudor copiosus, ideò ciendus. Ut dum pestilens tartarus transpirat sua veneni nequitia, sudore partim eluatur, partimque discessus mora acceleretur. Hic liquet difficultas à Scholis notata, & non diremta. Nimirum, cur aliquot defectus stomachici, non vomitu, aut fecesù; sed solo curentur sudore. Eo quod consistent in Retentis stomachi transmutationis in Sexta digestionem; non autem in cremoris residuis. Pestis itaque plerumque in stomacho incipit, ibique tartarum patrat ac inficit: in quem perturbationes Archei suos fecere mox impetus. Nam omnis imaginatio concupiscibilis ibi suam sedem habet, atque Ideam fabricat. Maximèque circa stomachi orificium, vitales vires celatæ sunt. Ut alibi multoties ex professò demonstravi. Quia autem tartarus cruoris, forma est mucaginis; Hinc Pestis idea, lubens in glandulas protuberat. Stomachus namque ejusque Archeus, quia continuam imaginandi societatem in cerebrum mittit, hinc parotides ponè aures. Per diaphragma verò in pulmones atque axillas penetrat, oriturque spirandi anxietas. Pestiferi autem odores in stomacho parati (quod nos, odoribus carbonum sæpe experti, vomuimus cum cephalalgia, ac dejecta appetentia) vomitus frequentes cum dolore capitis comitantur. Sin autem pergant ad hepar. Jam bubo in Inguine.

*Imaginantur Mineralia & Herba,
suo modo anomalo.*

QUICQUID per esse reale subsistit, quodammodo seipsum amat: quapropter etiam sensum amici, vel hostium; id est, suarum commoditatum, ac molestiarum habet. Quare Philautia cubat in gremio naturæ. Res autem, vix unquam eodem statu, absque vicissitudine permanent. Ergo aliquid tolerant. Sin ergo patiantur, viamque destructionis ambulent, necesse est utique, causam habeant, unde dolent. Quare sympathia, & antipathia, etiam in Lapidibus (In Magnete autem manifestissimè) notantur. Quæ tamen absque sensu consistere nequeunt. Ubicunque autem iste sensus est, licet obtusus; contingit etiam speciem imaginationis aliquam, subjecto suo conformem, comitari. Aliàs namque est penitus impossibile, aliquid sibi consonum diligere, appetere, attrahere, & applicare, vel aliquid adversum fugere, nisi reciproce sensus aliquis, cognitio, desiderium, aversioque objecti adsint. Quæ cuncta claudunt in se obscuram sensationem, imaginationem, ac selectionis aliquam imaginem. Alioquin enim, quo modo res movebitur, aut alterabitur ad objecti sui præsentiam, nisi ipsum sentiat sibi adesse? Si sentiat, quomodo alterabitur, nisi sub conceptu passionis sibi sensatæ? ac nisi sensatus ille conceptus aliqualem in se includat imaginationem? In hoc angulo (nota Lector) abstrusa jacet omnis occultarum proprietatum cognitio, quam Scholæ à sua indagine proscribere: desistentes unde incipiendum erat, juxta axioma; Philosopho auspicandum, ubi natura definit. Deliberavi itaque exquisitiùs demonstrare, quòd inanimatis inhabitet species sensus, phantasæ, imò & electionis: analogà tamen ratione, juxta capacitatem & gradum cujusque. Non interim hec zoophyta commemo-

ro, quæ probandi longinqua absentia, viderentur multis ridicula. Nostrium autem paradoxum offenderet neminem, modificatè intelligentem. Inprimis indubitatum est, quin flores aliquot solem comitentur, tam diebus lucidis, quibus Sol non splendet, quàm ipsis noctibus: Attestantes sibi motum, sensum, & dilectionem Solis esse. utpote sine quibus impossibile est, occultatum Solem comitari. Etenim prout serò Solem in occasu amittunt (qui dum festinat ad ortum, non operatur apud nos, in umbra terræ morantes) attamen sive interea nox caleat, frigeat, serena sit, aut pluvia, non cessant tamen flores æqualiter sese ad ortum flectere. Quod inprimis designat notionem ortus, & circuitus solaris sibi esse. quâ parte sit occasurus, & oriturus. Voca instinctum naturæ, vel ut lubet. Nomina namque, rem non mutabunt. Res ipsa est facti; factum autem causam suam in flore habet. Hæc autem in plantis, vegetanter animatis sic contingere, minis mirum. Sed quod etiam locum in mineralibus habeant, sic probò. Nihil fere in natura fit, absque motu proprio: nihilque sponte, aut à seipso movetur, nisi ob proprietatem, à creatore sibi inditam, quam Veteres amorem proprium nominant, voluntque hæcenus Philautiam, naturæ esse primogenitam, pro sui custodia datam, atque innatam. Hæcque ubi adest, necessaria quoque est Sympathia, ac Antipathia, respectu diversitatis objectorum. Sic nempe avium caterarum plumæ, à pennis aquilæ cariem subire dicuntur: & pannus, è sponte mortuorum ovium lanis, mox sponte foraminibus, quibus pertunditur, velut carie resolutus, quibus locis, si la mortuæ lanæ decurrunt. Quod non fit, si totus pannus pariter ex mortuorum sponte pecudum lanis construat. Sic tympanum ex pelle ovina & asinina mutescit, si vicinum pulsetur ex corio lupino. Pellis

Gulonis (animal voracissimum in Suevia est) homini quantumvis sobrio, nec venatori, somnia ordinaria excitat de venatione, ac comestione: si dormiens eadem tegatur. Sed quid hæc ad mineralia? Vado equidem à vegetabili regno, per res mortuas, sensim ad Lapides, quibus Sacra magnam virtutem tribuunt. Enimverò lapides nec movere, nec alterare possent, si sensationem sui objecti non haberent. Nec enim corallus rubens pallesceret, si carnem mulieris hysterica gestatus tetigerit, nisi ejus defectus ipse sentiret. Lapidum manifestissimus enim Magnes se prodit, qui se proprio motu locali vertit ad aquilonem, quasi vitalis esset. Non autem, quod à Borea trahatur. Quoniam si Magnes, aversa sui parte, ponatur ad Septentrionem in pyxide lignea, super vulturnum stagnantis aquæ, quam citissimè pyxis se volvit, altero, atque opposito Lapidis angulo, ad aquilonem. Ergo si id fieret per tractum Boreæ, & non spontaneo impulsivo motu ipsius Magnetis: mox pariter quoque pyxis, eodem tractu, ad ripam borealem concederet. Quod tamen non fit: sed manet pyxis cum suo lapide immota, postquam lapis se cum pyxide retorserit, requisito latere, & motu. Clarum est ergo, quod Magnes sponte propria se volvat ad Boream. Unde deinceps sequitur, sibi esse sensum, notionem & desiderium ad Boream, simulque conformis motus initium. Porro, si quis prope præfatam pyxidem, frustum politum chalybis teneat, ad latus australe, confestim tunc Magnes Boream negligit, ac se ad aciem vertit. Sic ut nedum pyxis se vertat ad chalybem; sed tota etiam nater aquilonem versus. Unde quoque obvium est, quod Magnes fortiori appetitu feratur ad ferrum, quàm ad Aquilonem: sitque illi chalybs minoris alteritatis, quàm Septemtrio. Consequenter etiam patet, quòd manifesta polleat objectorum electione

ctione. Nonnulli circa hanc rem futile moverunt dubium. An videlicet Magnes ferum trahat, an verò ferrum trahat ipsum Magnetem? Nescientes utrumque esse reciprocum tractum. Qui non venit paulatim, ob multam familiaritatem, nec servat respectus, nec observat fines lucri proprii, fructuonis, circumstantiarum, aut consequentiae. Nec iste tractus est obnoxius adulatori, aut detrectatori: sed est donum in Archeis, utriusque partis, à natura primordialiter ingenuus & caractere proprietario signatus, ab eo, qui fecit omnia, ita quidem ut si chalybs sit magnete levior, trahatur ad magnetem: secus verò, si lapis chalybe sit levior. Eo quod tractus non sit in uno, & obedientia tractus in altero: sed unus tractus mutuus inclinativus, & non trahentis, cum renitentis velitatione. Adeoque exhiuc manifestatur, quod desiderium sit naturà prius tractu, tractusque, ut aliquid posterius sequatur desiderium: tanquam effectus, suam causam. Si ergo testante Veritate, cuncta ex operibus sint dignoscenda, fructusque suam prodant arborem: profectò ejusmodi attractivæ inclinationes subsistere nequeunt, absque testimonio alicujus vitæ conparticipatæ, sensationis, notionis & electionis. Porro nec minus mineralium vita, quam vita vegetabilium, suam per vitam distinguitur à vita animali, atque eorum generationes invicem. Eo quod vegetabile, ac minerale, non operantur nisi unum, aut pauca propria: eademque adhuc cum præcísitate, alteritate, proprietate, inclinatione atque necessitate, quoties objectum proprium illis est præsens: Sed animal operatur plura, eaque nec coactè, ut neque per accidens objecti: verum prorsus per desiderium, complacentiam, appetitum, voluntatem, & electionem cuiuspiam deliberationis. Cum eorundem prima operatio sit vita: secunda autem appetitus, desiderium, vel amor proprius, vel oblectamentum. Ter-

tio tandem selectio deliberativa, & objectorum distinctiva. Sic vidi taurum libidine saturatum, veterem vaccam sprevisse; oblatà autem juvencà, lascivisse mox statim denuo. Obscurè autem viventium prima operatio, est potestas ad essentialitatem seminalem. Altera demum, exercitium potestatum, & proprietatum. Tertia tandem, major minorque inclinatio, motus, & notio. Quæ quidem non fluunt ex electione deliberativa: sed ex potestativa alteritate, peregrinitate, similitudine, appropriatione, puritate, aut objectorum ineptitudine. Quocirca fuit Veterum iusta opinio, omnia esse in omnibus, per modum recipientis. At potestates ejusmodi, propter obscuritatem sui indiscretam, & Indagatorum socordiam, vix creditæ fuerunt: à præcedentibus verò, atque modernis, non consideratæ. Ac propter accessus difficultates, mundum vaga desperatione, & nomine occultarum proprietatum circumvenere: ac seipsos sua occacârunt ignavia. Scopus autem meus hoc loco fuit, Quod si herbis ac mineralibus, hujusmodi notiones, proprietatum occultarum auctrices, atque moderatrices insint: easdem potiori longè ratione, & luculentiori modo inhabitare carni & sanguini. Nimirum excellenter, cum particulari & affectatâ notione, motu, inclinatione, appetitu, amore, alteritate, hostilitate, & repugnantia: quam illa, quæ in nobis quinque sensuum ministerio occurrunt. Usque adè in carne & sanguine, esse quandam seminalem notionem, distinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, similitudinis; itemque timoris, terroris, tristitiæ, repugnantiae, &c. cum intuitu lucri & damni, noxæ & complacentiæ, superioritatis inquam & inferioritatis, adeoque agentis ac patientis. Quippe quæ dependentia necessaria, necessitatis consequentis, fluunt, & comitantur prædictas sensationes. Quæ sanè in vitali sanguine, altiori gradu

gradu sunt characterizatæ propter innatum Archeum harum passionum quarumcunq; authorem, ac fabrum: quam alioquin in toto genere non animantato. Deus namque à cadavere, extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, solo tactu, marcescere, excidereque, quia sperni à vita cogit. Quod non item præstat dens è cadavere, violentà nece interempto, vel acuto mox morbo extincto. Capillus pariter cadaveris, spontanea sensum morte sublato, solo tactu, calvos facit. Verrucæ atque stigmata, à perturbatione prægnantis, fœtui inducta, tactu cadaveris, sensum ac sponte mortui, donec pars stigmatis intimè refrixerit: sponte etiam stigma sensum evanescit. Attende mecum, an hæc non sint alterius sensationis testimonia, quàm solius frigoris. An insuper in isthac sensatione, non sit connexa cognitio naturalis, atque mortis formido. Quæ adhuc cadaveri insunt quoque. Siquidem Tetanus ad cadaveris, sive rigiditas ejus, non est frigoris aliqua congelatio: sed mera convulsio musculorum, mortem horrentium, viventiumque etiam post animæ discessum. Hinc nempe cadavera eorum, qui violentà morte oppetunt: quia non omnino extinctis viribus carnis intereunt, Tetanum præfatum non nisi dudum post sentiunt.

Animal phantasticum.

HERBAS & mineralia, instinctu quodam naturæ, id est, suo modo imaginari, Sic demum cruorem ac Mumiam, conceptus quosdam nativos, habere dixi, in ordine, ac similitudine ad hominem. Quæ ut ad scopum nostrum de Peste dirigantur. Memineris, quo pacto perturbationes prægnantis, apposita manu ad ali-quod membrum, licet inadvertenter, incogitanter, citraque voluntatis concursum, depingant in fœtu, membrum tacto correspondens, imagine objecti illius perturbationis. Imagine inquam: non au-

tem signatura otiosa. Sed, puta appetitum fuisse ad cerasum: depingitur utique in fœtu, & in membro consimili, quale prægnans sibi manu terigit, cerasum, quod viridescit, flavescit atque rubescit quotannis, iisdem stationibus, quibus arboris cerasa, has colorum vicissitudines acquirunt. Et quod est longè mirabilius, contigit fœtum sic signatum, Majo, atque Junio has signaturas colorum, in Belgio passum: qui postea, in Hispania Martio & Aprili, easdem exprimeret. Ac tandem rediens in patriam, rursus in Majo ac Junio illas ostentaret. Sub valida quoque prægnantis impressione, nedum nova superinducitur cerasi generatio: sed etiam contingit, vetus esse immutari, cogitque loco cedere generationem feminalem: imò & Dei imaginem, jam vividam, vel in procinctu sui adventus, non venire, substituique creaturam alienigenam, atque monstrum. Quorum contingentis sunt plenæ, quotidianæ, atque invitæ experientiæ. Quæ potestas prægnanti data conceditur. Non tamen quod proin aliis mulieribus, imagines conceptuum non deferantur pariter ad uterum, cui non inhabitat embryo. Docui namque singulari tractatu, hominum perturbationes, in præcordiis, circa os stomachi, fabricari. Viris nempe inde ad cor adscendere, mulieribus autem proclivius mitti ad uterum. Eo quòd mulier destinet naturaliter inspirationes vitales ad fœtum. Adeoque omnis præcordiorum commotio muliebris continuò respicit uterum, sive adsit fœtus, sive non. Quicunque ergo mulierem deliberato animo perturbat mœrore, &c. is illi morbum volens immittit. Et quigravidam infestat: matri, ac proli officere, se sciat. Hinc puellæ circa maturitatis annos, si difficultatum conceptibus anxientur, solent vanis conceptuum Ideis uteri parietes continuò depingere, ut plurimum ac variorum symptomatum sibi in malaciam authrices fiant. Quoniam uterus non impune fert,

sibi tranquillitatem auferri, per peregrinas imagines. Vir autem suas in præcordiis format imagines, tam concupiscibilis facultatis, quam irascibilis, ut non immerito proinde amentia dicatur Hypochondriaca, idque non secus atque in muliere contingit: sed conceptuum ideas ad Cor & cerebrum transmittit liberius. Quidam enim expectans manè, prætozem in suam supellectilem missum iri, totà nocte sedens mœstus, capite in palmam manus inclinato, manè latus capitis canum habuit, qua parte manum tetigerant tempora. Adeoque manus prægnantis suas exorbitationes ad uterum, & viri manus, suos pavores usque in pellem capitis traducit. Saltem hinc patet, pilorum esse veram accretionem, nutritionem, atque non inanem colorum signaturam, non autem innasci per appositionem, à retro expellentem. Dein, quod perturbatio in viris, multum affinis sit muliebri, licet longè infirmior. Docui quoque aliàs, perturbationum energiam in Splene consistere. Quapropter vetustas Saturnum, principium atque parentem deastrorum, errantium quoque Astrorum summum, qui nempe deorsum in reliquos influeret: nequaquam reliqui sursum reflecterent, utpote stellæ ad sublunarium commoditates conspirare creduntur, non autem sursum. Saturnum itaque originem vitæ, & conceptionum, sive generationum initium dixere: imò & devoratozem recentis pueri nominarunt, designantes per hoc, quod imagines à facultate concupiscibili fabricatæ fecundent semina, & digestionum in nobis hospitia: prout quando exorbitant, novellum sanguinem consumant, morbosque plurimos incutiant. Imaginatio igitur splenetica, primos habet impetus, qui conceduntur non esse in potestate nostra. Saturnus ideo, velut citra initium fictus: Jupiter verò præcipua ejus proles, sede parentem dejiciens, rationis fulgorem significabat, primos imaginatio-

nis impetus subigentem. Imago verò, per imaginationem formata, mox in Splene vestitur spiritu vitali, cumque assumit, unde Idea fortificatur ad operum executionem. Quotusquisque enim est, qui non sensit subinde circa stomachi orificium (qua parte Splen maximè sensitivus, sicut & tactus in extremis digitorum) perturbationes, anxietates, & suspirandi occasiones? Nonne esurienti mox tollitur appetitus, per triste nuncium? Notabile heic esto: quod licet prægnanti sit plane ignota essentialis dispositio rerum, sub perturbatione apprehensarum, easdem tamen penitus formet, atque figuret in fœtu, dum extra truncum arborum, in carne, cerasum fabricat in instanti, continens internum esse, & seminalis cerasi scientias. Non mirum est igitur, terrorem à Peste fabricare Ideam Pestis; unde Pestis ipsa mox pullulat. Quamvis anima sensitiva hominis, Pestis essentiam ignoret. Hic patet campus apricus, ad probandum cunctarum rerum notiones sive Ideas, in nobis formari vi animæ sensitivæ: jacere tamen obtenebratas in mente immortalis, quas Adamo præsentis fuisse credimus, dum brutis iusta inderet nomina. Etenim si muliebris conceptus, exundatione perturbationis cujuspiam illectus, internas plantarum animaliumve dispositiones depingat (imò quandoque cum tota sui fœtus transmutatione) necesse est in ipsa mente, tanquam divinæ imaginis sculpro essentiali, rerum sublunarium saltem notionem essentiali habitare, modo in naturæ impuritate & peccati originalis macula, depressam ac deformatam. Alioquin anima sensitiva res alienas facere non potest, quas nescit & non habet: adeoque opus est, ad hoc confluere mentem immortalem, perturbationibus excitam. Obscura atque difficilis admodum via, per quam Adepti, nulla librorum ope, pristinam scientiarum lucem aliquam venari contendunt. Ideoque & Laborem Sophiæ appellant. Eamque

que Paracelsus æstimat decuplo faciliorem, quàm didicisse Grammaticen. Opinatur tamen Picus, nisi operator utatur medio, ipsum mox oppetiturum Binfica, sive ariditate cerebri. Propter assiduitatem speculationum, spiritum vitæ attenuatum iri. Quicquid id sit, saltem causarum incititia neglexit plurima, fueruntque ægrorum opputationes frustra expectatæ. Discussi autem hoc loco imagines, phantasia genitas, quo constat, qualiter omne corporeum proveniat ex invisibili ac incorporeo initio (quod antiquitus à mundo intelligibili peti affirmabant) per imaginationem. Antecessoris parentis, imitando quadam similitudine, mundi creationem iussu incomprehensibilis Verbi (*fiat*) ex infinitudine Nihili, semel factam. Quæ deinceps suam natæ est continuationem ex dono Verbi. *Producantur semina.* Per prædictam imaginationem scilicet, tam plantarum, quàm animalium. Natura itaque, sequendo infusam sibi potestatem, profert omne semen, ex imagine cuiusdam conceptus. Est nimirum tam in animantibus, quàm in plantis, imò & in ipsis mineralibus, sua cuiusque imaginatio, suo modo improprio, productrix tamen, utrobique fecunditatis feminum, tam ad esse naturale, quàm super incidentium, & ministroforum. Imaginatio quippe condit rei conceptæ imaginem, quam suis à Deo datis donis convertit in medio, quod semen dicitur. Sine qua videlicet imagine, omne semen est duntaxat inanis si'liqua. Non secus atque flos peponis, à tergo non habens promissum peponem, inane est ostentum. Imago atque seminalis illa, prout in se gerit perfectam similitudinem suæ iconis concipiendæ: sic etiam liberam incorruptamque cognitionem rerum sibi agendarum subter generationis decursum. Hoc tamen notabile in generationibus. Quod sicut prægnans non operatur proposita mirabilia, nisi sit perturbatione percussa, silexque sit concussus

ad chalybem: Ita semina animalium desinunt esse fecunda, nisi conjuncta sit libidinis perturbatio, faciens animam descendere in semen, ut illud illuminet. Quapropter herbæ mox à producto languent, completo suæ imaginationis sive proprietatis scopo. At mineralia, quia non sunt destinata, ut propaginem è suis corporibus excitent, eo quoque suos imaginationis fines longè obcuriores habent: Cum ergo omnis generatio imaginem præsupponat, juxta quam suas dispositiones exsequatur. Hinc fieri nequit, quod imaginatio terroris generet Ideam amoris. Nec phantasia metus abhorte, phantasma producat terroris à Peste. Non immeritò quoque loca, infecta Peste, vitanda sunt, ac nedum propter vitiatum jam atque contaminatum aërem: verum etiam, ut objecta vitentur, quæ ad terroris imaginationem conducunt. Jam eminus apparet litus, quorsum navigamus, & quo pacto terror sit pater Pestis. Pueros etiam contingit celerrimè imaginari, atque commoveri: illorum tamen perturbationes non gerunt semina in suis imaginibus, aut Pestem ex terrore sibi faciunt. Perinde namque his est, atque novello fidicini, qui primis lectionibus conceptam cogitationem, non nisi difficulter ad digitos transmittit. At postquam artis gnarus est, digitique jam assuesfacti imaginibus tonorum, ac motuum: peragunt in hæsitanter mandatum phantasiæ, rotumque personant Hymnum, licet subinde attento colloquio mentem à musica averterit. Neque enim cessant digiti ad finem percepti Hymni pergere.

Imaginata Pests requisita ad Ideam.

SÆPE fidem experientia fecit, quod quis terrore solo, Pestem absentem sibi atque suis paraverit. Quæ veritas ostendit, quòd imago phantasiæ, ab incorporeo suæ nuditatis esse, & cogitationis simplicitate, se paulatim vestiat, induatque vitæ spiritum, & in eo sui productum seminale relinquat:

linquat : ens sanè , ad magna atque terribilia facinora promptissimum . Verum enimvero , ut ad executionem suæ destinationis nondum est satis (Reperitur nempe , quod imago , ad viscera perveniens , nihilominus non rarò flaccescat) Idcirco declaravi in prægnante , manum insuper requiri , organum organorum , ut externum & signum determinati membri , in quod est sculpenda imago . Etenim perpetuo anima mediis utitur , super quæ imago fertur ad esse , & operari . Delineare autem idcirco debui , qualiter anima operativas suorum conceptuum imagines , ad manum , nequaquam autem ad pedem dimittat exemplo fidicinis : & quo pacto , per consuetudinem , suas statim imagines transmittat , quæ alioqui præter consuetum , molestissimè eo pertingerent . Quocirca notandum , si prægnans fuerit dextera (sinistra tamen manu aliquod sui membrum sub perturbationis insultu attigerit , nihil inde super fœtum signatum iri . Unde apparet , manum illam , quæ communis , ordinaria , & quotidiana est cogitatum executionis : sit etiam directrix imaginum ad loca , & operationes . Vir ideo non perinde fortiter per phantasiam operatur , atque mulier : nec alia quævis fœmina , perinde atque prægnans . Neque etiam terror quivis Pestem generat . Terror enim à lupo , colubro , aut canerabido , non parit in nobis imagines operativas lupi , aut colubri : Imò nec quidem ubi lupo visibiliter adsit : prout tamen Pestis , per terroris imaginem , nobis nascitur . Dubium itaque subest , An territa imaginatione animæ , à Peste , ejusque imago , sit sufficiens , & adæquata causa Pestis ? Serio inprimis attendendum , Imaginationem per se sufficientem ad operandum , nisi alia insuper concurrant . Inprimis namque in ordinariis prorsus omnibus , solitisque operibus , ex deliberatione electivæ animæ provenientibus , oportet adsit voluntas . Pistor namque frustra multa , de panificio , inten-

tèque imaginabitur , nisi manum voluntas , non quidem ad aliquod membrum , sed ad pastam , admovent . Ego pariter de Peste scribens absque terrore , in pleno velle , & conceptu cogitantis animæ , multa de Peste meditor : non tamen ob id hanc mihi contraho . Nemo etiam , nisi forte desperans fatuus , Pestis generationem in consensu voluntatis intendit . Requiritur ergo voluntas explicata , in quotidiano ac naturali cursu actionum operatarum , in quibus velle deducit conceptas in deliberatione imagines , ad executionem operis . At nullatenus exigitur consensus voluntatis , ad generationem entis , aut transmutationem unius in aliud . Siquidem omnis transmutatio , licet monstruosa , nititur tamen privilegiis veræ generationis : cum sit reideatio in Archeo , ex victoria novæ imaginis , traducta super seminalem , quæ prius erat concepta in Archeo . Ergo consideratio transmutationis , non expedit consensum voluntatis . Denique , neque nuda imaginatio , sive imaginis productio , neque manuum tactus , sufficiunt simul ad transmutandum : Sed (attende bene) omne opus imaginationis , quod in nobis novam generationem , vel transmutationem unius in aliud , producit necessariò , requirit alicujus fidei concursum , colligatæ in eodem subjecti puncto , ipsius phantasie . Nimirum , terror ab animali nocuo , non producit in nobis istud nocivum animal , neque ejus saltem venenum . Perinde etiam , uti mea attempta imaginatio , meditans mirabile virus Pestis , non generat proinde Pestem in me . Ratio itaque quare terror à Peste magis Pestem faciat , quam terror ab animalibus , venenum eorundem ; in eo consistit : Quod venenum Pestis non solum fiat ex apprehensione , & conceptu terribilium effectuum : Sed quod simul concurret cum illis inseparabilis quædam fides , per quam territus , ac pavidus quisque , timendo imaginatur , creditque

ditque tenuiter, se jam aliquid pestiferi veneni contraxisse. Unde (nec enim prius) Pests imago, per hujusmodi terrorem concepta, operans & fecunda evasit. Nam is terror, cum suspensione credula, applicat animam sic territam Archeo, ut hunc vestiatur imagine terroris concepti. Cujus quoque fidei defectu, etsi animalia ingentem terrorem conciperent, non tamen Pestem humanam arripiunt unquam: licet suam rabem, ut naturale venenum, quandoque hauriant, unde etiam oppetunt. Est namque venenum fermentale, quod ut ut celerrimè cum iis transigat: vera tamen Pests non est. Quisquis autem rabientem, in se insipientem viderit, & quantumcunque exinde territus fuerit, imò febrim concipiat, atque moriatur: nemo tamen unquam vel tenuiter credit, se rabidi venenum hausisse, absque morfu. Quare etiam totus suus terror est saltem, ne mordeatur. Quod potius includit præcautionem futuri, quàm fidem nati veneni. Terror igitur, occasio Pests, vehit in imaginatione aliqualem fidem, timoremque, se aliquid contagionis, actu hausisse, sub incertitudine, & agonia ejusmodi. Eo quod venenum Pests sit invisibile, non autem rabidi morsus. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris, perficit actualem imaginem in Archeo, generandæ Pests semen. Eo quod imaginatum, apprehensum cum perturbatione, & creditum, stent actualiter in eodem puncto phantasiæ, proferentis imaginem, in Archeum, tanquam ens seminale. Alioquin etiam, nec quævis fides, ad hoc est sufficiens. Quippe nemo est, qui non credat firmiter, quod Pests possit occidere, contaminare, advenire, &c. Sed talis ista fides est languida, & velut mortua, nec proinde operativa. id est, non nocua. Nisi essentialiter in eodem identitatis puncto, sit connexa terrori, apprehenso cum perturbatione, ex hauitu actualis veneni. Castra enim &

arces, persæpe pavorem panicum, ac lethalem terrorem arripiunt, simulatque cum timore perturbationum credunt, hostem proditoriè, aut clanculum irrepisse, aut insperatam opem nactum, &c. Quæ cuncta sub nocte opaca magis invalescunt, quæ sunt invisibilia, magisque horrenda, ac timenda universa. Somniales pollutiones, quanquam fortum habeant imaginationem, absque morfu aut fornicationis illecebris, sufficientem expulsiōi; fidei tamen illius defectu, semen tantum sterile ejiciunt. Et enim etsi imaginatio operetur dormiendo: non tamen fides operatur somniando. Quippe quæ non imaginationis, ac solius est filia voluntatis. Somnus nimirum ad hoc conducit peculiariter, ut transmutatus liquor alimentarius, per appositionem, mentisque informationem, omnino assimiletur. Quapropter adolescentibus annis, plus, atque profundius dormitur, quàm subsequētibz. Cumque materiæ vitales suas habeant imaginationes naturales, etiam quæ non sunt imaginationes intellectuales: certè, ipsa sanguinis imaginatio, subter somnum, potentissimè operabitur. Sed fides, cum sit vis separata, animæ ac voluntati allegata, necessario quoque sub somno sopitur. Est itaque imaginationis Splenetica actus propemodum inconcusus, ac indefinens. Sed anima, semel credens unum aliquid, cessat dein, quiescitque à credendi aut confidendi consideratione, donec de novo objectum illi reficitur. Nec hoc loco loquor de fide Christiana, ac dono Dei supernaturali; sed intueor confidentiam: tam scilicet delusionem credendo, quàm rei veræ putationem. Catula enim quædam juvenis, & nondum lasciva, catellum quindecim dierum nacta, lambit, amat, & mammis apponit: dein infatuata, credit suum esse fœtum, quæ adhuc erat incorrupta, mox illi mammæ tuberant, & vidi copiosum lac profudisse. Item mediâ Hyeme si optes pullos, tepefac ova linteo

calente, atque interim depluma pectus caponis, pone super ova, ut foveat, eumque ibidem conclude. Qui teporem ovorum, ac frigus pectoris infuetum, surgendo sentiens, incipit ova fovere. Incubando autem concipit falsam fidem, creditque se ovorum matrem, pullos omnes, ad extremum usque educit, & crocitu foventis gallinæ simili, convocat, pugnaque pro pullis, gallum fugat: atque tandem ingens tristatur, à pullis derelictus. Si itaque falsa fides, operetur tanta, quid non fundatior quælibet, terrori Pestis conjuncta? Inest ergo imaginatio quædam, sanguinis nativa, partibus animalis, imò & morbofis excrementis: adeò ut cruori extravenato, jam remedia magnetica, applicari cum fructu inceperint. Consideremus etiam, sextæ digestionis mucilaginem excrementitiam, adhærere intra harundines (unico sic etymo. voco venas, arterias, intestina, & canales quoslibet) sua primùm qualitate insonantem: sed hospitii jus, quatenus indirectè advena est, violantem. Ideoque per se, parti insidiantem. Mox dein, ab Archeo, parti infuso, concipitur desiderium expellendi illam: cujus conceptus Idea, in exosam mucilaginem imprimitur. Quæ cum sit seminalis, formam, aliqualem vitam, itemque & hinc potestatem agendi, nanciscitur: ac suam deinceps materiam moderatur, ad propositos sibi, nactosque fines Membrum autem, non valens subigere hospitem, sibi invito connexum, majori flagrat nisu, appetituque expellendi. Nec enim appetitus iste est amplius ens rationis, sive imaginatum: sed surrexit in ens quoddam seminale, propter conceptam ab Archeo Ideam, sibi impressam, induitque materiam exoticiam, in omnem morbofi seminis perfectionem. Non secus atque in saliva rabientis, ipsamet rabies seminalis, & in picto fœtus cerafo, conceptus gravidæ. Sic namque potestate agendi, ditata materies, juxta imaginem indutæ passionis, incipit agere

in membrum hospitale. Inest nimirum illi jam ipse morbus, semine efficiente potitus. Qui tandem pertinacius connexus, sæpe victor, vitalem facultatem illius membri in sui clientelam subigit. Mortificat nimirum, suoque contagio conformem partem, cui insidet, reddit. Pars autem, cum sit lassationi, hujusque termino, obnoxia; è contra vero character, sive idea seminalis jam concepta, sit indefessa: necesse est, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proscribatur per crisin, vel robore morbi sponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes, ac scirrh: vel loco, victa pellatur, fiatque abscessus: vel medicaminis præpollenti vi pellatur. Alias namque, natura habenas descerens, manus vincitas morbo tradit. Quatenus scilicet pars continens, à contento hoste victa, reliquum totum, sibi simile reddit, non secus atque Gangrena minutula, totum mox mortificat; ita & materia morbofa adhærens, partem cui adhæret infectans, totum integrale mox inficit. Neque enim semper sunt ab initio, innata semina morbofæ materiæ: quid ideo tantisper tantum est materia occasionalis. Quinimo ut plurimum fatua, atque innoxia qualitatum prosapia, innocentium simulant spinæ morbofæ. Noxia nunquam alioquin intro admitterentur, quia intimè ante admissionem, atque sagaciter, ab Archeo examinari solent. Sternuntur enim in limine mox, quæcumque incapacia sunt necessitudinis vitæ. Si ergo sordes, proditorio errore intro admixtæ, aut per degenerationem subortæ, intus hostilitates recipiant, easque in nos exerceant, dum agendi robore fuerint qualificatæ ab Idea receptæ: nec mirum etiam, si fermentum veneni subinde acquirant, eoque nacto, paratas in nos manus injiciant. Hæc est succincta tartari cruoris, imaginumque morbosarum origo, progressus, atque historia. Porro imagines venenorum sic se habent: In bestiis enim vene-

venenosus, venenum fieri ex imagine iræ, proverbio docemur. *Morta la bestia, morto il veneno.* Quod locum duntaxat habet in venenis propriis speciei. Non autem in cadaveribus, Peste extinctorum, quod tam in hominibus, quàm falcone, quotidie experimur. Eo quod Pests non ex ira, pro more serpentum venenosorum, nascatur. Canis namque ludens, si dente icerit, vulnus cito medicabile infligit: sin autem irato dente, non tamen quam præcedens, profundius momorderit, jam vulnus fecit, veneni iræ particeps. Sin autem rabidus fuerit, jam non transiens venenum iræ: sed rabiei suæ mortifera, atque amentis compar, communicat. Accensa nimirum voluntate nocendi, per iram, imaginem, bellua, alias infons, parit venenosam, ac per dentem eandem transmittit. Multo id luculentius in feris fontibus. Sunt ideo venefici, curiosi, ut prius iratis atque irritatis serpentibus, lethale virus mutuent. Catula luxurians, si manum pueri lambat, eandem vesicat. Equa verò luxurians, sua pedum cornua, sive ungulas, veneno imbuit: sic nimirum, ut dysentericis sint præsentitoxico: quæ alias, à non luxuriante, si butyro frixentur pulveratæ, confestim dysenteriam sanant. Plantarum autem veneno propria, non ab ira aut pavore sunt. sed fermentum corruptivum seminali imaginationi nativæ, illarum continuandis seminibus à mundi creatore est inditum. Nec est enim plantis hostilitas, aut voluntas nocendi nobis. Adeoque nec venenum, ex siccatis plantis commoritur. Est namque fermentum venenatum, plantis ab exordio mundi confermentatum, ad seminaliter propagandum, ob fines Creatori terglorioso soli cognitos. Rabidus autem, venenum per salivam, adeoque per dentem communicat. Dens namque rabido inservit, quantum manus prægnanti. Denique Imaginationo plantarum, quanquam seminum suorum sit formatrix: ipsa tamen non li-

bera, aut arbitraria: sed potius dos seminalis, propagativa sui similis, idque cum totali sui proprietate. In quo quiescit, non alienis perturbationibus, aut illecebris, alterabilis. Quapropter in se, monstrum non concipit, nec facit unquam sponte, nisi ab externo lacerata. est itaque venenorum ista differentia, origo, progressus, productum, & nocendi modus. Hæcque eo deduxi, ut intelligatur scilicet, si ex ira virulentarum ferarum fiat extemplo lethale venenum, posse etiam per terrorem, in hominis Archeo, fieri terrificum Pests venenum. Si namque tristitia, amentiam, hydropem, aut caducum: Ira verò colicam, Apoplexiam, spasmus: densaque anxietas, vel intensa minùs cogitatio, furiosum vel Lunaticum gignant: nec à ratione devium est, Imaginem Pests intus fabricari, ex perturbatione illius Vulcani, in quo fabricantur primi impetus. Cujus paroxysmi, sæpe ut amentium tolluntur per Splenetica auxilia. Animal exiguum, aranæ simile, Solifuga Solino dicitur, quod diem fugiat, Sardineæ fodinis argentariis frequens, reptatque occultim, & per imprudentiam supersedentibus, Pestem facit. Quod venenum quidem non est vera Pests: sed pustula venenosa. Nam subjungit, Calidos fontes vicinos esse, qui abolerent statim, insertum à Solifuga venenum. Sic nimirum lethales fodinarum halitus, non rarò pestilentes vocantur, quia flosiores diutius morantes enecant. Experimentum autem hujus periculi facere solent: si dimissa ardens lucerna in cuniculos, confestim extinguitur. Nec mirum, si præter virus, etiam præfocent lumen vitale, si lumen igneum candelæ extinguant.

Fermentum Pestilens.

CONSIDERA, qualiter canis mæstus ambulat, cibum recusat, porumque horret, quantos odii stimulos, ac invidiæ conceptus alat, anterabiem. Denique, ut conce-

conceptus sui, vis plenaria, non in salivam tantum: sed in dentem (qui trans vestes nitidè abstergitur) translata, solo velut odore, simplicique unius odoratus suffitu, sufficit, ad excitandam feram seriamque rabiem, in demorso. Minimus nempe tactus dentis, qua parte cutis patet, solaque epldermide hiat, utut saliente foras cruore, abluatur: nihilominus imaginem suæ rabiei sic traducit, ut sicut manus prægnantis depingit membrum foetus: ita canis, per dentis sui attactum, infra quadragesimum diem, rabiem adferet. Neque enim duntaxat ad mortem, utut vulnus in sola sit epidermide, pergit; sed pereunt ante mortem, principes mentis facultates, sequunturque ut pedissequæ: mox, quo per venenum phantasticum abducuntur. Et enim is dentis odor quasi merum nihil est, ens incorporeum, non secus atque fracidi dolli odor, vel odor pedis, novo calceo induti, facientis vestigium. Canis etenim, dudum ab impresso vestigio, herum novit, distinguitque isthac transiisse. Sic odor vestis, aut chartæ, pestilenti tabe infamis, subtilissimo, imperceptibili, ac tenuissimo veneno, nos contaminat. Ac nedum lethali nos veneno imbuat, necatque: sed & mentem loco dejicit, non secus atque rabidi dentis attactus subter pellem, rationem à sua majestate deturbat, cogitque sequi ad determinatam suæ rabiei normam. Pavet namque demorsus, stata periodo, ad liquidorum cunctorum conspectum, concipit caninam invidiam, opatque viventes omnes posse perdere, suamque multiplicare rabiem. Narrant Scriptores, in vulnere succrescere vermes capite canino. Saltem non diffiteor suspicandum, huic veneno inesse fermentum, spiritus imaginationum respiciens, & affectans: In quos, minima odoris conparticipatio, suæ imaginis introducit Ideam: cui phantasia nostra cedere cogatur, imò potius, plenè transmutetur in horridum istud phantasma. Mirum nem-

pe, quod canis venaticus, omnium suæ matris primogenitus, solus canem rabidum adorat, & superat. Dos ipsi est invictæ imaginationis, etiam, ut si à rabido demorsus, minimè tamen rabiosus fiat. Ubi interim reliqui omnes, per morsum, rabiem contrahunt, à rabido fugiunt, nec se contra hunc defendere audent. Est ergo istud venenum, rabiei diverforium, imaginationis etiam peregrinus hospes, qui ab imaginatione pugnantis animæ superatur. Ergo hinc novimus, omnia venena in se esse fermentalia. Quædam namque solam destruunt materiam, & spiritum simul imaginativum, unde morbi, amentiam connexam habentes. Alia verò duntaxat spiritum affectant. Qualia sunt, quæ rabiem, quæque amentias & catalepses adferunt. Quæ videlicet corpus non liquefaciunt, aut notabiliter alterant: solum autem spiritum sensitivum trahunt in perniciem. Tarantula nimirum vix unquam quiescit, ideoque & hominem, quem pupugit, irrequieta turbat molestia. Aspice enim, quam horrida effigie suas in hominem, cujus pellem vel tenui punctura pertuderit, imaginationes traducat. Vile enim, parvum, atque imbellem reptile, imperceptibili quantitate sui veneni, totum inficit, ejusque mentales potestates, subter sui clientelam statim rapit. Bellè sanè etiam quadrat odor vestigii, simulatus Pestis. Nam licet edito, ventisque perflato loco, ædes aperiantur, & ventis cedat infecta domus aura: non tamen proinde cessat perendie Pestis, quin sufficiat tollendo totam plebem. Nec enim cessat odor vestigii (quantitatis nihili) in via, ventis expositi, nisi pluvia lavetur, aut terra tegatur: suum semper cani refert herum. Memini etiam, quod in Peste Ostendana, ipsamet fracedo pestilens, solet crematas soleas parum oleare, solebamque Peste infectum odore illo prodere. Porro ante prævaricationem, omne animans subjectum erat homini, tanquam hero: suæque vita media liquecebat,

& peribat edendo, ante conspectum nostri Archei. Ast jam, vel catulus, prædominatur vitæ nostræ, & liberas animæ mortaliū potestates, subter suas infirmitates rabiei, cogit. Calamitosum nempe est, imaginem Dei deinceps subjacere morsui infestiarum, variasque sectari debuisse imagines fermenti veneni cujuslibet. Deviumque est, servilia bruta, morsum suum, imagine iræ, veneno amenti, atque mortifero imbuere. Ah quàm penitissime, atque fortiter iræ imago sigillatur? Quamque rapida celeritate ad salivam transmigrat? quantis infirmitatibus opportuna est mulier, ex occulto odore uteri? quam infandis enim intellectus exorbitationibus vexatur? Si quidem non rarò fracidus odor, communicatus è plantis pedum, superbam nostri staturam dejecit, privatque sensu, memoriâ & intellectu epilepticos? Quam promptè enim contagium excrementi hypochondriaci, subter septum, mentem alienat, seducitque mœstitia, horrore, furore, amentia, febrilibus deliriis, & lethargi differentiis, dum juxta imaginem, fermento suo innatam, nos alienant? Quam enim terribile terroris venenum momento unico, fulminis ictu imprimitur? in belluam quam icerit, adeo ut ejus carniū esu, Pestis deglutiatur? quod saltem in signum est, fulmen à portentoso initio, terroris pleno sagittari, unde nimirum Archeus, in momento extinctus, sui terroris imaginem detegendo, perit fere in momento. Sæpe namque somnus, imò sopor, est in homine: ubi in Archeo estingens Pestis perturbatio. Sæpe è converso, Archeus perturbationibus expeditus, atque securus vivit: ubi homo miserè suis conflictatur perturbationibus. In bellis & è bellis, nunc atrociore Pestes, quàm præteritis seculis: quia bella pavore sæviora, plusque pavoris, & irarum minus habent, cum, homo, in hominem impetu iræ motus, vindictæ studeret. Nec mirum ideo, quod propria urinæ potatio, Pestem cohiberet

ante accessum: non quatenus alexiterium: sed quia persuasionem ac spem continebat, antequam sumeretur. Memini namque, quod aīno 1635. dum Gallus Lovanium vicinum obsedisset, plurima inde Pestis, Bruxellenfes pavidos, terrefactusque timore mulierculas, mox dein invaderet, quæque in pagos omnes dispersa, magnam ubique stragem attulerit. Etenim & conparticipatio vitæ in eduliis facit, ut citò vitalia fiant, arripiantque mox Archeum nostrum, Indignatione, furore, & multiplici alioqui symptomatum claude subnoxium: Ita in *Magno Oportet*, clauditur nobis multæ luis necessitas, ac transplantatio. Atqui, si esculentorum proprietates vitæ mediæ, aliquatenus in sanguine remanere debeant, eatenus & carnes comedentium, variant saporem, pro ciborum diversitate: necesse est, nos affici ab iis, quæ in nobis suum relinquunt symbolum. Equidem sapores, proprietatum testes, tam cum externis, quàm internis putrilaginum consortiis, sedes pepigere, quæ ideo in nobis facile fiunt participes injuriarum. Vita nempe media ciborum, nostris remanet in carnibus: piscivoræ hinc nationes, ac Carthusiani, cimicibus non infestantur. Carnes enim minus bene servatæ, ex symbolo vitæ mediæ nobis residuo, quamlibet facile putredinem nobis inurunt. Unde etiam formales corruptelæ in nobis inauspicato surgunt initio. Dein carnes & pisces, etsi macentur tempestivè: sæpe tamen in se, morborum tabes continebant, quibus ubi vescimur (præsertim si nidorem antea contraxerint) in sui symboli consortia, facile concedimus, nobisque statim nidos, ac fracedines mumiales suscitant. Neque enim boves aut oves vescuntur hominibus, nec nostram in se contrahunt Pestem: sed nos bobus vescimur, brutalemque haurimus Pestem, juxta & nostram. In solo quia homine, multorum brutorum Pestes, suam ludunt scenam. Quare, nec insontes sunt cibi, non rite con-

fecti, dum fermentum stomachi illudunt, quia in alienas suæ luis colonias, & putredines varias, facile transeunt. Hæc equidem novarum calamitatum alteritati in Peste, quandoque futura causa erit novissimorum temporum indicatrix. Saltem nunquam in Scholis perpensa sunt, venenorum ac toxicorum fermenta. Sed horum actio æquivoca ideo rata fuit, cœlestique impressioni comparata. Semper enim, ubi in inscitiam labuntur, furdorum cœlorum opem, procul nimis dissitam, implorant, ac Saturnum insontem culpant. Vocant enim actionem æquivocam, dum agens non generat sibi simile. Ut in cœlestibus, ac meteoris occurrit. At quam improprie ad cœlos & actiones illorum æquivocas sit recursum, propter venena, facile quisque noverit, qui venena, ut agentia merè naturalia, atque domestica, nedum alterativa per modum meteororum: sed transmutantia, & spermatica, aspexerit. Quid namque seminali generationi similis esse potest, quam si exile scorpionis virus, totum hominem interficiat, suique feminis proprietatem in totum propager? Nec enim fermenta uspiam æquivocè: sed planè univocè operantur. Quoniam si Pestis æquivoca actione pullularet, non esset utique contagiosa, cum sibi simile non produceret. Pater itaque neglecta fermentorum indagatio (quorum tamen commercio, omnis rerum generandarum transmutatio conscribitur) venena hætenus, tam in fieri, quàm in esse, ac operari, sint ignota. Maximè, quod proprietas veneni sit, per destructionem Archei humani, suam imprimere imaginem seminalem, in vicem alterius. Quapropter etiam hujus veneni organum, est ipsum fermentum. Hoc autem de venenis intellige, quæ imagine seminali tenus, transmutationem moliantur: non autem de meris corrosivis: utpote quæ non fermentaliter Archeum, ejusve imaginem corrumpunt: sed eundem in fu-

rorem concitant, qui propriam dein materiam, sive hospitium, devastat: sub cujus alterationem, aut interitum, ipse Archeus quoque loco cedit, cum integritate atque retentione suæ imaginis. Magnitudo enim, vehementia, robur, & celeritas venenorum, deceperunt Scholas, quæ neglecta fermentorum consideratione, præterierunt unicum generationum organum dispositivum præcedens introductionem imaginis seminalis. Sunt namque Scholæ solitæ opera naturæ metiri ad pedem artificialium: & sicubi quid esset, quod minus huic pedi quadrare sibi videretur, verbosâ excusatione, ad cœlos & occultas causas recursum est, ut ignaviam, atque inscias, indagandi impossibilitate velent.

Forma atque materia Pests.

CUM morbus in nobis proprium perficere nomen & omen debeat, tanquam in suo domicilio, suique propriæ essentialis causæ maneat in producto, necesse est, quamdiu aliquid in aëre, aqua aut terra vagatur: id neque morbus in se esse possit, neque ejus causa continens. Imò quicquid antecedentium causarum nomine est insignitum, non sit nisi occasionalis, nil per se: sed per accidens, causans, nil citra appropriationem in nobis acceptam. Quapropter nec indicant, nec optant, nec præscribunt curationem: sed duntaxat cautionem sive fugam. Occasiones ergo Pests, considerandæ sunt, quatenus quandoque hospitata morborum occasiones, in causarum seriem migrant. Jam itaque satis inprimis docui, Pestem non dimitti cœlitus. Cumque omnis effectus sit fructus, sive productum suæ, & non alienæ arboris. Idcirco quævis causa suum, & non alienum producit effectum. Pests igitur specificam, propriam, & non alienam causam habet. Nec enim Pestes distinguere per accidentia sua, comitantia vel signata licet: quippe quæ fluunt immediatè à diversitate

veritate subsectorum, eo quod per modum ac naturam recipientis, diversimodè varient juxta consuetum entium naturæ. Quapropter etiam Pestis, constans materia, forma, essentia, semine & proprietatibus, suam quoque postulat habere, unicamque speciem, cum ipsamet rerum aut defectuum essentia sit individuis proxima. Sin autem vel externè adveniat, vel intus generetur, perinde id est, cum inde Pestis jam constituta. Denique si citius tardiusve contaminet, violentior sit, celeriorque ejus exitus, varias partes invadat, aut diversimodè corpus exagitet: id tamen proinde non mutat veneni speciem. Sunt namque duntaxat signa quantitatis, commitionis fermenti, appropriationis, & incidentiæ, in partes recipientes. Alioqui venenum pestis, internum atque formale, quodque ejus quidditatem continet, est singulare semper, in omni individuo. Quoniam esse rerum consistit in simplicitate suæ speciei. Sicut utrobique eadem est ignis essentia, sive magnus, sive parvus, sive quietus, sive folliibus agitur, sive denique flamma rubra, flava, viridis, vel cœrulea fuerit. Pestilens itaque remota, cruda, ac prima materia occasionalis, est aer fracidus, vel potius fracidum Gas. Quæ aeris fracedo, juxta ignis experientiam, quam Adepti promittunt, nondum habet 8200. partem corporis sui seminalis. Quod facilius comprehendes, si consideres, vas vini fracidum, dolumque jam exhaustum, absque ullo sui pondere, corrumpere nova & vetera vina, cado infusa. Tractavi nempe in meis physicis, de fermenti fracidinatura, & quo pacto ex incorporeo fracidoque semine oriantur vetegabilia, ut hinc Pestis proflapia distinctius elucescat. Terram insuper, ostendi fracedinis matrem: ut sciamus Pestes populares, à terræ motu castrorum, obsidionumque sequelis, primam sui occasionalem haurire materiam. Ideo enim quantum terra distat

à cœlo, tantundem quoque materia occasionalis Pestis à cœlo est remota. Voco autem materiam hanc primam, incorporale illud venenum fracidum, existens in Gas terræ. Adeoque hoc venenum, tanquam materiam remotam subterno, sub alio viciniore veneno, disponente materiam Archei, quo facilius assentiat, terroremque pestilentem in se concipiat: Ut tandem ad horum dispositiones prævias superveniat quidditas pestilens formalis. Cæterum, si de aëris infectionibus debite philosophandum, necesse esset, ipsius anatomiam repetere ex prælibata, in physicis meis, elementorum doctrina. Aër itaque in se, est alterum ex elementis primigeniis, transparens, tamque levitatis, quam ponderis expers, impermutabile, ac perpetuum, frigore præditum naturali, nisi situum & commissorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extensionem, aut compressionem sui tolerans. Cujus porositates, vel replentur vaporibus, alienisque exhalatibus; vel planè hiant, expertes corporis, in sui integritate manentes (quod alibi tractatu de vacuo necessario demonstravi). Enimvero namque si aër esset absque poris, omni corpore vacuis, non possent halitus elevari, absque corporum penetratione. Cum autem detur aëris dilatatio, & compressio manifestissima (ut alias plenè demonstravi) necessario datur & vacuitas. Sunt namque ejusmodi porositates in aëre, velut uteri, quibus aporrhœæ fructuum aquæ, resolvuntur denuo in ultimam aquæ simplicitatem, unde provenerunt, spoliaturque quibuscunque priorum seminum signaturis. Sunt autem ejusmodi effluvia in aëre, peregrina, per accidens & varia, juxta indolem concreti, unde exhalant. Inprimis sunt vapores aquæ puræ atque simplicis: dein aquæ maris salis, qui pluviam condiunt vaporosa sui myria, & eatenus à corruptione præservant. Secus namque,

ob admixtas variorum exhalatum societa-
tes, de necessitate, putrent, ac foerent
aquæ pluviæ, non minus quàm nubes in
montibus, & nebulae pleræque. Partim er-
go aëris hausta venena, vaporetus ho-
spitantur in porositatibus suis: partimque
ipsum aëris corpus conspurcant, sine cor-
porea commistione, prout vitrum odores
conspicit. Quæ contaminatio jure, impres-
sionis nomen habuit. Est mihi domus cam-
pestis, à meridie silva querna dives: ab a-
quilone verò amoena respicit prata: ad u-
tramque porrò Solis domum, colles Cere-
re fecundos habet. Lintea autem ibidem
lora, & fonte diluta, tabulato suspensa, ni-
tidissimè albicant flante Borea, & hinc inde
etiam, ab ortu in occasum, vel vicissim, ab
occasu in ortum. Solo autem spirante Au-
stro, fenestrisque australibus apertis, insi-
gniter flavent luteo colore. è numerosa ni-
mirum quercu, eructat halitus tingens in
aërem, huncque à nobis inspirari, ut & à
linteis combibi, didici. Itemque sic à quer-
cetis, post solstitium æstivum, exhalat oc-
cultâ aporrhœa, quæ insuetum vultum, at-
que collum, pruriginosa pustula frequenti
inficit, ac dein in cruribus, & alibi evadunt
conspiciua. Sunt namque in aëre quædam,
quæ odore narium percipiuntur: alia de-
nique, quæ per canes solos distinguuntur.
Suntque & alia demum, omnis odoris ex-
pertia, licet non contagii. Siquidem vene-
ni, ut talis, fermentum ab odore liberum
esse potest. Proinde quævis patria suos pa-
riè patiturque languores. Solo quippe na-
tura subest, nec omnis fert omnia tellus.
Quia varii patiuntur in aëre vapores, pro
soli varietate. Quæ penitus mecum truti-
nans, sæpe sum miratus, vitam nostram ad
tot extendi annos: cum tam multiplici sti-
pemur undequaque hostium potentissimo-
rum satellite, tam profundè eundem ad-
mittamus, imò & inviti attrahere cogamur.
Nec solo id anhelitu: sed etiam per magne-
tem, qui per habitum carnis, suo more lu-

dit. Etenim qui carbonum fumis, aliarum-
que rerum odoribus sæpe dudumque im-
pavidus interfui, realiter sensi odores istos,
atque fumos, nedum in thoracem: sed &
inde ad stomachum recta deferri, ructusque
nostros ideo exprimere conceptas fuligi-
nes. Sic namque anhelitus, è pulmone ef-
flatus, refert odores allii, & ceparum com-
estarum, etiam per nares collectus. Pestis
autem utrinque hauritur. Quæ autem non
deforis: sed intus spontanea Pestis gigni-
tur, in axillis, & inguine, rara autem pone
aures se prodit. Nam hæc plerumque ab
haustis odoribus Pestis profilit. Quæ verò
maculis est infamis: ex interno veneno, in-
tus prius suffocato, atque ideo pessimo,
provenit. Quatenus fracedine suffocationis
plerumque intenditur. Quæ vero Anthraces
exhibet, vel est fortis expulsio, quæ lon-
gius, quàm in proximum emunctorium ja-
cit, vel ab actu rei contagiosæ, vel inspi-
rato Pestis veneno, oritur. Etenim quæ ex
contactu invasit, etsi lentior sit, quàm quæ
alias universali de causa insultat: plerum-
que tamen est lethalior. Quia insitus mem-
bro archeus hac Peste interimitur. Et inde
pars gangrænam pestilentem trahit. Cui
subveniendæ totalis Archeus est negligen-
tior, de tutandis visceribus cogitans, se in-
tro fugiens, recipit, pergitque serpere mor-
talis ista gangræna. Remedia quoque ple-
rumque sunt ignavia, eorumque intentio,
ut exteriora escharentur, & postmodum e-
schara citò excidat. Huc nempe cuncta em-
plastra, & attrahentia adhibentur: rara au-
tem sunt adhibita, ut virus ipsum superent.
Pestis autem ab extra, ut potissimum in ar-
tubus est formidanda: ita vice versa, quæ ab
intrò foras sagittatur, minus involvit dis-
criminis. Enimvero intus nata, primariò
Archeum terret, ideòque subitanea ac præ-
potens. Venenum autem Pestis, tactu arre-
ptum, postquam Archeo se insinuavit,
(Quippe qui primum vivens, ultimum mo-
riens, rerumque intus agendarum solus re-
ctor

ctor est) rato demum venenorum more reliquum facile inficit. Siquidem ipse Archeus semel infectus, statim terroris pestiferam imaginem concipit, eamque desertis habenis regendi corporis, communicat confociis. Denique etsi sudor in omni Peste conducat: minus tamen in illa, quæ externo contactu subintravit, nullatenus saltem propterea negligendus. Porro in Peste, singularis individui (à quo subinde tota communitas affligitur) illic fracedo plerumque intus incipit: qua semel arrepta, facilis inde terroris Archealis virulenta imago creditur. Celerior est Pests, quæ ab externa odoris fracedine intro trahitur, quia duos gradus (fracedinem nempe atque mumiale syngamicumque fermentum) statim associat: non est autem necessum, ut fracedo sit naribus sensibilis cum aversione. Nam si canes, qui olfactu nos excellunt, fracedinem, aut vestigium heri, in via sentiant: ipse Archeus noster, longe facilius adhuc, quæ intus sunt, olefacit, nequitque ideo fracidus odor nocere, nisi fermentum mumiale intus invenerit, cui se copulet. Jam tunc quidem est præstò exotica materia, nihilominus adhuc contagii indiga. Idcirco oportet, ut materia sit plenis numeris instructa, ac formalitate agendi. Nam sunt hæc duo adhuc tanquam causæ occasionales atque irritativæ. Denique de Tartaro cruoris sat dictum est, quod sit productum Pests, quodque hanc præstolatur, vel sit extemplo, adventu Pests. Terminus itaque fiendæ Pests primus, est Gas fracidum, quod cum nequeat inficere, sine appropriationis symbolo, requirit alium terminum correlativum, qui est fermentum mumiale (sine quo non est appropriatio) nimirum Archeus, Pests susceptor. Siquidem virulenta Pests materia, per contagium in nos traducta, non contaminat quenquam, nisi Archeus illam apprehenderit, & appropriaverit. In quo finè Archeus laborat improvidè. Nam ex in Pests terrorem concipit propria phantasia,

non autem ex pavore humano. In qua nimirum terroris Archealis phantasia, Archeus, venenum pestilens parit. Quod est ipsa terroris concepti Idea, vestita propriâ Archei chlamide. Eheu tunc Pests intus adest, totumque facile mox conturbat hominem. Imago ergo Pestilens constat aura Archeali, ut materia continente, cui impressum est venenum terroris Archei, tanquam efficiens immediatum. Neque enim ideo virus Pests quemcumque semper inquinat, etsi odorem sibi conformem mox in nobis invenerit: eo quod fermentum mumiale, quanquam internum: at nihilominus est tantum medium occasionale, respectu contagiosæ applicationis sive infectionis applicatæ. Quæ appropriatio proximè consistit in reali & actuali congressu imaginis, per terrorem genitæ, quam Archeus concipit, ex præfata applicatione; existimans hujus respectu, jam domi suæ esse potentem hostem, intra lares hospitatum. Qui panicus Archei terror, est causa immediata, imaginatione genitæ imaginis: (imaginationem proinde probavi, esse in Archeo, præter illam, quæ mentis conceptibus, tam in præcordiis, quàm in corde ac cerebro pingitur) Quæ imago est causa adæquata Pests. Ipsissima inquam Pests, non secus atque pullus, nihil est, præter ipsum ovum, foru maturatum. Purpureæ febres enim, venenum quidem atque contagium idcirco habent, præter putredinem, & fermentum appropriationis (unde nimirum solos homines, non item belluas inquinant) carent tamen Ideâ terroris, quo Archeus, confusione ac desperatione plenus, regimen negligit, funestamque ac feminalem iconem pestilentis veneni fabricat. Hanc denique sui confusionem facile suis transmutatis liquoribus alimentariis insinuat, quibus ante invigilabat, jam in hostilem tartarum cruoris degenerat. Archeus enim, gubernaculum deferens, instar hominis pavidî, præpostere sur-

sum atque deorsum invertit omnia, & ipsemet profugus, hostem intus receptum conclamat. Fiunt tenebræ, appetitus sterinitur, incepta cessât omnis officinarum digestio. Quodque penè vel semidigestum erat, corrumpitur: quia tristem mortalis veneni imaginem horret. Seditio itaque, murmurque est intus per membra, quia horum spiritus insiti, confusionem influi Archei persentiunt: sed compefcere nequeunt. Etenim si nutrimentum semidigestum, in stomacho recens ac mite erat, sopor oritur, itemque vomitus ac nausea: sin autem jam digerendo aridum, cephalalgia occupat hominem. Sin autem propemodum digestum, cum nidore putrescit. Unde vomitus continui. Aberrant enim cuncta, putrentque sub imagine veneni, & in tetram mucaginem degenerat alimentum ipsius stomachi, quod & causticam acredinem non rarò induit. Estque circa stomachum potissimum murmur. Utpote ubi primi & inordinati sunt hominum conceptus, atque impetus: ibidem quoque de necessitate, prima Archei confusio terroris, suboritur, fitque imago teterrima Pestis. Etenim plerumque notavi Pestem circa stomachum prima sedilia locasse. Quidam enim continuo vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem sensit, ac mox delirium, deinde & soporem per intervalla passus, sedecim horarum spatio obiit, multis deliquiis præviis. Optabam autem scire, unde tam celeriter, tantoque symptomatum furore oppetivisset, nec Chirurgus adeste cuperet, tandem cultro dissectionem institui, ac inveni stomachum illius triplici eschara jam perfecta pertusum. Qualiter olim videram stomachum ancillæ perforatum, quæ volens biberat arsenicum. Interim in quavis Peste, surgit febris ab exordio: quia & minitata corruptio, in Archeo inceptit. Vitalia sanè cuncta terrentur, in naturalibus imaginum directionibus, pavida discordia, confusione & desperatione

disgregatis. Tartarus cruoris quoque, jam legibus solutus, in tanta totius confusione, furem arripit, conceptis finibus suæ partis, cui adhærebat, reluctatur, & terroris confusione omnem adauget tumultum. Hæc est scena Pestis, quam aliquando per divinam clementiam vidi somnio intellectuali. Non est autem Archei pavor, fuga, desperatio &c. ipsum venenum: prout neque ira animantis, ejus est venenum. Sed venenum Pestilens, est ens productum ex imagine pavoris, & vestitum substantia Archei. sicut ira serpentis, iræ imaginem in parte Archei deponit, illamque ad organa executiva iræ, deponit in saliva, &c. est autem virus pestilens in se horridum, ac mortali contagio serpentum longè crudelius, quod scilicet per vitalem perturbationem (qualis est ira serpentis) in bestiis produci-
tur. Contagio enim Pestis serpit in adstantes, nec cum vita animalis perit, ut solent alias bestiarum venena. Eò, quod venenum Pestis non inhæreat vitæ: sed effumanti inde auræ insit imago, & quidem Archeo infecto vestita. Ut sanies, cruor, & pus, adperso vitriolo, adhuc vitam vitalesque actiones, in totum unde fluxerunt, retinuisse, hodierna docuit magnetica curatio vulnèrum, ulcerum, & ossifragii. Quinimo Pestis propulsat potius à se fugitivam vitam, pavidum fugacemque Archeum. Et sicut Rabies canis, productum assumit suum, in saliva: sic venenum terroris, in tartaro cruoris sigillatur, prout etiam in auram atque odorem dispergitur, peregrè abeuntem. Idcirco enim belluæ sunt immunes spectatrices nostræ calamitatis, quia univoci Archei defectu, ideoque & appropriatione carent. Quodcunque tamen subiectum, sive aura fuerit, vestis, vel aliud solidius, etiam pavoris nesciens, quod odore imbui potest. potest itidem esse subiectum, in quod productum pavidæ imaginis possit imprimi: non aliter quam terra odorem celeris vestigii refert. Porro tametsi Pestis
fit

fit unica specie : diversimodè tamen invadit. Semel namque adoritur popularis, quæ vulgata fracedine exsurgit, post terræ morum, ex antris, rimis, stagnis, fodinis, & cadaveribus tam belluinis, quàm humanis, virus fracidum eructantibus. Quod tamen nondum pestilens est, donec intrò receptum, tum demum fermento appropriatum fuerit. Unde nimirum terrefactus Archeus, atrocem illam imaginem creat suæ confusions, atque terroris. Invadit quoque solo odore pestilenti, ex infirmo, vel cadavere, vel loco, aut reinquinata hausto. Qui quo subtilius subjectum in hæ sionis suæ habuerit, eo quoque velocius contaminat, celeriusque Archeo appropinquat, ob symbolum. Neque enim id eo sudoris halitus, tam præsto inquinat, atque Gas pestilens, odore non perceptibile. Perinde enim atque carbonum Gas, stomachum commovet, vomitum cit, dolores capitis, imò etiam syncopen : sic Pestes notavi, quæ subtili halitu alimentum stomachi proximum infectant, vomitus continuos, singultus, syncopes frequentes, atque deliria, & mortem citissimam adferrent. Vomitusque ille remedia deglutenda recusat : syncopæ vires dejicit, ut delirium, cibos atque remedia aspernatur. Materia autem infecta jam, si per sudorem auferenda, totam domum à stomacho ad pælem usque transeundo contaminat, nisi per remedia cohibeatur malignitas ejus. Nam etsi remedium, illam materiam infectam, promptè attingat, non tamen facile educit non libenter sequacem. Siquidem nunquam antidotus aliqua, semel infectum, in pristinum restaurat. Estque ideo omnis antidoti cura, duntaxat circa præservationem nondum infectorum, horumque mitigationem atque celerem expulsionem. Est & ardua popularis Pestis occasio, quod non vitentur loca, & corpora infecta. Quod in castris, & obsessis civitatibus, luculenter apparet. Legimus namque

in Oriente, Pestem à tribus militibus, sepulcrum violantibus, incepisse, castra Romana contaminasse, & tertium mortalium partem, per cognitatas mundi oras, interemisse. Est namque ejusmodi Pestis celerima, ac ferocissima : quæ nimirum cuncta ferè sibi necessaria, secum intro adducit. Etenim cum venenosa materia, jam nata sit fermentum, non debet pacisci cum Archeo, de sui receptione, quam facile à turbato hospite impetrat : siquidem jam in se, Ideam à priore secum adducit, novamque intus consimilem, in sociam, ab Archeo acquirit. Pestis vero, quæ citra externam opem, in nobis, totam sui generationem orditur, ac perficit, fit ex præexistente tartaro cruoris fracido, qui mox sponte cadaveris odorem induit facillimè. Unde perterritus Archeus, Ideam concepti terroris suscitatur : sicque venenum Pestilens suscitatur : hujusque seminalis, atque infesta imago illi excremento incorporatur : quod igitur sæviendo, pergitque contaminando. Inensili enim aura nobis communicatur Pestis, quam muscæ, piæ, corvi, cornices, aquilæ, canes, lupi, &c. plerumque distinguunt. Notissimum nempe est, domesticum animal canem, unumquemque odore discernere, cujusve vestigia, utcumque leviter impressa, dudum etiam postea distinguere. Estque Gas pestilens, æquè subtile, ac odorabile. Acquirendæ ergo Pestis differentes sunt modi. Quorum repetere oportet, Pestilens venenum duntaxat unius speciei esse, nec ejusdem rei plures posse esse parentes, specie atque semine distinctos. Id est, semina non posse esse diversa. Adeo ut scorpio, ab ocymo, & à parente genitus, non differat specie : ut neque pediculus à lendibus proveniens, & ab homine prognatus immediatè, identitatem specificam projicit. Lendes enim, sive pediculorum ova, sunt in identitate Archei, cum materia, unde homo pediculos immediatè generat. Quoniam

niam si duo semina, specie divisa, unicum idem in specie constituerent, frustra ad rerum generationem, dispositiones specificæ in materia: sed promiscuè omnia ex omnibus, atque singula ex singulis, prodirent. Agentia igitur specie diversa, etsi aliquid sub identitate specifica constituent: Intelligendum tamen idem, ac ejusdem Archei semen, ab utroque formari. Sic homo facit excrementum vitale, unde lumbricus, pediculus &c. fotuque suo illam sic disponit, ut Archeum acquirat consimilem, quem pediculus generans, suis ovis originaliter implantavit. Adeoque pediculus generans, est agens univocum, quod de se porrigit sufficientem materiam generationi. Homo autem est agens æquivocum, quod materiam excrementitiam de se dedit, quæ labens, tandem in fotu, Archeum acquirit consimilem. Sic cadaver in vermes, & hi sexualiter iterum generant. Sicque mures è sordibus, iterumque è parentibus. Idque totum in insectis, quorum semina velut sponte putrescentibus corporibus eruantur. Proxima saltem horum materia, & agens harum generationum, utrobique est simplex, uniformis, ac specificæ identitatis. Ideo & ambo constituta, sunt ejusdem speciei, generantia postmodum sibi simile, absque delectu: adeò ut pediculi, nostris ex halatibus procedentes, congressus admittant cum iis, qui è lendibus per forum egressi sunt. Proxima ergo materia, proximumque agens, in Peste, sunt utrobique ejusdem Archei feminalis, atque identitatis specificæ. Nam sive materia intus gradatim fiat, vel repente; sive externè hausta, actuetur in nobis: salem nunquam venenum Pestis fit, quin Archei terror imaginem istam virulentam pepererit. Terrorem autem voco, tam hominis primo impetu perculsi: quam ipsius Archei humani, sanguinisque, ex antipathia suscepti. Hoc pacto, vir audax ac strenuus, sæpe coram Peste est pavidus: Imò qui Pestem vix timet, Archeum

intus habet, terriculamentis obnoxium. Sic namque infans timoris incapax, apprehensionis nescius, non tardius Peste corripitur, quàm timida muliercula. Nam etsi animositas valeat ad præcautionem: non tamen interimit venenum jam conceptum. Suntque diversæ magnanimitatis audaciæ. Quidam enim intrepidus in monomachia, qui in conflictibus belli timidus. Alius imperterritus pugnando, qui lemures insigniter meruit. Tertius denique non timet hostes, armatos autem rusticos formidat, &c. Galenus putat bonam complexionem, ad pondus sive æquilibrium elementorum, dare robur ad resistendum Pesti. Is inquam, qui singulas partes atque viscera in homine, differre sola inæqualitate temperamenti elementorum, jam æqualitatem confluentium elementorum, ad pondus, concedit in una specie humana. Cum alioqui, si cor esset pars temperatissima, jam totus homo juxta quasvis sui partes deberet necessariò habere consistentiam atque duritiem cordis. Sed elementorum, commistionum, ac temperamentorum opinionem ut stultam ac totaliter falsam, firmis demonstrationibus primis rejeci, in volumine, de origine Medicinæ edito. Hanc igitur elementorum commistionem lubenter Galenicis cedo, lubenterque ignoro, quomodo ponderari quæat aër, aut ignis, ut ad pondus aquæ ac terræ, collibrata simul, carnem, nervos, ossa, cerebrum, cor, medullas &c. de se faciant. Ah inane commentum, crudele facinus, in proximos explodens! Animositas porro, quam laudo, non terretur morte aut Peste, Archeum adornat, ut veneno resistat, receptumque per accidens expellat (vincere autem aut interimere alioqui non potest) non secus ac terror poros claudit, naturæ motu sibi obedientis. Quare, qui à Peste surrexerunt, eodem anno, vix æquè facile à Peste inquinantur. Contrarium in aliis morbis, atque venenis. Siquidem hæc, nedum

dum post se relinquunt debilitates, unde faciliior est recidiva: verum etiam alia venena operantur, commutando partes, quibus hospitantur. Pestilens autem venenum terrificum, solum primario invadit Archeum, eumque perterret. Qui dum semel hostem cognoverit, ac superaverit, præsumit deinceps, audacior factus, non tam facile se succubiturum, nec occasione allati veneni, tam facile deinde terretur. Nec obest debilitas, quam Pestis illi reliquit: quia sufficit, quod non æquè facile terreatur, imaginemque terroris pestilentem, in propria sui substantia depingat. Suntque ideo reliqua venena morborum longè crassiora, quàm imago hausti terroris. Quædam namque non nocent, nisi sub cute aperta: alia verò edi, aut bibi postulant. Basiliscia autem, aut catoblepæ rarissimum virus, per imaginationem, visum dirigentem emittitur. Sed Pestilens toxicum, proprio Archei conceptu, intus fabricatur. Venena cætera, sensibili aliquo signo produntur. Sola vero Pestis, insensibili contagio communicatur, perinde atque humani pedis vestigium, sui odorem servat. Ecce ut Imago tristitiæ repentina, appetitum sternat: rei nauseosæ imago creat vomitum; Imago condolentia, pariat lacrymas: Imago lentæ tristitiæ suspiria suscitet: Imago pavoris, generet epilepsiam, atque subinde Paralyfim: Itaque non frustra alibi de morbis scribens, demonstravi, lætitiæ, metum, iram, odium, cæterasque passiones, atque perturbationes, non secus atque terror Pestem, actualem sui imaginem propriam, atque singularem in nobis generare. Sed harum generationes sunt nobis domesticæ, magisque ordinariæ proles: Ast terroris pestilentis imago, venenum parit immediatè Archeo inexistens, atque ab eodem desumit sui materiam. Ideoque sensus illam nequeunt concipere. Archeus igitur conspecto cominus hoste lethali, intus genito, vel peregrè allato, suo hunc terrore, pictaque

de novo imagine, admittit, sui que charactere atque substantia confirmat. Manus enim nostra, cadaveri sponte extincto admota, mox ita propter fugam Archei, friget, ut longo demum igni, vix recalescat. Attamen canes non sentiunt istud frigus, dum cadaver vorant, prout non multum friget nobis, cadaver pecuini. Fraudulentum itaque, & accidentale cadaveris humani frigus est, plusque frigefacit, quàm frigor habet. Plusque cadaver sensim extinctum friget nobis, quàm cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus sit, Scilicet Archeus extimescens mortem, quam appositæ manus, cadaveri, diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deserit, nec facile (quia memor) redit. Patet ergo, Archeum mortem sentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra se est. Magis adhuc fermenta putrilaginis (ut in rigore febrili) intus concepta genitave. Et quam maximè illa, quæ imagine tenus, intra sui œconomiam recepta, tendunt in transmutationem formalem sui esse. Quippe virus, per ideam terroris, summa est potestatis actualis. Differtque imago timoris, etiam pavoris, ab imagine terroris: propter formalem activitatem concurrentis fidei, prout antea notavi. Quinimo, etsi Archeus mortem, atque venena perferat: terroris tamen virus non perferat, quia putat suum esse terrorem, atque inanem passionem, donec prægresso fermento appropriationis cognoverit, virus istud sibi esse peregrinum, quod in parte sui recondat, dum exoticam istam formaret ideam, adeoque cum sui aliquali perditione virus statim à se explodit. Atque utinam jam vis sibi innata, non communicaretur per torum, qua via pergit. Sic namque venenum rabidi, nullatenus perferitur ab homine, ut neque à suo Archeo, nisi postquam fermentum, in Ar-

cheo sibi stabulaverit. In qua tum rabiei imagine, cum sit statim mentis alienatio connexa. Hinc Archeus nullum sibi concipit terrorem in furore. Cespitans enim in imaginatione, terrorem potius excutit, temerarius insanit, & à rabido veneno dirigitur, ad Hydrophobiam. Finaliter itaque unicum pestilens virus, unicum quoque habet terroris intuitum, unamque viam ad tumulum, vel ad convalescentiam, per bona, vel inepta remedia. Quæcunque autem hæcenus de terroris pestilenti Idea dixi, nolo interpretata licenter. Nam timor ab hostibus, à fure, à morbo, ab animali nocuo, à gladio, generant quidem pavoris imaginem, at non pestilentem. Quam idæo terroris nomine designavi distinctam, à qualibet imagine formidinis conceptæ, quæ pavet animans. Terror itaque pestilens, non quemlibet, aut cujusvis calamitatis pavorem, hic designat: sed solum virus pestilens horridum, in terrore conceptum tam ab homine, quam ejusdem Archeo. In hac ergo Idea sita est Pestis essentia, omnisque hujus libri quidditas. Fateor quidem, quod imagines cujusvis metus facile permutantur in Ideam terroris pestilentis. Perinde ut gravida, in carnem illibatam sui foetus traducit imaginem muris, imò totum embryonem in horridum quandoque animal vel monstrum transplantavit. Quia ut alibi de formis docui: imagines formales sese mutuo penetrant, posteriorque priorem facile in sui obsequium trahit, quod Hippocrates vocat, semina duci, quo nolunt. Equidem elementorum diversitatem, & congressum pro mixto, itemque complexionum, humorum, indeque natarum conditionum, inclinationum, ac studiorum, climatum denique, angulorum, ætatum, proportionum, fortitudinum, magnitudinis, & alteritatum divisiones, in subsidium ignorantiae convocare, ut per hoc calamitates plures, majores, difficilioresque efficiamus, incertitudines

augeamus, incitias tegamus, dubia patremus, imposturas patrocinemur, & vitæ desperationes promoveamus, non nisi est in vanum laborasse. Est namque lux perfecta scientiarum, Ignis instar, qui sine delectu cremat omne combustibile. Talem olim Hippocrates nactus erat scientiam.

Proprietas Pestis.

DEMONSTRAVI pathemata animi, appetitum demoliri, ut & digestionem sternere. Primos denique cogitationum motus, in præcordiis sua fortiori conciliabula. Idcirco & os stomachi Mercurio dicavi, cui Ethnici tribuerunt ingenii acumen, ut & Iomniferum caduceum. Dixi quoque Pestem originaliter ab hominis terrore concipi, & quæ adducta è corpore pestifero in nos vehitur aura, primo sui impetu, in Lienem ruere; qui eandem mox excutit, ac veluti per manum, orificio stomachi tradit. Hinc appetitus dejectionis, vomitus, dolor capitis, deliria, deliquia, sitis, sopor, &c. Pestis autem quæ in nobis fit, prout & quæ extrinsecus hauritur: sua habent diversoria, quibus singulæ furere incipiunt. Quamdiu autem Idea tristitiæ ac metus obsident tartarum cruoris, in stomacho, ac quantisper abest imago terroris Archei, nondum Pestis adest. Fit quidem interim, si minus accuratè se custodiverint, quod tartarus cruoris, magis magisque infestus, Archeum tandem terreat: sibi que cudad pestilens virus. Sunt etenim Pestes, solo terrore natæ, velociores, ac terribiliores multò, quàm quæ ex contaminata proveniunt aura. Multos etenim hic fortassis percellit; Quod stomachus, cum saltem membrana sit: perturbationes tamen, primosque impetus, vel in ejus orificio collocaverim, vel in Splene, illa saltem parte extrema sui, quæ orificio stomachi incubat, hincque fermentum impertitur, ad digestionis necessitates requisitum. Sed Scholæ ipsæ, os stomachi, cordis etymo appellant. Etenim vulnus illius loci,

loci, ac vulnus cordis, iisdem symptomatibus, ac æquè celeriter interficiunt. Nam vidi plures, quibus apoplexia fortis, caput planè insensibile ac mortuum fecerat: multas tamen horas post, calerent in præcordiis. Sponsa enim in rheda propè Scaldim, à ruranis mosquetariis salutatur, ejusque tempora, glans mosqueti trajicit, cerebri non parum effunditur, & caput illicò moritur. Vilvordiam autem, quatuor inde leucis distantem, allata, pulsus adhuc viræ testimonia dabat. Nonne & vitalis, totius quidam rector spiritus, in utero est? quique duntaxat membrana est, per modum stomachi? & longè majorum perturbationum sedes, quam sūt jecur, pulmo & renes? Profectò membra in se, non nisi cadavera sunt: spiritus aurem est rector, qui vivificat illa, quem & qualem Deus plantavit, ubi voluit. Memini equidem sapius me vidisse, qui tartarum cruoris aliquali timore Pestis: sed sine fide, aut præsumptione contractæ infectionis corruptum haberent, indefinentem anxietatem, atque pugnam, diu noctûque sustinerent, imò quamvis saperent, suasque riderent anxietates: non poterant non tamen, quin conceptam timoris imaginem, diu noctûque, insomnes ob oculos vaserent. Erant namque similes demorsis à rabido, qui velint nolint, sequacem præbent imaginationem suam, ad veneni lubitum. Demum in ipso cruoris rartaro, circa præcordia hærente, inveni propriam phantasiam naturalem, quam imago concepti, in Splene timoris, sibi finxerat. Sic non semper lasciva somnia, ex prægressæ diei imaginariæ, sequuntur: sed plerumque etiam ab ipsâ prædominante parastatis materia: non secus etiam atque nicturiens se continuo mehere somniat. Terror ergo hominis, est occasio Pestis: terrorque Archei, efficiens est imaginis, & veneni pestiferi. Est enim velut pater Pestis, qui patrata virulenta imagine, licet cesset, saltem Pestis concepta est in sui imagine. Nam

si terror hominis esset sufficiens causa Pestis: necessariò quoque semper terrorem pestilentem Pestis sequeretur. Quod falsum. Prout etiam, in infante, omnis terroris experte, Pestis pro lubitu recipitur. Unde sat constat, Ipsum Archeum conterritum, esse primitivam causam efficientem imaginis pestilentis. Pestis itaque constat iniquatione, contagio scilicet, celeritate cursus, singularitate veneni, concomitantium terribilitate, præservationis demum, ac curationis difficultate. Enimverò pone relinquo Pestis inquisitionem, quæ in supplicium propter occulta Dei judicia mittitur. Quæ licet planè sit supra naturam: interim tamen ejus materia non est creatura nuper è nihilo facta: quia quodammodo fines naturæ ingreditur. Non enim Angelus percutiens stabat in monte, quem aeris præterfluens unda continua lambendo abluit. Neque stabat etiam in excelsa turri: quaque tamen peccatum Davidis, concupiscendo, ortum susceperat: sed stabat in fracido atrio Auraunæ. Sic Angeli in Apocalypsi, suas effundunt lagenas, unde tertia mortalium pars quandoque peribit. Verbum, imò nutus Domini, cuncta facere potest, absque atrio, vagina, gladio, lagenis, effusione veneni, &c. Sed pietatis ejus tanta est ubertas, ut ejusmodi supplicia non det nuda per Verbum: fonte propter perpetuam Verbi sui constantiam, & irrevocabilem firmitudinem. Nec etiam per cacodæmones, Pestem supernaturalem mittit, ne vivos tradat in manus hostium. Pestis demum, si qua per incantationes patra sit, sequitur naturam. Siquidem non valet diabolus ex se, vel unum culicem facere, nisi ejus assumat initia feminalia. Prout magi sui non potuerunt, ex pulvere facere cyniphe, proles aquarum: quapropter & diaboli impotentiam confitentes, tum exclamarunt: Verè Dei digitus hic est! Si ergo diabolo quandoque permisum fuerit, formare Pestem. Id sane ex

naturæ principiis defumfit. Differretque Pestis diabolica à naturali ordinaria, applicatione, & appropriatione. Applicaret nempe tenacius actuationem, & impressionem veneni, non secus, atque follis, ignem quem non fecit, saltem promovet atque intendit: Appropriaret verò cum præparatione prævia per imaginem terroris, à suis principiis haustam, ac mutuatam. Et licet ejusmodi Pestes, essent ferociiores: iisdem tamen cederent remediis naturalibus. Atrociores autem voco, ob celeritatem, superaddita scilicet invidiæ truculentæ imagine, à Sagis habita. Attamen ejusmodi permissiones, adhuc essent determinatæ ad personas, ac numerum: imò facilius expiarentur per orationem & eleemosynam, quàm Pestes ordinariæ. Quo scilicet Deus, humani generis misertus, magis oderit diabolicas artes, diabolumque tædere faciat divinæ mox misericordiæ. Ast eudæmones, Pestis structores, magna certè id compassione, ut non nisi sub mandato obedientiæ, virga Domini & non Angelorum, vapulemus. Decorum nempe servat ubique Deus. Prætores, ac satellites sumit, qui nativam bonitatem habent, amicitiam servant, nec indolem diabolicam assumere possunt, cui sciunt nullum in coelis locum esse. Sodomam autem, antequam Diabolo traderet, privavit prius paucis infestibus. Est autem Pestis, quæ execratione oritur propter extremam paupertatis amentis anxietatem, derelictam execrantem parturientem, vulneratum, &c. Pestis punitionis divinæ, quæ sanè vix initiis naturæ innititur, facileque dignoscitur: quia sola loca execrata, ac personas tales invadit: Itemque divites, qui sedent in cubilibus eburneis, bibunt ex vasis deauratis, edunt vitulum de armento, & pinguem ovem de grege, nec fratris Josephi incarcerationi recordantur. Quoniam horum exterminationem adjurat Dominus, ut reliqui, velut ex speculo intuean-

tur, quid sit Deo placuisse, & displicuisse. Pestes autem, quæ castra sequuntur, ac plerumque aliquot ab obsidione menses sæviunt, non sunt militum immundiciis ascribendæ: potissimum si dudum post captam civitatem (ut plerumque fit) inceperint. Nam & castra olim suas, & easdem militum impuritates habebant: sed occasio fracidis odoris cadaverum, mumialis fermento infecti: quippe quod hodie, non ut olim, nec sat profundè sepeliantur occisi. Denique potissimum, quod lædantur ab invisibili glande eminus, terrorem Arceo quæ majorem movet, quam dum hasta hastæ, & gladius gladio animosè opponerentur. Neque enim frustra in Lege erat præceptum. Quod quicumque tangeret cadaver, impurus esset, & abluendus simul cum sua veste. Quodque Sol, super corpora suspensorum non occideret, Quæ sanè literalis sensu, pro reipubl. bono, sic sunt à Deo præscripta, ne fermentum mumiale fracescat. Deplorandæ itaque est cæcitatatis, & temeritatis, corpora suspensorum ostentari ad spectaculum, donec sponte decidant (parvum nempe inde commodum, pro tantis malis) & perinde est ac si dixerit Judex, Deus quidem sic instituit: sed magistratus correxit propter melius. Quasi Deo ignotum fuisset. quod spectaculum suspensi, malis foret horridum. Ergo si hoc scivit Deus, & nihilominus expressum mandatum sepeliendi dedit: non est mirum, quod transgressionem comes sequatur punitio. Ac sequitur fontes, ultor à tergo Deus. Atque utinam solos in transgressores, conversum supplicium: Erenim sepelire, opus est misericordiæ. Ostentare autem fontes suspensos, non est opus, ad quod æternum ite, aut venite, quandoque pronuntiabitur. Siquidem non minoris est misericordiæ, condemnati cadaver sepeliisse, quam principis. Hæcque misericordia, non tam excerceretur in mortuum: quam in proximos, ne fœtor insequens eos inficiat. Nec enim sepul-

sepulto prodest sepeliri : sed vivis . Scopus itaque divinæ bonitatis, non solum in sepeliendo, ar in sat profundè inhumando, consistit. Quæ clariora, per exemplum fient. Etenim falco mortuus, pone sentes abjectus, ac semiputridus, à vivo devoratur : at mox Peste contagiosissima suæ speciei corripitur. Quia virus terroris intrò assumptum Archeo suo incurrit, propter symbolum mumiale, putrida fracedine infectum . Estque tanta falconis Pestis : quod pestilens falco, per plateam delatus, inficiat alios omnes, qui triduò abinde isthac deferuntur. Unde conjicies, quid humana cadavera, tam suspenforum, quàm incuriè sepulcorum, sui odore faciant . Canis enim canem non edit, nisi infumatum, dum videlicet mortis mumia, horrorem, gustus alienatione, præservando à putredine, amittit. Lupus autem, lupum noviter mactatum, non autem putridum, edit . Unde suspicio est, in lupo aliquid esse, appropriatione mumiali superius. Putavit forte Paracelsus, id esse, in quo sedet prima objecti applicati sensatio. Fortè & ob id linguam Lupi suspensam, Pesti adversam putarunt. Quinimò militum cadavera, profundius hodie, quam olim sepelienda sunt. Quia glans bombardæ, sive musquetti, facit contusionem, dein secum parrem aufert, quare foramen parit patulum, ac tandem simul venenosam fuliginis impressionem patrat ; unde mox, caro circumcirca, gangræna quadam nigricat . Facileque venenum in se assumit : si non in vita, saltem mox à morte ; dum nempe carnis festina putrilagine, in terram combibita, fracedo cadaverosa oboritur. Quibus omnibus juncta est in morientis Archeo, Idea ultionis, ad putrefactionem pronâ . Inde in aërem, Gas monstruosum, effunditur in aëra, quod Archeos viventium, terrore percutit . Est enim cum cadavere, perinde atque cum fimo quino . Qui non fracescit quamdiu calet : sed dum arefcit, & sal-

petræ inde migravit, tenditque firmus ad transmutatum iri, in liquorum terræ. Alioqui namque si firmus, urinæ equi aspersione atque agitatione frequenti, à fracedine cohibeatur : multum salis petræ profert . Etenim aspice quàm potens nutrimentum, est fungus unius noctis (est fungus nimirum, fructus è succo Lessas, coagulatus, primo enti vicinus : quod alibi ostendi) sed postquam fracedinem terræ assumsit, quam dirum suffocationi venenum proferrat. Advigilandum itaque, ne fracedo surgat, in ultimæ digestionis reliquiis. Enimvero Pestis, per pedissequam, domum meam subintravit. Illa statim convaluit. Uterque filius meus, major natu, animo consternatus, inconcussum ostentat animum, tacuitque, se continuo suspirii bello, ad os stomachi, angi : cumque præpotentum hostium meorum technis, structisque dolis, domi meæ, sub cautione fidejussoria detineretur, noluitque uterque, me deserendo, rus adire. Cumque alias observassent, natando se recreari, ætate media, me inscio ter natarunt : unde obserata transpiratione, illicò in febrim devolutus uterque, cum dejecta appetentia, dolore capitis, & catochæ, obiit apud moniales, jurantes, se mea remedia admissuras : sed postquam filios meos recepissent, recusarunt remedia aliena. Maximus quidem, absque stigmate, aut signo, etiam post mortem, periit. Utpote refrigerata pelle natando, nil extrorsum apparuit. Alter verò, parvam duntaxat lividam pustulam in lumbis ostendit . Horumque jacturam velut præsentem, frequenter intueor, hujusque tractatus initium dedisse putaveris . Relinquo Domino meo vindictam, quem supplex obtestor, hostibus meis parcat, & lumen poenitentiae largiatur.

Signa.

SCRIPSI hætenus paradoxa insueta. Intellectus meus absque Luna, erat tribula-

tionibus immerfus, materia aderat terroris, horroris, atque difficultatum plenissima. Lector multus, optimorum incapax, brevitatis initii tenebrofa, novitasque odiosa, licet perneceffaria. Quod autem potiffimum nos in Pefte occæcat, eft defectus figni exquisiti, & inſeparabilis, cujus monitu nimirum, fat tempeſtivè queamus per remedia occurrere. Nihilominus quicquid creati ubivis eſt, ſua habet diagnoftica ſigna, per quæ à reliquis commodè diſtinguatur: quæque Peſtem præcedunt, comitantur, vel mox ſubſequuntur. Quæ enim præcedunt, in præcautionem faciunt: at quæcunque dein ſequuntur, aliis plus inſerviunt, quàm miſero ægroto. Sola autem ſigna comitantia ſanationem decernunt. Enimvero ſigna venturæ Peſtis, in cœlis depiſta ſunt, ſi firmamentum annunciat opera manuum Domini, in terra. Signa ejusmodi malè ab Aſtologis, in dodecatemorion cauſarum relata eſſe, jam ante fat manifeſtavi. Gaſarel autem nuper Alphabetum Ebraicum, ex ſtellarum ſitu, & Rabbiorum autoritate, deſcripſit ſatis ridiculo argumento, quo Ebraei ejusmodi ludra commiſcitur. Quafi Deus modo ſolos haberet ſervos ſuos Rabbinos, quibus ſecreta conſilia communicet. Non etenim conſiderant poſitionum iſtarum turpitudinem Chriſtiani, qui hujusmodi libros imprimi permittunt. Neque enim ſtellæ fixæ loca ſua mutant, ut nunc hæc, nunc alia ventura, deſcribant. Quod in primis adverſatur toti Aſtologiæ. Cometæ quoque, trabes, dracones, ſagittæ, cæteraque id genus portenta, non rarò populares prænunciarunt Peſtes populares: ſed non per logiſticæ, aut theoricæ planetarum, multoque minus per Alphabetum Ebraeorum. Ex leges namque luces, regulis ſtatis haud obediunt. Etenim Aſtologi Hieroſolymitani, artis ſuæ licet gnariſſimi; attamen ſignificationem, ut & apparitionem, Aſtri Bethlemici, penitus ignorarunt. Non enim

faciet Dominus verbum, quod non revelarit ſervis, & Prophetis ſuis. Amos 3. Sed horum nulla eſt artificum ſcientia. Nova quippe lumina ſæpe fuere funeſta, ſæpe è directo fauſta ſignificarunt. Portenta quippe, in manu Domini, ſecreta ejus judicia propalant, nec illa, niſi quibus vult, manifeſtat. Siquidem conjunctiones, oppoſitiones, quadrataque ſtellarum: Item eclypſes, retrogradationes, exilia, combuſtiones, receptiones, aliaque impedimenta: ſuppoſita ſunt ita regularia, quod ephemerides quandoque pro ſeculo ſint deſcriptæ. Peſtis verò eſt de creſcentibus extraordinariis, & non neceſſariis. Non eſt autem regulare medium, ex condigno adæquatum ſignum, pro effectu ab contingenti fortuito. Neque ideò ephemerides Brahæ, prædicere potuere Peſtem Longobardicam anni 1632. ex iniquo bello, metuque horro-
ris concepſſam. Quocirca contingentia extraordinaria, cauſis contingentibus extraordinariis tribuo. Credo equidem prænuncia eorundem ſigna, in firmamento eſſe depiſta: at non in directionibus curſuum planetarium. Quare autumo ſigna eſſe irregularia, nec Aſtologiæ ſubjecta: quippe illorum ſignificationes dantur privilegio extraordinario. Idcirco ſigna ejusmodi Peſtis, plerumque ſolis declarantur ſervis Dei. Ut legitur de Joa. Sed ſigna, præcedentia excidium Hieruſalem, erant nuncia verbi dudum antea prophetati, adeoque nec prænunciatum excidium impediri poterat, tantumque ad meram gloriam Dei, monitionem piorum, horumque fugam dirigebantur. Enimvero Iſraël mori, atque renovari per generationem in deſerto debebat, exceptis Joſua & Caleb. Nec ullatenus id præpediri poterat. Stat enim Verbum Domini immutabile, apud quem nulla eſt viciffitudo; quia non eſt homini in hoc ſimilis. Portenta igitur, ſi conditionem in declarando non præſcribant (*niſi Ninive convertatur*) inevitabilem effe-
ctura

Etum à natura spondent. Aliis quoque placuit, monstrorum nativitates trahere in prænuncia signa Pestis. Prout Corn Gemma de Cosmocriticis, seu divinis caracterismis, nugando rapsodiat sine basi. Sed quis ille, qui monstrorum prænuncia designata sciet, vel interpretabitur? Peste enim præsentē, tunc nimirum, atque serò, quisque significata ad lubitum trahit suum. Sunt &, qui ideo insolitarum avium adventum horreant. Sed istud signum, vel definit esse naturale; vel coturnicum, Pestem Israëliticam in deserto præcedens, definit esse miraculum. Hocque impium & blasphemum esto: illud verò, impertinens scopo meo. Alii hoc signum interpretantur pro carnivoris avibus, in Pestem futuram: quasi missæ essent ad devoranda cadavera, futura inhumanda! Juxta illud, Ubi cadavera, eò congregantur aquilæ. At non legitur textus pro cadaveribus futuris; nec aquilæ leguntur ad cadavera pestifera volasse, eaque degustasse: cum præ cæteris, curiosissimè solita sint sepeliri. Rhodanus enim quandoque Lugdunensis Pestis abstulit cadavera: sed civitates inferiores contaminavit. Saltem Clerus Lugdunensis per hoc declaravit, sepulturam mortuorum, non tam ad animæ salutem, quam ad crumenam custodiri. Adventus itaque avium, præda viventium, potius futurum defectum prædæ suæ, in natalibus provinciis designat, potiusque belli stragem portento denunciarent, quàm Pestem imminentem. Alii autem, Pestem occursum insolitorum piscium ariolantur. Aquas tabo scilicet infectas, autumant, & hæcenus monstra marina, in fluctus ascendere. Ridiculum fanè. Nam si mare, in sua falsedine fracescat, quænam tandem aqua, maris labem eluet? Curve unica balæna extra orbitam errans, insectum virus maris senserit? nec gregatim omnes aut plures simul? Equidem scio, mare non subesse contagio naturali Pestis, quodque portenta cæli, atque maris, eo-

dem digito dirigantur, cujus judicii imperscrutabilis sint præcones, suis tantum servis explicata. Nam idem Dominus tam in centro terræ, fundo maris, quàm in cælorum apice, est præfens. Equidem illi æqualiter auscultant omnia, excepto in gratissimo peccatore. At certè magis vereor, insolitas pluvias cruoris, macularum, aut scintillarum: Itemque funera per nubes delata, tonos lugubres in aère auditos, ut & sonitus in cœmeteriis, &c. Quæ cum sint divinæ bonitatis admonita, ideo extra naturam referenda sunt, ut tempestivè quisque suis lampadibus oleum prospiciat. Neque idcirco enim illa portenta, cacodæmonis (nisi inviti) opera autumo. Equidem gratuita sunt, & nupra naturam: neque ideo mei sunt scopi. Paracelsus enim, ut in bufone atque ranis, singulare Pestis remedium noverat: ita & hanc præfagiri scribit, quoties magnus ranarum cervus in cumulum assurgit, infirmum aliquem suffocaturus. Quo enecto, dein alium adoritur, donec sensim sic diminuto numero, quæque ranarum tandem singulariter effugiat. Quæ si sic naturaliter accidunt: ut remedium, pro futura Peste præparant: ita & designant. Etenim ex Galla, prout & pomo, quernis frondibus educto, scribunt tria plerumque erui animalcula. Nimirum si araneam contineat, volunt portendere Pestem: si muscam, bellum: sin verò reptile, famem prænunciare. Sed cum quotannis unum saltem è tribus inclusum reperiatur, si non bina, vel omnia: non sequatur tamen continuo unum ex illis suppliciis. Quapropter ejusmodi prædictiones inter aniles refero. Censeo itaque hujusmodi insectas denunciare differentiam Lessas in quercu (Lessas est succus alimentarius plantarum) sic ut vermis denotet præfatum alimentum fracidum: aranea autem, insuper adjunctum venenum fracedini. Ideoque toto fere terræ globo connexa quasi, ac contigua est ubivis aranea: quæ in quercu, non extra arbo-

arborem aliquid portendit : maximè quod in vicinis , confitisque arboribus , nec etiam raro in ejusdem quercus fructibus , diversæ illæ simul insectæ , eadem ætate conspiciuntur . Non tamen memini in eadem quercu invenisse araneam simul & muscam . Quanquam muscam quidem & vermem , vermem quoque & araneam . At absit à Christiano prophetare , ex quercu & therebintho : diris namque id minis , à Domino prohibitum legitur . At quoties terræ motum , novus antrorum , rarusque comitatur , insuetusve fœtot stagnis advenit : tunc signa endemica , vires habent occasionales . Hæc de futura Peste . Quod autem præsentem attinet , nunquam enim potui ex pulsu , vel urina , quantumvis etiam distillata , Pestem novisse præsentem . Paracelsus e quidem , eam inter morbos hepatis , ac tartareos , satque ridiculè numerat , prout alibi tractatu ; & figmento de tartaris expugnando , ex professio prosecutus sum . Hic vir , Pesti anonymum pulsum tribuit , quem quartum vocat . Ego autem quamvis serio , sæpiusque attenderim : meam tamen ineptitudinem agnosco , quod ejusmodi pulsum offendere nunquam . At bene circa vitæ finem inæqualiter inordinatum , formicantem , ac tandem intermittentem notavi . Quartum autem , sextumve , à reliquis diversum , ex peculiari Pestis prodictione , nunquam inveni : Sed pulsus pestilens , nequaquam mihi diversus occurrit à febribus continuis malignis . Urina ergo , & pulsus , nunquam apud meam ruditatem , detexerunt Pestem . Imo dum penitiùs Paracelsi scripta evolverem , cognovi illum , nunquam Peste infecto , aut moribundo adstitisse . Interim Pestis judicium , gravat conscientiam , tam respectu afflicti , quàm familiæ ejusdem : eo quod Pestis , Prætozem in criminæ , quadam similitudine referat , peccentem vitæ , atque bonorum jacturam . Adeoque temerarium de Peste judicium crimen continet . Etenim cognovisse Pestem ,

ex specie insolitæ febris , alteri sit facile : mihi sanè perquam difficile fuit . Pestis (dices) est cum febris , & dolore capitis : atqui istud familiare aliis febribus . Pestem sæpe comitatur vomitus , & sopor . At alibi id non prorsus insolens est . Sunt in Peste bubones , parotides , vel vesiculæ : ea non infrequenter innoxii à Peste febribus , sunt vernacula . Sunt & Pesti maculæ nigræ , quas in mulieribus ex utero suffocatis vidi . Estque febris purpurea , itemque eçtymata plumbea , citra Pestem . Ut & Anthrax , sæpe extra Pestem obvenit . At quoties plura ejusmodi signa concurrunt , non est difficile de Peste judicium . Bubo namque , vesiculæ , aut maculæ , ab initio ante multam Pestis truculentiam , Pestem denunciant . Sic & anthrax , aut bubo , tumorque tantillus , in Peste est longè dolentior , quam alibi uspiam , ac fere ante augmentum febris adsunt , anticipantque suspicionem , se ex febris mansisse . Adeo quod ejusmodi pellis miseræ , in Peste præcedant , quæ aliis febribus serius , tanquam producta adveniunt . Bubo pestilens , adhuc minutulus , statim , & ex tempore , absque membri dolore , febrisque comminatione atrox existit , doletque immensum . At si bubo , post prævium membri dolorem emergat , inepti remedii vehit judicium . Ordinaria igitur jam hospitatæ Pestis signa sunt : si ante , vel mox ab initio febris , glandula , parotis , anthrax , vesica , pustula , aut macula repente , summoque dolore invaserint . In aliis namque febribus , non tam insigniter dolent : rubet quidem locus , tumetque ante natum malum : Quod non sic se habet in Peste . Confirmaturque Pestis vomitu , dolore capitis excellenti , sopore , delirio , dejecta appetentia , si repente invaserint . Pestis enim peregre adventans à contractu veneni hausta , tanquam dolor pungentis styli intrat , partemque quam ferit , statim tumore , pustula , vesicula , aut macula , summo dolore signat . Prout & quæ per odorem intrat , stomachum , atque caput

put vibrat, dolore repentino, vel anxietate soporifera: vel ipsum stomachum tanquam calcar ad vomitum incitat. Sin autem ab interno scaturiat, ea præviam habet febrem, ad quam confestim præfatorum signorum aliquod subsequitur. Quæ autem correpto terrore irruit, festina est, ægrique testimonio dignoscitur. Quæ verò aliquali Archei (non autem hominis) terrore, orta est, inque cruoris tartaro latet, in gradu quidem ad Pestem est, tardiorque solito erumpit, facileque superatur, nisi ægri obstitit negligentia: attamen longior in itinere ipsi mora est. Etenim plerumque sat tempestivè, signa Pestem comitantia, cognoscuntur, ut remedium quod promptum, quodque peremptorium fuerit, rite suo fungatur munere. Opratus attamen meus esset, Pestem in fieri esse, agnoscere. Nam quæ duntaxat à morte, sua profert signata, magnum de medio tollit exercitum, multasque depopulatur familias. Quippe lethalis jam evasit, priusquam se patefaciat, aut cognoscatur. Eo quod pensum prius absolverit cum singultu, deliquio, escharaque in loco nobili. Hanc nempe unius diei vocant tragœdiam; diariam ideo, sive ephemeram. Non quod Pestis propriam sedem habeat, vitæ spiritum, quanquam nulla unquam Pestis fuerit, quæ Archeum etiam non infectaverit: adeoque & illo titulo, quælibet Pestis, continuo diaria esse deberet. Sed quicquid de Archeo victum est à Peste, id consequenter illico à vitali illo Archeo separatur. Tandem & citissimam mortem adiit, quæ Archeum alicujus visceris obedit: quia continuo inde volucres mortis evolant, quæ reliquum pessumdant Archeum. Utinam enim atque utinam, non serò, neque ex eventu, Pestem agnoscamus, Nam velox interitus, etsi signa proferat sua: prodest tamen magis in futurum, nil autem præteritis. Aliqui enim ad hoc, plantas pedum lardo insulso inungunt, apponunt ca-

tulum, qui si lambat, persuadent sibi, casum à Peste immunem. Alii vero frustum lardi calefaciunt, ad pedes infirmi, subterve axillas aliquandiu foveant, vel in inguine. Hocque ajunt à cane non vorari, si Pestis adsit. Quod nullam meretur fidem. Nam humana Pestis non quatit canes, nec uau-seosos facit. Siquidem tam canes, quam lupi, non sat bene sepulta cadavera impune devorant, ut & picæ, atque corvi similiter. Forte quidem esuriens canis non edet istud lardum, ad heri sui pedes affricturn: quia herum olet, quem mordere non audet. Germani enim Petasiten, sive majorem tussilaginem, radicem Pestilentia: vocant, eo quod sicut Pestis sese pandit ante prænuncium signum: sic petasitis suos edat flores, ante folia. Pestis quoque, non tam semine, quam radice Archeali, se propagat. Referunt etiam, Sapphirum saturare lazereum, vel Hyacinthum citrinum, si per horæ quadrantem, super membro dolente moretur, sic ut lumen, ex opposito gemmæ, locum infectum feriat, ibidemque radios colligat, locum attactum infra horam livescere, esseque infallibile Pestis signaculum. Sin vero locus nequaquam colorem lividiorem assumerit, infirmum à Peste absolvi. Ego autem semper in dubiis, bufone pulverato sum usus, pultisque forma, in aquæ simplicis tantillo, decocto. Quo si mox abinde dolor in eschara anthrace, vel bubone, mitesceret, securè Pestem adesse conjeci. Aliquando enim aspiciens missam antistitum, & abbatum, illorumque digitos gemmis ornatos, conjeci illos olim obligatos, ad visitandum infectos Peste: nunc verò adhuc gemmas gestari gemmarum neglecto, atque nescito usu quem ego concipio.

Præservatio.

PRÆSERVATIVA apud Veteres, duplicitia. Nam quædam debent impedire futuram Pestem: alia quoque præsen-

I tem,

tem, ne progrediatur, succidere. Pro priore enim, tam foris amuleta, quàm intus alexiteria excogitarunt. Sed cum Scholæ ignoraverint ipsam veneni quidditatem: quodque scilicet omnis Pestis, sive de foris allata, sive demum intus genita fuerit, præsupponat imaginem terroris venefici: Idcirco nunquam propria præservativa, ex fundamento cognita fuere. Itaque inter præservativa 1. considero, ne spiritus Archei in nobis terrorem concipiat, neve ex terrore sibi pariat, vel aliunde intrò allatum, virus terrificum. 2. Ne fermentalis symbolizansque mumia, forinsecus allata, nostræ mumie internum rectorem Archeum infectet. 3. Ut interimatur, & abscedat, quicquid jam in contagio, mumie particeps evaserit. Minus proinde symbolum, quod nobiscum commune habet, est rollendum. Quapropter cuilibet antidoto, semper leve aliquod venenum solet admiscere: ut scilicet hætenus applicatio, sive approximatio tollatur: Archeus, à contagio servetur immunis, neve in alimentum mumiale decidat, sibi que inde tartarum cruoris fabricet. In hoc postremo tutelæ patrocinio tota antiquitas vigilavit, aliis verò non incubuit, quia ignoris. Licet hæc ultima præservatio idcirco cessërit incerta, & absque fruge: quia potius productum posterius, sive sedem spectaverit, quam radicem, sive causam præcipuam. Cum interim præservatio à posteriori: positis antegredientibus, prævertatur tanquam frustranea Itaque si de præservantibus, atque alexiteriis ex condigno sit tractandum, In animo firmiter hærerere debent, quæ jam de causis, processu, ac modo fiendæ Pestis exposui. Itaque Pestis, vel de foris intrat, locumque sui introitus de foris signat: quia afficit primario: vel cum anhelitu attrahitur, ibique per diaphragma, sive septum transversum, transit, pressuramque facit & anxietates super ipsum stomachi convexum: ibidem vestit materiam. Quæ inde

mox exhalat, & contagio fit infamis. Cumque in natura, omne agens initium habeat, augmentum, statum, declinationem, ac tandem interitum: Necesse est pariter, quod quo corruptio diuturnior potiorque fuerit, eo quoque perniciosior efficiatur. Nam Pestis incipiens augetur, cum diminutione, atque hominis interitu. Etenim dudum credidi, quòd omne Pestis remedium sanativum, ejusdem quoque esset necessario præservativum. Eo quod præservari facilius censeatur, quàm sanari. Quicquidve in eodem genere præstat, quod est difficilius, faceret libenter, & id quod est facilius. Quapropter olim distentus fui, cura alexipharmacis indagandis, quibus videlicet tum tota mei penderet voti satisfactio. At postmodum alio diveriti, & cogitavi, remedia sanativa potius extractionem, sive expulsionem mali spectare. Quodque ejusmodi non haberent locum, in præservativis de futuro. Quod nimirum cum nondum sit, etiam nondum expelli, aut extrahi queat; imò nequidem extingui. Siquidem in primis, remedium contra terrorem imaginantis hominis, vel Archei: non tam in se est positivum, quàm negativum. Adeoque potius meracius ad hilaritatem usque, præservat de futuro. Quia nedum hominis: sed & Archei imaginationem sic regit, quod pereat vis formandi imagines. Sic enim nemo pauper est, aut defectuosus, quamdiu ex potu hilaris est. Ideoque Sacra dictant vinum ad hilaritatem, non autem ad ebrietatem conditum esse. Quia potens est præsidium præservativum. Adeo quamvis animositas viri excludat terrores ex imaginatione hominis: nequit tamen virilis animositas tollere terrorem Archei imaginantis. Nam præfacta animositas admittit pugnam ex opinione contraria Archei: Hilaritas verò, per potum introducta, nec hostem admittit, nec agnoscit, ut necluctam suscipit: sed excludit. Est autem potus exhilarans, magis

Pestis futuræ, quàm præsentia prout. Admitto idcirco etiam præservativa Pests, de præsentis, & sanativa, esse ejusdem cohortis, ac intentionis: non autem de futuro. Ita tamen, ut præservativa Pests de præsentis, non serviant nisi in fieri esse augmenti: non autem in facto esse producti. Eo quod corrupti, non sint amplius præservativa; sed duntaxat sanativa per extirpationem. Non credendum itaque, cacoalexiteria, etsi venena essent potentissima, posse arcere terrorem, ut neque terroris effectum pestilentem. Siquidem virus pestilens, est heteroclitum, secretumque ab reliquis venenis, in hoc, quod ex terrore Archei, velut ignis è silice, profiliat. Nam si Archeus terræfactus, campo cedat, utique non potest corpus (quod in se considerando, merum est cadaver) confortationem suscipere. Porro, si ita Archeus recedere consideretur, ut ejus loco virus intret, ipsumque Archeum hæctenus supplantaverit: quomodo odoramenta, ac thymiamata virus præpedient: præsertim si ipsa aromatum præstantissima, sint pestilentis contagii adhuc susceptiva? Christianæ ergo pietatis atque compassionis esto, studiose contemplari mecum, quàm stolidè, atque inaccuratè, tot simplicia in acervum, præservando, & curando sint congesta: quantumque illorum infida auxilia deluserint hominum myriades, & exspectationes. Quippe in vero remedio, ubique generi humano est ludificatum, ob densam causarum incertiam. Enimvero curativum præsentis veneni præsupponit id, quod præservativum de futuro anticipat. Curativum itaque proprium convenit duntaxat, quatenus productum (quod est ipsum virus pestilens) in ipsa materia, cui insidet, trucidando annihilat. Denique & aliud curativum, sibi conjunctum, incumbit expellendo subiecto ipsius veneni. Quod per sudorem est intendendum. Tertium porro, quod coadaptationem causarum ad producta tollit, mi-

nuitque: quod etiam in se naturam præservativi habet. Pests itaque, quæ extrinsecus ab infecto corpore, veste, aut loco, hauritur: habet quidem in se absolutum, & formale pestilens venenum, quod nec præsupponit fracedinem præexistentem, atque ideo nullis præcedentibus querelis repente invadit, & signa edit postera: sed tantum appropriatione opus habet. Quale præservativum in fieri, continet aeris rectificatio Hippocrati familiaris (de qua suo loco) non secus quàm in Peste populari. Ut scilicet enecetur ipsum virus in aëre, aërque simul originaliter sic disponatur, ut humorem alimentarium non sinat mumialiter corrumpi, aut fracedinem arripere. Hæc de futuro. Alioquin ubi jam pestilens virus intro receptum est, latitat, nesciturque, quin simul sit aptatum & sigillatum in Archeo: Idque propter singularem celeritatem sui veneni. Atqui tum defensiva solitaria tardè veniunt, nisi simul sanativa sint. Primo itaque cura omnis versetur præservandi, ut corpus caleat actu semper, serveturque in diaphæresi: utque animus ad hilaritatem, terrori oppositam, sit dispositus. Prout de vino è Sacris, jam antè citavi. Quod autem de aeris infecti rectificatione legis, non tam aërem, quàm poros ejus spectat, in quorum vacuitatibus nempe sedet fluctuative aporrhæa contagii. Porro quæ ex aëre fracedinem, virusque; è mente verò, terrorem, & demum è corpore mumiales coadaptationes tollunt, sunt hæc præservativa. Suffusus namque Hippocratis nedum ambientem: sed & intro attractum, imò & coagulatum halitum, à veneno, simulque & à fracedine liberat, non minus, quàm quod mumiale fermentum applicari præpediat. Quorsum quoque faciunt alexiteria, zenexton, sive amuleta externa, quæ possunt terroris imaginem, ac pestilens virus, in proprio halitus, aut tartari cruoris subiecto, interimere. Atque hæctenus quoque Archei terro-

rem avertere, atque præpedire. Sin verò Pestis proprio intus errore concipitur, alia præservativa requiruntur quam ubi circa loca, aut personas infectas, est degendum. Pestis autem formata, retrogrado ordine, à veneno formato, ad corruptivam aporrhœam, festinanti cursu eundum suadet. Proinde quoque nec amuleta circa inferiorem, ac remotam materiæ pestilentis præparationem avertendam, occupantur: sed ad superandum formale ac ultimum venenum, & adaptationem Archei, cum tartaro cruoris, in uno extremo, & in altero, cum veneno hausto. Adeoque zenexton, indicationem curativam in præservando custodit: attamen à sanativo superatur in hoc. Quod sanativa non solum debeant interimere venenum: sed etiam per sudorem protrudere, Utamque nimirum indicationem, oportet concurrere in curativis. Frustra namque alias multo sudoris madore corpus diffuit, si tartarus cruoris non resolvitur: sed potius continuato Archei terrore continetur. Cognitis nimirum causis, tam constitutiva, quàm occasionali: solo dein rationis ductu, indicatio rerum agendarum consurgit. Si namque fracedo initium dederit, primamque materiæ dispositionem fecerit, fracida loca, ut & alimenta facile putrescentia vitanda. Aër apertus, sanis sanus, eo quod habeat consumptionis elementalís potestatem: sed aër quatenus talis, non minus contagio obedit, quàm cætera corpora, susceptumque contagium in suo aëris Magnali, quatenus cavitates habet, continet integrum. Quod tandem, non nisi sponte plerumque, spatio 40 dierum ibidem tabescendo, emoritur, ac vi elementalí, venenato fermenti semine, spoliatur. Nam semina rerum conceptarum, in aëre paulatim deficiunt, quatenus conclusam aëris cavitatibus, tanquam uteris, ad ultimam corruptionis dispositionem, primamque materiæ aqueæ generationem, retrocedunt. Tristia quoque

universa, sunt amolienda: nedum quia timori atque terrori vicina: sed potissimum, quia circa os stomachi, ex templo sensibilem pariunt fracedinem, suspiriorum matrem. Loca ergo & objecta tristic recordationis, ut etiam ejusmodi sodalitia, vitanda non minus, quàm nuncia, atque historiæ confabulamenta dolorifica. Bibenda sunt vina exhilarantia, & cerevisiæ fortiores: quia incurias, ac animositates causando, mœstítiam & terrores excutiunt. Contaminatis autem, quoquo modo, imò meticulosis, ac mœstis, aër ac venti frigidi nocent, quicquidque exhalationi atque sudori opponitur. Domus elota subinde fracedinem quidem atque contagium tollit: & nocet infectis halitus aqueus. Ergo prius exsiccanda esset. Dies 40. clausuræ, licet fracedinem augeant: tamen virus pestilens tollunt, quatenus sponte illo intervallo perit. Quarantenæ, sive quadragenariæ, ad quancunque renovationem consuetudo, forte ideo traduxit. Etenim licet natatio, aut venæsectio, fracedinem minuere videantur: attamen cum sanguinem, natura in thesaurum reposuerit, sequitur, ut quoties sibi cruorem demi senserit: Archeus ad terrorem, tanquam proditorem timens, disponatur, trahatque residuum sanguinem intro ad se: ac per consequens, etiam venenum pestilens, una in penetrale vocat. Qui motus, cum sudore, est diametralis. Ideoque tam venæsectio, quàm notatio, funesta sunt. Omnis quoque solutio alvi laxa, vitanda: eo quod sic crudior è mezarais cruor putrefit, per fermentum pharmaci solutivi (prout alibi libro de febribus) ad cujus nempe evacuationem, mezarais à vena cava, & hæc à minoribus ramulis, cruorem repetunt. Qui motus sanandæ Pestis est diametraliter oppositus. Quæ hætenus dixi, de numero sunt præservationum negativarum, sive admonitoriæ regulæ vitandorum, nondum continentes sanationem. Inter præservativa autem positiva, pri-

primum locum vendicant sibi amuleta, quod vim propriam sortiantur, sive ad enecandum virus, sive etiam ad appropriacionem mumialem Archei præpediendam. Utrumque scilicet est curativum in fieri. Denique sequitur sudoriferum. Quod est extirpativum Pests, & sedis suæ per ablutionem. Denique Archeus mœstus, atque terrefactus, confestim se intro recipit, velut ad arcem fugit, gignit tristitiam suspiriaque, & anxietates venenosas, hoste intus recepto, adauget. Foras ergo ad oblectamenta, ac per sudorifera, evocandus. Sunt namque sudorifera, cuncta ejusdem intentionis, ac penè ponderis: at saltem in gradu bonitatis discrepant. Denique in adjuncto alexiterio, laudo potionem Hippocratis, cui addo gingiber, & baccas nigras hædæ; quia diaphæretica, stomacho grata. Sunt etiam Alexiteria, vino generoso, & mox à pastu danda, non quidem ut fudet æger, quantum ut corpus servetur in diaphæresi. Pastus autem levis, ac paucus sit. Nam in omni febre, magisque in Peste, digestio deficit; proinde cibi largioris vices, potus meracior subeat. Nam metum, curas, tristitiam, atque terrores excludit. Ideoque & summum præservativum, in confidentia stabilitur. Non equidem de fide Christiana hic loquor (quanquam magni ubivis in spiritualibus sit momenti) nam & qui animam pro ovibus ponunt, subinde Peste oppetunt, aliis incuriis, salvis permanentibus. Nam illorum confidentia, vel cariem intus habet, vel aliud obstaculum. Non operante Domino miracula, nisi pro occultis judiciis suis. Fides sive confidentia ergo, de qua hoc loco, est medium animositatis naturale, pugnax, ac validè resistens terrori. Nec est ista fides positiva. Credo: sed prorsus negativa, non horrens, non timens, imò nec ideo credens se infectum iri. Etenim ut terror peitiferus, adnexam fidem putativam ac timidam habet, se aliquid contagionis jamdum concepissem, aut fremitum sentire:

sic ejus præservatio est fides, se nil concepturos. Neque ideo sufficit, quod confidentia sit non terrifica (quod est medium inter terrorem, & animositatem) sed requiritur ut sit operativa, per non credere se infectum iri. Idque non rationis inductione: at prorsus per animositatis potestatem liberam, ac meram confidentiæ matrem. Pueri alioqui, & amentes, quanquam nulum conceperunt terrorem: frequentius tamen Peste pereunt, defectu operantis confidentiæ, quæ præservativum sibi fabricat. Non credere enim, se infectum iri, longè fortius operatur, præsumptione timoris. Non solum quia negativum fortius destruit, quàm affirmativum adstruat: sed quia privationem unà complectitur, omni positivo fortiolem. Etenim qui procedimus ex infinito nihilo, idcirco natura nostra fortius apprehendit nihil, quàm ipsum aliquid, unde & quietem sibi adipiscitur. Prout videre est in syllogismis negativis, in quibus conclusio negativum sequitur, deseritque etiam particulare affirmativum sibi connexum, ut se, per negationem, in quietem dedat. Intellectus si quidem jam degener, naturaliter sibi diffidens, intelligendo hoc aliquid rerum, semper mavult recubare in non scire, aut non posse. Istaque est ignavia causa in scientiis. Fides ergo requisita in terrore, positiva, pro præservando, debet ideo effectivè, actualiter, & efficienter stare: etsi cum spe, negativè concludat à debiliore parte. Vir bonus, inserviando affectis contagio, si propter pietatem operis speret, fidatque plus in bonitate operis, aut meriti, quàm libera animositate in Deum, fidem habet conjunctam spei, includitque agoniam timoris, atque terroris. Itaque naturaliter infectionem subit, nisi præservetur aliunde. Confidentia autem hujus loci, non tam croco, aut stentorum exhilarantibus: quàm vini meracioris potu hilari, depromitur. Prægnantes etiam, puerperæ aut menstruosæ,

quia tum plus coercentur sub uteri imperio, quam ductu Archei universalis, ideo periculosus Peste opprimuntur. Siquidem Archeus uteri, nequaquam rationi aut confidentiæ paret, qui totus confusione, ac mœsta perturbationum turba, anxiat. Consolendus est itaque uterus oleo succini, succinoque in optimo vini spiritu soluto, ac suffitu ex verrucis crurium caballi, per tritorium adacto.

Zenexton.

QUAM confidentiam, velut principale animositatis pignus, atque præservationis Medium, ut excitaret Scholæ, excogitata fuere antiquitus Idolorum auxilia, expiationes, & Idolomania immanes. Appensa quoque, gestataque fuere extrinsecus, quæ dein in omni religione, pro sacris reputabantur, quæque vel falso credebantur abstrusa (quia incognita) bonitate, terrorem atque mœstitiam repellere. Zenexton igitur, cum plerumque in Pestis præcautionem excogitatum sit, partemque curationis etiam compleat: Idcirco singularem considerationem meretur. Etenim Medici, pro cujusque voto, descriperunt varia, ut inservirent consolationi ægrotis, dum auxiliares fugitivi essent. Amuleta quoque suspendenda decernunt: quæ etsi plerumque nil virium habent; saltem aliis, ruinoso fundamento, animositatem persuadeant: fidem nempe, spem, aut aliqualem confidentiam. Pagani enim primum imagines, ac statuas deastrorum, portari circa ægros jusserunt: dein itum est ad characteres, verba, sigilla, & Talismanica Gamaheu. Christianorum deini primi monachi, contra Pestem, appendicula, colloque perapta dedere: illoque fundamento, persuasum est vulgo, ut Pestem, plagam à Deo immediatè missam, credat. Meditor ego omne opus naturale, in natura debere sequi sua media, quoties adfunt cuncta ad operandum requisita. Inquiro ita-

que hoc loco, fixas, firmas radices, necessarias atque ordinarias causas, ad consequendum ejusmodi causis correlativos effectus. Alii proinde Pestem, interpretantes supplicium, gestando nomina Ineffabilia, scripta, signata, meris stipata vanitatibus, verbis quoque non significativis polluta, proposuerunt. Quibus forsitan versiculum Davidis, Salomonis, vel alicujus Prophetæ nexuerunt. At Paracelsus has ridens vanitates, alias majores commentus, duobus præcipuè characteris, imò & mendacibus sigillis ornatas; consentitque rursus iis, quos alibit irrisit multo sarcasmo. Ego enim ex hujusmodi superstitionibus, nonnunquam facilem lapsum in hypochondriacam insaniam, frequenter notavi. Præter hos, sunt qui nomina divina deferentes, figuras, lineas, characteres, verba, numerorum typos, & ad lubitum Astronomorum, ficta sigilla planetarum (erronum nimirum errores) sub Pythagoræ, Salomonis Judæi, alteriusve nomine commendant, plus gentilium deliramentis adhuc, quàm sacris quibusvis imprecationibus, tribuentes. Etenim si forte aliquis, qui pestilentem eminus salutasset, liberque à contagio mansisset, jam nugarum author, jus sibi fecerat, bis mille deinceps suis næniis imponendi. Docui siquidem nil astrale in Peste, tam in modo fiendi, quàm sanandi. Rejicio namque semper media infida, nugacia, ac potissimum quæ sunt illicita. Nemo siquidem semifracto innitens baculo, à casu, nisi casualiter, servatur. Nam etsi vanis remediis terror humanus exuatur (quo infantes alioqui carent) non tamen ob id, terrore Archei privantur. Excludunt nimirum solum effectum privativè fidei quando plurimum: idque duntaxat pro parvo spatium, sæpeque suos fidentes deserunt, utpote, cum nullius potestatis esse sciunt. Paracelsus etenim, magni semper fecit accensam imaginationem, atque fortem confidentiam. Quæ ubi super sabulum fluctuans,

Etians, laxum, & fatuum, fundata reperi, nequivi approbare, quodque fatuitates opem præservandi à Peste contineant. Tandem Paracelsus vix fidens mentalibus nugis, se ad zenexton convertit, quod gestantem indubiè à Peste præservaret. Ast cum ad Stertzium civitatem sibi beneficam, illud non descripserit, nobis fas voluit conjicere, an ingratus imposuerit isti civitati; an verò zenexton istud ignoraverit. Mortalibus sanè neutiquam est remedium occultandum in tanta clade: præfertim unde sibi apud præsentés, atque posteros omnes, honorem mereri speraret. Insanitum est variè super hac re. Quisque enim sibi persuasit stentatum Paracelsi zenexton, auribus arripuisse. Idque tantopere placuit mortalibus, quod abinde Græcorum Amuleta, cum barbaro zenexton nomine, nomina commutarint. Permultis enim arsenicum, Auripigmentum, argentum currens, imò & sublimatum, atque ejusmodi venarum venena, ad collum, venarumve pulsus portantur: non secus ac si Pests, & pediculi, uno fugarentur remedio. Hujusmodi autem inventa, ex Italia, præsumptione, imposturis, & calliditatibus fertili, ad nos delata, adoramus, sequimurque exteri. Et enim ut lubens posteritas à Græcis, prima scientiarum fermocinalium rudimenta, hausisse gloriatur: Ita quoque à nemine speravit discere promptius venenorum proprietates, ad necis varietates, dilationes, & larvationes, quàm à natione venenorum implorante frequenter opem. Credidit nempe, falsoque sibi persuasit: quod porrigere venena, & sanare Pestem, cognitionem haberent. Ergo Medentes nostri, à Patavinis redeuntés, cumque cultu ac reverentia in suos ibidem professores, sentientes de ingenti horum doctrina, quidam argentum vivum, testæ avellanæ inclusum, collo suspenderunt seque salvos rati sunt. Quos cum alii oppetere cernerent, hydrogyrum priorem Arsenico nupserunt,

addita aranea, vel scorpione, quorum nonnulli verba sacra, trochiscis inde paratis, inscribere. Ut si unum minus feliciter profuit, alterum saltem juvet. Vidi autem in Castris Ostendanis, ad litus, multa virorum millia, cum ejusmodi zenexton, Peste sublata. Imò & qui per quindenás singulas, sibi costas vesicarent, per arsenici trochiscos, byssinis peris inclusos. Atque illæ sunt tragædiæ Medicæ, Italicæ imposturæ, finales periodi. Judæi porrò, atque Ethnici: hi nimirum ex incititia, illi verò ex jurata in nos hostilitate radices, nobis credulis gestandas, spe delusis, carè vendunt: mentiunturque Moysen primo, ac dein Salomonem, ejusmodi arcana, per traditam Cabalam, patribus Rabbinis, successivè tradidisse. Ut ipse nequam Josephus, de incantamentorum tot millibus libris, (*Lib. 8. antiq. Jud. c. 2.*) à Salomone descriptis, insigniter mentitur, non secus atque malignè subicit necem parvulorum innocentium sub Herode. Denique nostri postmodum eventuum, atque promissionum disproportionem intuentes, suffitus suaves, ac odores gratos describere, in pomis, pulveribus, pulvinariisque, & spongiis, continuò ante nares olfactis, sperarunt se, velut per cribrum colaturos Pests auram, ab aromatum exhalatione, sicque venenum interemturos, correcturosve plausibili sibi odore. Quasi venenum desineret esse, aromate saturatum! & non intraret penitus, comite grati odoris! ac quasi ipsa aromata, non contagio essent subnoxia! Quasi arsenicum, napellusve, ambari griseo maritata, cessarent nocere! quasi odoratissimum vinum, non statim contaminaretur fracido cado! Meæ saltem animæ gratulor, quod ejusmodi puerilibus delusionibus nunquam inviscata fuerit. Quamobrem zenexton fundatur, non quidem in excitata imaginatione, aut fide; quippe quæ alterius sunt Monarchiæ velites: sed omnino in actuali dote, per conditorem, rebus

rebus collata. Inprimis itaque ex præmissis patet, aromata, aurum, gemmas, crystallum, & quæcunque odorem haurire queunt: posse eadem quoque lege Peste contaminari. Non quidem, quod eorundem nondum infectorum pharmaca prorsus spernam. Absit. Aliud namque est discipulare, an aliquid susceptibile sit contagii: & aliud longè, an aliquid contaminatos juvet. Docui enim vinum à contagio futuro præservare, quod aliàs ita in se est contaminabile, ut & Pestem, solo sui tractu potuque adferat. Sed in zenexto, alia prorsus methodus est, requisita conditio, ac proprietas. Requirit namque zenexton, ut sit in se prorsus incontaminabile, si præservare de futuro debeat. Eaque conditio ne à reliquis præservativis distinguitur: unde nimirum cognoscitur, quale zenexton sit eligendum, & quale sit insidum. Quæ sic intelligas opto. Pestis boum, non est canum, aut falconum: & nulla harum, est hominum. Possunt tamen pelles vel carnes brutorum, nostrâ Peste contaminari, ut nobis sint pestifera contagia, quanquam non illis. Quia Pestis contaminat in appropriatione, sive symbolo mumiali. Quanquam Pestes ultimorum temporum nedum homines, quadrupedes, aves atque pisces: sed & arbores de medio tollent, eruntque ideo alterius & atrocioris indolis, quàm Pestes modernæ, naturæ è gremio defluentes. Itemque per præfata instrui-mur: quod Archeus humanus & brutorum singulorum, pares habeant subinde pavores, quodque horum characteres in pestilens venenum, sive Ideam virulentam formentur. Unde sat manifestè apparet, Pestem non esse venenum, cæteris par. Si quidem Napellus, vipera &c. tam boves quàm homines enecant. A lapidibus itaque incipiendi zenexton. Sapphirus saturato colore cæruleus, & Hyacinthus fulvo colore prægnans, si circum bubonem, pestilentemque escharam, in gyrum volvatur per

moram, è regione Solis, vel luminis, tractim circumducendo, facit, ut idem circulus dein ater fiat, & isthac reliquum virus, tanquam per caminum, foras exhalet. Etiam plures alibi si sint glandulæ, hæ tamen simul fidant, pereant, sequanturque ad exitum tracti veneni. Ego autem Sapphirum præfero Hyacintho. Nec enim in sacerdotis pectorali Sapphirus legitur frustra, exclususque Hyacinthus. Antiquitus enim semper zenexton gemmis fuit tributus, iisque mox gentilitas figuras, numeros ac characteres insculpsit. Sed cum gemmæ non essent pro pauperibus, quibus immensa Bonitas præ divitibus, largo imbri tamen prævidit, seque patrem pauperum gratis obtulit, non facile inducor, has gemmas, verum Pestis zenexton credere, Chirurgus Hispanus, cognomento Guardiola, xenodochii infectorum in obfidione Ostendana præfectus, ostendit mihi frustum succini rubentis, quod sibi toto triennio dixit unicum fuisse zenexton. Cujus arcanum erat. Quod scilicet ad septem pulsus principales fuisset confictum, usque ad calorem. Nimirum utrumque ad tempora, ad carpos, malleolos, & ad sinistram mammam. Ego saltem vidi, illum semper præservatum, cæteris coadjutoribus è medio sublati. Erat autem Pestis arenoso litore, ventosoque plerumque cælo, ac frigoribus infesto, trux & atrox valde. Quod autem in succino reperi, non prorsus spernendum, est inprimis vis tractoria, affractus manifesta, & excitata. Dein, est succinum, licet in se transparens atque gummosum, minus arctè tamen clausum, faciliusque ideo nostro calore movetur, & alteratur. Denique nec habet succinum vim trahendi limitatam, qualem Magnes, ferrum, & non cuprum, alliciens: sed generalem, & absque electione, modo leve id fuerit: Scilicet, ut pestilentem auram, atque virus trahat, sufficit, si levia quæcumque ad se traxerit. Signatum ergo hujusmodi

modi tractionis, denotat zenexton in natura fundatum: eoque fortius, si mumiali fermento appropriationem sit adeptum. Vidi sic namque frequenter venenatorum vulnerum, dissoluto in spiritu vini succino, factas sanationes, alioqui penitus desperatas. Imò prout succinum non liquefit, aliis resinis, pinguedineve colliquatum (quod singulare aliquid sibi domesticum denotat) certè peregrinam Phaëtonis fabulam, & tumultum, nomenque electri, non frustra coincidisse demonstrat. Rideat qui volet frictiones succini, ad pulsus nostros; recurrat ad Magnum oportet: & pomorum frictiones, ad verrucarum abolitiones, non sine fructu saltem admirabitur. Siquidem si lintheum, pestilenti buboni affricum, contagium arripit atque propagat: quidni & in bonum finem, frictiones mumialem adferant dispositionis coadaptationem! Quis quæso succinum Pestilenti emunctorio affricum, non suspicetur: sique venenum, cur pari etiam gressu, etiam mumiale symbolum contraxisse, saltem non addubitet? Memini namque caseo sub axilla gestato, & per canem degustato, in decipulam serviisse, herumque suum ita deservisse, ut se crediderit, extero, per classẽm avehi. Equidem si bruta hanc mumie determinationem, velint nolint sentiant, eique pareant, multòque tamen liberiore electione fruuntur, quàm quæ Archeali conceptu, in zenexton cadunt; non video, cur eandem determinationem succino tribuisse, nefas fuerit. Est etenim admirandum crescens, olim in resinam arboream delatum: aliis demum minerale creditum: Dantisco tamen mari sudatum. Nil saltem stomacho, intestinis, nervis, imò & cerebro est gratius, succino in vini spiritu resolutum. Mirari ergo cessã, tam singulare crescens, tam singulari quoque vi confortativa ac præservativa dotatum, tamque singulari tractrice signatum, Pestem queat extirpare è locis membrisque nostris, quibus consolandis, sin-

gulari divinæ providentiæ bonitate, nascitur. Nec enim hyperbolen sapit, quod frictione succinum trahat odorem: cuius ergo magis illi appropriatur individuò, quàm alteri. Est namque gummi porosum, ac planè volatile: Ideoque susceptivum odoris mumialis, quem frictione suscepit. Novi namque methodum, qua gemmis, vis herbæ, animalisque, characterizatur: Ita, utcunque postmodum exactè abluantur: residua tamen atque sopes, vis impressa perstet. Etenim Topazius flavus, modesto calore cinerum, ut flavedinem amittit: ita Solis ardore flavedinem recuperat, quam in cinere, ejusdem caloris gradu, perdidit. Corallum rubrum, frictione ad mulierem, ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem: verum ad carnes sanæ mulieris affricetur, pristinum recuperat fulgoris ruborem. Denique vitra (solidorum corporum maximè clausa) quibus essentia, vel magistera zibethæ &c. inerant, vidi repetitis radiosisque ablutionibus, odores illos peregrinos servasse: Imò & vitrum, magnetis vim tractoriam sic servasse, eò quod magisterium Magnetis in illo fabricatum fuerat. Si igitur hujusmodi fiant in vitro, quidni etiam in succino? Quod se habet, ob porosam & volatilem materiam instar testæ, quæ recens semel imbutum reservat odorem. Non igitur mirum, si carabe imbutos odores retineat, præsertim si gestetur ab eodem, cuius mumiales exhalationes per frictionem suscepit. Nec etiam multum refert, si narium testimonia repudiet. Nam & per vestigium non dignoscimus, cuius sit. Etenim si Sacra, in lapidibus, magnam virtutem commendent. Id non intelligunt de lapidibus resolutis (nam tunc nondum ars resolvendi vulgo enotuerat) neque de pulveribus lapidum bibitis. Quorum virtus, non nisi parva mora, stercoribus commissa, transiendo labitur. Ergo de lapidibus integris sermo

mo est. Quæ tam attractiva, quàm expulsi-
va mali esse debet: ideoque ad zenexton
commendabilis illorum vis. Si igitur lapis
magnam habeat virtutem in usum huma-
num, ipsæque durissimæ gemmæ, Sapien-
tis testimonio, virtute sunt fertiles: neces-
se id est contingere, irradiando in corpus
quod attingunt, propemodum instar astro-
rum. Ideoque & succinum, per irradiantem
sui transparentiam, effluendique pro-
norem obedientiam, nullatenus erit gem-
mis segnius: ejusque vis quæ alias velut
sopita dormit, non mirum si frictionibus
& caloribus excitetur: præsertim quod a-
damas, etsi de se nil amittat, attamen fri-
cando etiam paleas allicit. Neque enim
succinum paleas aut festucas trahit, nisi
prius fricetur. Est nempe signatum, do-
cens, frictiones præcedere debere, si sopi-
ta vis ejus, excussio somno excitari debeat,
destinatumque auxilii munus, in nos in-
fluere. Testor saltem frustum succini, ut
gemmam refert, multo tamen facilius à
paupere acquiri posse, pretiosis lapidibus.
Enimvero Paracelsus excelsum gloriatur,
invento magnetis humani, quo incessan-
ter, putat auram pestiferam introduci.
Adeoque potiores vires pollicetur, in suo
zenexto trahendi foras, quam sint ficti
magnetis nostri, trahendi intro. At sane vir
ille visus mihi, suæ doctrinæ de Peste, tot
libris evulgatæ, parum constans, parum-
que expertus. Dum scilicet cælum, sagit-
tarium Pestis, hancque, non nisi vulnus
cœli, irati parentis fabricat. Quæ si vera
autumat: saltem virus istud non à magne-
te trahitur, quod à tot millenis milliaribus
in nos sagittatur. Magnesque vel immerito
accusatur, dum culpa caret, ac zenexton,
frustra contra magnetis ficti tractum, diri-
gitur & appenditur foris: aut causas appro-
priationis zenexton, minimè intellexit,
aut saltem surdas Pestis causas, se dictasse
existimet. Quorsum ergo hoc loco condu-
cit illius magnetis recordatio? laus inventi

istius? Si quidem zenexton, nil habet com-
mune cum illo magnete, neque adversus
eundem? esto, sit enim Magnes (donemus
supponendo falsum) in corde, & arteriis,
qui citra discretionem, commistum aëri
pestiferum simul virus intra combibat. At
hunc, si zenexton tollat, vel impediat,
jam homo necessariò suffocatur, assueta
expiratione privus, ad cujus necessitates
cor & arterias volunt indefinenter fatigari.
Quod si vero malimus, zenexton, separa-
torem auræ Pestilentis, à pura: aliquid fa-
bula dignum, vox ista continet. Quia ze-
nexton saltem cribri, ac separatoris, vi-
cesque Archei subiret. Sin autem zenexton
efficiat, ut Magnes noster non nisi licita
trahat: esset tum zenexton Archei pæda-
gogus, atque ludimagister, ut scilicet suo
rite fungatur munere, nisi forte mavis, ze-
nexton ab Archeo, nisi solius officii nomi-
ne, distinctum. adeoque æqualiter cum
Archeo inficeretur, Pestisque contagium
sentiret. imò res externa, peregrina vitæ,
virusque fortassis continens, jam Archei
ritalis e tymo assumitur. Eheu Paracelse,
longè aliter se res habet. Tædet namque
Archeum suæ gubernationis: nec enim est
pugnæ intentus, aut separationi in Peste.
Qui ipsismet est unicum veneni objectum
unicusque faber. Sed accingit se fugæ ha-
benas disjicit, panico terrore plenus, me-
morque suæ imbecillitatis, quod à venenis,
vel minima odoris infectione, torus sub-
igatur morfu viperæ, aut ictu scorpionis
in digiti extremo. Delectum ideo recusat,
conspicuumque hostis, territus, fores ape-
rit, claves post se abjicit, ac quemlibet
mox gubernare admittit. Adeoque, quæ-
cunque post mortem in cadavere obveni-
unt, in Pestis accessu, sunt in fieri esse. Ze-
nexton igitur inservit duntaxat, non qui-
dem ut Archeum admoneat sui officii, at-
que destinationis, neque ut virus, ab in-
nocuo, in objectis dividat: multo minus ut
naturalem refocillationis attractum inhi-
beat.

beat: Sed ut necet, & annihilet specificum virus, quod tam in aëre externo, quam intus in Archeo, est conceptum. At sanè nil horum magnete opus habet, nec magnetem ullatenus respicit. Ignotum est magnetis inventum, finisque, in zenexton, apud Paracelsum. Nam zenexton, in omnem eventum, si magnetem respiceret, non valeret, nisi casu quo aura pestilens intro per arterias trahitur quod alibi sat demonstravi frivolum tractatu de Blas humano) non autem sicubi per anhelitum adducitur, ut neque ubi intus venenum oritur pestilens. Igitur ignotum Paracelsi zenexton nequaquam necessitatibus naturæ, aut medendi finibus satisfacit. Hippocrates autem, propinquius visus est causas necessitatis ad zenexton aspexisse. Volens, cœlum in nobis tres motus locales facere, intro scilicet, extra, & in orbem, cœlum, indistincto tum adhuc hellenismo: pro vi vitali, nominans. Unde posteri cogitarunt, cœlum in nobis continendum in motu extrorsum, per diapharesin, ut impediatur Pestis peregrina per inspiratum. Etenim aliquid dicunt, & ab immemoriali, servantur insectorum corpora, in diapharesi. At manet idem dubium & anxietas vetusta, circa anhelitum, Pestisque internæ, fabricam. Meoque iudicio, zenexton nec debet ferare poros, nec claudere fores anhelitus, ne hostis intret, nec luctari cum Archeo. Sunt namque luctæ, dissidia, atque rixæ, si unquam antea, saltem Peste flagrante, importuna. Dum præcipue Archeus sua, despondens, abjicit arma. Denique neque zenexton, separando, coquendo, aut præparando exterius puro ab impuro, intentum sit oportet. Sed prorsus per modum antidoti, sit contra venenum jam receptum. Non quidem propriè contra venenum ipsum. Sed quandoquidem usus ejus præcipuus sit in præservando magis, quàm in sanando: Idcirco vis requisita in zenexto propriissimè consistit, quod tollat appro-

priationem adaptationemque mumialem: extra quam nullum fit contagium. Nec tamen alienum esset, si insuper alixiterii potestates sit nactum. Enimvero Paracelsus multa de ranis & bufonibus pro Peste refert, confusa tamen quælibet. Multorum interim aviditates, atque oculos aperuit. Etenim bufones mulieribus, prout & ranas, viris convenire asserit, & quidem baculo per caput transverso, suspendi atque sicari voluit. Mensum ad hoc nullum elegit. Promittit tandem bufonem sic siccatum (de ranis autem, nil profecutus) buboni appositum, ita in se, totum virus Pestis tracturum, ut successivè in quartum quintumve bufonem usque, omnes mirabiliter intumescant. Adeoque veneni quantitatem, per bufonem numerum conjicit. Vult & siccatum bufonem, prius macerari atque emolli in aqua rosacea. Attamen vel est sibi Paracelsus inconstans, vel aliud sibi, præter bufonem, zenexton delegit. Si quidem scribit bufonem valere solum in Peste inguinum & mulierum. Ad alias autem Pestes, aliis utitur atrahentibus: summumque incarnativum vulneris cœlestis (sic nempe Pestem vocat) ait aurum & gemmas. Inprimis fateor, me bufones applicuisse bubonibus, & escharis, tam in pectore, capite, mammillis, quam alibi tam in viris, quàm mulieribus: ac ubique, non sine prompto juvamine, & doloris mitigatione. At inprimis nunquam vidi, applicatum bufonem intumuisse tantillum. Quod & idcirco ridiculum deinceps duxi. Dein, æquè frivolum est illud Paracelsi. Quod scilicet Pestis nusquam alibi occurrat quàm pone aures, sub axillis, & in inguine: eò quod sagittarius cœlestes non feriat alias. Siquidem vidi veram ac lethalem Pestem ubivis toto corpore se ostendisse, nedum escharis, vesiculis, pustulis, & tumoribus: sed etiam vibicibus, atque stigmatibus. Itaque putavit Paracelsus idem accidere bufoni exsiccato, quod vivo animali venenis

assūmtis, punctoque à serpentibus contingit, vel per venena plantarum & animalium interemto. Quasi Pestis humana venenum bufoni foret; hocque si contingeret, non bufo Pesti, sed Pesti bufoni imperaret. Nec etiam cadaver siccatum sentit, quæ sibi viventi erant venena. Nec tumet cadaver, ictum à serpente. Cadaver namque, si non senserit, nec tumefaciendi energiam retinuit. Ignoraverit itaque Paracelsus, quod intumescere, sit proprietas Archei vitalis, quodque non nisi occasionaliter tumor à venenis procedat. Mirabar insolentem Paracelsi hoc scribentis audaciam. Nam bufo exsiccatus utut sex horis maceretur, semper tamen tumefactionis incapax. Mora enim macerationis, in celeri morbo, periculi atque jacturæ plenum est. Ego itaque maceravi tepida aqua paucula: qui loco dolenti appositus, mox dolorem lenivit. Equidem si quicquam è nobis, in cadaver bufonis exspiraret, quod ibidem detineretur materialiter, eadem via qua intrasset in bufonem, exspirasset. Ergo tumefcentia est actio vitalis Archei, efficienter & effectivè: veneni autem est actio occasionalis, quæque ideo in Archeum mortui siccati que bufonis nulla esse potest. Archeus itaque, cum desit exsiccato bufoni: non potest esse causa tumefcentiæ in bufone. Nam venenum cessat esse venenum, in respectu rei mortuæ. Cum venenum dicat relationem ad aliquid vitale. Cognosco, Paracelsum nullam habuisse actualem praxim Pesti; multa quidem parumque conformia scripsisse, pollicitus plurima, ex relatu aliorum hausta, credulitate. Hybernus Butlerus, me conscio, Londini aliquot millia Peste curaverat, hostium accusationibus postmodum in arce Vilvordix detentus, me adjutore libertatem nactus est. Jusserat enim bufonem magnum, mense Junio post meridiem captum, tibiis suspenderem prope focum, illique subtenderem patinam è cera flava. Tan-

dem à triduo suspensionis, bufo evomuit terram, & aliquot insectas, ambulantes nimirum muscas, nitentibus alis subviridi colore quasi deauratis. Mox autem à vomitu, bufo obiit: nec ante triduum evomuit, licet pronus penderet. Dixit autem mihi, quod sat remedii haberem curandis 40. milibus Peste correptorum, promisitque se mihi ostensurum rei cardinem. Sed repente in exsilium proscriptus abiit. Saltem ego has fordes vomitu rejectas, itemque exsiccatum bufonis cadaver, separatim in pulverem tundi jussi, & cum tragacantho trochiscos formavi; quibus feliciter sum usus tam ad præcautionem Pesti, quam ejusdem sanationem. Dein Julio mense, decrescente Luna, veteres Bufones cepi, quorum oculi scatebant albis vermibus: nigrisque capitibus prominentes, adeò ut uterque oculus totus in vermes transformatus esset, fortassis 50. numero, in singulo oculorum foramine vermes erant densè compacti, quorum capita foris eminebant; & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, statim bufo, apposita manu, egressum vebat. Hos autem bufones ad vomendum coactos (ut dixi) per suspensionem, reperi dare excellentissimum zenexton. Vermes autem in patinam ceream deciduos, simulque cum eo quod per vomitum rejecit, in trochiscos parvulos redegi, addito cadavere bufonis, & cerea patina. Gestati autem trochisci ad mammam sinistram, arcebant contagium, & loco infecto alligati, statim virus extrahebant. Erantque trochisci promptiores, ac validiores, si in usum aliquoties recidissent, quàm recentiores. Reperi autem amuletum pro Peste, longè validissimum. Nam si serpens comedat terram, omnibus diebus vitæ suæ, quia fuerat peccandi organum. Bufo comedit terram, quam evomit, omnibus diebus vitæ suæ. Testimonio autem Adeptæ Philosophiæ, gerit Bufo odium in hominem, adeò ut aliquot herbas suo

tabo

tabo inficiat, homini usuales: idque in spem neclis. In eo autem differt à serpente, quod viso homine, terrorem immensum concipiat naturali dono. Qui terror ab homine, naturalem energiam sibi acquirit & imprimit, cōtra imagines terri Archēi in homine. Si quidem terror bufonis interimit, & annihilat ideas terri Archēi humani, eo quod terror in bufone est naturalis, & ideo radicaliter ac per totum illi, etiam mortuo incorporatus: Idea autem terroris in Peste, est tantum accidentalis, & fluxa. Ergo bufo naturā sua timidus ab homine, odii sui imagines auget, viresque intendit, ut saltem clanculum, ac Pestis instar noceat. Hanc autem proprietatem sigillarem odii simul & terroris, gestat in capite, oculis, & loco concupiscibilis potestatis. Caput itaque & oculus, adhuc vivo animali, in vivos ac veros vermes (quales caseo innascuntur nisi, quod extremum capitis nigricet nonnihil) transmutantur. Tandem namque cum vita, vermium tanta multitudo excidit, quod vivo adhuc animali tota cerebri theca, verminosa fuisse videatur. Terribile sanē atque sigillare signatum, terribilissimo morborum dicatum. *Salutem ex inimicis nostris, & de manu eorum, qui oderunt nos* (remedium nempe.) Siquidem odium in nos, terrorque bufonis, præparant nobis sanitatis medelam. Est namque nostri odium bufoni ideo vernaculum, ac naturaliter incorporatum: quod totus per totum, odii Ideam gerat: perinde ut saliva rabidi, per accidens Hydrophobiæ metum. Cæterum quo terror nostri, odiumque innatum in bufone, ascendant altius, fortiusque sui imagines imprimant, suspenditur bufo eminus prope focum, in adspēctū nostri. Crescitque odium & terror ideo, in mortem usque. Quod autem bufo per conceptus suos, Ideas generet, mox ostendam, peripsum mortem repentinam. Nunc saltem dico, quod procerim bufonem in lacunam, muro cin-

ctam, qui sequenti mane perierat aqua innatans turgidus. Habebat autem dorsum, frequenti nigro stigmatē conspersum. Quibus signaculis conjeci, quod remedium gerat adversus Pestem etiam ferocissimam, quæ nempe post celerem mortem sua edit signa. Spemque addit, si pro ferocissima, morteque velocissima, remedium promittat, multò præstantius pro quavis ignaviore dederit. Ut autem mecum tyrones agnoscant, quantum imago odii in hoc arcano operetur. Notandum ante omnia, quod Pestis humana non attingat bruta, ut neque vice versa. Eo quod virus nullum operetur citra fermentum humanæ mumiæ, sive symboli consonantiam. Etenim sive fermentum istud fluxerit ex corpore infecto, veste, charta, auraque pestilenti: sive demum è nobis oriatur, claudaturque sub tartaro cruoris, Saltem utut sumatur, Pestis nequit inficere quemquam, absque communionē fermenti. Hæc igitur Icon virulenta odii, & operans imago, hoc denique terroris seminale simulacrum in bufone, enecat fermentum mumiale; sine quo scilicet venenum Pestilens consistere, ingredi, ut nec appropriari, nobis potest. Hic inquam modus est operandi in zenexto, quo scilicet impeditur pestilentis auræ communio. Quatenus tartarum cruoris excrementosum, ac evaporantem, privat fermento mumiali. Atque in vicem ejus adfert fermentum ablativum veneni Pestilentis, sive Iconem necantem fermentum Pestilens. Eo quod quasi in momento interimat fermentum mumiale, contagii fontem, vel saltem fomitem, nimium si jam sit præsens; impeditque futurum, quo minus invalescat: sicque interimit immediatum inhaesionis subjectum, ne coaptetur. Fermentum itaque facile intercidit, si inhabilitetur, ne succrescat sedes Pestis. Cum alioquin omne fermentum sit mera cujusdam odoris tinctura. Neque enim Pestilens virus atteritur à veneno bufo-

bufonis, actione primaria destructiva aut debellativa: sed actione secundaria, quatenus Idea odii aut terroris Pestilens, extinguit fermentum; quo mediante, venenum Pestis subsistit, atque pergit inficere. Etenim cum venenum Pestis, sit productum imaginis, terroris Archei, in odore fracidum, auroque mumiali stabulatum: tollitur etiam hoc fermentum copulans, medium appropriativum & immediatum subjectum veneni, manetque deinceps duntaxat subjectum fracidum, ut ante, sudore tenuis profligabile. Unde constat, quod zenexton saltem præcaveat appropriationem primario, simulque tollat sigillum, sive quidditatem essentialem Ideæ virulentæ terroris. Enimvero Domina de Rommersvvalde, Toparcha in Eechove, nobilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, se quondam toto pomeridie spectasse duellum araneæ, & bufonis. Hic enim, dum se supernè ab aranea descendente ictum sentiret, & capite, confestim se intumescere: confugit ad herbam, quam lamberebat: ac celerrimè curatus, detumuit, unde iteratam pugnam aggressus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properavit. Idque dum jam tertio accideret, Spectatrix, tædio affecta, plantam cultro excidit (erat autem plantago angustifolia) dumque eò quarta vice bufo rediret, nec istam herbam reperiret, celerrimè totus intumuit, & terrore percussus, mox obiit. Non autem se contulit, ad plantaginis ejusdem plantas vicinas, ac frequentes (etenim imago conceptus, metus atque tristitiæ, mortem acceleratam parit, spes perit remedii celerrimi, in morbo furiosissimo) dum namque suam non reperit plantaginem, qui antea spe statim convalescendi dimicabat: statim metu, atque terroris Idea, desperans, obiit. Pater enim hinc, hujus bestiolæ pavor immensus, magnitudo & violentia Ideæ pavoris, ex celeritate mortis conjicitur. Etenim conse-

stim sanari, intumescere, ac statim perire, aperiunt, in hac infecta fore momentaneum, ac præsentaneum in Peste remedium, ut & toxico, fore suum cuique terroris conceptum, in Ideam formatum. Quippe Idea ejusmodi dualitatem cum vita servat, ideoque etiam illa hanc subplantat. Neque etiam bufo vivens, magni momenti zenexton, experienti mihi præbuit. Oportet namque granum emori, si ejus fructum exspectemus: terroremque in bufone augeri convenit nostri, nam ut nostra Pestis non est bufoni lethalis, aut contagiola: ita terror bufonis, terrorem Pestis Archei nostri, nequicquam augeat. Ac nisi terror, desinat esse conceptus aliquis, sitque redactus in Ideam activam, ut in Archeo non parit toxicum Pestis: ita neque in bufone, efficit remedium. Ad hoc namque requiritur, nedum ut bufo præ timore toxici, aut deficientis plantaginis, moriatur, occidaturque à proprii conceptus terrificæ Idea: verum necesse est, ut bufo præ nostri terrore, languendo pereat suspensus prope focum, &c. Nam tunc terror ille lethalis, nostro Archeo inferior, & confermentabilis, parit Ideam lethalem bufoni: nobis autem proficuum. Symbolizat nempe cum terrore nostri Archei, in quantum participant terrores, in imagine terrifica. Sed quia terror bufonis, non est nostras; Ideo toxicum fabricat, contra toxicum pestilentis terroris, ab Archeo formati, in Ideam virulentam Pestis. Est nempe zenexton in bufone optimum, à Patre pauperum homini ordinatum. Considera quæso bufonem mecum, qualiter è fracidum mucco oriatur, inter rimas lapidum, ibidemque citra cibum vivat, adolescatque per annos plurimos: è faxis nempe confractis, non ratus bufo Parisiis eruitur, qui forte per seculum ibidem detentus fuit. Nec enim edit, antequam respiret. Bibitaque semel aura, mortis demum ac diminutionis leges subit. Vixit etiam solo, suoque

que Archeo,antequam respiraret. Cætera creata fere omnia,in petra,putrescunt.Bufo verò,in liquore fracido,nutritur,ac adolescit intra petram. Hinc conicitur etiam, quod sit animans destinatum divinitus,ut Idea sui terroris, virulenta quidem sibi, nobis, nostræque Pesti, sit toxicum in terrore. Nam ut ex præfatis sat patet, quod bufo nostræ contemperatiōi & adaptatiōi sit maximè incongruus,ita terroris Idea in bufone, est ipsi terrori pestifero, in nobis, valde pestilens. Cum igitur bufo sit infecta, hominis aspectu pavidissima,quæ in se tamen,terrorem ab homine, simulque odium in hominem,format in Imaginem, sive ens activum reale, & non sola confusaque apprehensione subsistens (prout jam ante de Ideis prægnantis, itemque canis rabidi,&c. nudè est demonstratum.) Hinc contingit oriri venenum ex bufone, interimens virus terroris pestilens in homine, unde nimirum Archeus invalescit, nedum sentiens, extinctam in se Ideam pestilentem: sed insuper quia agnoscit aliquid terreferri, pavescere, atque fugere, se longè inferius. Sicnamque in omni bello, atque duello, è pavore hostis conspicuo, animus hostilis roboratur. Est autem bufo tantæ formidinis, ut si positus directo aspectu, ante te, ipsum aliquandiu intuearis intentis oculis, per horæ quadrantem, nec aufugere queat, moriatur præ terrore. Bufo itaque occisus,modo Paracelsico, absque terrore mortuus, est zenexton indignus. Resumpto ergo animo, Archeus pavorem abiicit, maximopere ubi natum sui terroris virus interim perferit. Etenim non agit zenexton, per modum aliorum agentium. Non secus atque virus Pestis, est prorsus insolens. Nec agit zenexton materialiter: sed actio ejusdem est spiritualis, ac prorsus sympathetica. Si quidem symbolum activitatis, in quo consistit ratio fundandæ sympathiæ,est in conceptu veneno terroris, tam in Peste, quam bufone. Ac prout virus Pestis, anomalum

est, cum aliis nil habens commune: ita quoque zenexton,activitate terroris alieni, atque peregrini exorbitans; nostri terroris imagini pestilenti,fit manifestum toxicum, cum refocillatione, confirmatione, robore ac resurrectione Archei. Quam sanè zenexton activitatem, Scholæ contemplari non potuere, eò quod contemplari nequiverint istud Aristotelicum, nedum in Peste: sed & in venenis cæteris, esse mendosum. Est nimirum actio zenextonis, à victoria patientis super agens. Memineris namque quod terror atque odium in bufone, ab agente homine, superante quidem, at nullatenus operante, impressa actuata proprio bufonis conceptu, & in gradum deducta, fiant agentia: quæ in præfata Idea, sunt tanquam fugitiva animantia, ideòque terra factum hominis Archeum restaurant, ac terroris virulenti imaginem enecant. Equidem in monomachiis spiritutalibus, prorsus, atque longè secus certatur, quam per appropriata agentia corporalia est solitum. Quod alibi demonstravi, removendo activitates contrarietatum à proprietatibus naturæ. Zenexton idè est de natura magnetica, agens scilicet duntaxat in objectum proprium, dum intra limites sphaeræ, suæ activitatis, occurrit. Dubium videri posset aliquibus, cur Imago odii, in bufone, sit remedium: imago autem odii in rabido sit toxicum. Ratio est in adjuncta terroris Idea, in bufone. Quæ inferioritatem veneni parit Nam unum superat aliud, in animositate conceptuum. Ideoque & imaginum. Rabidus enim canis, audax, temerarius, ejusque sigillata imago, obedientiam suam injicit. Nec enim rabibus, in quantum timet: sed timet aquas, quia rabidus. Prout nec timet aquas, quatenus odit animalia. bufo autem est animans nostri timidissimum, utque ex odio sibi innato in nos, est sibi malè conscius (sic disponente divina clementia) Ita imagines illorum conceptuum penetrantes se mutuo, & comite,

mite, conferunt notam maximæ pusillanimitatis, intinctæ veneno odii. Hinc nempe necatur imago terroris pestilentis, ab imagine lethalis odii, & Archeus noster ab Imagine pusillanimitatis terroris, tanquam in speculo, per applicationem zenexton inruetur; ac superioritatem, quam ante amiserat, propemodum reassumit. Ideoque Idea terroris, in bufone, odit, simulque imago odii terret bufonem, unde venenum nostro terrori superinducit. Utroque scilicet medio, imaginem terroris pestilentis, in Archeo perimit. Est nimirum in spiritualibus primitiva autophilautia. Cum originalis omnis monomachia sensitivorum, non nisi ex præmeditatis conceptibus profuat: Uniuscujusque autem conceptus Idea formetur in phantasia, ac entitatem induat ad aliquid deinceps agendum. Etenim ut imagines motuum faciendorum, desinunt in motus: sic & sensuum imagines deferuntur primum intro, ad ulteriores consiliorum deliberationes: moxque ibidem degenerant, in imagines apprehensionum, passionum, vel perturbationum: atque inde feruntur ad aliquid agendum in corpore, vel extra se, labunturque ac gliscunt juxta directiones atque inclinationes passionum. Hactenus nimirum ejusmodi imagines determinant spiritus vitales, vel ipsas partes operativas viscerum, juxta impressionem sibi propriam. Quod clarissimè enotescit in veneno rabidi. Qui, si nos formidaret, ut timeret aquas, nos non impeteret, nec ejus morsus nobis venenosus esset. Aranea namque, scorpion &c. sint animalcula iracunda, quæque si nos feriant, sui veneni iram in nos deponunt: vel potius, iræ venenum. Ancilla quædam subinde vescebatur araneis, nedum versicoloribus vineæ: sed & nigris illis, à specubus, & locis uliginosis, & inde vivebat sospes. Quapropter consideravi, araneam animal timidum dum manu apprehenditur; nec ideo venenum parere, prout a-

liàs, dum iratum nos pungit. Hinc nimirum apprehensus timidusque scorpion, medetur inflicto à se vulneri. Duo igitur in bufone occurrunt in summo gradu. Odii nimirum imago, virulenta sui qualitate, extinguit, retunditque fermentum appropriativum, ne Archeus induat combibaturque partem terroris Ideam: Terroris autem imago in bufone, perterritum Archeum nostrum revocat, additque animositatem, ut à fugiente fugans reddatur. Sunt, præter zenexton, quædam attractiva. Quale est nasturtium aquaticum, cum succo foliorum raphani majoris. Itemque cerasorum halicacabi, & ficuum ana. Quæ contusa apponuntur, & aperitur cutis circulariter. Item Napellus, uva inversa, Aconitum, prius aceto cocta, tum cum ficu contusa, loco apposita, attrahunt potenter, & cutim aperiunt. Cujusmodi plures classes sunt.

Hippocrates redivivus.

HOMO quidam, custodi angelo eudæmoni familiaris, oravit, ut à Deo impetraret remedium, per quod Hippocrates Græcorum Pestem popularem curavit. Sperans miseris Christianis non denegatum iri, quod Gentilibus olim concessit Omnipotens. Dixit eudæmon: Hippocrates usus est sulfure, sale & pice. Quod responsum, post se relinquit obscuritates priores Hinc factum, quod homo ille postmodum dixerit, his temporibus, fat dictum esse. Quare post anxiam indagationem, tandem mecum resolvi. Quod sulfur Hippocratis ætate, phlogiston vocatum. Quo etymo, mox deinde Dioscorides, optimum designari dixit, à sua proprietate, quod scilicet integrum igni absumeretur. Sed quia Hippocrates, quorumcunque morborum occultum virus, nuncupabat divinum in morbis, quodque per sulfur, virus pestilens (quod est venenorum, morborumque contagiosorum, summum

summum, atque antesignanum) sanaret, coepit idē vocare sulfur τὸ θείον. Adeo ut hinc, in hodiernum usque diem, sulfur non aliter scribatur, aut nominetur, quā nomine Divini. Eo quiddē medeatur Pesti; quæ uti à Diis tantum immitti credita sit, sic & divinum auxilium in se continere putetur antiquitus. Etenim cuncta universim corpora, etiam alexiteriorum, ærque ipsus, subjacent fracedini, & veneno Pestis: suntque idcirco materia idonea occasionalis ad Pestem. Equidem Authores rædiosa disputatione sese verberant, an sal sit capax veneni pestilentis? An epistola filo lineo clausa, sit contagionis particeps; non autem quæ stringitur filo metallico? Indolui ridiculum Italorum apologum, & rixandi studium. Siquidem charta, non est minus capax contagii, quā linum, undē fit. Argentum quoque, aurum, terfissimumque vitrum, atque ipsa antidotus, alienum virus pestilens combibere possunt. Solum autem sulfur, inter creata corpora resistit fracedini, & Pestis contagio. Quia solum sulfur, instar ignis, omnem fracedinem, tam in doliis, quā locis ipsis arcet, deletque cujusvis attractus, & odoris vestigia. Sulfur enim sic quoque tollit omnem propemodum pellis scabiem; quia contagii inimicum. Quocirca neque mirum, si Pestis, in pellem derivata ab interno initio, per sulfur quoque extrahatur. Etenim cum in Universo, nil promtius, ignem concipiat sulfure, quia merus velut ignis est; non mirum, quod sulfur demonstret proprietates ignis, quæ sunt omnia comburere, nec contagio infici. Equidem vidi in cataracta Gandaveni, integram legionem Neapolitanam Peste peritisse: erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulvere pyrio sua tinxerat indusia, ut lotrices, simulque pediculos excusarent. Horum si qui perirent, id præ dysenteria, non autem Peste. Itaque Hippocrates τὸ θείον ἄντρον (id sonat sulfur si-

ve divinum ignem non expertum) quod vivum nuncupatur in officinis, sola fusione, à superflua terra sequestrabat. Est autem flavum, quod semel accensum, ardet porro in finem usque, nec pellem in superficie contrahit, ut neque fecem notatu dignam post se relinquit: sed totum avolat, semel accensum, idcirco φλογιστὸν nominatum. Nondum enim ætate Hippocratis, modus enotuerat, ex pyrite, & marcasitis, extrahendi sulfuris. Quapropter sulfur Italicum præstat noscare, Leodii nato. Nam pyrites, arsenicale aliquid exspirat coquendo, quippe arsenicum ideo vulgo fumus metallorum dicitur. Jussit itaque Hippocrates primum, domos Peste infectas sulfure suffiri. Enimvero sulfur dum uritur, separanturque ejus heterogenea, dat nigram fuliginem, eructatque aquosum, & acidum salem: qui in liquorem cogitur, diciturque stigma, sive oleum sulfuris. Denique ex accenso sulfure, exhalat pars sulfuris homogenea, assurgens quidem propter calorem: sed nondum accensa. ideoque cum fumo evolat, priusquam flamma corripiatur. Sic nempe è lignis, olea nondum accensa adscendunt cum fuligine, & parietibus camini, fuliginem adhuc combustibilem affigunt. Sulfur autem sic, cum fumo unā evolans, ut est in indole sui pristina: ita nec hoc loco alicujus valoris. At sulfuris combusti, cum omne semen per flammam destruat, eo ipso in Gas, sive spiritum silvestrem transmutatur. Quod ob proprietates sui concreti, est Pesti antidotus. Nam cum pharmacum debeat morbo adæquatè respondere, nequeunt aqua, sal, fuligo, aut evolans flos sulfuris, verum Pestis esse remedium: sed duntaxat Gas istud subtile, ac penè incorporeum, nostro Archeo proinde confestim commiscibile. Proinde Gas istud hytericas olfactu recreat; non autem oleum, non tinctura, lac, aut flores sulfuris. Quo pacto autem Gas istud sulfuris, ab ejus aporrhœa distinctum, agnos-

fcas, lychnium sulfuratum accende in lagena vitrea : videbis confestim, totam albo impleri fumo, ac tandem flammam à fumo suffocari. Dein serva lagenam subere optimè obturatum ; & videbis ad vasis parietes, affixum sulfur, & in superficie aquæ, si qua infundo sit. Quod si verò post aliquot dies, lychneum idem accensum collo lagenæ imposueris, è vestigio flamma extinguitur, propter Gas sulfuris condensabile. Non secus atque odor fracidus dolii, suffocat flammam lychnii sulfurati. Hippocrates autem, omne vinum, quod in Pestis dabat, suffiebat hoc modo. Poculum stricti colli lychnio ardentis sulfuris suffiebat, vinum ad tertiam partem affundebat, ac poculum arctè conclusum agitabat, dum conquassando fursum atque deorsum. Donec vinum, omne Gas sulfuris in se combibisset. Nondum enim Periapta, Amuletaque enotuerant. Myracopa autem supplebat, ungendo corpus vino græco, cui tenuissimum pollinem sulfuris incoxe- rat. Sudantibus verò, eundem pollinem exsiccatum Sole, adspergebat, & frictionibus iussit applicari. Pestis autem, cum nunquam careat febris, cernerentque Græci remedia Hippocratis, cœperunt primò Pestem, dein omnem febrem, πυρ sive Ignem vocare. Non quidem ob febrium ignem, atque necessarium calorem causticum : (licet sic placuerit Galeno) Siquidem initium, frigus, rigores horroresque, tam Pyr vocarunt, quam ardentem causum. Hippocrates enim sulfur in cote lævigabat cum aqua. & rursus exsiccatum, servabat ad usum. Dabat autem cum vino salito, & calente, grana sulfuris 24. ut sudores prolliceret. Salem autem olla vitriata primum decrepitabat, mox dein aucto igne liquabat. Nam aliàs sal fordes in se continet, quæ primo crepitu evolant, dehiscence, ac subsiliente sale. Hi spiritus frascunt facile, ac salem, contagionis metui substernunt. Sunt namque sali admodum

peregrini. Qui licet dudum ante salis fusionem fugerint, instituit tamen salis liquationem, ut per ignem absumatur, quicquid exotici in sale contineretur. Enimvero cernebat mox à Pestis invasione, consternatum appetitum, dein & impuritates in stomacho succrescere fracidus, ac nidorosus : unde cephalalgia, vomitus, nausea, delirium, sopor, &c. orirentur quæ sanationem Pestis impedirent. Sumsit itaque carnum communem balsamum salis : qui fracidum virus, atque putredines everteret abstergendo, cum virium conservatione : dabatque vinum salsum fervidum, non autem tepidum, ut nauseas compeceret, & sudores potenter cieret : addebatque sulfur, ut suo velut odore Pestem interimeret. Quia sal abstergit, à putredine conservat, & sulfur, venenum cohibet. Hunc autem sudorem, præscribebat triduo ad minimum, sæpe tamen in hebdomadam dilatabat. Quotidie autem sudabant bis, & vice singula, per diei sextantem, si poterant. Primis diebus plus, ac deinceps consequenter minus. Inter sudandum enim, tollebat omnem potum : peracto autem sudoris termino, hordei cremore cibabat, & pro potu, vinum græcum picatum, cui inerant pauca grana salis præfati, & sulfuris. Folia autem Afari, aceto macerata, calida superponebat buboni, plantis pedum, atque manuum, quæ post horas 12 singulas, sepeliri iussit. Quoniam immensum foetent. Factum est deinceps, quod Græcia uvæ consperferit muria maris aliquoties, priusquam ad torcular deferrentur. Suasit nempe id Hippocrates, ut unà sic insectæ ab uvis pellerentur. Hinc vina græca, etiamnum salia hodie, nescita usus hujusmodi ratione. Ad grandes bubones, & stigmata, applicabat lintea calida, generoso vino intincta, cui sulfur, ut dixit, incoxe- rat. Præterea sibi reservabat arcanum, cuius obtuitu, sibi divinos honores acquisivit. Erat autem caro viperina, vel colubri-

na, quas mundabat. Abfissis nempe caudæ extremo, & capite, pellem excoriabat. Intestina cum felle abiciens: solum Cor & Jecur reservabat: omnem verò cruorem, cum vena per spinam decurrente, extraxit. Carnem verò non bullivit more, quo Theriacæ inditur: sed eandem, cum ossibus, & præfatis visceribus exactè contusit & tepido furpo exsiccavit, donec pulverari possent: quem pulverem despumato, coctoque satis melle, inspergebat, dum sciret carnes, coquendo, virtutem, tam in Jure, quam vaporibus, continere. Huic autem electuario aroma patrium addebat, ad palliandum secretum: ideoque nec ab Angelo patrefactum. Mysterium autem, sanatio continet. Quod sicut mors per serpentem irrepfit: ipsa quoque per serpentis mortem vindicari debuerit. Adam enim gnarus proprietatum omnium bestiarum, non ignoravit quoque, quod serpens callidior esset cæteris animantibus, quodque in serpente, balsamus præfatus lateret, remedium mortis. Quare Spiritus tenebrarum, protoplastis imponere non potuit tutius, quam sub pelle serpentis. Forte namque sperarunt mortem à Deo minitatum, auxilio serpentis se evasuros. Usus quoque est Hippocrates vino picato. Quocirca consideratione dignum, quod Hispania raro Peste affligatur. Non quod desint peccata aut sordes, ubi nullæ propemodum latrinæ sunt. Regio inquam caloribus æstivans, Africæ æmula atque contermina est. Nec etiam quia magnates, potum nive refrigerant. Quia saltem rurales, atque cives, Pestis sua peccata piarent. Sed Ægyptus utitur aquis, & fructibus, unde in carne fracedo. Hispania verò utitur vino, & quidem picato: quia cum plerumque doliis careant, vina coriis picatis conservant. Italia habet; vasa lignea ideo nec pice utitur, coacta, frequentiusque Peste corripitur. Pix enim, anthracibus apposita, solamini est, citoque aperiuntur. Pix namque,

escharæ nigredinem æmulatur. Inter arbores notas, sola Picea, Tæda fit, & præpinguedine statim moritur, si trunco parum terræ adjicitur. Deus namque liberalis est suis remediis: idque suæ Bonitati est vernaculum. Mors enim, arbori superveniens, mortem homini, facta, per arborem mortali, remedio destinari visa est. Odor picis, suffumigio plurimis provinciis Peste contaminatis, familiaris. Sic namque non unicum Hippocrati remedium, contra Pestem, Petus asserit: & ab Atheniensibus velut deastro tutelari, litatum. Cum ergo Græci cernerent Hippocratem uti remedio, sibi duntaxat cognito, cui ideo vitam, sanationem, & totam tribuebant præfervationem: sensim desperantes, magis magisque usus salis atque sulfuris, in oblivionem abiit, præsertim si aliquot anni, à Peste liberi, intercurrerent. Ac deinde quisque medentum cœpit varia feligere, sperans suum, Hippocratis esse antidotum. Unde postmodum seges remedium abfque numero collecta est, vacuis plerumque arstis. Tandem ex tenui olfactu viperinæ laudis surrexit Theriaces compositio, partim confusione simplicium gravata, partimque inter præparandum dissipatis odoribus, & in Julculis, abjecere meliores proprietates viperæ. Hodie magni sit antidotus Orvietani pro Peste: quia is primus ausus fuit publico foro, deglutire ignotum sibi quodlibet toxicum. Quod hodie Germani præstant solo usu colubri. Parum enim distinguunt Pestem, à toxicis cæteris, parumque adnotarunt, invito Orvietani electuario, Pestem nihilominus sæviisse nuper per totam Longobardiam. Omitto namque, quod radiciter Pestis à cæteris venenis differat. Quercetanus, hujusque farinæ scriptores, in cacaolexiteriis, ac tyrociniis plurima (audacter, an temulenter judicent alii ex suppositis Pestis radicibus) distant remedia: quorum unumquodque, non quidem ex scientia: sed ex sola

putatione, concinnatum est, eorumque author commiseratione, si non supplicio, dignus est. Ranzovius namque, de sanitatē tuenda, ad filium Saxoniam antidotum describit, per me tentatam aliquoties: at frustra semper. Quia virus, spiritali terroris imagine consistens, nil habet in præfata antidoto, quod radicitus eandem superet imaginem. Ideoque præ inscitia causarum Pestis, excogitavit quilibet multa, pluraque adhuc inconcinne connexuit, contra virus peregrinè intrans. Unversa nimirum confusa, citra methodum, experientiam, rationem, & causarū notitiam. Nilque omnino contra Pestem, stultā terroris imagine, atque persuasione timiditatis ortam, excogitatum, deinceps ab ævo Hippocratis, quisque Medentū coepit pro lubitu varia seligere, & connectere multa, ac multo plura, sperans suum, esse Hippocratis inventum. Interim numerus compositionum excrevit, sensimque incertitudo veritatem pristinam supplantavit. Et quam antidotus, operans circa effectus producti veneni in corpore, magni pendenda sit; dum tamen non operetur in Archei terrores, imaginemque inde productam: profectò, nec opem Pestilenti contagio adferre potest. Vel si cum iis quis resurgat à Peste, id non nisi infido sit auxilio. Nam in Peste, ipse Archeus terrore atque mœrore prope modum fasciatus est, ac perniciosam imaginem in se cudit, quæ vera est Pestis: à qua nec sponte resurgit, nisi vi naturæ singulari, ac gratiæ divinæ. Porro, ut tractatu singulari demonstravi alibi, primos conceptuum impetus non stare in libera voluntatis dispositione; sed fabricari in Hypochondriis: ita ex in deductis argumentis, apprime spectavi, terroris imaginem, Pestemque videlicet ipsam formari circa stomachi ac Splenis ditionem. Id enim serio, longoque otio deprehendi, ac plurimis historiis observatione accuratè confirmavi, quarum unam aut alteram retulisse, non erit extra sco-

pum. Adolescens quidam, cernens fororculam stigmate nigro adpersam, & extinctam, terrore percussus, statim sarcinam circa os stomachi sensit, continuè suspirationis monitricem. Utebatur quotidie Theriaca, adjuncta Myrrha, & petasitidis radice, edebat ac bibebat usque in hilaritatem. Tandem 12. die ab obitu sororis, febris, ac sopor, ipsum apprehendit, & tri-duo inde obiit. Nobilis virgo consimilem sarcinam, atque terroris anxietatem passā, tandem dejecta appetentia, suspiriis, compressionibusque stomachi, insomnes noctes, ac palpitante corde transegit, febris illam lenta atque continua apprehendit, cum luctu timoris & spei indefinente. Frustraneæ erant enim, quotquot secum deliberationes animositas, ac resignationis liberæ, faceret. Spretis etiam cibis, vino tandem forti locus superfuit. Idque etiam mox fastidivit. Nec etiam tantopere mortem expavit, quantum futura deliria. Ridebat interim stultas anxietates, sive luctuæ vanitates, suæque stultitiæ piguit ipsam. Medentes autem miserant sua ad illam Alexiteria. Sub quibus crevit animi duellum, non secus ac demorsis à rabido sua Hydrophobia. Ac tandem lethali mœstitia terroris pestiferi, jam planè despondebat animo. Quippe quæ à tribus hebdomadibus, somnum nullum admiserat, sub agonia perpetua, vitæ desperatione, & plena tamen luctuæ suæ stultæ recognitione secum anxiebatur: Adhibitisque opiat, pejus se habuit. Tandem inter metum, ac optatum mortis, remedio Hippocratis, 6 horarum spatio planè convaluit. Interim fateor atque moneo protestando, quòd condum Hippocratici remedii manifesta-verim satis apertè, ut solis artis filiis, verisque Medicis sit sat patulum: solisque pigriis Medentibus lucro emancipatis, & invidis veritatis osoribus, rectum futurum. Narravi autem. I. Historias præfatas, ut elucescant incipientes Pestes, nondum ve-

nenio pestilenti imbutas, nondumque sufficienti imagine terroris comitatas. 2. Urque exin constet virtus remedii Hippocratici. 3. Quòd impetus primi, confusionis, terroris, atque imaginationis circa os stomachi, in Hypochondrio contingant. In liene nimirum, cujus emunctorium est prope os stomachi, adeòque scopus illius sagittarii. Nam in juvene sano, quem Peltis septem horarum abripuerat, instituta anatomia, reperi escharam oblongam jam constitutam, ut prius vomitus morticem, ac dein syncopum continuarum authricem: ita & mortis repentinæ occasionem dedisse, prout in aliis, 16 horarum spatio, triplicem in stomacho escharam notavi patratam. 4. Quòd animalis versutia herus, cum caduceo somni, soporis atque vigiliarum ibidem diversorum elegerit. 5. Quòdque omnis amentiaæ atque delirii sedes, sit ibidem. Idque longâ demonstratione alibi fundavi ex professo. 6. Purgationes item, ut & myrrhas antidotos pestilenciales, non sârtutas, aut confidentiâ dignas esse. 7. Quòdque omnis ratio, deliberatio, animositas, resignatio, consolatio, argumentatio, omnisque versutia humana, in contrarium, non nisi Æthyopem lavent in Peste, prout & in Hydrophobia. 8. Quòd opera præservativorum sit ignava, quories & quamdiu perstat sigillum imaginis, à terrore fabricatæ. 9. Quòd ejusmodi imago continuos de se luctus excitet, phantasiamque ipsam conculcet, nec minus ad se captivam trahat, quàm rabidi morsus nolentem hydrophobum parit. aut Tarantulæ ictus, delirium tripudiorum. 10. Quòd laxa sit solius sudoris consolatio, in ejusmodi terroribus. 11. Quòd non devicta timoris Idea in viscere, nec exulata fecce, cui ista imago insedit, irritum est, quicquid magistrales, aut offi inarum compositiones, moliantur. Hydrophobi namque, licet subinde per intervalla discretè loquantur, præsentiant, prædicentque ad-

venam insaniam, non possunt tamen non adigi in insaniam suæ imaginis. 12. Quòd perniciofa sit natatio, & quicquid sudorem cohibet. 13. Prisanæ, pultes, syrupos, atque Julapia, laxa ac frivola esse remedia tanto malo. 14. A Peste notha perveniri tandem ad legitimam: sæpius tamen ægros deficere sub incipiente, antequam sua edat signa. Quæ tamen mox ab obitu, proditoria emergunt. 15. Quòd odores grati, suffitus aromatum, plumarum, aut calcamentorum, nullam Pesti adferant præsidium, aut subsidium. Per exemplum enim, Si fracidum cadum vini, aromatum, vel quovis alio odore, præterquam sulfuris, imbuas: manet fracidum, novumque vinum, quod infuderis, mox contaminat, ut prius. Quare aromata, à semel terrefacto Archeo terrorem, terrorisque Ideam virulentam, nequaquam auferunt. Quia materiam veneni non tollunt, multo minus illud enecat, vel terrorem ab Archeo amovent; ut nec sedem resciant, vel partem affectam solantur. Etenim Paracelsus, ad civitatem Stertzingam sibi beneficam, commendat præ cæteris quibusvis remediis, sub lingua sensim liquatam myrrham: ac junioribus in præervationem, pro 24 horarum spatio promittit audacter. Quam attamen doctrinam expertus sum mendacem. Vidi namque adolescentes, myrrhæ usu multo, Peste interfectos. Myrrha quidem, etsi cadavera, balsami loco præservet à putredine: procul tamen distat à putredine. Non secus ac candentis ferri escharam, à putrefacto cruore discrepat. Et licet jam demortuum sublequatur putredo, terroris tamen virulenta imago propriè non putrefacit: sicut propriissimè Archeum vitalem occidit, ac in virus secum transmutat. Juber enim myrrham ore detineri. Quasi Peltis nesciret intrare, nisi ore tenus. Longè ergo consultius, os clausile silentio. Equidem Peltis horrebit myrrham, nec per nares intrare audebit.

si myrrha ore detenta, liquecat. An odor forte myrrhæ impedit, quominus imago venenosa, non sit venenosa? sit nocua? An enim myrrha in ore, repellat Pestem ex Archeo? Eadem ratio æquè frivola ac insulsa est, pro Theriaca, aceto &c. odoratis. Tandem sciant mortales, in medendo, nil æquè damnosum, ac credulitas, data absque pignore, & veritate. Profectò accusationes ægrorum, quandoque tonitruent contra negligentiam, falsitates, impossuras, temeritates, falsasque medentium merces, quibus vitâ spoliati fuere. Ego autem ex libris, Paracellum virum deprehendi, temerarium promittendo, inexpertum in Peste, inconstantem in remediis, Ignarum in causis, ut & ingratum, erga beneficam Stertzingam. Parcant mihi ejus cultores, quod in re tanti momenti, pro veritate candidè loqui cogar, ne quis se suis fidat in Peste auxiliis.

Imago terroris ventilata.

HACTENUS inauditum virus Pestis produxi. Scilicet animam, ejusque vitalem Archeum pollere imaginatione sibi vernacula. Imaginationis autem præfatæ potestatem esse, formare Ideas: non quidem quæ amplius sint nudum ens rationis, sive non ens: sed veram prorsus imaginis subsistentis entitatem actualiter habeant. Quæ nimirum imaginatio, cum sit opus carnis, brutis etiam nobiscum commune; hinc nempe fabricatur in externo homine, à quo nil nisi hoc aliquid, longè à spiritali conceptu diversum, progreditur. Ad quam autem entitatem subsistentem, consequendum, ipse Archeus vestit suum conceptum (qui mera & abstracta adhuc est mentalis Idea) sui involucri, sive particula auræ suæ adeo, ut quod in se concepit abstracto imaginationis conceptu, id ipsum Archeus mox vestiatur, induatque vitali aurâ. Sic ut deinceps sit subsistens ens, imago scilicet ab imaginatione

fabricata. Porro ut conceptuum, ac passionum varietas sunt difformitates, juxta Prothei illius libertatem: ita haud dubie sunt & istiusmodi imaginum multiplices varietates, procul ab invicem segregatæ. Etenim sic lætitia, atque tristitia, è diametro ab invicem recedunt, harumque Idearum, spiritibus vitalibus indutæ, sculptæ, ac usæ, diametraliter in nobis dissimiles operationes edunt. Suntque ideò Imagines terroris plurimum virulentæ, atque potentes ad contaminandum, symbolizantem secum spiritum vitalem, tam in corde, ac arteriis, quàm in ipsamet solidorum œconomia habitantem. Quam scilicet imaginem, ejusque efficaciam potentissimam, jam ante, ac pluries alibi, manifestavi, quantum potui. Dixi etiam, ac demonstravi, eandem imaginem esse Pestis essentialem, formalem, atque immediatam quidditatem. Quippe quod non infrequenter ex solo terrore, à Peste Pestis sit fabricata, licet non præexistet causa materialis, unde hauriri posset. Traçavi deinceps obiter de præservatione ac sanatione Pestis per zenexon, & remedia olim temporibus Hippocratis usitata. Attamen nondum pro præsentī seculo sat dictum in ordine ad sanandum. Siquidem plurimæ occurrunt difficultates, nondum sat elucidatæ. Inprimis imago terroris unica est quidem sua in specie, ac proinde difficulter potest intelligi, quod Pestis ex unica uniformique Idea terculamenti, quirit tam diversa, tam distinctis nedum eumunctoriis: sed per totum corpus tam distinctas partes æqualiter, pro suo lubitu affligere. 2. Deinde, quod eadem terroris imago quirit solo nutu suo tam diversa à se invicem producta, cudere. Qualia sunt Anthraces, Bubones, escharæ, vesiculæ, pustulæ, tumores, vibices, &c. 3. Quod unica terroris Idea, nedum partes externas, sed & stomachum invaderet, & obsideret, itemque caput, &c. 4. Quod unitas illius Idearum, nunc acutissimum morbem, aliàs

aliàs lentum sensimque nŕstantem , alibi sensim sponte fatiscentem produceret: cum ejusmodi effectus potius veneni diversitatem, quàm identitatem accusare videantur. 5. Quod Archeus humanus , terroris venenosa Idea pavidus , ac velut profugus, vires , atque animum haberet , escharam in pelle produendi instar ferri candentis. Imò & stomachum, sive viscus principale, eschara perforet. 6. Quod inquam delirium, sive vigilia, non ex eodem cum sopore initio pullulare videantur. At omnem hujusmodi anxietatem unica facile responsio delet. Nimirum omnis primus conceptus , primique conceptuum impetus , contingunt infra septum transversum , qui ideò negantur subesse rationi , aut esse in nostra potestate. Quapropter Hypochondriacas passionis ibidem vigere, omnis jam ætas concessit. Deinde Pestem, immediate à pestilenti terrore frequenter introductam , nemo ambigit. Qui terror imaginatione illius loci ut fabricatur: ita & cuditur terroris imago , unde sibi Imaginatio etymon desumpsit. Non est autem ejusmodi imago defes, aut citra operandi facultatem: cum plurimi morbi à perturbationibus nudis, incepisse nemo nesciat. Denique terror , nedum est animæ humanæ, ac solius rationis pavor: sed & Archeus ipse terretur, irasciturque naturali quodam fervore, ac passionum illecebris. Porro terror cudit quidem imaginem Pestis effectricem , confusiois atque horroris genitricem: sed venenum, imago ista non assumit, ab indistincta confusione terroris , errore confuso , metuque aut fuga desertoris Archei: sed sicut omnis serpens, canisque rabidus, venenum parit per conceptum iræ furibundæ: ita quoque Archei terror non sufficit, ad productionem pestilentis imaginis: nisi furor Archei, imaginem virulentam pepererit, quæ simul penetret, & nubatur imagini terroris. Hinc nempe fit, quod Pestis plerumque circa stoma-

chum nascatur, seseque manifestet per nauseas , vomitum, inappetentiam , dolorem capitis, febrim, sopores, ac tandem deliria. Siquidem hanc supellestilem versari circa stomachum, alibi de febribus, ac tractatu Duumviratus , satis amplè demonstravi. Eschara enim non fit in mortuo: sed tantum in vivis, adeoque à vita, & Archeo ipso (prout de sensationibus alibi) qui excandescens parit furoris imaginem, quæ nata est se ipsam, totumque spiritum Archei, ipsumque influxum spiritum sanguinis arterialis, commutare in corrosens alcali. Vitalis enim spiritus, qui primo ortu materialiter in digestionem stomachi acidus fuit, ac digestionibus subsequenter salus fit, atque volatilis; formaliter degenerat, fitque sal corrosivum, atque alcali volatile, efficiens causa corrosionis, & escharæ. Nam ad transmutationis tam peregrinæ, & exoticæ (à peregrina scilicet & exotica imagine productæ) rabiem, quicquid est vitale, in ipsamet solida partium substantia, id totum excandescente principio vitali irato, ac succenso, accenditur, variosque morbos (qui in pruno, igne Persico, gangrana, erysipelate, &c. obviunt) parit. Pater ergo, ab eodem terrefacti, & in rabiem succensi Archei, initio, contingere nunc in stomacho, nunc in pelle, glandulis, emunctoriis, tum etiam subinde in ipsamet solida similiarium, aut viscerum œconomia suscitari pestem diversimodè; unde lethales sphecæli, escharæ, atque combustiones, contingunt, pro diversitate partium, ad quas Archeus furibundus, ac terrore plenus, diverterit. Quod autem terrefactus, profugus Archeus, rediensque ac semifurens tam hostilis fiat partibus clientibus, quibus solus præsidet, non aliunde petenda est confirmatio; quàm quod spina infixa, quæ axungia leporina, tutò absque incommoditatibus expellitur, quatenus furem Archei lenit istud remedium: quæ spina alioquin ingentem furoris tragediam

diam suscitatur. Parit nempe Archeus, suis clientibus venenum, suo furore, quod alioqui simplex vulnuscum lubens ignoraret. Puta, quam dissimile est vulnus phlebotomi, & ictus apis. Itemque ictus phlebotomi, mundi, quantum distat à punctura immundi phlebotomi. Non mirum ergo, quod sedes, qua primum imago concepti terroris, & combinatæ imaginis furoris pænetratio, contigerint, hostiliter agitur, furibundè exuratur: sæpe tamen ab insito vitæ spiritu, transmittuntur atque sugantur venenati turbines, ad habitum exteriorum; ad loca inquam, quorsum latex propria sponte subter valetudinem gliscit, sive ad habitum externum corporis dimittantur. Ideoque quicquid in Peste agendum est, id festinanter curandum est. Etenim quandoque imago Pestis tantum vestitur spiritu influo: tum facile sudorifera subveniunt. Sed ubi solidis inhærens, innatusque Archeus Imaginem sui terroris & fu-

roris concipit, nisi statim alimento suo spermatico resignet, ac deponat conceptam imaginem (tartarum cruoris istud corruptum alimentum vocavi) tumoremque prodatur, periculum est, ne in ipsam solidorum mox substantiam transmigret: quod inexcusabile mortis detrimentum continet. Ideoque ne tenax intus hospitium, Pestis sibi sumat, procurandum, ut imago non dudum intus fluctuet pestilens: sed tota supellex, foras per sudorem proliciatur, & excidat. Carlina enim Imperatori olim ab Angelo ostensa dicitur, pro Peste exercitus (fortè ideo carduus dicitur angelicus) quod primus ortus imaginis pestilentis, circa stomachum sopores, nauseas, febrem, vomitum, & cephalalgias suscitaret; Ixia verò somnum arceat, multoque magis sopores contranaturam. Ideoque extractum Carlinæ recentis, non fore infecundum recenti Pestis sperant.

ont-maire.
A. rev.

2, muse.
rev.

gogne.

